ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
חמישי

שער
אחד עשר

אור התורה

מספרי

נביאים וכתובים

והוא לקוטי אמרים. מאמרים יקרים. מעוררים הלבבות לעבודת ה׳. על סדרי פרשיות התורה. ועל חנוכה ופורים. שלש רגלים ור״ה ויוהכ״פ.

מאת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי חסידא קדישא אור עולם נזר ישראל ותפארתו קדוש ה׳

מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבג״מ זי״ע

— אדמו״ר ה„צמח צדק״ —

מליובאוויטש

כרך ב

הוצאת ספרים קה״ת

נעתק מכת״י ויוצא לאור בפעם הראשונה
על ידי מערכת
„אוצר החסידים״

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין (13) נ. י.
שנת חמשת אלפים שבע מאות שלשים ושש לבריאה

מפתח כללי:

אור התורה

הוכן לדפוס ע״י אהרן בן קיילא

OR HATORAH
NEVIIM UKESUVIM
Vol. II

"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway
Brooklyn, New York 11213
Telephone: 493 - 9250 - 1

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס „עזרא״
ע״י מרדכי בן רחל ושלום דובער בן אסתר הדסה

פתח דבר

ב"ה

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ובהמשך להנדפס מכבר מדרושי ורשימות כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" על נ"ך, הננו מו"ל בזה מדרושיו וכו' לנביאים וכתובים בהוספה לאלה שנדפסו מכבר[1].

הרשימות שנדפסו על איכה[2] רות[3] קהלת[4], נכנסו כאן ע"פ השוואה — ורובם — מגוכתי"ק.

רובם של המאמרים נדפסו כאן ע"פ גוכתי"ק[5], והשאר מביכלאך כתבי יד מעתיקים שונים[6].

* * *

בסוף הכרך הוספנו מראה מקום לכתבי יד מהם נעתקו הדרושים וכו'.

* * *

בפרטיות יותר ע"ד כתבי כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" — ראה בהקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לספר אור התורה שמות (שמות—בא).

מערכת "אוצר החסידים"

ער"ח מנ"א שנת החינוך ה'תשל"ו, ברוקלין נ. י.

---

1) כרך א' על נ"ך, נדפס ברוקלין נ. י. — ה'תשכ"ט. על מגילת אסתר — קונטרס בפ"ע — תשט"ו, ועם הוספות — תשכ"ט, ומילואים — תשל"ד. רשימות על שה"ש רות קהלת — תשכ"א, ועם הוספות (כולל גם הנדפס בשנת תשכ"א בתוספות תיקונים וכו' בהשוואה — לחלק — מגוכתי"ק) — ב' כרכים — תשל"ה. תהלים — יהל אור — פלטבה — תרע"ח, עם הוספות — ברוקלין נ. י. תשי"ג.

2) ברוקלין נ. י. תשי"א. ומילואים שם תשי"ב

3) ברוקלין נ. י. תשכ"א ע' רכג—רכה.

4) ברוקלין נ. י. תשכ"א ע' רכו—רס.

5) כאן המקום להביע תודתינו להנהלת בית הספרים הלאומי בירושלים ת"ו, ובמיוחד להנהלת מחלקת כתבי יד, בעד המצאת צילומים מגוכתי"ק וכן בעד הרשות להדפיסם.

6) כמה מהם — רק העתקה אחת, לכן אפשר לאחר שהשתדלנו בזה, ימצאו טעויות, ובפרט בציוני העמודים ומ"מ שבפנים, חסרון התחלת או סיום התצע"ג וכו'.

לוח המפטרות

יהושע

לא ימוש — תשלז
עשה לך חרבות צורים — תשלח

שופטים

ותשר דבורה — תשמו

שמואל א׳

ותתפלל חנה — תשמט
פקדתי את אשר עשה עמלק — תשנ

שמואל ב׳

ובניהו בן יהוידע בן איש חי — תשנד

מלכים א׳

והוא חורש שנים עשר צמדים — תשנו

מלכים ב׳

ואשה אחת — תשנט

ישעי׳

והיה הנשאר בציון — תשסא
והיה הנשאר בציון — תשסא
וקרא זה אל זה ואמר — תשסה
ביום ההוא יגלח ד׳ בתער השכירה — תשסז
צהלי קולך — תשפה
ה׳ בצר פקדוך — תשפה
כי טל אורות טליך — תשפו
או יחזיק — תשפז
והיה ביום ההוא יתקע בשו״ג — תשפח
ל, יח — תשפט
כי ערוך מאתמול — תשצ
אשריכם זורעי על כל מים — תשצא
פחדו בציון חטאים — תשצה
הוא מרומים ישכון — תשצו
מלך ביפיו תחזינה עיניך — תשצו
ופדויי ה׳ ישובון — תשצז
שאו מרום — תשצח
אל תיראי תולעת יעקב — תת
כגבור יצא — תתא
ואתם עדי — תתא
עם זו יצרתי — תתב
עם זו — תתג
אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך — תתה
הנה כתיב אני ראשון ואני אחרון — תתו
מחיתי כעב פשעיך — תתז
למען שמי אאריך אפי — תתח
אלביש שמים קדרות — תתח
כי כה אמר ה׳ חנם נמכרתם — תתי
כי לא בחפזון תצאו — תתיא
רני עקרה — תתיא
כי ימין ושמאל תפרוצי — תתטו
כי בועליך עושיך — תתטו
כי מי נח זאת לי — תתכה
כי ההרים ימושו — תתכז
עני׳ סוערה — תתכח
ושמתי כדכד — תתכט
ושמתי כדכד — תתל
וכל בניך — תתלג
בצדקה תכונני — תתמב
כל כלי יוצר — תתמג
הטו אזנכם — תתמג
והשביע בצחצחות — תתמד
ועצמותיך יחליץ — תתמה
אם תשיב משבת — תתמז
אז תתענג — תתמז
כ״א עוונותיכם היו מבדילים — תתנא
וירא כי אין איש — תתנא
ובא לציון גואל — תתנב
ועמדו זרים — תתנג
שוש אשיש — תתנד
שוש אשיש — תתנז
והיה טרם יקראו — תתעג
שמחו את ירושלים — תתעד
והביאו את אחיכם — תתעז

ירמי׳

אל יתהלל החכם בחכמתו — תתעז
אל יתהלל החכם בחכמתו — תתעח
כי כאשר ידבק האזור — תתפב
אז תשמח בתולה במחול — התפד
בערי ההר — תתפט

הושע

וארשתיך — תתצ
לכו ונשובה — תתצד

עמוס

הבונה בשמים מעלותיו — תתצה

עובדיה

ועלו מושיעים — תתצט

אור התורה

•

נביאים וכתובים

יהושע

סי׳ א׳ ח׳

לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה.

א) **מד״ר** פ׳ וירא פמ״ט דף נ״ד ע״ג ע״פ המכסה אני מאברהם, רבי ברכיה ורבי חייא ורבנן דתמן בשם רבי יהודא אין יום ויום שאין הקב״ה מחדש הלכה בב״ד שלמעלה, מאי טעמיה שמעו שמוע ברגז קולו והגה מפיו יצא, באיוב סי׳ ל״ז ב׳, ואין הגה אלא תורה שנאמר והגית בו יומם ולילה, אפילו אותן ההלכות היה אברהם יודע עכ״ל. י״ל הוא בינה וב״ד ז״א וחידוש הלכה זהו מוחין חדשים שנמשכו בז״א כל יום כמ״ש בזהר ויגש דר״ז א׳ ע״פ כונן שמים בתבונה. ופי׳ ואין הגה אלא תורה, יש להעיר ממ״ש בת״א בסופו ד״ה ובזה הנערה באה בענין אשר יאמר הגי פי׳ הגי מלשון הגיון לבי שהוא דבור שבמחשבה כו׳, והוא ג״כ מלשון כאשר הוגה מן המסילה דהיינו שנמשך מן המחשבה לדבור עד״מ שמחשב איך לדבר והוא ההשפעה הנמשכת מהיכל קדה״ק עכ״ל וע״ש, וענין הוגה הוא לשון הסרה כמ״ש בקורק׳ ערך הגה פן הב׳ הגה לשון הסרה הגו סיגים מכסף משלי סי׳ כ״ה ד׳, ופי׳ המ״צ הגו ענין הסרה כמו כאשר הוגה מן המסלה בשמואל ב׳ סי׳ כ׳ פסוק י״ג, ורש״י פי׳ הגו וכן הוגה לשון המשכה, ובקורק׳ לא הזכיר פסוק כאשר הוגה. עכ״פ לפ״ז ענין הגי לשון הגיון הוא המשכה מן המחשבה להיות מקור לדבור וא״כ כולל ב׳ הפנים יחד שבהגה היינו האחד לשון הרהור, ע״ד שפרש״י ע״פ והגית בו וז״ל והתבוננות בו כל הגיון שבתורה בלב כד״א והגיון לבי לפניך, לבך יהגה אימה עכ״ל והמ״צ כ׳ והגית פעם תשמש לדבור כמו ולשוני תהגה תלים סי׳ ל״ה ופעם תשמש למחשבה כמו והגות לבי עכ״ל נמשך אחר הקורק׳, ופרש״י אמת יותר, והפן הב׳ בהגה לשון המשכה או הסרה והיינו ההרהור הוא המשכה מהמחשבה להיות מקור להדבור, א״כ הוא הגיון הלב וגם הוא המשכה מעצם המחשבה דהיינו מחשבה שבמחשבה לבחי׳ דבור שבמחשבה, עיין מענין מחשבה שבמחשבה ודבור שבמחשבה בלק״ת בשה״ש ע״פ אני ישנה ולבי ער.

והנה פי׳ הוא ובית דינו פי׳ במא״א אות ה״א ססעי׳ י״ג הוא כינוי לבינה וכ״ש לכתר כו׳ וכן הוא בינה וב״ד זו״ן ולפעמים הוא ז״א וב״ד נוק׳ עכ״ל, ועמ״ש מזה ע״פ וה׳ פקד את שרה, וא״כ אם נפרש הוא בינה וב״ד זו״נ א״כ ענין חידוש ההלכה שמחדש הקב״ה בב״ד שלמעלה אפ״ל שזהו ענין מוחין חדשים הנמשכים בזו״ן בכל יום כמ״ש בזהר פ׳ ויגש דר״ז א׳ ע״פ כונן שמים בתבונה, מאי כונן אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסק כו׳ מאן שמים דא הוא רזא דאבהן ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא דילהון, ופי׳ שמים היינו ז״א וא״כ פי׳ כונן כל יומא ויומא ר״ל שבכל יום נמשכים

מוחין חדשים ועליונים יותר משל אתמול כמ״ש באג״ה סי׳ ולכן נק׳ בחי׳ זו הגה לשון הגיון כיון שזהו המשכת המוחין וגם לשון המשכה דהיינו המשכת המוחין ע״י נה״י דאימא להיות מתלבשים בז״א, ולכן אברהם הי׳ יודע הלכות אלו כי הרי אברהם הוא ז״א כמ״ש הזהר מאן שמים דא הוא רזא דאבהן כו׳.

ב) **עוד** במד״ר פ׳ תולדות פס״ד ע״פ עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי כו׳, ג״כ כלשון המד״ר פ׳ וירא פמ״ט הנ״ל. מד״ר פ׳ וארא ספ״ט גבי לילה ויום לא תבכה. מד״ר פ׳ כי תשא פמ״ז דקס״א ע״ב ח״ל לכך התקינו חכמים שיהיו המשנין יושבין בבקר ובערב לקיים מ״ש לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה, י״ל יומם בחי׳ ז״א ולילה בחי׳ נוק׳ כו׳.

———•———

בעז״ה

עשה לך חרבות צורים, כתיב שמש בגבעון דום כו׳ עד יקום גוי אויביו כו׳.

הנה עובדי כוכבים מונין לחמה, כי הנה אין לך עשב שאין לו מזל, וכתיב ממגד תבואת שמש כו׳ וגבוה מעל גבוה שומר כו׳ והנה השמש בהילוכו סובב והולך והוא ענין השתחואה שלו כמארז״ל פ״ב דב״ב דכ״ה שמשתחוה למערב ששכינה במערב. והנה השמש יש בה חומר וצורה היינו גוף השמש ונפש המחיה אותו וכמו שגוף השמש משתחוה בגשמיות כך נפש השמש היא בבחי׳ ביטול אליו ית׳ והנה השתחואה זו דנפש וגוף השמש גורמת בחי׳ ההמשכה והשפעה מרוחניות לגשמיות לכל חלקי הדצ״ח כמ״ש תבואות שמש כנ״ל, כי אע״פ שההשתחואה היא בחי׳ ביטול מ״מ היא ג״כ בחי׳ המשכה והשפעה שמרכין ראשו כו׳ והיינו שהביטול גורם להיות המשכה ועד״ז הוא ענין כריעות והשתחוואות דשמו״ע וכמ״ש מזה סד״ה מאלמים אלומים גבי והנה השמש והירח כו׳ משתחוים לי, ובביאור לבוש מל׳ בד״ה וסוס בענין כורע בברוך כו׳.

וביאור הענין דהנה כתיב שמש ומגן הוי׳ אלקים, כי הנה שם אלקים הוא לשון רבים כמ״ש אשר נגלו אליו האלקים, כי הוי׳ הוא האור ואלקים הוא בחינת הכלים, והוא בחי׳ צירופי אותיות הדבור שבהם ועל ידם מתחלק האור והחיות לרבוי בחינות כו׳ וזהו מה רבו מעשיך הוי׳ ע״י מלאה הארץ קנינך כו׳ וזהו ענין מי ברא אלה, מי אלה הוא בחי׳ שם אלקים וזהו ענין פלג אלקים כו׳ ועמ״ש בד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא אל אברהם כו׳ ועמ״ש בביאור דשובה, ובאגה״ק ע״פ ויעש דוד בד״ה ולהבין מעט מזעיר כו׳ כי ריבוי העולמות כו׳ ע״ש, אך הנה באמת כי הוי׳ הוא האלקים וכולא חד

שבחי' אלקי' הוא רק כמו צנורות שבהן נמשך המים וההמשכה דשם הוי' כו' שע"י הצנור נמשך ההשפעה בצמצום כדי להיות בעלי גבול ורבוי הצנורות רבוי ההתחלקות והמים משתנים לפי גוון הכלי והצנור אבל באמת אין שינוי אמיתי כלל והכל בחי' מים אחדים וכמ"ש בפרדס שער עצמות וכלים, ועיין מענין צינורות בזהר הרקיע דכ"ט א' ב' ובפרדס שער הצינורות וזהו קרוב למ"ש במ"א בענין ע"ב גשרים להיות התחלקות החסד והמים כו'. וזהו הודו לאלקי האלקים פי' שם הוי' נק' אלקי האלקים ועמ"ש בביאור דמזוזה מימין בפי' כי גדול הוי' ואדונינו מכל אלקים כו' ומ"ש בביאור דה' לי בעוזרי גבי למען דעת כו' כי כו', וזהו ג"כ ענין ל"ב אלקים דמע"ב ל"ב נתיבות שהם ג"כ כמו בחי' צינורות שיתחלק בהן ועל ידן ההשפעה ממאמר דבראשית שכולל כל המאמרות כי בראשית הוא חכמה וכולם בחכמה עשית כו', וזהו ענין שמש ומגן כו' אשר שם הוי' הוא האור ושם אלקים הוא המגן והכלי וכמ"ש בתניא ח"ב פ"ד.

ד' **והנה** כמ"כ בשמש הגשמי האור והנפש שרשו משם הוי' והגוף והכלי הוא מבחי' שם אלקים ועמ"ש בסידור ע"פ אהללה את ה' בחיי אזמרה לאלקי בעודי, ולכן גופו הוא כמו מגן ונרתק להעלים ולהסתיר על הפנימית (ונלע"ד י"ל בע"א כי הנה גלגל החמה אינו חמה עצמה כ"א הגלגל שבו סובב גוף כדור השמש שהוא הנק' חמה כמ"ש בגמ' פ"ט דפסחים ובהרמב"ם רפ"ג מהל' יסוה"ת ועיין מזה בשל"ה דקצ"ז ע"ב וזהו ענין הנרתק והמגן לשמש שבו ועל ידו סובב השמש למ"ד גלגל חוזר ומזל קבוע כו' וע' בספר נחמד ונעים סי' כ"ה והגלגל שהוא מגן ונרתק הוא שרשו מבחי' שם אלקים והשמש שרשו משם הוי' ומה שיש בו חומר וצורה היינו אור וכלי והכל שרשו משם הוי' כי בתפארת גם הכלי משם כו'), עד שמחמתו נמשך טעות העובדי כוכבים שמשתחוים לשמש ומחשיבי' אותו ליש ודבר לפי שממנו נמשך ההשפעה בעוה"ז כנ"ל בענין וממגד תבואות שמש כו', ובאמת אינם רק שלוחי ההשפעה בלבד וכגרזן לגבי החוצב בו והם טועים ומחשיבים אותם ליש ודבר נפרד כאלו הם משפיעים מצד עצמם כמ"ש מזה בד"ה שובה ישראל כו', והסתר זה שיהי' השמש נראה ליש ודבר נמשך מצד המגן ונרתק והגוף של השמש המסתיר ומעלים כו', והנה לכך ע"י השתחוואה של השמש נמשך ההשפעה למטה, כי הנה מקור ההמשכה היא משם הוי' אלא שצ"ל נמשך ע"י צנורות דשם אלקים, ולכן כדי שיקבל השמש ההמשכה מלמעלה משם הוי' ואלקים זהו ע"י הביטול שבטל לשם הוי' שעי"ז דוקא הוא מקבל ההשפעה, ועי"ז שגם גופו משתחוה שהוא ג"כ ביטול דחיצונית עי"ז נמשך ההשפעה גם בגשמיות.

ה' **והנה** כתיב כל הגוי' ערלים, כי הערלה מכסה על ברית הקדש, ברית הוא התקשרות והמשכה משם הוי' בשם אלקים להיות ביטול כו' וביטול זה הוא בסט' דקדושה משא"כ עובדי כוכבים שהם בבחי' יש וקרו לי' אלקא דאלקי' ורם על כל גוים הוי' כלומר שאומרים ששם הוי' הוא בבחינת רוממות כו' ועזב הוי' כו' ביד המזלות שהשמש וירח וכל הכוכבים הן המשפיעים כפי הטבע ולכן מונין לשמש, כי לבנה הוא בחי' מקבל ולית לי' מגרמיה כלום

וישראל מונין ללבנה לומר שכל המזלות לית להו מגרמייהו כלום רק שהם שלוחי ההשפעה משא״כ עובדי כוכבים מחשיבי׳ אותן ליש כנ״ל ע״כ מונין לחמה שהיא בחי׳ משפיע, וזהו ענין הערלה ק״נ שמכסה ומסתיר על ההמשכה משם הוי׳ בחי׳ אני הוי׳ לא שניתי רק אדרבה אומרים שאחר הבריאה הוא יש כו׳ ועד״ז גוף. ונרתק השמש מכסה על הפנימית שבו, ושהם מונין לחמה היינו לבחי׳ גוף ונרתק וחומר השמש כו׳, והנה ברית נק׳ שמש כמ״ש בזהר ר״פ שמות והיינו בחי׳ שמש הוי׳, וזהו ענין מצות מילה התגלות העטרה בחי׳ פנימי׳ היסוד ששם מתגלי׳ ה״ח דאבא, ולכן נש״י נק׳ בני בכורי כמו הטפה נמשכת ממוח האב ממש שזהו ענין ה״ח שביסוד כו׳ ועי״ז יכול למסור נפשו עק״ה כברא דרחים כו׳ והוא בחי׳ שמעצמיות החכמה מה שלמעלה מהשכל המושג וכמ״ש ופני לא יראו וגם במשה נאמר וראית את אחורי קשר של תפילין דהיינו חיצוניות ד׳ מוחין משא״כ עצמיות ח״ע לא נתגלה לו רק מ״מ בחי׳ זו נמשך בעצמיות כל נשמה ע״י היסוד דוקא כי דוקא בהטפה נמשך מעצמיות ח״ע אך זהו ע״י כריתת הערלה דוקא שלא להיות יש ודבר נפרד כו׳.

ט) **והנה** בספ׳ דקדושה יש ע״ס ציור אדם כחב״ד הוא בחי׳ רישא וזה הי׳ נשמת משה וכל הדור ההוא שהיו דור דיעה כו׳ ודור יהושע היו בחי׳ גופא שלמטה מבחי׳ רישא כו׳, ועד״ז ג״כ זלע״ז מצרים כתר דקליפה התנים הגדול הרובץ כו׳ וז׳ אומות הכנעני כו׳ גופא דקליפה בחי׳ מדות כו׳ וראי׳ לדבר מחרטומי מצרים שהיו חכמים כו׳ ולכן משה שהי׳ מבחי׳ רישא דקדושה בירר מצרים ופרעה כו׳, ולפי כי יוצאי מצרים היו דור דיעה מבחי׳ כחב״ד ששרשם מפנימי׳ המוחין ע״כ ע״י העברת עור הערלה לבד הי׳ די להם להיות נמשך בהם גלוי ח״ע ממש שזהו עיקר ענין מצות מילה, לפי שמצד עצם נשמתם היו מוכנים מאד לגלוי ח״ע שמשם ממש שרש נשמתם, ע״כ בהעברת הערלה היה די להם שאע״פ שלא פרעו עור הפריעה לא היה מונע האור והגילוי בנפשם כי עור הפריעה הוא כמו טוב שבנוגה ולגבי תוקף ואור הגילוי ח״ע אין זה מסתיר משא״כ דורו של יהושע שהיו מבחי׳ גופא שלמטה מבחי׳ כחב״ד ולכן נלחם ג״כ עם הז׳ אומות שהם בחי׳ ז׳ מדות דקליפה, והחכמה שממשיך בנפשם היינו בחי׳ חב״ד שבמדות שגם במדות מאיר בחי׳ חכמה אבל עכ״ז אינו ערוך לעצם החכמה וע״כ בבחי׳ זו גם עור הפריעה עם היותו טוב שבנוגה מונע ומסתיר, ולכן נצטוו על מצות פריעה ועמ״ש בד״ה כי אתה נרי כו׳ ובד״ה בחדש השלישי, בענין נשמות גבוהות יותר אין הגוף מסתיר להם כו׳ ועד״ז נאמר ועברתי באמ״צ אני ולא מלאך כו׳, ואחר שפרעו ונתגלה בהם בחי׳ חכמה אזי יוכלו לכבוש הז׳ מדות הרעות כו׳ כי בחכמה אתברירו כו׳ וז״ש בעת ההיא אמר כו׳ ומול כו׳ כשצריך לכבוש הז׳ אומות.

י) **ומעתה** יובן ג״כ ענין אז ידבר יהושע כו׳ שמש בגבעון דום כו׳ דהיינו אחר שנלחם הקב״ה להם עם האמורי ע״י שמלו שנית בפריעה והעבירו הערלה ועור הפריעה המכסה להיות גילוי ח״ע כו׳ אזי אמר שמש כו׳ כי

הנה סיבוב השמש הוא ע״י הגלגל שהוא המגן ונרתק הנמשך משם אלקים והשמש עצמו הוא נמשך מבחי׳ שם הוי׳ המלובש בשם אלקים וע״י סיבוב זה נמשך השפעת שם הוי׳ בשם אלקים ומבחי׳ מ״ח צירופי׳ אחרונים דשם אלקים מקבלים הקליפות כו׳ ונמצא הגורם לכ״ז הוא סיבוב השמש ע״י הגלגל שמבחי׳ שם אלקים אבל כשעמד השמש לא נמשך השפעת השמש בהגלגל שמבחי׳ שם אלקים ואזי לא נמשך יניקה והשפעה לקליפות כו׳, וכדי שיעמוד השמש זהו ע״י שידום השמש ולא יאמר שירה, כי ע״י השירה הוא הסיבוב כמארז״ל כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר וכמ״ש בעה״מ שער שבע תיקונים ס״פ י״א בענין מם דוממת מלומר שירה כו׳ כי בעודם משוררים מהלכים והראיה לזה שמש בגבעון דום ואם לא היה יהושע משתקה לא עמדה עכ״ל וכ״כ עוד בשער או״א פכ״א וז״ל ובדבור עולים למעלה שהוא סוד שירה כי בעודם משוררים מהלכים כגון שמש בגבעון דום ואלו לא היה משתקו יהושע לא הי׳ יכול להעמידו עכ״ל, ומה שעמדו כיום תמים שהוא מעל״ע היינו י״ב שעות היום מאיר י״ב צירופי הוי׳ וי״ב שעות הלילה מאיר י״ב צירופי אד׳, ובעמידת השמש וירח זמן זה נפסק מקור יניקת החיצונים מבחי׳ שמות הנ״ל ושוב אע״פ שסיבבה השמש אח״כ אין חשש כו׳. (אך צ״ל כשעמד השמש איך נמשך החיות לישראל שהרי שמש ומגן כו׳ אך הענין כמבואר בזהר ובגמ׳ ע״פ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש דשאני עמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא, ומבואר הענין בת״א פ׳ וארא בד״ה וידבר כו׳ וארא כו׳ בענין פי׳ ושמי הוי׳ לא נודעתי להם כי בחי׳ שמש ומגן הוי׳ אלקים היינו כאשר שם הוי׳ נמשך ומלובש בשם אלקים וכמו עד״מ השמש שמלובש בנרתק שלו כנ״ל והוא בחי׳ מדות דאצי׳, אבל ושמי הוי׳ היינו בחי׳ שם הוי׳ לבדו קודם שבא לידי גילוי ההמשכה במדות ובשם אלקים, וזהו לעילא מן שמשא והוא נמשך ע״י עמלא דאורייתא ועד״ז ע״י המילה שנמשך ונתגלה עצמיות ח״ע מה שלמעלה מבחי׳ ההתלבשות בשם אלקים, ומבחי׳ זו קבלו ישראל, כי ענין עמידת השמש שאין נמשך ההשפעה מבחי׳ שמש ומגן, אלא מבחי׳ שם הוי׳ ממש דלעילא מן שמשא אשר בבחי׳ זו לא יוכלו לקבל רק נש״י משא״כ עובדי כוכבים אין יכולים לקבל רק מבחי׳ שם אלקים וכמ״ש בזהר בסבא דמשפטים דצ״ו ע״א ע״פ כי חלק הוי׳ עמו, ואתם הדבקים בהוי׳ כו׳ ע״ש ועמ״ש בד״ה באתי לגני שזהו ג״כ ההפרש בין שבת לחול שבשבת נאמר ויכל אלקים כו׳ וז״ש רז״ל שמש בשבת פי׳ שאז מאיר השמש כמו שהוא למעלה מהמגן כו׳, וזהו כענין משרז״ל לע״ל הקב״ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נכוין בה והיינו כי הנרתק הוא שם אלקים ולע״ל כתיב ולא יכנף עוד כו׳ ויהי׳ גילוי שם הוי׳ ממש ולכן צדיקים יקבלו מבחי׳ זו ומתרפאים מבחי׳ חולת אהבה ולהפך ברשעים כו׳ וז״ש היום גלותי את חרפת מצרים דמבואר בע״ח שער ציור עולמות אבי״ע שבחי׳ יסוד דעשי׳ הוא א״י והערלה הדבוקה אליה היא מצרים כו׳ וכמ״ש כי ערות הארץ באתם לראות, לכן נקרא שם המקום גלגל ע״ש ב׳ בחי׳ גילוי דכריתת הערלה ופריעת עור הפריעה.

ז) והנה בספר אור תורה מהה"מ נ"ע פי' על מארז"ל העושה תפלתו עגולה פי' פעמים הוא למעלה פעמים הוא למטה כדבר עגול ואינו תמידות כו' ועד"ז י"ל סיבוב השמש שביום הוא למעלה ובלילה הוא למטה וע' בזהר ר"פ ויצא ע"פ ובא השמש כו', ועם היות שהסיבוב הוא ע"י השיר, אך כי מבואר במ"א ע"פ מצהלות חתנים מחופתן שזהו למעלה מבחי' נערים מנגינתן כו' כי הנערים שהם מט"ט וסנדל צריכי' לנגינה ושיר שמזה יומשך ההתפעלות כו' משא"כ החתנים שבאצי' וכנודע דרננא ברמשא דוקא כו' והנה בשמש כתיב והוא כחתן כו' והיינו כמו שהוא באצי' משא"כ בזו"נ דבי"ע שנק' נערים וכרובים ואזי דוקא צריך נגינה ושיר כו' ועם היות שבאצי' שייך ג"כ שיר כמו מזמור שיר ליום השבת כו' שיר חדש כו' עלית ז"א ישראל שיר אל אך זה השיר הוא ודאי באופן אחר, ועמ"ש ע"פ שיר השירים שיש ב' בחי' שיר כו' ועמ"ש ע"פ אז ישיר משה כו' ועמ"ש בד"ה יבל ויובל בענין לשמש שם אהל כו'. גם י"ל עפמ"ש בביאור דמשה ידבר בפי' בעמדם תרפינה כנפיהם בעמידת ישראל בתפלה כו' ועמ"ש בפי' בעמדם סד"ה וכל העם רואים את הקולות ועד"ז י"ל ענין עמידת השמש שהוא כמו בחי' בעמדם שלמעלה מבחי' יוצאים בשיר כו' ועמידה וביטול זהו בחי' ביטול דנש"י וע' בזהר ס"פ תרומה דקס"ט ע"א ע"פ עצי שטים עומדים שרפים עומדים כו'. ועוי"ל דהנה מבואר במ"א בדרוש המרגלים בענין עגולי' ויושר, שהיושר למעלה במדרגה מבחי' עגולים, כי העגולים בחי' העלם נחשב לגבי היושר שהוא גילוי בפנימית יותר, וכ"ש ההיכלות ששרשם מבחי' עגולים שהם מעלימים יותר וזהו ענין עלמין כו', והנה הגלגלים הם בחי' היכלות דעשיה כמ"ש בע"ח שמ"ב פ"ב ושמ"ג פ"א כ' שהם מקיפי היושר דעשיה וכ"כ במ"ח מסכת המלאכים והרקיעי' פ"א מ"ד והשמש עצמו הוא מא"פ דיושר, וע"כ כשהשמש נמשך וסובב ע"י הגלגל מבחי' זו יש יניקה לחיצונים יותר לפי שמבחי' עגולים יש יניקה לחיצונים יותר מבחי' היושר כמ"ש בדרוש הנ"ל ובדרוש מילדות העבריות. גם להעיר ממ"ש במ"א בענין אופנים ושרפים שהאופנים הם בחי' עגולים כו'. עוי"ל בענין דמימת השמש ע"ד מ"ש בת"א פ' לך לך בענין חשמל בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות כו' שלמעלה מבחי' ממללות וכמ"ש בדוד אם לא שויתי ודוממתי, ועד"ז נאמר דום לה' כו' ולך דומיה תהלה. עוי"ל ועיקר ע"ד מ"ש בדרוש קי"ס בענין אגלידו מיא שהוא ע"ד חכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו כי לפי שקי"ס הוא התגלות עתיקא כו' לכך הז"א אינו מדבר בפניו כו', וזהו ג"כ ממש ענין דמימת השמש שהוא ז"א והיינו ודאי מחמת גילוי ע"ק כו' וגילוי זה ע"י המילה ופריעה מל י"ה פי' מל לשון גילוי בחי' י"ה אשר התגלות עתיק הוא באימא, וזהו הנזכר בזהר פ' ויחי דף רל"ז א' אתר דנהיר לשמשא כו' ובפ' אמור דף ק' ע"ב שזהו ענין יוהכ"פ, ועמ"ש כה"ג ע"פ האזינו השמים כו' לפי שתזל כטל כו', והנה מבחי' זו"נ שנק' שמש ומגן שם יש יניקה לחיצונים כי מהמדות יש להם יניקה שגם שבה"כ הי' בז"ת כו' משא"כ אימא עילאה עלמא דחירו, לכן אמר שמש כו' שיהי' ההארה מבחי' שלמעלה מהשמש כו' וכמ"ש במ"א בענין ענני כבוד דסוכות שהוא בחי' צל ומקיף שלמעלה מבחי' חמה כו'.

עוי"ל שידוע שהיחוד או"א תמידי להחיות העולמות והעלאת מ"ן לזה ע"י שיר המלאכים וכן שיר השמש כו' אך יחוד זה הוא חיצוניות או"א אבל פנימי' הנמשך מעתיק וא"ס הוא ע"י העלא' מ"ן דנש"י וכמ"ש בת"א פ' יתרו בביאור דזכור ושמור. והנה כל הנסים והנפלאות נמשכו מיחוד הפנימי כמ"ש הרמ"ז בפ' בשלח דנ"ד ע"פ אז ישיר, ולכן בנסי' המופלאים שנעשו ליהושע אמר שמש בגבעון דום כו', שזהו העלאת מ"ן לחיצוניות שמזה נמשך העולם על מנהגו כו' אבל ע"י העלאת מ"ן דנש"י נמשך גילוי הפנימית וכנ"ל.

בזוהר ויקהל דקצ"ו ע"א מבואר דשיר של השמש הוא הודו להוי' וכו' והיינו כי שמש ומגן הוי' לכן השיר של השמש הוא ביטול לשם הוי' אך מה שהשיר הודו היינו כי הודאה זהו בחי' עגולים שלמטה מבחי' יושר, כמו בחי' עיבור ונה"י ראשו בין ברכיו כו' וזהו מצד גלגל חמה שהוא מבחי' זו כו'. והנה כתיב ייראוך עם שמש, ופי' בזהר ס"פ וישלח דקע"ח א' מהו עם שמש לנטרא נהורא דשמשא בהדן לאנהרא לה, דהא יראה בהדי שמשא אצטריך כו' וע"ש במק"מ דהענין שצריך להמשיך מבחי' שמש שהוא שם הוי' שיומשך המשכת אורו ית' בכנס"י וזהו לאנהרא לה דוקא וכמאמר המאיר לארץ כו', והיינו שלא יהי' יניקת החיצונים מבחי' ז"א, כענין ושפחה כי תירש כו' כמבואר בזהר ח"א דקכ"ב רע"א ועיין פ' אחרי דנ"ט ע"ב ע"פ ששזפתני השמש דלא אסתכל בי שמשא לאנהרא לי כו' ובזהר פ' וישב דקפ"ב א' ע"פ חשך השמש בצאתו כו' ובפ' מקץ דקצ"ו ע"ב ופ' ויגש דר"י סע"א ועי"ז ג"כ וירח לא יגיה אורו וכמ"ש בפ' יתרו דפ"ה א', ועמ"ש מזה באריכות בביאור ע"פ יונתי בפי' יפתי שלא להיות אלביש שמים קדרות כו' ועיין בשל"ה דקצ"ז ב' שהענין עובדי כוכבים מונין לחמה בעת סיבובה כמו שנאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון וכן הם הרשעים כמ"ש רש"י ז"ל בקהלת אבל מעלת החמה בעמידה זהו מעלה גדולה לישראל עכ"ל, אבל אנו אין כוחנו לבחי' זו דיהושע אלא ע"י ייראוך עם שמש אנו מתקנים זה, ומזה יובן גודל מעלת תפלת הוותיקין עם נץ החמה, וגם אותן שמתפללים אח"כ מ"מ כל המוקדם מוקדם לברכה לנטרא נהורא דשמשא כו'. ואפשר לבאר דברי השל"ה היות דרום וצפון הם בחי' חו"ג, וידוע שמהם יש יניקה לחיצונים כמו אברהם שיצא ממנו כו' ולכן כשהשמש מסבב יש יניקה לחיצונים מבחינות הנ"ל משא"כ בעמידת השמש הוא בחי' תפארת קו האמצעי בחי' יעקב שמטתו שלימה כו', אך ע"י ייראוך עם שמש אנו מתקנים שבחי' דרום וצפון הנ"ל יומשך רק בכנ"י דוקא וכמ"ש בזהר פ' תולדות דקל"ו א' ובפ' חקת דקפ"ב א', גם כי התפלה היא בחי' עמידה בעמדם ונמשך גם בשיר השמש בחי' זו גם כי התפלה ביטול יחוד שם אלקים בשם הוי' בחי' שמש כביטול זיו השמש כו' ע"י ומלתם את ערלת לבבכם ועי"ז נמשך שלא יומשך מהשמש הוי' רק בקדושה כו' וז"ש בש"ע מגן אברהם כו' כי בקר דאברהם צריך מגן כו' וע' זהר בלק ר"ד ע"ב בענין בקר דיוסף אתקין ליה חופאה. והנה גלגל חמה הוא מט"ט שבו סוד הגלגול ע' תיקוני' תיקון ס"ט ובהרמ"ז ר"פ משפטים וע' בזהר ח"ג דרפ"א וקב"ה בי' אשתני ובז"ג ח"א דל"ט ע"ג זהו ענין

שינוי מקום הנה ה׳ יוצא ממקומו, ובשבת כתי׳ אל יצא איש ממקומו ע׳ זהר בשלח ס״ג סע״ב, וצ״ע להעיר דוגמא לגלגל זה מהטיקלא שבפ׳ משפטים, וע׳ בפ׳ וירא ק״ט, וזהו ענין גלגל הוא שחוזר בעולם, וע׳ זהר ח״א צ״ה ב׳ גבי שמלכך נער ושריך בבקר כו׳ בשעתא דחמה זורחת כו׳ והם ע׳ שרים דעשיי׳ שמקבלים ממט״ט שרו של עולם ע׳ בלק״ת פ׳ עקב בענין רמון ובע״ח שער כסה״כ פ״ז דב׳ טיתי״ן שבו זהו הטוב והח״י וחיצוניותו רמון שיש בו קליפה, גם ע״ד אתגלגלו אתוון ט״ר, וזהו סביב רשעים יתהלכו שיונקים מסיבוב גלגל הנ״ל שגורם השינויים משא״כ שמש עצמו בחי׳ לא שניתי וז״ש ח״א רל״ז א׳ ושמשא דעכומ״ז תחות האי סיהרא הוא כי יניקתם ממט״ט שהוא תחות מל׳ דאצי׳.

יח) **ועתה** יובן ענין ייראוך עם שמש כי הנה התפלה היא גורם עליי׳ מט״ט באצי׳ כדמשמע בזהר ויחי דרכ״ח סע״ב ופ׳ אחרי דנ״ט א׳ וגם כי הוא מעלה התפלות כנזכר בד״ה מזוזה מימין ובד״ה מה יפו פעמיך וזהו מ״ש גם זקנתי ולכן נק׳ שר הפנים שיש בו ב׳ פנים נער וזקן כמ״ש הרמ״ז פ׳ תצא ע״פ ביומו תתן שכרו וזהו כמים הפנים כו׳ ולכן יש ח״י ברכות השחר וח״י שמות ביהי כבוד ובשירת הים והעיקר ח״י ברכאן דצלותא נגד ב׳ טיתי״ן דמט״ט ומאחר שנתקן בבחי׳ גם זקנתי שוב אין יניקה לחיצוני׳ ביותר כי רק מבחי׳ נער יניקתם משא״כ אצי׳ חכמה שם לא יגורך רע ימותו ולא בחכמה, ועוד דהנה בלקוטי הש״ס בקדושין איתא ענין עבד עברי כשיש לו אשה רבו מוסר לו שפחה כנענית זהו ענין מט״ט שנשפל להזדווג עם העשי׳ ועי״ז יניקת הקליפות וע׳ בע״ח שמ״ט ספ״ב, אמנם ע״י התפלה גורמים לנטרא נהורא דשמשא שיהי׳ הזיווג עם אשה שלו סיהרא היינו זו״נ דיצירה וזהו וזרחה לכם יראי שמי בחי׳ ייראוך עם שמש להיות עי״ז לכם שמש צדקה, ובזה יתורץ קושי׳ הפרדס שט״ז איך יהי׳ היחוד ע״י מלאך והענין כי המלאך הוא המגן של השמש ובטל אליו ועל ידו מקבלת הירח כמ״ש בא״ת פ׳ בראשית ע״פ ויכולו אך עכ״ז היינו זיווג זו״נ דיצי׳ אבל זיווג זו״נ דאצי׳ זהו שסיהרא מקבלת מהשמש עצמו ממש.

יט) הנה בזהר בשלח דמ״ט א׳ תו ויסר את אופן מרכבותיו כו׳ אעבר וסליק ההוא אתר קדישא עילאה דהוה מדבר לכל אינון רתיכין כו׳ ע״ש ופי׳ הרמ״ז ובמק״מ דקאי על המל׳, וי״ל דהיינו בהתלבשותה במט״ט ביצי׳ אשר שם יש השרים של עוכומ״ז המקבלי׳ ממנה ע״ש בפי׳ הרמ״ז, וע״י ויסר את אופן שהוא בחי׳ הגלגל דקדושה עי״ז לא נמשך בהן השפע כו׳, וענין האופן י״ל ע״ד אתגלגלו אתוון כמבואר בס״י שהאותיות הם מתגלגלות ברל״א שערים וכו׳ וע׳ בעמ״ה שער א׳ ובפרדס שער הצירוף רפ״ה ורפ״ו הא״ב וגלגוליו וכו׳ ע״ש והנה עיקר הגלגול הוא חילופי אתווין ואי׳ בזהר תרומה קל״ד א׳ בענין ועד הוא אחד בחילופי אתוון, אתוון דדכורי לא מתחלפי אתוון דנוק׳ מתחלפי וכו׳, וענין חילופי׳ זהו ע״ד לא כשאני נכתב אני נקרא ברע״מ ח״ג דרפ״א ע״א, ומבואר בפרדס שם ספ״ו בשם התיקוני׳ כי ענין התמורות וחילופי האותיות הם מצד מט״ט, ובזמן הגאולה מתפשט הקב״ה מכנויין וחילופים אלו יעו״ש, וזהו שע״י ויסר את

אופן להתפשט מחילופין הנ״ל נמשך הנס, וזהו ג״כ הענין שמש בגבעון דום וכו׳ להסיר הנהגה שע״י הגלגל המסבב השמש וכו׳ כ״א שיומשך מבחי׳ שמש הוי׳ ממש וע׳ בפרדס שער אבי״ע פ״ח שפי׳ זה ג״כ ע״ד ויסר את אופן, אלא שהשיא לענין אחר, אבל לפ״ד הזהר הנ״ל מובן הפי׳ כמ״ש. ומה שאמר דום, היינו כי הנה וצדקתך ירננו רננא ברמשא יחו״ת כנדרש בד״ה רני ושמחי נמצא ע״י הרננא והשיר מקבלי׳ מבחי׳ צדקתך מל׳ יחו״ת וזהו יוצאין בשיר וגם נמשכין בשיר שעי״ז נמשך ונשפע מהם השפע גם למטה להשרים אבל בחי׳ דום זהו הביטול שלמעלה מרננה כמ״ש ואחר הרעש וכו׳ קול דממה דקה, תמן קאתי מלכא גילוי אא״ס שבז״א יחו״ע אז לא שייך רננה וכו׳ ומבחי׳ זו אין יניקה לחיצוני׳ וזהו ענין ויסר את אופן וכו׳ אע״פ שהוא אתר קדישא וכו׳ כי והאופנים ברעש וכו׳ מ״מ משמרי האופנים יניקה, משא״כ מבחי׳ דממה דקה, ועד״ז ענין התפלה שמתחילי׳ בהודו וכו׳ יצי׳ והוא שיר השמש כמ״ש בזהר ר״פ ויקהל דקצ״ו א׳ וק״ש ושמ״ע ח״י ברכות נגד ב׳ טיתין דמט״ט שממשיכין גילוי ז״א דאצי׳ ע״י דממה דקה ביטול וכו׳ ועי״ז לא יומשך יניקה לחיצוני׳ מבחי׳ שמש, וזהו ענין ייראוך עם שמש, ולכן וותיקין היו גומרים עם הנ״ה כו׳ וזמן ק״ש לכל העולם עד סוף ג׳ שעות שבהם מאירים ג׳ צירופים דשם הוי׳ המתחילי׳ ביו״ד וענין ק״ש ביו״ד כמ״ש בק״ש שעהמ״ט שבביטול ק״ש פוגם באות יו״ד כו׳, וזהו אי לך ארץ כו׳ נער וכו׳ וכדפי׳ בזהר ח״א צ״ה וכו׳ ומזה נמשך ושריך השרי׳ דעוכומ״ז וכו׳ אבל אשריך ארץ כו׳ בן חורין היינו ז״א דאצי׳ הנמשך ומתגלה ע״י שמו״ע ועי״ז ושריך בחי׳ כי שריתי עם וכו׳.

שופטים

ה׳ א׳

ותשר דבורה וברק כו׳ הוי׳ בצאתך משעיר כו׳ הרים נזלו מפני הוי׳ זה סיני כו׳ ואיתא במדרש ע״פ זה הרים נזלו, דהנה בשעה שבקש הקב״ה ליתן התורה באו הרים (היינו הר הכרמל והר תבור) לבקש שעליהם יהי׳ מ״ת ולא פעלו והשיבו להן למה תרצדון הרים גבנונים ההר חמד לשבתו זה הר סיני והלכו להם בבושת פנים, אעפ״כ לא קיפח הקב״ה שכרם ושילם שכרם בכפל שעל הר תבור נאמר שירת דבורה ונא׳ שם ב״פ אנכי להוי׳, ובהר הכרמל בעת אלי׳ ויאמר הוי׳ הוא האלקים ב״פ, משא״כ במ״ת נז׳ רק פ״א אנכי ה׳ אלקיך כו׳ ע״ש במדרש. ולהבין זה צ״ל ענין הוי׳ הוא האלקים, הנה כתיב וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי׳ הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, שע״י ידיעה זו דהיום לעשותם יהי׳ השכר לע״ל שאז עין בעין יראו, ועתה צריכים רק לידע שהוי׳ הוא אלקים בשמים ממעל כי אין שום צמצום כלל, כי הנה עולם מלשון העלם שהוא מעלים ומסתיר על אור הוי׳ השוכן בתוכם ויש בזה גופא כמה מדריגות העלם אחר העלם, ונק׳ השתל׳ העולמות עולמות עליונים ועולמות תחתונים, וע״כ צריך לידע כי הוי׳ הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד כו׳ היינו ע״י אתכפיא ואתהפכא, וכנגד ב׳ בחי׳ הנ״ל דשמים ממעל וארץ מתחת מזכירין ב״פ ביום בבקר ובערב או׳ ק״ש אחד ובשכמל״ו, כי צריך לידע איך שהוי׳ הוא אלקים בשני המדרגות כי כתיב אל דעות הוי׳ שכולל ב׳ דיעות כי דע״ת הוא כמו שאנו קוראין הבריאה יש מאין הגם שמשיגים איך שהעולם מתהוה בכי״ו ובכל רגע מאין ליש כמ״ש המחדש בטובו בכי״ו תמיד מע״ב כו׳, אך אעפ״כ הרי נתהוה עכ״פ ליש ודבר ונק׳ הבריאה יש מאין, ובחי׳ זו נק׳ מדת לילה חשך כו׳, וד״ע הוא שלמעלה היש ולמטה אין וכולא קמי׳ כל״ח כו׳, ובחי׳ זו נק׳ מדת יום . . . כתיב וידעת היום והשבות כו׳ כי הוי׳ הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת בב׳ המדריגות הנ״ל. והנה ב׳ המדריגות הנ״ל נמצא בנפש ג״כ, והוא כי הנפש כלולה מד׳ בחי׳ שכל ומחדומ״ע . . . כח המחשבה הגם שהיא ג״כ רק לבוש הנפש, אבל הוא מתאחד עם הנפש המשכלת, וא״א להשכיל שכל בלי . . . המח׳ אבל דו״מ הוא נפרד שאינו כ״א בשעה שמדבר בו כי הדבור הוא רק לזולתו. וב׳ בחי׳ הנ״ל דבנפש נק׳ שמים ממעל היינו התבוננות, וארץ מתחת היינו מעשה המצות צדקה, וכ״ז נמשך מהתבוננות הוי׳ הוא אלקים. והנה נז׳ ב״פ הוי׳ הוא אלקים, והענין הוא דפי׳ הא׳ הוא ששם אלקים הוא שם הוי׳ שהגם ששם אלקים הוא מדרי׳ הצמצום אבל הוא סיבת הגילוי כי שמש ומגן הוי׳ אלקים, והנה כמו שהמגן ונרתק לחמה הוא כדי שיוכל העולם לקבל האור מהשמש, כמ״כ שמש הוי׳ היינו התגלות אוא״ס איך שאני ה׳ לא שניתי איך אפשר לקבל אור זה, וע״כ נצרך להיות שם אלקים המעלים ומסתיר, וזהו שנק׳ מגן כי הוא מגן על האור שיהי׳ באפשר לקבל

כו׳, וכמו משל לשכל הגם שהוא מעלים השכל אבל הוא שרש הגילוי דוקא כי בלעדו לא הי׳ אפשר להשיג השכל, והנה שם הוי׳ הוא חסד ושם אלקים הוא גבורה, והפי׳ גבורה הוא כמו גבורות גשמים שיורדין בגבורה טיפין טיפין, וזה עצמו הוא החסד שאם הי׳ יורד בשטף הי׳ מבול כו׳, וע״כ אמרו הושיט הקב״ה אצבעו הקטנה ביניהן ושרפן כו׳ כי אינם יכולים לקבל יותר מכפי המדה, זהו הפי׳ הא׳ ששם אלקים הוא שם הוי׳ וכנ״ל, והנה הפי׳ הב׳ הוא, כי הוי׳ הוא אלקים שגם שם הוי׳ שמהווה הכל ונק׳ שמש הוי׳ אמנם לגבי עצמו׳ אוא״ס הוא רק . . . חשוב כי הנה כתיב אני הוי׳ שמי שהוא רק שם בעלמא כמו שם האדם שאינו ערוך לעצמיי׳ מהות האדם כו׳ כי שם הוי׳ הוא צמצום להיות אנת חכים ולא בחכ׳ ידיעא, כי יש חכ׳ ידיעא שע״פ השתל׳ ואנת הוא חכים ולא בחכ׳ ידיעא הוא חכ׳ שלמעלה מהשתל׳, ואעפ״כ הוא השפלה לפניו ית׳ כי כולם בחכמה עשית כתיב כו׳, והנה על ב׳ בחי׳ אלו דהוי׳ הוא אלקים נא׳ לא יעקב יאמר עוד שמך כ״א ישראל יהי׳ שמך, כי יעקב הוא יו״ד עקב, שממשיך יו״ד בעקב עקביים ונק׳ שילוב הוי׳ באדנ״י, ויש בחי׳ שילוב אד׳ בהוי׳, אבל ישראל הוא כי שרית עם אלקים הוא ע״ד הפי׳ הב׳ דהוי׳ הוא אלקים, וז״ש יעקב אם יהי׳ אלקים עמדי היינו ע״י אתכפיא ואתהפכא כו׳ כנ״ל בפי׳ הא׳ דהוי׳ הוא אלקים ונתן לי לחם לאכול היינו תורה כמ״ש לכו לחמו בלחמי כו׳, ובגד ללבוש היינו מצות מקיפים כו׳ ושבתי בשלום והי׳ הוי׳ לי לאלקים כי ע״י מדת יעקב רחמים בריח התיכון נחלה בלי מצרים ונק׳ בחיר שבאבות ע״ז יוכל להגיע למדריגה ששם הוי׳ כאלקים חשוב כו׳.

והנה כ״ז הוא אם הולכים כסדר בתומ״צ בלי שום פגם ח״ו הולכים ממדריגה למדריגה כאשר אמר יעקב אם יהי׳ אלקים עמדי ושמרני דוקא כו׳, אבל אם פגם באיזה חטא ועון דהיינו אם פגם באות יו״ד היינו חכ״ע כי אורייתא מחכ״ע נפקת כו׳ והפגם הוא ע״י ביטול תורה, וכן אם פגם באות ה׳ היינו ע״י ביטול ק״ש ותפלה והתבוננות כי ה׳ אורך ורוחב והיינו התבוננות, והנה אם פגם בשם הוי׳ א״א להמשיך משם הוי׳ לשם אלקים כי הוי׳ הוא האלקים כו׳, והעצה היעוצה לזה הוא ויצעקו אל הוי׳, וזהו ותתפלל חנה על הוי׳ היינו למעלה משם הוי׳, ובכה תבכה שע״י הבכיי׳ מעורר ר״ר, וזהו שובה ישראל עד הוי׳ אלקיך שתעשה עד שתגיע למדריגה שהוי׳ הוא כשם אלקים, וזהו הוי׳ אלקיך ששם הוי׳ כשם אלקים יחשב, והיינו מחמת כי כשלת בעונך כמ״ש כשל בעוני כחי שא״א לו לילך ממדריגה למדריגה, וע״כ אין עצה כ״א לעורר ר״ר בחי׳ שלמעלה משם הוי׳, וזהו באלקי אדלג שור דילוג הוא למעלה מהשתל׳, וזהו״ע הרים גבנונים הנ״ל מה שאמרו להם למה תרצדון הרים גבנונים כו׳, כי הנה כתיב תמים תהי׳ עם הוי׳ אלקיך שכשהאדם הוא תמים ברמ״ח איבריו ושס״ה גידיו, היינו רמ״ח מ״ע ושס״ה ל״ת, אזי הוא עם הוי׳ אלקיך כו׳, אבל כשפגם בשם הוי׳ ואינו יכול להמשיך גילוי משם הוי׳ לשם אלקים, ונק׳ הרים גבנונים מלשון גבן או דק היינו בעל מום כו׳, וע״כ דורו של אחאב שהי׳ מתחלה עכו״מ ואח״כ ע״י אליהו שעשו תשובה ויפלו על פניהם ויאמרו ה׳ הוא אלקים ב״פ, היינו פעם ראשון שהגיעו ע״י תשובה למדריגה ששם גם שם הוי׳ כאלקים

יחשב ואח"כ המשיכו משם הוי' בשם אלקים, וזהו ב"פ הוי' הוא אלקים, וזהו מה ששילם להם בכפל, וכן עד"ז בהר תבור נאמר ב"פ אנכי היינו ע"י תשובה בהתנדבו עם כו' כי במ"ת כתיב אנכי הוי' אלקיך, והפי' הוא שנמשך אנכי היינו סוכ"ע שאינו נתפס בשם אנכי מי שאנכי בבחי' גילוי בשם הוי' הוא ע"י אלקיך דהיינו קבעומ"ש בתומ"צ, אבל ע"י תשובה נא' ב"פ אנכי, אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך כו', וזהו כי גאה גאה, כי גאה בחי' סוכ"ע וגאה גאה הוא למעלה מבחי' סוכ"ע מבחי' אנכי, כ"א אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעלה מבחי' סוכ"ע.

אך צ"ל והלא אף ביעקב מצינו שאמר והי' הוי' לי לאלקים כו' אף שהוא רק מדריגת צדיקים כו', אך הענין הוא כי גם בתומ"צ יש בחי' זו בדרך מתנה, והוא כי באתר שלים ברכה שריא, כדכתיב זכר ונקבה בראם ואח"כ ויברך אותם, וזהו"ע ברכת המצות, ע"כ אמר אם יהי' אלקים עמדי באתכפי' ואתהפכא ואזי אח"כ יוכלו לבוא למדרי' והי' הוי' לי לאלקים. אך א"כ צ"ל מפני מה לא ניתנה תורה על הרים גבנונים הנ"ל מאחר שיש בהם הכח לבוא לבחי' הוי' הוא אלקים כפי' הב' דהיינו ששם הוי' יחשב שם כשם אלקים, אך הענין הוא שהדרך להמשיך גילוי אלקות בקביעות הוא ע"י תומ"צ דוקא, כי נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים וע"כ ההר חמד אלקים לשבתו הוא בהר סיני דוקא, כי התשובה הוא רק לפי שעה, כי צריך לעשות כלי, והכלי הוא תומ"צ דוקא וע"כ אמרו במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים דוקא ולא בבע"ת, כי ברה"ע תלוי בהם וע"י דוקא, אך ע"י תומ"צ ממשיכים רק משם הוי' לשם אלקים ואח"כ ממילא שורה הברכה באתר שלים בדרך מתנה, אבל ע"י תשובה עושים זה בעצמם מה שמגיעים ע"י תשובה לבחי' אשר שם הוי' כאלקים יחשב, וזהו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גן סדרים דאורייתא, אך ומשם יפרד כו', וזהו טורי דפרודא הרי בתר כו' אח"כ כתיב סוב ודמה לך דודי על הרי בשמים היינו ריח עד"מ ריח חזק שמושיב את הנפש, כי תשובה היינו שמהרי בתר טורי דפרודא יהי' הרי בשמים הנ"ל, וזהו וירח הוי' את ריח בגדיו וארז"ל א"ת בגדיו אלא בוגדיו כי ריח בוגדים היינו בחי' תשובה, ומ"מ כתיב בגדיו היינו תומ"צ שנק' בגדיו היינו מקיפים, כי בתומ"צ יש ג"כ בחי' זו כמ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקים כפי' הב' כי באתר שלים ברכה שריא כנ"ל. וזהו"ע הרים גבנונים מה שלא קפח הוי' שכרן שעליהם נאמר ב"פ אנכי כנ"ל. וע"כ אנכי אשירה אזמר לאלקי יעקב, כי ההפרש בין שירה לזמרה כי שיר בפה וזמרה בכלי, שיר בפה פנימי' וזמרה בכלי חיצוני', וע"ד הנביאים ששמעו שירה דמלאכים, ואשמע קול כקול מים רבים, ולמה לא שמעו שירת הנשמה, אלא מפני שלא יכול לשמוע שירת הנשמות כי הוא שירה פנימי' קלא פנימאה דלא אשתמע כו', והנה עד"ז הוא שירה וזמרה, והנה ע"י תשובה דב"פ אנכי המשיכו שיהי' שירה וזמרה כאחד היינו שיהי' גילוי בחיצוני' כמו בפנימי' בשוה, וזהו ע"י ב"פ אנכי כנ"ל.

שמואל א׳

בשמואל א׳ רסי׳ ב׳ ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה׳ רמה קרני בה׳. מגילה א׳ י״ד א׳, הוריות ג׳ י״ב ב׳, כריתות א׳ ו׳ א׳, מד״ר פ׳ בא קל״ה ד׳, מד״ר בשה״ש ח״א באיכה ע״ב ג׳.

זח״ג ל״ז ג, ילקוט ח״ט ע״ו ד (ח״ב) ט״ב כז״ב נח״ב קכג״א, של״ה קמט״ב רכה״ב.

א) **גמרא** מגלה פ״ק י״ד א׳ רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן עכ״ל ופרש״י במשיחת דוד ושלמה כתיב קרן השמן במשיחת שאול ויהוא כתיב פך עכ״ל, וכ״ה בהוריות י״ב, ושם פי׳ מהרש״א דוד ושלמה שנמשחו בקרן כו׳ והוא רמז גם על משיח לעתיד שימשך מלכותו כמ״ש וירם קרן משיחו כי המשיח שיבא לעתיד מבית דוד ויתרומם אז על שנמשחו דוד ושלמה בקרן עכ״ל. ואדמ״ו ז״ל בת״א פ׳ יתרו בהביאור הראשון על הדרוש זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כ׳ כי מלכות דוד נלקחה ממקום עליון שהוא מבחי׳ כי לא אדם הוא ולא כמלכות שאול שנלקחה מבחי׳ אדם כו׳ והיינו לפי שדוד הוא בחי׳ מלכות ונעוץ תחלתן בסופן ואינו בגדר ובחי׳ אדם כו׳, וזהו שאמרה חנה רמה קרני בהוי׳ שדוד שנמשח בקרן הוא בחי׳ רמה משא״כ שאול שנמשח בפך הוא מבחי׳ אדם שיש שם שינויים כמ״ש וינחם ה׳ כו׳ אבל בחי׳ רמה שהוא בחי׳ עתיקא שם כי לא אדם הוא כו׳, ולכן דוד מ״י חי וחיים עכ״ל וזהו כענין לאו בזכותא תליא מילתא שהוא ע״פ הדעת אלא במזלא תליא, עיין מענין פי׳ במזלא תליא בסידור שער התפלה סד״ה מזמור שיר חנוכת הבית ושם ג״כ מעין מ״ש בדוד והקימותי לך בית נאמן דזה קאי על המלכות שלו כו׳, וע׳ עוד מענין דוד בסידור סד״ה ענין ברכת הזימון במה שאמר דוד לי נאה לברך שהוא ג״כ מטעם שהארת הכתר הוא במ׳ דוקא, ואפ״ל שמה״ט ג״כ נק׳ קרן כי קרני החיות זהו בחי׳ כתר, ואז השמן בחי׳ כשמן הטוב על הראש.

גם קרן הוא ל׳ עצמיות כמ״ש הרשב״א בחידושי אגדות פא״ט בעצם היום הזה תרגם בכרן יומא הדין כי הכתר שהוא בחי׳ תחתונה שבמאציל זהו ודאי העצמיות של כל האצילות, וענין קרן ג״כ ל׳ קרן זויות שהוא אין וביטול כמ״ש בבה״ז בענין מ״ש בזהר פ׳ במדבר דק״כ בפי׳ ובא לו לקרן, וע׳ בספד״צ בסופו דקע״ט א׳ מענין ויקח קרן השמן לית משיחה אלא בקרן כו׳ אצמיח קרן לדוד היינו עשיראה דמלכא ואתיא מן יובלא דהיא אימא דכתיב והיה במשוך בקרן היובל קרן ביובלא אתעטר, ופי׳ שם תלמיד האריז״ל קרן ה״ס המל׳ שהוא סוף האצילות ונק׳ צדיק תחתון והשפעתה מצדיק עליון שהוא בינה ולכן נקרא קרן השמן כי שמן ה״ס המוחין כו׳ עכ״ל, ועמ״ש לקמן בישעי׳ ע״פ בקרן בן שמן, ואפ״ל הנס דחנוכה שמצאו פך של שמן בחותמו של כה״ג ונעשה בו נס והיינו ע״י שהאיר בשמן זה שבפך מקרן השמן

שלמעלה מבחי׳ פך ועי״ז דוקא נעשה בו הנס והדליקו ממנו שמונה ימים, כי שמונה מגיע עד הבינה שנק׳ קרן היובל והיא ג״כ בחי׳ רמה שבה מאיר ע״ק.

ב) מד״ר פ׳ בא ר״פ י״ט קל״ה ד׳ נו׳ ענין עלץ לבי בה׳, מד״ר באיכה ע״ב ג׳ בפסוק גדע, עשר קרנות הן כו׳ קרנה של נבואה דכתיב רמה קרני בה׳. ואפ״ל עשר קרנות הם הכתרים שבכל עשר ספירות, ולע״ל וירם קרן. ואפ״ל כי שמן הוא חכמה, ונודע שיש ח״ע וח״ת, והנה השמן כשהוא בפך אף שהוא כלי ראוי לשמן מ״מ זהו החכמה המלובש בכלי ואולי זהו חכמה תתאה, או שהיא ג״כ מחכמה דז״א בחי׳ אדם אבל ע״י היות השמן בקרן אשר הקרן מורה על הביטול בתכלית כידוע מענין ובא לו לקרן והוא בחי׳ יראה שעז״א אם אין יראה אין חכמה, אזי ממשיך השמן מחכמה עילאה או גם מחכמה סתימאה הנק׳ שמן משחת קדש, בלק״ת ר״פ בהעלותך, ולכן נמשכה מלכותן, שהקיום נמשך ממקום גבוה וכמ״ש במד״ר פ׳ קדושים ע״פ ואתה מרום לעולם ה׳, שזה שיהי׳ ההמשכה לעולם בלי הפסק נמשך מבחי׳ רוממות, ע״ד ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד בלי הפסק, ע׳ זח״ב יתרו דפ״ג סע״א וע׳ ביאור אלה מסעי השלישי פ״ד בענין אמת, ולכן אין מושחין המלכים אלא אל המעיין כו׳ כי המעיין נובע תמיד כענין מקור מים חיים וא״כ אפ״ל כי י״ה הן תרין ריעין דלא מתפרשין משא״כ ו״ה יש הפסק לפעמים לכן כשנמשח בקרן השמן שהוא בחי׳ י״ה, שהשמן זהו ח״ע והקרן בינה הנק׳ קרן היובל, עי״ז נמשך מלכותן כו׳.

גם אפ״ל ע״ד הנזכר ר״פ בשלח בענין חבקוק אל תכזב בשפחתך שכשנמשך מעלמא דנוק׳ אין לזה קיום אבל כשנמשך מעלמא דדכורא יש לו קיום ואורך ימים, כמ״כ י״ל שאול ויהוא שנמשחו בפך השמן זהו מל׳ מצד עצמה עלמא דנוק׳, אבל דוד ושלמה שנמשחו בקרן השמן היינו ביחוד תפארת ומל׳, אז נק׳ המל׳ קרן ל׳ תוקף ורוממות. גם בפרדס ערך קרן פי׳ תפארת נק׳ קרן כו׳.

פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל וגו׳, צ״ל מה שפקידת עמלק הי׳ ע״י שמואל דוקא גם מ״ש מלחמה להוי׳ בעמלק מדר דר. הנה ידוע שע״ס דאצי׳ מתחלקים לג׳ מדריגות חב״ד חג״ת נה״י, וגם כל ספי׳ כלולה מג׳ בחי׳ הנ״ל, כמו מדת החסד יש בה חב״ד שבחסד חג״ת שבחסד ונה״י שבחסד ונק׳ ג״כ ג׳ פרקין שביד כי חסד דרועא ימינא פרק העליון שבו האצבעות הוא בחי׳ חב״ד שבחסד ונק׳ ג״כ בחי׳ אלו ראש תוך סוף, או פנימי׳ תיכון חיצון כו׳. והענין כמו עד״מ החסד נמשך מן האהבה, שאה׳ היא הפנימי׳ של מדת החסד והאה׳ היא נמשכת מהשכל וההתבוננות ונק׳ אז האה׳ דו״ר שכליים, וע״כ זהו בחי׳ ג״ר שבחסד, ויש דו״ר טבעיים כמו מי שהוא חסדן בטבעו, שהוא חסדן אף למי שאינו אוהבו כ״כ, כמו שמצינו

באברהם שהי' מכניס אורחים ואף ערביים שבודאי לא הי' אוהב אותם רק שהי' איש החסד כו', והנה אף שחסד זה נק' טבעיים דהיינו שאינו כבחי' ראשונה שנמשך מצד השכל וההתבוננות רק מצד עצם טבעו אך עכ"ז מלובש בחי' התענוג בהחסד, ולכן נצטער אברהם כשלא הי' לו אורחים, שהצער הוא היפך התענוג, אך יש עוד בחי' שנק' נצח, דהיינו אף שאין כ"כ החסד בלבו בחי' התענוג עכ"ז הוא מתנצח לעשות חסד יותר מרצונו ותשוקתו, וכן בחסד ממש יש נצח שבחסד דהיינו פועל ההשפעה ממש זהו בחי' נצח שבחסד מהחסד שבלב שחפץ חסד זהו עצם החסד והשכל והטעם המביאו לחפוץ חסד זהו חב"ד שבחסד כו'. וכך עד"מ זה יובן למעלה בע"ס דאצי' שיש בהן חב"ד חג"ת נה"י, וההמשכה מאצי' להיות מקור לבי"ע הוא רק מבחי' נה"י שבחי' העליונות יותר לא יוכלו לירד ולהתגלות למטה, כי ההשפעה מאצי' שהוא א"ס להיות מקור לבי"ע בע"ג לא יוכל לימשך רק מבחי' נצח שהוא הבחי' אחרונה שמתנצח להשפיע אף שאין ערוך בי"ע לגבי אצי' כו', ועד"ז גם בבחי' חכ"ע דאצי' יש ג' בחי' הנ"ל, ועצמי' חכ"ע א"א להתגלות כלל אפי' באצי' רק ההתגלות הוא מבחי' נו"ה שבחכ', וכמ"ש בתו"א סד"ה ואלה שמות בנ"י, ולכן נאמר למרע"ה שתוק כך עלה במח' כאילו אין טעם לרצון רק שכך עלה ברצונו והוא כמו בחי' נצח, והיינו מפני שגם השגת משרע"ה לא הי' מגיע רק מבחי' נהי"מ דאבא וכמ"ש וראית את אחורי ופני לא יראו, וכמ"ש באגה"ק ד"ה עוטה אור, לכן לא הי' אפשר לו להשיג הטעם כ"א שהשיג בחי' נו"ה דאבא כך עלה כו'. והנה עליי' המל' שמתעלה בכל שחרית מבי"ע (שירדה שם בלילה ליתן טרף כו') לאצי' תחלה נעשית בבחי' נקודה תחת היסוד, ואח"כ נבנית בפרצוף שלם, אך עומדת נגד נה"י מאחוריו כו', ואח"כ חוזרת פב"פ כו' וגם מתגדלת עד שעומדת נגד חב"ד שלו כו'. וענין בחי' זו בעבודה בנש"י היינו שבכל בקר בקומו משינתו תחילת התקשרותו בה' אחד הוא ע"י האמונה איהי בהוד, מודה אני לפניך כו', והיינו אף שאינו מתבונן עדיין בטעם ודעת, וזהו"ע שמקבל מבחי' נו"ה ונת"י זהו בחי' יראה וקבלת עול כו' ואח"כ מתפלל ומתבונן בגדולת א"ס ב"ה עד שבק"ש נק' דבשי בחי' מתיקות טעמו וראו כי טוב הוי', זהו בחי' פב"פ כו', וכן ביצי"מ כתיב ויאמן העם לכתך אחרי במדבר כו' עד שאח"כ באו אל ארץ זבת חלב ודבש כו', ובכי"ו יש בחי' יצי"מ כנ"ל. אך להבין ענין הכח הזה שבבחי' נצח שאף שאין בזה שכל וטעם עכ"ז יש בו כח חזק לעמוד נגד כל מונע בבחי' נצח למעלה מהשכל, אך היינו מפני ששרש בחי' נה"י הוא באמת למעלה מהשכל וחב"ד כי הנה נודע דאע"ג שהמדות נמשכים מהשכל ונק' דו"ר שכליים, מ"מ שרשן מבחי' הרצון שלמעלה מהשכל, ולכן יש כח בהמדה יותר מהשכל המולידה. והנה שרש המשכותן מלמעלה מהשכל הוא בבחי' נה"י וכמ"ש באריכות במ"א בביאור התוספתא שבזהר בשלח ד"נ בענין תלת רוחין דכלילין בתלת כו' ע"ש, גם מבואר בע"ח ופע"ח גבי גומל חסדים טובים וקונה הכל, איך שנה"י חדשים נמשכים מהכתר כו' הרי שיש שייכות לנה"י עם הכתר דוקא, וע' בביאור דאלה מסעי, ובד"ה והנצח זו ירושלים, וזהו"ע כי עם קשה עורף הוא וסלחת, וזהו"ע ג' עזין הן ישראל באומות כו' (גם ענין

קוצי דשערי דא"א שמכה בעורף דז"א שיומשכו המוחין מנה"י דאימא לז"א כו', אך זהו"ע אחר קצת כו' ומבואר בביאור הראשון דזכור כו'). וזהו"ע אשר עשה עמלק לישראל בדרך בעלותו ממצרים אשר אז הי' בבחי' זו שמקבלים מבחי' נה"י לכתך אחרי כו' ועמלק הוא הלעו"ז דבחי' נה"י דקדושה שהוא חוצפא שאעפ"י שיודע רבונו ומכוין למרוד בו בלי טעם ודעת שהרי ידע הניסים דיצי"מ וקי"ס ואעפ"כ בא ונלחם עם ישראל א"כ הוא החוזק בקליפה למעלה מהטעם ודעת, וזרע עמלק היינו מה שנזרע בבחי' זו בכל נפש ג"כ שאין רצונו לעזוב רצונות עוה"ז בשום אופן אף שמבין בשכלו הטוב שראוי וצריך למאוס בהם ושצ"ל ואהבת את הוי' ועמך לא חפצתי ואעפי"כ מתנצח היצה"ר בלי טעם כו' וזהו הנק' זריעה דעמלק משא"כ פרעה אמר לא ידעתי את הוי' לא כן עמלק יודע רבונו ומכוין כו' בחוצפא בלי טעם כו'. והנה ביצ"מ הי' בבחי' לכתך אחרי שכנס"י מקבלת מבחי' נה"י דז"א ואז עמד לו עמלק להלחם עמהם דהיינו בחי' החוצפא ונצח דקליפה שכנגד בחי' נצח דקדושה. ובא לו בכח מי שנגע בכף ירכו דיעקב. וזהו ויזנב בך כל הנחשלים אחריך דוקא. משא"כ כשהיא פב"פ שהשכל וההתבוננות מאירים בנפש בבחי' דבשי מתיקות בה' שמקבלת מבחי' חב"ד חג"ת דז"א כו' שם לא יוכל עמלק לעשות מאומה רק כשהוא בבחי' אחוריים אלא שהוא בבחי' נצח כו' שם שייך מלחמת עמלק וזהו בדרך בעלותו ממצרים בדרך דוקא. דהיינו קודם שנכנסו לא"י שהוא בחי' זבת חלב ודבש אהבה בתענוגים כו' (ואף דנו"ה שרשן מרצה"ע שלמעלה מהשכל מ"מ הרצון הוא בחי' חיצוניות לגבי התענוג שהוא פנימיות הרצון, ובהשכל מאיר בחי' תענוג ונק' אהבה בתענוגים ואף שהם רק הארה מעט מהתענוג מ"מ הוא בחי' פנימי' כו' והרצון הוא חיצוני' אלא שאין של השכל לבד כ"א הוא החיצוני' כל * בחי' שלמעלה מעלה מהשכל בחי' עתיק מקור התענוגים שהוא התענוג שאינו נמשך ומתגלה כלל בחכ' ושכל כו' ולכן בהשתל' הרצון בבחי' נה"י שלמטה מהשכל שם יוכל להיות לעו"ז מבחי' עמלק כו'. אך ג"ז היינו דוקא קודם שנתקן מדת הנצח בשלימות כו' וכדלקמן משא"כ כשנתקן הפגם נאמר וגם נצח ישראל לא ישקר כו'). והנה הקליפה דעמלק הוא בכל בחי' השתל' הפרצופי' עליונים שמנה"י שבעליון נעשו מוחין לתחתון כמו מנה"י דאימא נעשו מוחין לז"מ שם עומד עמלק לנגד. וזהו לשון מלק ע"ד ומלק את ראשו שמעכב ומונע המשכת הבינה שבראש מלהתפשט בלב שהוא בחי' ז"א והיינו לפי שההמשכה הוא מבחי' נה"י דאימא ולא עצמי' חב"ד דאימא ממש רק בחי' נו"ה שם שייך לעו"ז בחי' עמלק כו'. וזהו שעכשיו נאמר כי מחה אמחה כו' אך בהניח כו' אזי מחה תמחה בעצמך כי עכשיו אין נמשך פנימי' שבעליון לתחתון רק חיצוני' שבעליון נעשה פנימי' לתחתון ואפי' גם במשרע"ה נאמר וראית את אחורי כו' וא"א לכנס"י למחות בעצמם בחי' עמלק אלא כי מחה אמחה כו' וזהו מלחמה להוי' בעמלק מדר דר לשון דארי דארי היינו שורות שורות שבכל שורה ושורה בהשתל' הפרצופים העליוני' שמנה"י נעשו מוחין הוא שייך מלחמת עמלק, ודרך כלל

כל: אולי צ"ל: של.

הם ב' בחי' לכן נאמר דר דר היינו בחי' נה"י דאימא שנעשו מוחין לז"א, היינו המשכת השכל במדות וזהו"ע אין השם שלם, ובחי' נה"י דז"א שנעשו מוחין לנוק' היינו נו"ה שבמדות שמתפשטים במחדומ"ע שעוסק בתומ"צ בבחי' נצח כו' והוד מודה אני כו' ויסוד התקשרות כו' ושם שייך ג"כ בחי' עמלק וזהו אין הכסא שלם כסא לבוש בחי' מחדומ"ע, ומלחמה לה' בעמלק היינו שנמשך כח מלמעלה מהרצה"ע שלמעלה מחב"ד לבחי' נה"י, שיהי' כח להתנצח בעבודת הוי' וזהו"ע קוצי דשערי דא"א שמכה בז"א מאחוריו, ועי"ז נתפשט הדעת בחו"ג שהן אהוי"ר, וכן נמשך קוצי דשערי מז"א לנוק' כו' כמ"ש בפע"ח שער הציצית, אך לע"ל יהי' ההתגלות פנימי' שבעליון ממש ולא בחי' נה"י לבד וראית את אחורי, אלא עין בעין יראו כו' אז מחה תמחה בעצמך את זכר עמלק, וז"ש לא תשכח כי בפ' קדש שהוא חכ' נאמר והי' לזכרון שהוא בחי' התגלות אא"ס בל"ג כו' ולפי שאז יהי' התגלות פנימי' חכ"ע נא' לא תשכח כו'. ובזה יובן שפקידת עמלק הי' ע"י שמואל דוקא, דהנה במלחמת הס"מ עם יעקב דכתיב ויאבק כו' כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו כו' ונפגם הנצח כו' ולכן עד שמואל נאמר ודבר הוי' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ כי הנבואה מנו"ה ומאחר שנפגם נו"ה ע"כ אין חזון נפרץ, רק משה שנבואתו הי' למעלה ממדריגת כל הנביאים שניבא באספה"מ כו' שנבואתו הי' בעולם האצי', משא"כ שאר הנביאים שנבואתן הי' באצי' ע"י התלבשות גמור בבריאה, אבל משה ראה אצי' ע"י מעבר הבריאה כו' כמ"ש בשה"ק להרח"ו ח"ג ש"ו וגם שנבואתו הי' מתרין פרקין שמאלין בנו"ה דז"א כמ"ש בשער היחודים פ"א, ויהושע שהי' תלמידו וכה"ג שנאמר בהם פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה כו', אך שמואל תיקן מדת הנצח וכמ"ש וגם נצח ישראל לא ישקר והיינו כמ"ש משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו ע"ד אשר תקראו אתם שהם קוראים וממשיכים בחי' קדש שיומשך בימות החול כו' וע"ד וקראת לשבת עונג שאפי' בבחי' שבת קוראים וממשיכין עונג עליון מבחי' כתר באצי' כו' והיינו ע"י מס"נ כו' ושמואל הי' בבחי' הקורא וממשיך מבחי' כי לא אדם הוא כו' והיינו ע"י שנאמר בחנה ותתפלל על ה' כו' וקראה להקב"ה בשם צבאות, וע"כ זכתה ששמואל בנה יפתח נבואתו בכה אמר ה' צבאות כו', כי צבאות היינו שיומשך גילוי אוא"ס גם בבי"ע והיינו ע"י נו"ה וכנודע דשם צבאות הוא בנו"ה כו', ועמ"ש בזה בתו"א פ' בא ע"פ בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' כו', ומבואר למעלה שנה"י חדשים נמשכים מהכתר כו', וזהו ותתפלל על הוי', ועמ"ש בתו"א פ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה כו' מענין זה, ולכן נאמר ע"י דוקא פקדתי את אשר עשה עמלק כו' שע"י שנתקן להיות וגם נצח ישראל לא ישקר כו' שנמשך בו מבחי' כי לא אדם הוא כו' (ועי' בתו"א פ' יתרו בביאור דזכור את יום השבת) אזי נמשך להכרית זרעו של עמלק שהוא לעומת בחי' נו"ה כו' וז"ש ג"כ לשון פקדתי כי פקידה נמשך ממקום עליון כנודע ממ"ש רש"י בחומש פ' שמות גבי פקד פקדתי כו'.

שמואל ב׳

כ״ג כ׳

ובניהו בן יהוידע בן איש חי.

א) **בילקוט** פ׳ שופטים דף רפ״ד ע״א תוך רמז תתקמ״ט ע״פ על פי שנים עדים כו׳ יומת המת שם סי׳ י״ז ו׳, חי הוא וקראו מת אלא מכאן לרשעים שאפילו בחייהן קרויין מתים וכה״א ואתה חלל רשע ביחזקאל סי׳ כ״א למ״ד, אבל הצדיקים אפילו במיתתן קרויין חיים שנאמר ובניהו בן יהוידע בן איש חי, והוא מהש״ס בפ״ג דברכות דף י״ח סע״א וע״ב. ועוד בילקוט ח״ב רמז קס״ט ע״פ ויקרבו ימי דוד למות וכי ימים מתים א״ר שמואל בר נחמני צדיקים שמתים ימיהם בטלים והם קיימים, וכה״א יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם הא למדת שאפילו במיתתן מרוממים להקב״ה אבל כו׳ וכה״א ובניהו בן יהוידע בן איש חי, וכי בניהו בן איש חי וכולי עלמא בני מתים נינהו אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי.

והנה ענין שהרשעים בחייהם קרויים מתים י״ל ממ״ש בלק״ת פ׳ חקת דס״א ע״ב סד״ה ויקחו אליך פרה (השני) וז״ל ומפני זה הוצרך להביא פרה לטהר טומאת מת כמארז״ל אין מיתה בלא חטא פי׳ מיתה היא נפילה ומסך מבדיל בינו לבין אביו שבשמים, ואיך אפשר להיות לה כ״כ נפילה אך כשעושה מעשה בהמה דהיינו אכילה ומחמת כשמרגיל א״ע כך יכול לבוא לידי חטא גמור עכ״ל, ואדרבה במשנה בסנהדרין פרק בס״ו דע״א סע״ב אמרו שמיתתן של רשעים הנאה להם (שאין מוסיפין לחטוא) והנאה לעולם (ששקטה כל הארץ), גם כמ״ש במ״א ע״פ את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, שהרע מר ממות, א״כ בחייהם קרויים מתים וגם רעים משא״כ במיתתן הם רק מתים.

הנה אדמ״ו ז״ל אמר על מאמר הזהר ס״פ חיי דקל״ב א׳ ע״פ והנה רבקה יוצאת ונת׳ בבוך בראשית א׳ דף רצ״ה א׳ שיש ב׳ אופנים שונים באופן הניצוצים העולים בהעלאת מ״ן האחד הנשמות הגבוהות שהן נשמות כלליים, וכמו נשמת בנימין ונשמת בניהו בן יהוידע אשר לפיכך בעלותן בבחי׳ מ״נ ונכללים ביסוד דנוק׳ דאצילות (הג״ה שהיא בחי׳ הנק׳ גן נעול אחותי כלה גל נעול כמבואר מתוך דברי הפרדס ערך גן וערך גל, ובמא״א אות ג׳ סעיף ואדמ״ו נ״ע בד״ה גן נעול פי׳ דגל נעול זהו בחי׳ עליונה יותר מבחי׳ גן נעול ואינו שייך כ״כ לכאן, עכ״ה) הנה בהן עצמן נעשה היחוד והזיווג דזו״נ שהן עצמן כלי המעלה מ״ן דנוק׳ ברשפי אש ושלהבת י״ה ואח״כ

יורד ונמשך שפע המ"ד דמ"ה לתוכן ממש, מפני שהן מרכבה ממש לכך מתייחד עמהם המ"ד ממש ליכנס לתוכם ממש (הג"ה. ויש להעיר מענין המבואר במ"א על מארז"ל במד"ר פ' חיי פ"ס א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים, כי האבות הן הן המרכבה וארז"ל דבר גדול מעשה מרכבה דבר קטן הוויות דאביי ורבא, ע"כ מחמת זה זכו שיהי' בהן ממש נמשך היחוד ושפע המ"ד, כי המ"ד שרשו ממו"ס דא"א, וא"א הוא בחי' דבר גדול כי ז"א פירושו זעיר דהיינו ענין דבר קטן וא"א נק' האדם הגדול, ועד"ז נתבאר במ"א פי' לאשתאבא בגופא דמלכא שזהו עליות הנשמות שיוכללו בתוך העשר ספי' ממש, ובתוך הע"ס מאיר הקו מאור א"ס ממש, ע"כ יאיר אור א"ס בהם ממש, וזהו העלייה שע"י ירידתן בהגוף (חסר).

מלכים א׳

י״ט י״ט

והוא חורש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר.

א) **ת״י** והוא רדי בתרי עשר פדנין דתורא צמידין קדמוהי והוא בחד מתרי עסרא, ובמצ״ד פי׳ כי היו שם י״ב חורשים ובכל אחד צמד בקר, צוועלף פאר אוקסין, והוא באחרונה בשנים העשר א״כ הלכו לפניו י״ב כי גם צמדו הלך לפניו כי דרך החורש ללכת אחר הבקר עכ״ל. ילקוט ח״א יט״א קעט״ד ח״ב לד״ד. יר״ג כא״א ממ״ח ל׳ ג׳ סא״ר ה׳ י״ד בחיי ס׳ א׳. להעיר לענין פדן דתורי, ממ״ש רש״י ר״פ תולדות ע״פ בת בתואל הארמי מפדן ארם.

ב) **יש** להעיר מענין שנים עשר בקר והים עליהם מלמעלה שהם בראש הבריאה מרכבה למל׳ דאצי׳ וזהו ענין י״ב שבטים ועמ״ש מזה בד״ה מי מנה עפר יעקב, ובד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים, ועמ״ש בד״ה אלה פקודי המשכן בענין ששם עלו שבטים שבטי י״ה שיש י״ב שבטים י״ב בקר דבריאה ושרשם י״ב גבולי אלכסון דז״א והם הנק׳ שבטי י״ה, ועמ״ש בד״ה מחר חודש ונפקדת בפי׳ י״ב גבולי אלכסון, והם ג״כ י״ב צירופי הוי׳, ועיין במא״א אות יו״ד סעיף מ״ט מענין י״ב שבטים, ואפ״ל שנים עשר צמדים היינו י״ב זוג שוורים, זהו ע״י שחיבר והמשיך בבחי׳ י״ב בקר דבריאה משרשן ומקורן שבאצי׳ שהם י״ב גבולי אלכסון, וכן בענין וירד הגבול. ועיין כה״ג בסידור שער חג המצות בד״ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני בענין לגוזר ים סוף לגזרים דהיינו לי״ב קרעים לכל שבט מסלה בפ״ע שיתחבר השבטים דבריאה במקורן שבאצילות. ועד״ז פי׳ המ״מ להרב״י ענין ואלה שמות בנ״י הבאים מצרימה שנאמר תחלה פ׳ ויגש ואח״כ כפל הדבר ר״פ שמות, כי בפ׳ ויגש מדבר בי״ב שבטים דבריאה, ובפ׳ שמות שע״י שעלו לא״י לקבור את אבינו יעקב נמשכו ונתחברו בהם הי״ב שבטים דאצילות וזהו ואלה שמות בנ״י שנאמר פ״ב כו׳. ועיין בזהר וארא דף כ״ד ע״ב ות״ח אינון תריסר דקאמרן דאינון תריסר אבנין אינון תריסר בקר דתחות ימא בגין כך נטלו אינון תריסר נשיאים כל הבקר לעולה שנים עשר, ועמ״ש מענין י״ב אבנים בהביאור ע״פ ושמתי כדכד פ״ג ומ״ש ע״פ ויקח מאבני המקום בת״א ר״פ ויצא, וע׳ מ״ש בהביאור ע״פ בהעלותך. וע״פ עבודה אפ״ל צמד בקר, כי יש ב׳ בחי׳ בהמה, הא׳ בבריאה והם למטה מהחכמה ויש עוד בחי׳ ב׳ והוא בהמה רבה שלמעלה מהשכל, כמ״ש בלק״ת בד״ה ויאכילך את המן, וכשמתחברים יחדיו נק׳ צמד בקר כו׳ ועמ״ש בלק״ת פ׳ מסעי ע״פ וירד הגבול.

קיצור. ענין שנים עשר צמדים יש להעיר מענין י״ב בקר והים עליהם, והם ג״כ י״ב שבטים, י״ב אבני יקר, אך יש ג״כ שרשן י״ב גבולי אלכסון שבאצי׳ וע׳ בזהר פ׳ במדבר דקי״ח ע״ב, ובקי״ס נתחברו יחד, וכן בענין ואלה שמות בנ״י האיר הארה, וענין כל הבקר לעולה שנים עשר, וא״כ אלישע המשיך ג״כ לחבר הי״ב בקר דבריאה בשרשן שבאצי׳ וזהו שנים עשר צמדים.

ג) **והנה** והוא בשנים העשר היינו שבחינתו היה ג״כ בבריאה, אך אליהו גימ׳ ב״ן והוא מ׳ דאצילות אשר הי״ב בקר הם מרכבה לבד לבחי׳ זו והים שהוא מ׳ עליהם מלמעלה בבחי׳ רוממות והתנשאות כמ״ש בד״ה מי מנה הנ״ל, ולכן כשנתגלה בחינה זו לאלישע לכן עזב הי״ב בקר דבריאה כדי לקבל ממל׳ דאצי׳ עצמ׳ שם ב״ן בהמה רבה. והנה ענין והוא חורש, עמ״ש בלק״ת בד״ה האזינו השמים דרוש השלישי פ״א ופרק ו׳ מענין חרישה, שהוא להיות לב נשבר ובמ״א פי׳ שזהו ענין מימי לא קראתי לשורי שורי אלא לשורי שדי, כי הוא עיקר של שדה כדכתיב ורב תבואות בכח שור משלי י״ד כן פרש״י בגמרא פי״ו דשבת דקי״ח ע״ב, והוא ענין פני שור מהשמאל שעל ידו הוא החרישה בנה״ב שעי״ז יהי׳ הצמיחה בחי׳ ורב תבואות כו׳ (תחת הגליון, ויקהל קצ״ז קחו מאתכם הי״ב בקר מעלים את המ׳ נושאות), וזהו ע״ד שנתבאר בד״ה לא תהיה משכלה בענין כדי לעשות בחי׳ כוס ישועות העצה לעשות כלי ריקן כו׳ שצריך להכותה בפטיש כו׳ ובפ׳ תשא בד״ה שמאלו תחת לראשי בענין הנותן לשכוי בינה כו׳ ובד״ה ונתתי לך מהלכים בענין וגם אתה תדין את ביתי, ולעולם ירגיז כו׳ ועד״ז ה״ע ורב תבואות בכח פני שור שבמרכבה שמהשמאל שמבחי׳ זו נמשכו בחינות הנ״ל ולכן שכוי גימ׳ גבריאל, גם שור גימי׳ אבגית״ץ במא״א אות שי״ן סי״ט שהוא החסד שבגבורה כו׳ לכן ממנה החרישה כנ״ל, ועמ״ש עוד מענין חרישה בהגהות לד״ה ששים המה מלכות שבלק״ת בשה״ש דרוש הראשון גבי אור זרוע כו׳ וצריך חרישה ע״י קיום מצות שס״ה ל״ת יעו״ש.

קיצור. ענין והוא חורש, ע״ד לשורי שדי ורב תבואות בכח שור, החרישה שיהי׳ לב נשבר, והיינו ע״י פני שור מהשמאל לעולם ירגיז אדם, וגם אתה תדין את ביתי, וכשראה את אליהו מ׳ זהו למעלה מבחי׳ י״ב בקר, וזהו ע״ד ונגש חורש בקוצר שארז״ל במד״ר ר״פ ויגש על יהודה ויוסף כמ״כ י״ל על אליהו ואלישע, ועמ״ש בענין מ״ש באליהו והשיב לב אבות שהוא מבחי׳ דעת דגדלות, שמחבר ג״ר בז״ת דהיינו והשיב לב אבות ג״ר על בנים ז״ת ועמ״ש ע״פ המד״ר ע״פ וכל שיח השדה טרם יהי׳ בארץ כו׳ ואדם אין כאליהו כו׳.

ד) **ובמא״א** אות ח׳ סכ״ז חרישה נק׳ הזווג והחרישה ע״י שור יוסף וצריך להרחיק אז החמור שהוא ערלה עכ״ל, ועפ״ז יובן פסוק לא

תחרוש בשור ובחמור יחדיו בפ׳ כי תצא כ״ב יו״ד, וע׳ מזה בזח״א וישלח קסו״ב, קעב״ב, פ׳ שמות ד״ו ע״א בענין משלחי רגל השור והחמור הביא הפסוק לא תחרוש בשור ובחמור ושם הכל הפי׳ ששור וחמור שניהם מסט׳ דשמאלא, וכ״כ בזהר בשלח דס״ד סע״ב ודס״ה ע״א, זח״ג קדושים דפ״ו סע״ב, פ׳ שלח דקס״ג סע״א וע״ב בענין שור תם ושור מועד, ת״ז תקון כ״א ד״ס סע״א וע״ב שם משמע דשור הוא בקדושה וחמור בקליפה, דקמ״ו ע״א בתי״ח תיקון יו״ד. והנה לפי׳ המא״א צ״ל דיש ב׳ בחי׳ חרישה הא׳ החרישה שקודם הזריעה ע״ד הנ״ל ס״ג והב׳ החרישה שלאחר הזריעה וה״ע הזווג ועמ״ש ע״פ בכור שורו הדר לו ומ״ש בלק״ת פ׳ צו בביאור ע״פ לויתן זה מענין שור. ובענין ורב תבואות בכח שור י״ל ג״כ עדמ״ש בלק״ת פ׳ שלח סד״ה ענין הנסכים דגבי פר שנסכו חצי ההין היינו ו׳ ממוצע בין שני ההי״ן כו׳.

מלכים ב'

ואשה אחת כו' במלכים ב' ד', ועיין בלק"ת שם אחת היא יונתי כו'.
וביאור דבריו צריך לעיין בפ' צו בד"ה משמח חתן ובד"ה והי' אור הלבנה, ענין ב' חתנים וב' נערים, ובד"ה ואלה שמות וכו' שבגלות מקבלת מבחי' יעקב ולא מבחי' ישראל כו', וזהו שאז נק' נש"י בני הנביאים שיעקב נק' נביא כו', או י"ל בני הנביאים כו' נו"ה דיעקב ונביאים עצמן נו"ה דז"א כו'. עבדך אישי כו' היינו כי להיות הבקיעה יבקע יעקב נמשך ש"ע נהורין שעשועי המלך כו' והיינו יאר ה' פניו אבל כשהוא בבחי' אסתיר פני כו' אז אין גילוי דיעקב וכמש"ש דעכשיו ליכא ג"כ קול חתן כו' ונק' עבדך דאלישע ש"ע נהורין הנמשכו' משם אל כידוע, ולכן צעקה אל אלישע להיות צוה ישועות יעקב כו' ויצעקו אל כו' צעק לבם כו', והנושה בא ע' בד"ה ונוגשיך צדקה, והילדים מט"ט וסנדל בחי' נערים כו' שעל ידם נמשך ההשפעה ורוצה שיומשך כ"ז בסט"א, מה יש כו' כי לאחר ההמשכה מקורא דכולא יחוד או"א ע"י מס"נ באחד, וזהו מ"ה י"ש להכניס מ"ה וביטול בהיש ביטול היש להיות אין ויש תרין ריעין ועי"ז מעורר למטה (למעלה) יסוד או"א ג"כ אין ויש תרין ריעין כו', אין לשפחתך כל כו' כל נש"ב שע"י ההתבוננות הנמשך במדות נמשך הביטול כו', וע' בד"ה לסוסתי מענין כי כל בשמים ובארץ כו', כי אם אסוך שמן ח"ע שיש בכל נפש כמ"ש פ' י"ח י"ט שבחי' זו ישנה בכל אחד כו'. והנה כתיב ויקח מאבני המקום כו' ויצוק שמן להמשיך ביטול דח"ע בעסק התורה מה להלן באימה ויראה וכמ"ש ר"פ ע"ש באריכות.

והנה ע"י עסק התורה בביטול זה יומשך ג"כ אח"כ גילוי אור ה' בנפשו והחכמה תחי' כו', והוא המשכה מלמעלה למטה ולכן נק' התורה עוז ותושי' ותורה אור כו' שממילא מתבטל השכל דנה"ב בח"ע זו כו', ועי"ז מתהפכים ג"כ המדות דנה"ב וכמ"ש בד"ה בכ"ה בכסלו בענין ז' נרות דמנורה כו', והנה איתא בזהר ח"א פ"ח א' כי שם צוה את הברכה בשמן דוקא להיות כי הוא ח"ע ששם שורה א"ס ממש ועז"נ שאו ידיכם קדש וברכו, וע' סד"ה ראה ריח בני שהברכה שגם בגשמיות יומשך אורות עליונים וביטול העליון כו' והיינו ע"י ח"ע שבה מלובש א"ס ממש וכמ"ש בענין ומעין יצא, משא"כ בנהר ומשם יפרד כו' כי שמן זהו בחי' עדן כו' וע' בד"ה באתי לגני להמשיך מעמקי מחשבותיך והברכה שגם למטה יהי' הגילוי כמו למעלה בד"ה משה ידבר כו', וע' בפ' נשא בענין ואני אברכם כו'. אך צ"ל כלים רקים לב נשבר והכלים הם המצות ונק' מאת שכניכי כי גלו לבבל שכינה עמהם כו', וסגרת הדלת להיות סו"מ שזהו בחי' שמירה שלא יינקו החיצוני' וכמ"ש יברכך וישמרך וכענין חותם בברוך חתום תורה כו' גן נעל גל נעול כו', וגם וסגרת הצנע לכת מה ירך בסתר ד"ת בסתר כו' אין עוד כלי

שמתבררים השבה״כ ולכ״ע בכ״ע שמברר הנצוצי׳ שבנפשו הבהמית כו׳ ועי״ז ויעמוד השמן כדפי׳ בזח״ג ל״ד א׳ בחזק בקיומא לאנגדא ברכאן כו׳ כי באשה קראה מושב אבל בדכורא ויעמוד כו׳, וזהו ג״כ ענין חנוכה שטמאו כל השמנים שבהיכל פי׳ ה״י כ״ל כמ״ש אין לשפחתך כל והיינו הארת החכ׳ שבמדות כו׳ אבל עכ״ז יש אסוך שמן הוא פך של שמן שבחותמו דכה״ג ח״ע עצמה שבנפש כו׳ ונעשה בו נס וברכה ע״י שאו ידיכם קודש כו׳ והדליקו בו כל ח׳ ימים המשכת ח״ע גם למטה מטה עד סופא דכ״ד כו׳ כי שבעת ימים הוא בינה וז׳ המדות ויום השמיני מל׳ וכענין זה בכה״ג אחת ושבע כו׳, ומבחי׳ שמן נמשך בח׳ ימים כו׳, הם מגישים אליה אתעדל״ע והיא המל׳ דאצי׳ בכנס״י מוצקת השמן דח״ע כו׳ ישראל עלו במח׳ ראשית תבואתו כו׳, הלל מוחין דאימא שמן דנרות מוחין דאבא בחכ׳ כמ״ש בזהר ח״א פ״ח א׳ הודאה כתר יהודה אתה כו׳.

ד׳ ג׳

והיה הנשאר בציון. ב״ב ע״ה ב׳. סנהדרין צ״ב א׳. מד״ר ר״פ בחקתי. שה״ש ד״ז. רות מא״ב ענין והיה. זח״א צ״ד א׳ קי״ד א׳ קי״ט ב׳ קס״ד א׳ רי״ט א׳. ח״ב י׳ א׳ נ״ז ב׳ קכ״א ב׳.

והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו.

א) **במסכת** ב״ב פרק הספינה אמר ר׳ אלעזר עתידים צדיקים שאומרים לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה שנאמר והיה הנשאר בציון כו׳ בד״ה קדושים תהיו דתקס״ב פי׳ רבינו ז״ל ענין ג״פ קדוש ע״ד ג׳ עטרות א׳ נטל לעצמו ושתים נתן לבניו והוא ע״ד שנתבאר בלק״ת פ׳ אמור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י ובהביאור יעו״ש, וסיים שזהו ענין עתידים צדיקים כו׳ דלפי שע״י האהבה דבכל מאדך גורמים המשכה מאוא״ס ב״ה באצילות שזהו ענין הקדוש הראשון והעטרה שנטל לעצמו והוא תוספת האור המאיר באו״א, לכך עתידים המלאכים שיאמרו על קדושת נש״י קדוש כדרך שאומרים לפני הקב״ה שהענין הוא שממשיכים מבחי׳ קדש העליון להיות ג״פ קדוש כמ״כ למלאכים יומשך בחי׳ קדוש מנשמות ישראל, והטעם לפי שנש״י גרמו המשכת הקדושה מאוא״ס ממש בראשית האצי׳ כנ״ל. ואפ״ל לפ״ז שביאר שם שב׳ העטרות שנתן לבניו והם ב״פ קדוש א׳ הוא בחי׳ תורה ב׳ מצות א״כ זהו הנשאר בציון היינו תורה כמ״ש כי מציון תצא תורה, והנותר בירושלים היינו מצות שעז״נ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כמ״ש בד״ה ושננתם, קדוש יאמר לו היינו ב׳ הבחי׳ קדוש שממשיכים ע״י תורה וע״י מצות, וע׳ בת״א בד״ה וקבל היהודים גבי וקראו לפניו ככה יעשה לאיש כו׳ שזהו ענין עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש, ועיין בבה״ז פ׳ בלק דק״צ ע״ב ע״פ ברכו ה׳ מלאכיו מענין הקדושה דשייכא לנשמות דוקא לפי שמבררים בחי׳ העשי׳. וע׳ בילקוט ע״פ קדושים תהיו נזכר הפירוש שזהו משארז״ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש.

ב) **בלק״ת** בד״ה כי כארץ תוציא צמחה פי׳ לפי שיתעלו נש״י בבחי׳ ואנשי קדש תהיון לי, אשר קדש הוא למעלה מבחי׳ קדוש בוא״ו, לפיכך יאמרו לפניהם קדוש, להמשיך מבחי׳ קדש בחי׳ קדוש בוא״ו כו׳. ובד״ה ואכלתם אכול בלק״ת ר״פ צו פי׳ שזהו לפי שאז יתעלה בחי׳ מל׳ כנ״י ותהי׳ בחי׳ כתר שמלמטה למעלה לכך ימשיכו מזה בחי׳ קדוש כדרך

שממשיכים עתה מלמעלה למטה וזהו ענין והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים כו׳ וזהו ענין מהרה ישמע כו׳ וקול כלה.

ג) **בכלי** פז בישעי׳ במקומו בשם הרמ״ק דהמכון כי ציון הוא יסוד וירושלים הוא מ׳ והנשמות שיוכללו ביסוד ומ׳ ע״ד לאשתאבא בגופא דמלכא, לכן באמירת הקדוש לפני הקב״ה הרי יאמר להם ג״כ כיון שנכללו באצי׳, והוא ז״ל פי׳ והיה הנשאר שמשים א״ע כשיריים ועמ״ש בענין משים א״ע כשיריים בת״א בד״ה ואתה תצוה. עוד יש להעיר לענין הנשאר בציון ע״ד מ״ש במד״ר בשה״ש סוף פסוק שיר השירים נשיר למי שעשאנו שיורים בעולם המד״א ה׳ בדד ינחנו, וע׳ בילקוט פ׳ האזינו רמז תתקמ״ד ובלק״ת פ׳ האזינו סד״ה כנשר יעיר וע׳ במד״ר פ׳ וישלח פע״ח ע״פ ויותר יעקב לבדו, מה הקב״ה כתוב בו ונשגב ה׳ לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו.

ד) **בד״ה** מצהלות חתנים מחופתן ונערים ממשתה נגינתן פי׳ רבינו ז״ל חתנים נק׳ הנשמות ע״ש ביום חתונתו זו מתן תורה, ונערים הם מט״ט וסנדל והחופה היא המקיף דחכמה כענין כי על כל כבוד חופה, ונגינתן זהו השיר על היין שמבחי׳ בינה, והנשמות יתעלו בבחי׳ חכמה והמקיף דחכמה, והמלאכים יקבלו מבחי׳ בינה, ולכן א״ש אשר עתידים הנשמות שיאמרו המלאכים לפניהם קדוש, כי החכמה היא קדש העליון, וקדוש בוא״ו זהו המשכה לבחי׳ בינה, כנז׳ בבה״ז פ׳ אמור ד״ק ע״ב במאמר אחותי בת אבי היא.

ה) **ויש** לבאר עוד דהנה במד״ר פ׳ נשא פי״ג דרנ״ב ע״ב אומר כל מקום שנאמר והיה הוא שמחה, והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, והיה הנשאר בציון. וכ״ה במדרש רבה ברות דף מ״א ס״פ ויהי בימי שפוט השופטים, ואיתא במד״ר פ׳ ויצא פ׳ ע׳ ע״פ והיה ה׳ לי לאלקים, נטל הקב״ה שיחתן של אבות ועשאו מפתח לגאולתן של בנים שלכן נאמר כל הנחמות בלשון והיה כו׳ ע״ש. א״כ למדנו מזה דבחי׳ והיה הנשאר בציון נמשך מבחי׳ והיה הוי׳ לי לאלקים ומבואר הפי׳ בת״א ר״פ ויצא סד״ה ושבתי בשלום כי הנה שמש ומגן הוי׳ אלקים כו׳ אך לע״ל שיאיר אור א״ס ב״ה שלמעלה מבחי׳ שם הוי׳ אזי שם הוי׳ יהי׳ בבחי׳ אלקים כו׳, ועמ״ש מזה בלק״ת סד״ה שובה ישראל דרוש הראשון, ובפ׳ שלח סד״ה אני דפ׳ ציצית דרוש השני, והנה גילוי זה יהי׳ לנש״י שיאיר ויתגלה בהם עצמות אור א״ס ע״י שם ההוי׳ כדרך שעכשיו ההמשכה משם הוי׳ ע״י שם אלקים, והנה ג״פ קדוש שאומרים לפני הקב״ה קק״ק הוי׳, הרי הקדוש הוא שם הוי׳, שהוא קדוש ומובדל אני הוי׳ לא שניתי, ובת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי דרוש הראשון כ׳ וג׳ אותיות הראשונות דשם הוי׳ הוא ג״פ קדוש שהוא השתלשלות מעילה לעילה כו׳ עד שיהיה בחינת ה׳ אחרונה בחי׳ דיבור עכ״ל יעו״ש, וגם י״ל ג״פ קדוש המשכה מבחי׳ י״ה בבחי׳ ו״ה, וזהו ענין קדוש בוא״ו המשכת הקדש בוא״ו, עיין בלק״ת פ׳ תצא בד״ה כי ההרים ימושו ובהביאור שהם ג׳ קווין חח״ן מימין בג״ה משמאל כו׳ ע״ש גבי פותח את ידך, ומשם יאיר

בבי"ע. וכיון שלע"ל נאמר בנש"י והיה הוי' לי לאלקים כנ"ל לכן יאמרו לפניהם ממש קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה שהוא שם הוי' ודו"ק.

ו) **זח"א** פ' לך צ"ד ב' ע"פ אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך זהו ענין והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים, ולמעלה מזה הוא בחי' נשבעה בתוך* ביתך ולמעלה מזה קדוש היכלך, וכעין זה מבואר בפ' ויחי דרי"ט ע"א, ובפ' ויחי ביאר הזה"ח דציון וירושלים זהו יסוד ומ' וכנ"ל ס"ג, א"כ לפ"ז נשבעה בתוך* ביתך זהו ת"ת, קדוש היכלך בינה הנק' אז תתענג על הוי', וכן פי' המק"מ פ' לך.

ז) **פ'** וירא קי"ד ב', ושם לפי שנאמר בקרבך קדוש. דף קי"ט סע"א. פ' ויצא דף קס"ד ע"א וישתאר קוב"ה בלחודוי כמ"ד ונשגב ה' לבדו כו' והיה הנשאר בציון כו' וזה ע"ד מ"ש במד"ר פ' וישלח ר"פ ע"ז ע"פ ויותר יעקב לבדו אין כאל ומי כאל ישורון מה הקב"ה כתיב בו ונשגב ה' לבדו אף יעקב ויותר יעקב לבדו. והענין דהנה פי' ונשגב ה' לבדו פי' בעה"מ ש"ג ספ"ו שהוא ע"ד ולא יכנף עוד מוריך ר"ל שלא יתלבש עוד בלבושים דשם אלקים המעלימים ומסתירים שמהם מקבל גם ק"נ שהוא בחי' ערלה כמ"ש בענין חרבות צורים, וזהו כנ"ל בענין והיה הוי' לי לאלקים, ולכן ויותר יעקב לבדו כי מבחי' זו א"א לקבל הגילוי רק בבחי' תתן אמת ליעקב, וכמארז"ל בענין שלע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה כו', והנה מבואר בת"א פ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים, שלע"ל שיתוקנו בבי"ע להיות כמו אצילות אז התכלית יהי' להמשיך גילוי העקודים שהם ע"ס הגנוזות או ע"ס דע"י וזהו ענין המשכה מבחי' ומדריגת קדושתי למעלה מקדושתכם המבואר בביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה וזה הגילוי יומשך לנש"י, אכן המלאכים יאמרו לפניהם קדוש להמשיך מעצם האצי' שבנש"י להאיר בבחינתן, כי באצילות יש ג"כ אבי"ע, והנשמות יוכללו באצי' שבאצי' ושם ימשיכו גילוי אור העקודים והמלאכים יוכללו בבי"ע שבאצי' וימשיכו ע"י קדוש מאצילות שבאצילות.

ח) **זח"ב** פ' שמות דף יו"ד ע"א, פ' בשלח נ"ז ב', פ' משפטים קכ"א. ובפ' בשלח שם כתב וז"ל דכל מאן דאתגזר באלה תרין דרגין עאל (היינו ציון וירושלים יעו"ש) ואי נטיר להאי קיים כדחזי (היינו שמירת הברית מנשג"ז ומזרע לבטלה) ויזדהר ביה עליה כתיב הנשאר בציון והנותר בירושלים עכ"ל. סנהדרין דצ"ב סע"א. מד"ר פ' בחקתי פל"ה דף ר"ו ע"ג. פ' נשא פי"ג ע"פ ויהי ביום כלות משה כנז"ל סעיף ה. בשה"ש רבה ע"פ התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח. ילקוט ח"א קע"ב ב' קצ"ז א'. (ח"ב) מ"ט ג' ס"ג ד' קע"א א'. אדר"נ פל"א. של"ה י"ד א' כ"ג א' ל"ח א' ס"ד ב' קט"ז ב' ר"כ ב'. (ו"ע) ל"ז א'. תד"א פל"א. עה"ק חלק העבודה פמ"ב.

בתוך: כ"ה בגוכתי"ק.

בד"ה ונקדשתי בתוך פי' קדוש ע"ד קדוש יהי' דגבי נזיר קדושא תלי בשערא שההמשכה רק בבחי' שערות, א"כ יאירו בחי' שער רישי' כעמר נקא בצדיקים לכן יקראו קדוש. בד"ה צאינה וראינה בשה"ש פי' הקב"ה שממשיכי' בכתר בבחי' קדוש והיינו מבחי' קדש ע"ק כמ"כ ישראל יהיו בבחי' תפארת הנק' קדוש שמאיר בו אור הכתר.

ג' קווין, ואפ"ל זהו ענין אדם אדמה לעליון א"א, והמשכה זו י"ל זהו ענין ג"פ קדוש ומבואר בשל"ה י"ד א' ענין אדה"ר קודם החטא נק' אדם בצלמנו, ולע"ל הנה ישכיל עבדי כו' מאד אותיות אדם א"כ יאיר בו בחי' הנ"ל וע"כ יאמרו לפניהם קדוש. ועמ"ש לקמן ע"פ וקרא זא"ז ואמר קדוש ושם ססעי' ג' מהזהר פ' בשלח דנ"ב. פ"ג קדוש המשכה בחג"ת, או המשכה בחב"ד חג"ת נה"י.

ט) **סנהדרין** פרק חלק דצ"ב סע"א תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אין חוזרין לעפרן שנאמר והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה קדוש קיים לעולם אף הם קיימים לעולם, וא"ת אותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו מה הן עושים הקב"ה עושה להן כנפים כנשרים ושטין ע"פ המים. וע' מזה בספר מערכת בסופו מענין ג' פעמים קדוש המשכת הבינה בחג"ת והחיט שם פי' המשכת כח"ב בחג"ת כמבואר לקמן ע"פ וקרא זה אל זה ואמר. וכמו המבואר בגמרא כ"ה בתד"א סוף חלק א' היינו ס"פ ל"א.

י) **עמ"ש** לעיל סעיף ה' מענין והיה שהוא לשון שמחה ועמ"ש בלק"ת פ' כי תצא סד"ה כי תהיין לאיש. הענין והיה בן הבכור לשניאה. והנה עוי"ל פי' והיה לשון שמחה, מה שבתיבת והיה הוא אותיות שם הוי' רק ו"ה קודמין לי"ה, ועמ"ש מזה בלק"ת פ' ראה סד"ה וכל בניך למודי הוי' ועמ"ש ע"פ והיה הוי' לי לאלקים בבוך בראשית א' פ' ויצא דף שע"ד, ואפ"ל כי ענין שהוי' שהוא ת"ת קודם לחו"ב כי ז"א בע"ק אחיד ותליא משא"כ או"א במזלא אתכלילן כמ"ש בתו"א פ' יתרו ד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה ובלק"ת ד"ה האזינו השמים דרוש השני בענין פנימית הלב והעיקר בהביאור שע"ז, ווהו ענין יפה כח הבן מכח האב חכ' יתעלה ז"א למעלה מאבא, וע' ביאור הזהר פ' חיי דף קכ"ג א' בענין קודב"ה שהוא ז"א דאתכליל מאתר עילאה סדכ"ס הוא א"א לכן הוא במאה רזין דמאה ברכאן למעלה מבחי' עשרים שהם חו"ב, וה"א אחרונה שהיא מ' ג"כ תתעלה למעלה מבחי' בינה ה"א עילאה כמבואר ממ"ש בת"א פ' מקץ סד"ה רני ושמחי בת דרוש הראשון שזהו ענין אשת חיל עטרת בעלה, שהיא עצמה נעשה עטרה וכתר לבעלה שהוא ז"א ולמעלה מבחי' בינה שעליה נאמר בעטרה שעטרה לו אמו ולא שהיא עצמה העטרה וכ"כ מזה בסידור בדרושי החתונה סד"ה מהרה ישמע כו' בפי' משמח חתן עם הכלה, ובבה"ז פ' שלח סד"ה והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים שהוא מ' חצים אל הים הקדמוני שהוא בינה מטעם הנ"ל, הרי א"כ ו"ה שהם תפארת ומל' יעלו למעלה מבחי' י"ה דהיינו בבחי' כתר,

ובשם הה"ק רל"י מברדיצוב ז"ל שאמר על והי' שזהו ענין נצחוני בני, וע' מזה בספר עבודת ישראל לה"ק מקאזניץ ז"ל, וכיון בחי' והי' זהו עליית תו"מ בכתר, וידוע אשר ת"ת נק' בני בכורי ישראל וכן המ' נק' כנסת ישראל וגם הנשים אחוזים בה, ע"כ בעליות תו"מ יתעלו הנשמות בבחי' עלייתם בכתר לכן יאמרו לפניהם המלאכים קדוש, כי עכשיו ג"פ קדוש המשכה בחב"ד חג"ת נה"י כנ"ל בסעי' ח' מהזהר פ' בשלח דף נ"ב, וכן מובן ממ"ש בלקו"ת פ' אמור בהביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י, ואח"כ כיון לע"ל יתעלו הצדיקים בבחי' כתר שזהו ענין והיה אשר ו"ה הנק' צדיקים צדיק וצדק יתעלו למעלה מבחי' י"ה, לכן יאמרו לפניהם קדוש להמשיך מבחי' כתר בחב"ד חג"ת נה"י המקננים בבי"ע מקום שרפים וחיות ואופנים ואפשר המשכה זו יהי' מכתר דתהו.

ו' ג'

וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש.

פ"ז דחולין דף צ"א סע"ב חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת כו' וישראל מזכירין את השם אחר שני תיבות שנאמר שמע ישראל הוי' ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר שלשה תיבות כדכתיב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות כו' והאיכא ברוך כבוד הוי' (דהוזכר השם אחר שני תיבות) ברוך אופנים הוא דקאמרי ליה, ופרש"י ומשני ברוך האופנים הוא דקאמרי ליה שהם מכסא הכבוד עצמו וכי אמרינן אנן במלאכים עכ"ל. משמע מכאן דהאופנים גבוהים מהשרפים שהאופנים הם מכסה"כ עצמו משא"כ השרפים, וקשה דהא מבואר בכהאריז"ל דשרפים הם בבריאה וחיות ביצירה ואופנים הם בעשי', וגם בגמרא משמע שהשרפים גבוהים מאד כאומרם פ"ק דברכות דף ד' סע"ב במיכאל כתיב ויעף אלי אחד מן השרפים כו' ושם מוכח ג"כ דמיכאל גבוה מגבריאל יעו"ש. (קיצור. קשה דכאן משמע בגמרא דהאופנים גבוהים מהשרפים וכן החיות נעלים מהשרפים כמ"ש מהרש"א בח"א פג"ה ובכהאריז"ל מבאר דשרפים בבריאה ואופנים בעשייה). וכמדומה לי שבדרוש אחד שאמר אדמו"ז נ"ע בלאזני ערך שנת תקנ"ט ע"פ אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אמר שחיות הקדש נלקחו מבחי' קדש ונעלים מהשרפים שאומרים קדוש בוא"ו, ושם האריך בזה.

ב) **והנה** בספר עה"ק חלק התכלית פ"ז כתב דענין מה שהמלאכים אינן מזכירין השם אחר שלשה תיבות דהיינו אחר שישכילו שהוא נבדל מהם בשלשה הבדלים והם שלשה מחיצות שבינו לבינם, האחד שהוא בוראם והתחלתם והוא אין לו שום התחלה והבדל שבינו לבינם הוא ההבדל שבין

הבורא לנברא, הב׳ הוא נבדל מהם מצד שאין להם קיום מעצמם אלא ממנו כו׳ והוא קיומו בעצמו ואינו תלוי בזולתו. הג׳ שהוא נבדל מהם שאין לו עמהם שום עירוב והתאחדות כו׳ והאריך. וא״כ מה שישראל מזכירים השם אחר ב׳ תיבות אפ״ל שהוא יתברך מובדל מהם רק בשני הבדלים הראשונים אבל ההבדל השלישי שאין לו עמהם שום עירוב אינו כן בישראל שיש לו יתברך עירוב עמהם ע״י התורה. וכמ״ש ע״פ ויקחו לי תרומה שארז״ל בפי׳ לי אותי אתם לוקחים כמ״ש במד״ר פ׳ אמור פ״ל. ובילקוט פ׳ תרומה רמז שס״ד ויקחו תרומה אין כתיב כאן אלא ויקחו לי אותי אתם לוקחים. וכן אמרז״ל במד״ר פ׳ תרומה ע״פ כי לקח טוב נתתי לכם כביכול שהמוכר נמכר עמה. וא״כ ע״י עסק התורה שישראל העוסק בתורה ונק׳ זקן שקנה חכמה הרי התורה מתאחדת עמו ועכ״פ מעורבת עמו וממילא הקב״ה כביכול שהוא וחכמתו שהיא התורה אחד הרי עי״ז האדם העוסק בתורה יש לו התקשרות ועירוב עם הקב״ה ממש. ואינו נבדל מהם לגמרי כמו במלאכים.

שייך לעיל ססעי׳ א׳. וז״ל מו״ח ז״ל בד״ה אם יתקע הנ״ל אבל חיות הקדש שאין התהוותם מוא״ו של קדוש כ״א מקדש עצמה הרי מדריגתם הגבה למעלה מן השרפים והוא בחי׳ השאגה שאין יכולים לומר קדוש מחמת גודל עוצם הביטול מהותם לגמרי עד שאין נתפס החיות אלקות בכלי השגתם ונשאר בבחי׳ מקיף עליהם ולכן גם החיות אלקות המהוה אותם נקרא בחי׳ מתגאה ומתנשא על חיות הקדש כמו שהם בבחי׳ הסתלקות לגמרי כן השפעת חיותם וקיומם מבחי׳ גאות ה׳ שהוא עצמיות שמו מדת מלכותו יתברך עכ״ל. וע׳ בלק״ת בדרושי שבועות בד״ה וידבר אלקים כו׳ אנכי בענין חברי דניאל שלפי שלא ראו המראה לכן אבל חרדה גדולה נפלה עליהם כו׳.

ג) **קיצור** ממ״ש סעיף ב׳. בעה״ק פי׳ ג״פ קדוש שלשה מחיצות שבינו לבינם, וא״כ מה שישראל מזכירים את השם אחר שני תיבות, כי המחיצה הג׳ שכתב אינה בישראל שע״י התורה מתקשרים בו ית׳ ממש. ועוד כי גם מצד שרשם המלאכים התהוותם מהדבור וישראל עלו במחשבה וכמ״ש מזה בת״א פ׳ יתרו בד״ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, א״כ גם מצד שרשם הם קרובים יותר.

והנה בספר ח״צ שהוא פי׳ על ת״ז ושם דף י״ג ע״ד ס״ק י״א כ׳ וז״ל אבל אי קשיא הא קשיא אחרי כי השרפים בבריאה וחיות ביצירה ואופנים בעשייה וכנ״ל וזוהר הרבה ולקמן נמצא לכ״ע שרפים עדיפי מכולהו, הא

בשולי העמוד בגוכתי״ק: י״ל ישראל מזכירים את השם אחר ב׳ תיבות כי ישראל מתקשרן באורייתא ואורייתא בקדב״ה וכן חיות ואופנים שהם מכסה״כ וכתיב כסא כבוד מרום מראשון ושרפים מבריאה אחר ג׳ תיבות נגד נהי״ם חג״ת חב״ד דאצי׳ אח״כ מזכירי׳ השם שהוא בכתר עליון אצי׳ . . .

בס׳ ת״צ על ת״ז תירץ מה שהאופנים גבוהים מהשרפים לפי שהם ממל׳ והמל׳ מתעלית בחכמה הנק׳ קדש ובכתר מאז הם ג״כ באדם נה״א ונה״ב.

אמרינן פרק גיד הנשה גדולים צדיקים יותר ממה"ש שהרי מה"ש אין אומרים השם אלא אחר ג' תיבות קק"ק ה' צבאות וישראל אומרים אחרי שני תיבות שמע ישראל ה' אלקינו, והקשו בגמרא והא איכא ברוך כבוד ה' ממקומו הרי אומרים ג"כ אחרי ב' תיבות ומשני ברוך אופנים הוא דקאמרי ושרפים אומרים קדוש, נמצא לפ"ז יהי' אופנים עדיפי משרפים שאומרים קדוש, וי"ל שאם תשכיל בשירה זו מהו ברוך כבוד ה' ממקומו עיין בזוהר ולקמן ריש תקון יו"ד סוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה וסליקת על רישא דוא"ו לאתר דאתגזרת מתמן עד דלא אשכחן לה שיעורא עד דאמרינן ברוך כבוד ה' ממקומו בגין דסליקת עד א"ס (הג"ה עמ"ש במ"א דר"ת ברוך כבוד ה' ממקומו הוא בכים ע"ד מים תחתונים בוכים ועי"ז ממשיכים הגילוי עכ"ה) וכד סליקת סליקת בתפארת עיין זח"ג פ' פנחס עמוד תע"ז וכבר אמרנו כמו שיש בשרשים יש בענפים נמצא כשהמל' עולה במקום גבוה מעל גבוה אז גם האופנים פמליא. גם אופנים פמליא שלה גבוהים ג"כ מן השרפים ולכן אז כד סליקת ולא אשכחן ברוך היא לעילא הידוע דכתר נק' ברכה דמתמן מקור הברכות בהנשא החיות מעל הארץ בסוד והחיות רצוא לעילא ינשאו רק האופנים ולא חיות שכן כך מל' סליקא עד א"ס עכ"ל. ודברי מהרש"א בח"א שם הם שגם החיות אומרים השם אחר ב' תיבות כמו האופנים, גם ממ"ש רש"י שהם כבוד עצמו משמע לא כפירושו דדוקא כשהמל' עולה למעלה אז לבד גם אופנים עולים כו'.

ד' כ'

ביום ההוא יגלח ד' בתער השכירה כו' במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה, הנה ידוע מארז"ל בסנהדרין פרק חלק (דצ"ה סע"ב) דאתא קודב"ה ואדמי לה כגברא סבא כו' גזיה לירישיה ודקניה כו' היינו דכתיב וגם את הזקן תספה (הג"ה ע"ש בפרש"י שכלתה לגמרי ע"י האור, יותר מגלוח הראש כו' עכ"ה). ולהבין כ"ז הנה באמת זה דבר פלא מה שהוצרך הקב"ה לגלח את שער ראש מלך אשור וגם את הזקן וכו' אשר לא עשה כן לכל שר משרי עו"ג כי גם פרעה מלך מצרים שהכביד עולו על ישראל ומרד בה' ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו כו' הנה הכהו ה' ביו"ד מכות והאביד כל חילו בים סוף אבל לא עשה דבר זה לגלח ראשו וזקנו כו' (הג"ה שזהו כעין חוכא ואיטלולא ממנו לבד מה שהכה כל מחנהו, ועיין מזה בספר תורת חיים בסנהדרין שם פי' לפי שעלה ע"ד המקום לעשות מסנחריב גוג ומגוג כדאמר לעיל גבי סך מחנהו כמחנה גוג ומגוג וגם הוא חירף וגידף כלפי מעלה שנאמר ביד מלאכיך חרפת ה' כמו שעתיד לעשות גוג ומגוג כו' כמ"ש בגמרא ר"פ לפני אידיהן ד"ג ע"ב מלחמת גוג ומגוג כו' על ד' ועל

משיחו שנאמר למה רגשו כו' והקב"ה יושב ומשחק שנאמר יושב בשמים ישחק כו' ושם אמרו ועל בריותיו אינו משחק אלא אותו היום בלבד, וכך עשה הקב"ה עם סנחריב. ועיין בגמרא שם דף צ"ד ע"א מענין זה שבקש הקדב"ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג כו', וע' עוד מענין גוג ומגוג במד"ר פ' אמור ס"פ כ"ז. קיצור. ענין החוכא מסנחריב לפי שהי' מבחי' גוג ומגוג שעליו נאמר יושב בשמים ישחק, עכ"ה). אך הנה סנחריב מלך אשור היה מורד באמיתית אחדותו ית' ביותר מכל עוכומ"ז כי כל עוכומ"ז יודעים את רבונם שהרי קרו לי' אלקא דאלקיא דהיינו שמודים בבחי' אח"פ שהוא קדמון כו' רק שאומרים שהשגחתו סילק מעל הארץ באמרם עזב ה' את הארץ להיות מתנהג הכל ע"פ כוכבים ומזלות המושלים בדרכי הטבע האנושי' כו' אשר לזאת נושאים את נפשם לעבוד לכו"מ ולכל צבא השמים כדי לקבל שפע וחיות על ידם כידוע אבל עכ"פ כולם מודים שהוא ית' אלקא דאלקיא כו' וכמ"ש מי לא יראך מלך הגוים וכן כתיב ושמי נורא בגוים וכן הללו את ה' כל גוים כו' מלך אלקים על גוים וכה"ג רבות בכתובים (וכמ"ש בגמרא סוף מסכת מנחות דק"י ע"א) וגם פרעה לא אמר רק מי ה' אשר אשמע בקולו שם הוי' דוקא הוא שלא הכיר והשיג אבל שם אלקים ידע והכיר וכמ"ש מלך אלקים על גוים כו' והיינו דקרו לי' אלקא דאלקיא כנ"ל וד"ל. אך סנחריב מלך אשור הוא אשר מרד יותר ברום לבבו באמרו אני ברוב רכבי עליתי מרום הרים כו' וע"כ אמר מי בכל אלקי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי כי יציל ה' את ירושלים מידי שם סי' י"ח ל"ה, שהשווה אלקים חיים לאלקי הארצות עץ ואבן כו' שזהו חירוף וגידוף ביותר להכחיש באלקים חיים שאינו אלקא דאלקיא, וע' מזה בילקוט ר"פ בשלח, ודף ע"ב ב' רמז ר"נ סנחריב עשה עצמו אלוה שנאמר מי בכל אלקי הארצות ובפ' צו רמז ת"פ וס"פ פנחס דרנ"א ב'. ובפ' ואתחנן סוף רמז תתמ"ה ובמקומו במ"ב רמז רל"ט, ובישעי' רמז רצ"ז, ובתלים רמז תת"ח דקי"ב ע"ד. ובחי' קליפה קשה כזו כמו סנחריב לא היה עדיין בכל מלכי ושרי עוכומ"ז כמו סנחריב (הג"ה, וזהו ע"ד המבואר במד"ר פ' אמור ס"פ כ"ז בענין גוג ומגוג שנאמר בו ורוזנים נוסדו יחד על ה', אמר לו הקב"ה רשע לי באת להזדווג חייך שאני עושה עמך מלחמה כו'. וענין זה אפ"ל ע"ד מ"ש בת"א בד"ה ויאבק איש עמו בפי' אם תגביה כנשר לקבל מאור א"ס שלא ע"י ז"א, וזהו ע"י שערות דרישא ודיקנא דוגמת ועת"י יתיב כו' ושער רישיה כו' וקסבר שהוא למעלה מז"א דאצילות בים נדמה להם כבחור כו' ועז"נ משם אורידך ולכן גלח שער ראשו וזקנו שלא ידמה לבחי' ועת"י כו' ועיין מענין נוסדו יחד על ה' במד"ר פקודי פנ"א בפסוק משכן העדות, לאדם שהיה שונא למלך כו' ע"ש ובזהר ס"פ וירא דקי"ט ע"א. קיצור, ענין שרצה לקבל יניקה מאור א"ס שלא ע"י ז"א דאצילות ולהגביה א"ע כנשר דוגמת ועת"י יתיב וע"כ גילח שערות ראשו וזקנו וכו' עכ"ה) אשר ע"כ לא היה תיקון לדבר זה, רק שלא יהיה לו שום יניקה ושרש למעלה להיות בבחי' פירוד גמור כ"כ וזהו דוקא ע"י בחי' הגילוח שגילחו שם אדנ"י גם את הזקן כו' כידוע דסט"א נק' מלך זקן וכסיל כו'.

קיצור ממ"ש בעצם הדרוש. פלא מה שהוצרך לגלח שערו. ויבאר כי סנחריב היה מורד באלקים חיים יותר מכל עובדי כוכבים באמרו מי בכל אלקי הגוים כו' כי יציל ה' כו' וע"כ כדי להורידו ולהשפילו זה היה ע"י גילוח שערו כו' ועמ"ש בקיצור מההגהות שרצה להגביה א"ע דוגמת ועת"י יתיב כו' ועז"נ יושב בשמים ישחק כו'.

ב) אך להבין זה יש להקדים תחלה בשורש ענין ובחי' השערות למעלה בסטרא דקדושה דהנה מצינו בכתובים שיש ג' מדריגות בבחי' השערות בסטרא דקדושה האלקית והוא הא' מ"ש דבחי' ע"י ושער רישי כעמר נקא בחי' שערות לבנות דוקא כמו שערות הזקן שהן לבנות כו'. והב' מ"ש קוצותיו תלתלים שחורות כעורב והוא בבחי' שערות הדיקנא דז"א כו' כמ"ש באד"ר. והג' מ"ש בכנס"י שהוא בחי' המל' ודלת ראשך כארגמן שהן בחי' שערות אדומות דוקא כמו הארגמן שהוא אדום דוקא כידוע (הג"ה בעמה"מ נתן סימן מ"ש באברהם ויטע אשל, ר"ת אשל אדום שחור לבן היינו ג' בחי' שערות הנ"ל. ובמד"ר בשה"ש ע"פ ודלת ראשך הדלים והרשים שבכם, היינו כמש"כ בתרגום בישעיה סי' ז' ע"פ את הראש ושער הרגלים דקאי על חיילותיו שהם משולים לשערות שלו כמ"כ יובן בענין ודלת ראשך היינו הדלים והרשים שבכם כו' והם חביבים עליו ית' כארגמן היינו כדוד או כדניאל, ויש לפרשו ג"כ על המרכבה שהם נק' ארגמן אוריאל רפאל כו'. קיצור. ודלת ראשך בחי' שערות הם כארגמן מרכבה כו' וכמ"כ קאי על הדלים והרשים כו' עכ"ה). ולהבין כ"ז יש להקדים תחלה בשרש ענין ובחי' השערות מהו למעלה להיות ידוע בבחי' עצמיות אא"ס ממש שהוא בבחי' אח"פ בתכלית הפשיטות ואיך יוכל להיות הסתעפות המשכות אורות עליונים שהן בבחי' ההשתלשלות עילה ועלול שאין ערוך כלל וכלל לגבי עצמותו ית' מב' טעמים, הא' מפני שהן בחי' אורות מוגבלים בערך לגבי בחי' אא"ס עצמו שהוא בלתי בע"ג בעצם, ועוד שהן באים בבחי' ההתחלקות וריבוי ואיך יסתעף בחי' התחלקות והריבוי מבחי' אח"פ כידוע כו'. אך הנה ידוע שא"א להיות ההמשכה מבחי' עצמיות אא"ס גם להיות בחי' מקור למקור להשתל' אם לא ע"י בחי' צמצום והעלם אור העצמות תחלה לגמרי והוא ענין צמצום הראשון הנק' מקום פנוי וחלל כו' כמ"ש בע"ח וזהו בחי' הקו וחוט שנמשך אחר הצמצום הראשון שנמשל לצורת אות הו' שקצר ביותר ומצומצם המשכתו וכך בחי' המשכה זו אחר הצמצום הנ"ל היא מצומצמת ביותר וכלא ממש חשיבא לגבי אור העצמות ממש וע"כ נק' בשם קו"ח בעלמא שזהו כדמיון חוט השערה באדם שהיא קצרה ומצומצמת ביותר לפי שהחיות העובר בתוך חלל השערה הוא בא ונמשך בבחי' צמצום גדול (הג"ה ר"ל שהמשיל ענין המשכת הקו וחוט מאוא"ס למשל המשכת השערות בחינת ושער רישיה כעמר נקא. ויש לזה ראיה ממ"ש בזח"ג נשא קל"ד א' הכל תלוי במזל כו' האי חוטא יקירא קדישא דכל שערי דדיקנא תליין ביה אקרי מזל כו' ותאנא הכל תלוי במזל דאיהו האי חוטא יקירא קדישא דכל שערין תליין ביה כו' עכ"ל הרי המשיל המשכת השערות לבחי' חוט. ולכן מבואר בסידור בשער ל"ג

בעומר בהביאור ע"פ אתה הצבת. שהחכמה דאצילות אין ערוך כלל לבחי' עת"י יותר מהעשיה לגבי האצילות כי אבי"ע הם ע"ד חו"ב מדות ודבור, משא"כ החכמה לגבי עתיקא מאין תמצא. והיינו שנמשכה ע"י שערות אבא יונק ממזלא ומוכרח שזהו צמצום יותר מהפרסא שבין אצילות לבריאה כו' ע"ש. וכן נת' בת"א בד"ה פתח אליהו בענין אנת הוא חד ולא בחושבן היינו שאין ערוך כו' לפי שנמשך ע"י צמצום ומקום פנוי כו' ולא כמו פרסא כו' ושם וכל ענין צמצום זה כו' הכל בכלל כתר דאצילות ושענין אנת הוא חד ולא בחושבן קאי ג"כ על כתר דאצי', שהחו"ב אין ערוך אליו והיינו לפי שיניקתם מבחי' מזלא וחוטא, ע"ד הצמצום והקו וחוט כו'. וענין האי חוטא יקירא קדישא דכל שערי דדיקנא תליין ביה, היינו כמ"ש בזהר תרומה דקל"ב בענין תליסר מכילין דרחמי, אינון תריסר רזא דרתיכא קדישא דנפקין מחד דשריא עלייהו וכ' המק"מ וז"ל זה יובן במ"ש הרב שנוצר חסד הוא כולל כולם כו' עכ"ל וע' בלק"ת בד"ה ואתחנן אל ד' ספ"א גבי והנה י"ב ברוך הם המשכות פרטיות והי"ג הוא הכולל כל ההמשכות וי"ל ג"כ דהיינו מזל נוצר חסד וזהו ענין האי חוטא יקירא קדישא כו' וע' בסידור בביאור אני לדודי בענין אל תקרי שושנים אלא ששונים. וע' במא"א אות חי"ת סי"א מענין חוט, ובפרדס ערך חוט השדרה. ועיין במד"ר פ' לך ס"פ מ"ג ע"פ אם מחוט, אתה אמרת אם מחוט חייך שאני נותן לבניך מצות ציצית המד"א ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ומתרגמינן חוטא דתכלתא, והכוונה כי שורש ההמשכה שע"י חוטי הציצית נמשך מהקו וחוט דאוא"ס והוא בחי' השערות כו'. נמצא מ"ש בזהר האי חוטא יקירא קדישא כו' הנמשך מעת"י שורש שערות דדיקנא זהו ע"ד מ"ש בע"ח בענין הקו וחוט הנמשך מאור א"ס אחר הצמצום כו'. ובגמרא פ"ב דחגיגה די"ב ע"ב כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו כו', וכ"ה בזהר ויגש דר"ז ע"ב ע"פ ה' אלקי ישועתי יום כו', והרמ"ז שם כ' שזה החוט הוא שליש של החסד, שהוא כד גמיט' חוט עם הכולל עכ"ל. ור"ל חסד גימט' ע"ב ונחלק לג' שלישין בחי' ושמתי כד כד כו' ועמ"ש מזה סד"ה ושמתי כד כד, ולפמ"ש י"ל כי חוט של חסד שרשו ממזלא יקירא שהוא ונוצר חסד שנק' חוטא יקירא קדישא. קיצור, שענין הקו וחוט זהו כמ"ש בזהר בענין האי חוטא יקירא כו' שורש י"ג ת"ד הנמשכים מעת"י ולכן והחכמה מאין תמצא וזהו ענין כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום כו' עכ"ה) כידוע שהשערות בוקעים ויוצאים מבחי' צומח שבחיות הגוף שצומח בבחי' מותרות בלבד כמ"ש במ"א (בביאור מאמר הזהר באד"ר דקכ"ח בחללא דגלגלתא קרומא דאוירא כו') וכך מבחי' אותיות שבאא"ס עצמו נמשך הקו הזה והוא ע"י ענין בקיעת יו"ד דס"ג שבטה"ע כמ"ש אז יבקע כשחר אורך כו' וכך מה שא' באורך נראה אור היינו בחי' אור דקו"ח זה שנראה מאורך העצמי הנה הוא בא דרך בחי' בקיעה בעלמא כדמיון חוט השערה שבוקעת ויוצאת כו' וד"ל. וזהו ענין וא"ו דקדוש הא' שבחי' קדש עצמו הרי הוא בערך קדושת עצמיות אא"ס כמ"ש בזהר (פ' אמור דף צ"ד ע"א) בענין קדש מלה בגרמיה שהוא מובדל בערך לגמרי למעלה מעלה בבחי' אח"פ בתכלית הפשיטות כו' כנ"ל,

אך שבוקע הארה בעלמא מעצמות קדושתו אז נק׳ קדוש בוי״ו והוא בחי׳ הקו״ח הנ״ל וזהו בחי׳ מל׳ דא״ס שנעשה בחי׳ כתר לא״ק כו׳. וקדוש הב׳ הוא בחי׳ צמצום הב׳ שמבחי׳ מל׳ דא״ק כשנעשה כתר לע״י וא״א כו׳ כמ״ש בע״ח בשער הכללים שגם מבחי׳ החכמה הקדומה דא״ק כשצריך להיות המשכה ממנו להיות בחי׳ מקור לעולם האצי׳ שזהו בחי׳ ע״י וא״א בחי׳ כתר דאצי׳ הרי גם זה א״א להיות כ״א ע״י בחי׳ צמצום גדול שהוא רק בחי׳ שערות בלבד כנ״ל. וקדוש הג׳ הוא בחי׳ צמצום הג׳ שכאשר צריך להיות המשכה מן המאציל לנאצלים כמו להאציל אורות דחו״ב כו׳ הנה ג״כ הוא ע״י בחי׳ צמצום דבחי׳ שערות וזהו מ״ש בע״י ושער רישי׳ כעמר נקא וכן בחי׳ דיקנא דע״י וא״א שהן בחי׳ שערות לבנות כו׳ וכידוע דאור אבא דאצי׳ מקבל מבחי׳ מזל ונוצר חסד כו׳. ונמצא יש כאן ג׳ מיני צמצומים עד שנאצל עולם האצי׳ בכלל והן ג״פ קדוש עד שנק׳ ה׳ צבאות שהוא בחי׳ קווי ההמשכה בהתחלקות דחו״ב ומדות שהם כלולים בשם הוי׳ יו״ד חכמה ה״א בינה כו׳ וד״ל. (הג״ה נראה לפ״ז ענין ג״פ קדוש נגד ההמשכה לג׳ בחי׳ בי״ע דכללות היינו א״ק נקרא אדם דבריאה וע״י וא״א נקרא אדם דיצירה ואצילות נקרא אדם דעשיה, והמשכה זו מאור א״ס להיות א״ק נקרא קדוש בוא״ו המשכת הקו וחוט שהוא כמו בחי׳ המשכה שע״י שערות כדי להיות בחי׳ א״ק הנקרא אדם דבריאה וכעד״ז הצמצום מא״ק להיות אדם דיצירה כו׳ זהו הקדוש הב׳ ואח״כ להיות נמשך בחי׳ אדם דעשי׳ זהו הקדוש הג׳, ועמ״ש מענין ג״פ קדוש בלק״ת פ׳ אמור בהביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י, ובפ׳ שלח בד״ה וישלח יהושע מן השטים.

קיצור. שיש להבין ענין שערות למעלה והוא בענין הצמצום מאור א״ס להאיר ע״י הקו וחוט, וזהו ענין קדוש בוא״ו הנמשך מבחינת קדש, וענין ג״פ קדוש י״ל נגד המשכה לבי״ע דכללות א״ק אדם דבריאה וכו׳. ועיין מענין הצמצום והקו בת״א פ׳ וירא בד״ה פתח אליהו, ומענין השערות בד״ה ועשית בגדי קדש וסד״ה בהעלותך הראשון ובד״ה כי תצא דרוש השני ובד״ה ולא אבה ובהביאור ע״פ כי כארץ תוציא צמחה ובהביאור ע״פ שוש אשיש ספ״ג עכ״ה).

ג) **והנה** כמ״כ יש ג׳ מיני צמצומים בבחי׳ האצי׳ עד שמתהווה עולם הנפרד יש מאין כו׳, והן ג״כ ג״פ קדוש ע״ד הנ״ל מאא״ס לנאצלים עד שנק׳ ה׳ צבאות בג׳ עולמות בי״ע כו׳, והיינו ענין ג׳ מיני שערות לבנות ושחורות ואדומות, שבבחי׳ ע״י וז״א ומל׳ כנ״ל (הג״ה ועיין בלק״ת פ׳ שלח בהביאור ע״פ ועתה יגדל נא בפי׳ ג׳ בחי׳ צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו שהוא המשכה מבחי׳ אדון עוזנו מ׳ דאצילות שנעשה עתיק דבריאה וכן ביצירה ועשיה, וזהו עצמו ענין ג״פ קדוש הנמשך ע״י קיום המצות בג׳ בחי׳ מחודומ״ע, וכמ״כ בבי״ע דאצילות, דהיינו או״א נק׳ בריאה שבאצילות, וחג״ת נק׳ יצירה שבאצילות, ונה״י נקרא עשיה שבאצי׳ וכמ״ש מזה ג״כ בהביאור ע״פ מי מנה עפר יעקב, נעשים עליהם מקיפים מבחינת מ׳ דא״ס שהוא עתיק יומין כו׳ יעו״ש. וזהו ג״כ ענין ג׳ פעמים קדוש. קיצור מההג״ה, שכמ״כ יש ג׳ צמצומים באצי׳ ע״ד ג״פ קדוש בוא״ו הנמשך מבחי׳ קדש

והוא ההמשכה מעת״י להיות בי״ע דאצילות וזהו ע״ד ההמשכה ממ׳ דאצילות להיות עתיק דבריאה הוא ג״כ ע״ד ההמשכה בחי׳ קדוש כו׳ עכ״ה). דהנה מ״ש וע״י יתיב ושער רישי׳ כעמר נקא הוא בחי׳ הצמצום הראשון שמתצמצם האור לבא בבחי׳ חכמה סתימאה להיות נק׳ חכים ומבין וכמו בחי׳ אור אבא דאצי׳ שמקבל ממזל ונוצר (ועמ״ש מזה בסידור סד״ה עבדים היינו לפרעה) להיות כי אור א״ס שבכתר הוא למעלה מעלה מבחי׳ החכמה עד שהחכמה נק׳ בחי׳ עשיה בלבד כמ״ש כולם בחכמה עשית כו׳ וכתיב עושה פלא שגם פלאות חכמה הוא בבחי׳ עשיה והיינו בחי׳ אלף דאאלפך חכמה כו׳ ואין המשכה זו רק בבחי׳ מותרות ונובלות שהוא בחי׳ צומח שבחי כו׳ והיינו מבחי׳ מותרי מו״ס דע״י שנמשך בשערות דדיקנא דא״א שנק׳ זקן אהרן כו׳ כמו עד״מ הזקן בשנים ששערות זקנו לבנים והוא כאשר נתמלא חכמה בבחי׳ גדלות המוחין עד שיוצאים ובוקעים בחי׳ מותרות שהן השערות דזקן וע״כ נק׳ זקן זה קנה חכמה כו׳ כידוע וכך למעלה בבחי׳ ע״י שנק׳ זקן כמארז״ל בים נדמה להם כבחור בשעת מ״ת נדמה להם כזקן הרי בחי׳ השערות דדיקנא הוא נמשך מבחי׳ מותרי המוחין דגדלות החכמה כו׳ אבל הוא בבחי׳ צמצום גדול כנ״ל בענין השערות שהוא בבחי׳ הצמצום. וכמו עד״מ השערה הגשמי׳ שהאדם אינו מרגיש כאב בגלחו אותה כו׳ אבל אעפ״כ יש בשערות חלוקי מדרגות שיש מהן שמורים על בחי׳ המשכת חסדים, והן ענין בחי׳ שערות לבנות שהלבנונית מורה על בחי׳ החסד דוקא כידוע (ועיין מזה בזח״ג נשא קל״ב א׳ כתיב קווצותיו תלתלים שחורות כעורב וכתיב ושער רישיה כעמר נקא לא קשיא הא בדיקנא עילאה הא בדיקנא תתאה ועיין מזה בלק״ת בשה״ש בד״ה שחורה אני ונאוה דרוש השני), וגם כאן בבחי׳ המשכות אור החכמה ממקורה כו׳ הנה הוא בא מצד מקור החסדים שבאא״ס המאיר בע״י כי חפץ חסד הוא כו׳ והיינו בחי׳ חיוורתא שבגולגלתא דע״י כו׳ וזהו שאנו רואים שהזקן כולו רחמים וחסדים פשוטים, ולכך כל מחילת עונות הוא ע״י המשכת י״ג מדה״ר שהן י״ג ת״ד דא״א כו׳ כמ״ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו׳ שהוא בחי׳ המתקת כל דין קשה שבא מצד העונות והחטאים כידוע וד״ל. וזהו בחי׳ קדוש הא׳ בחי׳ צמצום דוי״ו שנמשך מכתר לחו״ב דאצי׳. וקדוש הב׳ הוא בחי׳ צמצום הב׳ שמח״ע ובינה במדות דאצילות שנק׳ ז״א שמקבל הארה מחו״ב כידוע שאז ההארה נמשכת מז״א בבחי׳ צמצום ודינין קשין והן בחי׳ שערות דז״א שנאמר בו שחורות כעורב כידוע שהשחרורית מורה על תוקף הדין והוא להיות שבמדות אין האור דחו״ב שם רק בצמצום ולא בהתרחבות כמו שהן במקורן, וגם להיות כי המדות יש בהן בחי׳ התחלקות וצמצומים רבים מאד עד שיוכל להיות בחי׳ הסתעפות דינין קשין למי שאינו ראוי כו׳ וכמ״ש (בזח״ג נשא דקכ״ט סע״א) דממצחא דז״א מתערין ד׳ מאה בתי דינין וע״כ נאמר בבחי׳ השערות דז״א שחורות ולא לבנות כשערות דע״י וע״ד שאמר בזהר בענין ה׳ איש מלחמה והיינו בים שנדמה להם כבחור כמ״ש תפארת בחורים כחם בבחי׳ הגבורה (ועיין זח״ג תזריע דמ״ט ע״ב ע״פ ואיש כי ימרט ראשו כו׳ עד אלא כד תלי שערא כו׳) וכל זה מפני שמבחי׳ המדות דז״א בא ונמשך השפע למטה לצורך הנהגת העולמות משא״כ בעת״י נאמר המתנשא

מימות עולם כו' (הג"ה ועיין בזהר אמור דפ"ח סע"ב בענין היורד על הזקן זקן אהרן דשם משמע דב"פ זקן היינו דיקנא דא"א ודיקנא דז"א. והיינו שכמו שמא"א נמשך בחו"ב דאצילות ע"י שערות דוקא כמ"כ שיומשך מז"א להיות חו"ב בבריאה זהו נמשך ג"כ ע"י שערות וצמצומים ולא כמו דרך ההשתלשלות ע"י האיברים כו' ועמ"ש בלק"ת בד"ה ויקח קרח פ"ב בענין הציצית. קיצור מההגה"ה, ענין הזקן זקן אהרן היינו דיקנא דא"א ודיקנא דז"א, שדיקנא דא"א זהו ההארה להיות חו"ב דאצי' ודיקנא דז"א זהו להיות חו"ב בבריאה עכ"ה). וקדוש הג' הוא בחי' צמצום הג' שבמל' דאצילות שנאמר בה ודלת ראשך כארגמן סומקי כו' שהוא תכלית הדין ביותר לפי שבחי' המל' הוא בחי' עולם הדבור שמשם נמשך שורש התהוות בע"ג בג' עולמות בי"ע אשר זה הוא בבחי' צמצום היותר אחרון להסתיר כ"כ האור אלקי כו' ע"כ הן בחי' שערות אדומות כארגמן משא"כ בבחי' שערות דז"א שהוא למעלה עדיין מהיות בחי' מקור לבע"ג רק שההשגחה נמשך משם כו' וזהו קדוש הג' עד שנק' ה' צבאות בבי"ע להיות מלא כל הארץ כבודו (הג"ה ועיין בעמה"מ שער רישא דז"א פרק ל"א דק"מ ע"ד, אך רש"י בשה"ש פי' ודלת ראשך שערות נזירייך, ועיין בזח"ג נשא דקמ"א ע"ב וז"ל כד אתברי פרצופא דרישא דנוקבא תליא חד קוצי דשערי מאחורוי דז"א (ע' בת"א בביאור דזכור את אשר עשה לך עמלק ס"פ תצוה) ותלי עד רישא דנוקבא ואתערו שערי ברישהא כולהו סומקי דכלילן בגו גווני ההי"ד ודלת ראשך כארגמן מהו ארגמן גווני דכלילן בגו גווני עכ"ל. ובביאור האדרא מתלמידי האריז"ל דצ"ח סע"א פי' שערי ברישא היינו שערי דנוק' המתעוררים מצד המוחין שגרמו לה שערות דז"א באותה ההכאה דקוצי דז"א בעורף שבה והיא נקרא דלת והם תפילין דרישא דנוקבא וגם שערותיה אדומים וזהו ודלת ראשך כארגמן ר"ל תפילין דרישא כארגמן שערותיה עכ"ל. וע' מזה ג"כ באדר"ז דרצ"ו ע"א. ועמ"ש מזה בלק"ת פ' אמור בד"ה ונקדשתי בתוך בנ"י ושם ספ"ד דצריך להפריש בין בחי' זו ובין בחי' שערך כעדר העזים שגלשו ויעו"ש ההפרש. ועוי"ל כי שערך כעדר העזים זהו שערות שבמ' מצד עצמה שע"ז אמרו שער באשה ערוה וכמ"ש בלק"ת בביאור כי תצא אבל ודלת ראשך כארגמן זהו מה שנמשך בה מא"א ע"י שערות דז"א והיינו טעמי תורה וכמ"ש רש"י דקאי על נזיר והנזיר ממשיך מא"א. וע' כה"ג בלק"ת בשה"ש בביאור השני דיונתי ההפרש בין משה מפי עצמו אמרן אף שהוא ברוה"ק עכ"ז לא דמי לבחי' מי הגבורה וידבר ה' אל משה כו' ע"ש כמ"כ אינו דומה שערך כעדר העזים שבמ' מצד עצמה לבחי' ודלת ראשך כארגמן הנמשך לה ע"י קיום מצות נזירות וע"י עסק התורה כו'. קיצור מההג"ה, ענין ודלת ראשך כארגמן זה לא דמי לשערך כעדר העזים ורש"י פי' דקאי על שערות הנזירים משא"כ שערך כעדר העזים קאי על בעלי עסקים כמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה הסבי עיניך מנגדי, וזהו שערות שבמל' מעצמה וצריך גלישה כו' אבל ודלת ראשך כארגמן זהו מה שנמשך בה מא"א ע"י עסק תשבע"פ נימין דכלה כמ"ש לקמן בענין סלסלה ותרוממך וזהו ג"כ ענין מצות הנזירות קדוש יהיה כו' עכ"ה) ונמצא גם מאצי' לבי"ע יש ג' צמצומים עד שנק' ה' צבאות וכ"ז הוא מפני שצריך שיבא האור העליון

מגבוה לנמוך שהוא בבחי' דילוג הערך בשינוי המהות כמו מכתר לחכמה וחכמה במדות ומדות בדבור (וע' בת"א בד"ה רני ושמחי הראשון בענין ג"פ קדוש עד שנמשך להיות ה' צבאות) וכה"ג ע"כ צריך שיומשך האור בבחי' שערות שהוא שפע והמשכה מצומצמת הבאה בשינוי המהות כנ"ל שהוא ענין המשכות אור בקיעה בעלמא. אמנם הוא עצמו הטעם שיוכל לירד מטה מטה מגבוה לנמוך ביותר מפני שהוא בא בשינוי המהות כו' משא"כ אם לא היה האור בא דרך בחי' שערות לא היה יורד למטה בשינוי המהות למטה מטה כ"כ ולא היה ביכולת המקבל לקבל וכענין הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפם כו' וכה"ג וע"כ זהו הכלל בכל ההשתל' שכל ירידות האור מגבוה לנמוך למטה מטה ביותר הנה הוא בא ונמשך ע"י בחי' שערות דוקא וד"ל.

קיצור. שכמ"כ יש ג' צמצומים באצי' ע"י שערות ג"פ קדוש עד שנתהוה עולם הנפרד יש מאין, והן ג' בחי' שערות ויטע אשל, הא' יניקת או"א ממזלות דא"א, מבחי' שערות לבנות, הב' ההמשכה בז"א קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, הג' במל' ודלת ראשך כארגמן. ועמש"ל בהג"ה שזהו ענין ההמשכה בבי"ע דאצילות ועמש"ל בענין הזקן זקן כו'.

ד) **והנה** ידוע בענין סלסלה ותרוממך שההלכות שבתורה נמשלו לנימין ושערות שבראש וזקן אשר ע"ז אמר סלסלה ותרוממך כו' לסלסל בשערות שהוא להבדיל בין דין לדין לעמוד כל דבר הלכה על בוריה ולא לבלבל ההלכות בקושי', שזהו כמו דיבוק וקליעת השער, ולתרץ כל קושיא ה"ז כמשל המסלסל שמפריד שער משער כו' כמ"ש במ"א (וכמ"ש בלק"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני ופי' ותרוממך לקבל מבחי' ושער רישי' כעמר נקא), ועכ"פ נק' הלכות שבתורה בשם שערות ולכאורה דבר זה פלא גדול הוא. אך הענין הוא להיות כי בחי' חכמה שבתורה ירדה בצמצומים והעלמות רבות כמו ח"ע שגנוזה בהלכות תרומות ומעשרות וכל סדר זרעים וכן הלכות שבסדר קדשים וסדר טהרות שע"ז אמר חוסן ישועות חכמה ודעת כו' ולפי הנראה לנו לעין השכל לא מושג כלל ענין חכ' מאחר שמלובשי' הדברים בענינים גשמיים מאד אך זהו ענין צמצום והשפלת ירידת אור ח"ע למטה מטה כ"כ בענינים גשמיים דנוגה כמו בקרבנות דבהמה ומצומח דתבואות וכה"ג ולהיות הארה זו מוגבלת מאד נמשלו הלכות שבתורה בשם נימין ושערות כמו עד"מ השערה שהאור והחיות מצומצם שם בהעלם ביותר כו' והיינו לפי שכל ירידת אור הבא מלמעלה בבחי' פירוד וריחוק הערך בשינוי המהות ממקור חוצבה שמשם נמשך הוא ענין ההמשכה ע"י בחי' שערה שבה וע"י נמשך בשינוי המהות בבחי' פירוד וריחוק הערך לגמרי וזהו ענין הלכה שבתורה הנגלית המלובשת בדברים גשמי' שנעשים בשינוי המהות במהות אחר לגמרי מכמו שהיא נמשכת ממקורה שאינה שם במהות וסוג ערך חכ' זו שמושג לנו בדברים הגשמיים לא מיני' כו' כמו לימוד ההלכה דאם בהרת קדמה לשער לבן שנחלקו בה קוב"ה ומתיבתא דילי' כמ"ש בעובדא דרב"נ ודאי בחי' חכ"ע שבהלכה זו בג"ע מופשטת מכל בחי' גשם שהרי אין בהרת

גשמי׳ בג״ע כלל ואין לבחי׳ חכמה שבדין בהרת הנגלה לנו ערך וסוג כלל עם בחי׳ חכמה הרוחנית שבהלכה זו בעסקם בה בג״ע ואעפ״כ משם נמשכה להתלבש למטה מטה גם בעולם העשיה וע״כ נק׳ בחי׳ ירידת והעלמת המשכה כזאת מג״ע דיצירה בעולם העשיה בשם נימין ושערות. (הג״ה לכאורה ירידה זו זהו ע״ד ההמשכה אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל. ועיין מזה בד״ה פתח אליהו ושם משמע שזהו כעין ההמשכה שדרך מסך ופרסא כו׳, אך לעיל אמר שההמשכה ע״י השערות זהו כענין המשכת הקו וחוט מאא״ס והוא ע״י צמצום ומקום פנוי שהוא צמצום הרבה יותר מבחי׳ הפרסא וכמ״ש בת״א שם. ויש ליישב דלגבי עצם המוח חשוב השערות מותרי מוחין יותר מהאור שע״י מסך ופרסא, רק לגבי הפנימי׳ שבחלל השערה אזי השערה היא כמו מסך כמו המשל לגבי השכל. כמ״ש בסידור בפירוש ברוך שאמר גבי האל אב הרחמן כו׳ וכמ״ש הרמ״ז פ׳ אמור דף צ״ד שבי״ג ת״ד יש פנימיות וחיצוניות כו׳ והחיצוניות זהו עצם השערה שהיא לבוש ומשל להפנימית שבתוכו וכמו ענין הפרסא ומסך, אבל הפנימית עצמו זהו ג״כ רק כמו הקו שבא אחר הצמצום ומקום פנוי כמ״כ שערות הראש אינן צומחין רק אחר הפסק הגלגלת כו׳ כמ״ש מזה בביאור ואהיה אצלו אמון. קיצור מההג״ה, גוף השערה לגבי החיות שבתוך חללו הוא כמו המשל לגבי הנמשל והוא כדוגמת פרסא ומסך, וגם החיות שבתוכו הרי זהו רק מותרי מוחין י״ל כמו הקו וחוט הנמשך אחר הצמצום עכ״ה). ועד״ז מג״ע העליון דבריאה ביצירה שבא האור ג״כ בשינוי ודילוג המהות בערך המהות דחכ׳ דיצירה שנשתנה בעשיה וכללות בחי׳ חכ׳ שבבי״ע ה״ז נמשך מבחי׳ חכמה שבמל׳ דאצי׳ בבחי׳ נימין ושערות ונק׳ נימין דכלה. וז״ש סלסלה ותרוממך דקאי בהלכות שבתורה שבע״פ מל׳ קרינן לה והוא ג״כ מ״ש ודלת ראשך כארגמן סומקי גו סומקי כנ״ל להיות שבחי׳ דינין והלכות שבתושבע״פ הם מלאים גדרים וסייגים לגופי המצות הכתובים בתושב״כ כידוע וגם להיות שבתושבע״פ מתחלק כל דיני המצוה לפרטי פרטי חילוקים מצומצמים ביותר לדקדק בהן עד כחוט השערה כמו הלכות שבת שהן כהררים התלוים בשערה כו׳ וכהג שכ״ז הוא מצד בחי׳ הגבו׳ והצמצומים לחלק ולצמצם כ״כ האור והשפע דח״ע שבמל׳ כו׳ וזהו שהן במראה האודם שמורה על בחי׳ הדין ביותר וזהו כארגמן דוקא וד״ל.

קיצור. ענין סלסלה ותרוממך דקאי על הלכות התורה, עד״מ השתלשלות דין בהרת שלומדים בג״ע העליון לדין בהרת גשמי זהו כמשל השערות, ובד״ה ושבתה הארץ פירש שזהו בערך הגרעין לגבי הפרי, ולכן ע״י סלסלה ותרוממך (ואפ״ל ע״ד עטרת תפארת שיבה, הרי הזקן נק׳ הדרת פנים אע״פ שהוא מותרי מוחין ולכן ונגד זקניו כבוד ועל״ק).

ה) **והנה** באמת יש בזה ג׳ מדריגות בדרך פרט והן ג׳ מיני שערות, אדומות שחורות ולבנות כנ״ל, וכולן הן בבחי׳ המשכת אור ח״ע שבתורה שיורדת ממדריגה למדריגה בג׳ מיני צמצומים בג׳ מיני שערות הנ״ל שהן בבחי׳ ע״י וז״א ומל׳ כנ״ל. אך הנה תחלה יש להבין בביאור ענין השערות

שאע״פ שלכאורה הרי הן בבחי׳ חיצוני׳ ומותרות השפע עד שאינם נוגעים כלל לפנימיות החיות שבאדם שהרי כשיגזוז אותם לא ירגיש כלל כידוע מ״מ הנה אנו רואים בהן בחי׳ מעלה ומדריגה יתירה והוא בענין שערות הזקן דוקא להיות ידוע שגם ששערות הזקן בוקעים ויוצאים רק מבחי׳ מותרי המוחין מ״מ בחי׳ מותרי מוחין הללו באים מצד בחי׳ גדלות המוחין ביותר עד אשר יש בהן כח המוליד דוקא אז מצמיחין הן שערות וראיה מן הקטן שאין בו חכמה ומוחין דגדלות רק בבחי׳ הקטנות שאז אין בו בחי׳ מותרי המוחין שראוים להוליד וממילא לא יצמחו בו שערות הזקן וכן האשה מפני שדעתה קלה ואין במוחה בחי׳ מותרי מוחין שבבחי׳ הגדלות ע״כ לא תצמחנה בהן שערות הזקן כלל וכן הסריס מפני שאין במוחו בחי׳ מותרי המוחין שהן באים מצד הלחלוחית והוא בטבעו מוחו יבש ע״כ לא יוליד ולא יצמח בו שער הזקן ואע״פ שחכמתו ודעתו גדולה כו׳ כמ״ש במ״א וא״כ עכ״פ יש בשערות הזקן מעלה יתירה מצד שרשם בבחי׳ גדלות המוחין דוקא והוא ענין זקן שקנה חכמה כו׳ אשר מטעם זה הוזהרו על פאת זקנם דוקא וכמ״ש ופאת זקנם לא יגלחו כו׳ וא׳ בזהר שהמגלח פאת זקנו פוגם בבחי׳ דיקנא עילאה כו׳ כי בצלם אלקים עשה את האדם וכמו שבאדם למטה גדלים שערות הזקן מצד בחי׳ גדלות המוחין כך למעלה בבחי׳ שערות דדיקנא עילאה הוא מצד בחי׳ גדלות המוחין עליונים דח״ע דוקא ובחי׳ השפעה מח״ע שבגדלות בבחי׳ שערות דדיקנא גם שבאה בהם בבחי׳ דילוג ופירוד בשינוי המהות לגמרי מ״מ שרשן בא מבחי׳ פנימית גדלות המוחין דח״ע דוקא ואמנם בחי׳ שערות הראש ושער הגוף הרי גם באדם למטה גדולם בבחי׳ קטנות המוחין שבראש וקטנות החיות שבגוף הנק׳ מותרות שהרי גם בתינוק בן יומו צומחין שערות הראש ושער הגוף כו׳ (ועיין מזה במד״ר פ׳ בראשית פי״א מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו ומניח את פאת זקנו א״ל מפני שגדל עמו בשטות עכ״ל הרי חילקו בין שערות הזקן לשערות הראש מה״ט). אך הנה שורש בחי׳ הלכות שבתורה שנק׳ נימין ושערות היינו בבחי׳ שערות שבראש כמ״ש סלסלה כו׳ וכמש״א האי אמתא דחזא דמהפך במזייה דרישיה עד מתי אתה מסלסל כו׳ לפי שההלכות הן נמשכים מבחי׳ קטנות וצמצום דח״ע כשמתצמצם במדות עליונות שנק׳ גופא גם בשער הראש שאינו צומח רק מבחי׳ הקטנות והמותרות הנק׳ נובלות אשר יוצאים מבחי׳ פירוד מן המות ואינם נחשבים מבחי׳ עצמות המוח כלל וכמ״כ בחי׳ השפעות והמשכות ההלכות שנק׳ הילוך מצומצם מבחי׳ הקטנות כו׳ (הג״ה מסופק אני אם דבר זה נכון, וכדומה שאינו דברי אאזמו״ר נ״ע וכמשי״ת אי״ה בסמוך. ולפי דברי הכותב י״ל לכן אמרו דבר קטן הויות דאביי ורבא דבר גדול מעשה מרכבה, וכמ״ש במ״א דבר קטן היינו ששרשם מז״א הנק׳ זעיר אנפין ודבר גדול שרשו מא״א, או י״ל דבר קטן לפי ששרשם מו״ק דיצירה עכ״ה). ובזה יש ג׳ מדריגות חלוקות בחי׳ שערות שבראש דע״י הן לבנות דוקא כמ״ש ושער ראשו כעמר נקא כמו באדם למטה שכאשר יזקין אז שערות ראשו ג״כ לבנות, ושערות ראש דז״א הן שחורות כמ״ש קווצותיו כו׳ שחורות כו׳ וקאי בשערות דראש, ושערות דמל׳ כארגמן ג״כ בראש הוא כמ״ש ודלת ראשך כארגמן כו׳. וכ״ז הוא בבחי׳ ירידת

והשתל׳ אור דחו״ב שבקטנות מו״ס דע״י וא״א כו׳ (הג״ה גם זה אינו נכון כי לא שייך קטנות וגדלות רק בז״א ולא בעת״י ח״ו ששם הוא בחי׳ אני הוי׳ לא שניתי, אני ראשון ואני אחרון כו׳ הכל בהשוואה אחת, ורק בז״א שהוא צמצום אור א״ס בכלים שייך לומר קטנות וגדלות כו׳ עכ״ה) שיורד תחלה בשער ראשו בבחי׳ שערות לבנות שמורה על תוקף החסדים ששם הוא בחי׳ רחמים פשוטים משום דלית שמאלא בעתיקא ובירידת האור יותר בבחי׳ ז״א שמקבל ממוחין דאו״א שם יורד ונמשך בחי׳ קטנות המוחין שבראש בבחי׳ תוקף הדין ביותר והוא מ״ש שחורות כעורב כו׳ כמו לטמא ולפסול ולחייב כו׳ מפני שהוא בבחי׳ הגבורה יותר ולרחק מי שראוי לרחק כו׳ לפי שבחי׳ המוחין שבמדות הן בבחי׳ הקטנות ביותר ומבדילין ביותר בין טמא לטהור לרחק בבחי׳ הגבורות והצמצום ביותר והוא מ״ש להבדיל בין טמא לטהור כו׳ דכיין ומסאבין כו׳ שזהו בכללות ענין תושב״כ שהוא בבחי׳ המדות דז״א דמח״ע דאבא נפקת כו׳ ובירידות האור עוד מבחי׳ המדות דז״א במל׳ שהוא בחי׳ תושבע״פ כמו בחכמי ישראל המחדשים ומדקדקים בהלכות פרטיות כו׳ שם נמשך האור מבחי׳ קטנות המוחין שבראש דמל׳ עד שהוא כארגמן סומקא גו סומקא כו׳ בתוקף הדין יותר (הג״ה ג״ז אינו נכון דשחור הוא תוקף הדין יותר מאדום כמארז״ל שחור אדום הוא אלא שלקה. והטעם שבמ׳ השערות סומקי ולא שחורות, י״ל כדי שלא ייניקו מהן החיצונים שיניקתם מהנוק׳ יותר משא״כ מז״א אין להם יניקה כ״כ וכמ״ש בענין שהאשה פסולה להזות מי חטאת מה״ט בלק״ת פ׳ חקת ולכן בז״א אף ששערותיו שחורות שזהו תוקף הדין יותר מ״מ אין להם יניקה כנלע״ד עכ״ה) כמו לעשות גדרים וסייגים הרבה לתורה לרחק את הטמא כו׳ בתכלית הריחוק ביותר שזהו מצד בחי׳ גבורות וצמצומים דשמאל דוחה ביותר וכן בענין ריבוי והתחלקות דינין פרטים שהן ריבוי ההלכות פרטיות שנק׳ נימין דכלה כנ״ל שכ״ז הוא רק בבחי׳ הגבורות ביותר כו׳ ועז״א סלסלה ותרוממך כו׳ להסיר יניקת בחי׳ הדינין הקשין שעושין קליעת שער מצד המותרות כמו עד״מ קליעת שער גשמי׳ שבא מצד בלבול ההבלים זרים שבמוח מצד מותרות גסות וכיוצא ומשום שיניקת החיצונים מקבלים מפסולת הנופלים למטה מבחי׳ השערות דמל׳ כמ״ש בזהר בשערהא אחידן אשר ע״כ אמרו שער באשה ערוה כו׳ וע״כ הוצרך לגזור על יפ״ת שתגלח שער ראשה ועשתה את צפרניה כו׳ (כי הצפרנים והשערות באים מבחי׳ פסולת הגבורה כמ״ש אודם שממנו כו׳) ע״כ אמר סלסלה כו׳ להפריד הבלבול וממילא לא יהיה יניקה לטמא רק כפי המדה הקצובה מכבר ע״פ מאמר קו המדה וזהו מ״ש דבחכמה אתברירו שהוא בבחי׳ חכמה שבתשבע״פ דוקא כמ״ש סלסלה כו׳ וד״ל. ומ״ש סלסלה ותרוממך היינו משום דנעוץ תחב״ס דוקא ע״כ בבחי׳ סלסול דשערות ראש דכנס״י כארגמן הנ״ל מגיע ברוממות המדריגות שהוא בבחי׳ שער ראשו דע״י שהוא כעמר נקא שכולו רחמים וחסדים פשוטים כנ״ל והיינו שא׳ בזהר ע״פ עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה למאן דדייק מילין דחוכמתא דוקא שהוא בחי׳ העיון שבתושבע״פ לדקדק עד כחוט השערה כנ״ל ששרשו מגיע בעדן עילאה שהוא בבחי׳ פנימי׳ ע״י וא״א שמשם בוקע הארות והמשכות בבחי׳ שערות

לבנות אשר עין לא ראתה בגעה"ע והתחתון שאין ההארה שם לנשמות רק מבחי' נימין דמל' וזהו מ"ש למחכ"ה בחי' כח מה דחכמה בהיפוך אתוון וכמ"ש במ"א.

קיצור. שיש מעלה גדולה בשערות אף שהם צמצומים, מ"מ הרי באים דוקא מגדלות המוחין ולכן הזקן אינו בא באדם רק אחר עשרים שנה שאז יש לו גדלות המוחין, אך שערות הראש גדילים עם האדם גם כשהוא קטן, וזהו ענין קווצותיו תלתלים תלי תלים של הלכות שחורות כעורב, שבאים מקטנות ז"א כענין נובלות חכמה שלמעלה תורה, וכן בענין ודלת ראשך כארגמן, לכן צ"ל סלסלה להפריד קליעות השער ועי"ז ותרוממך, כי נעוץ סופן בתחלתן.

ו) **הגה.** ולפע"ד אינו נ' כן. כי מבואר בסידור ע"פ הנותן שלג כצמר, דשלג זהו שערות דת"ד הנק' לבושי' כלתג חיוור, ושרשם מגבורה דעתיק שבמו"ס, כצמר זהו ושער רישי' כעמר נקא ששרשו מחסד דעתיק שמלובש בכתר דאריך שלמעלה מחכמה דאריך. א"כ שער רישיה כעמר נקא גבוה יותר ועמ"ש מזה בלק"ת בהביאור ע"פ שבת שבתון הוא. ומה שהקשה מפני ששערות הזקן באים ע"י מוחין דגדלות משא"כ שערות הראש י"ל דכל זה שייך רק בז"א שיש בו קטנות וגדלות וע"כ שייך לומר שיש שערות הראש שבאין מבחי' קטנות וכמ"ש בזהר תזריע דמ"ח ע"ב ע"פ ואיש כי ימרט ראשו כו' ובפ' ויחי דרי"ז ע"א עד לא מריט דא רישיה דמאריה כו' וז"ל המא"א אות ג' י"ט גלח רישיה דמאריה ודמטרוניתא ענינו כי שורש הקליפות נאחזים בשערות דקטנות ז"א ושרש הדינים תמיד במל' וצריך מעשים טובים להעבירם משם וזה כענין גלישא ותגלחת להעביר כח החיצון משם וז"ס גילות הלוים שהם דינים עכ"ל. משא"כ בעת"י השערות הראש הם קדושה נפלאה, וזהו עיקר ענין מצות הנזירות שנאמר בו קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, לפי שע"י הנזירות ושאוסר עצמו מן היין ממשיך משער רישיה דא"א כמ"ש בלק"ת מהאריז"ל פ' נשא, וחמור יותר מגילוח הזקן בכל אדם שאינו אסור מדאורייתא רק בתער משא"כ בנזיר כו', וגם בז"א כשנמשך בו מוחין דגדלות אז השערות הם בחי' קדוש כו' וכמ"ש בזהר פ' תזריע דמ"ח ע"ב דמתחלה צ"ל ואיש כי ימרט ראשו כו' טהור הוא ואח"כ טהרה מביאה לידי קדושה ובחי' קדוש הוא כד תלי שערא דהיינו שערות הנמשכים ממוחין דגדלות והיינו אחר הטהרה והגילוח כו' והוא נמשך ע"י עסק התורה קווצותיו תלתלים תלי תלים של הלכות. ואפ"ל כי ענין מצות נזירות אינו שמגיע בא"א אלא שממשיך בז"א אור א"א להיות נק' קדוש שלמעלה מבחי' טהור כו' וגם כמש"ל דגם ודלת ראשך כארגמן שבמ' זהו ע"י נזירות כו'. והיוצא מזה דהלכות שבתורה ששרשן מבחינת ושער רישיה כעמר נקא אינן מבחי' קטנות ח"ו כי לא שייך זה כלל למעלה. וגם ההלכות שמבחי' שערות דז"א הנק' קווצותיו תלתלים שחורות כעורב הם אחר שנמשך בז"א מבחי' מוחין דגדלות עד שנקרא קדוש בוא"ו, דאל"כ היה צריך לגלחם בחי' כי ימרט ראשו כו'. וזהו כי במ"ת נדמה להם כזקן ובזקן גם שערות הראש לבנות א"כ לא נמשכו מקטנות.

קיצור. מ"ש דשערות הראש כעמר נקא נמשכו מקטנות אינו כן דאדרבה שערות הראש דא"א גבוהים יותר מי"ג ת"ד כמ"ש בענין הנותן שלג כצמר, וגם בז"א כשנמשך בו מוחין דגדלות אזי השערות ראשו הוא בחי' קדוש כו'. וענין בנוק' ודלת ראשך כארגמן והרי לפעמים נאמר שערך כעדר העזים שגלשו, י"ל שערות דנוק' מצד עצמן הם שערך כעדר כו' אבל ודלת ראשך כארגמן זהו ע"י שמקבלת מלמעלה משערות דז"א שמקבל ג"כ משערות דא"א כו' וכמש"ל ססע"י ג'. ואפ"ל ארגמן נקראו המרכבה אוריאל רפאל מיכאל כו' שמקבלים ממרכבתא עילאה תפארת שנק' ארגמן עיין פרדס ערך ארגמן.

ז) **ובכ"ז** יובן ג"כ ענין ג' מיני צמצומים דג' מיני שערות הנ"ל בענין השתלשלות העולמות ג"כ עד שיוכל להיות חכמה ושכל אנושי בעוה"ז השפל בבחי' פירוד ושינוי המהות כ"כ להיות כי אותיות הדבור שבמל' נמשכים מבחי' מותרי המוחין שבמל' ונק' מילין דהדיוטא כמו יהי אור יהי רקיע כו' עד שבהשתלשלות רבות מתהווה מהבל רוח פיו שבע"מ גם בחי' חכמה ושכל אנושי בעוה"ז. ואע"פ שבחי' חכמה של כל הנבראים ונוצרים כו' כלא ממש חשיבא לגבי בחי' ח"ע שבאצי' שנק' חכים כו' מ"מ בחי' ח"ע זו הרי היא בחי' מקור למקור כו' עד התהוות בחי' חכמה דבי"ע רק שיורד האור דרך בחי' צמצומים רבים דהיינו דרך ג' צמצומים כללים מח"ע דאור אבא במדות וממדות לדבור דע"מ כו' ומדבור למעשה וא"כ יובן שאין ערך כלל לבחי' חכמה אנושית לגבי חכמה שבתו' גם שמלובשת בדברים גשמיים כו' להיות שהלכות שבתורה הוא בחי' נימין דכלה שהוא בחי' המשכת חכמה שבמל' עצמה כמו שהיא במקורה כו' משא"כ ירידות האור והשפע הנמשך מהבל הדיבור במלאכים עד התהוות חכמה האנושיות שאין בזה מבחי' חכמה העצמי שבמל' עצמה רק אור הבא בגילוי חיצוני' בהארה בעלמא מהבל הדבור בלבד ואף גם זאת הנה הוא בא בשינוי המהות ולא כמו שהוא עד"מ השכל המושג מן הדבור שאותו השכל שבמוח הוא מושג גם בדבור שזהו למעלה בחי' חכמה שבדבור אלא מהבל הדבור נתהוה שכל הנפש כמו ויפח באפיו כו' שמרוח פיו נתהוה נפש האדם הרי בא בשינוי המהות לגמרי משא"כ בחי' שערות שנמשכים ממותרי מוחין שבראש דמל' שהוא המשכות חכמה בעצמיות המושג לנשמות בג"ע וכן בעוה"ז בהתלבשותה בדברים גשמיים אע"פ שמצומצם בה האור מאד כו' וע"כ אמרו סלסלה ותרוממך שתרומם לנפש האדם שנפש האדם אינו רק מבחי' הבל דרו"פ כמ"ש ויפח באפיו נ"ח ושורש ההלכות בעצמי' הח"ע שבזו"נ וע"י וא"א כנ"ל וד"ל.

קיצור. שהאדם שרשו מהבל רוח פיו שההבל נעשה נפרד עד"מ והתורה שרשה משער רישיה. וזהו סלסלה ותרוממך.

ח) **והנה** ידוע דאת זה לעומת זה עשה אלקים וכמו שיש בסטרא דקדושה בחי' שערות דקדושה בבחי' ג' מדריגות כנ"ל כך בסט' דקליפה יש ג"כ בחי' שערות שבזקן וראש דקליפה מאחר שנעשים גם הם בציור אדם רק שנקרא אדם בליעל והוא מ"ש מלך זקן וכסיל שנק' ע"י דקליפה שיש

לו זקן בבחי' שערות לבנות ונק' מלך זקן וכסיל היפך בחי' שערות דקדושה שמשם נמצא שרש החכמה כו' וכללות הענין הוא ג"כ ע"ד הנ"ל בענין הכלל בכל בחי' שערות שהן באים בבחי' ירידת אור ושפע שבבחי' דילוג גדול ממהות למהות כך בסט"א יש בהם בחי' השפע שיורד שם דרך בחי' דילוג הערך ממהות למהות ולא בבחי' השתלשלות דרך עו"ע כו' ואז נמשך שם בחי' פירוד גמור ביותר כו'. והענין הוא להיות ידוע דגם דס"א נק' אלקים אחרים מפני שמקבלים רק מבחי' אחוריים ותמצית כו' שבבחי' ריחוק הערך מאד מן הקדושה מ"מ כולם מודים באחדות ה' ויש בהם בחי' ביטול שלא למרוד ציווי ה' כמו גם בלעם שא' לא אוכל לעבור את פי ה' לעשות קטנה כו' ואע"פ שהן בבחי' יש נפרד עד שנעשים ממנו ע"ז כו' מ"מ יודעים את רבונם וקרו לי' אלקא דאלקי' רק שאין זה בבחי' פנימי' רק בבחי' חיצוני' שהוא רק בבחי' ההודאה בלבד שמודים בדבר זה שהוא אלקא דאלקיא אבל אין זה נוגע אליהם להיות עובדים ה' בביטול והשתחוואה גמורה כמו צבא השמים שבסט' דקדושה שמשתחווים בבחי' ביטול פנימי כו' אלא הם מחזיקים א"ע לבחי' יש נפרד שהוא העושה חיל לומר כחי ועוצם ידי כמ"ש לי יאורי כו' אבל אינם כופרים בהוי' לגמרי להיות שנמשך אליהם אור אלקות ומקבלים בחי' האלקות עכ"פ רק שבא אליהם בבחי' אחוריים כו' אשר ע"כ לא יוכל לכפור כו' כיון שיודעים היטב שלולא בחי' הארת אור אלקות אליהם אינם חיים וקיימים מצד עצמם כלל אשר לזה קורין לו אלקי האלקים כו' וע"כ לא יכול בלעם לשנות ולעבור דבר ה' כי לא יכול למרוד בשום אופן וכמ"ש מי לא יראך מלך הגוים וכן ושמי נורא בגוים וכתיב מלך אלקים על גוים רק שהוא רם ומתנשא עליהם מרחוק כי לא יאיר אליהם בבחי' פנימי' רק בבחי' חיצוני' ואחוריים שלזה הם בבחי' פירוד אבל אינם כופרים לגמרי מטעם שמקבלים שרש יניקתם מן הקדושה ויודעים את רבונם בבחי' ההודאה מרחוק עכ"פ כנ"ל וד"ל. אך הנה כל זה מצד שהאור והשפע האלקי' מאיר עליהם וזאת ההארה גם שבאה ונמשכת בסט' דקליפה בריבוי ההשתלשלות מעילה לעילה בכל פרטי המדריגות שבהן מראשן לסופן כמו מקליפה דאצי' בקליפה דבריאה ומקליפה דבריאה לקליפה דיצירה כידוע דאזלע"ז עשה, ויש קליפה דאצי' בפרצוף אדם ראש ומוחין וגופא כו' ומשפיע לבריאה והיינו כמו מבחי' נה"י דז"א דקליפה דאצי' נמשך מוחי' לבחי' ע"י דבריאה דקליפה כו' והוא הנקרא מלך זקן וכסיל מ"מ לא יוכל להיות בהן בחי' נפרד גמור כ"כ למרוד כו' מאחר שלא נפסק שם הארת אור האלקי לגמרי גם שמצומצם שם בתכלית ההסתר כו' וראיה מבלעם וכה"ג כנ"ל אך כאשר הולך השפע בסט"א שלא בבחי' עו"ע אלא בבחי' ריחוק הערך בשינוי ממהות למהות שהוא ע"י בחי' שערות כנ"ל אז יוכל להיות בהם בחי' פירוד לגמרי כמו קליפה דסנחריב שכיחש באלקים לגמרי כנ"ל. וביאור הדבר הנה גם שיש ריבוי השתלשלות ביותר כ"ז שההשתלשלות הולכת ונמשכת בבחי' עו"ע אשר אין העלול רחוק מן העילה כ"כ ויש לה ערך וסוג כו' ואינו בא בשינוי המהות ודילוג הערך כ"כ אזי גם ברבבות ירידת המדריגות לא ישתנה המהות של האור והשפע הראשונה כ"כ רק שבתכלית הירידה במדריגה היותר תחתונה שם הוא במיעוט

האור ביותר אבל הוא אותו האור ממש דבראשית ההשתלשלות כמו אור השפע שנמשך מרצון לשכל ומהשכל למדות ודבור ומעשה הרי גם במעשה ודבור הוא אור אותו רצון שבשכל רק שנתמעט אורו בירידתו דרך השכל ומן השכל ירד למדות ומן המדות בדבור כו׳ מפני שאין כאן שינוי המהות כלל ברצון זה שכמו שהוא בשכל כך הוא במדות ודבור ומעשה רק שמתמעט כח אורו בלבד כו׳ משא״כ בהיות הרצון בא בשינוי מהות בהתלבשות שונות וכמו הלבשת המשלים להשכל שאינו נגלית שם במהותו רק דרך לבוש והעלם המשל כו׳ וכה״ג שזה בחי׳ השערות כידוע, וכך יובן למשכיל למעלה בבחי׳ השתלשלות עו״ע דפרצופים דא״ק וע״י כו׳ שלא ע״י העלם ולבוש דבחי׳ שערות הרי הארה הראשונה לא נשתנה בשינוי המהות רק שבא במיעוט וצמצום ביותר משא״כ ע״י בחי׳ שערות בא האור בשינוי המהות וע״כ יוכל להיות התהוות מהות חדש שאינו בערך כלל ממהות המשפיע כנ״ל בסט׳ דקדושה שמתהוה מהות החכמה ע״י בחי׳ מזל ונוצר בבחי׳ שערות מלמעלה מן החכמה וכן עד״ז עד התהוות חכמה למטה מטה בעולם העשיה. ואמנם יובן מזה בהבדלת הערך גם בסט׳ דקליפה שאם האור הולך ומשתלשל בהם דרך עו״ע שהוא בקירוב הערך גם שכל עיקר שרש הראשון שלהם אינו רק מבחי׳ אחרונה שבקדושה המצומצם ביותר כנ״ל מ״מ א״א שיתהוה בהם בחי׳ נפרד גמור שיוכל להכחיש לגמרי באלקות אלא כולם מודים וקרו לי׳ אלקא דאלקיא רק שהארה זאת מאירה בצמצום והעלם גדול ביותר כאשר בא בהם בבחי׳ ההשתלשלות ביותר עד שיוכל לומר לי יאורי כו׳ ויוכל למרוד ולעבור רצון ה׳ כמו שא׳ פרעה מי ה׳ אשר אשמע בקולו אבל כולם יודעים ומודים על האמת וזהו שארז״ל שיודעים את רבונם ומתכונים למרוד אך עכ״ז אין זה בחי׳ פירוד גמור כ״כ כמו מי שמכחיש במציאות אור האלקי לגמרי כמו עד״מ עבד המורד באדונו דגם שמורד ואינו רוצה לישא עול אדוניו מ״מ יודע ומודה שהוא עבד והוא אדונו ומלכו רק שאינו חפץ להיות בביטול אליו משא״כ המורד בעיקר המלוכה לומר שאינו מלך כלל אלא הוא המלך וכה״ג זהו הנק׳ מורד גמור והוא ענין קליפה דסנחריב מלך אשור שהי׳ מכחיש במציאות אלקות לגמרי וע״כ אמר מי בכל אלהי הארצות להשוות ח״ו עם אלקים אחרים עץ ואבן כו׳ וכו״מ הווים ונפסדים ולא היה מאמין כלל שהוא ית׳ קדמון לכל הקדומים ועילת כל העילות כשאר אוה״ע דקרו לי׳ אלקא דאלקיא רק שאינם רוצים לעבדו כי אומרים עזב ה׳ את הארץ וכה״ג וד״ל. והנה שרש זה הפירוד העצום הנה הוא בא מפני ששורש מזלו דסנחריב זה למעלה בסט׳ דקליפה שנק׳ אדם בליעל בבחי׳ יניקת שערות דאדם זה בלבד שנק׳ מלך זקן וכסיל כי את זלע״ז עשה אלקים כנ״ל שההמשכה וההשפעה הבאה בבחי׳ דילוג גדול כ״כ בשינוי המהות כמו בחי׳ שערות כנ״ל מזה יוכל להיות בחי׳ יניקה לקליפה קשה שהוא בבחי׳ פירוד לגמרי להיות מכחיש לגמרי ולהיות מהות בפ״ע לגמרי כאילו לא קיבל אור ושפע מן המשפיע ואין לו קשר וחיבור עמו כלל כמו בחי׳ ההשפעה דשערות הרחוקה במהות ערך נבדל לגמרי מחיות שבראש וגוף עד שכאשר יחתוך אותו לא ירגיש כאב כלל כידוע א״כ לא יש ליניקה שבהן שייכות וקירוב כלל לגבי אור החיות

של המשפיע שהוא אור האלקי וע״כ יוכל להכחיש כו׳ (והן הן אפיקורסים שכופרים בה׳ לגמרי ואינם מאמינים בחידוש העולם כידוע שאין להם עליה ותיקון כלל כידוע בשם הבעש״ט ז״ל שיותר יש תיקון לגוי עובד ע״ז מן האפיקורסים מטעם הנ״ל. וראיה לזה שהרי לעתיד נאמר אז אהפוך אל עמים כו׳ ונהרו אליו כל הגוים כו׳ לפי שהם מאמינים באחדות ה׳ רק שמפני משכא דחויא נתגשמו ביותר נדמה להם הנהגה הטבעית שע״פ הכו״מ וכה״ג שזהו העיקר ולע״ל כתיב וראו כ״ב מפני שיהי׳ לאחר הבירור כו׳ אבל האפיקורסים אין להם עליה גם לעתיד כ״א איבודם זהו תקונם כו׳). ובכ״ז יובן ענין המאמר דסנהדרין פ׳ חלק ע״פ ביום ההוא יגלח אד׳ בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור שיגלח ה׳ את שערות הראש דמלך אשור שהוא בחי׳ שרש יניקתו למעלה שמקבל מבחי׳ השערות דוקא וכאשר יגלחו ויחתכו את שערות הראש דמלך זקן וכסיל כו׳ ממילא לא יהי׳ מסתעף ממנו בחי׳ נפרד גמור כ״כ שיהיה ביכולתו להכחיש ולכפור לגמרי כי מצד בחי׳ ההשתלשלות דעו״ע שלא ע״י בחי׳ שערות גם בריבוי רבבות השתלשלות בסט״א דאולע״ז לא יוכל להיות בחי׳ פירוד כזה לכפור לגמרי רק שמורד ופורק עול באדונו בלבד ודו״ל. וזהו שא׳ ביום ההוא יגלח אד׳ שם אד׳ דוקא בחי׳ הגבורות שכדי להעביר השער שהוא בחי׳ הגבורות והצמצומים צריך שיהיה המבערם ג״כ בבחי׳ הגבורות כענין לעולם ירגיז כי לבער הרע צריך להיות בבחי׳ תוקף הדין כמו ובערת הרע כו׳ וזהו בתער השכירה בתער דוקא כמו בלוים שגם הם מבחי׳ הגבורות בסט׳ דקדושה אך בחי׳ שערות הוא נבדל בערך ויוכל להיות מזה גבורות קשות ביותר ע״כ העבירו תער על כל בשרם כו׳ וכמ״ש בזהר. וענין התער יש בו ב׳ פירושים. הא׳ תער כפשוטו שהוא המספרים המגלחים. והב׳ מענין תער ונרתק כמו חרבה מתערה. והוא הוא כמ״ש כי שמש ומגן ה׳ אלקים ששם אלקים הוא כמו נרתק לשמש להעלים ולהסתיר כו׳ כך שם אלקים הוא בחי׳ הגבו׳ המצמצמים ומעלימים לאור דשם ה׳ שלא יאיר רק למי שראוי ולא למי שאינו ראוי כי מצד בחי׳ עצם אור החסד שבשם ה׳ יוכל להאיר ולהשפיע לכולם בשוה לרעים כמו לטובים לפי שמטבע הטוב להטיב לכל גם למי שאינו ראוי כראוי וכמו אברהם איש החסד שהי׳ מטיב חסדו גם לערבים וכה״ג ע״כ יצא ממנו ישמעאל בחי׳ מותרי החסדים ולזה צ״ל בחי׳ הגבורות עליונות דשם אלקים לצמצם ולהסתיר דהיינו למנוע האור והשפע ולהיות מעצר לרוחו לצמצם את אור החסד שבלבו שלא להשפיע לשאינו ראוי רק לראוי הנה לזה צריך בחי׳ הגבורות דוקא שהוא בחי׳ תגבורת כח גדול לעצור את רוחו כמו איזהו גבור הכובש כו׳ וכמו כל מי שיכול לכבוש ולעצור רוחו נק׳ גבור ולמעלה היינו ג״כ ענין התער והנרתק דשם אלקים ושם אד׳ כו׳ שהוא בחי׳ תוקף ועוז הכח לגבור על החסד ולצמצמו כו׳ והוא המגלח לבחי׳ השערות שהן מותרי שפע הבאים מצד ריבוי האור שנפל וצומח מותרות כידוע וזה שא׳ שיגלח בסט״א את בחי׳ המותרות שאינו ראוי לפי שמזה מתהוים קליפות קשות ביותר וע״כ א״צ להיות בחי׳ מותרות השפע ממלך זקן כו׳ (משא״כ בסט׳ דקדושה אדרבה צריך הכה״ג לגדל פרע שער משום דקדושה אתמשך בשערות כמ״ש קדוש יהיה רק בלוים צריך

לעבור תער כמ"ש בזהר). ומ"ש את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה הענין הוא דשערות הראש ורגלים הן בחי' חיצוני' הגוף בלבד ממותרי הדמים והלחלוחית שבגוף משא"כ בחי' שערות דזקן שבא מבחי' מותרי מוחין דוקא שהוא מבחי' פנימיות המוחין דגדלות כשנגדלים בשלימות אז יצאו שערות הזקן וא"ז לעו"ז כו' כמו בבחי' שערות דדיקנא דקדושה הוא בחי' מותרי המוחין דקדושה כו' כנ"ל. ומבחי' שערות הזקן דקליפה שנק' מלך זקן וכסיל נמשך למטה בחי' חכמה חיצוני' כמו חרטומי מצרים שנאמר וזקניו יחכם וזה שא' וגם את הזקן תספה שלא יהי' מלך זקן ולא יומשך ממנו בחי' מותרות חכ' דקליפה הגם שאין בהם טומאה כ"כ ובזהר קוראם רה"מ סבא פרקי דשטותא משום שנאמר מלך זקן וכסיל ויש יתרון לחכמה מן הסכלות כו' מ"מ מטמאות את הנפש ובפרט כמו חכמת הפלסופיא שנמשך ממנה האפיקורסות כידוע שמזה היה שורש הקליפה דסנחריב כנ"ל וע"כ א' וגם את הזקן תספה והיינו שא' בגמ' דאתא קוב"ה וגזיה לדיקניה וכמו בפרעה שירד הקב"ה בכבודו כו' ולא ע"י מלאך ושליח כך מאחר דאת זה לעומת זה כו' צ"ל גילוח דמלך זקן כו' ע"י הקב"ה בעצמו דוקא וד"ל.

(**קיצור.** גם בסט"א יש הפרש שכשנמשך בסדר הדרגת השתל' לא נתהוה בהם הפירוד כ"כ וכשנמשך ע"י שערות שהוא דילוג נעשה נפרד לגמרי ולכן נאמר ביום ההוא יגלח כו').

ט) **ולפע"ד** י"ל פי' שני באגדה זו והוא ע"ד שמשון הגבור שהיה כחו וגבורתו המופלאת נמשך מצד שערות ראשו וכמ"ש כי נזיר אלקים אני מבטן אמי אם גלחתי וסר ממני כח וחליתי והייתי ככל האדם בשופטים סי' ט"ז פסוק י"ז וע' פ"ט דברכות דנ"ו ע"ב הרואה תגלחת בחלום ישכים ויאמר ויגלח ויחלף שמלותיו בפ' מקץ קודם שיקדמנו פסוק אחר אם גלחתי וסר ממני כחי ובמדרש ויחי פצ"ח דקי"א ע"ב ע"פ יהי דן נחש מה נחש זה כל כחו אינו אלא בראשו כך שמשון אם גלחתי וסר ממני כחי והטעם הוא מפני שהנזיר שרשו מא"א בחי' כתר ושם הכח והגבורה וכמארז"ל איזהו גבור כו' שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו' ולכן ארז"ל פ"ק דסוטה ד"י ה' היו ומעין דוגמא שלמעלה כו' שמשון בכחו, וא"כ יש בלעו"ז בחי' זו באריך דקליפה ג"כ שם הכח הגדול ובא"א דקליפה ג"כ בחי' שערות, אך זה לא נמצא רק ביצי' ועשיה ולא בבריאה ואצי' ועז"נ אם תגביה כנשר פי' בע"ח שער הקליפות פ"ג בענין יעקב איש חלק כי כל השערות דקדושה הם למעלה בא"א ואו"א אבל יעקב נשאר איש חלק ומבואר בע"ח שענין עשו שיצא כאדרת שער לפי שלא הי' תיקון אלא בזו"נ דקליפה ולא באו"א וא"א ולכן כל אלו השערות השייכים בג"ר נמשכו בעשו כו' וזה"ע ד' מאות איש דוגמת ד' יודין דשם ע"ב כו' ועי' בפי' הרמ"ז ר"פ יתרו ס"ז, שלכן נק' מלך זקן וכסיל שבו סוד השערות דהוו שייכי לאריך כו' ועמ"ש הרמ"ז בזהר ר"פ וישב ששרשו מזמ"ל קדמאין ע"כ נק' מלך זקן וכסיל כו' וע"ש בע"ח שהקליפה רצתה להדמות כו' בא"א דילי' כו' בחי' שערות כו' ועז"נ אם תגביה כנשר כו' משם אורידך נאום הוי' וזהו שגלח שערותיו שלא ינקו מא"א

דהיינו בחי׳ על הוי׳ ועי״ז דוקא יחלש כחו והראיה משמשון כו׳ ואם בשמשון כן ק״ו כו׳. והנה ענין אשור תענוג בחי׳ ע״י דקליפה נגד אשר קדשנו ועמ״ש בד״ה יתקע בשו״ג כו׳ וברבות בראשית ס״פ ט״ז כל המלכיות נק׳ ע״ש אשור ע״ש שהם מתעשרות מישראל ונק׳ ננוה כי ננוה העיר הגדולה בינה והתגלות עתיק בבינה כו׳ ולכן לעו״ז נא׳ באשור ויבן את ננוה ולע״ל כתיב ואשרו אתכם כל הגוים כו׳ ע׳ רבות ר״פ שמות, ראוה בנות ויאשרוה ע״ד כן רעיתי נה״א בין הבנות נה״ב. וענין בעה״נ דאי׳ ברבות בשה״ש ע״פ מים רבים כו׳ ונהרות לא ישטפוה זהו בעבר הנהר במלך אשור המכוון כמו שבקדושה בעה״נ ישבו אבותיכם למעלה מנהר היוצא מעדן בינה כי הם מחג״ת דא״א מים רבים ים מל׳ ונהרות בינה כן לעו״ז יש קליפות נגד מל׳ ונקראו גלי הים, מים רבים, ויש ששרשם מבינה ולמעלה כמו רישא דדהבא כו׳ וזהו בעה״נ במלך אשור שלהיותו מבחי׳ אשור תענוג הרי הוא בעה״נ ובבלעם נאמר פתורה אשר על הנהר כו׳ פי׳ בזוח״ג בלק דקצ״ג פתורא שלחן דקליפה לחם ע״ד כ״א הלחם אשר הוא אוכל כו׳ כן דרך כו׳ אכלה כו׳ אשר על הנהר יסוד דקליפה יעו״ש ובמא״א ד׳ כ״ה ד׳ נהרות כו׳ וכנגדם או״א זו״נ דקליפה כו׳. ואפ״ל עבר הנהר, עדמ״ש ברבות אמור רפכ״ט אדום עולה ולא יודע כמה כו׳ אם תגביה כנשר כו׳ היינו כי עלייתו בסולם להדמות לבחי׳ ע״י דקדושה וזהו אפי׳ עולה ויושב אצלי משם אורידך היינו ענין יגלח כו׳ בעה״נ כו׳ והיינו כנ״ל מה שרצה להגביה א״ע להיות דוגמת א״א דקדושה והיינו שגם מבחי׳ שערות יומשך ממנו היינו השפעת חכ׳ דקליפה דוגמת זקן שקנה חכמה חכמת הכישוף כו׳. ועמ״ש ע״פ ער מואב בלקו״ת פ׳ חוקת וע״כ יגלח, הך הכפתור עתיק דקליפה וממילא וירעשו הסיפים כי כל יניקתם הוא מבחי׳ לבונה וכמו ק״נ ממוצע בין כו׳ וכן הכתר דקליפה ממוצע כו׳ ושער הראש מוחין דקטנות ושער הרגלים פי׳ מהרש״א לשון רגילות ושער הזקן נמשך ממוחין דגדלות עומק חכמת הכישוף וכה״ג. וע׳ מענין זקן וזקנה במאו״א אות ז׳ כ״ד ל״ד ובפרדס ערך זקן הוא הכתר ויש זקן אשמאי וכן ארמאי. והנה בקדושה ודלת ראשך כארגמן. וע׳ מענין ארגמן במאו״א א׳ קמ״ח. במאו״א ש׳ סע״ב שער נקרא המל׳ אדנ״י במילואו תרעא זח״ב בשלח דכ״א ע״א בראשית כ״ז סע״ב תרעא חד ואי לא זכי הא רע וזהו תער הנמשך מתרעא הנ״ל לאשור הנ״ל וע׳ במאו״א ת׳ כ״ג ובי״נ שם וזח״ג ר״י ע״ב נ״ב א׳ ח״ב כ״ו א׳ נ״ד א׳ ע״פ אז. ענין בעה״נ בשהש״ר ע״פ מים רבים כו׳ מי הנהר כו׳ והענין כי ד׳ נהרות הם מצרים בבל כו׳ ונהר הד׳ הוא פרת הוא דמעיקרא אדום וע׳ בענין והניף ידו על הנהר דקדושה ומזה יומשך גילות בעה״נ כו׳.

יו"ד למ"ד

צהלי קולך בת גלים עיין מזה במד"ר בח"מ תחילת הפתיחתא דאיכה, ר' אבא בר כהנא פתח צהלי קולך כו'. ועיין מזה בזהר ס"פ ויחי דרמ"ט ע"ב ובפ' נח דס"ג ע"א, שם פירשו ג"כ בת גלים ע"ד גל נעול מעין חתום. והפסוק הזה נזכר בגמרא פ"ח דיומא דע"ה א', מד"ר פקודי ר"פ נ"ב, אמור פל"ב דף ר"ב ע"ד, ס"פ בלק דרע"ט ע"ד, ובשה"ש במקומו ובפסוק מה יפו דודיך דכ"ו ע"ד, זח"א פ' בראשית דל"ב ע"ב בפסוק יהי רקיע וביארו בסה"מ דס"א א', זח"ג פ' אחרי דס"ו ע"ב.

ונלע"ד לפמ"ש במד"ר בת גלים בת גולים א"כ יש להעיר ממ"ש במד"ר ס"פ אמור ס"פ ל"ב ע"פ וגולה על ראשה תרין אמוראין חד אומר גולה וחד אמר גאולה, מאן דאמר גולה שגלו לבבל וגלת שכינה עמהם כדאמר למענכם שולחתי בבלה, ומ"ד גאולה פריקא שנאמר גואלנו ד' צבאות שמו. והנה מ"ד גולה זהו מבחי' מ' שנאמר בה ואני בתוך הגולה וכמ"ש בזח"א ד"ו ע"ב ומ"ד גאולה י"ל כשמאיר בה מבינה הנק' דרור ועלמא דחירו. וע' בזהר תרומה דקכ"ח סע"ב בענין והטוב בעיניך עשיתי שסמך גאולה לתפלה, ועמ"ש מזה בלק"ת בהקיצור ע"פ ואתחנן, ובפרדס ערך גאולה, גאולה היא הבינה כו' וע' זח"ג אמור דצ"ו ע"ב בענין ד' גאולות. ועפ"ז י"ל גם כאן שנק' בת גלים לשון גולה ולשון גאולה, כי בת גלים ברתיה דגלוואי שהן האבות שגלו זהו ע"י שסבלו עם מדת מ' שהיא בבחי' ואני בתוך הגולה, וע"ד שארז"ל כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, וזהו עלייתה ע"ד שמחו את ירושלים וגילו בה כו', וזהו בת גלים בת גולים, והוא ענין א' עם מ"ש בזהר בת גלים ע"ד גל נעול, שזהו כשמקבלת מהבינה ע"י הגלים שהם נחלין ומבועין היוצאים מהבינה כמ"ש נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים. וע' עוד מענין גל נעול בת"ז תקון י"ט דל"ז ע"ד דל"ח ע"ב תקון כ"ז דע"א ב' תקון כ"ט דע"ה ב' תחלת תקון למ"ד דע"ו א' תי"ח תקון א' דקל"ס א' ובפרדס ערך גן נעול, ובדברי אדמו"ז ז"ל דרוש באריכות ע"פ גן נעול כו' גל נעול כו' גן נעול ע"ד גן סדרים דאורייתא גל נעול ע"ד ערבים עלי דברי סופרים. עוד יש להעיר לענין בת גלים ממ"ש סד"ה רני ושמחי בת ציון דרוש הראשון, וממ"ש ע"פ וה' ברך את אברהם בכל ואמרז"ל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה כו'.

כ"ו ט"ז

ה' בצר פקדוך. מד"ר כי תשא פמ"ו דק"ס ע"ג, בשה"ש רבה דף י"ג ג' ס"פ אני חבצלת השרון שושנת העמקים, וע' מד"ר ר"פ תצוה ע"פ זית

רענן בצר לך ומצאוך כי אל רחום, ועמ"ש בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק דתקס"ג בענין מן המצר קראתי י"ה ואזי ענני במרחב וזהו ענין שצ"ל יציאת מצרים בכל יום בחי' מן המצר קראתי. וח"א פ' בשלח דף מ"ז ע"א שזהו ענין ופרעה הקריב דקריב לון לתשובה ועיין בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה, שזהו ג"כ חורעתיה לי כו'. ועיין בזח"א בראשית דמ"א ע"ב ג"כ מענין בצר פקדוך, ושם בענין שבעה היכלות. ילקוט ח"ב תלים רסי' ס"ג ע"פ מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה, ושם רמז תשפ"ה וש"ה ה' בצר פקדוך, בצר לי אקרא ד' כו' ע"ש. ועיין מזה בלק"ת סוף דרושי שמע"צ ע"פ ואני אראה בשונאי דצ"ב עמוד שני בענין צמאה לך נפשי כו' בארץ ציה כו', ועמ"ש בד"ה ציון במשפט תפדה.

כ"ו י"ט

כי טל אורות טליך. עיין מזה בלק"ת פ' האזינו סד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בענין תזל כטל אמרתי, בענין כנס"י שאלה שלא כהוגן ויבא כגשם לנו והקב"ה השיבה כהוגן אהי' כטל, ושם אות ה' ענין ויבא כגשם, כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כי יהי רקיע ויהי מבדיל, דוגמת והבדילה הפרוכת, א"כ ביוהכ"פ שנכנס הכה"ג לפנים מן הפרוכת זהו ויבא כגשם מן השמים למעלה מבחי' יהי רקיע, ועד"ז מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה, וזהו בחי' שבת שבתון, כי שבת הוא קדש ושבת שבתון קדה"ק וזהו יערוף כמטר לקחי, ומזה נמשך ולקחתם לכם פרי עץ הדר זה הקב"ה כי האדם עץ השדה, וע"י ונתתי גשמיכם בעתם אזי ועץ השדה יתן פריו, שיהי' פרי עץ הדר ע"י שמאיר בחי' ע"ק בבחי' אדם שזהו ענין היש בה עץ אם אין.

אות ו' בחי' טל גבוה מגשם, כי טל אורות טליך, אור גבוה מבחי' מים כנודע מענין ג' בחי' אור מים רקיע, וזהו ענין טל תורה הנקרא אור תורה שגבוה מבחי' מים, ופי' אורות פי' במק"מ חיי דק"ל סע"ב ב' אורות א"א וז"א, וי"ל חיבור ב' הויות, כי הוי' נק' אור כמ"ש הוי' אורי וישעי, וכתיב והי' לך הוי' לאור עולם, משא"כ מים י"ל נמשכו ע"י שם אלקים כמ"ש פלג אלקים מלא מים בד"ה והי' מספר בני ישראל, וא"כ ב' אורות היינו חיבור ב' ההויות שנתבאר בת"א פ' בשלח בד"ה וירא ישראל, ובפ' מקץ בד"ה כי אתה גרי בענין והוי' יגיה חשכי מן הטל יומשך תחה"מ, והראי' שהטל חיבור ההויות כי טל הוא ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם טל אותיות לכן ע"ז יהי' תחה"מ. וא"כ מעלת הטל על הגשם ב' דברים הא' כי אור למעלה ממים, ועוד שהם חיבור ב' אורות משא"כ גשם הרי יהי רקיע ויהי מבדיל כו' הבדילה הפרוכת ואף שנמשכו ממים עליונים שמעל לרקיע מ"מ זהו דרך התלבשות גמור בהשמים ונמשך משם טפין טפין כו' משא"כ בחיבור האורות כו' אינו ע"ד

הבדלה כהנ"ל דגבי מים, ועיין בת"א פ' בשלח בד"ה ויאמר משה אכלוהו היום בענין מן ששרשו מבחי' טל וע"כ זהו כח לשיוכלו לילך בתורתי שההליכה בתורה באתעדל"ת ואתעדל"ע כענין שתי שבתות כהלכתן הכח לזה נמשך מבחי' כי טל אורות טליך, והוא מן כמ"ש בזח"ג האזינו דרצ"ב ע"ב בב"ד הנני ממטיר לכם לחם כו'. וע' מענין הנני ממטיר לכם לחם בזח"א ויצא דקנ"ז ע"ב ובפ' ויחי דרמ"ו ע"א ובפ' תצוה דקפ"ג סע"א ובפ' אמור דצ"ה סע"א וע"ב. והנה מן שמבחי' טל נמשך כדי שיוכלו לילך בתורה שההילוך בתורה מ"ן ומ"ד זהו מבחי' מים ויבא כגשם והכח לזה נמשך מבחי' מבחי' כי טל אורות שהאור למעלה מבחי' מים כו' ע"כ משם נמשך הכח כו'.

ועיין כה"ג בת"א פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה בענין זכור ושמור בדבור אחד נאמרו ובהביאור ע"פ משה ידבר דקי"ד ע"ג גבי וזהו כי אל דעות שע"י שם אל תיקון הראשון מי"ג ת"ד הוא מחבר הב' דעות שהם יחו"ע ויחו"ת כו' ועד"ז ע"י כי טל אורות נמשך חיבור מ"ן ומ"ד אתעדל"ת ואתעדל"ע.

כ"ז ה'

או יחזיק. סנהדרין דצ"ט ע"ב, רבות ר"פ משפטים קמ"ה ג', ס"פ בהר ר"ו א' דרשו אותו על הצדקה, וכ"כ בעה"מ שער או"א פל"ה דע"ה א' בשם הז"ח משום שהעני מתרעם על מדותיו של הקב"ה כו' ומלוה ה' חונן דל ועד"ז שמשפיע אל סיהרא כו' א"כ עושה שלום בין הקב"ה והעני וי"ל עי"ז נעשה ג"כ שלום וחיבור בין א"א וז"א...והבאת שלום בין אדם לחבירו...בטל ונכנע לגבי הטוב כו' וא"כ ע"י הצדקה לעני נמשך אשרי משכיל אל דל הוא היצ"ט שנק' דל כמ"ש במדרש תלים סי' מ"א. ועמ"ש ע"פ פדה בשלום נפשי וע"פ ת"ח מרבים שלום כו' שנאמר ורב שלום שמבחי' ורב יהי' שלום כו' ולכן לע"ל נאמר ולשלום אין קץ כי וגר זאב עם כבש כו' וזהו הכל ענין שלום יעשה לי כו' ואזי יהי' דירה בתחתונים, גם בגלות יסוד נק' דל ואביון ונהר יחרב ויבש וע"ז מתרעמים יסוד ומל' וכן הבינה מתרעמת ע"ז ע"ד נשבע ה' שלא יכנס בירושמ"ע עד שיכנס בירושמע"ט ולכן ע"י הצדקה ועסק התורה נעשה ב"פ שלום כ"מ בת"ז תקון כ"א דנ"ג. במד"ר נשא פי"ג רנ"ד ב' גבי ולזבח השלמים שבקרבן נתנאל בן צוער שני שלומות שלום למעלה ושלום למטה. זח"ג במדבר קי"ח א' ובמק"מ ובהרמ"ז שם. ויקרא י"ד ע"ב וע"ש די"ב ב'. עמה"מ ע"ה א' ע"ו ב'. ת"ז נ"ג עמוד א' ועמוד ד'. ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי פ"ד דפשמ"ע זהו יחוד או"א ופשמ"ט זה יחוד זו"נ והי"ע מ"ש בבע"ת שלום שלום לרחוק ולקרוב, ועמ"ש מזה בד"ה החלצו איך יו"ד צמצום ה' התפשטות והן ב' הפכיים והשלום ע"י הכתר כו', ובד"ה

ביום השמע״צ דתקע״ב פי׳ שלום בפשמ״ע התחברות סוכ״ע וממכ״ע שהם כתר וחכמה זהו ע״י התורה שהיא ממו״ס והוא בחי׳ חפץ שלמעלה מהרצון וחכמה בחי׳ התענוג וזהו וכל חפצים לא ישוו בה כו׳ וע׳ עוד מזה בת״א פ׳ יתרו בד״ה בחדש השלישי פי׳ שלום בפמשמ״ע גילוי אוא״ס בנפש האלקית ושלום בפשמ״ט התחברות נפש הבהמית וביטולה לנפש האלקית, ובהביאור שם פי׳ שלום בפמשמ״ע זהו כתר המחבר אוא״ס עם הנאצלים ושלום בפשמ״ט מ׳ דאצי׳ שנעשה כתר לבריאה ומחבר אצי׳ עם בי״ע וזהו עצמו מ״ש התחברו׳ אלקות עם נה״א שרשו מהתחברות המאציל עם הנאצלים, ושלום נה״א עם נה״ב זהו התחברות אצי׳ ובריאה ועמ״ש בת״א ס״פ בראשית בד״ה צאינה וראינה בפי׳ במלך שלמה. ופי׳ לי לי יש להעיר ממ״ש ע״פ חכלילי כל חך הטועם אומר לי לי, היינו ע״ד מי לי בשמים כו׳ הוי׳ לי בעוזרי, והיה הוי׳ לי לאלקים, או ע״ד וארשתיך לי לעולם ויש שכ״ע ושכ״ת וזהו יעשה שלום לי יחוד או״א למס״נ באחד, שלום יעשה לי ע״י יחוד זו״נ יומשך האור בבי״ע, וע׳ במד״ר ויקרא פ״ב כ״מ שנאמר לי אינו זז כו׳ שהוא עתיקא הנק׳ אמת וא״כ ב״פ לי המכוון שגם בבי״ע יהי׳ הגילוי כמו בחו״ב אצילות כו׳ והיינו שיהי׳ וארשתיך לי לעולם, אהל בל יצען כו׳.

ססי׳ כ״ז

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. בבחיי פ׳ יתרו ע״פ במשוך היובל צ״ג ג׳ הביא בשם פרקי ר״א, ר״ח בן דוסא אומר איל שנברא בין השמשות כו׳ וקרנו של איל קרן שמאל הוא הנשמע בהר סיני שנאמר ויהי קול השופר הולך כו׳ וקרן ימין שהוא גדול משל שמאל שהוא שעתיד לתקוע בו לע״ל שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. הענין ע״ד משארז״ל ספ״ג דפסחים ע״ד ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד כו׳ שלע״ל כולו הטוב והמטיב ונת׳ לעיל ע״פ זה שהפי׳ שעכשיו ההמשכה משם הוי׳ דז״א שיש בו חו״ג כי הוי׳ הוא האלקים לכן יש בו שינויים פעמים מאיר חסד ופעמים גבורה בנין בהמ״ק וחורבן בהמ״ק לידה ועיבור כו׳ עברה כאשה עוברה כו׳ אבל לע״ל גילוי א״א דלית שמאלא בהאי עתיקא ועז״נ וחסדי מאתך לא ימוש כו׳ כי ואין אלקים עמדי רק והי׳ הוי׳ דז״א לי לאלקים לגבי א״א. והנה מ״ת ממשיך גילוי שם הוי׳ כמ״ש וארא כו׳ ושמי הוי׳ לא נודעתי כו׳, אך עכ״ז ההמשכה רמ״ח איברים דז״א ולכן קול השופר שבו ניתנה תורה הוא הוא קרן שמאל, להורות על ז״א שיש בו חו״ג ליתן שכר טוב לצדיקים וליפרע מעוברי רצונו, אבל לע״ל יהיה גילוי פנימית התורה שם ה׳ דא״א בחי׳ וחסדי מאתך לא ימוש וע״כ הוא בקרן ימין ועמ״ש סד״ה וארשתיך לי בהביאור ספ״ג דינקא לימינא, וע״כ נק׳ שופר גדול שממשיך גילוי שמו

הגדול, וכן איתא ברבות דתורה של עכשיו הבל הוא לגבי תורה שיתגלה לע״ל, וענין שנעשה זה מב׳ קרני האיל כי במס״נ יש ג״כ ב׳ בחי׳ ימין ושמאל שה״ע ב׳ מס״נ דאחד ובכל נפשך כמ״ש בלק״ת בד״ה שיר השירים ובד״ה צאינה וראינה בפי׳ שאו ידיכם קדש, ועמ״ש עוד מענין ימין ושמאל בד״ה מזוזה מימין ונ״ח שמאל ובד״ה אני דפ׳ ציצית, ולכן גם במלכיות שממשיכים עכשיו ע״י השופר ההמשכה בבחי׳ העלם שמקבלת רק מז״א גבורות ובא למטה העלם ועד מלך אלקים על כו׳ אבל לע״ל ע״י שופר גדול שיהי׳ גילוי הוי׳ אחד מבחי׳ א״א אזי וגם ושמו אחד, וזהו והי׳ הוי׳ למלך על כל הארץ כו׳, וכן זכרונות עכשיו שרש ההמשכה מחיצוניות עתיק רק זכר עשה לנפלאותיו ולע״ל ההמשכה מפנימי׳ עתיק כו׳. גם י״ל כי שופר בינה המולדת ז״א הוא קול המקור לדבור שהוא, עזח״ב שמות דף ג׳ ע״פ אתי מלבנון, ושופר גדול בחי׳ ולתבונתו אין מספר הוא עתיק המולדת א״א קול גדול המקור לדבור מל׳ דא״ק שנעשה עתיק לאצילות, ועמ״ש ע״פ ושננתם בענין תלמוד גדול מעשה גדול דהפי׳ ג״כ שממשיכים מבחי׳ גדול הוי׳ כו׳, ועד״ז ארז״ל דבר גדול מעשה מרכבה כו׳ ובמעשה בצדקה כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול, אך הנה כתיב הללוהו כרוב גודלו שיש כמה מדריגות גדולה זה למעלה מזה, והפגמי׳ שבתלמוד ומעשה משלימים ע״י השופר יג״מ הרחמים שהם רחמים גדולים כו׳ ויוהכ״פ הארה מבחי׳ שופר גדול כו׳. ועמ״ש בלק״ת על פסוק זה באריכות, ושם נסמן ג״כ המראה מקום על פסוק זה. ומענין ובאו האובדים עיין זח״ג פ׳ ואתחנן דרס״ו סע״ב ומ״ש ע״ז בירמיה סי׳ ט׳ י״א ע״פ מי האיש החכם ויבן את זאת כו׳ על מה אבדה הארץ כו׳, ועיין זח״ג פ׳ ויקרא דט״ז סע״ב.

עוי״ל בקרן ימין ע״ד קץ הימין, וימינך מקרב חיקך כלה. עוי״ל ע״ד מ״ש בלק״ת בד״ה אני דפ׳ ציצית דרוש הראשון בענין זה השער לד׳ השין בימין, ושער רישי׳ כעמר נקא השין בשמאל, והיינו בחי׳ מצות ותורה, ומבואר בד״ה ושננתם לבניך שעכשיו תלמוד גדול ולעתיד יהי׳ מעשה גדול. או י״ל כי ארז״ל נטה ימינו וברא שמים נטה שמאלו וברא ארץ כמ״ש בת״א בד״ה וארא אל אברהם דרוש השני, ולע״ל נאמר כימי השמים על הארץ ויהי׳ הגילוי בארץ כמו בשמים, ע״כ עכשיו התקיעה הי׳ בקרן שמאל של האיל ולע״ל בקרן ימין.

למ״ד י״ח

סנהדרין י״א צ״ו ב׳ צ״ז ב׳. סוכה ד׳ מ״ה ב׳. מד״ר פ׳ נשא פ׳ רי״ג ד׳. ילקוט ח״א ש״ט ד׳. (ח״ב) כ״ג ג׳ ע״ה א׳.

ז״ל בגמרא סנהדרין צ״ז ב׳ שמא תאמר אנו מחכים והוא אינו מחכה ת״ל לכן יחכה ה׳ לחננכם ולכן ירום לרחמכם (מזה מובן דמפרש ירום ד׳ לרחמכן, האי ירום למעליותא שירום וכביכול יתעלה שעי״ז יומשך מדה״ר כדפי׳ בזהר פ׳ וישב דקפ״א ע״ב ע״פ הנה ישכיל עבדי ירום מסטרא דנהורא עילאה דכל נהורין כמ״ד ירום ד׳ לרחמכם, ובמק״מ שם ירום מסטרא דנהורא עילאה פי׳ מצד אריך כמ״ש הרב שבימי המשיח יתגלה הארת חוטם דאריך למל׳ ואריך הוא נהורא עילאה דכל נהורין עכ״ל, וע׳ במד״ר פ׳ במדבר פ״ה ע״פ ותהלתי אחטם לך, ועד״ז י״ל בפי׳ הת״י בפי׳ ירום ד׳ לרחמכם, ואפ״ל בפי׳ ירום ה׳ ע״ד עליית התפארת שהוא מדה״ר בכתר, וכ״ז לא כדפרש״י בישעי׳ כאן) וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה מי מעכב מדת הדין מעכבת כו׳ עכ״ל.

למ״ד ל״ג

כי ערוך מאתמול תפתה.

א) פ״ב דעירובין די״ט ע״א שבעה שמות יש לגיהנם כו׳ והאיכא תפתה ההוא שכל המתפתה ביצרו נופל לגיהנם כו׳ ועיין בע״י שם בשם הרמב״ן בשער הגמול, ומהרש״א כ׳ ז׳ שמות עפמ״ש ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם כי העונות נמשכים בז׳ פנים וכן יבואו הפורענות בז׳ פנים כו׳ לפי העון והם ז׳ שמות לגיהנם דהיינו ז׳ מדורות שיש לגיהנם לדון בו הפושעים כפי חטאם בשבעה מיני עונות כו׳ עכ״ל והאריך.

פ״ד דפסחים דנ״ד א׳, פ״ד דנדרים דל״ט ב׳, מנחות פי״א צ״ט ב׳, רבות א׳ ד׳ ו׳ ד׳ קל״ב א׳, ר״ב א׳. עמה״מ דף א׳ ג׳ כ״א ג׳ כ״ב ג׳, ל״ה ג׳. בחיי ו׳ א׳, קס״ב ג׳.

ב) במד״ר פ׳ בראשית ספ״ד למה אין כתיב בשני כי טוב שבו נבראת גיהנם שנאמר כי ערוך מאתמול תפתה יום שיש בו אתמול ואין בו שלשום עכ״ל הביאו הבחיי שם דף ו׳ ע״א, וכ״ה במד״ר פ׳ בא פט״ו קל״ב א׳ כי ערוך מאתמול תפתה מן היום שאדם יכול לומר אתמול ואימתי אדם יכול לומר אתמול ביום השני, שיום אחד בשבת לפניו כו׳.

ג) במד״ר פ׳ אמור ס״פ ל״א א״ר אלעזר בן שמוע בזכות יערוך (הערכת הנרות) תנצלו מן כי ערוך מאתמול עכ״ל. ויש לפרש דהנה ז׳ נרות המנורה הם ז׳ מדות העליונות, לך ה׳ הגדולה והגבורה והתפארת כו׳ עמ״ש מזה בת״א פ׳ וישב בד״ה בכ״ה בכסלו, דהענין שממשיכים אור החכמה בהמדות כו׳, אך אפ״ל שזהו ענין בהעלותך את הנרות ומתחלה יערוך זהו סדור הז׳ מדות עצמן, ולכן עי״ז נצול מן כי ערוך מאתמול שהוא ג״כ שבעה מדורי

גיהנם שהם גבורות קשות שלכן לא נאמר כי טוב בשני כנ"ל וע"י עריכת הנרות שהמנורה הי' בדרום חסד עליון והם מדות דקדושה דאצי' לכן ע"ז ניצול כו'. ובבחיי ס"פ בחקתי הביא מדרש שע"י מצות ערוכין כי יפליא נדר בערכך ע"ז ניצול מן כי ערוך מאתמול כו' וזוכה לתערוך לפני שולחן כו'. וי"ל עוד כי נודע ענין אמלאה החרבה, שכאשר בהקדושה הוא בחי' אמלאה אזי בהקליפה הוא חורבה, ע"ד כשזה קם זה נופל, לכן ע"י יערוך את הנרות שהוא בנין ז' מדות העליונים עולם חסד יבנה, וכעד"ז מצות ערוכין, ע"ז ממילא נתמעט השפע בזלעו"ז ולכן ראוי הוא שינצל כו'.

ד) **פ"ד** דפסחים נ"ד א' משמע פירש מאתמול היינו קודם שנברא העולם כן פרש"י שם ומוכרח בגמרא, וכן הוא בנדרים דל"ט ע"ב ובפי' הרא"ש שם. מנחות דף ק' ע"א פי' גם הוא למלך הוכנה היינו לתלמיד שפירש מן התורה, וע"ד מאן מלכי רבנן, או למלך מלשון נמלך, שנמלך ופירש מן התורה כו'.

סטי' ל"ב

אשריכם זורעי על כל מים כו'. פי' בתו"א פ' שמות בד"ה הבאים ישרש דזריעה דמעשה המצות נמשך ע"ז גילוי סוכ"ע שהוא למעלה מג"ע, וזהו על כל מים למעלה מבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו', ועמ"ש מענין מים בד"ה והיה מספר בנ"י גבי ארץ לא שבעה מים, וזהו מ"ש בזהר שהוא ענין כי גדול מעל שמים שם מים חסדך והיינו שזריעתם מגעת להמשיך אור ע"ק שנק' מעל שמים וכענין בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו' וזריעה היינו צדקה וחסד כמ"ש זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד. עוד פי' בד"ה ונוגשייך צדקה דמ"ש על כל מים היינו כי יש לעו"ז מים מרירן דסט"א כנזכר בזהר שמות ד"ו ע"א, וז"ס מים אחרונים חובה שהם מבחי' חובה, ונש"י ע"י גלותן בבבל ומדי מבררים מבחי' מים הנ"ל ג"כ ע"ד וימתקו המים דמרה שהיא ק"נ דאתהפכא מרירו למיתקא והיינו ע"י קיום המצות שמקיימים שם כענין ואני אראה בשונאי, וכענין וזאת התרומה זהב זו בבל שנאמר מנורת זהב כולה וברבות ס"פ מצורע דדוקא שם קיימו המצות ועז"א כולך יפה כו' וכמ"ש מזה בלק"ת ד"ה מנורת זהב כולה, וזהו זורעי על כל מים. עוי"ל כל מים כי יש מים אשר מעל השמים שהם בכתר שנק' משאל"ס וענין אבני שיש כו' מים מים גם יש נהר ומעיין יצא, מקור מ"ח בד"ה רפאני ועמ"ש בת"א פ' נח ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה מזה יובן ענין על כל מים כו'.

ב) **משלחי** רגל השור והחמור. רבות פ' תצא ע"פ שלח תשלח את האם, אם קיימת את המצוה זו אתה ממהר לבוא מלך המשיח שכתוב

בו שילוח מנין שנאמר משלחי רגל השור והחמור. וצ״ל שזהו ע״ד מ״ש ברבות וישלח פע״ה ע״פ ויהי לי שור וחמור, שור זה משוח מלחמה שנאמר בכור שורו הדר לו, חמור זה מלך המשיח שנאמר עני ורוכב על החמור, וענין שילוח עמ״ש בד״ה ביום השמיני שלח ובד״ה ויקרא אל משה ובזח״ג פ׳ שלח דף ע״פ כצנת שלג ביום קציר כן ציר נאמן לשולחיו, ומענין מי השילוח ההולכים לאט ומענין שלח נא ביד תשלח דקאי על משיח, דודי שלח ידו מן החור ומענין שלוחו של אדם כמיתו. ולפי״ז פי׳ משלחי רגל כו׳ שנש״י שולחים אותו צ״ל ע״ד מ״ש בפי׳ בשלח פרעה את העם שע״י הבירור ניצוצי׳ גורמים כו׳, וכך ע״י שזורעים על כל מים ומבררים מ״ן ע״י מ״ד ובפרט מיתוק מים המרים מזה נמשך שהם משלחים כח ועוז להיות רגל השור והחמור כו׳, וענין שלחיך פרדס רמונים ומצינו שליחות ביד כמו אל תשלח ידך אל הנער, פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים, כי כאשר ירד הגשם כו׳ כן יהי׳ דברי כו׳ והצליח אשר שלחתיו, ושילוח לשון פראות וסעיפים, וגם לשון סוף, וה״ע קץ הימין. וענין שור שהוא משוח מלחמה י״ל עפמ״ש בזח״ג ויקרא י״ד א׳ שור זווגא דפרה א״כ בו ועל ידו בירור ק״נ ונה״ב כי שרשו היחוד דב״ן בבחי׳ גבורה כענין יצחק ורבקה ולע״ל יתעלו הגבורות.

ג) **במא״א** שי״ן סי״ט שור אבגית״ץ שם מ״ב כו׳, ועמ״ש ע״פ ורב תבואות בכח שור, גם במא״א אות ד׳ סמ״ה ד׳ חיות אריה אבא שור אימא כו׳ ובינה מינה דינין מתערין על ההפך ע״כ מבחי׳ זו נמשך משוח מלחמה וענין המלחמה ע״ד אם תגביה כנשר משם אורידך זהו ע״י גבורות וכמ״ש בענין אנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה שמענום שזהו גבורה וצמצום לומר אנכי לא יהי׳ כי אם צדקת כו׳, ועמ״ש בביאור ע״פ וכל בניך בענין בוניך בנין המל׳ מהגבורות והוא מחכמה שיש בה דין, וזהו ענין ויהי לי שור משלחי רגל השור, גם ע״ד כי תצא למלחמה לנצח נה״ב הוא ע״י על אויביך בהתבוננות שתים לפניה דק״ש מענין והאופנים ברעש שהם שורש נה״ב ועד״ז שור דוקא משוח מלחמה כי הוא שרש ומקור נה״ב כו׳, וחמור למשאוי זהו משיח שישא משאות כמו ויתן משאת כיד המלך, ותרב משאת בנימין, ישאו הרים שלום לעם, והיינו שילמוד פנימית התורה לישראל, וגם נבואה נק׳ משא ולע״ל יהיו כל עם ה׳ נביאים והיינו משיח.

ד) **בח״צ** ד״ב ע״ב מפרש שור וחמור בקליפה הם חו״ב ולכן מה שבקדושה או״א תרין ריעין דלא מתפרשין ובקליפה להפך לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, דכי מזדווגין נפיק מנהון כלב שה״ס ס״מ כו׳, וע׳ במא״א אות ח׳ סעיף פ״ח ואות כ׳ ס״ה, וע׳ בהרמ״ז ר״פ יתרו בענין כהן מדין קליפה שנגד יסוד אבא לכן מדון הפך תרין ריעין כו׳. לפי״ז י״ל שור וחמור דקדושה ג״כ חו״ב היינו ע״ד ביום ההוא יהיה שיהיו ו״ה מקור דבי״ע במדריגת י״ה כו׳ וז״ש ברבות שהוא ע״י שלח תשלח את האם להתייחד עם חכמה וי״ל שור וחמור גילוי פנימית או״א שהוא חשוב כמו פנימית עתיק כו׳.

עו"ש בח"צ פי' אשריכם כתר, זורעי על כל להמשיך בחי' כתר על כל שהוא יסוד, גם להמשיך עליו מים שהם מוחין תורה ועי"ז משלחי רגל כו' כנ"ל. וי"ל פי' על כל ע"ד וה' ברך את אברהם בכל וארז"ל שהשליטו ביצרו, וכן ובורא את הכל במקום ובורא רע, א"כ זורעי על כל שמהפכים הרע לטוב ונעשה טוב מאד ועי"ז משלחי רגל כו'.

ה) **ספ"ק** דב"ק די"ז ע"א א"ר יוחנן משום רשב"י כל העוסק בתורה ובגמ"ח (שזהו ענין זורעי על כל מים דזריעה היינו גמ"ח ומים תורה) זוכה לנחלת שני שבטים (דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור שהם יוסף וישׂשכר), ועו"ש במהרש"א דיוסף גמל חסדים עם אחיו וכלכל אותם ע"כ זכה לכילה בחי' בן פרת יוסף פריה ורביה, ויש להעיר מענין מ"ש ואיש כי יקח אחותו חסד הוא דקאי על זווגא דכנ"י בהקב"ה כמ"ש בד"ה מי יתנך כאח לי וזהו נמשך ע"י חסד עליון, ע"כ ע"י גמ"ח זוכה לבחי' בן פורת יוסף שה"ע יחוד הנ"ל, וישׂשכר ה"ע עסק התורה וברבות ויחי ס"פ צ"ט כשם שהחמור טוען את המשא כך יששכר טוען את התורה כו' ואע"ג שאותיות התורה נמשלו לסוסים, אך סוס הוא ב"פ ס"ג ועסק התורה צ"ל ונפשי כעפר לכל תהיה וזהו בחי' חמור.

ו) **פ"ק** דע"א דף ה' פי' משלחי רגל השור והחמור שיצרם מסור בידם ובכ"פ בישעי' פי' כי חמור לישא משא התורה שלא לשכוח מה שלמד ושור לחרישה לחדש חידושי' בתורה, וית' זורעי הצדקה ומע"ט ואזי יצמח ישועות ויהי' השור לדוש התבואה ברגלו והחמור להביא אל הבית. וענין זה בבחי' ראשית תבואתה לדוש להפריש המוץ והתבן שהם הקליפות כו', להעיר מזה לענין חג הסוכות שנאמר באספך מגרנך כו', וע' רבות סוף וישלח דזמן הגורן הוא לע"ל שעל עו"כ נאמר תזרם ורוח תשאם ואתה תגיל כו', וזהו ענין שור וחמור זה משיח שאזי יהי' השור ע"י הדישה לדחות הקש והמוץ כו' וע"י החמור לאסוף החטים לבית היינו לבהמ"ק, והנה הצורך למוץ בתחלה זהו כי קליפה קדמה לפרי בשרשה כמ"ש בד"ה בשלח פרעה בת"א, ולכן כל עיקר כח הצמיחה של החטים שהם נש"י הנק' ראשית תבואתה הוא ע"י המוץ כו' כמש"ש, ועמ"ש בד"ה ויקח המן את הלבוש בפי' ומעטרא לי' כסאסאה לשבולתא שגם בעבודה צ"ל קצת גסות ויגבה לבו. וזהו ענין כסאסאה ואח"כ ומצאת לבבו נאמן זורקים המוץ כו', ולכן יש מקום להמוץ לומר שבשבילו נזרע כו' שהרי עכשיו נראה כי רמה קרנם ומקבלים מרב חסד שלא ע"פ חשבון כו', אמנם כשיגמרו צמיחת החטים בטנך ערמת חטים, יבא שור לדוש התבואה ולהפריד המוץ, וזהו כי תצא למלחמה הוא ע"י על אויביך בחי' פני שור מהשמאל שהוא שרש ומקור ליניקת החיצונים כמ"ש וחם הוא אבי כנען, אך בחי' וחם שלמעלה חמימות דקדושה מזה נמשך אבי כנען לשון סוחר, כמ"כ ע"י פני שור נמשך להפריד המוץ, וזהו ואל הבקר רץ אברהם, וה"ע אבגית"ץ גימט' שור גבורה שבחסד ואח"כ יבא חמור ע"ד משאוי שונה פרקו ק"א פעמים, ביטול בחי' מאין יכניס התבואה לבית מקיף עליון ואז יתחייב במעשר עמ"ש ע"פ עשר אעשרנו לך. זח"ב שמות ד"ה

סע"ב ד"ו ע"א, פי' על כל מים ע"ד מעל שמים חסדך ור"ל בינה הנק' עוה"ב שבה התגלות עתיק והיא מעל שמים שהוא ז"א וכמ"ש בפ' ויקרא די"ו ע"א, ולכן הוא על כל מים למעלה מב' בחי' מים דקדושה ודנוגה ע"ד וממעל לעצים למעלה מעה"ח ועה"ד וזהו ענין במזלא תליא ע"ש. בשלח ס"ד סע"ב ואפ"ל עוד ע"פ מ"ש בספד"צ פ"ה יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים בין ע"ק לז"א א"כ פי' על כל מים מב' בחי' מים הנ"ל כמ"ש ויצר בשני יודי"ן וע' במא"א א' ד' בענין אבני שיש.

ז) . . . דף ב' ב' דף ג' א' נ"ה ב', חולין פב"ת דף קמ"א ב' זהר פ' שמות דף ה' סע"ב ודף וא"ו ע"א, זהר פ' בשלח דף ס"ד ע"ב, ילקוט פ' תצא דף רצ"ב ג' ע"פ והארכת ימים שלח תשלח אם קיימת את המצוה הזאת אביא מלך המשיח שנאמר משלחי השור וחמור וממהר את אליהו שיבא שנאמר הנני שולח לכם את אליהו הנביא והשיב לב אבות על בנים, י"ל מצות שילוח הקן מגיע בבינה הנק' אם כי אם לבינה תקרא, וגם בז"ת שהם הבנים וכמ"כ בימוה"מ יהי' הכנור של שמונה נימין שהוא התגלות הבינה, וע' מענין בינה בת"א ר"פ לך בענין אברם אברהם, וכן שילוח אליהו להיות והשיב לב אבות ג"ר על בנים ז"ת, ועיין לעיל סעיף ב'. ע' עוד מזה הפסוק וממ"ש בגמרא פ"ק דעכומ"ז הנז"ל סעיף ו' בספר בינה לעתים דרוש וא"ו ובספר טו"ב סי' תק"מ, ובעוללות אפרים מאמר סי' שכ"ט, והנה יש להעיר למארז"ל בזמן שישראל עוסקים בתורה ובגמ"ח יצרם מסור בידם, בענין תורה עיין ממ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה בחודש השלישי בענין שע"י עסק התורה נעשה שלום בפשמ"ע ובפמשמ"ט, וע' מזה ג"כ בלק"ת פ' מטות בד"ה החלצו, ולענין גמ"ח עיין באג"ה סי' י"ב בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח דהיינו שלום והשקט ובטח מן היצה"ר.

ב) תורה וגמ"ח הם דברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז ואע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וי"ל הטעם, ולכאורה אלו דברים נמשכים מבחי' שלשה ספי' ראשונות שהרי זהו ענין כבוד אב ואם, וכן גמילת חסדים, כי עיקר החסד בע"ק דלית שמאלא בהאי ע"ק, משא"כ בז"א, וכן והבאת שלום בין אדם לחבירו לא מיבעי לפי' סידור האריז"ל דפירש בין ע"ק לז"א א"כ הרי ממשיך גלוי ע"ק, אלא גם אם הפי' בין אדם לחבירו זו"ן, הרי גם יחוד זה שרשו נמשך מלמעלה מעלה בזח"א ר"פ ויגש דף ר"ו ע"ב, ותלמוד תורה כנגד כולם כי התורה מחו"ב נפקת והמשכת רצון העליון, א"נ תלמוד תורה יחוד או"א, וגמ"ח והבאת שלום בין אדם לחבירו יחוד זו"ן, וכמ"ש בת"א בד"ה וישב יעקב בארץ מגורי אביו שזהו יחוד או"ב ע"י התורה ואח"כ יחוד זו"ן זהו ענין וישב יעקב בארץ כנען והיינו ע"י החסד והצדקה, א"כ כמו שמצות אלו נעלים במה שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז י"ל ג"כ לכן ע"י"ז יצרם מסור בידם כי יניקת היצה"ר רק מז"ת ששם הי' שבה"כ משא"כ בג' ראשונות לכן ע"י"ז הגלוי מג"ר מכניע היצה"ר ועוד כי אם מהם נמשך אכילת פירותיהן בעוה"ז בגשמיות, כש"כ שיומשך מהם אכילת פירותיהן ברוחניות והוא שיהי' יצרם מסור בידם, שהרי גם ע"י המצות שאין אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז

ארז״ל כי מצוה גוררת מצוה כו׳ ששכר מצוה מצוה. גם י״ל היחוד עליון הנ״ל ענינו שיהי׳ ומלאה הארץ דעה את ה׳ כמ״ש בד״ה וידעת היום והשבות דרוש הראשון לכן מבטל היצה״ר שאין אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות. ולכן ע״י תורה וגמ״ח שזהו ענין יחודי׳ הנ״ל עי״ז יצרם מסור בידם. גם ע״ד אם רעב שונאך זה יצה״ר האכילהו לחם לחמה של תורה ועי״ז וה׳ ישלימנו לך. גם ארז״ל ע״פ ברצות ד׳ דרכי איש גם אויביו ישלים אתו זה יצה״ר במד״ר פ׳ וירא כמדומה פנ״ג. גם ע״ד מ״ש בד״ה החלצו ענין ב״פ שלום בפשמ״ע ופשמ״ט וע״ש שזהו ענין שיהי׳ היצה״ר נכנע ליצ״ט כו׳.

ל״ג י״ד

פחדו בציון חטאים.

פ״ט דברכות דף ס׳ ע״א. מד״ר ר״פ וירא אליו. ר״פ מ״ח ושם ג״כ מענין מוקדי עולם. זח״ג ויקרא דף י״ח ע״א פחדו בציון חטאים קאי על יום ר״ה שהוא יום הדין. עו״ש דכ״א א׳ ודקדק תיבת בציון. ילקוט במקומו בישעי׳ רמז ד״ש. בתלים סי׳ י״ג רמז תרס״ג פחדו בציון חטאים מי גרם להם לפי שלא היה להם פחד מן הקב״ה. בקהלת סוף רמז תתקע״ה סד״ה ביום טוב היה בטוב.

והנה מוקדי עולם פי׳ במד״ר ר״פ וירא שם שהם המלאכים ואפ״ל ע״ד שנת׳ ע״פ זאת תורת העולה היא העולה לגביה בצלותא דשחרית היא העולה לגביה בצלותא דמוסף ובזח״ב פקודי דרל״ח ב׳ עולה סליקו וקשירו דכנס״י לעילא גו עלמא דאתי. למהוי כולא חד. דהיינו עליות המ׳ בבינה ע״ד לא זז מחבבה עד שקראה אמי שנתבאר בתו״א פ׳ מקץ סד״ה רני ושמחי דרוש הראשון שזהו למעלה ממדריגת לא זז מחבבה עד שקראה אחותי דהוא ע״י התורה וכ״ש ממדריגת לא זז מחבבה עד שקראה בתי הנמשך ע״י המצות אכן לא זז מחבבה עד שקראה אמי זהו דוקא ע״י מס״נ בק״ש וכמ״ש בלק״ת בפ׳ אמור בהביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י שיחוד זו״ן שזהו בחי׳ לא זז מחבבה עד שקראה בתי ולא זז מחבבה עד שקראה אחותי נמשך ע״י המצות והתורה אבל יחוד או״א שזהו בחי׳ לא זז מחבבה עד שקראה אמי אינו נמשך כ״א ע״י למס״נ בק״ש ע״ש. ושם נת׳ דשלשה בחי׳ הנ״ל זהו ענין ג״פ קדוש אשר ארז״ל בחולין פג״ה דצ״א סע״ב כת א׳ אומרת קדוש כו׳ ושם נת׳ דזהו ענין השרפים שהם בעלי שש כנפים ע״ד שם מ״ב ותשוקתם ליכלל בעצמות אא״ס דהיינו כענין סליקו דכנס״י לעילא לעילא גו עלמא דאתי ולכן הם הנק׳ מוקדי עולם ששורפים לגמרי בחי׳ היש של העולם המעלים ליבטל במציאות. והם המעלים כנ״י בבחי׳ זו וזהו היא העולה על

מוקדה, והיינו בחי' יסוד האש שבנה"א שעולה למעלה, אבל החיות הם ע"ד כת האומרת ב"פ קדוש להיות ההמשכה ג"כ בהכלים, ולא הגיעו למדריגת השרפים שתשוקתם ליבטל וליכלל לגמרי וזהו כענין יסוד המים שלמטה מבחי' אש כו', לכן ע . . . והחיות נושאות את הכסא שהיא מל' היינו לחברה בז"א ע"ד עד שקראה אחותי או עד שקראה בתי ואפ"ל שזהו ע"י האופנים, אבל להעלותה בבחי' עד שקראה אמי זהו ע"י השרפים ועיין בלק"ת בשה"ש ד"ה שיר השירים פ"א, והנה יש זלעו"ז בחי' עולה ע"ד אם תגביהי כנשר אך משם אורידך כו', ועז"נ מי יגור לנו עם מוקדי עולם, ובאה התשובה ע"ז הולך צדקות דובר משרים שע"ז ארז"ל סוף מסכת מכות דף בא ישעי' והעמידן על שש ור"ל ששה מדות טובות כלליים, ועי"ז יוכלו להגיע לדור במקום השרפים הנק' מוקדי עולם שהם ג"כ בעלי שש כנפים, ולמעלה מהחיות שהם בעלי ד' כנפים וכו'.

ל"ג ט"ז

הוא מרומים ישכון, עמ"ש מזה בתלים סי' י"ח ג' ע"פ ה' סלעי ומצודתי, וע' בתרגום כאן, פ"ק דב"ב ד"י ע"ב, במד"ר פ' בשלח פכ"ה, ילקוט ח"א כ"ג א' קס"ט ג' ח"ב ק"ג ד' קכ"ה א' קל"ט א', תד"א ח"ב פ"א.

ל"ג י"ז

מלך ביפיו תחזינה עיניך.

א) **ילקוט** ח"א פ' מטות דף רנ"ה א' בד"ה ונקרב את קרבן ד' וכל מי שניצול מעבירה ולא עשאה ניזון מזיו השכינה כמלאכי השרת שנאמר ויחזו את האלקים וכתיב עוצם עיניו מראות ברע מלך ביפיו תחזינה עיניך כו'.

ב) **בפ'** ואתחנן דרס"ג ג' ע"פ עלה ראש הפסגה וראה כו' נתן כח בעיניו של משה כו' מלך ביפיו תחזינה עיניך כו'.

ג) **בפ'** האזינו דף ש"ז ד' בפסוק צור ילדך תשי ר' מיאשא בר בריה דריב"ל מצינו כל מי שרואה דבר ערוה ולא ניזון עינו הימנה זוכה להקביל פני שכינה מ"ט עוצם עיניו מראות ברע מה כתיב בתריה מלך ביפיו תחזינה עיניך וכ"ה בילקוט בישעי' רמז שס"ג בד"ה כתיב והיה מדי חדש בחדשו. וכ"ה בילקוט במקומו בישעי' דמ"ח ע"א על פסוק זה רמז ד"ש.

ד) **מד"ר** ר"פ וירא פמ"ח דנ"ג ע"א מלך ביפיו תחזינה עיניך וירא אליו ד' באלוני ממרא. מד"ר פ' בשלח פכ"ה דקמ"ב ג' אלא יהו

יוצאך מפניך נאמנים ואני מראה לך יופי פנים אל פנים שנאמר מלך ביפיו תחזינה עיניך כו' האיך אנו רואים פניך כו' ע"ש. ויש להעיר ממ"ש ע"פ כמים הפנים לפנים דקאי על התורה. מד"ר ס"פ אחרי בסופו ממש שם הוא המימרא דר' מיאשא בר בריה דריב"ל הנזכר לעיל סעיף ג'.

ססי' ל"ה

ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם.

א) **ת"י** ושמחת עולם חדוא דלא פסיק, וע"ד מבועא דלא פסיק ונהר יוצא מעדן. זח"ב דפ"ג סע"א.

ב) **פ"ט** דברכות דנ"ה ע"ב בענין הטבת חלום שלוש פדיות ופדויי ד' ישובון ועמ"ש בת"א פ' וישב בד"ה שיר המעלות כו' היינו כחולמים.

ג) **פ"ט** דשבת דפ"ח ע"א ושמחת עולם על ראשם הם השני כתרים שקשרו לכל א' במתן תורה אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע.

ד) **סנהדרין** פ' חלק דק"י ע"ב ופדויי ד' קאי על דור המדבר שישובון יבואו לעוה"ב כו'.

ה) **מד"ר** פ' בא פט"ו דקל"א ע"ד עשרה דברים עתיד הקב"ה לחדש לע"ל כו' היו"ד שאין עוד לא אנחה ולא אנקה ולא יגון אלא הכל שמחים שנאמר ופדויי ד' ישובון כו' ושמחת עולם. וע' מזה במד"ר פ' אמור פ"כ שעיקר השמחה לע"ל ולכן נאמר ישמח ה' במעשיו לשון עתיד וכן ישמח ישראל בעושיו והיינו לפי שלע"ל הוא בינה שבה התגלות ע"ק וע' בהרמ"ז תולדות קל"ה בענין יצחק שהוא ענין הצחוק והתענוג שיהי' לע"ל, וע' מזה בת"א ר"פ ויצא ע"פ ושבתי אל בית אבי כו'.

ו) **במד"ר** פ' בשלח ס"פ כ"ג שזהו ענין שיר לשון זכר שיאמרו לע"ל, והיינו ע"י כי ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה כו', ועמ"ש מענין שיר נקבה ושיר לשון זכר ע"פ ביום ההוא יושר השיר הזה בישעי' רסי' כ"ו, ועמ"ש בלק"ת סד"ה שבת שבתון הוא ופעמי' כתיב שבת שבתון היא כו', הנה גם בבחי' שבת שבתון יש הפרש בין לשון נקבה ללשון זכר.

ז) **במד"ר** פ' שלח ס"פ י"ו דרס"ח א' וס"פ אלה מסעי, אם יהי' נדחך כו' משם יקבצך כו' ופדויי ד' ישובון כו'. זח"ב ס"פ יתרו ד"צ ע"ב.

ח) **ובכלי** פז בישעי' שם פי' מ"ש שהכתרים עתיד הקב"ה להחזירן היינו לא ע"י מלאכים כ"א בעצמו ובכבודו ולכן יהי' ושמחת עולם, גם

פי׳ ופדויי ה׳ כי ביצ״מ הי׳ ע״י משה אבל לע״ל יהי׳ ע״י הש״י בעצמו וע׳ במד״ר ס״פ בא ע״פ כי הולך לפניכם ד׳ ולא כמו ביצ״מ וה׳ הולך לפניהם הוא וב״ד כו׳ כ״א הוא לבד וזה בחי׳ עליונה יותר. עוד פי׳ ושמחת עולם שגם העולם יחזיר לתיקונו כמו שהי׳ קודם חטא עה״ד עיין במד״ר פ׳ בראשית פי״ב.

ט) (ילקוט ח״א) סג״ב סז״א עט״ב רכד״ד רצד״ד. (ח״ב) יז״א קכד״א קסב״ד, עמה״מ קלא״א, (של״ה) יב״ב כב״ב כג״א לו״א קכא״ב, ע״מ לה״א, תד״א ח״ב פ״ד.

י) עמ״ש בדרוש קדושים תהיו דתקס״ב בענין המד״ר פ׳ קדושים ס״פ כ״ד משל לבני המדינה שעשו ג׳ עטרות למלך מה עשה המלך נתן א׳ בראשו והשתים בראש בניו כו׳ והם ענין ג״פ קדוש וג׳ בחי׳ תורה ועבודה וגמ״ח, ולפ״ז גם השני כתרים שקשרו להם במ״ת י״ל הם השני עטרות שנתן בראש בניו, ולפמש״ש הם כתר דז״א וכתר דנוק׳, ולכן הא׳ כנגד נעשה והב׳ נגד נשמע, וזהו דוגמת זכור ושמור, והכתר שנתן בראשו זהו כתר הכללי דאצי׳ הנמשך ע״י בכל מאדך שזהו בחי׳ שלמעלה מתומ״צ כמ״ש בלק״ת פ׳ אמור בהביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י, ומשם נמשך הכח שיהי׳ נמשך אתעדל״ע ע״י אתעדל״ת שהרי באמת אין ערוך כו׳ אלא שזהו נמשך מלמעלה מבחי׳ כתר כמ״ש בת״א ר״פ לך לך, ובד״ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וזהו בחי׳ בדבור אחד כו׳ ובד״ה ביום השמע״צ שמאלו תחת לראשי, וע׳ בת״א בד״ה וקבל היהודים ובהביאור שם פי׳ נעשה הוא עשיית הכלים של המצות ונשמע הוא המשכת האור.

והנה לע״ל יתעלו זו״נ להיות כמו או״א כנודע מענין ביום ההוא יהיה כו׳ בתו״א פ׳ חיי סד״ה יגלה לן טעמיה ובלק״ת ס״פ כי תבא בד״ה ויקרא משה, ואז יהיו תרין ריעין דלא מתפרשין וזהו ושמחת עולם על ראשם.

יא) והנה בעה״ק ח״ג פס״ו בענין אם מעשה גדו לאו תלמוד גדול העיר שהקדמת נעשה לנשמע זהו ענין מעשה גדול, גם פי׳ שם שהמעשה בעולם הזכר והתלמוד בעולם הנקבה וכ״כ בפרדס ערך עושה פרי, והוא מהזהר ויחי דרל״ח ע״א וזהר בהר דף ק״ת ע״ב, וע׳ בפרדס ערך מעשה ובמא״א אות מ״ם סנ״ו ובאות עיין סנ״ב, ובכמה דרושים מבואר תורה ז״א מצוה מ׳ וזהו כי נר מצוה ותורה אור ע׳ זהר תרומה דקס״ו ע״ב.

שאו מרום כו׳ בישעי סי׳ מ״ם כ״ו, ואיתא ברבות ר״פ ויקהל בזכות מי נבראו אלה תולדות השמים כו׳ בזכות אלה שמות בנ״י, ואלה בזכות מי הם עומדים בזכות אלה העדות והחוקים והמשפטים, דברים ד׳ מ״ה, וע״ש

עוד מענין לכולם בשם. לכולם שמות יקרא תלים קמ"ז. ראו קרא ה' בשם בצלאל כו'. ובב"ר פי"ב ע"פ אלה תולדות השמים הביא פסוק ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כלה נאם ה' ואל זה אביט כו' ופסוק אלה החוקים כו' ויקרא כ"ו מ"ו שנאמר אחר קללות שבת"כ. ועו"ש ברבות לכל יש תולדות שמים וארץ יש להן תולדות כו' וכמש"ש לעיל תולדות הרקיע הם חמה ולבנת ומזולות כו' ותולדות הארץ אילנים ודשאים וג"ע וגם בטרם הרים יולדו, והאדם הוא תולדות שניהם. ואיתא שם כל מי שיש לו תולדות מת ובלה ונברא ואינו בורא כו' א"כ זהו שאו כו' מי ברא אלה, דהיינו אלה תולדות השמים והארץ א"כ שהשמים והארץ יש להן תולדות הם נבראים ולא בוראים, וא"כ שאו מרום עיניכם וראו מי כו'. והנה בג' בחי' אלה שבמדרש יש מי אלה, עלמין סתימין ועלמין דאתגליין, ישראל סתים וגליא, אורייתא סתים וגליא, גליא אלה ש"ס משנה וכלולי' זמ"ז, סתים מי נש"ב, גם מי שער החמשים שהוא פנימי' התורה בהרמ"ז תצא. וענין פי' הרבות כל מי שיש לו תולדות, היינו דכמו האנשים הם הווים ונפסדים, כן ודאי כללות מין האנשי' מחודש ונברא, שהרי שום איש החולף לא היה כ"א נברא ולא בורא, א"כ אינו קדמון באיש עכ"פ, וכיון שכל האנשי' שחלפו היו מחודשים הרי גם המין מחודש, וכמ"כ שמים וארץ יבולו כדכתי' שמים כעשן כו' כבגד תבלה, כיון שיש להם תולדות ותולדותיהן מתים א"כ גם האבות כיוצא בהן, כי התולדה היא דוגמת האב, ודבר זה קרוב למ"ש רס"ג מ"א פ"א והראיה השלישית מן הראיות כו' שאינה נמלטת מצמח וחיים שהם מחודשים וידוע כי מה שאינו נמלט מן המחודש שהוא כמוהו כו' וכן בשמים כו' והביא ראי' מפסוק אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי כו' עכ"ל, ובמ"נ ח"א פע"ד הדרך הרביעי הוא כראיות הרס"ג ומה שהשיב ע"ז אינו מספיק חדא שהקדמתם הי"א שהזכיר פע"ג היא אמת כמ"ש במ"א הב' שאף לדברי החולקים ע"ז, ויוכל להיות מקרים זאס"ז לבלי תכלית. אכן כח ראיה זו אינו ע"ד שחשב המ"נ שכל המקרים סך כולם יחד היו בע"ג, כ"א מאחר שעכ"פ כל א' מחודש והוא תולדה של הארץ ממש ודבק בו. א"כ האב כמו התולדה, וע"ש במ"נ הדרך הראשון כו' שאיזה דין שימצא לגשם אחד כו', ומתולדה על אב יש לחייב יותר.

בצד הגליון: יעקב בראך ישראל יצרך בד"ה הבאים ישרש.

מי* ברא אלה, של"ה ע"ט סע"ב שנ"ב ב' כ' כי התשובה נק' מי ע"ש וע"פ אד' . . . גם ענין מי כו' כי צחוק ותענוג עליון עשה ש' אלקים, גם מענין פלג אלקים, גם בענין תורה י"ל אלה גלַן . . . והתלבשות התורה למטה בעוה"ז שנק' הורת הבריאה והמשכה זו נמשך ע"י מי דוקא כמ"ש בד"ה לך לך בענין ה' דאברהם כי אב רם אלא ע"י הוא דא עתיקא כו', ומי היינו תשובה כמ"ש השל"ה ברא אלה העדות וכו' כי במקום שבע"ת עומדין דאורייתא מחו"ב נפקת אבל תשובה כתר.

מי: נשאר בין המחוקים בגוכתי"ק.

עדות יסוד אבא שבו דעת דז״א במא״א אות ע׳ ס״ט. משפט במא״א אות מ׳ סק״ה ה״פ אלקי׳ י״ל בינה, חוקם אות ה׳ סנ״ב נ״ג.

ג׳ בחי׳ מי ברא וכו׳ לכבודי בראתיו יצרתיו נשמות וייצר עשיתיו העולם וכן יש בי״ע באצי׳ ובכללות. וע״ש דמ״ז ע״ג קכ״ב ע״ג דשייך אפי׳ בע״י התחברות ג״ר דע״י בז״ת כו׳. וי״ל ע״ד לע״ל והיה הוי׳ לי לאלקים א״כ גם בבחי׳ זו שייך מי אלה. עי׳ ויקהל קצ״ט ב׳ ע״פ מי עלה שמי׳ ובבה״ז שם. ויש להעיר מענין מספר אשר לא יספר כו׳.

מ״א י״ד

אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל.

מד״ר פ׳ ויחי פרשה ק׳ דף קי״ד. מד״ר פ׳ ויקהל ס״פ מ״ט ותולעת שני זו כנס״י שנאמר אל תיראי תולעת יעקב. זח״א ס״פ וישלח דקע״ז סע״ב, ושם ב׳ טעמים הא׳ מה תולע אין כיחו אלא בפיו, הב׳ שזהו ענין עד״מ התולעת שמהם המשי ומהם נעשו לבושים יקרים וגם התולעת חוזר וחי עי״ז כך ישראל מהתומ״צ נעשו לבושים לנפש ועי״ז חיים חיי עולם, וזהו ענין מתי ישראל שמקבלים מאילנא דחיי א״נ פי׳ מתי ישראל שאחר שמתים חוזרים ועומדים בתחיית המתים, כן פי׳ בזהרי חמה.

בחיי פ׳ בשלח ע״פ ויצעקו בנ״י אל ה׳ דף פ״ד א׳ וע״ז נמשלו ישראל לתולעת שנאמר על תיראי תולעת יעקב כו׳ בשביל התורה והתפלה ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ חקת בהביאור ע״פ זאת חקת התורה, ושם פ״ד באריכות, ילקוט ח״א ס״ז ד׳ עמה״מ נ״ב ג׳, ספר הגלגולים בסופו, ועיין בפרש״י בחומש ר״פ בלק על משה אמרו לו אין כחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו עכ״ל, והיינו כי יש תולע דקדושה שהוא שם מ״ב אבגית״ץ גימ׳ תולע, ועד״ז ענין משה שאמר ונחנו מה היינו ע״ד ואנכי תולעת ולא איש, ולכן היה כחו בפיו ועמ״ש סד״ה משה ידבר, וע׳ בלק״ת בד״ה ואהבת את, בענין שאמר ונתתי מטר ארצכם כו׳ ונתתי עשב כו׳, וגם כי פה אל פה אדבר בו, לכן הי׳ כחו בפיו וזהו ענין משה נתנבא בזה, וכמ״כ בלעומת זה הוא בלעם שארז״ל ולא קם נביא בישראל עוד כמשה אבל בעוכומ״ז קם ומנו בלעם, והוא בחי׳ תולע דקליפה ונק׳ זה לכם הטמא, שהוא ג״כ בבחי׳ זה כמשה שנתנבא בזה, אך בחי׳ זה דבלעם הוא ענין זה לעומת זה והיינו תולע דקליפה יסוד דקליפה הנק׳ ג״כ זה, והיה ג״כ כחו בפיו, אך יתרון הקדושה על הקליפה הוא כיתרון האור מן החשך לכן נאמר ולא אבה ה׳ אלקיך לשמוע אל בלעם ולא עוד אלא כי ויהפוך ה׳ אלקיך לך את הקללה לברכה, וזהו אל

תיראי תולעת יעקב דוקא. ויש להעיר לענין אין כחו אלא בפיו ממ"ש ותגזר אומר ויקם לך.

וע' בלק"ת פ' פנחס בד"ה צו את בנ"י דרוש הראשון רפ"ד מ"ש צו לשון צוותא שע"י שמשה יהי' בבחינת צוותא עם בנ"י עי"ז ואמרת אליהם יומשך להם כח הדבור להיות את קרבני את היינו אותיות התורה מאלף עד תיו שיהי' כל העוסק בתורת עלה כאלו הקריב עולה שכח זה נמשך להם מבחי' משה שהוא אדם שכחו בפיו וכנ"ל.

מ"ב י"ג

כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה. י"ל הא כתיב הוי' איש מלחמה וא"כ מהו כאיש מלחמה, אך י"ל ע"ד מ"ש במד"ר משפטים פ"ל דקמ"ז ב' משל למלך שגינו אותו הבריזונים בפורפירא שלו עד אני מחליפה כו' ע"כ פי' ה' היינו עת"י כאיש מלחמות ז"א יעיר קנאה, וזהו פי' הוי' ז"א איש מלחמה הוי' שמו היינו עת"י.

ערובין ג' ט"ו ב', מד"ר פ' בא קל"ה ב', פ' משפטים פ"ל כנ"ל, פ' אמור קצ"ז ב' בשה"ש רבה יו"ד ע"ד באסתר קכ"ח א'. זח"א פ' וישלח דף ק"ע א' גבי ואתאביד מיני' זעיר עיר ולזמנא דאתי ד' כגבור יצא כו'.

שם דקע"ג סע"ב הקשה כאיש מלחמות איש מלחמות מבעי לי' והתירוץ שחייבים מהפכים מדה"ר שהוא שם למדה"ד וכמ"ש במד"ר פ' ויצא פע"ג ועד"ז נאמר וה' המטיר על סדום אש וגפרית מאת ה' וע' מזה בזח"ג נשא קל"ז סע"ב, זח"ג פ' שמיני דל"ח ע"א, זח"ב פ' בשלח דמ"ז סע"ב, ת"ז תקון עשרים דף מ"ב ע"ב פירשו בענין תרועה בשופר, ובזהר בשלח הביא פסוק ה' ילחם לכם, והנה איתא בזהר בשלח דנ"ב ע"ב דקי"ס בעתיקא תליא וכן פי' בת"א פ' בשלח בד"ה לסוסתי שלכן ואתם תחרישון, וא"כ י"ל הוי' איש מלחמה ז"א אך ה' שמו דהיינו בעתיקא תליא, אלא דכולא חד.

מ"ג י"ב

פסוק ואתם עדי נאם ד' ואני אל, נת' ע"פ צור תעודה לעיל סעי' ח' כי תעודה הוא ענין עדות דהיינו ענין ואתם עדי.

מ"ג כ"א

עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. ענין עם זו וכמ"ש עד יעבור עם זו קנית,

הנה איתא ברע"מ פ' שופטים דף ער"ה סע"א וז"ל פקודא בתר דא לעשות לעד זומם כאשר זמם לעשות לאחיו, תרין סהדין דשקרי דאינון ס"מ ונחש (ופי' הרמ"ז כי סתם עדות הוא דעות ודעת ה"ס אמת הנמשך מתיקון מדת ואמת כו' ולהבדיל עדות ס"מ ולילית שאין להם אמת עכ"ל (הג"ה ואפ"ל כי פי' דעות הוא ענין כי אל דעות ה' המבואר בת"א פ' יתרו ד"ה משה ידבר וז"ש הרמ"ז ששני העדים הם מיוחדים בתכלית היחוד ולכן סתם עד שבתורה פירושו שני עדים, והיינו כי ב' דעות הנ"ל שהם יחו"ע ויחו"ת הכל אחד דיחו"ת הוא ג"כ ביטול היש, משא"כ ס"מ אין לו ביטול רק יש ודבר נפרד וזהו למטה עובדי כוכבים האומרים עזב ד' את הארץ כ"א על השמים כבודו, וזהו ענין עדי שקר, ועיין במד"ר פ' ויקרא ספ"ו ע"פ ואתם עדי נאום ד' ואני אל, ושם ענין והוא עד או ראה כמ"ד אתה הראת לדעת או ידע וידעת היום כו'). קיצור עדות אמת, עדות אותיות דעות כי אל דעות ה', או ראה אתה הראת לדעת או ידע וידעת היום, עדות שקר, עזב ד' את הארץ) אי יתון לאסהודי שקר על ישראל דטעו בין ו' לז' דאינון אתוון זו, ופי' הרמ"ז וז"ל כמארז"ל ע"פ כי בשש משה בא שש ועדיין לא הביא ב' לוחות כו' וא"ו ה"ס זעיר שכל עצמו הוא ששה מדות כו' וזיי"ן סודו במל' שהיא השביעית כו' כמ"ש בזהר בשלח דף נ"ד ע"ב ע"פ אז ישיר, והעידו עדי שקר שישראל עשו פירוד למעלה בין וא"ו שהוא ז"א לשבע שהיא המ' (הג"ה וענין פירוד זה, היינו כי בז"א מלובש שם הוי' והוא אחד עם המל' שבה מאיר שם אלקים או שם אד', כמ"ש כי הוי' הוא האלקים, והפירוד הוא ע"ד עזב ה' את הארץ, וע"ד שכ' הבחיי ס"פ נח מזה הי' חטא דור הפלגה), והאי איהו עם זו יצרתי לי, ופי' הרמ"ז וז"ל ולא הי' כן כמו שהעידו כי עונם הי' שלא מיחו בערב רב כדאיתא בזח"ב פ' בשלח אבל ישראל לא הפרידו ח"ו וע"כ נקראים עם זו יצרתי לי שמחברים ז' לו' לכן הקדים זיי"ן לוא"ו דהיינו ממטה למעלה שמעלים המ' לשרשה הוא התפארת כו' עם זו גימט' אחד עכ"ל. וענין יחוד זה ע"ד המבואר בזח"ב פ' וארא דכ"ח סע"ב בפי' ארוממך אלקי המלך, עיין בת"א פ' מקץ בד"ה כי אתה נרי הוי'.

(**קיצור** ב'. עם זו שמחברים המדה השביעית מקור דבי"ע עם הוא"ו הנק' אות אמת ע"ד ארוממך אלקי המלך).

יצרתי לי יש להעיר ממ"ש במד"ר פ' ויקרא פרשה ב' בכל מקום שנאמר לי אינו זז לא בעה"ז ולא בעה"ב ועמ"ש מזה בלק"ת בהביאור ע"פ וארשתיך לי, והנה במד"ר פ' ויקרא שם נזכר ג"כ דגבי דוד לי ועיין מענין דוד בת"א בהביאור ע"פ זכור ושמור בדבור אחד נאמרו.

ב) **מד"ר** פ' במדבר פרשה ה' דף ר"ך ע"ד ד"א ותהלתי אחטם לך לפי שהצדיקים נבראו לומר תהלתו של הקב"ה כמ"ד עם זו יצרתי

לי תהלתי יספרו לכך כדי שיתהלל שמו בהם הקב״ה חותמה לטובה כד״א שימנה כחותם על לבך.

ג) **ילקוט** ס״פ נח דף י״ז עמוד שני סוף רמז י״א עם זו יצרתי לי, וכי כל בריותיו עובדי כוכבים אין משבחים אותו והלא כבר נאמר כי ממזרח שמש עד מבואו מכאן אין ערב לו אלא צדיקים שנאמר נעים זמירות ואומר ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ צו בד״ה והיה אור הלבנה בתחלתו וז״ל ואתה קדוש יושב פי׳ בחי׳ ישיבה השפלה שמשפיל עצמו בחי׳ קדוש להיות יושב ונמשך למטה ע״י תהלות ישראל, והטעם י״ל כמ״ש בת״א סד״ה וכל העם רואים גבי וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק דקאי על ערב רב כו׳ קולות הם המשכות מאור א״ס ב״ה מה שאור א״ס ב״ה שורה ומתגלה במה שבטל אליו יתברך כו׳, אבל ערב רב לא היה בהם כח והתפעלות זו מהתבוננות בגדולת א״ס ב״ה בעצמו כביכול. ואפ״ל פי׳ יושב זהו ע״ד נכון כסאך מאז משאמרנו שירה לפניך באז ישיר וע״ד אגוסטוס יושב, ובמד״ר פ׳ וירא פמ״ח דף נ״ג ע״א ר׳ שמואל בר׳ חיא ורבי יודן בשם רבי חנינא על כל שבח ושבח שישראל משבחין להקב״ה משרה שכינתו עליהם מה טעם ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ופי׳ משרה שכינתו י״ל ג״כ הארה מבחי׳ יחוד קבה״ו כמ״ש בד״ה מזמור שיר חנוכת הבית, וזהו ענין ואתה קדוש יושב ועמ״ש בלק״ת סד״ה כי כארץ תוציא צמחה בענין כן אד׳ הוי׳ יצמיח צדקה ותהלה.

עם זו. ברבות ס״פ במדבר דף ר״כ ע״ד. זח״ב תשא קפ״ח א׳, ח״ג שופטים ער״ה סע״א בהרמ״ז שם, ועמ״ש מזה ע״פ ממזרח שמש עד מבואו מהלל תלים סי׳ קי״ג, ע׳ ילקוט ס״פ נח די״ז ע״ב אין ערב לו י״ל ע״ד כי קולך ערב והטעם כמ״ש הקול קול יעקב ובמד״ר פ׳ תולדות פס״ה אין יעקב שולט אלא בקולו כו׳ ועמ״ש בת״א סד״ה הבאים ישרש ובסידור בד״ה הקול קול יעקב ובת״א סד״ה וישב יעקב, והיינו כי יעקב בריח התיכון עולה עד הכתר וע׳ בפרדס ערך קול, ועמ״ש בענין מהרה ישמע כו׳ קול חתן וקול כלה כו׳. ענין עם זו י״ל ג״כ עפמ״ש עם זו קנית, ישראל קנין אחד, ע׳ עוד בילקוט ח״ב בתלים רמז תרל״ב ותתס״א ותתס״ח ע״פ אלקי תהלתי אל תחרש בתלים סי׳ ק״ט ובמשלי רמז תתקנ״א ע״פ ברוב עם הדרת מלך, ולפי הנ׳ מזהר פ׳ תשא הנ״ל זהו לפי שישראל נק׳ שפת אמת וכמ״ש תתן אמת ליעקב, ואמת מורה על אני ראשון ואני אחרון כו׳, וע׳ מענין יעקב בריח התיכון בד״ה ונתתי לך מהלכים בת״א ס״פ וישב יעקב וסד״ה הבאים ישרש, ובלק״ת בשה״ש בד״ה קול דודי מדלג על ההרים שהם האבות ויעקב כלול מכולם, ועמ״ש ע״פ מקול מחצצים, ומ״ש ע״פ יונתי בחגוי כו׳ השמיעני את

קולך כו׳ ומ״ש ע״ז במד״ר פ׳ בשלח פכ״א שתי ירושות הנחיל יצחק, הנחיל ליעקב הקול וכו׳ ע״ש ובהרמ״ז ס״פ שופטים עם זו שמייחדים ומחברים הזיי״ן שהיא מ׳ הנק׳ בת שבע מקור דבי״ע עם הוא״ו שהוא יסוד או ת״ת, וענין יחוד זה הוא המשכת סוכ״ע בממכ״ע והפך ד׳ האומרים עזב ה׳ את הארץ כ״א על השמים כבודו, כי יחוד ז׳ עם ו׳ זהו עצמו ענין יחוד ארץ שהיא מ׳ עם שמים שהוא ז״א כו׳, וזהו ענין מזוזה חיבור זו עם זה כו׳ היינו יחוד בחי׳ עם זו עם הקב״ה שנק׳ זה, זה אלי כו׳, ועמ״ש ע״פ רפאני הוי׳ ונרפא בפי׳ כי תהלתי אתה, גם נק׳ עם זו לפי שנולדו מזווג זו״נ והז״א שהוא הוא״ו נק׳ קול והמ׳ שהיא זיי״ן נק׳ דבור וכמ״ש בזהר ר״פ שמות ע״פ אתי מלבנון כלה קול אמר לדבור אתי כו׳, ע״כ תהלתי יספרו, כי הם בחי׳ קול ודבור, ועוד כי אדם אתם קרואים אדם שהוא בחי׳ מדבר והמלאכים נק׳ פני ארי׳ פני שור כו׳ ועמ״ש בד״ה מזוזה מימין קושר כתרים מתפלתם כו׳ כתר בחי׳ מדבר נמשך ע״י אותיות התפלה כו׳ וכ״ש בסט״א שנקראים כקוף לפני אדם כמ״ש בפרדס שער התמורות בסופו, וע׳ פי׳ קוף בזח״ב תרומה קמ״ח ובמק״מ, וע׳ מ״ש בדרוש הנדרים פי׳ כי מפליא שיכול לתפוס איסור על המותר מפני ששרש הדבור שבו נמשך מבחי׳ פלא שלמעלה מהחכמה ע״י המס״נ שיש בכל אחד ששרשו מלמעלה מהחכמה ע׳ ד״ה לבסומי בפוריא דרוש השני וד״ה הבאים ישרש ולכן אף שע״י החכמה הוא מותר יכול להמשיך עליו איסור בדבור פיו נמצא מזה מובן כח הדבור שבנש״י כו׳. ועוי״ל ועיקר ע״פ מארז״ל פ״ה דמנחות יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו וע״ש במהרש״א אשר זה נק׳ הקב״ה לפי שמכה״כ, ומשה נתנבא בזה ע׳ בלק״ת בד״ה ראשי המטות בפי׳ לאמר זה הדבר, וישראל שנק׳ עם זו היינו שמקבלים מבחי׳ זה, וההפרש בין זו לזה ע״ד כמ״ש כי אל דעות כו׳ כמ״ש סד״ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני ה׳ שיש ב׳ בחי׳ עין יחו״ע ויחו״ת כו׳ וכמ״ש בד״ה לבבתיני בענין באחד מעיניך, באחת מעיניך ובסידור גבי פסח בפי׳ כי עין בעין יראו, ב׳ בחי׳ עין הא׳ ע״ד שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה שהוא ראיית המציאות ולא המהות, הב׳ ע״ד ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה השגת המהות, ובחי׳ עם זו זהו ג״כ בחי׳ ראיה כמו זה, אלא שהוא ע״ד יחו״ת ועי״ז יקבלו בחי׳ זה, וזהו מזוזה, זו עם זה, משא״כ עשו אמר למה לי זה, כי חפצו להיות יש ודבר נפרד ולא להיות בביטול וכמ״ש בת״א פ׳ נח בכוונת אנשי המגדל שיהיו יש ואעפ״כ יומשך להם חיות כו׳, וכעין כוונה זו ה״ע למה לי זה ועד״ז אמר המן וכל זה איננו שוה לי, לכן אין ערב לו קילוסן שכוונתן רק להמשיך חיות גשמי׳ ולא שיאיר גלוי אלקות ממש שא״כ יצטרך הביטול, אבל ישראל נק׳ עם זו שחפצים להבטל לגבי זה כו׳, ועמ״ש בת״א ס״פ יתרו בענין ויעמדו מרחוק דקאי על הערב רב וזהו ע״ד למה לי זה. ובזה יובן מ״ש בגיטין נ״ח שנתפעל ר׳ יהושע ממה שהשיב לו הלא ה׳ זו חטאנו לו ואמר שיפדנו בכל ממון שבעולם ועמדו ע״ז המפרשים מהו ההתפעלות כל כך, אך הענין שתשובתו הי׳ שהחטא הוא בבחי׳ זו ור״ל כי לפי שנקראים עם זו ומקבלים מבחי׳ זה אלי כו׳ ע״ד . . . לו בזה שפגמו בהביטול דבחי׳ זו שהוא . . . מבשרי זהו שכ״ת ולכן נק׳ אחותי עיין בלק״ת

ר״פ בהר כי הן חלק אלוה ממעל ממש ונק׳ תאומתי, ולכן נק׳ קנית ועמ״ש ע״פ כי לא יטוש ה׳ עמו ונחלתו לא יעזוב, ולכן עם זו יצרתי לי שהם בבחי׳ זו ע״כ הם לי ממש שיומשך בהם גלוי אור א״ס שיאמרו זה הוי׳ קוינו לו, ולכן תהלתי יספרו להמשיך האור בעשר ספירות וכענין השמים מספרים ומע״ס למטה וזהו וספרתם לכם כמ״ש בלק״ת פ׳ אמור ועיין בבכור שור במסכת שבת דר״ל בפי׳ ולשמחה מה זו עושה דר״ל שאין בשמחה ההיא מבחי׳ זו שהיא כנ״י אבל משבח אני השמחה של מצוה כו׳ ע״ש כי שמחה של מצוה היא . . .*

והנה* כענין מזוזה זו עם זה, כך יובן ענין מצה זו שאנו אוכלים על שום מה שהמצה נק׳ זו שע״י יבא להיות בחי׳ עם זו שהיא ביטול ואתכפיא ועי״ז נמשך בחי׳ בעבור זה עשה הוי׳ לי, יחוד בחי׳ זו עם בחי׳ זה כו׳ וזהו ג״כ ביעור חמץ שעה ו׳ שלא יהי׳ חוצץ בין וא״ו לזיי״ן כמ״ש ברע״מ פ׳ שופטים.

מ״ג כ״ה

אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וחטאתיך לא אזכור. בלק״ת פ׳ נצבים בד״ה כי המצוה הזאת פרק שני פי׳ ב״פ אנכי כנגד ב׳ מעמקי הלב שבהם ועל ידם מתלבש אור א״ס בעצמו כביכול בבחי׳ הוא כו׳ עכ״ל, ובהביאור פי׳ כי אנכי הוא כתר, וב״פ אנכי הם עתיק וא״א והם מתלבשים בבינה הנק׳ הוא, ועמ״ש בת״א פ׳ לך בד״ה לך לך בענין הוא עשנו.

ב) **ובזח״א** פ׳ לך פ״ז ב׳ פי׳ ב״פ אנכי נגד הנאמר במ״ת אנכי הוי׳ אלקיך ונגד בריאת עולם דכתיב אנכי עשיתי ארץ בישעי׳ מ״ה י״ב, וכ׳ המק״מ כי אנכי הנאמר בסיני היינו מ׳ ואנכי עשיתי ארץ היינו בינה, ובמ״ש דאנכי עשיתי ארץ היינו בינה כ״מ בזהר ר״פ ויגש דף ר״ה ע״ב וז״ל הרמ״ז שם שה״ס אימא המכוננת ברתא בבחינתה התחתונה שהיא ארץ והיא עשייה והיינו עשיתי ארץ עכ״ל, וע׳ מענין אנכי עשיתי ארץ ברבות ד״ז ע״ב יא״ג יד״ג זח״א שי״ב שי״ט, בחיי פ״ה א׳. ומענין מ״ש המק״מ דאנכי שנאמר בסיני היינו מ׳ כ״כ בזח״ב יתרו דפ״ה סע״א אנכי דא שכינתא כמ״ד אנכי ארד עמך מצרימה כו׳ ה׳ אלקיך דא קב״ה עכ״ל, וכ״כ שם עמוד ב׳ אנכי כו׳ היא שכינתא כו׳, לפ״ז ענין אנכי אנכי היינו מ׳ ובינה שכ״ת ושכ״ע שביוהכ״פ מתחברים יחד כמ״ש בזח״ג אמור ד״ק ע״ב מאן יום הכפורי׳ בגין דתרין נהורין נהרין כחד כו׳ ע״ש, והיינו ב׳ ההי״ן כי תשובה תשוב ה׳ ויש

*) בגוכתי״ק נחתך כאן הגליון.
והנה: צ״ע איפה זה שייך.

תשובה תתאה תשוב ה' תתאה ותשובה עילאה תשוב ה' עילאה, לכן אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך כו', ואפ"ל לפ"ז פי' הוא שאחר ב"פ אנכי היינו א"א כמ"ש באדר"ז דר"צ ע"א. עו"ש בזהר פ' לך, מוחה פשעיך מעביר לא כתיב אלא מוחה בגין דלא יתחזון לעלמין. עו"ש בענין למעני ב' פירושים א' מפני שהרחמים תלויים בב' בחי' הנ"ל והיינו כי במל' מאירים יג"מ כענין י"ג עלין דסחרין לשושנה וכ"ש בבינה, הב' פי' למעני כדי שאז ירדו ויומשכו הברכות מלמעלה בבינה ומ' כאשר יוסרו הפגמים כו'. ויש להעיר מענין כי עמך הסליחה למען תורא שכדי שיהי' קיום למדת מ' שה"ע תורא זהו ע"י הסליחה והחזרת הרצון להאיר במ' כו'. גם פי' למעני כדי שיהי' קיום לבריאת העולם ולמתן תורה שזהו ענין ב"פ אנכי כנ"ל ע"כ בשביל קיום בחי' זו הוא מוחה פשעיך כו' כי קיום העולם הוא ע"י מתן תורה כמארז"ל פ"ט דשבת ע"פ ארץ יראה ושקטה כו' וע' זח"ג ויקרא די"א סע"ב ע"פ עשרה עשרה הכף בשקל הקדש עשרה למע"ב ועשרה למ"ת ובמק"מ שם שעשרה מאמרות נמשכים מאבא ועשה"ד מאימא. ועמ"ש בלק"ת פ' חקת בביאור ע"פ חקת התורה בתחלתו וכ"ז מתקיים ע"י הסליחה שהוא קיום התורה כו'.

ג) **בבחיי** ס"פ משפטים ק"ד ד' גבי כי לא ישא לפשעכם כו' כי אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך משא"כ המלאך כו'.

הנה כתיב אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, פי' ע"ד מ"ש אני ה' לא שניתי, ואתה הוא קודם שנברא כו' בלי שום שינוי כי אין בריאת עולמות עליונים ותחתונים תופסים מקום כלל וכולא קמיה כלא חשיב ממש ומבלעדי פי' מה שהוא זולת בחינה זו דהיינו באמצעות הזמן שנראה העולם ליש ודבר בפ"ע בחי' זמן ומקום אין אלקים זולתי, שהוא בחי' אלקים חיים ומלך עולם כמאמר ומבלעדיך אין לנו כו' שכל העולמות עליונים ותחתונים נתהוו מבחי' מלכותו ית' וכדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים וגו' ושם עלו השגת כל הנבראים העליונים ותחתונים אבל בהקב"ה בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כי הוא רם ונשא מגדר ההשגה ואינו נתפס בתוך עלמין לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב בשום שכל והשגה בעולם אלא ברעותא דלבא מקרב איש ולב עמוק וכמ"ש ממעמקים קראתיך ה' מפני כי בחי' רעותא דליבא נמשך מהתבוננות זו עצמה אם ישים אליו לבו דלית מחשבה תפיסא ביה כלל והוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית אפילו מבחינת חכמה עילאה אי לזאת תכסוף ותכלה נפשו לבטל במציאות אליו יתברך לצאת ממאסר הגוף נרתקה ולהשתפך אל חיק אביה, משא"כ הנשמה טרם ירידתה להתלבש בגוף היתה אהבתה ודבקותה בשרשה לפי ערך השגתה וכן

לענין היראה עכ"ל בת"א בד"ה וישב יעקב. ועיין מענין אני ראשון ואני אחרון כו' בלק"ת בד"ה ראשי המטות פ"א ובד"ה שיר השירים פ"א.

בפ' וישב בד"ה בכ"ה כסלו דמ"ח עד ויובן ענין זה בעבודת ה' בתפלה כי הנה עיקר העבודה בק"ש ותפלה הוא למסור נפשו בק"ש. והנה יש ב' פעמים מס"נ למסור נפשו באחד ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך ולהבין מהו ענין ב"פ מס"נ הללו . . . (חסר).

מ"ד כ"ב

מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך. רבות באיכה ס"ב ד' של"ה כ"ג ב'. תד"א ח"א פ"א פ"ו. ברבות באיכה שם ע"פ אזכרה נגינתי בלילה, ירמיה חטא חטאה ירושלים ישעי' אמר מחיתי כעב פשעיך. ועו"ש ירמיה אמר זכרה ירושלים ימי עניה ישעי' אמר כי הנה בורא שמים חדשים וארץ חדשה ולא תזכרנה הראשונות. והיינו כי נת' במ"א בלק"ת בד"ה האזינו השמים השני שהשמים וארץ הם עדים על ישראל כי בהם ניכר אם קיימו התורה או לא. ואיתא בספרי שלע"ל עתידה כנ"י שתאמר הרי עדי קיימים דכתיב העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ והקב"ה משיבה מעבירן אני שנאמר כי הנני בורא שמים חדשים כו' ולא תזכרנה כו'. א"כ מובן שזה שימחו העוונות הוא ע"י בריאת שמים חדשים וארץ חדשה דאל"כ הרי בהם ניכר הפגם כו' ועד"ז הוא ענין מחיתי כעב פשעיך כו' והיינו כי בעשי"ת מתחדש נשמת זו"נ דאצילות כמ"ש בלק"ת פ' נצבים בביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה בתחלתו. וכיון שכן ה"ז כענין שמים חדשים וארץ חדשה ולכן הא דמחיתי כעב ה"ע אחד עם הא דהנני בורא שמים חדשים כו'. גם כי ישמחו השמים ר"ת י"ה ותגל הארץ ר"ת ו"ה. והפגמים הניכרים בשמים ובארץ נתקנים ע"י ויקרא הוי' הוי' שממשיכים בעשי"ת כמ"ש בלק"ת בד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשו"ג פרק ד'. והנה ענין חטא חטאה פי' ברבות באיכה ס"פ תבא כל רעתם ס"ט ד' חטאו בכפליים כו' ולקו בכפליים כו' דכתיב כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאתיה. ומתנחמין בכפליים שנאמר נחמו נחמו עמי כו' וענין חטאו בכפליים פי' בס"ח סי' תמ"ו ע"ד מ"ש בירמיה סי' ב' כי שתים רעות עשו עמי אותי עזבו כו'. וע' מזה בזח"ג ואתחנן דרס"ו ע"א. ואפ"ל הפי' שהפגם מגיע בז"א ונוק' שע"י שהמ' נפרדת מז"א נמנע הברכות מז"א כמ"ש הצדיק אבד. א"נ שתים רעות ממש ע"ד לא נתמלאה צור אלא מחורבנה שע"י שמחסיר האור בזו"נ דקדושה בונה זו"נ דקליפה כמ"ש בזח"ג פ' אחרי דע"ה א' וה' עילאה נגיד מבועי לסטרא אחרא כו' ולכן צ"ל התיקון בכפליים לתקן בנין זו"נ דקדושה ולהרוס בנין הקליפה וזהו מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך כו' וזהו ג"כ ענין אנכי אנכי הוא

מוחה שצ״ל ב״פ אנכי כדי למלאות הפגם ולהיות משם אורידך כו׳, ואפ״ל כי עי״ז מתגברים שמים וארץ דקליפה שהם זו״נ דקליפה וצ״ל כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה בישעי׳ נ״א ו׳.

ב) **בשל״ה** כ״ג ב׳ בשם עה״ק חלק העבודה פל״ח כי אז ישובו כל הדברים לתיקונן וימלאו כל החסרונות וזה כשימחה החטא הגורם כל זה והוא שהקדים באמרו מחיתי כעב פשעיך כו׳ רנו שמים כו׳ עכ״ל. ועמ״ש בלק״ת פ׳ צו ע״פ ביום חבש ה׳ את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא בישעי׳ סי׳ למ״ד כ״ו.

מ״ח ט׳

למען שמי אאריך אפי ותהלתי אחטם לך לבלתי הכריתך, במד״ר במדבר פרשה ה׳ זח״ג נשא ק״ל סע״ב קל״ח א׳ האזינו רפ״ט א׳ רצ״ד א׳ ונתבאר במ״א ע״פ תהלה לדוד סעיף ו׳ ז״ח יעו״ש.

נ׳ ג׳

אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, ע׳ בסידור שער המילה בד״ה ולא יקרא עוד שמך אברהם ובלק״ת בשה״ש בד״ה יונתי בחגוי, זח״א פ׳ וישב דקפ״ה סע״א ופי׳ הזח״מ וז״ל הכוונה שממש לתפארת בעצמותו הגיע ההשתנות כד״א אלביש שמים קדרות שאם תרצה לפרש בערך שאינו מאיר לאחרים היינו דכתיב ושק אשים כסותם שלא יאירו לאחרים א״כ מ״ש אלביש שמים ר״ל לעצמות השמים ממש וההכרח דהא מן יומא דאתחרב לא קיימו שמים דהיינו תפארת בנהורא דילהון כאומרו ושמים לא זכו בעיניו והסבה דלא אשתכחו זכר ונקבה כו׳ עכ״ל, וע׳ זח״א ד״נ ע״א אימא עילאה לא אשתכחת גבי דכורא אלא בזמנא דאתתקנת ביתא ואתחברו דו״נ, וע׳ זהר ר״פ וארא ע״פ עד תאוות גבעות עולם, וע׳ בסידור ע״פ השמים מספרים ובזח״ב תרומה קל״ו ב׳, וההפך הגמור מזה ה״ע אלביש שמים קדרות וע׳ זח״ב יתרו דפ״ה ע״ב ע״פ אני אענה את השמים כו׳, ועמ״ש במ״א ע״פ וישח אדם וישפל איש ומארז״ל ע״פ זה סוף מסכת סוטה.

ב) **ויגש** דר״י סע״א בגין דאסתלק מינה דאשתכח פרודא והיינו שפנימי׳ ז״א עולה ונסתלק מהכלים ואז ממילא הכלים הם בבחי׳ קדרות ע״ד וכד אנת תסתלק מינייהו כו׳ ואפילו שמיא וארעא כולהו אתאבלו דכתיב אלביש שמים קדרות, וכ׳ הרמ״ז בפ׳ וישב שם שלכן גם מלאכי שלום בכו שהם הנמשכי׳ מהת״ת וכיון שנתמעט אורו בכו גם הם. ואפ״ל עוד ענין מיעוט אורו כי מעלת הת״ת שבו מאיר הקו ולכן הוא העושה שלום כו׳, באג״ה

ד"ה והיה מעשה הצדקה שלום, ותכלית המשכה זו כדי שישפיע בה"א תתאה, וכיון דאשכח פרודא כנ"ל ממילא אין מאיר בו המשכה זו.

ג) **זח"ב** פ' שמות די"ח ע"א וע"ש ג"כ מענין מלאכי שלום. זח"ג פ' אחרי דע"ה א' וכדין לבשו שמים קדרות כדין ו' ה' אתנגיד חד לקביל חד ע"ד ותאמר ציון עזבני ה' כו' וה"א עילאה נגיד מבועי לסט"א, כי בר"ח שער הענוה פ"א כ' בינה נק' אוצר מתנת חנם, וכמ"ש בד"ה אני חומה בענין פי' בכל פרשת העבור שכשז"א בבחי' עיבור בבטן אימא נמשך ההפעה לחיצונים, וע' מזה בת"א בד"ה וארא אל אברהם.

ד) **פ'** חקת דקפ"א ב' שא קינה על בתולת ישראל, בגינה אתבר ימינא אבתרה דהוה מקרב לה לגבי גופא. ע' זח"א ס"פ ויחי דר"נ ע"א גבי אין כסף נחשב בימי שלמה, וגופא דאיהו שמשא אתחשך בגינה כו' דכתיב אלביש שמים קדרות, וע"ש בהרמ"ז מפני שכל ההשפעות בז"א הם בשביל המ' כו'.

ה) **פ'** ואתחנן דרס"ז א' ע"ד משחרב בהמ"ק אין שחוק לפני הקב"ה הה"ד אלביש שמים קדרות כו' והנה שחוק גימט' ב"פ אור וע"ז נאמר לע"ל ושמתי כדכד כו' גם שחוק גימט' אור אין סוף, וע"ל ססעי' ב'.

ו) **האזינו** דרצ"ג סע"ב כתיב השליך משמים ארץ תפארת ישראל מ"ט השליך משמים ארץ משום דכתיב אלביש שמים קדרות ועיינין בקדרותא בגוונא אתחפו עכ"ל. אפ"ל כמ"ש בלק"ת סד"ה כי תשמע בקול, בענין לעשות הישר שיש ב' השגחות והנה משמים הביט ה' זהו השגחה דיחו"ע, ומעלת לעשות הישר בעיני ה' שיהי' גם השגחה דיחו"ת כמו יחו"ע, וא"כ ההפך מזה אלביש שמים קדרות ועיינין בקדרותא שגם ההשגחה דיחו"ע בחי' משמים הביט הוא ג"כ רק כמו השגחה דיחו"ת ויותר בבחי' דין כו'.

ילקוט ח"ב מ"ה ב' נ"ב ב' קס"ו ד' קס"ז ג' קע"ג ב', ר"ח (של"ה) נ"ב רי"ג ב'.

ז) **פ"ט** דברכות דנ"ט סע"א גבי הרואה רקיע בטהרתה אומר ברוך עושה בראשית אימתי כו' ובצפרא אתא אסתא פרש"י רוח צפונית, ופליגי דרפרם בר פפא אמר רב חסדא כו' דאמר כו' מיום שחרב בהמ"ק לא נראית רקיע בטהרתה שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם עכ"ל, וא"כ מובן דקדרות הם העננים המחשיכים על רקיע השמים, וכ"כ מהרש"א שהוא ע"ד כסותה בענן, ועמ"ש בת"א פ' משפטים ע"פ וכעצם השמים לטהר, ובלק"ת גבי סוכות בד"ה ה' לי בעוזרי פ"ד בפי' הבא לטהר.

ח) **מד"ר** ריש איכה בפסוק איכה ישבה אמרו לו תולה שק על פתחו אמר להם אף אני כך עושה הה"ד אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, וכ' היפ"ע כי בזמן בהמ"ק הי' גלוי הנסים ועתה בחי' אותותינו לא ראינו נק' ושק אשים כסותם. ועו"ש באיכה בפסוק ישב בדד וידום, לובש שחורים ומכסה את ראשו בשק, אמר להם אף אני עושה כן הה"ד אלביש

שמים קדרות ושק אשים כסותם. והנה פי' לובש שחורים זהו ההפך מבחי' לבושיה כתלג חיוור, ועמ"ש בד"ה שחורה אני ונאוה בענין אל תראוני שאני שחרחורת כו' ומ"מ אפ"ל שיתרון האור יהיה גמשל השחרות והחשך כמובן ממש"ש וגם ע"ד כאישון עינו שהראיה היא דוקא בשחור שבעין והיינו ע"י דמהפכין חשוכא לנהורא כו'.

נ"ב ג'

כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו.

א) בסנהדרין דצ"ז ע"ב ר"א אומר אם עושין תשובה נגאלין וא"ל אין נגאלין, ור' יהושע פליג, והביא ראיה מפסוק ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומע"ט, וכ"ד שמואל שם דיו לאבל כו', ועמ"ש מזה בפ' נצבים ע"פ ושב ה' אלקיך את שבותך. אך להבין ענין חנם נמכרתם, נ' ע"פ מ"ש באיכה ע"פ בכה תבכה בלילה, שארז"ל אתם בכיתם בכיה של חנם, היינו שרצו לקבל מבחי' חנם, חנם בלא מצות כמ"ש זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, דר"ל כמו שמצרים עו"ג מקבלים חנם בלא אתעדל"ת מצד הבחינה דקמיה כחשיכה כאורה, כמ"ש בת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה ובד"ה ויאבק איש עמו בענין אם תגביה כנשר ובד"ה כי עמך מק"ח וס"פ נח בענין העיר והמגדל כו' וע' בסידור ע"פ אל תבטחו בנדיבים כו', וזה היה הבכיה של חנם, וע"כ גרמו בכיה לדורות והיינו חנם נמכרתם, לבחי' חנם, ובאמת א"א להם לקבל מבחי' זו שעו"ג והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך לקבל מבחי' חנם בלא מצות וע"ז נאמר לא יאבה ה' סלוח לו כו' כי לא כאלה חלק יעקב דכתיב חלק הוי' עמו, כי מצרים הם מבחי' קליפה קדמה עיזי מסגן ע"כ מקבלים מבחי' זו דחנם בלא מצות, משא"כ אימרי את ה' האמרת היום כו' וה' האמירך כו' א"א להם לקבל מבחינה זו וזהו מ"ש ביחזקאל סי' כ' ל"ב והעולה על רוחכם היה לא תהיה כו' אם לא ביד חזקה כו' אמלוך עליכם, ועמ"ש מזה ע"פ אתם נצבים סעיף ג"ד, וכיון שחנם נמכרתם לכן ולא בכסף תגאלו כי ע"י בכה תבכה כבר נפטרו כמ"ש כי לקחה מיד ה' כפליים בחטאתיה ולכן יומשך האור ג"כ מבחי' מה שיש בקדושה מה שלמעלה מאתעדל"ת שאין אתעדל"ת מגעת שם ונק' ג"כ מתנת חנם וה"ע חנון ורחום הוי' ועמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ואתחנן אל הוי', והוא ג"כ ענין אהיה כטל לישראל שלמעלה מבחי' ויבא כגשם לנו ועיין בלק"ת סד"ה האזינו השמים דרוש הראשון. וזהו ענין וכובע ישועה בראשו כובע גמי' חנם, והוא ג"כ עב כו ע"ב הוא חסד כ"ו הוא כמנין שם הוי' ע"ד כ"ו כי לעולם חסדו שנמשכו מבחי' חסד חנם כו', וע' באג"ה סי' ג' ע"פ וכובע ישועה בראשו ובת"א פ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו.

זח״ג ואתחנן רס״ז א׳, גמרא פ״ה דסוכה דנ״ב ע״ב ע״פ כי לוקח עמי חנם, ילקוט תלים ע״פ עמו אנכי בצרה סוף רמז תתמ״ג דף קי״ט א׳, בלק״ת מהאריז״ל בישעי׳ במקומו ובפע״ח שער חג המצות פ״ו מהאריז״ל פי׳ חנם נמכרתם דסט״א אקרי מגן וע׳ מזה בסידור ע״פ אל תבטחו בנדיבים ולא בכסף תגאלו ע״ד שיאמרו ליצחק שהוא מבינה בחי׳ זהב כי אתה אבינו . . . כי אברהם לא ידענו כו׳ וא״כ יש להעיר מענין בימי שלמה אין כסף נחשב עיין זהר . . . *.

נ״ב י״ב

כי לא בחפזון תצאו עמ״ש מזה בתלים ע״פ הנה נחלת ד׳ בנים שכר פרי הבטן, ובבוך שמות פ׳ בא ע״פ וככה תאכלו אותו כו׳ בחפזון ועמ״ש אשה כי תזריע וילדה זכר בבוך תרי״ז בנייר בוגין ועמ״ש בבוך תרי״ט ב׳ דף ל״ט ע״ב ע״פ וככה תאכלו אותו.

רסי׳ נ״ד

פסוק רני עקרה ישעי׳ רסי׳ נ״ד. במד״ר ס״פ נח היינו ס״פ ל״ח ע״פ ותהי שרי עקרה א״ר לוי כל מקום שנאמר אין לה הוה לה (היתה לה אחר כך ולכך כתיב אין לה שפירושו כמו הן כלומר הן יהיה לה אחר כך) ותהי שרי עקרה אין לה ולד הוה לה וה׳ פקד את שרה, ולחנה אין ילדים והוה לה כו׳ ציון היא דורש אין לה והוה לה, ובא לציון גואל, רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי (מדבר בציון) עכ״ל. המכוין י״ל כי בחי׳ אין זהו הכתר כנודע מענין והחכמה מאין תמצא, ומענין מ״ש בזהר פ׳ שלח דקכ״ח בפירוש היש בה עץ אם אין, ועד״ז נאמר כי אין מחסור ליראיו שמבחי׳ אין יתמלא כל מחסור של יראיו. והנה בני במזלא תליא הוא בחי׳ הכתר כמ״ש בפרדס ערך מזל ובאג״ה ד״ה

---

*) בצד הגליון נמצא הערה ואולי שייך לכאן:

כדין אריה שאג, וזהו ע״ד ההמשכה בחי׳ וברית שלומי לא תמוט שהיא יסוד דא״א בלק״ת סד״ה כי ההרים ימושו וע׳ בילקוט בירמי׳ סי׳ א׳ רמז רנ״ט על מנת שיבא אריה כו׳ והנה אריה נימ׳ גבורה וזהו ולא בכסף שהוא חסד כ״א מבחי׳ גבורה אז גבורה זו אינה דין כ״א תגבורת הכח כמשארז״ל רפ״ד דאבות איזהו גבור כו׳ טוב ארך אפים ועמ״ש מכ״ז באיכה בד״ה בכה תבכה, ועמ״ש ע״פ ויפוזו זרועי ידיו כו׳ ועמ״ש מזה לקמן סי׳ ס״ג ט״ז ע״פ כי אתה אבינו כו׳ יצחק גימט׳ ח״פ הוי׳ כנור של שמונה נימין משא״כ כסף חסד בחי׳ זמן שבעה נימין וזהו אשר צפנת ליראיך ס״ת כתר צפנת בחי׳ צפון הוא יצחק מצפון זהב יאתה ואתה כו׳, ועמ״ש מזה לעיל במ״א סי׳ י״א כ׳ ע״פ אין כסף נחשב ויובן זה ממחלוקת קרח ע׳ בלק״ת בד״ה ויקח קרח בסוף הדרוש ועמ״ש ע״פ הנחמדים מוהב.

אשרינו מה טוב חלקנו, ועי״כ כל מקום שנאמר אין לה, ר״ל שתלתה בטחונה בבחי׳ אין, והיינו אין לה ולד ע״ד הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים דפירשו רז״ל דהיינו אנכי ה׳ אלקיך, ועד״ז הוא ענין אין לי חפץ טוב ממך המבואר בשה״ש רבה ע״פ נגילה ונשמחה בך, לכן הוה לה ולד, וכן ציון דורש אין לה, היינו ג״כ בחי׳ אין בחי׳ שאינו מושג ולכן לא נמשך הגלוי עתה למטה, מעין משארז״ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא עיין באג״ה ד״ה וילבש צדקה כשריון, ומשם דוקא נמשך פקידת עקרות, וזהו רני עקרה לא ילדה, ויש לפרש שמבחי׳ לא ילדה, כי לא היינו כמו אין כמ״ש הבחיי פ׳ בשלח ע״פ היום לא תמצאוהו בשדה כי מלת לא כמו אין כי החכמה מאין תמצא עכ״ל, ושם ג״כ היום לא תמצאוהו אבל לע״ל ימצאוהו והיינו כי לע״ל יתגלה בחי׳ אין, וזהו ענין הוא עשנו ולא אנחנו והקרי ולו בוא״ו והכתיב ולא באל״ף והיינו כי ולו אנחנו בוא״ו זהו בחי׳ ז״א ועי״ז ולא אנחנו לבחי׳ לא באלף שהוא כתר וכמ״ש בזהר ס״פ וירא דק״כ ע״ב ע״פ בכל צרתם לא צר וכו׳, וזהו ג״כ ענין בארץ לא זרועה, שבחי׳ מצות ל״ת הוא זרועה בבחי׳ לא הוא בחי׳ אין, ועמ״ש מזה סד״ה אלה פקודי המשכן משכן העדות, ולכן עד״ז נאמר רני עקרה במה שהלידה שלה יומשך מבחי׳ לא דהיינו מבחי׳ אין שהיא למעלה מעלה משאר בחי׳ לידה שהוא כנהוג העולם כו׳. ועד״ז פירש בסידור סד״ה שוש תשיש ותגל העקרה, וז״ל וזהו רני עקרה פירוש מה שהיו האמהות עקרות בכדי שיהיה הלידה בהם למעלה מן הטבע ובזה יהיה בחינת התגלות ההעלם של העצמות כי התחדשות הטבע זהו חידוש בכל סדרי ההשתלשלות דאבי״ע וזהו רני עקרה כדי שתרנן ותשמח אח״כ בשיר ותגרום התגלות הפנימית של המאציל ג״כ כנ״ל כמ״ש יאר פניו אתנו כו׳ עכ״ל וע״ש שהקדים ענין קודב״ה מצלי יהי רצון מלפני כו׳ דהמכוון קודב״ה היינו ז״א מצלי להמשיך הרצון מבחי׳ אין כו׳, ולכן הקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים ע״ד ותתפלל חנה על הוי׳, על דוקא כמ״ש בזהר ס״פ אחרי דע״ט ב׳ להמשיך מבחי׳ אין, וזהו כי צדיק ד׳ צדקות אהב, לאפוקי מכל אומן שאינו אוהב בן אומנתו והקב״ה אוהב בן אומנתו כן פירש במד״ר פ׳ נח ר״פ ל״ב והיינו ישר יחזו פנימו ור״ל שע״י תפלתן של צדיקים ממשיכים להיות ישר יחזו פנימו שיומשך מפנים דעת״י בפנים דז״א כן פי׳ בזח״ג ויקרא דט״ו, ולכן מתאוה לתפלתן של צדיקים, ולכן היו האמהות עקרות כדי שיתפללו כמ״ש במד״ר פ׳ לך לך פמ״ה וז״ל ולמה נתעקרו האמהות רבי לוי משום רבי שילא דכפר תמרתא ורבי חלבו בשם רבי יוחנן שהקב״ה מתאוה לתפלתן ומתאוה לשיחתן שנאמר יונתי בחגוי הסלע יונתי בחגוי למה עקרתי אתכם בשביל הראיני את מראיך השמיעני את קולך, ואפ״ל למה עקרתי אתכם קאי על רני עקרה שירושלים נקראת עקרה כמ״ש התרגום ורש״י וביאר במצ״ד על כי אנשיה גלו ממנה ואינם, וכמ״ש רחל מבכה כו׳ מאנה להנחם על בניה כו׳ וזהו יונתי בחגוי הסלע, וכמ״ש במד״ר בשה״ש על פסוק זה דיונתי בחגוי ר׳ יוסי הגלילי פתר קרא כו׳ וע״ז אומר למה עקרתי אתכם שהקב״ה שהוא ז״א דאצילות מתאוה לתפלתן כדי שימשיכו מבחי׳ אין שזהו ענין קודב״ה מצלי כו׳ והיינו

ע״י כמ״ש בחנה ותתפלל על ה׳ ועיין מזה בת״א ס״פ משפטים בד״ה לא תהיה משכלה ועקרה בארצך כו׳.

קיצור. כ״מ שנאמר אין לה הוה לה, אין הוא כתר, וע״י שתלתה בטחונה בבחי׳ אין, ע״ד כי אין מחסור ליראיו, עי״ז הוה לה, לכן ע״י ציון דורש אין לה, נמשך רני עקרה לא ילדה, פי׳ שהלידה נמשך לה מבחי׳ אין שנק׳ ג״כ לא כמו היום לא תמצאוהו, וכמו הוא עשנו ולא אנחנו, לא צר, ולא נתכנו עלילות, שהכתיב לא באלף, וזהו בארץ לא זרועה, והיינו שלידה זו נמשך מלמעלה מסדר ההשתלשלות, ואפ״ל וזהו וכח אין ללידה שמבחי׳ אין נמשך הכח ללידה זו, וזשארז״ל שלכן היו האמהות עקרות לפי שהקב״ה מתאוה לתפלתן, כי ותתפלל חנה על ה׳, ועי״ז ממשיכים תוספות אור בשם הוי׳ שזהו ענין קודב״ה מצלי, ולכן יונתי בחגוי הסלע כדי שיהי׳ השמיעני את קולך.

ב) **בשה״ש** רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך, ביו״ד לשונות של שמחה נקראו ישראל גילה שישה שמחה רינה פצחי צהלה כו׳ ובפסוק זה נזכרו ג׳ פצחי רנה וצהלי כו׳. והנה השמחה היא בבינה כמ״ש אם הבנים שמחה ולכן המועדים הם מועדים לשמחה, ועיקר השמחה יהי׳ לע״ל כמ״ש במד״ר פ׳ אחרי, והיו״ד לשונות של שמחה היינו ע״ס דבינה, או כאשר כל העשר ספירות מאירים בחי׳ בינה שבהם כו׳, וכה״ג הפירוש בענין עשרת ימי תשובה. והנה טעם השמחה בבינה משום כי בבינה הוא התגלות א״כ יו״ד לשונות של שמחה זהו כאשר ע״ס דעתיק כולם מאירים ע״י הבינה.

ג) **בילקוט** ח״ב י״ב ג׳ היינו תחלת ספר שמואל א׳ ע״פ ולחנה אין ילדים ודכוותה אין לה מנחם מכל אוהביה, והוה לה שנאמר אנכי אנכי הוא מנחמכם כו׳. עמ״ש בלק״ת בד״ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך, דאנכי זהו כתר, ועמ״ש בד״ה שובה ישראל דרוש הראשון בסופו בענין ב״פ אנכי, דהיינו ב׳ הבחי׳ שבכתר עת״י וא״א כו׳ וכ״ז נמשך ע״י אין לה מנחם, שתלתה בטחונה בבחי׳ שאינו מושג דהיינו בעצמות אוא״ס שלמעלה מהחכמה כו׳.

ד) **בילקוט** בתילים ע״פ מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, דקכ״ה ג׳ ד״א עקרת הבית זו ציון שנאמר רני עקרה לא ילדה אם הבנים שמחה ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה, פי׳ כי מבחי׳ מי שהוא בינה נמשך לידה דבחי׳ אלה שהם ו״ק הכלולים משמה כמ״ש בד״ה אלה פקודי המשכן, וזהו ע״ד המד״ר פ׳ ויקהל דאלה תולדות השמים והארץ עומדים בזכות ואלה שמות בנ״י כו׳, והיינו שעושה מבחי׳ עקרת הבית ל׳ עקרה להיות אם הבנים, והיינו ע״י שהלידה נמשך ממקום גבוה מלמעלה מסדר ההשתלשלות, ועד״ז יש לפרש הגמרא פ״ק דברכות דף יו״ד ע״א אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנס״י שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם, ור״ל לפי שלידה זו נמשך ממקום עליון מבחי׳ אין, לכן הלידה מזה היא בחי׳ אור זרוע לצדיק ועמך כולם צדיקים, וזהו מ״ש במד״ר פ׳ לך לך פמ״ה הקוצין הללו אינן לא מתנכשין כו׳ מאיליהם הם יוצאים כו׳ החטים הללו כמה צער וכמה יגיע

עד שלא יעלו וע״ש הפירוש בידי משה שהקוץ נולד בלי יגיעה וטורח אבל הצדיקים הנמשלים לחטים כו׳. ואפשר להבין זה עפמ״ש בת״א פ׳ וארא סד״ה וידבר אלקים כו׳ וארא, אך כדי שיהי׳ בחי׳ זו בגלוי במ״ת צ״ל תחלה בחי׳ הסתלקות למעלה כי שרשו למעלה הוא בחי׳ מטולמ״ט והחיות רצוא ושוב וכדי שיהי׳ בחי׳ מטי צ״ל בתחלה בחי׳ ולא מטי כו׳ ולכן הי׳ מתחלה זמן הגלות ושליטת מצרים כו׳ עד לפיכך במדה ומשקל כו׳ יעו״ש. ועד״ז יובן כדי שיהי׳ הלידה בחי׳ מי ילד לי את אלה, בחי׳ מי זהו כענין מי ברא אלה שהוא מה שאינו מושג דהיינו בחי׳ אין זהו הנקרא מי. ע״ד מי יתן טהור מטמא לא אחד יחידו של עולם. מי שאמר והיה העולם. מי יתן מציון ישועות ישראל. וכדי שיהי׳ הלידה וההמשכה מבחי׳ זו צ״ל תחלה לא מטי, בחי׳ הסתלקות החיות למעלה בבחי׳ רוממות רם על כל גוים ד׳. ולכן מ׳ בחי׳ כנס״י היא עקרה לא ילדה, לא כפשוטו מחמת הסתלקות החיות כו׳ ולכן אריכות הזמן הוא בכדי שיהי׳ הגלוי ממקום עליון יותר וזהו המשל החטים הללו כמה צער כו׳. וע״י לא ילדה כפשוטו יומשך הלידה מבחי׳ אין כנ״ל סעיף א׳. ועמ״ש בלק״ת בשה״ש סד״ה מי יתנך כאח לי בענין כימי צאתך מאמ״צ אראנו נפלאות.

קיצור סעיף ב׳. ענין יו״ד לשונות של שמחה, ע״ס שבבינה הנק׳ שמחה ע״י שמאיר בהם ע״ס דעתיק.

סעיף ג׳. ע״י אין לה מנחם נמשך אנכי אנכי הוא מנחמכם, כי ע״י בחי׳ אין נמשך התגלות אנכי כו׳.

סעיף ד׳. מבחי׳ עקרת הבית נעשה אם הבנים שמחה, בחי׳ מי שהוא בחי׳ אין ילד לי את אלה, ע״ד מי יתנך כאח לי, מי יתן מציון ישועות ישראל, והלידה שמבחי׳ זו נמשך אור זרוע לצדיק בחי׳ ועמך כולם צדיקים, ולא ילדה בנים לגיהנם, וזהו המשל החטים הללו כמה יגיע כו׳, כי יש מטי ולא מטי והחיות רצוא ושוב וכדי שיהי׳ גלוי צ״ל תחלה העלם, וההסתלקות לבחי׳ רוממות רם על כל, ואז היא עקרה לא ילדה כפשוטו, ועי״ז יהי׳ הלידה כימי צאתך מאמ״צ אראנו נפלאות, ואפ״ל מי ילד לי את אלה ע״ד אלה תולדות פרץ מלא בשני ווין כמ״ש במ״א.

ה) **ועד״ז** יש לפרש מ״ש הבן יקיר לי אפרים, וארז״ל במד״ר פ׳ ויצא פע״א ע״פ ורחל עקרה, רחל היתה עיקרו של בית תני רשב״י לפי שכל הדברים תלויים ברחל לפיכך נקראו ישראל על שמה רחל מבכה כו׳ אולי יחנן ד׳ צבאות שארית יוסף כו׳ הבן יקיר לי אפרים עכ״ל. ור״ל עיקרו של בית כי רחל היא מ׳ דאצילות שהיא עיקר היינו מן ע״ס העצמיות דאצילות, והיא ג״כ עקרה כי להיות הלידה מאצילות לבי״ע זהו קשה, ולפמש״ל סעיף א׳ בפירוש רני עקרה לא ילדה. שהלידה נמשך בה מבחינת לא שהוא אין דהיינו מלמעלה מההשתלשלות, ע״כ ממילא הריון ולידה זו דרחל נמשך נשמה עליונה וזהו בחינת יוסף שהוא גבוה מכל אחיו השבטים וכמ״ש בת״א פ׳ וישב בד״ה והנה אנחנו מאלמים אלומים כו׳, וזהו הבן יקיר לי אפרים וכ״מ שנאמר לי אינו זז לעולם שהוא מורה ג״כ על בחי׳ כתר כמ״ש במ״א ולכן כל

ישראל נקראו על שם יוסף ואפרים כו׳, ועמ״ש בירמיה סי׳ ל״א ע״פ הבן יקיר לי.

נ״ד ג׳

כי ימין ושמאל תפרוצי. במד״ר ויצא פס״ט דע״ח א׳ ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה עלה הפורץ לפניהם ימין ושמאל תפרוצי. ובשבת פי״ו דקי״ח סע״א וע״ב שזהו נחלה בלי מצרים א״כ מובן שזהו שגם ושמאל תפרוצי נמשך ע״י יעקב שהוא מדת ת״ת שמחבר חו״ג ע״י שעולה עד הכתר וכמ״ש באג״ה בד״ה והיה מעשה הצדקה שלום וא״כ עכשיו שההמשכה רק מחכ׳ עיקר הוא קו הימין חח״ן ולכן כס״ב כח״ב רק בימין ושמאל לא תסייע לימין כי מקו השמאל נמשך יניקה לסט׳ דשמאלא אבל לעתיד בחי׳ עלה הפורץ וזה״ע בן פרץ אזי השמאל יהי׳ בו כמו ימין, וע׳ במד״ר ס״פ צו ס״פ יו״ד בעת ההיא כו׳ ימין ושמאל תפרוצי ובשהש״ר סד״ה צוארך כמגדל השן מענין ימין ושמאל תפרוצי.

ב) ביר״ק תשובה סעי׳ ב׳ כי ימין ושמאל תפרוצי הם פארן ושעיר שכולם עתידים לקבל תיקון באחרית הימים.

כי בועליך עושיך ה׳ צבאות שמו וגו׳, בישעי׳ סי׳ נ״ד. וארז״ל סנהדרין ס״פ כה״ג דק״ב ב׳ אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי שנאמר כי בועליך עושיך כו׳. ועיין מענין כי בועליך עושיך ברבות בא ס״פ ט״ו וברע״מ פ׳ תצא דרע״ז ע״א. פי׳ כריתת ברית הוא דבר נצחי שלא ישונה (ועמ״ש מענין לעברך בברית ה׳ בד״ה אתם נצבים, דשם נתבאר שהוא ענין ההתקשרות שלמעלה מהשכל, וגם שהבריתת ברית שכורתי׳ דבר א׳ לחצאין כענין ברית בין הבתרים לרמז ששני הכורתי׳ ברית הם שניהם תרי פלגי גופא ובהתאחדם הם כגוף אחד. ושרש בחינת התאחדות זו וזהו ענין ב׳ הבחי׳ שבכתר ע״י וא״א שהם בחינה תחתונה שבמאציל ושרש הנאצלים כו׳ ע״ש בביאור דאתם נצבים בסידור שער ר״ה. והנה י״ל עד״ז נק׳ כנ״י תמתי תאומתי, וכן נו״ה הן תרי פלגי גופא ונקראים צבאות, וידוע כי איהו בנצח ואיהי בהוד, ולהעיר ג״כ מענין אימתי הוא גדול כשהוא בעיר גם ע״ד כי עזה כמות אהבה כפרישותא דנפשא מן גופא. נמצא הנפש והגוף הם שני דברים ונעשו אחד, כמ״כ י״ל כי הנשמות שרשן מע״ס הנק׳ אדם ובתוכן מלובש האור מא״ס, ועמ״ש בלק״ת בד״ה והקרבתם עולה אשה, גם ע״ד שם צבאות שהוא מה שנשמות דבי״ע מתיחדים עם אלקות, הרי שני דברים נעשים דבר אחד ממש. ויש להעיר משני חצאין הנ״ל ג״כ לענין מחצית השקל, וע׳ בזהר הרקיע ר״פ כי תשא. והנה כ״ז הוא ענין הכריתת ברית מלמעלה שיאיר מלמעלה מהחכמה כו׳, ועמ״ש בד״ה ביום השמע״צ בענין אשר נשבעת לאבותינו. אך כמ״כ מה שהאשה היא כנס״י כורתת ברית, הוא ג״כ בחינת ההתקשרות

שלמעלה מהשכל, כידוע שיש אהבה הנמשכת ע״י ההתבוננות ויש אהבה שהיא למעלה מהשכל המושג ונק׳ אהבה רבה בכל מאדך שהיא ג״כ מבחינת הרצון שלמעלה מהחכמה כמ״ש בביאור ע״פ אם בחקתי תלכו, ובחי׳ אהבה זו נק׳ ברית וכמ״ש ע״פ וימצאו איש מקושש עצים. והגם שבחינה זו זהו ענין ברית דדכורא בחי׳ המילה ע״ש, אך הרי אמרו איתתא כמאן דמהילא דמיא. ובחי׳ ברית זה זהו ענין ציון שהוא יסוד דנוק׳ וכמ״ש בביאור ע״פ רני ושמחי בת ציון, ועמ״ש בד״ה ציון במשפט תפדה, ועמ״ש בד״ה שה״ש בענין פי׳ כלה לשון כלה שארי). וזאת האשה רומזת על כנס״י שנקראת כלה מלשון כלות הנפש (ועמ״ש בד״ה ואשה כי תדור נדר), ואי אפשר להיות השראת השכינה בתוכם אלא ע״י שנהיה כלי ריקן המחזיק כמשל בכלי גשמי שכלי ריקן זה שיש בתוכו תוך מחזיק מלא אינו מחזיק. (ועמ״ש מענין פי׳ כלי ריקן בד״ה לא תהיה משכלה ועקרה, דהיינו שלא יהי׳ מחזיק מקום לעצמו ונחשב בעצמו ליש ודבר בפ״ע לומר כך אני רוצה וכך טוב לי זה איני יכול לעשות, והוא ענין איך בלשון אשכנז, היינו אני. וצ״ל מאני אין, כמ״ש סד״ה ואהי׳ אצלו אמון, וזהו ענין כלי ריקן, וכמ״ש בפע״ח שער ק״ש שעהמ״ט דשרש עשיית הכלי בכנ״י נמשך מבחי׳ רדל״א שהוא בחי׳ אין, ועיין מזה במק״מ ר״פ צו דכ״ו ע״ב, והוא ג״כ ענין חותם שוקע הנזכר בד״ה שימני כחותם, ועמ״ש בד״ה הנותן לשכוי בינה. והנה ענין כלי ריקן מחזיק היינו כי יש שני בחי׳ ביטול, האחד הוא ביטול היש שהוא יש ובטל, והב׳ ביטול אמיתי, וכמ״ש מזה בד״ה את שבתותי תשמרו שזהו ענין שבת תתאה ושבת עילאה ע״ש. והנה עשיית הכלי ריקן זהו ענין ביטול היש, והוא כלי להיות מחזיק ביטול האמיתי דמ״ה, וזהו ענין למהוי אחד באחד). ואין אנו יכולים לעשות רצון שלנו כלי ריקן ע״י שנתכוין פחיתותינו כי אין זה נצחי וכריתות ברית, (ועמ״ש בד״ה חכלילי עינים איך גם נגד אהבת עולם יש לעוֹמת זה בחי׳ אהבה זרה מעוה״ז ותענוגיו כו׳, ולכן יש לה הפסק שאם לבבו פונה כו׳ ע״ש), כי אפילו ההתבוננות אינו אמיתי ואינו מחזיק השראת השי״ת בתמידות (עמ״ש בביאור ע״פ מי מנה) אלא דרך ארעי ומקרה בעלמא, וזהו ומלאכתן קבע ותורתן עראי, ופעם שורה ופעם אינו שורה כמ״ש כי יקרא קן צפור, פי׳ דרך ארעי ומקרה (כדפי׳ ברע״מ פ׳ פנחס דרל״ח ע״ב וז״ל ואית מארי משנה דתורתם אומנתם דלא זזת שכינתא מנהון כל ימיהון, אבל אלין כי יקרא קן צפור לפניך בהון שכינתא בארח מקרה זמנין שרייא עליהון ואשתכחת עמהון, וזימנין לא אשתכחת עמהון כו׳ עכ״ל. ועמ״ש דרנ״ג ע״ב ודרפ״ג ע״א ובפ׳ שמות ד״ח ע״א), אלא מי הוא שעושה אותנו כלי ריקן להיות מחזיק השראת השי״ת הוא הקדב״ה בעצמו, כמ״ש מקדש ה׳ כוננו ידיך.

בשולי העמוד בגי״ק: בד״ה עיני כל מענין אירוסין ונשואין.

בשולי העמוד בגי״ק: ע׳ מענין השמים כו׳ לא יכלכלוך בכתבים חורף תקס״ג.

בועליך לע״ל והיינו פנימיות התורה שארה מזון גליא דתורה כסותה מצות עונתה פנימי׳ סתים, א״נ עונתה תפלה בית עושיך ע״י מצות חוקים צבאות מתלבש בבי״ע.

ב) פי' שכנס"י נקרא מקדש כמ"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכתם (וארז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם) ומשחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד. והגם שלכאורה קשה שמפסוק ועשו לי מקדש משמע שעיקר השראת השכינה היה במקדש בבית קדשי קדשים ומשחרב בהמ"ק איתא אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה כנ"ל. והלא הקב"ה ממכ"ע וסוכ"ע כמ"ש את השמים ואת הארץ אני מלא. וכמ"ש השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית הזה. וכ"ש אדם. אך הענין כמ"ש ומבשרי אחזה אלוה. וכמשל האדם שאע"פ שהנשמה מתפשטת בכל אברי הגוף בשוה אפילו בצפרנים עם היות שאפילו הם אינן מעיקר הגוף. כמו שנראה בחוש. שאף שחותכין אותן אין מרגישין ואינו מקפיד כלל. אדרבה כשהם גדילים יותר מדאי מכח הצמיחה שיש בהן מהארת הנשמה המתפשטת בהן יש תיקון בהסרתן. א"כ הם מותרות. ועכ"ז כח החיות והצמיחה מהנשמה מתפשטת בהן. אך היינו רק איזו הארה מהנשמה. אבל עיקר התגלות הנשמה הוא במוח לבד וכמשנ"ת בתניא פרק נ"א. כן עד"מ כביכול בו ית'. אף שהוא ממלא את כל עלמין ומחי' את כולם. ואפילו לרשעים ופושעים ומורדים בו ית' הוא מחי' ואף לעמלקים שנאמר בהם כי מחה אמחה כו'. וכמ"ש ואתה מושל בכל. והיינו שהם כמשל הצרפנים שהוא ית' רוצה באובדם וכמ"ש באבוד רשעים רנה (דהיינו כשנתמלא סאתם כמ"ש בזהר פ' חיי שרה דקכ"א ע"ב ובפ' נח דס"א ב' ובפי' הרמ"ז שם ושם. והיינו שאזי הם כמשל הצפרנים כשגדלו יותר מדאי שאז יש תיקון בהסרתן כנ"ל). מ"מ עיקר התגלות אלהותו ית' הוא בישראל. כי פי' ישראל לי ראש (דהיינו כמשל שהתגלות העיקרי של הנשמה הוא במוח שבראש. כך עיקר גילוי אלהותו ית' בנש"י הנק' לי ראש. ועמ"ש כה"ג בד"ה תקעו בחדש ובד"ה והי' ביום ההוא יתקע בענין ר"ה שנק' ראש לפי שאזי גלוי כללות החיות של כל השנה כו' ע"כ נק' ראש השנה. וזהו בבחינת שנה. ובבחי' נפש זהו ענין ישראל לי ראש. ועמ"ש מזה ג"כ ע"פ עולת המיד העשויה) וכמאמר ישראל עלו במחשבה. פי' רצון (כי מחשבה זו היינו ענין מחשבה הקדומה שהיא בחינת מקור הרצון. דהיינו עד"מ כשעולה במחשבה איזו דבר כמו לבנות בית ונעשה הסכם ע"ז במוחו ומחשבתו הנה הסכם זה הוא מקור להרצון הנמשך ומתפשט אח"כ בגלוי. וכך עד"ז עד"מ הוא ענין מחשבה הקדומה שקדמה להרצון הנק' רעוא דכל רעוין כמ"ש בד"ה למנצח על השמינית ובביאור מאמר הזהר תרומה דקס"א א' גבי ואהי' אצלו אמון כו'. ושם הוא שרש ומקור נש"י שעלו במחשבה. ועמ"ש מענין פי' שעלו במחשבה ע"פ אני ישנה ולבי עד ובביאור ע"פ אם בחקתי. אותיות החקיקה). וגם ע"י שעוסקים בד"ת שהם מדברים ומבארים רצון הקב"ה. שזה התנא אומר כך רצונו ית' וזה אומר כך. קרוב ה' לכל קוראיו אשר יקראוהו באמת. שפי' אותיות התורה שהוא אמת והוא רצון שאין כל דבר נקרא אחד אמת רק רצונו שהוא סובב והוא למעלה מן השכל. וזהו עיקר יחוד שהוא ורצונו אחד וכמ"ש הוא אחד ושמו אחד שמו בגי' רצון (ועמ"ש מענין שהתורה נק' אמת בביאור ע"פ אלה מסעי. ועיין סד"ה וארא אל אברהם גבי ושמי הוי' לא נודעתי להם רק שזהו נמשך ע"י עסק התורה כו' ע"ש). וזהו היחוד א"א להיות אפי' במלאכים שרפים ואופנים שהם יש

רק בישראל שיכולים להיות כלי ריקן. (ויובן זה עוד עפמ"ש בד"ה מנורת זהב כולה, כי המלאכים נתהוו מבחי' הדבור שהדבור נעשה דבר נפרד, אבל נש"י לפי שעלו במחשבה שהוא בחי' פנימיות ע"כ הם דוקא הכלי להמעשת שע"י התורה ומצות, וזהו ענין המנורה שהיא כלי לקבל בחי' השמן והפתילה והאור כו' ע"ש, ועמ"ש מזה ג"כ ע"פ זכור את יום השבת, זכור ושמור בדבור אחד).

ג) **ומהו** הכלי ריקן כשידע שהוא רחוק מאחד אמת אעפ"כ עיקר רצונו לדבק באחד אמת. ואף שנראה לאדם לפעמים שאין רצונו ח"ו למה שהוא רצון השי"ת, זהו שקר ורוח שטות, כמאמר גלוי לפניך ית' שרצונינו לעשות רצונו ומי מעכב שאור שבעיסה כו' הוא רוח שטות. ולא ידמה בלבו שיש לו מעלה ושבח על זה שרצונו כו' לעשות כו' כנ"ל, אלא שהשי"ת מפאר ומשבח את כנס"י בזה, וכמארז"ל גלוי וידוע לפניך שרצונינו כו', וכמ"ש בשה"ש מה יפו דודיך אחותי כלה. אבל אנו אין רשאין להחזיק את עצמינו בבחי' זאת, כ"א אנו אומרים הכל ממך שממנו ית' עשיית כלי הזה להשראת אחד בקרבנו ע"י אותיות התורה, (ועמ"ש בד"ה רני ושמחי בת גבי כי אתה גרי). והנה קודם עסק התורה והתפלה יעשה עצמו כלי ריקן, ולא ע"י עצבות ומ"ש, כי לזה צריך עת קבוע בפ"ע, רק שיעורר רחמנות על אחד אמת ע"י שהוא גלות הניצוץ מהשכינה בגוף ונה"ב ע"י התבוננות גודל אהבת אברהם אבינו ע"ה כמ"ש אברהם אוהבי (עי' בזהר פ' ויגש דר"ו ע"א ובבה"ז שם) ופחד יצחק ורחמנות של יעקב, כמו שאנו אומרים קודם התפלה ואני ברוב חסדך כו' בזכות אברהם כו' (ועמ"ש בד"ה קול דודי כו' מדלג על ההרים, בזכות האבות נמשך הדילוג מלמעלה מן ההשתלשלות כו' בחי' שנגלה עליהם ממ"ה כו', וכמ"כ כאן הנה עשיית הכלי הנ"ל נמשך ממקום גבוה מאד כנז' לעיל, והוא ע"י ג' אבות, ועמ"ש בד"ה וארא אל אברהם כו' שיש מבחי' ג' האבות איזו הארה בכל א' שלכן נאמר וארא שהוא לשון הוה). וזהו פי' הפסוק מקדש ה' כוננו ידיך, פי' ידיך הם האבות, (כי הם ג' ידות יד הגדולה יד החזקה יד הרמה, ועמ"ש מענין ג' ידות אלו בד"ה חייב איניש לבסומי בפוריא, ובביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון, ועמ"ש ע"פ מאמר פ' וישב דקפ"א ע"פ הנה ישכיל עבדי ירום ונשא מסט' דאברהם כו' ע"ש). וזהו שהם המכוננים את מקדש ה' שהוא להיות כלי לגלוי אור א"ס ב"ה. וזהו ג"כ פי' הפסוק באר חפרוה שרים, באר הוא הכלי ריקן, שרים הם האבות, (כי באר הוא הכלי המעלה מ"ן שהם מים חיים הנובעים מתתא לעילא והוא יסוד דנוק', ומי הוא החופר כלי זה הם השרים הנ"ל, ועמ"ש מזה בד"ה אז ישיר ישראל עלי באר.

ד) **והנה** סיום הפסוק חפרוה שרים כו' במחקק, והענין כמ"ש במ"א ע"פ אם בחקתי תלכו, פי' תלכו הוא בחי' האהבה רבה וכענין שנאמר באברהם הלוך ונסוע, וכדי שיבוא לזה הוא ע"י בחקתי לשון חקיקה וחריצה, עד"מ החוקק באבן שעושה חלל ונעשה אותו המקום שוקע כך צריך לעשות בחי' חקיקה בנפש להיות ולבי חלל בקרבי, ועמ"ש כעין זה בד"ה גאו לחייך גבי צוארך בחרוזים. אך מה שנאמר בחקתי היינו שיש ב' חקיקות עד"מ החקיקה הא' היא מבחוץ לחקקו ולהחליקו שיהי' ראוי לעשות ממנו כלי, והב' היא

החקיקה מבפנים שיהי' לו חלל וכלי קיבול. עי' בביאור הזהר מקץ ר"ד שיש כלים שאינם מקבלים וזהו חיצוניות הכלי וכלים מקבלים זהו פנימיו' הכלי. והנה החקיקה מבחוץ זהו ענין פסוד"ז שקודם ברכת ק"ש, כי ע"י רוממות אל בגרונם הוא בחי' וחרב פפיות. היינו שעי"ז ממילא נופל הרע, ולכן נק' פסוד"ז לשון זמיר עריצים שהוא ענין כריתה, ועי' פע"ח שער ק"ש שעהמ"ט דוחרב פפיות הוא בחי' רי"ו וכן רוממות אל בגרונם ר"ת באר, היינו ענין באר חפרוה כו', אך עכ"ז הוא עדיין החקיקה מבחוץ שנופל רק חיצוניות וגסות הרע מחמת התבוננות רוממות אל שבפסוד"ז. והנה פי' בגרונם הם קנה ושט וורידין שהם נק' ג"כ ג' שרים כידוע, וזהו ג"כ ענין חפרוה שרים. אך כדי שיהי' כלי ריקן בפנימיות להיות ולבי חלל, זהו ע"י חקיקה ב', והוא ע"י קיום המצות שנק' חוקים. כי יש מצות שגם ע"פ השכל הוא נכון, כמו גניבה וגזילה, וגם השביתה בשבת כי בו שבת כו'. אכן המצות שאין לשכל מבוא בהן כמו ציצית ותפילין וכיוצא, וכ"ש שעטנז נק' חוקים כמ"ש גבי פרה אדומה חוקה חקקתי. והיינו ששרשן גבוה מאד מלמעלה מהחכמה כ"א מבחי' רצון העליון בחי' גלגלתא דא"א כתר שבכתר, ע"כ אין להם התלבשות כלל בשכל. ולהיות כן כוחם גדול לעשות החקיקה בנפש ע"ד ועברתי באמ"ץ אני ולא מלאך. וזהו מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, שמבחי' חוקיו נמשך לבחי' ישראל שלמעלה מבחינת יעקב, ועמ"ש בפסוק זה בסידור. ועוי"ל כי הנה מבואר במ"א בד"ה ארץ הרים ובקעות, דענין כי בצלם אלקים עשה את האדם פי' צלם הוא צורה בולטת שכשמדפיסים בה נעשה שוקע, וע"ד שנתבאר במ"ח בתיקון תפילין פרק י"ד אות ה' גבי רצועות תפילין של ראש שהאדם הוא לגבי ז"א כחותם המתהפך, ועמ"ש מזה בד"ה שימני כחותם. ועד"ז נת' בד"ה ויאכילך את המן מבחינת התגלות גדולתו של הקב"ה תפול עליהם אימתה ופחד כו', וזהו כענין המשל הנ"ל, מבחי' גלוי חותם בולט שלמעלה נעשה על השעוה חותם שוקע, וכמ"כ יובן עד"ז ענין שעי"י המצות הנקראים חוקים עי"ז דוקא נעשה החקיקה בכנס"י, כי הנה ענין חקיקת כלי הנ"ל הוא בחי' חותם שוקע שהוא ענין יסוד דנוק', פי' השקיעה הוא ענין הביטול היש ובחי' כלי ריקן, שעי"ז הוא כוס ישועות, היינו לגלוי אור א"ס ב"ה שאינה שורה אלא במקום הביטול. ולכן איתא בזהר וירא דקי"ב ע"פ אחותי בת אבי היא כו' דכשמקבלת מבחי' בינה הוא עדיין בחי' יש, כי הבינה היא השגה, ומזה נמשך האהבה ברשפי אש, ולכן נאמר אך לא בת אמי כ"א כשמקבלת מבחינת חכמה הנק' אבי, שהוא כח מ"ה בחי' יראה עילאה, ואזי היא בחי' חותם שוקע שאינו תופס מקום כלל, ולבי חלל בקרבי. אזי דוקא ותהי לי לאשה, שתוכל לקבל גלוי אלהותו ית', וכמ"ש לא באש הוי' אלא בבחי' קול דממה דקה. ועם היות כי בחי' אשה היא ג"כ אש ה', אך כי מאיש לוקחה מבחי' אש יו"ד שהיו"ד היא חכמה עילאה, שהאש הנמשך ממנו הוא במעלה נפלאה, וכמ"ש בד"ה בהעלותך את הנרות גבי חייך שלך גדול כו' ע"ש. והנה החכמה מקבל ג"כ כח השפעה זו מבחי' כתר וכמ"ש בביאור ע"פ והי' לכם לציצית בענין כי מאיש יו"ד לוקחה. ולכן עשיית חותם שוקע הנ"ל נמשך דוקא ע"י המצות הנקראים חוקים שהן בחי' חותם בולט שלמעלה, היינו כי שרשן מבחי' כתר שבכתר גלגלתא דא"א שבו מלובש חסד דעתיק יד הגדולה כו'. ועוד

דשרש חו"ב דאצי' שהם זכר ונקבה שרשם מגלגלתא ומו"ס שהבינה היא קו השמאל לפי ששרשה מגבורה דעתיק שבמו"ס והחכמה היא קו הימין לפי ששרשה מחסד דעתיק שבגלגלתא, וכמ"ש בסידור שער התפילין בביאור מאמר הזהר פ' ואתחנן, וכ"ה בהרמ"ז פ' שופטים דער"ה ע"א ד"ה ועליהו קא רמיז, כתרא ואוירא שמהם נאצלו חו"ב חוור ואוכם זכר ונקבה, עכ"ל. נמצא החוקים ששרשן מבחי' כתר שבכתר, הן נק' חותם בולט ולכן מהם דוקא נעשה למטה בחי' השקיעה והביטול בכנס"י עד שנק' בת אבי היא כנ"ל שהחכמה מקבלת משם, ואבא יסד ברתא, וזהו ענין באר חפרוה כו' במחקק מחקק הוא יסוד דאבא.

ה) וז"ל המאורי אור באות מם סעיף פ"ג, מחקק נקרא היסוד גי' רמ"ח חסדים שבו והוא החופר וכורה בארא יסוד דנוק' וסימן ומחקק מבין רגליו, כי מחקק יסוד בין נ"ה רגלים עכ"ל. והנה מ"ש גי' רמ"ח כן הוא ברבות סדר שמיני ס"פ י"ב ע"פ פן ישתה וישכח מחקק כל השותה יין הרבה סוף שהוא שוכח ברמ"ח איברים שבו הה"ד פן ישתה וישכח מחקק מחקק כתיב ואינון רמ"ח עכ"ל. והיינו כי ע"י שתיית היין יעבירו על דעת קונו וישכח על רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח איברים דמלכא. מה גם כי המחקק הוא מבחי' אבא בחי' ביטול שהוא למעלה גם ממדרגת היין דקדושה, כי היין מבחי' בינה כו', ולכן בכהנים שהם מבחי' חכמה נאמר יין ושכר אל תשת כו'. והיינו פן ישתה וישכח מחקק בחי' ביטול הנ"ל שהוא חותם שוקע, הפך היין ועושה ההגבה לארמא קלא. אך ביאור הדברים איך היסוד נק' מחקק שהוא רמ"ח איברים, והענין כמ"ש בד"ה והי' לכם לציצית בענין כי מאש יו"ד לוקחה זאת, וז"ל אך כיצד תהי' המשכת חכמה עילאה בבחי' גלוי למטה הנה הוא עד"מ כמו טפה ממוח הזכר שמוכרח להתפשט תחלה בכל האיברים כך צ"ל התפשטות והמשכת החכמה ע"י רמ"ח איברים דמלכא שהם רמ"ח מצות, שהמצות הם כלים לאור א"ס ב"ה המלובש בהם כמו האברים שהם כלים לנשמה ורוח החיים המתפשט בהם והמצות הן הן שממשיכות בחי' חכמה עילאה בחי' ביטול לכללות נש"י שתהיינה בבחי' אשה כו' עכ"ל. הרי ביסוד צדיק עליון הממשיך טפת חכמה עילאה בחי' ביטול יש כללות הרמ"ח איברים שהם רמ"ח מצות כנ"ל, וע"כ מחקק גי' רמ"ח. ועיין בפ' בראשית ד"ט ע"א ע"פ והוא כחתן כו' ואין נסתר מחמתו ע"ש. ובענין ומחקק מבין רגליו ארז"ל אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים, וברבות ויחי פצ"ט אימתי ומחקק מבין רגליו כשיבוא אותו שהמל' שלו שכתוב ברגלים תרמסנה עטרת וגו' בישעי' סי' כ"ח ג'. ויש להעיר ממ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא כו' ואזי יהי' גילוי למטה בחינת מחקק.

ו) ובספר אור תורה מהמגיד נ"ע פ' ויחי גבי ומחקק מבין רגליו העיר מענין צדיק מושל ביראת אלקים, ומפסוק ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וז"ל, והנה ידוע כי הדיבור נמשך מהלב לכנפי ריאה, ומשם יוצא הקול ונעשה הדבור (עמ"ש מזה בד"ה כי אברהם לא ידענו), והנה הבנת הלב ע"כ שמקבלת מדבר אחר שהיא המחשבה, כי עי"ז נקרא הלב מבין, המבין דבר מתוך דבר, פי' שמקבל מדבר אחר בהבנה שהוא המחשבה ונעשה נבון,

והיא המחשבה הטהורה היא חוקקת בההבנה (ר"ל המחשבה הטהורה הוא חכמה עלאה, כנזכר בזהר חיי שרה קכ"ג א', ויסוד אבא הוא העושה החקיקה בההבנה, שהוא בחי' יסוד אימא, וכענין מ"ש בביאור ע"פ ועשית ציץ גבי ופתחת עליו פתוחי חותם, אשר פתוחי חותם הוא בבחי' יסוד אימא, כי ציור האותיות הוא באור הבינה דוקא, לפי שאור החכמה הוא למעלה עדיין מהתהוות ציור האותיות כלל, מפני שחכמה היא למעלה מההשגה וע"כ מושלל שם מבחינת אותיות, כי בחי' אותיות לא שייך אלא בדבר שכבר יש בו השגה ותפיסא, והיינו דוקא באור הבינה, ומ"מ פתיחת וחקיקת האותיות באור הבינה וההשגה הוא נמשך ע"י כח החכמה, שהוא ענין יסוד אבא בריקת וסקירת השכל המאיר אל ההשגה ועושה בה אותיות החקוקים, ולכן נאמר למשה שהוא יסוד אבא ופתחת עליו פתוחי חותם, והיינו כי התורה היא נתלבשה בצרופי אותיות והיא בחי' פתוחי חותם חותמו של הקב"ה, והרי אורייתא מחכמה נפקת, אשר החכמה היא למעלה עדיין מבחי' אותיות, אלא משום דמחכמה נפקת ונתלבשה בבינה הנק' ספר, כמ"ש בפ' ויקהל דף ריש, ובכח החכמה נחקקו האותיות בבינה, ועמ"ש בביאור מאמר פ' קדושים דפ"ו ע"פ לפני לא נוצר אל, ובביאור מאמר הרע"מ פ' שופטים דער"ה א' גבי כגוונא דאורייתא דאיהי חוור מלגאו ואוכמא מלבר, ומ"ש בביאור ע"פ אם בחקתי בענין אותיות החקיקה, ובד"ה ויעש דוד שם) והקול הוא החוקק בהדבור (עיין בד"ה אד' שפתי תפתח, ועמ"ש ע"פ מאמר פ' בלק דר"ג ע"ב גבי אספרה אל חק שהמל' שהוא הדבור נק' חק יעו"ש, וע' בביאור מאמר פ' קדושים דפ"ו הנ"ל שהדבור נמשך מן המדות ומ"מ אבא יסד ברתא, שהתינוק א"י לדבר כל זמן שלא נשלמו מוחין דיניקה, אלא שע"י התלבשות השכל בהמדות נמשך הקול ומתלבש בהדבור, וחקיקה זו נמשך מקלא דאשתמע וחקיקה הראשונה נק' קלא דלא אשתמע, ועמ"ש בד"ה וישב יעקב. וז"ש המגיד נ"ע כי מלובשים חקיקות זה בזה, שיסוד אבא מתלבש ביסוד ז"א ועושה החקיקה ב' בהדבור) נמצא כי מלובשים חקיקות זה בזה, וזה נקרא לבנת הספיר, כי ספור הוא לשון זוהר ובהירות, שהוא הסתכלות המחשבה הנקרא עין כמו ברק המבהיק ומבהיר פתאום כך המחשבה חקקתו ומאירה להבנת הלב, והוא כמו עין המבהיק ומביט שהוא פתאום כהרף עין, (לפ"ז מפרש לבנת הספיר יסוד אבא שהוא ענין בריקת וסקירת השכל וז"ש כמו ברק המבהיק כו) וזהו חקיקה עליונה, ועוד כי ספור הוא לשון ספירת דברים והוא המחוקק שהוא הקול החוקק הדבור (במאו"א אות למד סעיף י' כ' לבנת הספיר עטרת היסוד, והיסוד דעולם הבריאה, לבנת הנוק' ספיר דכורא עכ"ל, ועיין בזהר פקודי דרמ"ה ע"א, היכל לבנת הספיר כולל מל' ויסוד, והיינו בחי' מחקק התחתון כנ"ל. אלא שהמגיד נ"ע פי' שכמ"כ הוא בבחי' בינה ויסוד אבא, והוא חקיקה עליונה. ועמ"ש בתו"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו כמעשה, לבנת הוא בחי' אותיות כענין ותהי להם הלבנה לאבן כו', וזהו אותיות דב"ן שמתבררים בתשבע"פ להיות לבנת הספיר, וכעצם השמים אותיות דמ"ה. ויש לפרש דהיינו ב' חקיקות הנ"ל, וגם י"ל ב' חקיקות הנ"ל היינו אותיות החקיקה ואותיות הכתב, עיין בביאור אם בחקתי הנ"ל). וזהו לא יסור שבט מיהודה, פי' כי הצדיק הנק' ע"ש איש יהודה (עמ"ש בד"ה חייב אינש לבסומי שמרדכי שהי' משבט בנימין נק' יהודה ע"ש ההודאה

והביטול, ועמ"ש בד"ה יהודה אתה) לא יסור שבט ומושל ממנו, כי הצדיק מושל ביראת אלקים. (ומה גם כי יהודה היא בחי' שמו"ע שהוא השתחוואה וביטול, וע"י שמו"ע שמתפלל ממשיך גלוי רצון העליון למעלה מהחכמה כמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים בענין קשר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל, וזהו ענין השבט ע"ד כוכבא דשביט, שהוא המשכת רצון העליון, והיינו ע"י ששם עלו שבטים שבטי י"ה עדות לישראל להודות כו', שע"י ההודאה והביטול עלו למעלה מעלה ונקראים שבטי י"ה וממשיכים בחי' עדות לישראל, עדות לשון עדי וקישוט בחי' כתרים לקונו כנ"ל, וכמ"ש ע"פ אלה פקודי כו' בענין פי' משכן העדות, כי העדות הוא ההמשכה מבחי' הנסתרות לה' שע"ז צריך עדות, וגם לשון כתר ועדי כנ"ל ע"ש. וגם כי שרש דשרש י"ב שבטים ושבט לוי הוא מי"ג מדות הרחמים כמ"ש במ"א בד"ה ויאכילך את המן כו', וע"י המשכת י"ג מדה"ר מהפכים מדה"ד למדה"ר ורב חסד מטה כלפי שבט, וגם י"ב צירופי הוי' אשר בכל ר"ח מאיר צירוף א' הם נגד י"ב שבטים, והם ג"כ מושל על בחי' ש' אלקים כו' בחי' ישראל כי שרית עם אלקים. ועמ"ש במ"א ע"פ כתפוח בעצי היער דקאי ג"כ על י"ג מדה"ר שנק' עצי העיר בחי' צומח וזהו ענין שבט כו', וגם י"ב ברכות אמצעים דשמו"ע נגד י"ב שבטים והם המשכות רצון העליון שלמעלה מהחכמה כמ"ש ע"פ מה יפו פעמייך. אך כי הנה הכתר נעשה מאבנים טובות שהם אותיות התפלה, וגם כי ההמשכה להיות גואל ישראל רופא חולים ומברך השנים, הוא בהכרח ע"י המשכת צירופי אותיות שיתהפך הצירוף מפשע לשפע, והמשכה זו צ"ל ע"י ב' חקיקות הנ"ל שיומשך באותיות דבינה ואח"כ באותיות הדיבור, וזהו ענין ומחקק מבין רגליו כמו שמבואר) ומחקק מבין רגליו, שהוא ב' מחוקקים ולבנת הספיר כנזכר שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר שהוא מדת הצדיק עלמא דאתכסיא כידוע, עכ"ל האר"ת שם עם תוספת ביאור להבין מעט דבריו הקדושים כנ"ל. (והנה להבין בעבודה ענין ב' חקיקות הנ"ל, י"ל שזהו ענין תפלה ותורה, כי התפלה בלחש היא קלא דלא אשתמע, וגם מאותיות התפלה נמשך הכתר לז"א, והיינו מאו"א שמהם נמשך הכתר לז"א, וזהו ענין חקיקה הראשונה דיסוד אבא שנמשך בבינה, וגם בינה ליבא וזהו עיקר התפלה. ועמ"ש סד"ה השמים כסאי בענין איזה בית כו' ואל זה אביט כו' בחי' ראי' ומקיף היינו ע"ד שפי' המגיד נ"ע הסתכלות המחשבה הנק' עין, וגם כמ"ש בד"ה כי ביום הזה יכפר, שהתפלה עיקרה במחשבה לרעותא דלבא תליא והדבור אינו אלא לעורר הכונה. ואח"כ עסק התורה שהיא קלא דאשתמע בדבור היא בחי' חקיקה הב'. ועמ"ש בד"ה וכל בניך שהתפלה היא בחי' בניך בינה בן י"ה, והתורה היא בוניך והוא ענין ב' חקיקות הנ"ל. ועמ"ש בד"ה החלצו מאתכם בענין ב' שלומות שלום בפמשמ"ע ושלום בפשמ"ט, והיינו ג"כ ב' בחי' אלו. וע"ש דשלום בפשמ"ע שבנפש להיות מוח שליט על הלב, וזהו ענין חקיקה שחוקק המחשבה בהלב בבחי' בינה ליבא. ושלום בפשמ"ט שבנפש בבחי' המדות, שמאלא אתכליל בימינא, והיינו חקיקה הב'. או י"ל ב' חקיקות הנ"ל הם ע"י קיום מל"ת וקיום מ"ע, כי מל"ת הם בבחי' י"ה, שהוא מוח ולב כנ"ל, ומ"ע הם בבחי' ו"ה. גם י"ל ב' חקיקות אלו זהו ענין הנז' בד"ה אם בחקתי

שיש ב' חקיקות לכלי מבחוץ ומבפנים כנז' למעלה אות ד'. והנה ע"י כ"ז נעשה כנ"י בחי' באר מים חיים כו', וזהו באר חפרוה כו' במחוקק וכנ"ל.

ז) וזהו כי בועליך עושיך, העושה אותך כלי ריקן. (והנה ידוע דפי' בועליך הוא ענין גילוי פנימיות התורה שיהי' לעתיד, משא"כ עכשיו נק' אירוסין כמ"ש ברבות בא ס"פ ט"ו, ועמ"ש מזה בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה. אך עכ"ז משמע בכמה דוכתי דגם עכשיו שייך בחי' בועליך, וכמ"ש ע"פ תורה צוה גבי שמע"צ, והיא הארה בעלמא מבחי' דלעתיד, ועוד שהרי ביאה אירוסין עושה עיין רמב"ם רפ"י מה' אישות ובמ"מ שם. ובחי' זו י"ל כי אורייתא סתים וגליא, וע"י העסק בפנימיות התורה נק' בחי' כי בועליך, או ע"י העסק במדרש ואגדה כמ"ש באדר"נ פכ"ט שעי"ז טועם טעם יראת חטא. והגם שבאמת פנימיות התורה לא נתגלה עד לע"ל היינו גילוי גמור ואמתית הפנימיות, אבל איזו הארה יוכל לבוא דרך השגה בעלמא בבחי' ידיעת המציאות, ועכ"ז נק' בחינה זו כי בעוליך, כי עי"ז יוכל ליקלט עכ"פ ההתפעלות מרוממות אל בבחי' פנימיות הלב שאז נק' בחי' יחוד ממש וכמ"ש מזה בד"ה עיני כל אליך ישברו. וגם בחי' כי בועליך היינו ע"י ק"ש ותפלה, שהוא ענין היחוד העליון להיות נקלט אהבת ה' ויראתו בתוך תוך הלב, וע"ז נאמר נודע בשערים בעלה, לכל חד לפום שיעורא דמשער בלביה. וענין עושיך היינו ע"י ההכנה שלפני התפלה ובפסוד"ז וע"י קיום המצות וכנז"ל, וע"י עסק התורה שהוא ג"כ בחי' בועליך שעי"ז עושיך כו' ע"ד אשר עשה את משה ואת אהרן כו'. ועיין ברבות וירא פנ"ג ע"פ ויעש ה' לשרה, עיקר מטרון לא הי' לה וגליף לה הקב"ה עיקר מטרון, והיינו חקיקת ועשיית הכלי בכנס"י הנק' שרה, נק' ויעש. ועיין בזהר וירא קט"ו מענין ויעש. ועיין עוד ברבות אמור ס"פ כ"ט וכאן כתיב ועשיתם עולה כו' כאלו היום נעשיתם לפני כו' ע"ש).

ה' צבאות שמו, זהו רצוא כו'. (הנה בענין שם צבאות הוא בנו"ה, וזהו ענין מחוקק מבין רגליו, וכמ"ש קדוש ק"ק ה' צבאות מכה"כ, שכדי להיות הגלוי בכנ"י הנק' ארץ להיות מכה"כ הוא ע"י שמתחלה נמשך בבחי' נו"ה שהוא ענין ה' צבאות, כי נו"ה הם עד"מ בחי' כליות יועצות איך להשפיע, וההשפעה עצמה היא בחי' יסוד וזהו ומחקק מבין רגליו. ועמ"ש מזה בכוונות ברוך שאמר גבי יחיד חי העולמים, ועמ"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה. יין ושמן, מענין נו"ה דאבא. והנה ידוע דנה"י חדשים נמשכים מהכתר, ע"כ בחנה שהזכירה שם צבאות בראשונה נאמר תחלה ותתפלל על ה'. ועז"ל בענין שנאמר כאן ה' צבאות שמו, ע"פ משנ"ת בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות, שבחי' שם צבאות היינו כשנמשך אור א"ס ב"ה בכלים דבי"ע אף שהן נבראים להיות מתיחד עמהם בתכלית היחוד שיהי' בהם ג"כ איהו חד עמהם ע"ד שמתייחד בכלים דאצילות, זהו ענין ה' צבאות כו' ע"ש. וכיון שכן הרי להיות הכלי ריקן בכנס"י היינו גם בנשמות דבי"ע שהן רוב הנשמות רובן ככולם ממש, וכלי זה הוא כדי שיהי' המשכת יחוד העליון שיהי' הגילוי למטה כמו באצילות, ע"כ נאמר, כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו, שהרי שם זה מורה שגם בבי"ע יוכל להיות ההמשכה והיחוד העליון ממש שיהי' איהו וגרמוהי חד, וכיון שכן יוכל להיות כי בועליך עושיך כו'). וגואלך קדוש ישראל, פי' קדוש ומובדל,

שאע״פ שנמשך בבחינת צבאות וריבוי גדודי מלאכים ונשמות דבי״ע, עכ״ז הוא קדוש ומובדל מהם וכמו שנאמר קדוש ק׳ ק׳ הוי׳ צבאות, כי אות הוא בצבא שלו כו׳. וי״ל אע״פ שבבחי׳ צבאות נמשך ג״כ בחי׳ קדוש שזהו ענין הקדוש הג׳ הוי׳ צבאות ומזה נמשך משארז״ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש, עכ״ז הוא ית׳ קדוש ומובדל מהם ע״ד קדושים תהיו יכול כמוני ת״ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם. וזהו ענין קדוש ישראל שהוא קדוש ומרומם גם מבחי׳ ישראל דלעילא, ולכן אומרים ג״פ קדוש. וכה״ג נת׳ ע״פ ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו. ועמ״ש מענין וגואלך סד״ה נאוו לחייך, אלהי כל הארץ יקרא, פי׳ שעי״ז יתגלה רצונו ית׳ ואחדותו בכל העולמות, וזהו אלקי כל הארץ יקרא לעתיד, וכמ״ש בברכה בא״י אלקינו, ואח״כ ההמשכה בהעולם, וזהו מלך העולם. והיינו כנ״ל שע״י שעיקר השראת הנשמה במוח עי״ז נמשך אח״כ הארותי׳ מהמוח בכל האברים, וכמו בשנה ע״י ר״ה מתפשט האור לכל ימי השנה, וכמו שהוא בנפש ושנה, כך הוא בעולם כו׳. ועמ״ש מזה סד״ה כי ההרים ימושו, שזהו ענין כי ההרים ימושו, הרים היינו העלאה, אלא אלקי כל הארץ יקרא להיות הגלוי למטה, וזהו ע״י וברית שלומי לא תמוט כו׳ וזהו כי בועליך עושיך כו׳.

שייך למש״ל בד״ה כי בועליך עושיך אות א׳ וא״א להיות השראת השכינה אלא ע״י שנהי׳ כלי ריקן. הנה כלי ריקן זה זהו ענין יסוד דנוק׳ שהוא ענין הביטול כמו תלמיד היושב לפני רבו שצריך לבטל שכלו מכל וכל, וכ״ז שאינו מבטל א״ע לגמרי א״א לו לקבל ולקלוט השפע. וזהו ענין אחותי בת אבי דוקא כח מ״ה. וצ״ע דבגמרא פ״ו דברכות ד״מ ע״א ארז״ל במדת הקב״ה כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק שנאמר והי׳ אם שמוע תשמעו כו׳. וצ״ל שהוא ע״ד שארז״ל פ״ט דברכות דנ״ה ע״א אין הקב״ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר יהיב חכמתא לחכימין, והוא ע״ד שהתורה יש בה סתים וגליא וא״א להשיג הסתים שבתורה אלא דוקא ע״י הגליא, וכן חכמה תתאה היא כלי לחכמה עילאה. ולכן ארז״ל אין השכינה שורה אלא על חכם גבור כו׳. וי״ל ששני הענינים אמת, שזה שיהי׳ כלי מלא מח״ת הוא ע״י שיהי׳ כלי ריקן מתאוות נה״ב, ולפ״ז ענין מקדש ד׳ כוננו ידיך היינו שגם זה גופא שיהי׳ כלי מלא מחכמה תתאה עד שיוכל להחזיק המשכת חכמה עילאה, הנה כלי זה ג״כ כוננו ידיך. לפ״ז כי בועליך דקאי על לע״ל שאז דוקא יהיו הנישואין כמ״ש במד״ר פ׳ בא ס״פ ט״ו היינו שאז יהי׳ גילוי פנימיות התורה, זהו נמשך ע״י עושיך שעשאה כלי ע״י מתן תורה שתהי׳ כלי מלא מן הנגלות שבתורה וכלי ריקן מתאוות גשמיות זהו הכלי לגלוי פנימי׳ התורה. ופי׳ כוננו ידיך, היינו כמ״ש בגמ׳ פ״ק דכתובות דף ה׳ סע״א, והנה כלי מחזיק ברכה זהו השלום וענין השלום ע׳ באג״ה בד״ה והי׳ מעשה הצדקה שלום שבכלל זה ביטול נה״ב לגבי נה״א.

נ"ד ט'

כי מי נח זאת לי.

במד"ר פל"ג י"ל כי מי נח זהו שיהי' נח פרה ורבה יעו"ש והוא המשכת מ"ד שלא רצה נח שיהי' פו"ר עד שנשבע לו מעבור מי נח היינו המבול כו'. מד"ר פ' שמות פ"א קיו"ד כמ"ש בגמרא פ"ק דסוטה י"א א'. פ' צו ר"פ יוד. בשה"ש רבה פסוק אחזו לנו שועלים י"ח ד' ע"ד הנ"ל בפ' שמות פ"א. סוף איכה פ"א ד' ע"פ השיבנו כו' חדש ימינו כקדם, רבי אומר כימי עולם כימי נח, שנאמר כי מי נח זאת לי, פירוש דמפרש כי מי היינו כימי וכן מפרש בגמרא פרק חלק דצ"ט ע"א גבי ימוה"מ הן כמימי נח כו', ולא כהיפ"ע בפי' המד"ר שם שנדחק בזה, וע' במד"ר פ' צו ג"כ כימי עולם כימי נח וכשנים קדמניות כימי הבל היינו כי בנח נאמר וירח ה' את ריח הניחוח כו' ובהבל וישע ה' אל הבל כו', א"כ גם כאן פי' כי מי נח זאת לי היינו גלוי בחי' ימי עולם ע"י וירח ה' את ריח כו' ופי' ימי עולם ע"ד כי אמרתי עולם חסד יבנה וע"ד וארשתיך לי לעולם.

ב) בגמרא פרק חלק דצ"ט ע"א ימוה"מ כו' כימי נח עד עכשיו שנאמר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי ופרש"י כי מי נח, כמו כימי נח, בחשבון השנים שנמצא בידו לאותו זמן שנשבע ה' כו' כן נשבעתי כפי אותו חשבון נשבעתי כו', ובמהרש"א כמימי נח עד ימוה"מ כן יהיו ימוה"מ ואפ"ל דע"י מי נח וריח הניחוח נמשך אח"כ הברית כרותה בקשת עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו'. וע' מזה בת"א פ' יתרו בד"ה הנה להבין שורש ענין מתן תורה, וע' בסידור בד"ה למנצח על השמינית שבחי' זו נמשך מחיצוניות א"ק וע' בה"ז פ' וירא ע"פ וגם אמנה אחותי כו' שבחי' אין ויש הן תרין ריעין כו', ובימוה"מ יהי' בחי' זו גם בפנימית, וזהו ביום ההוא יהי'.

ג) בילקוט במ"א סי' ו' דכ"ט ע"ג סוף רמז קפ"ד ע"פ ובשנת אחת עשרה מהו ירח בול כו' שהארץ עושה בולין בולין (עמ"ש ע"פ מזבח אדמה תעשה לי) ד"א מהו בירח בול בירח מבול חסר מ' כנגד ארבעים יום שאע"פ שנשבע הקב"ה כי מי נח זאת לי אעפ"כ מ' יום בכל שנה היום אותם הימים עושים רושם בעולם עד שעמד שלמה ובנה את בהמ"ק ופסקו אותם מ' יום לפיכך כתיב חסר מ' כנגד ארבעים יום שפסקו עכ"ל. ואפ"ל כי בבנין בהמ"ק נאמר קומה ה' למנוחתך וכמ"ש מזה בזהר ר"פ ויצא דקמ"ח, ועיקר ענין המנוחה נמשך ע"י ההמשכה מע"ק ע"ד נוא שאנן לעת"י אתמר וכענין מנוחה לחיי העולמים. וזהו על מי מנוחות ינהלני שפי' בעמה"מ ש"ע נהורין, ולכן פסקו רושם מי המבול שענינם כדי להמשיך אח"כ מי נח בחי' ניחא דשבת והוא המשכת מ"ד הנמשך אחר הבירור דמ"ן, ומאחר שבבהמ"ק הי' גלוי מי מנוחות א"צ כלל לזה וכמ"ש בת"א פ' נח בד"ה מים רבים.

בצד העמוד בגוכת"ק: וזהו ע"ד מ"ש על מי מנוחות ינהלני ועמ"ש מזה ע"פ הזהר ויצא קומה ה' למנוחתך.

ד) **זח״א** פ׳ נח דס״ז ע״ב שנק׳ מי המבול ע״ש נח היינו מי נח לפי שלא בקש רחמים על דורו, משא״כ משה ולכן נאמר ויזכור ימי עולם משה עמו, יעו״ש.

דף ע״ב ב׳ פי׳ כאשר נשבעתי מעבור עוד מי נח, שזה היה ע״י הקשת שהיא הברית הכרותה ע״ז, כן נשבעתי מקציף עליך, שזהו ג״כ ענין הקשת ע״ש בפי׳ וראיתיה לזכור ברית עולם, דיתחזי האי קשת בעלמא בגווני נהירין כו׳ ככלה דמתקשטא לבעלה, ופי׳ בזח״מ שם כי הקשת הוא מורה סוד יחוד עליון שמתקשרת המ׳ שהיא מציאות הקשת כלול בג׳ גוונין שהם חג״ת (עמ״ש בלק״ת בשה״ש ע״פ הנך יפה רעיתי הנך יפה שמקבלת מגוונין עילאין) ועכ״ז אין יחוד זה שלם לפי שכשזה היחוד מתגלה הקליפות היצה״ר תובעים חלקם ולכן אנו אומרים בשכמל״ו בחשאי כנזכר פ׳ תרומה דף קל״ד ולכן בא בגוונין חשוכין (עמ״ש בלק״ת פ׳ תצא בענין וראית בשביה אשת יפת תואר, והיינו עם היות הקשת מורה על היופי בחי׳ הנך יפה עכ״ז הוא בשביה בנה״ב ויצה״ר כו׳) אבל כד יפקון ישראל מן גלותא של נה״ב זמינא האי קשת לאתקשטא בגוונין בלתי התלבשות הקליפות כמו שהיא מתלבשת עתה כנזכר אלא תתפשט מהקליפות וזהו גלה כבוד מלכותך כו׳ (ועמ״ש ע״פ הוד והדר לבשת שגילוי לבושי הוד והדר שהי׳ קודם חטא עה״ד יתגלה לע״ל) ומכ״ז מובן הפי׳ כי כאשר נשבעתי כו׳ ע״י ברית הקשת כו׳ כן יהי׳ לע״ל אלא שיהי׳ ע״י גוונין נהירין, ואפ״ל שזהו מ״ש אח״כ כי ההרים ימושו כו׳ וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט, ר״ל עכשיו מתקשרת בחג״ת דאצי׳ הנק׳ הרים ונה״י הנק׳ גבעות, אבל לע״ל תתקשר בחג״ת דא״א, וזהו וחסדי כו׳ וברית שלומי כו׳. ועמ״ש ע״פ וזכרתי את בריתי יעקוב כו׳ והארץ אזכור שזהו ג״כ ענין התקשרות המ׳ בחג״ת. ועמ״ש בת״א סד״ה ועשית בגדי קדש בענין והם יקחו את הכסף ואת הזהב כו׳ גוונין עילאין.

ה) **זח״ג** ויקרא דף י״ד ע״ב ודט״ו ע״א ג״כ ע״ד מ״ש בזהר פ׳ נח דס״ז ע״ב דנח גרם שלא בקש רחמים על דורו ולכן נק׳ מי המבול על שמו, מי נח. אך נזכר בתוספת ביאור, והקדים שכשיש יחוד העליון הנק׳ יעשה שלום לי, אזי כל העולם שורה בברכה, ולכן כשיש צדיק גמור בעולם הנקרא וצדיק יסוד עולם, שהוא הממשיך יחוד העליון, אזי דינין לא שריין, וזה הי׳ ענין משה שבזכותו נמשך הסליחה לכל דורו. ונח עם שהי׳ צדיק, כיון שלא בקש רחמים על דורו לכן נק׳ הדין על שמו מי נח. ויש לפרש כי מי נח מורה על שני ענינים, האחד טוב, והוא ענין יחוד העליון הנ״ל שנק׳ השפעה זו מי נח, כמ״ש בזהר ר״פ נח דנ״ט ע״ב, גבי ההוא נהר כו׳ ועייל לגנתא ואשקי לי׳ משקיו דלעילא ועביד ליה נייחא, ופי׳ במק״מ שהיסוד הנקרא נהר ממשיך הטפה למ׳ ממוחי או״א וע״י הארות אלו יש לה נחת רוח כו׳, וע״ש בהרמ״ז, ועמ״ש ע״פ מאמר הזהר פ׳ אחרי דס״ז ע״ב בגין לאתענגא מההוא שקיו דנחלא כד״א והשביע בצחצחות נפשך, וזהו הנקרא מי נח. והפי׳ השני כפשוטו, דמי נח הוא המבול, והיינו כי ע״י שנח לא בקש רחמים על דורו ולא נמשך היחוד העליון הנק׳ מי נח כפירוש הראשון, עי״ז נמשכו מי המבול והם נק׳ מי נח, כי נח גרם לזה. עו״ש פי׳ זאת לי קאי על הקשת.

מענין מבול הוא בקורקע בשורש נבל וע"ש שורש א' וע"ש שורש ו', ויש לעיין בשורש בלל בול בלה ובשרש יבל וכפרש"י פ' נח מבול לשון בלה בלבל הוביל.

ו) **עמ"ש** ע"פ ואני ההני מביא מבול, בענין לולי ה' שהי' לנו כו' אזי עברו על נפשנו המים הזדונים, ומ"ש ע"ז בזח"א דס"ג סע"ב, ובפי' אשריכם זורעי על כל מים, דוגמת היפוך מי המרה שהם ק"נ למתיקה, וימתקו המים, כמ"כ מבחי' המבול נעשה מי נח בחי' נייחא כו', וכמ"ש בת"א פ' נח ע"פ מים רבים לא יוכלו כו'.

כי ההרים ימושו.

יש לפרש בשני אופנים, האחד שאינו ודאי שימושו, אלא דקאי רק לחזק תוקף ענין וחסדי מאתך לא ימוש, ר"ל שאף את"ל שההרים ימושו, הגם שזה רחוק מאד מ"מ לו יהי כן, עכ"ז וחסדי מאתך לא ימוש. ודוגמת התשובה על ותאמר ציון עזבני, השתכח אשה עולה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך, כי רבות עשית כו' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. כמ"כ הפי' כאן, דר"ל שעיקר הענין לומר איך שחסדי מאתך לא ימוש יותר ממה שההרים לא ימושו, כי ההרים אפשר שימושו כו' משא"כ וחסדי כו'. ועד"ז פרש"י וז"ל, אף אם תכלה זכות אבות ואמהות חסדי מאתך לא ימוש עכ"ל. והיינו כי האבות נק' הרים והאמהות נק' גבעות, וע"ז אומר אף אם ההרים ימושו דהיינו שתכלה זכות אבות, כמו שיש דיעה כן בגמרא פרק במה בהמה, אך במד"ר פ' בחקתי ס"פ ל"ו איתא ר' אחא אומר לעולם זכות אבות קיימת ולעולם מזכירין אותה וכה"א ולא ישכח את ברית אבותיך, הובא בתוספות שם. ולכן אומר אף אם ההרים שהוא זכות אבות יהי' תמה כפי מ"ד כן בגמ', הגם שזה רחוק מאד כמ"ש במד"ר הנ"ל, אך לכל הדיעות וחסדי מאתך לא ימוש. הפי' השני י"ל, שההרים עתידים שימושו, ואולי ע"ד ועמדו רגליו כו' ומש חצי ההר כו' אבל וחסדי מאתך לא ימוש. ולכאורה זה הפירוש השני תמוה, דכיון שההרים הם האבות והגבעות הם האמהות איך יתכן שימושו כו'. ואולי י"ל ע"ד כל המועדים בטילים לע"ל, וצ"ע דהאיכא למ"ד מימי אליהו תמה זכות אבות.

א) **הנה** הרים נקראו האבות, להעלות כנס"י שהיא בחי' והארץ הדום רגלי. (ה'. לפ"ז פי' הרים לשון הרמה והגבהה, כמו ולא ממדבר הרים תלים סי' ע"ה זיין, דקאי עמ"ש תחלה אל תרימו למרום קרנכם, דלפ"ז ולא ממדבר הרים ר"ל לשון הרמה והגבהה, וכן פרש"י והמצ"ד שם. ובד"ה ארץ הרים וגבעות פי' הרים זהו בחי' חותם בולט שמלמטה. ועמ"ש בלק"ת פ' חקת סד"ה אז ישיר ישראל עלי באר בענין מ"ש בזבולן עמים הר יקראו, וע' זח"ג אמור ד"צ ע"א בפי' צדקתך כהררי אל. ועמ"ש בענין בחי' זו דהרמה

ועליי' מלמטה למעלה בד"ה ואתחנן דתקס"ד, ושם שזהו בחי' תפלה, אמנם תורה הוא בחי' מלמעלה למטה ומי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, אפ"ל עד"ז הוא ענין כי ההרים ימושו, וחסדי ה"ע ההמשכה מלמעלה למטה מאתך לא ימוש כו', וכדמפרש כאן סוף הדרוש, ע"כ). והנה אין קורין אבות אלא לשלשה, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. (ה'. ובחי' יעקב זהו ענין תפלת ערבית רשות זח"א חיי קל"ג א', מליהו בלחישא יעקב משמש במרום ג"כ לשון רוממות ע"ש, ע"כ). והנה ארז"ל מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי כו' חזר דוד וסמכן שנאמר סומך ד' כו'.

נ"ד י"א

עני' סוערה כו' ויסדתיך בספירים.

מד"ר פ' בא פט"ו דף קל"א ע"ד החמישי שהוא בונה את ירושלים באבן ספיר כו'. והענין כמ"ש בזח"ב פקודי דף ר"מ סע"א, ת"ח כתיב זכור ד' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה, על דא זמין קודב"ה למבני יסודי ירושלים מיסודין אחרינן דישלטון על כולא ומאן אינון ספירין דכתיב ויסדתיך בספירין דאלין אינון יסודין וסמכינן תקיפין עילאין. והענין כמ"ש בזח"ג בהעלותך דף קנ"ב ע"ב מאי יסודא לא תימא יסודא עילאה דצדיקא דעלמא אלא יסודא דאבן טבא כד"א אבן מאסו הבונים כו', והיינו יסוד דנוק' שמבחי' זו יניקה לחיצונים ע"ד לפתח חטאת רובץ וזהו נמשך מבחי' בא נחש על חוה, ועז"נ האומרים ערו ערו עד היסוד בה, ומ"מ גם ע"ז נאמר וכבודי לאחר לא אתן ברע"מ ר"פ תצא דף רע"ו ע"א ובהרמ"ז לשם. אכן לע"ל יהי' יסוד ירושלים באבנין ספירין שהם יסוד ז"א שהוא עד"מ דבר חזק וקשה שאין להם יניקה שם כי היסוד מושך מהבינה עלמא עילאה עלמא דחירו עיין זח"א דף י"ח סע"א, והמכוון כי אבנים הם אותיות ובמל' הם אתוון זעירין, והיסוד מעייל בה כ"ב אתוון עילאין כמ"ש בזהר ויצא דקנ"ז ע"פ וישכב עמה יש כב, יש עלמא דאתי כ"ב אתוון דאורייתא, גם י"ל, במ' אותיות דשם ב"ן, ובז"א אותיות דשם מ"ה כמ"ש בת"א פ' משפטים בד"ה ותחת רגליו, וא"כ לעתיד יהיו אותיות דמ' כמו אותיות יסוד ז"א, וע"ד והי' אור הלבנה כאור החמה כו'. ועד"ז עכשיו נק' ירושלים עיר אלקינו אותיות דשם אלקים ולע"ל נאמר ושם העיר מיום הוי' שמה כמ"ש במ"א. וע' עוד מענין ויסדתיך בספירים בזח"ב ס"פ בשלח דס"ו ע"ב ובס"פ משפטים דקכ"ז ע"א. וע' בשה"ש רבה בפסוק ידיו גלילי זהב שיר ה' י"ד בענין פי' מעולפת ספירים שי"ל טעם היות בירושלים נאמר ויסדתיך בספירים אך גלוי התורה לע"ל היא למעלה מבחי' אבנין דיסוד ז"א כ"א מאותיות דאבא וכתר ולכן היא מעולפת ספירים כו', או יותר י"ל ע"י מעולפת בעסק התורה שיגע בתורה מאד ע"י זוכה לבחי' ספירים הנ"ל.

נ״ד י״ב

ושמתי כדכד.

בפרדס ערך כד מהת״ז תקון כ״ח דע״ג א׳ שהיסוד נק׳ כד ששואב מהים, ר״ל שממשיך הטפה מים החכמה, ולפעמים נק׳ דך, היינו שבגלות נק׳ עני ונהר יחרב ויבש, והמ׳ ג״כ נק׳ כד ע״ש ותמלא כדה, והיינו שיסוד דנוק׳ נק׳ כד ששואב ג״כ מבחי׳ מים חיים מה שמברר מעולם התהו כמ״ש ע״פ והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים בבה״ז פ׳ שלח, ונקראת כדה כד ה׳ כי היא ה׳ תתאה. א״נ זהו תשבע״פ ששועבת מחמשה חומשי תורה, וכד דיסוד זהו כ״ד ספרין של תשב״כ. וזשארז״ל ע״פ כדכד ח״א שוהם וח״א ישפה, כדין וכדין, כי שוהם זהו אבנו של יוסף שהוא יסוד דדכורא צדיק יסוד עולם, זהוא ג״כ ענין גביע הכסף דיוסף שממנו שופכים לכוס והכוס הוא כד דבנימין ישפה יסוד דנוק׳, ולכן המזבח בחלקו של בנימין ונק׳ ידי ה׳ כמ״ש במ״א. ועפ״ז י״ל ענין כד הקמח דאליהו היינו יסוד ז״א שהוא כד שבו נמשך קמח שהיא תורה, כי חטה כ״ב אתוון דאורייתא אם אין קמח אין תורה, לכו לחמו בלחמי, ע״ד מזוני במזלא תליא, ובמא״א קוף סכ״ד כ׳ קמח היא המ׳, וע׳ מענין כד הקמח דאליהו בזח״ב ר״פ פקודי דף רכ״ב ע״א. וכדה דרבקה זהו תשבע״פ כי אכילה ושתיה זהו תשב״כ ותשבע״פ כמ״ש בת״א פ׳ משפטים סד״ה ותחת רגליו בענין ויאכלו וישתו, ובמא״א באות כ״ף ס״ל כד כד ב׳ שלישי דע״ב, והנה א״כ בשם ע״ב יש ג׳ בחי׳ כ״ד, ונת״ל ענין ב׳ בחי׳ כד. ולפ״ז י״ל כד הג׳ זהו התגלות פנימי׳ התורה דלע״ל שהוא יסוד אבא, והוא נק׳ ג״כ כד ששואב ממקור החכמה, אלא שגדול יותר ע״ד כסא דמ״מ מחזיק אר״ך לוגין שנאמר כוסי רויה וכ״ש הכד שממנו שופכים בהכוס כו׳.

ובפרש״י בקהלת סי׳ י״ב ו׳ ע״פ ותשבר כד על המבוע כדו של ברוך בן נריה על מבועו של ירמיה ששניהם הלכו בגלות, נשמע לפ״ז דהתלמיד שמקבל מהרב נק׳ כד שמקבל ממקום הנובע שהוא הרב, וזהו כמ״ש שיסוד נק׳ כד, שהוא מקבל מהת״ת, וגם מהבינה ודעת, ועכשיו הצדיק אבד, ואין נמשך בו הנביעה כו׳, ולע״ל נאמר ושמתי כד כד שיומשך בחי׳ ונתתי שלום בארץ, וזהו ענין מ״ח דברים שהתורה נקנית בהם, ועמד ע״ז במדרש שמואל ב׳ הר״י אלמושנינו מדוע כ״ד דברים הראשונים מתחילים בבית בלמוד בשמיעת האוזן כו׳ וכ״ד השניים מתחילים בה״א יעו״ש, וי״ל כי מ״ח דברים הם ב׳ כד הנ״ל דתשב״כ ותשבע״פ, והנה הבית הוא ענין ברוך שלכן מתחיל התורה בבית ע״ש שהוא סימן ברכה כמ״ש בזהר ר״פ ויגש, וברוך היינו כמ״ש והמלך שלמה ברוך, פי׳ שלמה הוא יסוד הנק׳ מלך שהשלום שלו, והוא ברוך שמקבל בכד מהמבוע היינו ונהר יוצא מעדן, וזהו כד הראשון שמתחיל בבית שהוא ברוך, וכד השני נק׳ כדה שהוא כד של ה׳ תתאה כנ״ל ע״כ מתחילים בה״א, ומקורה מה׳ עילאה שממנה נמשכים חמשה חומשי תורה וע״י ב׳ כדים אלו נק׳ כנ״י אשת חיל, כי חיל גימט׳ מ״ח, וגם ע״י יחוד ב׳ כדים הנ״ל נמשכו גלוי צבאות ה׳ מלאכים ונשמות שהן בחי׳ חיל, וגם חיל לשון כח כמו הנותן לך כח לעשות חיל בפ׳ עקב ח׳ י״ט, וכמו אד׳ ה׳

חילי. ועפ"ז יש לפרש הפסוק תלים סי' פ"ד ח' ילכו מחיל אל חיל, מבהכנ"ס לבהמ"ד, וכן בעליות הנשמות מג"ע לג"ע העליון נק' מחיל אל חיל, יען כי חיל זהו ב"פ כ"ד יחוד יסוד המשפיע ביסוד המקבל ויש בזה עולי רבות מדרגות לאין קץ כו', ואשת חיל היא עטרת בעלה, ר"ל שע"י תשבע"פ יהי' גלוי השליש העליון דע"ב שהוא כד נעלה יותר וזהו עטרת בחי' כתר כו'. ומכ"ז יובן ענין מ"ח קרשים שהיו במשכן וכן מ"ח נביאים, וזשארז"ל במד"ר נשא פי"ב ע"פ האמנם כי השמים ושמי השמים לא יכלכלוך כו' איני מבקש מכם אלא ד' קרשים לדרום כו' היינו מ"ח קרשים שעי"ז יומשכו ב' בחי' כד הנ"ל להיות ושמתי כד כד שמשותיך, ועמ"ש ע"פ מעין גנים באר מים מ"ח פעמים נזכר באר בתורה כנגד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם.

ולפמ"ש הרמ"ז פ' תולדות בדף קכ"ה על מ"ה, מ"ח טפות שמנטף עדן בגן הם י"ב צירופי הוי' שיש בהם מ"ח אותיות. והנה בכל אות מד' אותיות הוי' מתחילים ג' צירופים, א"כ בבחי' ו"ה יש ששה צירופים ובהן כ"ד אותיות, וכן בבחי' מ"ה, וא"כ י"ל זהו ענין כד כד, היינו חיבור י"ה וחיבור ו"ה. והנה ישמחו השמים ר"ת י"ה שמבחי' יחוד י"ה נמשך הגלוי בשמים שהוא ז"א עד כי ישמחו השמים, ועי"ז אח"כ ותגל הארץ ר"ת ו"ה, ר"ל שאז יומשך מבחי' ד' בה' תתאה, וזהו ע"ד אני אענה את השמים והם יענו את הארץ, עיין זח"ב פ' יתרו דפ"ה סע"ב. וא"כ מובן דכדכד זה הוא ההמשכה אל ה' תתאה מקור דבי"ע, וא"כ פי' שמשותיך ב' בחי' שמש היינו ג"כ יסוד אבא ויסוד ז"א כו'.

עמ"ש בענין פתח בכד וסיים בחבית בסד"ה.

פרדס ערך חבית.

מד"ר פ' בא פט"ו קל"א ד', עמה"מ שער עולם התהו פנ"א דכ"ט ע"ד שער קרית ארבע ס"פ קל"ט דקי"ח ע"ד, שער רישא דז"א פמ"ח דקנ"ד א'. ב"ב דע"ה סנהדרין ק' א'.

ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ, בישעי' סי' נ"ד י"ב, פ"ה דב"ב דע"ה א', סנהדרין פרק חלק דף ק' ע"ב, מד"ר בא פט"ו דקל"א ד', ת"ז תקון כ"ח דע"ג א', ושמתי כדכד שמשותיך דא שכינתא תתאה דאיהי כ"ד אתוון דיחודא קדמאה דשחרית (היינו בשכמל"ו יש בו כ"ד אתוון) וכ"ד אתוון דיחודא דערבית עכ"ל, ובכס"מ שם ס"ק ט' כד כד שמשותיך כד בצדיק כד במ' נמשך מן ת"ת שהוא שמש עכ"ל.

ב) **בעמה"מ** שער עולם התהו פנ"א דכ"ט ע"ד וז"ל חסד עולה ע"ב והם ג"פ כד ביסוד כד כד שמשותיך בעולם התיקון ובשעת החורבן נאמר ותשבר כד על המבוע עכ"ל, ובשער או"א ס"פ מ"ד דף ע"ח ג' כתב ויסוד אבא הולך בג' שלישיו מגולה ע"פ כולה של ז"א עד רגליו שהם ג"פ כד שהוא

ע״ד דיסוד אבא שנאמר עליו ושמתי כד כד שמשותיך שהם ב׳ שלישיו המכוסים ורק שליש אחד מגולה ממנו כו׳ ואפילו הכד הזה בימי הגלות כו׳ עכ״ל. וענין ג׳ שלישין י״ל ע״ד מ״ש הבחיי ס״פ כי תשא כי יו״ד מעלות שהם ע״ס נחלקות לשלשה מעלות של שלש שלש כו׳ וז״ס המשנה במצות תקיעות שופר שלש של שלש שלש עכ״ל, ובשער קרית ארבע ס״פ קל״ט דקי״ח ע״ד כ׳ כי שם ע״ב הוא ביסוד אבא ונחלק לג׳ שלישין דהיינו ג״פ כד עולה ע״ב, וכנגד שני שלישי׳ המגולים מצא מרע״ה אנשי חיל, ועד״ז נק׳ כנס״י אשת חיל, חיל ב״פ כד, אבל נבונים לא מצא מפני שהם באים מצד השליש המכוסה ביסוד אימא עכ״ל, וזה לא כמ״ש דע״ח ג׳ שב׳ שלישים הם מכוסים, ובשער רישא דז״א פמ״ח דף קנ״ד א׳ כדה על שכמה כד ה׳ תתאה שאין לנו עתה בגלות החל הכד הזה שהוא פרק השלישי מיסוד אבא כו׳, ולע״ל נאמר ושמתי כד כד שמשותיך עכ״ל, ועכ״פ ביארו שזהו ענין חסד גימ׳ ע״ב, וא״כ י״ל שזהו כי עכשיו השיב אחור ימינו, ויש קץ הימין שיאיר בחי׳ ימין וזהו ושמתי כדכד כו׳, ולהעיר ממארז״ל ע״פ יומם יצוה ד׳ חסדו ובלילה שירה עמי, כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום כו׳, ועמ״ש בלק״ת סד״ה ושמתי כדכד דרוש השני פ״ד, ומ״ש בפ׳ קדושים סד״ה ונטעתם כל עץ מאכל מענין ג׳ שלישין שבתפארת.

ג) **מד״ר** פ׳ בא פט״ו דקל״א ד׳ עשרה דברים עתיד הקב״ה לחדש לע״ל הראשונה שהוא עתיד להאיר לעולם שנאמר לא יהיה לך עוד השמש לאור כו׳ והי׳ לך ה׳ לאור עולם בישעי׳ סי׳ סמך י״ט, וכי יכול אדם להביט בהקב״ה אלא מה הקב״ה עושה לשמש מאיר מ״ט חלקי אור שנאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהי׳ שבעתים ואפילו אדם חולה הקב״ה גוזר לשמש ומרפאו שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה כו׳, החמישי שהוא בונה את ירושלים באבן ספיר שנאמר הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים ישעי׳ נ״ד י״א, וכתיב ושמתי כדכד שמשותיך, ואותם האבנים מאירות כשמש עכ״ל, אפ״ל כי בסידור ע״פ בונה ירושלים ה׳ היינו בנין ע״ס דמ׳ שהם נמשכים בה ממלכיות דעשר ספירות העליונות, ועמ״ש בלק״ת פ׳ ראה בד״ה וכל בניך בענין ורב שלום בניך א״ת בניך אלא בוניך, אבל לע״ל תהי׳ עליי׳ המ׳ להיות כמו בינה שיש בה עשר ספירות עצמיים וזהו ויסדתיך בספירים כו׳ וגם כדכד, ויהיו האבנים טובות מאירות כשמש, ואולי שרשם ממ׳ דא״ק הנק׳ אבן די לא בידין כו׳. ועוד כי כמראה אבן ספיר דמות כסא, א״כ הרי כסה״כ היא כמראה אבן ספיר, ומבחי׳ זו יהי׳ בנין ירושלים, והיינו מ״ש בירמיה סי׳ ג׳ י״ז בעת ההיא יקראו לירושלים כסא ד׳, והיינו כיון דיסדתיך בספירים כמו כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועמ״ש ע״פ גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד ובענין כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו.

בתחלת העמוד נרשם בגוכתי״ק: ישפה ל׳ ואשפי טור נשפה שלוא רש״י ב״מ ט״ז א׳, יוסף י״ל ק״ש דשחרית כד א׳, ובנימין ערבית והיינו בשכבך ובקומך כי בקר זהו יוסף בזח״ג ר״ד ב׳.

ד) **וז״ל** רש״י כדכד מין אבן טובה, שמשותיך יונתן תרגם אעך ואישוי במרגליו אעך, ומנחם חברו עם ישמשוניה (הג״ה, וא״כ הוא מלה תרגומית, כי תרגום משרת הוא משמש, כמו במשנה ספ״ז דיומא כה״ג משמש בשמונה כלים, משרת משה משומשני׳ דמשה, על כנך על שמושך, וענין תשמיש המטה, כאשר בא אל בת שבע, כד שמיש עם בת שבע, אשר לא ידעו איש בפ׳ וירא תרגום ירושלמי די לא חכימו תשמיש לגבר, א״כ אם יפרש שמשותיך ל׳ משמש, היינו שכלי תשמישם יהיו מכדכד, ואפ״ל שגם השמש נקרא כן לפי שהוא משמש את הבריות דהיינו להאיר להן, או שהוא משמשו של הקב״ה לארזג מן לבריות, עכ״ה). ויש פותרין לשון שמש חלונות שחמה זורחת בהן ועושין כנגדו מחיצה במיני זכוכית צבעים לנוי, (הג״ה, וא״כ זהו ע״ד אספקלריא ומסתמא הוא אספקלריא המאירה, וא״כ המכוון י״ל שמבחי׳ כ״ד אותיות דבשכמל״ו שנקרא אספקלריא שאינה מאירה, יומשך מזה שתהי׳ בבחי׳ כדכד שהוא עדיף מאספקלריא המאירה דזכוכית כי היא מאבן טובה, עכ״ה). ומדרש תלים פותר שמשותיך ושמש ומגן שיני החומה עכ״ל רש״י עם הגהות עליו. וז״ל רש״י בתלים סי׳ פ״ד י״ב ע״פ כי שמש ומגן ה׳ אלקים, יש לפתור שמש כמשמעו ומדרש תלים פותרו לשון שיני חומה עכ״ל, וכן ת״י שם ארום היך שור רם ותריס תקיף ה׳ אלקינו עכ״ל. לפ״ז י״ל כי התורה נק׳ חומה, והיינו שאותיות התורה נקראו אבנים, שמהם נעשה החומה, ולע״ל שיהי׳ גלוי יותר מהתורה ע״כ החומה דתורה לא תהיה מאבנים פשוטים, כ״א מאבנים טובות שהם כדכד, והכוונה כי עכשיו התורה מאותיות דז״א ולע״ל יהי׳ אותיות עליונים יותר כו׳. נמצא בענין שמשותיך יש ג׳ פירושים, לשון שמוש ולשון חלונות ולשון חומה.

ה) **והרב״ע** כ׳ אין רע (ר״ל אין חבר) למלת כדכד במקרא והיא אבן יקרה ושמשותיך מגזרות שמש והן בחלונות ישימו זכוכית וזה מנהג ארמוני המלאכים והם המשמשות על השער, אקדח אבן יקרה ואלף נוסף הוא מגזרת כי אש קדחה באפי, (הג״ה, וברש״י פ׳ האזינו ל״ב כ״ב קדחה בערה, וכן פי׳ המ״צ בירמי׳ ט״ו י״ד, וזהו ג״כ ענין קדחת, וא״כ אבני אקדח ע״ד בוערות כמראה הלפידים, עכ״ה), לאבני חפץ שיש לאדם חפץ בהם לא ככל האבנים שהם מושלכות אין חפץ בהם עכ״ל.

ו) **והרד״ק** כ׳ ושמתי כדכד, תרגום ירושלמי נפך ספיר בדכדינא וספרינא ונפך היא מרגליות שחורה, שמשותיך החלונות שתכנס בהם השמש, אפשר כי פינות החלונות יהיו אבן כדכד (ר״ל במקום העצים שקובעים בהן החלונות מזכוכית והם שקראם פינות החלונות יהיו קבועים אבן כדכד, ואולי ז״ש התרגום אעך) או אפשר אויר החלונות יהי׳ בכדכד כמו שעושין בזכוכית צבועה במיני צבעונים וכשיכה ניצוץ השמש עליהם יהיה המראה יפה מבפנים.

וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

בגמרא סוף מסכת ברכות וסוף יבמות ועי"ש במהרש"א. מד"ר ס"פ ויגש, בשלח ר"פ כ"א תצוה פל"ח ועי"ש, נשא קרוב לס"פ י"א גבי וישם לך שלום ס"פ כי תצא, ובח"מ סוף מדרש אסתר. זח"א פ' נח ס"ד ב', ס"פ לך צ"ו ב', ח"ב תרומה קס"ט סע"ב, ח"ג פ' אחרי דס"ב א' פ' אמור דצ"א ב'. ילקוט ח"א ע"ח ג' סוף רמז רע"ג, קע"ה ב' פ' קדושים סוף רמז תרט"ו, רי"ג ג' פ' נשא רמז תשי"א, רכ"ב ג' ש"ט ב'. ח"ב ס"ו ד' צ"ז ב' ק"ג ק"ה א' קכ"ז ד' קמ"ב ג'. בחיי ר"פ בחקתי ע"פ ונתתי שלום בארץ.

א) **בגמרא** תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך וכתב בשל"ה בתשבע"פ דף ת"ג ע"ב וז"ל כי תיבת בניך (השני) מיותר מאחר שאמר ברישא וכל בניך למודי ה' די לו לומר וכל בניך למודי ה' ורב שלומם, אלא אל תקרי בניך אלא בוניך, נמצא מובן מדבריו דבחי' מרבים שלום נמשך דוקא ממה שהם בוניך, ועיין מזה בלק"ת פ' ראה בד"ה וכל בניך רפ"א ורפ"ג. ופי' בוניך היינו כמארז"ל בשבת פרק ואלו קשרים דף קי"ד ע"א מאי בנאים א"ר יוחנן אלו תלמידי חכמים שעוסקים בבנינו של עולם כל ימיהן, ופי' מהרש"א שם בבנינו של עולם דהיינו בתורה שהיתה אומנתו של הקב"ה בבריאת עולם עכ"ל, וע' במד"ר בתחלתו בענין ואהיה אצלו אמון ובמשנה פ"ג דאבות משנה י"ד חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם, וע' בסידור סוף שער הק"ש סד"ה איתא בספרי, נמצא פי' בוניך הוא ענין עסק התורה, וא"כ בניך היינו שנמשכו מבחי' מל' הנקרא אימא תתאה ונק' כנס"י ובוניך זהו ע"י התורה ממשיכים חכמה עילאה במל' הנקרא ח"ת.

ועד"ז פי' בזהר תרומה דקס"א ע"א זכאין אינון כל אינון דמשתדלי באורייתא בגין דכד קוב"ה ברא עלמא אסתכל בה באורייתא וברא עלמא, ובאורייתא אתברי עלמא כמ"ד ואהיה אצלו אמון אל תקרי אמון אלא אומן כו' דעד לא אתברי עלמא אקדימת אורייתא תרין אלפי שנין לעלמא, ובת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי משמע עולם היינו ו"ק דז"א והתורה קדמה וגבהה מעלתה בבחינת אלפים שנה היינו אאלפך חכמה אאלפך בינה, ולכן נק' התורה אומן, שהרי בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, ומסיים הזהר השתא כל מאן דאסתכל בה באורייתא ואשתדל בה כביכול הוא מקיים עלמא עכ"ל, ונמצא מקיים עלמא ז"א ע"י שממשיך מחו"ב בזו"נ.

(**וע'** מזה ע"פ השולמית, במא"א ב' יו"ד בנין חסד נבנה ע"י אימא, שם ע"א בונים או"א כו' גם חג"ת כו' זח"א כ"ח מ"ט, בפרדס ערך בנים נו"ה נק' בונים, במד"ר בנות ירושלים א"ת בנות אלא בונות, ל' מבינין ד"ח ג' א"כ שמא י"ל ג"כ בוניך ל' בינה, ענין העוסק בתורה משים שלום בפשמ"ע ובפשמ"ט באג"ה סי' י"ב בד"ה החלצו בד"ה בחודש השלישי בד"ה ביום השמע"צ דתקע"ב וזהו מרבים שלום).

ועי' מזה ג"כ בזהר ר"פ תולדות דקל"ה ע"א והמכוון כי האדם הוא עולם קטן כמ"ש באדר"ן פל"א, והתורה ג"כ אדם, ע"כ האדם ע"י עסק התורה ממשיך החיות בעולם, ועי' בה"ז שם ועי' בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ כנישין תהא לכון בענין דברו חכמים בהוה. וענין שע"י שהם בוניך הם מרבים שלום בעולם י"ל ע"ד ונתתי שלום בארץ, וכמ"ש במד"ר בשה"ש ע"פ שובי שובי השולמית שיר דל"ג ע"ד אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאילו לא קבלו תורתי הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו כו', ולעיל מיניה השולמית אומה ששלום חי העולמים מתנהג בה כו', נמצא ע"י עסק התורה מרבים השלום בין הקב"ה ובין עולמו. ואפ"ל עולמי היינו מל' שהיא מקור ג' עולמות בי"ע וע"כ היא אות ה' שיש בו ג' קוין כמ"ש בלק"ת בד"ה מי מנה, והשלום ביני ובין עולמי זהו ענין ונתתי שלום בארץ וכ"ז הוא ע"י התורה, וע' זח"א פ' מקץ דף קצ"ז סע"ב בענין וכל נתיבותיה שלום, ועיין בזח"ג פ' בחקתי דף קי"ג סע"ב בענין ונתתי שלום בארץ דאתי קודב"ה לאתחברא בכנס"י וכדין ושכבתם ואין מחריד וכו' עכ"ל, מאן נתיבותיה דנפקין מלעילא וכולהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ועי"ל לון לימא רבא כו', וע' מזה בפרדס ערך שלום ובמק"מ שם פי' ל"ב נתיבות חכמה שהם יורדים ליסוד והוא משפיע במל', ועיין בר"ח שעה"ק פ"ו דקמ"ב ע"א בד"ה ובסוד החושין שהן ל"ב ויאמר שהם ל"ב נתיבות חכמה ויוצאים ע"י צדיק כו' ומתפשטים בחינת כו' ע"ש, והיינו כי בינה עד הוד אתפשטת אבל החכמה מאיר ביסוד עמ"ש בבה"ז פ' תשא גבי והדל לא ימעיט כו', לפ"ז י"ל ג"כ בוניך ע"י שממשיכים ל"ב נתיבות חכמה עילאה בל"ב ויאמר דמע"ב שהם ל"ב נתיבות תתאין שבמל', וע' בפרדס ערך כבוד, ולכן אין כבוד אלא תורה, ויובן עוד ענין המשכת ל"ב נתיבות החכמה ביסוד ממ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה לבאר הדברים ע"פ ששים המה מלכות בענין משל הטפה שנמשכת מעצמיות החכמה כו'.

קיצור. בוניך ע"י שעוסקים בבנינו של עולם כי ואהיה אצלו אמון, אומן אלפים שנה קדמה תורה לעולם, וכמ"כ מאן דאשתדל באורייתא מקיים עלמא, וגם כי התורה אדם וכן העולם כו', דברו חכמים בהוה, ועי"ז מרבים שלום בין הקב"ה ובין עולמו, וה"ע ונתתי שלום בארץ, וזהו ענין וכל נתיבותיה שלום, וע' בהרמ"ז ס"פ צו בפי' שלום רב לאוהבי תורתך. גם כי בגמרא פ"ק דשבת ד"י ע"ב אמרו הכא שם גופיה אקרי הכי דכתיב ויקרא לו ה' שלום וע"ש בתוספ' ד"ה דמתרגמינן דאע"פ שהקב"ה נק' כן ע"ש שהוא עושה שלום מ"מ מהאי טעמא נק' כן בעצמו כביכול ה' שלום, שהוא עצמו נק' שלום.

ב) עוי"ל מרבים שלום בעולם ממש ע"ד הבאת שלום בין אדם לחבירו, כי בעת בריאת העולם היה כל דבר על מקומו ולא היה קטגוריא, וכמ"ש בשל"ה די"ט ע"ב וז"ל והנה הקליפה שומר הפרי נקרא בלשון רז"ל שומר והוא ענין גדול כבר כתבתי ענין הקליפה הוא ממותרות הקדושות והנה אם לא חטא האדם לא היה הקליפה מתנגד רק שומר לפרי כו' וכן לעתיד

הקליפות שהם רעים יחזרו להיות טובים כו' וגר זאב עם כבש כו' והיינו שאז יהי' רבוי השלום בעולם, וע' בטו"ב ה' פסח סי' תל"א וז"ל כי ד' עולמות הם אבי"ע ומתחלה בזמן הבריאה היתה הקליפה למטה מעולם העשייה כו' אמנם כשחטא אדה"ר עלתה הקליפה למעלה ונכנסה בעולמות בי"ע רק באצילות לא יגורך רע ואין נכנס שם, מ"מ ישראל תקנו העון כאשר עמדו לפני הר סיני כו' וע"כ זהו מצות ביעור חמץ לבערם מעולמות בי"ע כו' ע"ש. ועפ"ז י"ל כי הנה מאחר שהתורה היא כלי אומנתו של הקב"ה שבה ועל ידה נברא העולם, והלא כשנברא העולם נברא בשלימותו, וכמארז"ל ע"פ את הכל עשה יפה בעתו דקאי עמ"ש את כל אשר עשה והנה טוב מאד, לכך ע"י ת"ח העוסקים בתורה גורמים בנינו של עולם שיהי' כמו שנברא בשי"ב יפה בעתו, וזהו שמרבים שלום בעולם ממש לא יהיה הקליפה מתנגד כ"א אדרבה שומר (עוי"ל הבאת שלום בין אדם שהוא א"א לחבירו ז"א וממילא מרבים שלום בעולם וזהו ע"י התורה ששרשה מא"א ונמשכת בז"א רמ"ח איברים דמלכא) (גם מרבים שלום בעולם חיבור ב' עלמין הנמשכי' מב' הויות זח"א ויצא קנ"ח), וכן מבואר בלק"ת בד"ה וכל בניך בפי' ורב שלום שמבחינת ורב יש לי יהי' רב שלום והיינו ע"י בחכמה אתברירו כו' ע"ש פ"ג, וגם כמ"ש בבה"ז ויצא קומה ה' למנוחתיך בענין בהמ"ק שבנה שלמה שנק' מנוחה ונחלה, כי שלמה שמו ושלום אתן בימיו כו' שזה השלום נמשך ע"ד ביטול הנר בפני האבוקה כו', שמחמת גלוי אור א"ס בבהמ"ק ממילא נמשך הביטול גם בכל העולם כנר בפני האבוקה, ועד"ז יובן ג"כ שע"י עסק התורה שנק' בוניך להמשיך האור כמו שהי' בזי"ב ממילא עי"ז מרבים שלום כו', וע' מד"ר בראשית פי"ב בענין וא"ו דברים שנחסרו ושם נת' שאין חוזרין אלא לע"ל מ"מ י"ל ע"י התורה ממשיכים זה עכשיו אלא שהגלוי בפו"מ יהי' לע"ל.

ועמ"ש ע"פ ואלה המשפטים בענין כמשפט הראשון דת"א כהלכתא קַדמייתא. ולכן נק' הלכות הליכות עולם לו, בלק"ת פ' בחקתי בד"ה אלה החוקים שהעולם מתעלה עם האדם ליחודו ית' ע"י עסק התורה, ועמ"ש בענין תיבת נח שהי' שם וגר זאב עם כבש ע"י המשכת מוחין דגדלות וכמ"כ י"ל ע"י עסק התורה.

קיצור. עוד פי' מרבים שלום בעולם ממש מלבד הפירוש שמרבים שלום בין הקב"ה ובין עולמו, כי בבריאת העולם הי' שלום בעולם שגם הקליפה היא שומר לפרי, וע"י מיעוט הירח וע"י חטא עה"ד נתהוה קטגוריא בעולם, לכן ע"י התורה שבה נברא העולם באופן את הכל עשה יפה בעתו ע"כ עי"ז מתקנים העולם, וזהו ענין הלכות בחי' הליכות עולם לו, ועי"ז נעשה השלום בעולם כמו קודם הקטגוריא. וכן פי' בלק"ת בד"ה וכל בניך בפי' ורב שלום שמבחי' ורב יהי' שלום. גם ו' דברים חסרו מתתקנים ע"י בוניך, גם ע"ד בימי שלמה ושלום אתן בימיו מחמת הגלוי כנר בפני האבוקה.

ג) **והבחיי** פ' בחקתי ע"פ ונתתי שלום בארץ, וז"ל וע"ד הקבלה יבטיח הכתוב שיתן יסוד עולם מחובר בארץ שבבראשית כי עם זה

יתברך העולם והוא כענין שכתוב גם את העולם נתן בלבם כי הלב הוא הארת וזה מבואר כי על כן אמר בארץ בלבם כי הכל בכל כאשר יהיה האופן בתוך האופן (נ׳ כי רישיה דקרא את הכל עשה יפה בעתו בחי׳ הכל וזהו בחי׳ יסוד יאיר בעתו שהיא הארץ בחי׳ כי כל בשמים ובארץ ולכן גם את העולם נתן בלבם) ולפי שהשפע בא אל היסוד מהנצח וההוד שהם למודי הוי׳ והם המשפיעים בה ע״כ ארז״ל תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם והוכיחו זה למ״ש ובכל בניך למודי הוי׳ ורב שלום בניך עכ״ל. ועד״ז פי׳ בעה״ק ח״ג פרק ל״ז דס״ג סע״ג וז״ל והענין כי לפי שת״ח האמתיים העוסקים בתורה שהוא בנין העולם ולכן נקראו בנאים כדאיתא פרק אלו קשרים ובעסק ההוא תמידים היחוד העליון כו׳ עכ״ל. ובפרדס ערך למודי הוי׳ נקרא נצח והוד והטעם כי שניהם מלומדים ומשפיעים הלימוד והנבואה מת״ת הנק׳ הוי׳ כו׳ עכ״ל ובמא״א אות למ״ד סעיף כ״ט כתב ג״כ כמ״ש הפרדס והוסיף עוד גם בינה הנק׳ למוד (נ׳ שצ״ל למ״ד כמ״ש בפרדס שער האותיות פט״ו וז״ל למ״ד הוא בינה ולשונו מוכיח עליה כי הוא לשון למוד ובינה) עד שם מתפשטת עכ״ל. ועפ״ז מובן מה שכמ״כ תלמידי חכמים הם נו״ה כי ת״ח היינו שמקבלים הלמוד מהבינה שהיא התורה, וכבר מבואר דבינה עד הוד אתפשטת נמצא ת״ח הם נו״ה, וזהו שהם למודי הוי׳, לכן הם מרבים שלום בעולם כי הם המריקים השפע אל היסוד וכי ע״י נמשך בחי׳ השלום בארץ העליונה. ויובן זה ע״ד מ״ש באג״ה סי׳ ט״ו ד״ה להבין משל ומליצה וז״ל ואח״כ בבוא ההשפעה לידי מעשה צריך להתייעץ איך להשפיע בדרך שיוכל המקבל לקבל ההשפעה כגון שרוצה להשפיע דבר חכמה ללמדה לבנו אם יאמרנה כמו שהיא בשכלו לא יוכל הבן להבין ולקבל רק צריך לו לסדר בסדר וענין אחר דבר דבור על אופניו מעט מעט ובחינת עצה זו נק׳ נצח והוד שהן כליות יועצות וגם תרין ביעין המבשלים הזרע שהיא הטפה הנמשכת מהמוח דהיינו דבר חכמה ושכל הנמשך משכל האב שלא יומשך כמות שהוא שכל דק מאד רק ישתנה קצת מדקות שכלו ומתהוה שכל שאינו דק כ״כ כדי שיוכל הבן לקבל במוחו והבנתו והוא ממש עד״מ כטפה היורדת מהמוח שהיא דקה מאד ונעשית חומריות ממש בכליות ותרין ביעין וגם נו״ה נק׳ שחקים ורחיים ששוחקין מן לצדיקים כו׳ עכ״ל, מזה מובן איך שנצח והוד דוקא ממשיכים הדבר חכמה והלמוד מהבינה ות״ת הנק׳ הוי׳ והם ע״י יסוד משפיעים בחי׳ זו במ׳, והם שלשה עדרי צאן הרובצים על הבאר בזהר ויצא. ועיין מענין זה דנו״ה שעל ידם דוקא נמשך השפע ליסוד ומ׳ בבה״ז פ׳ שלח על המאמר דקע״א גבי וכד יקום יומא דא מגו שבכין דעזרה יקום נביעו דמיא כו׳. וע׳ ג״כ בסידור בברוך שאמר גבי יחיד חי העולמים מלך. עכ״פ ע״י ת״ח שהם נו״ה נמשך ונתתי שלום בארץ וזהו שהם מרבים שלום בעולם. וע׳ בלקו״ת בד״ה והיה מדי חדש בפי׳ שלום גבי בקש שלום כו׳. ולפ״ז עולם היינו מ׳ המקבלת שפע השלום, גם י״ל בעולמות בי״ע ממש כי ע״י היחוד העליון ממילא נמשך הביטול למטה כנר בפני האבוקה כנ״ל ססעי׳ ב׳ בענין ושלום אתן בימיו כו׳.

קיצור. למודי הוי' נק' נו"ה כי בינה עד נו"ה אתפשטת והם המריקים השפע אל היסוד הנק' שלום וממנו נמשך במ' וזהו ונתתי שלום בארץ ות"ח הם נו"ה, וזהו ע"ד כליות יועצות איך להשפיע ותרין ביעין המבשלים הזרע שהוא השפע דבר חכמה, וע"י תוספות אור זה נמשך הביטול בנבראים כנר בפני האבוקה עד שנעשה ג"כ שלום בפמליא של מטה, וע' באג"ה ססי' י"ב בענין והיה מעשה הצדקה שלום כו'.

ד) **אך** עדיין צ"ל דהא מה שהם מרבים שלום בעולם נלמד מן בניך השני שע"ז אמרו א"ת בניך אלא בוניך, ולפי הנ"ל לכאורה הי' מקום ללמוד זה מן וכל בניך למודי הוי' אשר נו"ה הנק' למודי הוי' עי"ז הם מרבים שלום, וע' בלק"ת בד"ה וכל בניך מה שתירץ ע"ז. ומצאתי פירוש חדש ע"ז ממ"ש בספר טו"ב סי' תרמ"ה וז"ל אל תקרי בניך אלא בוניך כלומר בניך אלו הם בכינוי ע"ד גמלים מניקות ובניהם לפי שהם צנועים כסה עליהם הכתוב כך בניך הללו הם בוניך כי זהו שאמר ורב שלום הוא שלום הבית לפי כי לעתיד יהיה גדול השלום שניתן לעמלי תורה עכ"ל, והוא מבואר במד"ר וישלח פע"ו ובניהם שלשים ובנאיהם שלשים, והיינו הזכרים שהם הבונים את הנקבות מלשון אולי אבנה ממנה, וכן מענין והתקין לו ממנו בנין עדי עד, וא"כ א"ת בניך אלא בוניך היינו כאשר נה"י דז"א הם מזדווגים עם המ' ובונים אותה בנין עדי עד, ויובן זה ע"ד מ"ש במשלי סי' ב' ג' ע"פ כי אם לבינה תקרא בענין מארז"ל פ"ט דברכות דנ"ז ע"א הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנאמר כי אם לבינה תקרא, וע"פ מ"ש בזה האריז"ל בזהר הרקיע פ' משפטים דפ"ו ע"א על המאמר דשם ד"ק ב' כי אמו של אדם היא המ' הנק' אימא תתאה ומטרוניתא וכשנתעלה האדם ע"י עסק התורה וכו' וזוכה להשיג רוח מת"ת עמודא דאמצעיתא ואז נק' בן להקב"ה כמ"ש בזח"ב ר"פ משפטים דף צ"ד סע"ב ואז הוא גדול מאמו ומשפיע בה, וזהו ענין הבא על אמו בחלום כו', וזהו ענין בוניך ויובן זה ע"ד מ"ש בזח"ב תרומה דקל"ח א' בענין נשמת כל חי תברך את שמך, ועיין מזה בסידור דקאי על נשמה יתירה דשבת שהיא מעלמא דדכורא מבחינת חי ע"כ היא יכולה לברך ולהשפיע בבחי' מל' הנק' שמך, ועיין מענין הנשמה יתירה בת"א בד"ה ויקהל משה ושם מבואר ג"כ שע"י התורה זוכה לבחי' נשמה יתירה כו', וא"כ כערך מעלת הנשמה יתירה על הנשמה סתם כך הוא הענין ההפרש בין בחי' וכל בניך למודי ד' ובין בחי' ורב שלום בניך שהוא בחי' בוניך, וכמ"ש האריז"ל שם שהנשמה מצד עצמה נק' בן לבחי' מל' אימא תתאה, וזהו וכל בניך למודי ה', כי אף שנמשכה מבחי' מל' הרי עכ"ז היינו מיחוד הוי' אלקים, רק שנק' עיקרו של שם האם וכענין שילוב הוי' באד' שנקרא יחו"ת כי שם אד' גובר, ובחי' ורב שלום בניך זהו כשנתעלה ונק' בן להקב"ה ואף שהוא ג"כ בן לאמו אלא שזהו ע"ד שילוב אד' בהוי' שנק' יחו"ע כי שם הוי' גובר עיין מזה בלק"ת בהביאור ע"פ שובה ישראל ד"ה איתא במ"ח, ועד"ז הוא ענין הנשמה יתירה שלכן נק' נשמת כל חי, ועיין בלק"ת פ' אמור בד"ה והניף את העומר ספ"ג מ"ש בשם הזח"א דל"ז סע"ב ע"פ לא ידון רוחי כו',

ות"ח ע"י עסק התורה הם ממשיכים בחי' רוח וכמ"ש בלק"ת בד"ה והיה מספר בנ"י ספ"ב ובסש"ב ספ"ה, ובשה"ש בד"ה לסוסתי ברכבי דרוש השני פ"ג, כי דבור התורה זהו בחי' רוח, ובד"ה נאוו לחייך בתורים פ"א ובדרוש בהרת פ"ב דכ"ג ע"א, ולכן עי"ז יוכל להיות בוניך וכנ"ל. והנה עוד זאת י"ל בענין בוניך שזהו היחוד והזווג שהטעם שנקרא בשם בנין מבואר בלק"ת בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית דרוש השני ספ"ב ממ"ש ויהי ביתך כבית פרץ שכינה הולדת הולד לבחי' כי בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא, דר"ל מזלא הוא בחי' כתר ע' בפרדס ערך מזל וע' במאו"א אות בי"ת סעיף ס"ז בני חיי ומזוני הם חב"ד בני מדעת כו' במזלא תליא היינו מ"ש בזח"ג נשא קל"ד א' בענין הכל תלוי במזל כו' דאיהו האי חוטא יקירא קדישא כו', ועמ"ש מזה בהדרוש ע"פ ביום ההוא יגלח ד' בתער השכירה, שם נת' ענין האי חוטא יקירא קדישא זהו כענין הקו וחוט מאור א"ס כו', וע' בזח"ג ס"פ אחרי דע"ט ע"ב ע"פ ותתפלל חנה על ה', על דייקא בגין דבנין במזלא קדישא תליין כו' ע"ש, ולכן נק' בחי' זו בשם בית כי בית היינו מקיף עליון שלמעלה מבחי' לבוש וזהו כענין מזלא שהוא בחי' מה שלמעלה מהשכל וההשגה כו', ועמ"ש ע"פ איזו בית אשר תבנו לי בת"א ר"פ בראשית, והנה בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה פ"ד פי' דתשבע"פ נק' בית דאורייתא איהו היכלא עילאה דקודב"ה וגם ארז"ל מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה, נשמע שהם במקום בחי' בית, ולכן נק' ת"ח בוניך שהם בעסק תורתם ממשיכים מבחי' מקיף עליון להיות יחוד עליון והולדה כו', וזהו ג"כ שהם מרבים שלום בעולם שההמשכה מעלמא עילאה בעלמא תתאה זהו השלום וגם כמארז"ל סוף פ"ג דנדה כיון שבא זכר לעולם בא שלום לעולם כו' וכבר נת' לעיל דענין בוניך זהו ההמשכה מעלמא דדכורא כו'. והנה וכל בניך פי' הטו"ב שם וכל היינו בנימין הצדיק הנק' כל ונו"ה שלך הנקרא בניך לע"ל יהיו למודי ה' כי הקב"ה מלמד אותם תורה שבכתב מאותם שהם הנצחים, ורב שלום בניך היינו עמלי תורה שבע"פ ממשיכים בחי' בוניך מנה"י דז"א וכנ"ל וא"כ זהו ענין יוסף וכמ"ש האריז"ל שם.

קיצור. מה שנלמד מרבים שלום מבחי' בוניך, כי פי' בוניך ע"ד מארז"ל במד"ר ע"פ ובניהם ובנאיהם ע"ד אולי אבנה ממנה, וענין איך בניך הם בוניך יובן ע"ד מ"ש האריז"ל בפירוש מארז"ל הבא על אמו בחלום יצפה לבינה, דפי' בא על אמו שממשיך האור מת"ת במ' והוא ענין נשמת כל חי תברך את שמך שזהו הנשמה היתירה המאיר בשבת ששרשה מיחו"ע והנשמה עצמה נמשכה מיחו"ת, ועמ"ש בענין לא ידון רוחי, ועסק התורה היא בחי' עד יערה עלינו רוח, וענין בוניך ע"ד ויהי ביתך כבית פרץ (בפרץ כתיב אלה תולדות מלא בשני ווין וכמ"ש במ"א) בני במזלא תליא שהוא מקיף עליון דוגמת בית, וכן תשבע"פ נק' בית, לכן ע"י עמלי תורה שבע"פ נק' בוניך ומזה נמשך ריבוי השלום, וא"כ בחי' וכל בניך זהו כענין בנימין הצדיק ובחי' בניך בוניך זהו ענין יוסף הצדיק שגורם תוספת אור באמו מל' הנק' רחל מלמעלה למטה, וע' זח"א ויצא דקנ"ג ע"ב בענין יוסף ובנימין ורחל יעו"ש.

עוי"ל הנה ארז"ל ומתלמידי יותר מכולם, וא"כ כיון בניך הם למודי הוי' תלמידים של שם הוי' א"כ הם ממשיכים תוספות אור בשם הוי' וכמו בענין כשיש משפיע ומקבל מאיר עליהם תוספת אור מלמעלה משני הבחי' ע' בת"א סד"ה ועשית בגדי קדש, ועמ"ש מזה בענין וכפתורים דמנורה אלו התלמידים התקשרות משפיע ומקבל וע' בת"א בד"ה ויקהל משה, וזה כענין מ"ש באו"ת מהמגיד ע"ה בלקוטים דפי' וכל בניך למודי הוי' שהם מלמדים את שם הוי' לומר עשה כך ועשה כך כמו שמבקשים רפאנו הוי' ונרפא, ושאר הבקשות דשמו"ע שמבקשים ששם הוי' יעשה כך וכך, והיינו לפי שהם תלמידים של שם הוי' ומתלמידי יותר מכולם ועי"ז ממשיכים ריח ניחוח להוי' ר"ל המשכה מהכתר ומו"ס בשם הוי' שזהו ענין המשכת מוחין דגדלות ומזה נמשך יה"ר שיכבשו רחמי את כעסי כו'.

ה) **זח"ב** תרומה קס"ט סע"ב פי' ענין וכל בניך למודי ה' על תינוקות של בית רבן, ודק"ע ע"א פי' על ענין שלפעמים ניתנה נבואה לתינוקת. וע' מענין תשב"ר במא"א אות תא"ו סעיף ל"ז. וע' בזח"א דף הראשון מענין קל ינוקי דלעאן באורייתא ובגמ' פי"ו דשבת שהוא הבל שאין בו חטא י"ל לכן נק' לימודי הוי'.

ו) **זח"ג** פ' אמור דצ"א ע"ב מפרש וכל בניך למודי הוי' היינו ע"י המילה זוכים לתורה משא"כ כשלא נימול וכו'. והענין כי ע"י המילה זוכה ליסוד ז"א, ואז יוכל לזכות לתורה שהיא תפארת, והיינו שאז דוקא הוא למודי הוי', משא"כ כשלא נימול וק"נ חופה על היסוד אין מאיר בו התורה שהיא ת"ת, א"נ התורה היא יסוד אבא, וע' בסידור שער בהמ"ז בענין ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו, והיינו שבחי' תורתך שלמדתנו נמשך ע"י ועל בריתך שחתמת בבשרנו וזהו וכל בניך למודי הוי', ולכן על המילה נאמר פסוק אם לא בריתי יומם ולילה במשנה ספ"ג דנדרים וכן קאי פסוק זה על התורה שנאמר והגית בה יומם ולילה כי שניהם בחי' א'.

ז) **בלק"ת** פ' שלח סד"ה כי תבואו אל ארץ מושבותיכם בביאור ענין עולה ומנחה שהעולה היא בחי' רצוא יסוד האש כענין השרפים, ואח"כ המנחה היא בחי' ושוב והנה ענין עבודה זו בבחי' ושוב הוא להמשיך דירתו יתברך בתחתונים להיות אין עוד מלבדו הוא למעלה ממדריגת ההתלהבות כו', ע"ש פ"ג (ובת"א סד"ה וארא אל אברהם), ושם ספ"ד שזהו ענין פי' ארץ מושבותיכם שאתם מיישבים אותה והישוב הוא שיהי' לו ית' דירה בתחתונים הפך מבחי' במדבר לא ישב אדם שם, ושזהו ענין א"ת בניך אלא בוניך, והיינו שעוסקי' בבנינו של עולם ר"ל דהעולם יזדכך ויבנה עד שיהי' לו דירה בתחתונים, ועמ"ש מזה בד"ה ע"כ יאמרו המושלים בואו חשבון ספ"ד בענין תבנה ותכונן עיר סיחון דקאי ג"כ על התורה.

ח) **במ"א** ע"פ כי תבואו אל הארץ דתקס"ב פי' ענין בוניך כי הנה ארז"ל בעשרה מאמרות נברא העולם ומה ת"ל והלא במאמרות * אחד יכול

במאמרות : כ"ה בגוכתי"ק.

להבראות אלא להפרע כו' וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בע"מ, והיינו כי ע"י עסק התורה שכללותה עשרת הדברות ממשיכים ומקיימים את העשרה מאמרות, ע"ד את ה' האמרת היום, שעשית אותו להיות אויר * בד"ה הקול קול יעקב ובד"ה וארשתיך לי רפ"ד ובד"ה היום הזה בפ' תבא ובשה"ש בד"ה לסוסתי ברכבי דרוש השני, וע' בזהר ויקרא דף י"א סע"ב ע"פ עשרה הכף כו', וזהו ענין ואשים דברי בפיך כו' לנטוע שמים וליסוד ארץ וכמ"ש במ"א בבוך במדבר בד"ה וכן במע"ב יש ל"ב אלקים ובתורה ל"ב נתיבות חכמה עילאה לכן נק' ת"ח בוניך שעוסקים בבנינו של עולם להמשיך גלוי יו"ד מאמרות. והנה בפי' והלא במאמר אחד יכול להבראות פי' הרמ"ז פ' תולדות דקל"ה א' וז"ל שידוע שז"א יש לו כמה בחינות כו' הכל לפי זכות הדור אבל אריך אין בו שינויים דלית שמאלא בהאי עתיקא וז"ש בעשרה מאמרות שהם עשר ספירות נפרדות נברא העולם והלא במאמר אחד שהוא מקום אריך הנקרא אחד יכול להבראות וכמו שיהיה לעתיד אלא ליפרע על שפוגמים בזעיר וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימים את זעיר הגם שנברא ביו"ד מאמרות שממשיכים שפע לזעיר עד שמעלים אותו למקומו (דהיינו מקום אריך שזה הי' מקום ז"א בתחלה ע"ש) ובפרט בהורתם שעולה עד עת"י עכ"ד, וא"כ הענין שע"י עסק תורתם עושי' שהעולם שנברא ביו"ד מאמרות יהיו היו"ד כמו מעלת מאמר אחד שמבחי' א"א וע' בלק"ת בזכריה ע"פ ביום ההוא יהי' הוי' אחד, ומשם יובן ענין מאמר אחד לפי' הרמ"ז, וע' בלק"ת בד"ה כנשר יעיר, במ"ת רואין את הנשמע כי בעולם האצי' אין הבדל בין ראיה לשמיעה כו' משא"כ בבי"ע כו' ועד"ז הוא ההפרש בין במאמר אחד ובין בע"מ, והנה במ"ת אמר כל העשרת הדברות בדבור א' כמ"ש במד"ר נשא ס"פ י"א ולכן היו רואים את הנשמע כו' כנ"ל ולכן ע"י עסק התורה ממשיך מעשה"ד שנאמרו בבחי' דבור אחד שכמ"כ יהי' בעשרה מאמרות מבחי' במאמר אחד וע' בגמרא פ"ד דסנהדרין דל"ד א' ע"פ אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי תלים סי' ס"ב. ובמד"ש פי' להפך דע"מ מעלה יתרה ממאמר אחד כי מאמר אחד היינו ספי' א' הכלולה מיו"ד ועש"מ הם ע"ס ממש וכמעלת כנור של עשרה נימין, וז"ל הפרדס שער שני פ"ו והלא במאמר אחד יכול להבראות ר"ל כי לא היה בנמנע ח"ו להיות בריאת עוה"ז במאמר אחד שיהיה כולל כל הדברים והמדרגות והבריאות וההויות אשר נתהוו עתה כו' שהרי כח כולם בכל אחד מהם כנודע היות כל אחד מעשר כו' והטעם שהוצרך אף ע"מ הוא כדי ליפרע פי' כי ע"י עש"מ ירדו הנבראים אל תכלית כו' לזה הוכרח להיותו נברא בע"מ והיינו אצילות עשר מדרגות כדי שיהיה בעל תכלית כו' ומתניתן אפשר דהכי פירושו בעשרה מאמרות נברא העולם כלומר כל עשר ספירות פעלו בבריאת העולם עם היות שהיה באפשר בכח אחד להבראות דהיינו הכתר הנקרא מאמר אחד וכדפירשנו בזהר אלא כדי כו' עכ"ל, וזה כפי' הרמ"ז וא"כ מאמר אחד ע"ד עקודים בכלי אחד משא"כ ע"מ, שאם הי' נבראים רק בכח מאמר אחד היו קרובים יותר אל הביטול כו', וזה

אויר: צ"ע תי' זו.

כפירוש הרמ"ז דלעיל. ולפענ"ד פי' השני של המדרש שמואל משמע יותר בלשון המשנה העשרה מאמרות עדיפי ממאמר אחד, והענין דהטעם שנברא בע"מ שהוא כל ע"ס דאצילות כמ"ש בפרדס שם פ"ה והיינו כמ"ש בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו היינו ג"ר חב"ד האירו ג"כ בבריאת העולם, וכ"ש ז"ת כי עולם חסד יבנה כו', זהו ע"ד שכ' באו"ת מהמגיד נ"ע שכל השפעה א"א להיות בלתי עשר בחי' אלו ע"ש בד"ה אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, והובא אצלי בפ' חקת ע"פ זאת התורה אדם כי ימות באהל וע' בזהר ר"פ שמיני דף ל"ו סע"א בענין עטרת זקנים שהם חב"ד כי איזהו זקן שקנה חכמה, בני בנים שהם נה"י, שבהם ועל ידם דוקא נמשך ההשפעה, ופי' שם שזהו ענין וכל בניך למודי הוי', ואעפ"כ במאמר אחד יכול להבראות היינו המל' שהיא בחי' אחרונה כי היא כלולה ג"כ מעשר ספירות וא"כ הי' יכול להבראות ע"י ע"ס שבמ' לבד חב"ד שבמל' וז"ת שבמל', וכשנברא בע"מ עדיף טפי כי בודאי אין דומה חב"ד שבמ' לעצם חב"ד דאצילות כו', וביותר א"ש לפמ"ש הפרדס ערך כלל פרט כי הכתר כלל והתפארת פרט והמ' כלל עכ"ל, וזהו ענין כלל ופרט וכלל, א"כ כיון שהמל' היא ג"כ כלל שכולל כל הע"ס ע"ד כל הנחלים הולכים אל הים, א"כ הי' יכול להבראות במאמר אחד שהוא המ' שהרי כוללות כל שפע הע"ס כו', והנה לשני הפירושים ע"י התורה הוא קיום העולם כי בריאת העולם מתחיל בבית שהוא בראשית בחוכמתא, והתורה מתחלת באל"ף אנכי שהוא הכתר, א"כ עשרה מאמרות שהם עשר ספירות מתחילים מהחכמה הנק' ראשית אבל עשרת הדברות מתחילים באלף שהוא הכתר ולכן לפעמים נק' עשרת הדברות בשם אחד עשר דהיינו פסוק אחד עשר יום מחורב פירשו במד"ר פ' כי תשא פמ"ב על עשרת הדברות היינו שדבור אנכי הוי' אלקיך נק' אחד עשרה ר"ל הדבור המיוחד שבעשרת הדברות, נק' אחד עשרה המיוחד שבעשרה, ופי' המ"כ כמו אחד העם בפ' תולדות כ"ו יו"ד דפרש"י המיוחד בעם זה המלך, וא"כ כאן המיוחד שבעשרה זהו הכתר, כי לפעמים הכתר נמנה בע"ס כו' נק' המיוחד שבעשרה, גם הבחי' שבכתר שאינו נמנה נק' חד ולא בחושבן ע"ס זהו ודאי אחד עשר כו', ואף שבס"י אמרו עשר ולא אחד עשר, היינו שא"ס אינו בחושבן העשר כו' ולכן קיום העולם ע"מ נמשך ע"י עשה"ד דוקא כי עיקר הקיום להיות אף תכון תבל בל תמוט נמשך מא"ס ב"ה עצמו דוקא כי הוא ית' אני.

אני הוי' לא שניתי בחי' מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ולכן ת"ח דוקא עוסקין בבנינו של עולם ועמ"ש ע"פ והיה אמונת עתך חוסן ישועות כו' לפי פירוש הרד"ק וכשפירושו משמע בתד"א גם ע"י שהאדם מקשר כל עשר בחינות הנפש באלקות דבחב"ד שלו מעמיק דעת בגדולתו ית' ובתפלה בהתבוננות ובתורה, הרי עי"ז מקשר חב"ד שלו לחב"ד דאצילות שהם חב"ד דא"ס ב"ה, וכן מקשר חג"ת שלו כו' כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון פ"ג ובאג"ה סי' ט"ו בענין הספירות ובסש"ב פ"ה ופכ"ג, הנה עי"ז מקיים העולם שנברא בעשרה מאמרות שהם ע"ס כו'.

עוד יובן מעלת בעשרה מאמרות ע״ד מ״ש בלק״ת ר״פ שלח בענין אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין כו׳, כי עלמין הם בחי׳ העלם וע״י ע״ס ל׳ ספיר והארה נמשך בהם תוספת אור וע׳ פרדס ש״א פ״ח ובעה״ק חלק א׳ פ״ח. משא״כ אם היה נברא רק במאמר אחד שהוא מל׳ אע״פ שיש בה עשר ספירות ודאי לא היה ההארה בעולמות ע״ד הבהירות שנמשך ע״י כל העשר ספירות, וע׳ בת״א גבי דרושי פורים בד״ה כי אתה אבינו איך ע״ס דאצילות הם ממוצעים בין א״ס ב״ה לבי״ע. ועפ״ז יש להבין ענין ט׳ תקיעות דר״ה כי זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, ע״כ צריך לקיים את העולם שנברא בעשרה מאמרות דוקא שיאירו כל הע״ס, ולא במאמר א׳ לבד, וע״כ הוא ט׳ תקיעות דוקא כנגד ט״ס העליונות שלמעלה מבחי׳ מ׳ שהיא מאמר אחד, להמשיכן ג״כ בבחי׳ מל׳ ויהיו בעשרה מאמרות כו׳, ונגד המאמר האחד דמ׳ כיון שלא סגי בלאו הכי ע״ז א״צ אתעדל״ת רק האתעדל״ת ע״י הט׳ תקיעות להמשיך הט״ס העליונות שיאירו בבחי׳ מל׳ כו׳.

נ״ד י״ד

בצדקה תכונני כו׳, וממחתה כי לא תקרב אליך בזח״ג פ׳ בלק דקפ״ח סע״ב, בענין חטה שהיא מ׳ ואותיות חט סמוך לה, עה״ד חטה היתה, וע״י בירור עה״ד סט׳ דטוב נקיט לכל סט״א וכפיא לה כו׳, ועיין בזהר ס״פ מקץ דר״ג בענין אתגללו אתוון ט״ר כו׳, אתא ישעי׳ ופריש לה דכתי׳ וממחתה כי לא תקרב אליך, וע״כ נקודה באמציעתא דלא יהא חטאה, דאלו נקודה לא הוי, חטאה להוי, וחלופא בין ט׳ לתיו תבירו לסט״א ברירו דילה עכ״ל. ועיין זהר פ׳ אמור דצ״ז א׳ דהא בדיקו דאשת חיל סמא דמותא לאשת זונים, ואפ״ל דכתי׳ וחטאך בצדקה פרוק, וחטה שממנה יניקה זהו לשון חטא ולכן ארז״ל פ״ט דברכות דס״א סע״א שיצה״ר דומה לחטה, וע״י הצדקה לעני, השפעה משמשא לסיהרא, מתקנין החטאה שהוא חסרון דסיהרא לשון והיינו אני ובני שלמה חטאים, ועי״ז אין יניקה ליצה״ר מהמ׳, לכן ע״י בצדקה תכונני עי״ז וממחתה כי לא תקרב אליך ועמ״ש מזה ע״פ הלא אם תטיב שאת.

ב) **זח״ב** פ׳ בשלח דנ״ט סע״א ענין בצדקה תכונני קאי על בית דלע״ל ולכן וזה שמו אשר יקראו לו ה׳ צדקנו, ועמ״ש ע״פ וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, עוד מענין בצדקה תכונני, בשל״ה שע״ד ב׳ בחיי י״ח ג׳ רי״ד א, תד״א פכ״ט.

ג) **זח״ג** פ׳ בחקתי דקי״ג ע״ב, בענין הצדקה, וסיהרא לא אית לה נהורא מדילה אלא מאי דיהיב לה שמשא כו׳ בצדקה תכונני ולכנס״י אתמר, והרמ״ז שם דקדק מ״ש תכונני בשני נונין, ואפ״ל כי הנון רומז למ״ש נפלה

כו' וע"י הצדקה מתעלה בבחי' זו שיהי' ההמשכה למטה כמ"ש סד"ה כי ההרים ימושו, וע' זח"ג בהעלותך דקנ"ג סע"ב ע"פ יש מפזר ונוסף עוד דפי' שיהי' תוס' אור בבחי' הנון שהוא מ'. ובשל"ה במס' תענית שלז דר"ו ע"ב ב' נונין שהעלי' מבחי' נפלה להיות גלוי חמשים שע"ב ע"ד אראנו נפלאות שפירשו נ' פלאות ר"ל שער החמשים כו' ועמ"ש מזה ע"פ ויהי בנסוע הארון שיש שם ב' נונין, ולהעיר מענין זובח תודה יכבדנני בשני נונין מארז"ל . . . להקב"ה בשני עולמות בעה"ז ובעה"ב סנהדרין דמ"ג ע"ב, גם ע"ד . . .

כל כלי יוצר עליך לא יצלח, ע' רש"י ביהושע סי' ה' גבי חרבת צורים, ובתלים סי' פ"ט גבי מצור חרבו, וע' זח"ג אמור דף ק"ד א' יצחק אמו' כל כלי יוצר כו' המכוון מגבורה עלאה נמשך מתוק הדינים, ושורש יצחק מגבורה דע"י ומשם כל כפיית הדינין כמ"ש בפע"ח בדרוש השופר, ועיין במד"ר פ' נח פל"ב מענין פסוק זה והוא כמ"כ בפ' עקב ובשה"ש ע"פ כפלח הרמון רקתך, ובבחיי ר"פ תולדות פי' ענין כל כלי יוצר עליך לא יצלח זהו ענין מ"ש ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כו', ועמ"ש מענין פסוק זה בסידור שער הסוכות ובשל"ה דקל"ח ע"ב כ' בשעת לבישת בגדי שבת יכוין בפסוק זה, וע' עוד בזהר שלח דק"ע ע"ב מענין זאת נחלת עבדי ה', ועיין בתד"א ח"א ר"פ כ"ז.

נ"ה ג'

הטו אזנכם. מד"ר ר"פ האזינו ובפ' יתרו ס"פ כ"ז חסדי דוד הנאמנים, זח"א פ' בראשית דף ח' א', פ' ויחי דרי"ט א' פ' תרומה קס"ט א' ובפרדס ערך חסד פירשו, פ' ויקרא דכ"א סע"א, פ' שמיני דף מ"ב ע"ב, ואתחנן דרס"ב סע"ב, ומזה יש להעיר לענין משארז"ל שבת ד"ל ע"א כיון שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה, וע' מענין זכרה לחסדי דוד בד"ה ב' סס"י וא"ו, ויש לפרש החסדי' שעשה דוד שכל מגמתו הי' לתקן מדת מ' שעז"נ אבן מאסו הבנים ע' בפרדס סוף שער כ"ב ובעה"כ ערך דוד נאמן וערך דוד, וזהו זכור ה' לדוד את כל עונותו ועי"ז המשיך ובנה למעלה חסדי דוד ר"ל נו"ה המתחסדים עם המ' והם הנאמנים ואז נק' דוד ג"כ דוד נאמן, וע' בפרדס ערך נאמן, וע' מענין דאיהו דוד נאמן בזח"ג פ' בלק דקפ"ט סע"א, ועד"ז פי' הבחיי ע"פ ויטע אשל שע"י החסד שעשה אברהם נטע לו אילן למעלה הנק' אשל כו', כן בענין חסדי דוד שהתחסד עם מדת המ' הנק' אבן מאסו הבונים

לבנותה על תלה, שזהו ג"כ ענין זכור ה' לדוד את כל עונותו תלים רס"י קל"ב דהיינו עד אמצא מקום לה'. וזהו ולא חסיד אני כו' לטהר אשה לבעלה פ"ק דברכות, וזהו עניו המתחסד עם קונו דהיינו עם קן דיליה, בסש"ב ספ"י בשם התיקונים.

והשביע בצחצחות דא אספקלריא דנהרא, דכל נשמתין אתהנן לאסתכלא ולאתענגא בגווה. הנה ארז"ל בגמרא דיבמות דמ"ט סע"ב כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה ומשה נסתכל באספקלריא המאירה, ובמד"ר פ' ויקרא ספ"א רבנן אמרי כל הנביאים נסתכלו מתוך אספקלריא מלוכלכת כו' משה ראה מתוך אספקלריא מצוחצחת שנאמר ותמונת ה' יביט, נשמע דאספקלריא המאירה נקראת אספקלריא מצוחצחת וז"ש בזהר כאן והשביע בצחצחות נפשך דא אספקלריא דנהרא, שכן אספקלריא המאירה נק' אספקלריא מצוחצחת, גם הנה ארז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה ומשה נתנבא בזה ומבואר בלקו"ת פ' מטות בד"ה ראשי המטות פ"ה גבי לאמר זה הדבר שזהו ענין בצלמנו כדמותנו, ועיין מענין בצלמנו כדמותנו בד"ה אלה מסעי דרוש השני, שזהו ענין יחו"ע ויחו"ת, וא"כ כה וזה זהו עצמו ענין ב' בחי' אספקלריות הנ"ל, וע' מזה בת"א פ' מקץ בד"ה ת"ר נר חנוכה בש"א יום ראשון כו' שזהו ג"כ ענין ב' בחי' נר היינו נר מצוה זהו אסה"מ, ונר ד' נשמת אדם זהו אסשא"מ, ולכן והשביע בצחצחות נפשך שתזכה לבחי' אסה"מ ע"י קיום המצות, ועמ"ש מענין אסה"מ בהביאור ע"פ ראשי המטות שלא נדפס בלק"ת, אך צחצחות משמע ב' בחי' צח י"ל ע"ד שנז' במד"ר בשלח ס"פ כ"ג שלע"ל יאמרו ב"פ זה היינו הא' ע"ד משה נתנבא בזה, הב' בחי' עליונה יותר עד שבחי' זה דמשה נחשב כמו בחי' כה לגבי זה הב' וכענין ז"א בעלותו לע"ק כו' נחשב כמו יחו"ת, ע' בהביאור ע"פ כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני ד', ואפ"ל כי בבחי' זה דנבואת משה יש זה לעומת זה שהרי ארז"ל ע"פ ולא קם עוד נביא בישראל כמשה, אבל באוה"ע קם ומנו בלעם והיינו זה לעומת זה, משא"כ בבחי' זה הב' אין שייך לעומת זה כלל, וזהו והשביע בצחצחות, ובזהר הרקיע פ' אמור על דף ק"ד ע"א פי' שזהו הארה מבחי' עתיק לאותו אדם, וכן פי' במא"א אות צ' סעיף צחצחות הם ע"ס דעתיק וכן עד"ז פי' בפרדס סוף שער הצחצחות פ"ז ומ"מ פי' שם שגם בתפארת יש הארת הצחצחות וא"ש דתפארת נק' אסה"מ, וזהו דודי צח. וע' עוד בפרדס בעה"כ בערך צחצחות, ועיין באגה"ק סי' כ"ט ד"ה א"ח עטרת בעלה, פי' שהצחצחות הם למעלה ממעלת הכתר והן פנימיותו עד"מ.

ועצמותיך יחליץ קרא לאו רישיה סיפיה, נשמתיה דצדיקא סלקא לעילא, ואתהני מעדונא דא דלעילא. פי' בזח"מ כלומר אחר שהנשמה

מסתלקת מהגוף ואין לה שום שייכות עם הגוף מאי ועצמותיך יחליץ מה הנאה יש לו בזה עכ״ל, וביאור דבריו ר״ל כי מאחר שאמר והשביע בצחצחות נפשך שהוא אסה״מ תפארת דאצי׳ שמאיר בו מבחי׳ עת״י שזהו הנק׳ צחצחות, וא״כ זהו ענין עילוי הנפש אחר הסתלקה מהגוף, וא״כ מה שייך לזה ועצמותיך יחליץ. אלא הא אוקמוה דא תחיית המתים דזמין קודב״ה לאחייא מתייא, ולאתקנא לון לגרמוי דבר נש למהוי כקדמיתא בגופא שלים, ונשמתא אתוספא נהורא גו אספקלריאה דנהרא לאתנהרא עם גופא לקיימא שלים כדקא חזי (עמ״ש בביאור ע״פ בעצם היום הזה נמול בפירוש למען חייך שיהי׳ ה׳ ית׳ מאיר ממש בנשמת כל צדיק, ויהי׳ מאיר בחי׳ זו ממש בהגוף, שהגוף יהי׳ כמו כלים עליונים המקבלים להאור, ואין הכלי מסתיר כלל להאור, וזהו שייכות ועצמותיך יחליץ לבחי׳ והשביע בצחצחות נפשך.

נ״ח י״א

ועצמותיך יחליץ.

יבמות ק״ב ב׳ זרחזי גרמי, ע׳ מ״ש בבה״ז פ׳ שופטים דף ער״ה א׳ בענין עצמות חקוקי׳ על עצמותיו, ובלק״ת פ׳ פנחס שהעצמות מאבא, וע׳ במשנה פ״ה דעדיות, וא״כ זירוז העצמות, וע׳ ע״פ זאת הפעם עצם מעצמי, ומ״ש מזה בהגהות לד״ה והי׳ לכם לציצית.

ב) **מד״ר** בהר פל״ד ר״ו א׳ ד׳ פירושי׳ בענין יחליץ וכמוצא מים זה עדן, כגן רוה י״ל בינה, שורש ג״ע העליון תרין ריעין, והנהר יס״א, ולכן וכמוצא מים זה עדן ג״ר דאבא, והיינו שלע״ל יצאו מ״ח מירושלים, ובזח״א ק״מ א׳ דרש פסוק זה על יצחק לפי שחפר בארות י״ל ויזרע יצחק ארז״ל אין זריעה אלא צדקה.

ג) **שה״ש** רבה סד״ה לריח שמניך, בפי׳ עלמות אהבוך, בעוה״ז דכתיב כי ה׳ אלקיך ברכך, ובעוה״ב דכתיב ונחך ה׳ תמיד וע״ש בפי׳ ינהגנו עלמות ג״כ בעלימות ובזריזות וא״כ זהו יחליץ.

ד) **זח״א** וירא קי״ג סע״ב במ״ה וקי״ד א׳, חיי קכ״ח ב׳ במ״ה, תולדות קמ״א א״ב פי׳ על תמיד של בין הערבים י״ל משום שכנגדו תפלת מנחה, ומנחה זהו ענין ונחך, ויחי דף רכ״ד ע״ב בצחצחות ע״ש, רל״ד א׳ ג״כ בצחצחות, זח״ב בשלח דנ״ה סע״א עזי חמרת י״ה זהו ענין וכמוצא מים וא״כ ס״פ ויהי לי לישועה ע״ד ממעייני הישועה. משפטים צ״ז רע״א בצחצחות נפשך בצחצוחי דגנתא דעדן, יתרו פ״ג סע״א וכמוצא מים ונהר יוצא מעדן יובל שמו. פ׳ תרומה דקמ״ב סע״ב והשביע בצחצחות לכאורה ע״ד בצרור החיים יעו״ש. פ׳ הנ״ל דקע״א סע״א ונחך, ע״ד על מי מנוחות

ינהלני. ומזה יובן המאמר תולדות ק״מ א׳, שהעיר לבארות דיצחק מפסוק ונחך, כי הבארות הם ענין מי מנוחות שזהו ונחך. והנה הזהר מפרש צחצחות מדרגה גבוה ולכאורה זה נגד כל המפרשים שפירשו צחצחות לשון יובש כמו צחה צמא, וכן ת״י שני׳ בצותר וכן פרש״י. אך המד״ר פ׳ בהר הנ״ל עומד בשטת הזהר א״ר טביומי אם עשית כן אתה כבוראך שנאמר בו דודי צח ואדום, ושם פרש״י לבן כמו צחו מחלב, גם לשון זכות ובהירות כהאם צח עלי אור בישעי׳ סי׳ י״ח ד׳. ומה שהמפרשים פירשו צחא צמא, י״ל ע״ד כאיל תערוג על אפיקי מים בזח״ג דס״ז סע״ב דר״ל תערוג לשון צעקה ולשון ערוגת הבושם כי הצעקה על העדר התענוג אשר מבחי׳ ונהר יוצא מעדן.

ה) **זח״ג** דס״ז ע״ב לאתענגא מההוא שקיו דנחלא כד״א והשביע בצחצחות נפשך כו׳. פ׳ אמור דף ק״ד א׳ שאר צדיקיא אמרי ונחך ה׳ תמיד והשביע בצחצחות נפשך כו׳ ובזו״ה שם פי׳ שזהו בחינה עליונה יותר מבחי׳ וארוכתך מהרה תצמח בישעי׳ פסוק ח׳ שהוא הארת אריך, אבל והשביע בצחצחות זהו הארת עתיק, זח״ג פ׳ שלח דק״ע ע״א וע״ד חשיבו דגופא גרמין הוו ובג״כ כתיב ועצמותיך יחליץ. פ׳ חקת דף קפ״ג סע״א ונחך ה׳ תמיד שהצדיקי׳ בג״ע ע״י בקשתם מבטלים הגזרים כו׳. פ׳ פנחס דף רכ״ב סע״א ועצמותיך יחליץ מאי יחליץ כד״א חלץ מהם שכל העצמות יתכללו בעצם הנשאר ששמו לוז ע״ש במק״מ. פ׳ פנחס דף רמ״ח סע״ב אבל סיהרא דעץ החיים ההיא נקודה דלגאו מינה. (ע׳ פ׳ שלח דקע״א סע״א אית חד נקודה כבודה בת מלך פנימה) איהי כמבועא דלית לי׳ פסק דכתיב בה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו.

פ׳ ואתחנן דף רס״ו סע״א שעל השומר ברית קדש זכי לאשתקיא מההוא נביעו דנחלא כו׳ ע״ד כתיב והיית כגן רוה וכמוצא מים כו׳. דדס״ז ע״ב ע״פ כל עצמותי תאמרנה כו׳ ועצמותיך יחליץ כו׳.

ו) **והנה** המפרשים פירשו ונחך לשון הנהגה כמו ולא נחם אלקים ר״פ בשלח, וז״ל המצ״ד המקום ינהג אותך תמיד בדרך הטוב לך וכ״מ בת״י וידברינך ה׳ תדירא, וזהו ע״ד אשר הנחני בדרך אמת בפ׳ חיי, נחית בחסדך עם זו, ות״א דברת בטבוותך וכן ה׳ בדד ינחנו בפ׳ האזינו ל״ב י״ב, ועמ״ש מזה בלק״ת בד״ה כנשר יעיר קנו, ובתלים סי׳ ל״א ד׳ ולמען שמך תנחני ותנהלני, ופרש״י כמו לך ונחה את העם הזה בפ׳ תשא ובתלים סי׳ ע״ג כ״ד בעצתך תנחני, ובסי׳ כ״ג ג׳ ינחני במעגלי צדק למען שמו, והנה במד״ר פ׳ נשא פי״ב דרמ״ט ע״ב תמן תנינן על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ״ח ושלשתן זכרן משה בפסוק אחד נחית בחסדך זה החסד נהלת בעזך זה התורה כמ״ש ה׳ עז לעמו יתן כו׳, וז״ש כאן ונחך ה׳ תמיד דהא מיירי בזכות הצדקה והחסד, שע״ז נאמר נחית בחסדך עם זו, לכן כמ״כ נאמר ונחך ה׳ תמיד, ואפ״ל פי׳ תמיד, ופי׳ בחסדך עפמ״ש וה׳ הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך כו׳ לא ימיש כו׳ וזהו תמיד, ואפ״ל תמיד ע״י שני תמידין שהם בחי׳ אברהם ויצחק וה״ע עמוד הענן ועמוד האש, ועמ״ש ע״פ עולת תמיד העשוי׳ בהר סיני, דאיתא במד״ר בפתיחתא דאיכה בתחלתה התמיד אלו ישראל ע״ש והגית בו יומם ולילה כו׳ ע״ש וא״כ

ע״ז יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש כו׳, לכן ונחך ה׳ תמיד, גם י״ל פי׳ ונחך ע״ד כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל בפ׳ עקב ח׳ י״ח ות״א ארי הוא יהיב לך עצה למקני נכסין, וזהו ע״ד בעצתך תנחני כנ״ל, וענין לעשות חיל י״ל ע״ד שפי׳ בלק״ת פ׳ ראה בד״ה ושמתי כדכד שכנ״י נק׳ אשת חיל ע״ש ב״פ כ״ד תיבין דבשכמל״ו גימ׳ חיל כו׳ והיינו למיקני נכסין לברר הניצוצות שנפלו בשבה״כ כמ״ש ע״פ וינצלו את מצרים, גם י״ל פי׳ ונחך ע״ד מ״ש ע״פ כי ה׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וארז״ל להיות צל על ראשך, וצל ומקיף זה נותן כח באדם לאתעדל״ת ושע״י אתעדל״ת זה יומשך אתעדל״ע, בד״ה ביום השמע״צ שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני גבי ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך, גם תמיד ע״ד ילכו מחיל אל חיל.

נ״ח י״ג

אם תשיב משבת. רבות בשלח ס״פ כ״ה, פ׳ בהר ס״פ ל״ד ר״פ עקב, זח״ב ס״ג סע״ב אמור ק״ה ע״ב, בשלח מ״ז א״ב וקראת לשבת עונג בראשית ה׳ ב׳ אמור צ״ד ב׳ נשא קמ״ה א׳, ודבר דבר פ׳ צו ה״א ב׳, וכבדתו ת״ז ב׳ א׳.

סס״י נ״ח

אז תתענג על הוי׳ והרכבתיך על במתי ארץ.

א) **ת״י** בכן תתפיק קדם ה׳ וישרינך על תוקפי ארעא (זהו תרגום של במתי ארץ, ולהעיר ממ״ש על במותינו תדרוך בפ׳ הברכה ספ״ק דמגלה דט״ז ע״א, ועמ״ש בלק״ת ע״פ אכלה ער מואב בעלי במות ארנון), ויוכלינך פרי אחסנת יעקב אבוך, ארי במימרא דה׳ גזר כן עכ״ל.

ב) **רש״י** פי׳ נחלת יעקב אביך, נחלה בלא מצרים כמ״ש ופרצת ימה וקדמה וגו׳, בראשית פ׳ ויצא כ״ח, לא כאברהם שנאמר (שם י״ג) הארץ אשר אתה רואה ויעקב שמר את השבת, שנאמר בפ׳ וישלח ל״ג ויחן את פני העיר, שקבע תחומין עם דמדומי חמה עכ״ל. וזה מבואר במד״ר פ׳ בראשית ס״פ י״א רבות רצ״א ד׳ זח״א ל״ד א׳ ח״ב מ״ד א׳ פ״ד א׳ ס״ד א נ״ה א׳ ס״ט ד׳ צ״ד ב׳ קי״ד א׳ קט״ו ב׳, ח״ג כ״ח ג׳ ל״א א׳ ל״ב ב׳ ל״ז ב׳ מ״ו א׳ ג׳ ב׳ קל״א ב ק״מ ג׳, עמה״מ ע׳ א׳ קכ״ח ב׳ קמ״ז ד׳ קמ״ט ב׳.

ג) **רבות** בשלח ס״פ כ״ה דקמ״ב ד׳ בעת שאדם שומר את השבת גוזר גזירה הקב״ה מקיימה שנא׳ אם תשוב משבת רגליך מה כתי׳ אחריו אז תתענג על ה׳ כמ״ד והתענג על ה׳ ויתן לך משאלות לבך תלים סי׳ ל״ז, ולא עוד אלא כל מה שאתה אוכל בעוה״ז אינו אלא מן הפירות אבל הקרן קיימת לך לעוה״ב שנא׳ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וכו׳ עכ״ל. ג׳ כיון והתענג על ה׳

אזי ויתן לך כו' שממשיך תוס' אור בשם הוי' מבחי' ששם רחמים פשוטים, וע' ע"פ יום ליום יביע וכל המברך מתברך, ועמ"ש ע"פ מלוה ה' חונן דל, ובדוד נאמר הוקם על שתיקן מאה ברכות היינו שעי"ז המשיך מבחי' על שהוא סוכ"ע. גם כיון שהוא נחלת יעקב יש קרן ופירות כי הפירות נמשכ' מזווג תו"מ וזהו בן פרת כו'.

ד) רבות ס"פ בהר ס"פ ל"ד ענין כ"ד ברכות דשכר המרחם על העני, ושם ר"פ הנ"ל דף ר"ה ע"א ר' סימון אמר בשם ריב"ל לעולם אל תהי מצות עני קלה בעיניך שהפסדה כ"ד קללות ומתן שכרה כ"ד ברכות כו', ושם ס"פ הנ"ל אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ הרי ארבעה עשר ברכות ועשרה אחרונייתא דכתי' גבי יעקב והאכלתיך נחלת יעקב אביך ואלו הן ויתן לך האלקים מטל השמים כו'. יש להעיר מענין ושמתי כדכד שמשותיך ומענין כ"ד אותיות דבשכמל"ו אל ישוב דך נכלם. וי"ל מ' נק' עני סיהרא ל"ל מג"כ, והיא נק' שם אד' ויש בו כ"ד צירופים, ע"כ מי שממשיך נהורא דשמשא לסיהרא מתברך כ"ד ברכות הנמשכים ע"י כ"ד צירופי אד', ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו בפי' שמש בשבת צדקה לעניים, ומ"ש ע"פ ושמתי כדכד שמשותיך להעיר מענין כ"ד מתנות כהונה איש החסד לפי שהוא שודמ"ט, ויבאה אל האדם בפ' בראשית ב' כ"ב וכ' בעה"ט ויבאה כתיב חסר והוא עולה כ"ד שקשטה בכ"ד קשוטין והביאה לו, וכ"ה במד"ר פ' בראשית ר"פ י"ח שקשטה בכ"ד קשוטין ואח"כ הביאה לו, וזהו ענין כ"ד פרקים דמס' שבת שהם נגד כ"ד קשוטי כלה, ויש להעיר מענין כ"ד ספרין דאורייתא ותמלא כדה כו'.

ה) שבת פי"ו דקי"ח סע"א וע"ב כמש"ל ס"ב בשם פרש"י, י"ל מ"ש באברהם לארכה ולרחבה, כי החסד נק' חד אריך, ושורש האורך מהחכמה, כנודע מענין יס"א אריך, כמ"ש ע"פ הזח"ג במדבר דק"כ ע"א גבי קרן דרומית מזרחית, והרוחב מהבינה הנקרא רחובות הנהר, אכן ביעקב נאמר ופרצת ימה וקדמה שהוא בריח התיכון הממשיך מהכתר הנק' קדמה במ' הנק' ימה שכינה במערב וגם צפונה ונגבה שמייחד חו"ג, ונק' ופרצת ע"ד עלה הפורץ, וענין ניצול משעבוד, כי מקו האמצעי אין יניקה כו' וגם שממשיך מהבינה מקום החירות והדרור כו', ובתולע"י גבי שבת ססע"י ט"ו כ' וז"ל והמענג את השבת הנה הוא גורם לאצי' הברכות מהמקור העליון הנקרא רחובות הנהר סוד נחלתו של יעקב הנקרא נחלה בלי מצרים כענין שכתוב אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך עכ"ל, ועמ"ש בהגהות לד"ה בחודש השלישי לצאת בנ"י מאמ"צ כו' ומ"ש סד"ה יחיינו מיומים בענין ביום השלישי יקימנו, ומשם יובן ענין יעקב שהוא מדת ת"ת ומ"ש בד"ה ויאבק איש עמו בענין ולא יכול לו, ומ"ש סד"ה מי מנה עפר יעקב, ומ"ש ע"פ כנשר יעיר כו' ישאהו על אברתו ומ"ש בענין ליעקב אשר פדה את אברהם, ועיין בלק"ת ס"פ מסעי בד"ה ענין נחלת יעקב, ועיין פרדס ערך נחלה בלי מצרים מובן שזהו מעלת ג"ר דאצי' על ז"ת, לפ"ז י"ל משום כי בג"ר מאיר הארת עתיקא שהוא מה שאוא"ס מאיר בבחי' בלי גבול משא"כ ז"ת נק' זעיר שהוא מה שנמשך מאוא"ס להאיר בבחי' גבול, כענין ורב כח רל"ו אלפים כו' אכן

ולתבונתו היינו ג"ר אין מספר ולכן איתא בזהר תרומה קנ"ג ב' ובפ' פנחס דרמ"א סע"ב עלמא דאתא שהוא בינה לית בי' אכילה ושתי' ור"ל כי פי' אכילה למעלה לחבר האור עם הכלי ע"י את קרבני לחמי כו', וזהו שייך בזו"ג שהם שורש בי"ע איהו וגרמוהי, אבל ג"ר זהו ע"ד איהו וחיוהי חד ושם גלוי אוא"ס ע"כ באתרי' לאו אורחי' למיכל כו' והיינו ג"כ כי ז"ת הם להנהגת עולמות שע"ז שייך חו"ג משא"כ ג"ר שייך אפילו לא הי' בריאת העולמות כמ"ש בת"א סד"ה ואלה שמות בנ"י והאכילה למעלה זהו שיהי' התחברות אוא"ס במדות השייכי' להנהגת העולמות ע"ז שייך לחמי מבירור הניצוצי' משא"כ באתריה ג"ר שהם אינן שייכי' כ"כ לעולמות לאו אורחי' למיכל. לכן זהו נחלה בלי מצרים וגבולים ועמ"ש ע"פ ואמרת אליהם את קרבני לחמי, ועמ"ש על הזהר אמור דצ"ט א' בענין כד שופרא עילאה דנהירו דכולא בי' אסתלק כו', והאבות אברהם יצחק הם חו"ג שהם מבחי' ז"ת, אבל יעקב ת"ת קו האמצעי בריח התיכון ממשיך מג"ר, ולכן שייך זה למי שמענג את השבת, שכמ"כ שבת הוא העלי' בג' הראשונות כו'.

ו) **במא"א** אות נון ססעי' ט"ז כ' נחלה בלי מצרים נקרא נפש דאצי' כי אין לחיצוני' אחיזה בה עכ"ל ועיין בהרמ"ז ר"פ משפטים דף צ"ד סע"ב גבי ועלי' אתמר ורדו בדגת הים כו' שהם בי"ע והיינו לזוכה לבחי' נפש מאצי' העליון ר"ל שלמעלה מאצי' המלובש ומאיר בבי"ע כו'.

ז) **רבות** ר"פ עקב, שעיקר התגלות הקרן מהשכר הזה את תתענג על הוי' יהי' לע"ל. ואפ"ל כי הנה יעקב אמר והי' הוי' לי לאלקים, והיינו ע"י גלוי עצמות אוא"ס ממש ואזי ש' הוי' יהי' כמו ש' אלקים לגבי הגלוי מעצמות אוא"ס שיומשך ע"י שם הוי' כמ"ש מזה בת"א ר"פ ויצא ובלק"ת בביאור ע"פ שובה ישראל דרוש הראשון שזהו ענין ז"א בעלותו לגבי עתיקא כו', ולכן נק' אז תתענג על הוי', וזהו הנק' נחלת יעקב והיא נחלה בלי מצרים, כי המיצרים וגבולים נמשכים משם אלקים משא"כ משם הוי' בהיותו בבחי' אלקים לגבי עתיקא כו', ולכן ממילא יומשך והרכבתיך על במתי ארץ כו', ששורש יניקתם מאחוריים דשם אלקים או מבחי' אם תגביהי כנשר כו' ושני הבחי' יבטלו ע"י והי' הוי' לי לאלקים כמובן וכמ"ש משם אורידך נאום הוי', וע' לקמן ס"ח וסעיף י"ג.

ח) **בזהר** פ' אמור דף ק"ד ע"א ואי חדי לאושפיזן ודוי לון קב"ה חדי עמי', ואברהם קרי עלי' אז תתענג על ה' וגו', והיינו כמש"ל סעיף ד' בשם המד"ר ס"פ בהר ששכר המזכה את העני הוא כ"ד ברכות שמכללן אז תתענג על ה' יעו"ש, וכנ"ל ס"ג שנק' מלוה ה', פי' שממשיך מאוא"ס ממש בשם הוי' לכן נק' מלוה הוי', והטעם י"ל כמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי', בפירוש ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה, שע"י הצדקה ממשיכים דרך שיומשך האור בשם הוי' יעו"ש שזהו פי' חנון ורחום הוי' והיינו ע"י חונן דל, וע' סד"ה כי אתה נרי ובהביאור בפי' והוי' יגיה חשכי, ומ"ש סד"ה וכל בניך בענין בצדקה תכונני. והנה אברהם שהוא חסד מברכו בברכה זו שיומשך מבחי' ורב חסד כו', ושייכות זה לאושפיזן דחג הסוכות, י"ל כי ע"י

התשובה ביוהכ"פ בבחי' שובה ישראל עד הוי' אלקיך דהיינו כמ"ש יעקב והי' הוי' לי לאלקים כמ"ש בד"ה שובה הנ"ל ע"ז נמשך בסוכות מלמעלמ"ט בחי' אז תתענג על הוי' וזהו ענין והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי חג הסוכות נגד יעקב וכמ"ש ויעקב נסע סוכתה, ועל"ק סעיף יו"ד וסעיף י"ב ולעיל סעיף ז'.

ט) **זח"א** בהשמטות סס"י ל"ז והאכלתיך נחלת יעקב אביך דהיינו נחלה גמורה דאית לי' החסד והפחד והאמת והשלום עכ"ל, וע' זח"א פ' חיי קל"ג בענין יעקב תקן תפלת ערבית.

י) **ויחי** דף ר"י ע"א כמ"ד אז תתענג כו' ופי' הרמ"ז וז"ל פי' תתענג בסוד אז, שה"ס אחד רוכב על ז' והוא ממש על ה' ודאי ואין ספק שאז יעלו זו"נ אל הבינה ויתקבצו בחי' עדן נהר גן ענג למעלה על מקום זעיר דהשתא עכ"ל, ועיין מענין אז בזח"ב בשלח דף נ"ד א' ע"פ אז ישיר משה ובפי' הרמ"ז לשם, ועמ"ש בדרוש חרבות צורים בפי' אז ידבר יהושע כו' שמש בגבעון דום, ומזה יובן עוד מש"ל ססע"י ח' שבסוכות נאמר אז תתענג, כי ז' ימי הסוכות הוא ג"כ ענין אז בחי' אחד רוכב על ז' והוא הצל דסוכה, וכמו באז דיהושע נאמר שמש בגבעון דום, כמ"כ סוכה הוא למעלה מבחי' שמש, ולכן סוכה שחמתה מרובה מצלתה פסולה אלא צ"ל צלתה מרובה מחמתה, ועמ"ש ע"פ אז תשמח בתולה במחול ומ"ש בלק"ת סד"ה ביום השמיני שלח.

יא) **בספר** גרושין להרמ"ק סי' נ"א פי' הפסוק אז תתענג אז מורה על יחוד תו"מ שהם ב' שמות הוי' אד' שעולים ח' אותיות כמנין אז, ופי' אז הזיין רומז לשבעה ספי' הבנין והאלף מורה על ג' ראשונות כו', ועמ"ש בלק"ת פ' תזריע בדרוש למנצח על השמינית.

יב) **זח"א** ויחי דרי"ט א' אז תתענג על ה', על ה' דייקא כו' דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך כו' וכתיב כי גדול עד שמים חסדך א"ר יוסי אית חסד ואית חסד כו' ע"ש, ובזה יובן מש"ל ססע"י ח' דאברהם איש החסד מברכו באז תתענג להמשיך עליו מבחי' מעל שמים חסדך כו'.

זח"ב פ' בשלח ד"נ סע"ב ענין אז תתענג כו' ע"ד שפי' הרמ"ק בס' גרושין זח"ב פ' יתרו דפ"ג ע"א, אז תתענג על ה', מאי על ה' אתר דעלאין ותתאין אתמשכן מיני' ותאבין לההוא אתר דכתיב מאין יבא עזרי, וכתיב ועד עתיק יומיא מטא כו' וע"ש בפי' על במתי ארץ, ועו"ש והאכלתיך נחלת יעקב אביך כמ"ד ויתן לך האלקים מטל השמים כו' ע"ש, ומזה יובן עוד הנ"ל ס"ח דשייך אז תתענג כו' והאכלתיך נחלת יעקב לחג הסוכות, כי סוכות זהו בחי' מטל השמים כמ"ש בלק"ת סד"ה האזינו השמים, דרוש הראשון בפירוש תזל כטל אמרתי יעו"ש.

יג) **זח"ב** פ' יתרו דפ"ח סע"א, וע"ב, סדר הג' סעודות דסעודתא דמע"ש דחק"ת זהו והרכבתיך על במתי ארץ וסעודתא דיומא זהו סעודתא דע"ק ולכן נק' אז תתענג על הוי' על דוקא כנ"ל וסעודה השלישית זהו סעודתא דקוב"ה, היינו בו"א, ובבחיי פי' דסעודה ג' היא גבוה יותר שעז"נ היום לא תמצאוהו שהוא ענין והחכמה מאין תמצא, ויש לבאר דברי הזהר

דבאמת יש מעלה בסעודה שלישית, והוא עפמש"ל ס"ז בפי' והי' הוי' לי לאלקים דהיינו ע"י התגלות ע"ק אזי הוי' ז"א הוא בבחי' אלקים, ואא"כ יש בזה מעלה יתירה מבסעודתא דיומא שהיא כנגד יצחק העלי' מלמטה למעלה לבחי' ע"ק, וא"כ למטה בבי"ע אין גילוי מבחי' זו עדיין, אבל בסעודה ג' שהיא סעודתא דשם הוי' וע"ק וחת"ק אתיין לסעדא בהדי', א"כ זהו ענין גלוי ע"ק בז"א, ע"ד נועם הוי', הנועם המאיר בשם הוי', וכן בפי' באור הוי', ואזי הוי' ז"א הוא בבחי' אלקים לגבי אור זה, ומל' היא בית לאלקים כנז' בת"א ר"פ ויצא בפי' והאבן הזאת תהי' בית אלקים יעו"ש, וא"כ עי"ז נמשך גלוי אור הסוכ"ע דע"ק למטה בבי"ע ולכן זהו והאכלתיך נחלת יעקב אביך בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה כו'.

יד) **עיין** בסידור בשער השבת פי' אז תתענג על הוי' היינו גלוי התגלות התענוג ממקור התענוגים שלמעלה מהתענוג המלובש בחכמה יוד דשם הוי', וזהו על הוי' למעלה משם הוי' ועמש"ל סעיף י"ב, ומזה יובן מ"ש רש"י בפי' החומש פ' בחקתי ע"פ והתהלכתי בתוככם לטייל עמכם בג"ע וכ"ה בילקוט והיינו כיון שיהי' התגלות התענוג בג"ע מבחי' עת"י לכך והתהלכתי היינו השם הוי' ישתעשע עם הצדיקי' בג"ע ליהנות מהתענוג הנמשך מבחי' על הוי' וכמ"ש בזהר פ' אחרי דס"ז ע"ב ע"פ כאיל תערוג כו'.

זח"ב עמוד רנ"ג רי"ז רע"ז שע"ד תנ"ג תנ"ח. ח"ג קי"א קכ"א קכ"ו קמ"ו קפ"א קצ"ח תקכ"ב, אדר"ז דף רפ"ח ע"ב.

נ"ט ב'

כ"א עוונותיכם היו מבדילים, ז"ג ח"א מ"א ד', קכ"ב ב' ובז"ק אינו, וע' בר"ח שער הענוה פ"ו באמצע הפרק בד"ה וכאשר יזכור האדם, ע' בת"א בד"ה ועשית ציץ ובלק"ת בד"ה נשא את ראש בני גרשון דרוש השני ספ"א, ובד"ה מה טובו פ"א.

נ"ט

וירא כי אין איש.

א) **מד"ר** פ' משפטים ספ"ל דקמ"ז ע"ד ד"א כי קרובה ישועתי לבא כו' אלולי שהדבר כתוב אי אפשר לאמרו א"ל הקב"ה לישראל אם אין לכם זכות בשבילי אני עושה כו' עמו אנכי בצרה כו' ואני גואל לעצמי שנא' וירא כי אין איש וישתומם כו' ע"ש ועמ"ש במ"א בפ' נצבים ע"פ ושב ה' אלקיך את שבותך, וע' בזח"ג פ' אחרי דס"ט ע"א ובפ' ואתחנן דרס"ו ע"ב ע"פ ובאו האובדים כו' וע' בגמ' פרק חלק דצ"ז ע"ב ושמואל אמר דיו לאבל כו'.

ב) **פרק** חלק דצ"ח א' אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי כו' היינו כי ועמך כולם צדיקים ממשיך האור מצדיק יסוד עולם בכנ"י, ע' זח"ג ויקרא די"ו ע"ב, וע' בזהר ר"פ נח ע"פ ועמך כולם צדיקים, ובדור שכולו חייב א"כ אז ע"י אתעדל"ת אין נמשך בז"א אור מהבינה שבה מאיר ע"ק ונהר יחרב ויבש, ואזי למעני אעשה כמ"ש במד"ר פ' משפטים הנ"ל בשבילי אני עושה כו', משא"כ כשהדור מחצה זכאי עכ"פ ממשיכים אור מע"ק בז"א ויוכל לסבול כו', אף שהוא בבחי' וישח אדם כו', ע' בגמ' סוף סוטה, וע"ז ארז"ל יומא דס"ט ע"ב זהו גבורת גבורתו כו' אבל אם הדור כולו חייב ח"ו גורמי' ח"ו הריסת סדר האצי' ונהר יחרב ויבש לגמרי, זה בלתי אפשר, ולכן למעני אעשה כו', ועמ"ש מזה לקמן ע"פ ועמך כולם צדיקים סעיף ב' וזהו וירא כי אין איש וכו' ואזי וילבש צדקה כשריון מבחי' שלמעלה מאתעדל"ת.

ג) **תד"א** ח"ב פט"ז כמ"ש בגמרא חלק דצ"ח ע"א וסיים וכתיב למעני למעני אעשה כי ייחל (איך יחלל שמי) וכבודי לאחר לא אתן בישעי' סי' מ"ח י"א, ור"ל שזהו הטעם שבדור שכולו חייב ע"כ מוכרח להיות למעני למעני אעשה, כי איך יחל וכו', ועיין בגמרא פרק ע"פ דקי"ז ע"א שכמ"כ בקי"ס נאמר למעני למעני אעשה, ובמד"ר ברות מ"ג ב' שזהו ענין כי לא יטוש ד' את עמו בעבור שמו הגדול ע"פ כי פקד ד' את עמו בעבור שמו הגדול ע"פ כי פקד ד' את עמו לתת להם לחם.

נ"ט כ'

ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב נאם ה'. עמה"מ דף א"ג כ"ד א"ב. זח"ג ס"פ בהעלותך.

א) **מד"ר** ס"פ נח ממש, בכ"מ שנאמר אין לה הוה לה כו' ציון היא דורש אין לה והוה לה ובא לציון גואל כו', וכ"ה במד"ר באיכה ס"ג ג' ע"פ אין לה מנחם, והוה לה אנכי אנכי הוא מנחמכם, ובא לציון גואל ע"ש, וכ"ה שם דס"ט ב' ס"פ פרשה ציון בידיה, ועמ"ש מזה ע"פ רני עקרה לא ילדה, מד"ר איכה ס"ב ד' בפסוק אזכרה נגינתי, ירמיה אמר ויצא מן בת ציון, ישעי' אמר ובא לציון גואל, ס"ה ב' ס"פ ויצא מבת ציון, וילכו בלא כח לפני רודף א"ר אחא כשם שלא גלו ישראל אלא ברודף מלא כך אין נגאלין אלא בגואל מלא דכתיב ובא לציון גואל, י"ל גואל הוא יסוד כמ"ש בפרדס ערך גאולה מדכתיב אם יגאלך טוב יגאל וטוב היינו צדיק כמ"ש אמרו צדיק כי טוב, אמנם גואל מלא בוא"ו היינו כאשר התפארת מאיר בו שהוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה וממשיך מלמעלה יותר כמ"ש ברע"מ ר"פ כי תשא ע"פ העשיר לא ירבה העשיר דא עמודא דאמצעיתא כו' והדל דא צדיק כו', הרי הצדיק נק' דל לגבי הת"ת, כי צדיק זהו בעל צדקה, והצדקה היא רק די מחסורו

אשר יחסר לו, משא״כ שפע הת״ת בא בוויתור וע״ד מרוב כל יותר מבחי' כי כל בשמים ובארץ כו'.

ב) **גמרא** יומא דפ״ו ע״ב גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב, היינו כמ״ש בפרדס ערך גאולה, שמקור הגאולה מהבינה בסוד גאולה תהיה לו וביובל יצא כו' וממנו שואב היסוד הגאולה, וידוע כי התשובה היא בבינה ע״כ מקרבת את הגאולה, ועוי״ל דשם בפרדס פירש פסוק אם יגאלך טוב בחי' צדיק, יגאל, ואם לאו וגאלתיך אנכי בינה, והנה אנכי זהו נמשך ע״י התשובה כמ״ש בלק״ת פ' נצבים בד״ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך כו'.

ג) **סנהדרין** פרק צ״ח א' אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו, שנאמר (ישעי' נ״ט) כי יבא כנהר צר כו' וסמיך ליה ובא לציון גואל, וע' מזה בבחיי ס״פ שמות ממש, ע' זח״ב פ' בשלח דמ״ז א' ע״פ ופרעה הקריב בענין ה' בצר פקדוך כו', ובמד״ר פ' תצוה ע״פ זית רענן יפה, והנה הגואל נק' שמן למאור קומי אורי והוא נמשך מחביטת וטחינת הזית אז דזקא נותן שמנו ועמ״ש לקמן* סי' כ״ו ע״פ בצר פקדוך כו' ומ״ש בד״ה זכור את אשר עשה לך עמלק דתקס״ג שזהו ענין מן המצר קראתי כו' ענני במרחב, הרם כשופר קולך כו'.

ד) **ממ״י** פ' בהר די״ט ע״ב ובתר צלותא נפלינן אאנפין כו' מסרינן ליה נפשין כו' ובתר אמרינן עקו דליבא יענך ה' ביום צרה, ובתר הכי ובא לציון ברזא דתוספת קדושה כו', י״ל שמבחי' ביום צרה כנהר צר נמשך ובא לציון גואל, גם ע״ד גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, לכן ע״י נפ״א במס״נ ממשיכים ובא לציון כו', וע' בת״א פ' תשא בד״ה שמאלו תחת לראשי בענין גדולה תשובה שמקרבת כו'.

ועמדו זרים.

א) **בגמרא** רפ״ז דברכות דל״ה ע״ב בזמן שישראל עושין רצונו ש״מ ופי' לפי שנא' בפ' שמע ובכל מאדך משא״כ בפ' והי' א״ש, וע״י בכל מאדך ממשיכים מבחי' סוכ״ע בממכ״ע כמבואר בד״ה והתהלכתי בתוככם ובלק״ת בד״ה נשא את ראש ב״ג דרוש השני פ״ב וזה נק' עושין רצונו ש״מ, מקום היינו ממכ״ע כמ״ש בלק״ת פ' בחקתי בד״ה בשברי לכם, ועושין רצונו ש״מ היינו שיומשך גלוי או״ס ב״ה הסוכ״ע בממכ״ע, ועמ״ש מענין עוש״מ בד״ה בכ״ה בכסלו, ובביאור ע״פ מקושש, ולכן ע״ז לא יצטרכו לבירורים שזהו

לקמן : בבוך גוכתי״ק נכתב ד״ה זה לקמן באמצע הכת״י, ולזה הכוונה לקמן.

ענין לעבוד את האדמה אשר לוקח משם, כ״א ע״ד ולא ראה עמל בישראל משא״כ בבחי׳ יעקב כתיב עבדי, עיין בלק״ת סד״ה לא הביט און ביעקב.

ב) **גם** ע״ד מ״ש בשומרי שביעית וכי תאמרו מה נאכול כו׳ וצויתי את ברכתי, וזהו לפי ששומרי שביעית נקראו גבורי כח עושי דברו במד״ר ר״פ ויקרא ועי׳ מענין פי׳ עושי דברו בלק״ת סד״ה בשעה שהקדימו וע״י גבורי כח ממשיכים ועתה יגדל נא כח אד׳, וזהו ענין עושים רצונו ש״מ שמוסיפים כח בגבורה שלמעלה.

ג) **בזח״א** פ׳ תולדות דקמ״ג ע״ב זהו ענין יעבדוך עמים ושם שבימי שלמה הי׳ בחי׳ זו והיינו כמ״ש ע״פ הזהר ר״פ ויצא ע״פ קומה ה׳ למנוחתיך, כי שלמה לשון שלום ולשון שלימות דקימא סיהרא באשלמותא, ובמד״ר בא פט״ו שנתמלאה דיסקוס של לבנה וכמ״ש ע״פ וישב שלמה על כסא ה׳ ונק׳ איש מנוחה, ושרש המנוחה באה מע״ק וזהו ענין על מי מנוחות ינהלני, ולכן ממילא נתבטלו הק״נ כנר בפני האבוקה, וא״צ לעבודה כו׳, וכמו בשבת שהוא יום מנוחה בורר אסור כו׳.

ד) **מד״ר** בקהלת דפ״ח ב׳ בפסוק קניתי עבדים ושפחות, ילקוט פ׳ בא סוף רמז רי״ב דף ס״ד א׳ תנא דבי אלי׳ כו׳, פ׳ תשא רמז שצ״א דק״ז ע״ד בשם המכילתא ששת ימים יעשה מלאכה וכתוב אחד אומר ו׳ ימים יעבוד כיצד יתקיימו שני הכתובים אלא בזמן שישראל עושין רש״מ מלאכתן נעשית ע״י אחרים וכו׳. תד״א פכ״ב מ״ש בילקוט פ׳ בא הנ״ל. ס״ח סי׳ תתרב״ז. י״ח עקב סי׳ נ״ד כנגד בזיעת אפך תאכל לחם, יעבודך עמים והיינו ובני נכר איכריכם.

ה) **עיין** במערכת, מערכת הטעם, בדברי הפז שם בהתחלתו במערכת זו, והובא בשל״ה דל״ב סע״ב. ועוד בשל״ה במס׳ חולין דק״כ ע״א הכלל העולה.

ס״א יו״ד

שוש אשיש בה׳ ותגל נפשי כו׳ עד וככלה תעדה כליה.

מ״ק ג׳ כ״ח ב׳, מנין לחתן שמיסב בראש שנאמר כחתן יכהן פאר מה כהן בראש אף חתן בראש כו׳.

ב) **מד״ר** פ׳ צו פרשה יו״ד קרוב לתחלתה חייך שכל הנביאים מתנבאים נבואות פשוטות ואת נחמות כפולות עורי עורי, התעוררי התעוררי, שוש אשיש, אנכי אנכי הוא מנחמכם, נחמו נחמו עכ״ל. בענין נחמו י״ל משום דכתיב מאנה להנחם על בינה כי איננו ופי׳ בזח״א ויגש דף ר״י ע״א כי איננו

דאסתלק ו' לעילא, ועי"ז גלו בניה, ולע"ל שיתחבר הוא"ו בה"א, ממילא יקבצו בניה לתוכה א"כ הנחמה כפולה, וע' בשה"ש רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך למטרונה כו' בא המלך בעלך כו', וגם קבוץ בניה לתוכה, ועמ"ש בתלים סי' צ"ב ע"פ מזמור שיר ליום השבת בענין כל עיסקא דשבתא כפול, ונזכר מזה ג"כ בלק"ת בתחלתו בד"ה ראו כי ד' נתן לכם את השבת סעיף א' וסעיף ה', וע' בלק"ת פ' צו בד"ה ואכלתם אכול וכשהוא מברך את הצדיקים כופל את ברכתם ועיין בד"ה אני הוי' אלקיכם דפ' ציצית בענין שכפל לומר ב"פ אני הוי' אלקיכם ביאר שם ע"ד ב' מיני שכר, הא' ג"ע ששרשו מבחי' ממכ"ע בחי' חכמה, והב' על תח"ה המשכת סוכ"ע, וזהו ענין הכפל כו', גם ע"ד מ"ש בזח"ג דף ה' ע"א בענין גדול ד' כו' בעיר אלקינו, חיבור ב' השמות הוי' אלקים יחד, וע"ש ד"ז ע"ב בענין שבת אחים גם יחד ובפ' מקץ דף ר"ו ע"ב בענין כי הנה המלאכים נועדו כו', ועיין בלק"ת פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני ה' שיהי' ההשגחה דיחו"ת כמו ההשגחה דיחו"ע זהו עדיף מבחי' עין ד' אל יראיו שהוא או ההשגחה ע"י יחו"ת או ע"י יחו"ע כו' הרי הכפל טוב יותר אף מהשגחה דיחו"ע בפ"ע כו'. וע' בפרדס ערך מכפלה ועמ"ש לקמן סעיף ה'.

ג) **מד"ר** נשא פי"ג קרוב לתחלתה אחותי כלה, אחותי שנתאחו לי בגלות, כלה שנתכלו בגלות כמ"ד כי עליך הורגנו כל היום לפיכך עתיד לקרותם שיהיו אחויים אצלו (ע' בלק"ת בשה"ש בד"ה לבבתני אחותי כלה) כמ"ד כלילת יופי, ואומר וככלה תעדה כליה.

ד) **ס"פ** ואתחנן אמרו ישראל כו' כי שחה לעפר נפשנו אמר להם הקב"ה חייכם יגיע הקץ ונפשותיכם שמחות לפיכך ישעיה מנחם אותן ואומר שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלקי כו'. בעשר מקומות קרא הקב"ה לכנ"י כלה, י"ל נגד מה שלע"ל יהי' הכנור של עשרה נימין, ועיין מזה בבחיי פ' בהעלותך.

ה) **שה"ש** רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך, למטרונה שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדה"י כו' בא המלך בעלך כו' הנה מלכך יבא לך כו' באותה שעה היא אומרת שוש אשיש בה', ולכאורה זהו המשכת הוא"ו של שם הוי' שיאיר בבחי' ה' הנק' מטרוניתא ושהלך למדינת הים היינו מה דסליק לעילא לעילא בים החכמה ובינה כו' ועכשיו בא, וע' מזה בת"א בד"ה וארא אל אברהם. אך הנה בזח"ג נשא דקל"ג ע"א איתא ותאנא שוש אשיש בהוי' בעתיק יומין אתמר דהא הוא חדוותא דכולא, ור"ל והיינו ע"ד שארז"ל ע"פ כוסי רויה, רכ"א לוגין כמנין רויה דהיינו גלוי אריך אנפין שהוא בחי' עתיק יומין והוא גלוי אור א"ס הסוכ"ע וזה הוא חדוותא דכולא ע"ד ת' עלמין דכסופין שזהו תענוג אין קץ כו', ועוד כי פי' שוש אשיש כפל הששון זהו ע"ד משארז"ל ספ"ג דפסחים ע"פ ביום ההוא יהי' הוי' אחד אטו האידנא לאו אחד הוא אמר רבי אחא בר חנינא לא כהעוה"ז העה"ב, בעוה"ז על שמועות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל שמועות הרעות אומר ברוך דיין האמת (והיינו לפי שההמשכה בעוה"ז מז"א שיש בו חו"ג מדת החסד ומדה"ד, וע'

במד"ר פ' בחקתי פל"ו מה גפן זו יש בה יין ויש בה חומץ זה טעון ברכה וזה טעון ברכה) לעוה"ב כולו הטוב והמטיב, והיינו לפי שלע"ל יהי' ההתגלות מעתיק יומין ששם הכל ימין ולית שמאלא בהאי ע"ק, וזהו ענין קץ הימין, שיתגלה בחי' ימין עליון שאין שם שמאל ודין כלל וכמו שבקי"ס נאמר ב' פעמים ימין, ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' וכו', וכיון דלית שמאלא לכן כולו הטוב והמטיב, ואפ"ל שזהו ג"כ ההפרש בין נחמות פשוטות ובין נחמות כפולות, כי נחמות פשוטות באין מהחסד דז"א ולכן אין זה קיום עולמית, כי יש לנגד חסד זה גם מהה"ד, וזהו ענין השירות שנאמרו בעוה"ז בלשון נקבה ע' במד"ר ס"פ בא, אבל נחמות כפולות היינו ע"ד שגם מבחי' גבורה יהי' נחמה וישועה ע"י גלוי עת"י ששם ב' הידות הם ב' פעמים ימין, וזהו ענין שיר זכר וישועה עולמית, ישראל נושע בד' תשועת עולמים. ולכן דקדק הזהר מדכתיב שוש אשיש, חדוה כפולה, דפי' בהוי' היינו בעת"י שמשם נמשך בחי' כולו הטוב והמטיב כנ"ל. וא"כ צ"ל איך יבא זה עם המד"ר דמשמע שבחי' זו הוא המשכת הוא"ו בה"א, והוא"ו הוא ז"א. אך באמת המכוון ביום ההוא יהי' הוי' אחד, היינו שיתחברו ב' שמות הוי' דע"ק וז"א להיות לאחדים ממש, ור"ל שעכשיו יש פרסא מפסקת ולע"ל יאיר שם הוי' דע"ק בז"א וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, ופי' הרמ"ז פ' תולדות דקל"ה שיהי' ז"א במדרגת א"א ממש, ועמ"ש ע"פ וארשתיך לי, זבענין שלע"ל יהי' אלה תולדות פרץ בשני ווין כי עכשיו וא"ו אחד מורה שההמשכה רק מז"א אבל לע"ל שיהי' ההמשכה מע"י הגם שיומשך דרך ז"א יהיו שני ווין כו', ועמ"ש ע"פ ועץ השדה יתן פריו כו'.

זח"ב פ' יתרו ד"צ ע"ב, פ' בלק קצ"ט ב' ילקוט ח"א רס"ז א'. (ח"ב מ"ג א' מ"ח ג' קס"ז א', בעמה"מ שער א' פנ"ה ד"ט ע"ג פי' בגדי ישע ומעיל צדקה זהו המשכה מעולם המלבוש כו' והוא אור פניאל כו', שהוא לפי קבלתו בחינה שלמעלה מהצמצום ומקום פנוי שבבחי' זו הי' הצמצום כו', ועיין בת"א בד"ה יביאו לבוש מלכות כו' משמע ג"כ בחינה זו מקיף כל ד' עולמות אבי"ע בהשוואה אחת, וע' בד"ה ועשו להם ציצית בענין עוטה אור כשלמה.

וענין באו בניך תשמחנה כלותי וכו' י"ל כי ששים המה מלכות הם ששים מסכתות שמונים פלגשים הם ברייתות ועלמות כו' אך אחת היא יונתי כמ"ש בלק"ת בשה"ש ד"ה ששים המה דרוש הראשון, וא"כ י"ל ע"י תשבע"פ ממשיכים היחוד ששרשו מז"א עצמו וזהו באו בניך כי וכל בניך למודי הוי' הם נו"ה דז"א, והוא המשכה מבחי' ממכ"ע אבל בא בעלך זהו ההמשכה מבחי' סוכ"ע כנ"ל זהו ההמשכה בבחי' אחת היא יונתי כו'.

כחתן יכהן ע' ת"י, והנה ארז"ל ב"ב ע"ה א' עתיד הקב"ה לעשות לכל צדיק וצדיק שבע חופות ובעה"ק ח"ב פמ"ג פי' שבשבע חופות נכלל הע"ס והיינו כמו שבע היכלות שבזהר ס"פ פקודי שהיכל השביעי שהוא היכל קדה"ק כולל הג' ראשונות יחד וכמ"ש מזה לעיל סי' ד' וברא ד' על מכון הר ציון, וזהו ענין כחתן כמ"ש כחתן יוצא מחופתו עיין בלק"ת בשה"ש

בד״ה לסוסתי דרוש השני, אמנם יכהן היינו כה״ג מלובש שמונה בגדים וא״כ זהו בחי׳ גבוה יותר, ע״ד מילה למנצח על השמינית, שיעבור עליו שבת א׳, וזהו תן חלק לשבעה וגם לשמונה, עוי״ל כי בלבושים הם שמונה אך בחי׳ חופה הוא מקיף עליון יותר מהלבוש, ולכן בבחי׳ חופות נכלל זה בשבעה חופות וכמ״ש העה״ק שנכלל בהם גם כל הע״ס כו׳, ועמ״ש ע״פ וכל אדם לא יהי׳ באוהל מועד.

הנה לפמ״ש בזח״ג נשא קל״ג א׳ שוש אשיש בהוי׳ בעת״י אתמר, א״כ לפ״ז תגל נפשי באלקי קאי על ש׳ הוי׳ דז״א אשר בעלותו לגבי את״י כאלקים חשוב.

שוש תשיש ותגל העקרה. כ׳ הרד״א דקט״ו סע״א ברכה זו נתקנה כנגד שמחת ירושלים העתידה שנאמר ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך בישעי׳ סי׳ ס״ב ה׳ (לפ״ז אפ״ל תשיש הוא פועל יוצא דהיינו שתפעול הששון בהקב״ה היינו ישיש עליך אלקיך, וכנודע בפירוש משמח חתן עם הכלה והיינו כמ״ש כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ אורח, ועיין בזה ברהמ״ז ר״פ בהעלותך דקמ״ח סע״ב ה״ס הקמת הברית כו׳ ע״ש, גם ישיש כמנין תר״ך ב״פ יש, כי הטפה נק׳ יקר גימ׳ יש, אך יקר על יקר היינו ב״פ יש כו׳, והוא כשנמשך ממל׳ דא״ס בחינת עתיק, ועמ״ש מענין ב״פ יש בביאור ע״פ שובה ישראל, ועיין מענין ומשוש חתן בסנהדרין פרק חלק דצ״ט ע״א וברבות בשה״ש ע״פ מה יפו דודייך). והטעם שהקדימו ברכה זו קודם ברכת זווג חתונה, משום שנאמר תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, תלים סי׳ קל״ז ו׳. (וע׳ מענין חך ולשון במא״א אות ח׳ ספ״ב ואות למ״ד סי״ז ובזח״ב ר״פ שמות ד״ג ע״א ובתו״א ע״פ חכלילי עינים ובד״ה וספרתם לכם בענין חכו ממתקים, אשר מכ״ז י״ל כי הלשון ממשיך מן החך לכל ד׳ מוצאות, והוא יחוד והמשכה בבחי׳ הדבור, וירושלים הוא דבור העליון, וע״כ שייך תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי כו׳, וגם היחוד נק׳ בשם דבור, כמו ראוה מדברת כו׳, וגם כי ע״ס הם עשר אצבעות וברית יחיד מכוון באמצע במלת לשון נמצא הלשון גורם קישור וחיבור ע״ס, וע׳ מזה בפרדס שער א׳), וגם עיקר ברכה זו משום ברכה זה נתקנה, ותגל העקרה, ע״ש רני עקרה בישעי׳ סי׳ נ״ד א׳. (ובברכות פ״ק ד״י ע״א משום דלא ילדה רני כו׳, שפי׳ לסיפי׳ דקרא כי רבים בני שוממה כו׳, ובמהרש״א שם דפשטי׳ דקרא דלישנא דעקרה לשעבר משמע שהיתה עקרה מעיקרא בגלות והשתא בגאולה אינה עקרה ולכן רני כו׳. ובזח״ב פשפטים דק״ג סע״ב ותעמוד מלדת היינו רני עקרה לא ילדה כו׳, ובמק״מ שם ותעמוד מלדת כשהיא אב״א קודם הנסירה כו׳, ובמא״א אות ע׳ סמ״ח עקרה נק׳ המלכות עכ״ל, וע׳ בפ׳ ויקרא ד״ך ע״ב רחל מבכה על

בני' כו' ורחל עקרה כו'. ודף ק"ד ע"ב ע"פ עד עקרה ילדה שבעה כו'. ובפ' אמור דצ"ב ע"א. עו"ש במא"א עקר נק' סמא"ל דלא עביד פירין ונוקבי' עקרה וז"ש ולא יהי' בך עקר ועקרה עכ"ל. ועמ"ש בד"ה ויקחו אליך פרה שבלק"ת הקשה עמ"ש אסתרס ולא עביד פירין שהרי נשמת עובדי כוכבים ומזלות נמשכים מהם ותירץ שאין בהם מוח הדעת כ"א מוח חו"ב ועז"נ גם בלא דעת נפש לא טוב כו'. כי הדעת הוא פנימיות המדות והוא המברר המדות כו'. נמצא יש ב' בחי' עקרה. הא' בקדושה שענין היותה עקרה היינו שאין מולדת הגלוי בחצוניות אבל בפנימיות יש כל ההמשכות. ועמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי מענין עקרה. הב' בסט"א שענין עקר ועקרה הוא בפנימיות שאין נמשך הנפש מבחי' דעת כו'. אך הנה בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ אני ישנה ספ"א כ' וז"ל. וה' פקד את שרה כשנמשך בבחי' אחוריים קפ"ד פקד אבל בבחי' פנימית שרה אין לה ולד כי כשבא ההארה מבחי' אחוריים דחכמה אזי יכול להיות נמשך ולד לשרה אבל מבחי' פנימית אינו יכול לבוא בהשתלשלות עתה להיות ולד לשרה כו' כי אין פנימי' אבא כו' ע"ש. א"כ לפ"ז י"ל מה שנק' עקרה היינו שאין נמשך לה עדיין הלידה האמיתית שהיא מפנימית אבא פנימית עתיק. וזהו ענין כן הרינו חלנו מפניך הוי' שעיקר הלידה שיהי' גלוי ש' הוי' ביום ההוא יהי' הוי' אחד. משא"כ עכשיו הגלות נק' עיבור וכמ"ש ברבות בשלח פכ"ג שלכן נאמרו השירות בלשון נקבה לפי שלאחר הלידה חוזרת כו' וזהו עקרה ולא ילדה שאין אמיתית הלידה עד לע"ל. והנה יש לפרש ע"ד הנז"ל רני עקרה לא ילדה. דהוא כפל לשון. אלא ר"ל דעקרה הא' הרי יש בה כח המוליד רק שלא ילדה. ועז"נ רני עקרה כו'. ובפ"ז דבכורות דמ"ד ע"ב לא יהי' בך עקר ועקרה שלא יהא תפלתך עקורה. אימתי בזמן שבבהמתך. ופי' התוס' שתשים א"ע כבהמה כו'. ועיין בתו"א פ' ויצא ע"פ אם לא תדעי לך ובפ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה ועקרה). בקבוץ בני' לתוכה. על שם כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך. וכתיב כי רבים בני שוממה.

קיצור. תשיש פועל יוצא שתפעול הששון בהקב"ה כחתן כו' ישיש כו' ומשוש חתן כו' ענין שייכות ברכה זו לזווג ע"ד תדבק לשוני כו' חק ולשון. ותגל העקרה. רני עקרה. ותעמוד מלדת. יש עקר אסתרס גם בלא דעת.

ב) **ולהבין** בענין רני עקרה מהו. גם ענין מ"ש מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה תלים קי"ג ט'. ובפסחים דקי"ח ע"ב שמוני בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים ופרשב"ם מרוב חטאתם בגלות. והקשה מהרש"א דא"כ לא יתפרש מה שמסיים אם הבנים שמחה. ולפע"ד לק"מ. דהא פרש"י בתלים שם מושיבי עקרת. ציון שהיא כעקרה יושיבנה אם הבנים שמחה כמ"ש כי חלה וגם ילדה ציון את בני' ישעי' ס"ו ועיין במצ"ד שם. א"כ י"ל הפי' שמעקרת הבית שהיא כחולדה הדרה בעיקרי בתים יעשה ממנה להיות אם הבנים שמחה. וע' מענין חולדה במא"א אות ח' סע"ד ומענין עקרת הבית באות עיין סמ"ז. וכן ראיתי שפי' בעמה"מ שער קרית ארבע פרק קמ"ב שמשיב אימא מבחי' עקרת הבית שהוא סמך סתומה לבחי' אם הבנים שמחה היא בחי' מם פתוחה. אלא שלפירושו עקרת הבית הוא בחי' גבוה כו'. עיין ר"פ תרומה דקכ"ז בענין סמך

ומם. ובאיזו ספר ראיתי כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים היינו שמתלבשת בהשרים כו'. והנה ענין שמחה הוא ענין יין המשמח אלקים ואנשים, וצ"ל מהו ענין השמחה באלקים מן היין, וגם מה שאין אומרים שירה אלא על היין, וגם צ"ל מ"ש יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ועיין מזה בגמ' פ"ב דחגיגה די"ב ע"ב, זח"א פ"ב ב', קל"ג א', קע"ח ב', קצ"ד ב' ובפי' הרמ"ז שם, ח"ב י"ח ב', כ"א סע"א, מ"ו א', ח"ג י"ד א', ל"א א', ס"ה א', ק"ג ב', קכ"ב ב' ובפי' הרמ"ז שם, ק"ז ע"ב, קצ"א ב, ער"ה ב'. והנה אמרז"ל פ"ב דכתובות די"ו סע"ב כיצד מרקדין לפני הכלה, ופרש"י מה אומרין לפני', וכ' מהרש"א דדרך לשורר בעת הריקוד וכדלקמן משרי קמי' כלתא כו'. וע' בספר הפלאה שם מענין כלה כמות שהיא ומענין מרקד אתלת. ויש להבין למה לא הזכיר גם לרקד לפני החתן כמו בשמחה שמברכין משמח חתן וכלה. אך כל זה יובן בהקדים להבין מארז"ל פ"ק דברכות דף ז' ע"א מנין שהקב"ה מתפלל כו' שנאמר ושמחתים בבית תפלתי ישעי' סי' נ"ו ז', מאי מצלי כו' יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי כו' ואתנהג עם בני במדת הרחמים. ולהבין מהו יה"ר, והלא הוא ית' כל יכול וכי לאיזה בקשה הוא צריך עד שמתפלל ע"ז, וגם שיש לו בית תפלה ע"ז. אך הענין הוא דכתיב כי אמרתי עולם חסד יבנה תלים פ"ט ג', עיין מזה בזח"א ויחי דר"ל סע"ב, ד"י ע"ב, ח"ב תרומה קס"ו ב', יתרו ע"ט א', ח"ג אחרי ע"ז סע"א, נשא קמ"ה ב', פנחס רנ"ז סע"א, סנהדרין נ"ח ב'. כי הנה באור א"ס ב"ה לא שייך בחי' מדות כלל ולא שייך כלל בחי' חסד שהרי אין עוד מלבדו וא"כ על מי יהי' החסד כו', וזהו ענין ולאו מכל אלין מדות איהו כלל, אלא ע"י כמה צמצומים והשתלשלות נמשך אוא"ס ב"ה ונתלבש במדת החסד וכמ"ש בת"א בד"ה ועשית בגדי קדש שאף גם בחי' ורב חסד נמשך רק ע"י שערות כו' ונק' זקן אהרן כו'. והנה בתחלת בריאת העולם הי' המשכה זו מאליו וממילא וזהו ענין כי חפץ חסד הוא, היינו בחי' כשעלה ברצונו הפשוט צמצם את אורו כו' כי אהבה דוחקת את הבשר, וזהו ענין מ"ש אל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ, שמחמת בחי' אל שהוא חסד עליון כדכתיב חסד אל כל היום, מחמת זה צמצום א"ע ע"י שם אלקים ואח"כ נמשך ש' הוי' שתף מדה"ר, וכ"ז להיות ויקרא ארץ כו'. ועכשיו באתעדל"ת תליא אתעדל"ע שיהי' נמשך אוא"ס להיות חפץ חסד שיהי' חסד יבנה, כי גם הרצון לבחי' חסד שזהו ענין חפץ חסד ע"י צמצום הוא בא, שהוא ית' למעלה מבחי' רצון, וכמ"ש בד"ה צאינה וראינה שבחי' כתר נק' ביטול רצון

בשולי העמוד: . . . י"ל הפי' רני עקרה שהיא עקרה רק מלא ילדה שהילדות נמשל לעיבור אבל עכ"ז יש לה הריון ולע"ל גם ילדה ציון כו' עקרה מפני מה לילה הסתר כרחל לפני גוזזי' וע"כ צ"ל ובלילה שמחה כו' ע' ד"ה רני ושמחי בת עד"ז י"ל רני עקרה לידה זו מבחי' ותתפלל על הוי'.

קבוץ שיהי' בניה נשמו' דאצי' גשם נדבות וזהו יבעלוך בניך הבא על אמו לכן תשיש את הקב"ה כי בן חכם ישמח אב וזהו דוקא ע"י לידה שלא בטבע ורחל . . . ענין ברכת חתנים בשושן סודות דס"א א', הקב"ה מצלי שם נ"ב ב'.

כביכול כו' ע"ש. וע"י אתעדל"ת של נש"י הם עושים וממשיכים רצונו העליון ב"ה שיהי' לו רצון, וזהו ענין עושים רצונו של מקום. והמשכה זו הוא ע"י כי אמרתי, שע"י האמירה של כנס"י נמשך הרצון עליון להיות חסד יבנה.

הג"ה. בענין הקב"ה מצלי יש להעיר ממ"ש בזהר וישלח קס"ט בענין תפלה לדוד ותפלה למשה אשר תפלה לדוד הוא תש"י ותפלה למשה תש"ר, וענין תפלה למשה שהוא ז"א זהו ע"ד הקב"ה מצלי להמשיך מא"א להיות מבריח מן הקצה סוכ"ע א"א אל הקצה מ', תפלה גימ' תקט"ו כמנין ואתחנן להמשיך מבחי' י"ה יובל בעץ החיים מהלך ת"ק שנה ומשם להשקות את הגן, וכדי להיות תפלה זו צ"ל תחלה תפלה לעני כי יעטוף שבחי' זו קדמה לבחי' תפלה לדוד ותפלה למשה כמ"ש בזהר בלק וזהו ענין רני עקרה לא ילדה דוגמת תפלה לעני וע"ז הקב"ה מצלי כו', עכ"ה.

וזהו ענין שהקב"ה מתפלל יה"ר כו', כי הקב"ה הוא בחי' התלבשות אוא"ס כשנתלבש בהמדות דאצילות שבהן ועל ידן התנהגות עולמות, ודרך כלל הוא בבחי' תפארת המחבר חו"ג, והתפלה יה"ר כו' היינו כי ת"ת ממשיך מבחי' עתיקא שהוא ורב חסד לז"א, כנז' בפ' תרומה קע"ה ב' גבי והבריח התיכון כו', ומזה יומשך שיומתקו הדין ע"י מדת הרחמים וכמ"ש באגה"ק סי' י"ב בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום בפי' בית תפלתי היינו היכל קדה"ק דאצילות, ועיין סד"ה השמים כסאי בפי' איזו בית כו'. (קיצור. ענין רני עקרה מושיבי עקרת הבית להיות אם הבנים שמחה, יין המשמח אלקים, ענין הקב"ה מצלי, כי אמרתי עולם חסד יבנה) ועיין בספר שושן סודות דנ"ב ב' מענין הנ"ל דהקב"ה מצלי, וזהו חסד יבנה, יבנה אותיות בינה שיומשך מהכתר ע"י הבינה מרב חסד בחסד דז"א, ועמ"ש מזה בד"ה הוי יחתו מריביו.

ג) והנה פי' כי אמרתי, שע"י אמר נמשך הרצון ופי' אמר ידוע שהוא ר"ת אש מים רוח, שהן ג' מדרגות תורה ועבודה וגמ"ח. ועכשיו תפלה עבודה שבלב היא כנגד עבודה וקרבנות, והיינו רשפי אש התשוקה בבחי' רצוא הוא הקירוב וההתדבקות בעריבות מתיקות בעילוי אחר עילוי כו', והיראה הוא הריחוק שדוחה א"ע בשפלות עצום מי אנכי כו', והוא בחי' שוב בחי' מים שיורדים מגבוה לנמוך, והממוצע ביניהם הוא שיהי' בו מדרגות שניהם מלמטה

בשולי העמוד: וריקוד היה רק בניסוך המים ערבי' עלי ד"ס יותר מיינה הנ"ל ולכן מרקדים גם וחסידיך ירננו ראי' נשפל למטה משמיעה כך אזן וע"ז ועמדו רגליו כו' וע' בד"ה והארץ הדום רגלי, אף עשיתיו.

בצד הגליון: עמדת להם בעת.

כי בר"ה נפקדה חנה ע"י ותתפלל על כו' אין לי חפץ טוב יותר ממך ועמך לא חפצתי, וזהו רני עקרה דוקא, וזהו שע"י הריקוד מעלים אותה יותר מע"י השיר בחי' יונתי עיניך יונים, חכלילי עינים מיין חך הטועם כו' אכן תמתי נמשך ע"י מרקדין כו' שמן צף ע"ג יין כו'.

למעלה של הרצוא ומלמעלה למטה של השוב כו׳ (כי כן בתורה יש ב׳ בחינות אלו עיין בד״ה ויקחו לי תרומה ובד״ה כי ביום הזה יכפר). והוא ענין ודברי אשר שמתי בפיך ובצל ידי כסיתיך, וימינו תחבקני הוא בחי׳ אהבה עליונה שנשפלת ומחבקת אותו גם כשהוא למטה בבחי׳ הריחוק והשפלות כו׳, וזהו ע״ד ציור קוין ימין ושמאל ואמצע שהאמצע הוא המחבר שניהם ע״ד הנ״ל שהאחד הוא העולה מלמטה למעלה כו׳. ויובן דוגמת זה בניגון שיש בו שלשה מדרגות הנ״ל, האחד קול הרמה למעלה מעלה, והב׳ קול הירידה למטה מטה והממוצע המזווג בין שני הקולות, וז״ש בפ׳ ויחי דרי״ז ע״ב ע״פ ועתה קחו לי מנגן והי׳ כנגן המנגן, מנגן מנגן תלת זימני כו׳ שהם ג׳ בחי׳ חג״ת, ועז״נ רק באבותיך חשק ה׳, וע״ש בפי׳ הרמ״ז ובשם הרמ״ק ניגון סודו בבינה, וזהו ענין השיר, ולכן אין אומרים שירה אלא על היין שהוא ג״כ בינה. והנה ע״י השיר שמלמטה בג׳ בחי׳ הנ״ל נתעורר ונמשך כמ״כ מלמעלה למטה שיר העליון, והוא ענין ניגון הטעמים שבתורה של האותיות שיש בהם ג״כ ג׳ בחינות, מעלה ומטה ואמצע, היינו הטעמים שע״ג האותיות, ויש טעמים שמתחת לאותיות, ויש טעמים באמצע, וכמבואר ענינם בע״ח שער טנת״א, הטעמים שע״ג האותיות הוא אשר אינו יכול בהן להכנס בגופי האותיות מפני שהן למעלה מן השכל של האותיות כו׳ והטעמים שלמטה מן האותיות הם באין בתכלית הגילוי מן ההעלם להיות דבוקים גם באחוריים של האותיות ע״ד וימינו תחבקני, והטעמים שבתוך האותיות הם בחי׳ מטי ולא מטי, פי׳ ע״ד שמאל דוחה שיש בו קצת קירוב ג״כ, וכמו כן הטעמים נגלים קצת בתוכי האותיות ואינן נכנסין לגמרי כו׳, אבל הממוצע המחבר שני הטעמים של בחי׳ העלי׳ וירידה יחד הוא אשר מתחת לאותיות כו׳. בע״ח שער טנת״א שהטעמים התחתונים שמתחת לאותיות נמשכים מפה דא״ק והוא עולם העקודים והטעמי׳ העליונים מבחי׳ אוזן, והאמצעים מבחי׳ חוטם כו׳. לפ״ז י״ל אותיות הוא כלים, ועיקר הכלים הוא בחי׳ ע״ס דאצי׳ ולכן נק׳ אדם דאצי׳ בשם אדם דעשי׳ לפי שהוא בחי׳ כלים, משא״כ בעקודים אין שם בחי׳ כלים לכל הע״ס כ״א כולם עקודים בכלי א׳ ולכן נק׳ אדם דבריאה או אדם דיצירה, אך עכ״ז הוא מקור ושרש לע״ס דאצי׳, וזהו שנק׳ טעמים תחתונים, משא״כ אורות דאוזן חוטם הם למעלה עדיין גם מבחי׳ כלי אחד כו׳ ע״ש. (קיצור ענין כי אמרתי ג׳ בחי׳ אמר ג׳ קוין ודוגמת זה בניגון ג׳ קולות, כמ״כ בשיר העליון ג׳ בחינות טעמים).

ד) **והנה** ע״י אמצעות ג׳ טעמים הנ״ל שהוא הנקרא שיר העליון וכמ״ש בד״ה שיר כו׳ אשר לשלמה למלך שהשלום שלו, עי״ז יוצא ההעלם לידי גילוי, וזהו יומם יצוה ה׳ חסדו ובלילה שירה עמי, וארז״ל כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום פ״ב דחגיגה דף י״ב ע״ב, היינו שע״י העלאת מ״ן בשיר התחתון בג׳ בחי׳ הנ״ל ונק׳ זה העוסק בתורה בלילה כי התורה היא קו האמצעי שבבחי׳ השיר וכולל ב׳ הקוין כנ״ל אשר זהו ענין כי אמרתי אמר אש מים והתו׳ שנק׳ רוח ממוצע בין ב׳ בחי׳ אש ומים, הנה עי״ז נמשך עליו חוט של חסד, היינו שעי״ז מתעורר גם למעלה לצאת ההעלם של עצמות אוא״ס לבוא לידי גילוי בשלשה אופנים כאלו ימין ושמאל ואמצע, והיינו בחי׳ חסד יבנה מבחי׳ חפץ חסד, שגם כן בחי׳ חפץ חסד

הי׳ ע״י עלי׳ וירידה בתחלה עד שנעשה בחי׳ ממוצע בהתגלות הרצון ממש לחסד זה כו׳, וזהו ענין חוט של חסד הנמשך עליו. ועיין מענין חוט של חסד בפ׳ ויקרא דכ״ג ע״ב ובפ׳ ויגש דר״ז ע״ב ובפי׳ הרמ״ז שם ובפ׳ תרומה דקמ״ט ע״א פי׳ שהוא מבחי׳ אור הגנוז כו׳, וע׳ בת״א סד״ה ויהי מקץ שהוא בעבודה המשכת אהבה רבה בנפש אהבה בתענוגים. וזהו יומם יצוה ה׳ חסדו ופי׳ הרמ״ז פ׳ נשא ק״כ ב׳ יצוה לשון צוותא והתחברות, והיינו שיחבר ויגלה מבחי׳ כי חפץ חסד הוא בבחי׳ חסד עולם, ועמ״ש בת״א ועשית בגדי קדש לאהרן. והנה ענין זה שכל התגלות צ״ל ע״י עלי׳ וירידה בתחלה, יובן ג״כ ממה שבמ״ת על כל דבור פרחה נשמתן והחזירם להם ע״י טל של תחי׳, והיינו מפני שאמרו רצוננו לראות את מלכנו פי׳ בבחי׳ ראי׳ והתגלות שכמו שהם למטה בגופם יהי׳ בהם בחי׳ התגלות ממש, וגילוי זה א״א כ״א שיוקדם לזה בחי׳ עלי׳ וירידה, לכך פרחה נשמתן על כל דבור וחזרו לירד בגופם ואח״כ ראו כו׳ בבחי׳ וימינו תחבקני. וזהו ענין לאהבה את הוי׳ אלקיך, שהוא פועל יוצא להמשיך אהבה עליונה של אוא״ס ב״ה מבחי׳ כי חפץ חסד הוא כו׳, וה״ע הקב״ה מצלי יה״ר כו׳. וזהו ג״כ ענין שוש תשיש, שהוא ג״כ פועל יוצא להיות ומשוש חתן על כלה כו׳. כי הנה ביום חתונתו זו מ״ת, חתן חות דרגא כמ״ש כחתן יוצא מחופתו פי׳ מבחי׳ ההעלם של העצמות המקיף עליון הנק׳ חופה, שיהי׳ כחתן יוצא בבחי׳ גילוי, הוא בבחי׳ ירידה ונחות דרגא כמ״ש וירד ה׳ על הר סיני, וירידה זו וזהו ע״י ג׳ בחי׳ שיר העליון ג׳ בחי׳ טעמים כו׳, והיינו ע״י ההעלאה שמלמטה ג״כ בדוגמא זו שעל כל דבור פרחה נשמתן וחזרה כו׳, ולכן נאמר הביאני אל בית היין דקאי על הר סיני שנק׳ בית היין. כי הנה אין אומרים שירה אלא על היין, שהשיר משמח הנפש וגורם גילוי ההעלם, וכך הוא ענין היין שהי׳ בהעלם מתחלה בענבים ואח״כ נמשך ומתגלה כו׳, ולכן היין גורם ג״כ השמחה וגילוי הפנימיות מה שהי׳ נעלם כו׳, וזהו ג״כ ענין שפנימיות התו׳ נק׳ יינה של תורה, כמבואר בסידור בד״ה מרקד אתלת, וזהו הביאני אל בית היין יינה של תורה כו׳. וזהו ענין כי באור פניך נתת לנו תורת חיים, כי הנה עיקר גילוי ההעלם שע״י השיר וע״י היין המשמח הוא בפנים דוקא ולא באבר זולתו, וכך עד״מ ענין כחתן יוצא כו׳ גלוי והמשכת התורה בחי׳ השיר העליון הוא נמשך ומתגלה בבחי׳ באור פניך כו׳, והיינו מ״ש כי נר מצוה ותורה אור, וגם כמ״ש חכמת אדם תאיר פניו, ואורייתא מחכ׳ נפקת, וזהו יאר הוי׳ פניו אליך כו׳.

(קיצור. ע״י שיר התחתון נמשך גלוי שיר העליון, וזהו יומם יצוה כו׳ ע״י שבלילה שירה עמי עסק התורה בלילה נמשך חוט של חסד,

---

בצד הגליון: הג״ה מעלת בחי׳ אמר שכלול מג׳ בחי׳ כי קו האמצעי יעקב הוא נחלה בלי מצרים כו׳ ב׳ קוין חו״ג מגיעי׳ עד חחו״ב שנקרא עדיין מצרים בחי׳ כלים בחי׳ אדם, אבל קו האמצעי בריח התיכון עולה עד הכתר מל׳ דא״ס ועמ״ש בהגהות לד״ה בחודש השלישי בפי׳ וביום השלישי יקימנו ונחי׳ לפניו ממש וזהו ענין אוריין תליתאי לעם תליתאי כו׳ עכ״ה.

שנמשך ע״י ג׳ בחי׳ אל אלקים ה׳ דבר, וכ׳ הרמ״ז פ׳ ויחי דרי״ו שם דג׳ שמות אלו הם חשבון מנגן, יצוה חסדו צוותא כי חפץ חסד הוא לחסד עולם, וזהו שבמ״ת על כל דבור פרחה נשמתן וחזרה, וכן נמשך מלמעלה כחתן יוצא ביום חתונתו חות דרגא וירד ה׳ על ה״ס. בית היין יינה של תורה כי באור פניך, חכמת אדם תאיר פניו).

ה) **וזהו** כיצד מרקדין לפני הכלה ולא אמר ג״כ לפני החתן כו׳ בהיות שכל הנ״ל בשמחת החתן הוא שיוצא מחופתו הנעלם ע״י השיר העליון בג׳ קוין כו׳, ואמנם כנגד זה מלמטה הוא שמחת הכלה בבחי׳ ריקוד כו׳. כי הנה עד״מ שאנו רואים כאשר ינגן המנגן וירקד המרקד הנה ירקד דוגמת הניגון אם בבחי׳ עלי׳ או ירידה כידוע ולא ירקד ככל הקול של הניגון אלא לסוף כוונת הניגון הוא מרקד ברגל הנקרא בלשון אשכנז טאק לכיון אל נקודת הכוונה כו׳, ועד״ז יובן בכנס״י הנק׳ כלה כמ״ש כלתה נפשי כו׳ להיות שמתלבשת ומסתתרת בבי״ע להיות ראש לשועלים כידוע שהוא בחי׳ פגימת הלבנה וקטרוגה וקודם הקטרוג היו שניהם משתמשין בכתר אחד, וע״כ בעלותה מלמטה למעלה הוא בבחי׳ ריקוד כמו המרקד ברגל כו׳, והצדיקים הם מרקדים לפני׳, ע״ד שנאמר בדוד בעלותו הארון מבית עובד אדום עיר דוד, ודוד מכרכר בכל עוז כו׳ מפזז ומכרכר לפני ה׳, בש״ב סי׳ ו׳, ות״י על מפזז, מרקד, ומבואר בזח״ב קל״ח א׳ שענין עליות הארון היינו עליית המל׳ מבי״ע לאצי׳ כו׳ וכ״כ בפ׳ חיי דקכ״ג ע״ב, וע״כ הי׳ דוד מרקד כי עלי׳ זו הוא ע״י ריקוד כו׳. והנה הריקוד הוא לפי אופן הניגון של מעלה דהיינו שמחת החתן בבחי׳ ימין ושמאל ואמצע, ועד״ז יש ג״כ ג׳ בחי׳ אלו בבחי׳ הריקוד, ועמ״ש מענין הריקוד בד״ה ביום השמיני שלח את העם בפי׳ אז תשמח בתולה במחול, היינו שהריקוד יש בו קירוב וריחוק וקירוב כו׳, ע״ש והם ענין ג׳ קוין הנ״ל, וזהו ענין יין המשמח אלקים ואנשי׳, אנשי׳ מט״ט וסנד״ל שישמחו בבחי׳ הריקוד, ונעָרים ממשתה נגינתם, והיינו שלא הזכיר כיצד הריקוד לפני החתן, כי החתן יורד מלמעלה למטה והריקוד הוא כנגדו כו׳. (והנה ענין הריקוד לפי הניגון, י״ל ע״ד מ״ש בד״ה משה ידבר והאלקים יעננו, כי משה שושבינא דמלכא ואיש האלקים בעלה דמטרוניתא ופי׳ ידבר היינו שהוא ממשיך יחודא עילאה מלמעלה למטה להיות גלוי איך שכל מה שלמטה הוא כאין כו׳, והאלקים יחו״ת המפריד להיות יש כו׳ יעננו שבחי׳ יחו״ת יענה להמשכה זו של משה כו׳ קורא ושונה כנגדו כו׳ ע״ש. וכך הוא ענין שמחת החתן הוא כענין משה ידבר, חתן חות דרגא כו׳, וריקוד הכלה הוא כענין והאלקים יעננו, והוא כמשל הריקוד שמכוין לפי הניגון ממש והוא הנקרא טאק, כן הוא ענין והאלקים יעננו כו׳. ואפשר כי הניגון הוא חג״ת והריקוד ברגל הוא נה״י והוא ענין הג׳ קוין במעשה המצות, הדרך כלל הן גמ״ח עבודה ותורה כו׳, וע׳ בתו״א בד״ה לבסומי בפוריא (הראשון) ענין חג״ת נה״י כו׳, ועמ״ש מענין ג׳ רגלים בד״ה מהלכים בין העומדים, ומ״ש בענין ובגפן שלשה שריגים, שריגים לשון כפל כמ״ש ברבות ע״פ השתרגו עלו על צוארי, וכמו מטה מבורגת והכפל בבחי׳ שלשה מדרגות שבגפן היינו מה שיש ג׳ בחי׳ בשיר שעל היין, וכמ״כ בהריקוד יש ג׳ בחי׳.

והנה גדול העונה אמן יותר מן המברך כו', כי העיקר הוא ההעלאה מיחו"ת צחוק עשה לי אלקים, שמזה נמשך עיקר התענוג והצחוק, ובמא"א אות א' אמן נק' היסוד המייחד אמת ואמונה ביחד לכן אמן גימ' הוי' א"ד עכ"ל, ובזח"א ויצא ק"ס ע"א ע"פ כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו, כי שם ה' אקרא דא חד דמברך, הבו גודל אלין תרין כו' חד מברך ותרין דאודן, ואפ"ל ע"ד אין טפה יורדת מלמטה שאין טפחים עולים כנגדה כו', וע' מענין אמן ברע"מ ר"פ עקב ובהרמ"ז שם, ובפ' וילך דרפ"ה ע"א ובהרמ"ז שם. ועד"ז יובן ענין הריקוד של הכלה לפי הניגון העליון כו'. והנה מבואר למעלה שגם בשיר יש ב' בחי' שיר היינו שיר של החתן מלמעלה למטה הנמשך ע"י השירה שמלמטה למעלה, אך ע"י הריקוד נמשך ומתגלה מלמעלה ג"כ בחי' עליונה יותר, וכמשי"ת אי"ה, גם כי בין איברי הנשימה שבהם ומהם יוצא השיר ובין איברי המזון והרגלים שבהן מרקדים מפסיק חצר הכבד שהוא בחי' פרסא יהי רקיע כו' כנז' בפ' בראשית דל"ב ב', נמצא הריקוד הוא ההעלאה שמעלים מתחת להפרסא ולכן עי"ז נמשך המשכה עליונה יותר, ועמ"ש בת"א פ' בראשית בפסוק אעשה לו עזר כנגדו כו' שהוא ע"י מה שמעלים מ"ן מתחת להפרסא. קיצור. ענין מרקדין, הריקוד לפי הניגון, ודוד מפזז ומכרכר, ויש בריקוד ג"כ ג' בחי' כמו בשיר והוא כענין משה ידבר והאלקים יעננו, וגדול העונה אמן כו' ע"כ ע"י הריקוד יהי' נמשך ומתגלה בחי' גבוה יותר).

ו) **והנה** כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים, פי' כי השמן שבזתים מעלתו גבוה הרבה מן היין שבענבים, (עמ"ש ע"פ כי טובים דודיך מיין וע"פ לריח שמניך ובביאור ע"פ מנורת זהב, ושמן שצף ע"ג יין אינו חבור כו' ומ"ש בד"ה צאינה בענין ויין ישמח כו' להצהיל פנים משמן, כי נכנס יין יצא סוד, בחי' סוד הוי', רזא, אבל יש רזא דרזין, היינו כי רז יסוד ז"א ורזא דרזין יסוד אבא, וכתיב כשמן הטוב היורד כו' וכתי' ושמן ימינו יקרא, ואיהו שמן איהו טל כו' בפ' לך לך דפ"ח ע"א) כי טבע השמן לקרר ויוצא בחשאי משא"כ היין הוא מבחי' הגבורות שמחמם ומוליד רשפי אש ברעש והתלהבות כו' וכתי' ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחרי האש קול דממה דקה תמן קאתי מלכא, פי' בחי' הגבורות דאש היינו יש ודבר מה יש מי שאוהב, כו' משא"כ השמן שטבעו בחשאי בחי' ביטול דחכ' כח מה כידוע, ולכן אוא"ס שורה בחכ' דוקא, וזהו למעלה מבחי' שיר שעל היין שהוא בבינה, ובחכ' ג"כ יש ג' קוין כמו בשיר שעל היין אלא שהוא מבחי' גבוה יותר ע"ד כי טובים

בשולי העמוד: ובאדר"נ פרק דענין ועמדו רגליו זהו אחד מעשר ירידות שירד הקב"ה כו', ועמ"ש במ"א ע"פ ארדה נא שיש ירידה לטוב כמו וירד ה' על ה"ס, וירידה לביש כמו ארדה נא כו' כי ירידה לביש הירידה להתלבש במדה"ד ע"ד כי ה' יוצא ממקומו ממדה"ר למדה"ד על עוכומ"ז וירידה לטוב להפך שממתיק מדה"ד להיות כמו מדה"ר והיינו ע"ד שא"א מאיר דרך מעביר ז"א כמ"ש הרמ"ז פ' שלח קנ"ח ע"פ היש ה' בקרבנו אם אין שיש ב' מיני שפע כו' וזהו ועמדו רגליו היינו גלוי נו"ה דא"ק שלא ע"י העלם כו'.

דודיך מיין, ולכן ארז״ל שמן שצף ע״ג יין אינו חיבור כו׳, כי מוחין דאימא הוא סדר ההשתלשלות אבל מוחין דאבא הוא מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כו׳, כמ״ש בלק״ת גבי דרושי פסח בד״ה מצה זו כו׳, וזהו ובלילה שירה עמי, שירו דייקא דהיינו מ״ש ואהי׳ שעשועים יום יום והוא למעלה גם מבחי׳ שיר העליון שע״י היין כו׳, ושירה יהי׳ עמי ממש, ואפשר שזהו ענין שיר חדש, שנא׳ אלעתיד, שיר לשון זכר משא״כ שירות דעכשיו ל׳ נקבה, ועמ״ש ע״פ תורה צוה בענין ישורון, השיר מבחי׳ עגולים כו׳. וזהו ועמדו רגליו כו׳ הר הזיתים בבחי׳ שמן לירד מן העצמות, הוא ע״י הריקוד של הכלה עכשיו, שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך, שריקוד זה הוא בבחי׳ רגלים ועי״ז נמשך ועמדו רגליו כו׳, ועמ״ש ע״פ קול דודי כו׳ בענין מקפץ בשתי רגליו כו׳ והוא עד״מ כביכול שנמשך ריקוד ג״כ מלמעלה למטה כנגד ריקוד של הכלה, ועי׳ בע״ח ג׳ טעמים הנ״ל שרשם מאח״פ שהוא שם ס״ג דא״ק, אכן שם ע״ב למעלה יותר ועד״ז י״ל מעלת השמן על שיר שע״י היין, כי יין בינה והשיר העליון הנמשך עי״ז ג״כ משם ס״ג בינה כו׳ אדם דבריאה, אבל שם ע״ב אצי׳ העליון כו׳, וזהו ענין ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים דוקא, ושם ע״ב ראי׳ שלמע׳ מבחי׳ אוזן ושמיעה, והראי׳ נשפל ונמשך למטה יותר בעשי׳ גשמיות משא״כ השמיעה, כך ע״י גלוי זה שלעתיד שמבחי׳ שמן יומשך למטה מטה גם בעשי׳, וזהו ובלילה שירה עמי, שבחי׳ שירה הנ״ל דלעתיד הוא ע״י ובלילה היינו זמן הגלות, עמי ע״ד יאר ה׳ פניו אתנו פי׳ אתנו שאנחנו עשינו והמשכה הארה זו, כי אין אשה אלא ליופי, וכך הוא ענין שירה עמי כו׳, ומה שיש להכלה כח גדול שמחמתה יאר פני הוי׳, היינו לפי שאשת חיל עטרת בעלה, ששרשה בבחי׳ העצמות יותר גבוה מבחי׳ ז״א בעלה, ע״ד מ״ש בחכ׳ יסד ארץ כונן שמים בתבונה כו׳.

(**קיצור.** ענין ועמדו רגליו, שמן למעלה מיין, ואחרי האש קול דממה דקה, וזהו שירה עמי שעשועים יום יום, והוא למעלה משיר שע״י היין, כענין שיר חדש מה שלמעלה מבירורים וכענין השמים החדשים והארץ החדשה מפנימיות עתיק, או ע״ב שלמעלה מס״ג, ראי׳ למעלה משמיעה ונשפל למטה יותר, ושירה עמי ע״ד שנאמר יאר ה׳ פניו אתנו, כי אתעט״ב כו׳).

ז) **וזהו** רני עקרה לא ילדה, הנה מה שהאמהות היו עקרות מבאור ברבות לך לך פמ״ה שהוא מפני שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. והנה גבי חנה שהתפללה על בנים כתי׳ וחנה היא מדברת על לבה וקולה לא ישמע, היינו בחי׳ קול דממה דקה והוא למעלה מבחי׳ יין, וזהו יין ושכר לא שתיתי כו׳ ועי״ז ותתפלל חנה על הוי׳ למעלה משם הוי׳ ומשם דוקא נפקדה כו׳, וע׳ בת״א פ׳ משפטים בד״ה לא תהי׳ משכלה ועקרה, וזהו ענין שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים יען שעי״ז ממשיכים מלמעלה מסדר השתלשלות בכדי שיהי׳ הלידה בהם למעלה מן הטבע, ובזה יהי׳ התגלות ההעלם של העצמות, כי התחדשות הטבע זהו חידוש בכל סדרי השתלשלות של אבי״ע כו׳ וזהו ג״כ ענין הקב״ה מתפלל יה״ר כו׳ שהוא להמשיך מלמעלה מסדר השתלשלות, ולכן מתאוה לתפלתן של צדיקים כו׳ כי מהם נמשך כתרי׳ למעלה

הינו המשכות יהי רצון כו' וכמש"ל בענין תפלה למשה ותפלה לעני, ועד"ז מה שכנס"י היא עקרה בגלות ולא ילדה, כדי שיהי' הלידה למעלה מן הטבע, והוא הגאולה שנק' לידה, בחי' ועמדו רגליו על הר הזתים, שיר חדש שלמעלה מבחי' שיר שעל היין, ועי"כ א"ש רני עקרה לא ילדה, כי עי"ז יהי' נמשך הלידה ממקום עליון מאד, וזהו רני עקרה ע"ד וחסידיך ירננו כו' שלמעלה מבחי' שיר הלוים, וז"ש פצחי רנה וצהלי, כי להצהיל פנים משמן כו' בחי' על הר הזתים, הג"ה, בלק"ת פ' תזריע נתבאר שכנס"י יולדת נקבה נק' עקרה לפי שאז אין הלידה מצדה רק מלמעלה איש מזריע תחלה יולדת נקבה כו', והנה כל השירות שבעוה"ז נאמרו בלשון נקבה רק לע"ל יהי' שיר זכר כמש"ל, ועיין בהרמ"ז פ' תשא מזה, והיינו ע"י שאז יהי' אשה מזרעת תחלה יולדת זכר גלוי פנימי' עתיק, וזהו רני עקרה לא ילדה להיות רני רננא ברמשא ממה שלא ילדה לעורר רחמים בשיר ועי"ז יהי' אח"כ יולדת זכר כו' א"נ ע"ד מ"ש סד"ה רני ושמחי בענין איש ואיש יולד בה כו', ועוד מבואר שם טעם אחר וז"ל אמר רבי חנינא בן פזי הקוצין הללו אינן לא מתכנשין ולא נזרעין מאיליהן הן יוצאין ומתמרין ועולין, החטים הללו כמה צער וכמה יגיע עד שיעלו, ופי' בידי משה שם הקוצין הללו ר"ל בנות לוט שילדו עמון ומואב כו' עובדי כוכבים כו' וכן בהגר כו' נתעברו תיומ"י מביאה ראשונה, והוא כמשל הקוצין שיוצאים וגדילים מאיליהן בלי שום יגיעה, משא"כ לידת יצחק היו אברהם ושרה עקורים זמן רב עד שילדו וזהו כמשל החטים הללו כו' ע"ש דלא כפי' המ"כ שם, וע' במא"א אות א' סעיף ס"ז אטד נק' הקליפה כי בליעל כקוץ עכ"ל, וע' בפ' ויחי דרמ"ט, ובאות קוף ס"ט כתב קוץ נקרא דכורא דקליפה ובליעל כקוץ וכל ספירותיו נקראו קוצים והנקבה נקרא דרדר, וסימן וקוץ ודרדר עכ"ל, וידוע שהספי' דקליפה הם התאוות הגופניות ובפרט תאוות איסור והם נולדים בקל כי הגוף ונה"ב מושכים אחר זה, משא"כ חטים הם כ"ב אתוון דאורייתא, וע' במא"א אות ח' סי"ח. וזהו ברך בניך בקרבך השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך, שהנשמות נמשכו מבחי' חלב חטה כו' ע"ש בסידור על פסוק זה, ולכן כדי שיומשך ויתגלה בחי' זו למטה לא במהרה זוכין לה כ"א כמה צער וכמה יגיע כו', שהרי הנשמות שרשן מלמעלה מעלה שעלו במחשבה למעלה מהמלאכים שנמשכו מבחי' דיבור, וא"כ כדי שיומשכו למטה בעשי' הוא שלא כדרך וסדר השתלשלות, וכנודע מענין קריעת י"ס שהוא לידת הנשמות, הוא שינוי סדר ההשתלשלות לגמרי, ולכן בעתיקא תליא, ועד"ז ארז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא תליא, מזלא הוא מה שלמעלה מהדעת וההשגה משם דוקא נמשכו בני כו', ועד"ז פי' הבעש"ט בענין ותהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים, כי פנינה היא בנמשל נה"ב ולבחי' זו יש ילדים, הם המדות הנמשכים מנה"ב לתאוה יבקש נפרד, ולחנה הוא הנה"א אין ילדים שאין מולדת כ"כ האהוי"ר אמיתיים אף שמבין ומשיג במוחו גדולת ה' עכ"ז הלב לא נהפך כו', ועי"ז נאמר רני עקרה לא ילדה, והקשו משום דלא ילדה רני, ותירצו שלא ילדה בנים לגיהנם, המכוון דאין ר"ל שלא ילדה כלל, אלא שהיתה עקרה זמן רב ובטורח בא הלידה, ועי"כ רני, כי זהו לפי שחלב חטים ישביעך ולא קוצים כו', היינו לידות מדות

הנפש אלקית, ולידה וגידול בחי' זו בהכרח צ"ל באופן כזה ע"י יגיע וטורח כו' כי צ"ל כלי ריקן בתכלית עד שיהי' נקלט בנפש התבוננות אלקות, עד שיהי' מזה הריון ולידה, משא"כ כשאינו כלי ריקן הוא בבחי' פולטת כו'. וזהו ענין שהיתה שרה ורחל וחנה עקרות זמן רב עד שנקלט גילוי אור אלקי כו', ובאמת הריון ולידה זו נמשכו ממקום גבוה מאד מבחי' ותתפלל על הוי' בחי' מזלא, ששם מקור ושרש נשמות כנודע מענין עד יעבור עמך הוי' ולכן שני תירוצים אלו על שהיו האמהות עקרות עולים בקנה אחד. ועד"ז יובן ג"כ ענין הגאולה שיהי' לע"ל שנמשל ללידה כמ"ש חלה וגם ילדה ציון, שלכן משתהה זמן רב ועצום שהיא עקרה ולא ילדה, שהוא מפני שהגילוי שיהי' לעתיד יהי' חלב חטים למעלה מהחטים עצמן, כי חטה עצמה היא כ"ב אתוון דאורייתא וחלב חטים הוא פנימיות התורה שיתגלה לע"ל, ולפי ערך יוקר הגילוי והלידה שיהי' לע"ל כך הוא אריכות הזמן היותה עקרה ולא ילדה, והיינו כדי שיהי' הגלוי מבחי' מזלא שהוא הכתר כענין בני במזלא תליא, שהוא ענין על ה' דייקא כמבואר בזהר ס"פ אחרי דע"ט ע"ב, זהו שנמשך ע"י ותתפלל חנה על ה', ולע"ל יאיר ממזלא דא"א מבחי' פנימיות עתיק כמ"ש הרמ"ז ס"פ בא, וזהו כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות, ולכן הוצרך להיות תחלה בבחי' עקרה שאזי יהי' הלידה מבחי' מזלא אני היום ילדתיך, וגם פי' רני עקרה היינו מ"ש ובלילה שירה עמי פי' הלילה שהוא הגלות והוא ג"כ ענין בחי' עקרה ולא ילדה כנ"ל, עי"ז יומשך שיהי' שירו של הקב"ה ממש עמי כמ"ש ישמח ישראל בעושיו ושירו היינו רננא דאורייתא בחי' שעשועים יום יום כו' ואי לזאת רני כו' עקרה ממה שלא ילדה כיון שעי"ז יומשך אח"כ הלידה באופן שיהי' שירו עמי, כי השיר הוא גלוי ההעלם כמ"ש, ולכן אין אומרים שירה אלא על היין, ולפי ערך רבוי וגודל ההעלם שמתחלה כך יהי' אח"כ גודל הגלוי להיות ולא יכנף עוד כו'.

קיצור. בטעם שהאמהות היו עקרות מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן, כי ותתפלל חנה על ה', וזהו ענין הקב"ה מצלי, ונמשך הלידה מלמעלה מהטבע, ועוד טעם החטים הללו כו', שכדי שיומשך אור עליון למטה הוא שינוי הטבע כמו קי"ס ע"כ לזה צ"ל כמה צער וכמה יגיע, ותהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים, ומ"מ סוף דהוה לה, ועד"ז נאמר רני עקרה לא ילדה, וסוף דהוה לה, וגם ילדה ציון, חלב חטים ישביעך).

ח) **וזהו** שוש תשיש ותגל העקרה, פי' ששון הוא גילוי השמחה בבחי' פנימיות מקרב ולב עמוק, וזהו שבניסוך המים נאמר ושאבתם מים בששון, כי ניסוך היין הוא בחי' יין המשמח אלקים ואנשים, והוא בחי' בינה, וזהו ענין היו"ט מועדים לשמחה, ועכ"ז ניסוך המים שהוא בחי' גבוה יותר הרבה, כי ע"ז ארז"ל ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה, יותר מיינה דוקא למעלה מבחי' ניסוך היין, ועמ"ש מענין ד"ס בד"ה שחורה אני ונאוה, ולכן בניסוך המים היו חסידים ואנשי מעשה מרקדין שע"י הריקוד נמשך ומתגלה בחי' שלמעלה מהגלוי שע"י שיר שעל היין כמבואר למעלה בענין ועמדו רגליו על הר הזתים, לכן נאמר ע"ז ושאבתם מים בששון. וז"ל המאו"א אות שין סעיף פ' ששון הוא היסוד ושפע היוצא ממנו שמן ששון

עכ״ל בחי׳ שמן ששון זהו למעלה מבחי׳ יין כנ״ל, ולכן נאמר ג״כ שוש תשיש ותגל העקרה, שלהיותה עקרה לא ילדה אח״כ כאשר וגם ילדה ציון תהי׳ בבחי׳ ששון הוא בחי׳ ועמדו רגליו כו׳ שזהו בחי׳ שמן ששון. וע׳ בפ׳ בלק דר״י ב׳ אר״ש צדיק ששון אקרי כו׳ ע״ש, ותגל גילה אחר גילה כשהצדיק נולד נאמר גבי יצחק אחר שנפקדה שרה וכך גילוי זה הוא לע״ל צחוק עשה לי אלקים, גלוי תענוג עליון. והנה פי׳ תשיש הוא פועל יוצא שתפעול הששון בהקב״ה והוא כמ״ש ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך, ישיש גימ׳ תר״ך ב״פ יש היינו התגלות הכתר עליון בז״א שיהי׳ במדרגת א״א ממש, וגם פי׳ תשיש שיומשך ממנו בחי׳ שמן ששון היינו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים כנ״ל וכ״ז ישיש עליך כי מכח הכלה הוא בא יאר ה׳ פניו אתנו כנ״ל, ובתלים סי׳ מ״ח ג׳ יפה נוף משוש פרש״י הר הזתים, ויפה נוף קאי גם על הכלה פ״ג דר״ה לכלה כיופי. והנה ארז״ל סנהדרין דצ״ט ע״א ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר ומשוש חתן על כלה כו׳, ופרש״י שבעת ימי המשתה כן ישיש עליך שבעת ימים ויומו של הקב״ה אלף שנה. והענין דהנה כתיב עד עקרה ילדה שבעה בש״ב סי׳ ב׳, ופי׳ בזח״ג פ׳ אמור דצ״ב ע״א אלין שבעת ימי החג כו׳, והיינו כי בר״ה פקידת עקרה זו וה׳ פקד את שרה, וכן חנה ע״י ותתפלל על כו׳ אין לי חפץ טוב יותר ממך, ועמך לא חפצתי, והגילוי מזה נמשך ליום חגנו שבעת ימי החג התגלות אהבה רבה וימינו תחבקני, ולכן נק׳ זמן שמחתינו ב׳ שמחות ישמח ה׳ במעשיו וישמח ישראל בעושיו ואז ניסוך המים ומרקדין כו׳, ועי״ז ורבת בנים הם מדות רעות אומללה כו׳, וכ״ז נמשך ע״י עד עקרה ילדה כמ״ש ברבות לך לך פמ״ה שהוא ענין יונתי בחגוי הסלע הראיני את מראיך, והיינו בחי׳ בכל מאדך שבחי׳ זו מתגלה בעשי״ת במקום שבעלי תשובה עומדין כו׳, ולכן מזה דוקא נמשך שילדה שבעת ימי החג. ועד״ז לע״ל ע״י שישראל עושין תשובה נמשך עד עקרה ילדה שבעה, והוא ענין שבעת ימים של הקב״ה, היינו מבחי׳ ימי קדם שלמעלה מהחכ׳ כו׳, וזהו ומשוש חתן כו׳ שבעת ימי כו׳, ועמ״ש במ״א בענין והניף ידו על הנהר כו׳ והכהו לשבעה נחלים שהוא ענין התגלות ז״ת דע״י, וזהו שוש תשיש, פועל יוצא שתפעול הששון בהחתן שיתגלו בחי׳ ימי קדם ושנים קדמוניות.

קיצור. ענין שוש, ששון פנימיות שמן ששון, מים בששון, ועד״ז ועמדו רגליו על הר הזתים שמן, ותגל, גיל יגיל אבי צדיק, תשיש פועל יוצא, ישיש עליך אלקיך, על הר הזתים, וכ״ז תגל העקרה, עד עקרה ילדה שבעה שנמשך התגלות ימים של הקב״ה מבחי׳ וערבה כו׳ כימי עולם וכשנים קדמוניות).

בקבוץ בני׳ לתוכה, ע״ש כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך בישעי׳ סי׳ ס״ב ה׳, ופי׳ בעמה״מ ש״ז פמ״ח דכ״ח סע״ב ענין הילדים אשר חנן הם נצח והוד, ששנים אלו נקראו בנים כמד״א וכל בניך למודי ה׳ כו׳, כי אלו הם תרי ביעי דדכורא המבשלים שם זרע המוח ואז מצדם יקראו בועליך עושיך כמד״א יבעלוך בניך עכ״ל, וע׳ מענין נו״ה באגה״ק סי׳ ט״ו ובביאור ע״פ אלה מסעי ובדרוש והנצח ירושלים ובדרוש הוד שבהוד, ועיין

בפ׳ צו דל״ה ע״א ע״פ חתום תורה בלמודי, ובפי׳ הרמ״ז שם ובפ׳ שמיני דל״ו סע״א גבי כד״א וכל בניך ובמק״מ שם. והנה ורב שלום בניך ארז״ל א״ת בניך אלא בוניך ופי׳ בוניך י״ל ע״ד שפרש״י בחומש פ׳ וישלח ובניהם שלשים בנאיהם זכר כנגד נקבה כו׳, נמצא הזכר המשפיע נקרא בונה וכמ״ש אשר לא יבנה בית אחיו ס״פ תצא, והיינו שממשיכים מבחי׳ ורב שלום, וארז״ל סוף מגלת אסתר השלום ברבוי כי שלום היינו יסוד ז״א אבל ורב שלום ע״ד ורב חסד, זהו יסוד דא״א שעז״נ וברית שלומי לא תמוט, וזהו בקבוץ בני׳ לתוכה, וע׳ ברבות ויחי פצ״ח ע״פ הקבצו ושמעו כו׳, ועמ״ש סד״ה והי׳ מספר בנ״י בענין ונקבצו בני יהודה ובנ״י יחדיו כו׳, ועמ״ש סד״ה תורה צוה גבי בהתאסף ראשי עם כו׳. ועוי״ל בפי׳ יבעלוך בניך, עפמ״ש הרמ״ז ר״פ תזריע דמ״ב סע״א בענין זיווגה עם נפשות הצדיקים כו׳ כמ״ש בדרוש הציצית עכ״ל, וי״ל ע״ד למען אחי ורעי אדרבה נא שלום בך, שיש נשמות הנק׳ זרעים לז״א לכך הם המשפיעים שלום ויחוד העליון בך כו׳, ועמ״ש בפ׳ תרומה קל״ח א׳ בענין נשמת כל חי תברך את שמך ונת׳ בסידור, וע׳ בפ׳ ויחי דרמ״ה א׳ ב׳ בענין הנשמה שיש בה מבחי׳ דכורא שלמעלה מהמל׳ כו׳, ולכן לעתיד שיהיו וכל בניך למודי הוי׳ ממש, ע״כ יבעלוך בניך ר״ל שימשיכו בך השפעת חכמה עילאה כו׳. ועד״ז ארז״ל פ״ט דברכות דנ״ז ע״א הבא על אמו בחלום יצפה לבינה שנא׳ כי אם לבינה תקרא, ובז״ה מהאריז״ל שם דפ״ו ע״א כ׳ וז״ל והענין כי אמו של אדם אינו בינה עצמה כ״א מל׳ הנק׳ בשם אמו כו׳, והנה כשהאדם רואה בחלומו שבא על אמו, זה יורה כי בא וזכה להיות בו נפש אחרת מעלמא דדכורא ואז נקרא בן להקב״ה (היינו מתחלה הי׳ נק׳ בן לבחי׳ ממכ״ע ועכשיו נעשה בן לבחי׳ סוכ״ע, וע׳ במא״א באות בית סכ״ד בפי׳ בן חורין בן שמן בן ישי בן העוה״ב דהכוונה כשמקבל מהבינה ומחכמה כו׳) ואז הוא גדול מאמו, ומשפיע בה כו׳, ומ״ש יצפה לבינה כו׳ היינו שמעתה זוכה לבינה העליונה שעתה הוא בן הבינה דוגמת התפארת כו׳ עכ״ד, והובא במק״מ שם (גם שייך בחי׳ זו בז״א ג״כ כמ״ש ע״פ המאמר פ׳ פנחס דרל״ו אנכי אשמח ע׳ בסידור שער הק״ש, דהיינו שז״א משפיע לתבונה, וזהו ענין אחד אחד ד׳ שבחי׳ אח שהוא ז״א משפיע לד׳ רבתי כו׳) והוא כענין יוסף צדיק עליון שהרי אמו רחל מל׳ דאצי׳ והוא צדיק עליון, שזכה להיות יסוד ז״א וגם מקבל מיסוד דא״ק וא״כ הוא משפיע לאמו רחל, ולכן נאמר ואחר נגש יוסף ורחל, שנזכר יוסף קודם רחל, ופרש״י משא״כ בכולן האמהות לפני הבנים כו׳ וי״ל הטעם כנ״ל, ועד״ז איתא בפ׳ בלק דר״ג ע״ב בענין משיח שהוא בן המלכות ויתעלה לקבל מאימא עילאה כו׳ ע״ש גבי נטלה לי׳ גבעה עילאה כו׳ וכמ״ש במק״מ שם. ומכ״ז יובן ענין בקבוץ בניה לתוכה ממש, ועוי״ל בקבוץ בני׳ שאזי יומשכו בהם נשמות עליונות ג״כ מלמעלה מעלה כו׳ כמ״ש במ״א ע״פ ואכלתם אכול, בשמחה, כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון כו׳, והיינו כמש״ל בהג״ה בסעיף ז׳ שמה שעכשיו נק׳ כנ״י עקרה מפני שיולדת נקבה שגם הלידה והגאולה שע״ז אומרים שירה הוא בבחי׳ נוק׳ עדיין רק לע״ל יהי׳ לידה אמיתית שאין אחרי׳ עיבור וצער, והוא ע״י גלוי פנימית עתיק, לכן לע״ל דוקא נאמ׳ יבעלוך בניך שיומשכו נשמות חדשות

מפנימי' עתיק שיר זכר ואזי הם יהיו משפיעים לבנ"י, וע' כה"ג בת"א פ' בשלח בענין ויעמוד מאחריהם כו', ויש להעיר על מאמר ותגל העקרה בקבוץ בני' ממשארז"ל בשה"ש רבה ע"פ נגילה ונשמחה בך, א"ל באו בניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותיי כו' עד א"ל בא המלך בעליך אמרה האי חדוותא שלימה כו' הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע כו' גילי מאד בת ציון כו', א"כ איך כאן אומר ותגל כו' בקבוץ כו', אך י"ל כמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך בסופו שזהו ענין כתפוח כו' כן דודי בין הבנים, כי שיהי' גלוי דודי הוא ההמשכה מא"ס ב"ה אהבה רבה הנק' דודי ל' ידיד, הוא בין הבנים, כי הבנים ע"ד עשרה בנים ע"ס שבהן מתלבש אוא"ס, א"נ דודי ת"ת קו האמצעי בריח התיכון כו' בין הבנים נו"ה שהם למודי הוי' וזהו כתפוח כו' ג' גוונן וגם מ"ת בחודש השלישי עז"נ כתפוח כו' נמצא תפוח ג"כ ת"ת, כן דודי כתר שנמשך ג"כ מת' דע"י כו' עמ"ש בביאור ע"פ כנשר יעיר כו' הוי' בדד ינחנו כו', א"נ כתפוח גלוי מ"ת הנגלות כן דודי גלוי פנימית התורה כו', עוד יובן ע"ד מ"ש בזהר ויקרא ד"ך ע"ב ע"פ מאנה להנחם על בניה כי איננו ולא כתיב כי אינם ע"ש, והיינו שמחמת זה איננו א"כ להפך בקבוץ בניה יומשך ויתגלה הוא ממש. וענין בקבוץ בני' ע"ד משם יקבצך כו' והטבך והרבך כו' וארז"ל שיתן להם ג' ארצות קני קניזי קדמוני, היינו כי עתה ז' היכלות ולע"ל ג"ר ג"כ בגלוי גמור, וזהו ע"י תקע בשופר גדול כו' ושא נס לקבץ גליותינו, נס הוא יסוד, ושא נס ע"ד ותשב באיתן כו' והקמותי את בריתי כו' וברית שלומי לא תמוט, ע' מענין ברכת שוש תשיש בזהר תרומה קס"ט ע"ב שהיא בהוד עם הנצח, ועמ"ש ע"פ והנצח זה ירושלים וההוד זה בהמ"ק, שע"י נו"ה מתגלים האוצרות מסדכ"ס כו'.

קיצור. שוש תשיש, זהו ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך, והיינו חתן ז"א והוא שש מהכלה מל' כי מצא אשה מצא טוב שעי"ז נמשך עליו נהירו דעתיקא, וכמ"ש ע"פ וירא והנה באר בשדה, לכן נק' מצא מציאה וכן ג' מציאות מצא הקב"ה מצאתי דוד עבדי כו' ע"כ ומשוש חתן, כן ישיש עליך אלקיך, היינו ע"ק אע"פ ששם לא שייך בחי' שמקבל מהכלה מ"מ ישיש כי ע"ד יותר משהעגל רוצה כו' וע' מזה בלק"ת פ' בד"ה להבין ענין משמח חתן פ"ב בענין עוז וחדוה במקומו שעשוע המלך בעצמותו כו' יש א' ואין שני כו' ומ"מ מי יתנך כאח לי כו', וזהו הכפל שוש תשיש, שוש ע"ק תשיש את החתן ז"א כענין כל המשמח את החתן ויבן ה' אלקים את הצלע כו', ואח"כ ותגל העקרה כמ"ש ע"פ נגילה ונשמחה בך גילי מאד בת ציון ע"י הנה מלכך יבא לך. וענין עקרה ע' בת"א בד"ה לא תהי' משכלה ועקרה, ובד"ה את קרבני לחמי (השני) פ"ד ורחל עקרה לפי שרחל לפני גוזזי' נעלמה, ופי' לא ילדה, מענין לידה בד"ה וארא אל אברהם, עוד מענין עקרה בד"ה ה' לי בעוזרי פ"ב, ובד"ה שוש תשיש בלק"ת פ' תזריע שם משמע עקרה כשאיש מזריע תחלה, ואז אין ההמשכה מפנימית, וע' מזה בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ צאינה פ"א שאזי ההמשכה מיחוד חיצוניות דאו"א, ובפרדס עקרה רחל שהיא עקרה עד ישקיף וירא ה' וא"כ עיין סד"ה וידבר

אלקים כו׳ וארא כו׳ שזהו נמשך מצד ההסתלקות בבחי׳ רם כו׳ שאזי כרחל לפני גוזזי׳ כו׳ בעמה״מ בינה עקרה סמך סתומה היינו שאין גילוי פנימי׳ או״א עד לע״ל.

ב) **ענין** עקרת הבית, עקרה או עיקרה של בית, עיקר הוא יסוד עיקרא דכל עיקרין, עקרת הבית שמקבלת מהיסוד, וענין עקרה מל׳ לעקור שעוקר היסוד שאינו מוליד, וכח ההולדה נמשך מא״ס שבחכמה בביאור ע״פ אחת היא יונתי, וא״כ עקר ועקרה שאין בהם בחי׳ זו זהו שנעקר מהם העיקר והיסוד כח המוליד, ועמ״ש מענין היום הרת עולם ל׳ הריון ואהרן נק׳ ע״ש ההריון כו׳, ושיעשה מהעקרה אם הבנים זהו שהמל׳ תהי׳ במדרגת הבינה, ושמחה ע״י יין המשמח אלקים עמ״ש בד״ה אוסרי לגפן ובד״ה חכלילי, וז״ש עת לנטעות ועת לעקור נטוע, וארז״ל בקהלת רבה צ״א א׳ עת לעקור נטוע דכתי׳ ויתשם ה׳ מעל אדמתם ירמי׳ ל׳ ג׳ ואז נק׳ עקרה כמ״ש וראשה חפוי כאשה עקרה שלא ילדה ועת לנטוע שנאמר ונטעתם על אדמתם בעמוס ט׳ ואזי מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה, וענין המשמח אלקים כי הקב״ה ז״א מצלי להמשיך רב חסד מא״א שהוא המשכת הוי׳ באלקים כי ז״א לגבי ע״ק כאלקים חשוב וזהו והבריח התיכון מבריח מא״א עד מל׳ וגם מחבר ב׳ הפכים חו״ג להיות החסד ממתיק הדין.

ג) **והמשכה** זו דבריח התיכון זהו כי אמרתי אמר ר״ת אש מים רוח, ג׳ קוין וזהו השיר שירה על היין, ג׳ קולות, וכן מלמעלה ההמשכה בחי׳ שיר ועמ״ש ע״פ אשירה להוי׳, וזהו שירה שר י״ה גימ׳ תקט״ו ומבחי׳ י״ה נמשך בשם הוי׳.

ד) **וזהו** יומם יס״א יצוה ל׳ צוותא וחיבור וזהו מצוה חיבור א״ט בע״ס וכמ״כ יצוה ויחבר חסדו א״א לחסד דז״א, עמ״ש בד״ה הוי׳ יחתו מריביו, והיינו ע״י שבלילה שירה עמי, היינו עסק התורה שיהי׳ בבחי׳ כי אמרתי אמר שזהו שירה וזהו כחתן יוצא מחופתו, וירד ה׳ על ה״ס, ונק׳ ייגה ש״ת שמחה באור פניך נתת כו׳.

ה) **וכ״ז** ענין שיר, שיר השירים שירים מלמטלמ״ע ומלמעלמ״ט, אך יש עוד ריקוד, ההרים רקדו, הריקוד ברגל, כי עיקר היחוד בבחי׳ רגל שנק׳ ושמרו דרך הוי׳, והתהלכתי בתוככם, ונתתי לכם מהלכים, כי הזיווג גופני שהוא עצמיות נמשך דוקא בתורת גשמיות כמו הטפה ע״כ ע״י נה״י דוקא נעוץ תחלתן בסופן, וכמ״כ ציון יסוד דנוק׳ היא באר מ״ח ונק׳ קדה״ק יפה נוף משוש, ע״כ צריך לתקן בחי׳ נה״י שבה ע״ד הנותן לשכוי גבר כו׳ באר חפרוה שרים והיינו במחוקק במשענותם שהם נה״י, שעי״ז דוקא עושים בה הכלי, והם מעשה המצות שעושים הרצון בנפש בחקתי תלכו, והריקוד הוא לפי הניגון, ודוד מפזז ומכרכר, ויש בריקוד ג״כ ג׳ בחי׳ כמו בשיר והוא כענין העונה אמן אחר המברך, גם כי בין איברי הנשימה שהוא השיר בפה, לבחי׳ רגלים יש פרסא, והריקוד להעלות מ״ן מתחת לפרסא שזהו ענין באר בשדה, שדה בר לבר מגופא שם דוקא מאר מים חיים, ובפע״ח שער ר״ח ספ״ג בענין בשם שאני רוקד, ומדלג ג׳ פעמי׳ להעלו׳ עולמות בי״ע לאצי׳ עכ״ל, ואפ״ל ע״י

הריקוד מעלה מל׳ דבי״ע לאצי׳ או למל׳ דא״ס כענין ארוממך אלקי המלך כו׳, ובפע״ח לעיל מיני׳ ד״ה להרח״ו ז״ל ומדלגין ג׳ דלוגים כו׳ כי מדלגי׳ נה״י ועולים בחג״ת עכ״ל, וא״כ י״ל הריקוד להעלות נה״י וכל הבחי׳ שמתחת לפרסא שיהי׳ במעלת ומדרגות הבחי׳ חג״ת שלמעלה מהפרסא ע״ד והי׳ מספר אשר לא יספר כו׳ וכענין שיהי׳ עלמא דאתגליא במדריגת עלמא דאתכסיא, וע׳ בדרוש אגוסטוס יושב ומלך עומד, עומד שנמשך ע״י נה״י עשי׳ מסתיר, אבל יושב ע״י חג״ת לידה גלוי, כמ״כ הריקוד שיתעלו נה״י כו׳ כי יניקת החיצוני׳ מנו״ה ותקע כף ירך כו׳ וע״י ויזרח לו השמש כו׳ שמש צדקה ומרפא ואזי הריקוד כו׳, גם השיר דבור והריקוד מעשה והעיקר הוא המעשה עשי׳ לעילא.

ו) **ועי״ז** נמשך כמ״כ מלמעלה ועמדו רגליו נו״ה דא״ק, על הר הזתים, יפה נוף משוש פרש״י הר הזתים, שמן למעלה מיין, ע״ד כהנים גבוהים מלוים, כשמן הטוב על הראש גלגלתא, זית טרף בפיה לגיון א׳ שלא מרד והוא מס״ג, ושמן עליון על כל המשקים בחי׳ שאינו מתחבר כלל עם שאר משקים, והנה ועמדו רגליו זה ירידה העשירית בחי׳ התגלות הכתר, משא״כ עכשיו אין בחי׳ זו מאיר כלל, רק אדרבה הקיטע יוצא בקב שלו וכו׳, גם פי׳ ועמדו שיהי׳ לזה קיום והעמדה וע׳ בענין והנצח זו ירושלים שע״י הנצח יהי׳ גלוי גם כח״ב דא״ק, ונמשך ע״י ריקוד הנ״ל, וזהו עד דמטו רגלין ברגלין.

ז) **ועל** גילוי זה שעל הר הזתים שהם נשמות הצדיקים הנקראים זתים כמ״ש בניך כשתילי זיתים כטעם עלה זית טרף דקאי על משיח גם הזית מביא אור לעולם, גם הם ממשיכים אור הוי׳, ע״ז נאמר רני עקרה לא ילדה כו׳ כי רבים בני כו׳, כי עקרה כשנעשית יולדת, זהו שינוי הטבע, א״כ זה הכח המוליד שניתן לה נמשך מלמעלה משאר כח המוליד שבטבע, וה״ע שלע״ל יומשך הטפה מפנימי׳ אבא, וע״ד בחנה שהיתה עקרה וע״י ותתפלל על הוי׳ על דייקא זכתה להמשיך בן ששקול כמשה ואהרן, ובמא״א שמואל שע״ו נהורין יאר ה׳ פניו כו׳, וזהו ענין שהאמהות היו עקרות לפי שנתאוה הקב״ה לתפלתן, כי יש ג׳ בחי׳ תפלה תפלה למשה מעין הקב״ה מצלי תש״ר, תפלה לדוד תש״י, שמשא וסיהרא, אך תפלה לעני היינו כשהלבנה בחסרון זה מגיע למעלה מעלה ולפני הוי׳ ישפוך שיחו לפני הוי׳ דוקא, ולכן הקב״ה ש׳ הוי׳ מתאוה לתפלתן וכמ״ש יונתי בחגוי כו׳ השמיעיני את קולך כו׳, ועד״ז תפלה של עקרות כו׳ מה שרחל עקרה שנעקר ממנה כח ההמשכה כו׳ ע״י כרחל לפני גוזזי׳, בצר לך בחי׳ זית הנ״ל עי״ז נמשך כח המוליד מלמעלה מהטבע להיות ועמדו רגליו על הר הזתים כו׳. עוי״ל, דהנה מה שצריך לשמח החתן כי הנה ענין פרו ורבו להוליד בדומה לו זה נמשך מהחכמה ודוקא בהטפה משא״כ מלאכים שהם מבינה אין בהם כח זה וכמו באדם הדבור אינו מוליד, ולכן נק׳ מלאכים עומדים ונשמות מהלכים, ולכן יש שמחה במצות פו״ר דוקא בן פורת יוסף אפריון. וכשאדם עקר זה הוראה שנשמתו ע״ד המלאכים מבינה ע״כ אין בו כח המוליד, וכן בנקבה עקרה. ומבמ״א שמ״מ יש מעלה במלאכים אף שאין בהם הולדה ונק׳ עומדים במה שהם רוחניים, וכמו רוחניות הדבור

לגבי הטפה הגשמיות, וא"כ אף שהדבור הוא רק הארה מהשכל והטפה מעצמיות מ"מ הוא הארה משכל גבוה יותר מהעצמיות שבטפה שהרי הבן יכול להיות שוטה, משא"כ תלמיד המקבל מהדבור, לפי שזו ההארה היא ממקום עליון יותר, וא"כ בפקידת עקרות היינו שיהי' שני המעלות שבאותו ההארה שממקום עליון יומשך העצמיות עד שיהי' מוליד, וא"כ כח הולדה זו נמשך ממקום עליון יותר. והיינו ע"ד והוא כחתן כו' כי מצהלות חתנים ב' חתנים א' המשכה מהמאציל בנאצלי' ב' מאצי' בבי"ע, וה"ע א"א וז"א, וא"כ כל כח ההולדה שבנשמות נמשך מז"א פקודי המשכן אבל א"א סדכ"ס ורק הארה, משכן העדות, אכן והוא כחתן שיהי' גלוי א"א למטה, ומשם נמשך פקידת עקרות שהוא שנמשך העצמיות שממקום עליון מא"א כו'. ועוי"ל פקידת עקרות זהו ענין נה"י חדשים שנמשכים מהכתר דוקא בביאור ע"פ חגרה בעוז. או י"ל בענין עקר ופקידת עקרות ע"ד מ"ש בד"ה לך לך בענין אברם ואברהם, והנה אברם אינו מוליד, שכל הנעלם וא"א שיהי' הולדה עצמיות בחי' זו למטה, כ"א ע"ד הארה את הנפש אשר עשו ע"י הדבור, וע"י שנוסף בו ה' הוא דא עתיקא נמשך שיוכל להיות הולדה והמשכה עצמיות בחי' אב רם כו', נמצא לפי"ז ענין עקר אינו שהוא רק הארה אלא שהעצמיות שלו גבוה עד שא"א לו לירד כו', וזה שירד צ"ל המשכה עוד ממקום עליון יותר כו'.

ח) **וזהו** שוש תשיש, כי יין משמח בינה אבל ששון יסוד הוא מחכמה, וזהו שמן ששון, והראי' כי בינה רק עד הוד אתפשטת ויסוד יוסף נק' יתום מאמו, ובזהר ויגש דר"ו ע"ב יפה נוף איהו יוסף הצדיק כו' משוש כל הארץ איהו חדוה דעילא ותתא, כענין עד תאות גבעות עולם בזהר ר"פ וארא, וסריס אין לו הדרת פנים ש"ע נהורין, גם ששון שממנו מקבלת שושנה וכענין שושן עדות ושושנה יג"מ, גם ההפרש בין ששון לשמחה כענין בין עונג לשמחה אשר מועדים לשמחה, וקראת לשבת עונג, ובזהר ס"פ בלק משמע ששון ושמחה הם יסוד ומ' והפרדס פי' דששון יסוד מקבל מהבינה הנק' שמחה וששון ושמחה ישעי' ל"ה י' נ"א ג'. יש להעיר לענין שוש תשיש ותגל העקרה ממ"ש ע"פ שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי.

ס"ה כ"ד

והיה טרם יקראו.

בשלח י"ד ט"ו מה תצעק, ברבות בשלח ר"פ כ"א ד' פירושים, הא' כבר שמעתי צעקתם, הב' מה אתה צועק גזור ותגזור אומר ויקם, וע' זח"ב ר"פ משפטים דצ"ד סע"ב, הג' ע"ד והיה טרם יקראו ואני אענה בישעי' ס"ה כ"ד, הד' הכל שוין בתפלה לפני המקום א"כ מה תצעק כבר התפללו בני כו'. וע' מענין טרם יקראו ואני אענה ברבות ר"פ ואתחנן דרפ"ט א', וירא

פמ"ח נ"ג א', וכ"ה נשא פי"א רמ"ג ב', בא ס"פ ט"ו הפה שאמר גם כי תרבו תפלה אינני שומע הוא הפה שאמר והיה טרם יקראו ואני אענה כו', שהי"ש בפסוק דומה דודי לצבי, באיכה ע"ז ב' בפסוק סכותה באף בענין בכל קראינו אליו, והיה טרם יקראו. וי"ל כי התפלה צ"ל עולה דרך היכלות ובכל היכל מעיינין, אך לפעמים הולך במהירות ע"ד שקדים ורב חסד כו', א"כ דבור למל' והגיון לב לז"א בזח"א וישלח. א"נ התפלה שרשה ענין קוב"ה ז"א מצלי להמשיך רחמי הכתר, אבל כאשר הכתר מתגלה א"צ תפלה כי אז והיה טרם יקראו, וזהו והיה ע"ד והיה הוי' לי לאלקים, וקי"ס בעתיקא תליא א"צ תפלה. ובס"ח בסופו סי' תתשנ"ח פי' אם יש עליו מלאך מליץ שמלאך מזלו של אדם מתפלל עליו קודם שיתפלל האדם, זהו והיה טרם יקראו ואני אענה כו', עכ"ל. וענין מזלו עמ"ש בד"ה האזינו השמים, לכן י"ל כשהאדם בתשובה עילאה עד שמתאחד עם מזליה אזי טרם יקראו, וזהו הי' בקי"ס שנאמר עד יעבור עמך הוי'. בעמה"מ שי"ד ס"פ קכ"ו ועל אותם הצדיקים שהם תמיד דבוקים רוחא ברוחא כו' נאמר עליהם והיה טרם יקראו ואני אענה כו' ונאמר וערבה כו' וכשנים קדמניות, עכ"ל. והנראה כי שנים קדמניות הם מדות דע"ק, ויובן ע"ד מ"ש ברבות נח פל"ו מענין גודל השלוה שהיו קודם המבול שזה נמשך ע"י ימי קדם כו', ע"ש ע"פ והוא ישקוט כו'. ועד"ז יובן ע"י הצדיקים הגדולים יהי' וערבה כו', א"כ טרם יקראו כו'. שט"ז ס"פ נ"ג מוכח ג"כ שזהו ע"י גלוי ע"ק אזי והיה טרם יקראו כו'. רבות ואתחנן דרפ"ט יש תפלה נענית לארבעים יום עד"ז מאלול עד יוהכ"פ, כ"א יום י"ל עד"ז מתענים מי"ז בתמוז עד ט"ב, ג' ימים ע"ד יחיינו מיומים ב' יו"ט של ר"ה וביום השלישי יקימנו יוהכ"פ, ליום א' לעונה א'. י"ל ה' בחי' אלו כנגד ה' פרצופי', וטרם יקראו ע"י ע"ק פנימי' הכתר. רבות בשלח ס"פ כ"א עת לקצר ע"ד תפלה קצרה שפי' הה"מ שהוא בעולם העקודים כו'. וע' בת"א פ' בראשית בענין מטבע קצר כו', וכמו קוצו של יו"ד לחכימא ברמיזא בביאור ע"פ ולא אבה.

שמחו את ירושלים.

פ"ד דתענית ל"ב, ספ"ג דב"ב ס"ב, פ"ה דגיטין נ"ז א', מד"ר בשה"ש ח' א'.

א) **זח"א** פ' במדבר דקמ"ח א' שמחו את ירושלים וגילו בה, הקדים שם פסוק לענין איש על דגלו באותות, והיינו כי שם עמוד ב' מפרש הדגלים פסוק ששם עלו שבטים שבטי י"ה, פי' ששם היינו לבחי' ירושלים הבנוי' כעיר שחוברה לה יחדיו, והיינו שע"י י"ב שבטים שהם ד' דגלים הם ממשיכים היחוד עליון כמש"ש שמחו את ירושלים כו' דתמן אתחברת אתתא בבעלה היינו מ' בתפארת, יעקב ורחל, וע' בת"א פ' ויצא בד"ה וללבן שתי בנות, וע"י יחוד זה היא מאירה בד' דגלים שהם מקור דבי"ע, וענין וגילו בה יש לעיין בלק"ת בד"ה

שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלקי. עוד בזהר פ' וירא דקט"ו א' מענין שמחו את ירושלים דקאי על השמחה שעתיד הקב"ה לשמוח עם הצדיקים לע"ל, ועיין מענין שמחה זו בפ' תולדות דקל"ה א' ובפי' הרמ"ז שם.

ב) **זהר** פ' ויגש דר"י ע"א מענין שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי', שהאבלות הוא על הסתלקות הוא"ו, וע' פרדס אבל, וע' בסידור בהערה לתיקון חצות, ועי"ז גורם זכרון ירושלים כמ"ש יעלה ויבא כו' חכרון ירושלים עיר קדשך, ולכן זוכה להיות שישו אתה משוש כו', וכענין שנתבאר במ"א ע"פ ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה, שארז"ל אגרא דהספדא דלויי, כי ותמת שרה היינו עליות ש' ב"ן למעלה כו' וע"י ההספד והבכי' גרם המשכת ש' ב"ן בבחי' רבקה היינו שיהי' אור היורד אח"כ ביתרון מעלה והוא בנין רבקה ליצחק שהוא יותר גבוה וכמארז"ל שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו, שיהיו הגבורות ביתרון מעלה מהחסד כמעלת הזהב על הכסף וכמ"ש בפע"ח שער חהמ"צ פ"ה בפי' ולא בכסף תגאלו כו', וזה המשיך אברהם ע"י ההספד לשרה שהיא היתה מרכבה לבחי' מ' כו' וזהו אגרא דהספדא דלויי ל' העלאה דלו עיני למרום, וגם ל' המשכה ע"ד כי דלה דלה לנו, היינו העלאת שרשה והמשכת בנין המ' בבחי' רבקה, וזרח השמש ובא השמש כו'. ועד"ז יובן בענין אבילות ירושלים שעי"ז גורם עוד המשכת בנין ירושלים להיות במעלה יתירה ממה שהיתה, שנא' ושם העיר מיום ה' שמה בסוף יחזקאל, וזהו מעלה יתירה ממה שהיתה נקראת עיר אלקינו על שם אלקים כ"א לע"ל יהי' נקראת הוי' שמה, או י"ל פעולת אבילות ירושלים כענין התועלת שלא לשמש מטתו בשני רעב בזהר ס"פ מקץ דף ר"ד ע"א דכד שלטא שנת הרעב דיסתים מבועא דברית קדישא דילי' בגין דלא יהב לי' דוכתא לאסגאה בעלמא כו' ותו רזא תחת שלש רגזה ארץ ושפחה כי תירש כו', וא"כ כמ"ש כשאינו מתאבל על ירושלים כ"א הוא בשמחה גורם השפע לבחי' שנת הרעב הנק' ושפחה כי כו' ע' בזהר פ' אחרי דס"ט א', עמה"מ ע"ה ב' קט"ו א' קמ"ג א' קמ"ז ב' קע"ז ד', ר"ח שער האהבה ס"פ יו"ד, של"ה קצ"ט ב' ר"א ב' ר"ג א' ר"ח א'.

ג) **ובטו"ב** סס"י תקנ"ד כ' שמחו את ירושלים היינו מזמן שנמצא שם ייחוד שנק' שמחת עונה, הוא יהי' עמה שנא' את ירושלים, ועוד שישו הוא מדרגה עליונה הנמצאת בצדיק כדאיתא בזהר בפסוק ששון ושמחה ימצא והגיד הפסוק אימתי יהי' האדם שש שאמר שישו, כאשר אתה משוש באותו פרק נכלל שם וזה יהי' לכל המתאבלים עלי' וזהו השכר הוא בהוי' כמ"ש אחר המות כמ"ש לזמן התחיי' עכ"ל. מדברי' אלו יש להעיר פי' שמחת תורה, שהוא ג"כ ע"ד שמחת עונה כי אזי הוא ייחוד תשב"כ עם תשבע"פ, כמ"ש בלק"ת בד"ה תורה צוה כו', וע' מענין ששון במא"א אות שין סעיף פ' וע' בסידור ד"ה ושאבתם מים בששון שי"ל כי מים הוא חכמה שלמעלה מהשמחה שהיא בבינה ובהתחבר השמחה במים דחכמה נק' ששון. בשה"ש רבה בפסוק נגילה ונשמחה בך בעשרה לשונות של שמחה נקראו ישראל, גילה שישה שמחה כו', שמחו את ירושלים. והנה שמחה זו היא כמ"ש ונשמחה בך יעו"ש אין

לי חפץ טוב ממך וגם בך ע״י כ״ב אותיות התורה, וע״כ מזה מובן פי׳ שמחו את ירושלים להמשיך בה היחוד שהוא בחי׳ ונשמחה בך, ונק׳ שמחת עונה ע״ד וישכב עמה בלילה הוא, דפי׳ וישכב יש הוא להנחיל אוהבי יש, כב היינו כ״ב אותיות התורה בזהר ויצא דף קנ״ו סע״ב.

ד) **בשל״ה** במס׳ תענית שלו דף ר״ג ע״ב אבילות על ירושלים שמראה בכל פעולותיו ובזה בונה ירושלים, ע״ד שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי׳, כי האבילות מזכך וסותר את החורבן וזה הסותר הוא על מנת לבנות כי בהאבילות מתעורר הזכרת ירושלים לטובה כו׳ עכ״ל, עוד שם דף ר״ג ע״א ר״פ תורה אור כתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי כו׳, והטעם הוא מפני כבוד השכינה כו׳ וכביכול ק״נ תירש גבירתה כו׳ ובשומינו על לבנו זה בצום ובבכי והספד כו׳ אז כלה ענין וילך דהיינו ק״נ וג״ק מתמעטות ואנחנו מזדככים כו׳ וע״ש דף ר״ח רע״א, גם ע״ד שארז״ל בענין הגאולה דיו לאבל שיעמוד באבלו פרק חלק דצ״ז סע״ב לכן ע״י אבילות ירושלים מעורר בחי׳ זו ונמשך והפכתי אבלם לששון כו׳. ועיין בשה״ש רבה ע״פ הסיבי עינייך מנגדי כו׳.

והביאו את אחיכם מכל הגוים מנחה לד׳.

מד״ר נשא פי״ב דר״נ ע״א גבי שש עגלות צב, ובשה״ש בפסוק אתי מלבנון כלה כו׳ תשורי מראש אמנה, זח״א וירא דקי״ט א׳ ויגש דרי״א א׳ ויחי דרט״ו א׳ וס״פ תזריע דנ״ב א׳, ועמ״ש מזה בהושע סי׳ ח׳ ע״פ גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם.

ט׳ כ״ב

אל יתהלל החכם בחכמתו.

א) **במד״ר** פ׳ מטות דף רפ״ג ב׳ ע״פ ומקנה רב הי׳ לבני ראובן ולבני גד הלכה שלשה מתנות נבראו בעולם זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם, זכה בחכמה זכה בכל, זכה בגבורה זכה בכל (אפ״ל גבורה זו ע״ד מארז״ל רפ״ד דאבות איזהו גבור הכובש את יצרו) זכה בעושר זכה בכל, אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה, אבל גבורתו ועושרו של בו״ד אינו כלום, שכן שלמה אומר שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים כו׳ וגם לא לחכמים לחם כו׳ וכן ירמי׳ אומר אל יתהלל החכם בחכמתו כו׳ ואל יתהלל העשיר בעשרו כ״א בזאת יתהלל וכו׳ עכ״ל. וצ״ל למה אמר רק אבל גבורתו ועושרו של בו״ד אינו כלום ולא אמר אבל חכמתו וגבורתו ועושרו של ב״ו אינן כלום, ולמה דילג חכמתו, ואפ״ל כי חכמתו זהו התורה, ובתורה ארז״ל לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, וארז״ל אפילו אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה הי׳ מחזירן למוטב, נמצא א״א לומר חכמתו של ב״ו אינו כלום.

קיצור. מ״ש גבורתו ועושרו של ב״ו אינו כלום ודילג חכמתו י״ל משום שארז״ל לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה כו׳. וצ״ע דהרי ירמי׳ אומר אל יתהלל החכם בחכמתו, ויש לדחוק דנהי דאל יתהלל מ״מ אינו בחי׳ ואינו כלום, וצ״ע.

ב) **זח״ב** תרומה דף קנ״ח ע״ב נביא דהוה אשתמודע בה צווח ואמר למארי תורה חכמים באורייתא ועתידין בה ושמחים בחלקם וגו׳ צווח לגבייהו ואמר כה אמר ד׳ אל יתהלל כו׳ כ״א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי עכ״ל. משמע דמפרש חכם בחכמתו היינו בעסק התורה וכן העשיר בעשרו קאי על עסק התורה, כענין שאמרו בשלהי ב״ב עתיר נכסין זה בעל משנה (צ״ע הלשון שם) ואעפ״כ אל יתהלל כ״א בזאת יתהלל, אפ״ל ע״ד והי׳ אמונת עתך חוסן ישועות כו׳ שהם שיתא סדרי משנה ואעפ״כ אי יראת ה׳ אוצרו אין אי לא לא כדאיתא בגמרא פ״ב דשבת דף ל״א, והטעם כי יראת ה׳ היא מל׳ והוא ענין בזאת כמ״ש בזהר ע״פ בזאת יבא אהרן אל הקדש. והנה המ׳ מחברת אצי׳ עם בי״ע והתורה היא המשכת אוא״ס באצי׳ ע״י חכמה עילאה, והרי תכלית המכוון הוא להמשיך האור למטה בבי״ע כמ״ש בת״א בד״ה כי אברהם לא ידענו כי אתה אבינו, והתגלות מדותיו ית׳ בבחי׳ אצי׳ דאיהו וגרמוהי חד לא הוצרך אלא לצורך בי״ע כו׳. וכעין זה איתא בתו״א ס״פ בראשית בד״ה צאינה וראינה וז״ל במלך שלמה במלך שהשלום שלו פי׳ ע״י שנמשך אור חדש מלמעלה מהשתל׳ נעשה בחי׳ שלום והתחברות ב׳ הפכים כו׳, כי הנה מ׳ דאצי׳ נעשה עתיק לבריאה ומחבר אצי׳ עם בריאה

אף שאצי' ובריאה הם שני הפכים והכח הזה בבחי' מל' דאצי' הוא להיות כי נעוץ סופן בתחלתן ושרשה מבחי' כתר שהוא בחי' תחתונה שבמאציל ע"כ ביכולתה לחבר אצי' עם בי"ע כו' עכ"ל, הרי כח בחי' המל' גבוה מאד ועי"ז ממשכת אור האצי' בבי"ע שזהו תכלית המכוון כנ"ל והיא הנמשכת ע"י יראת ד' דוקא. לכן דוקא כ"א בזאת יתהלל המתהלל כו'.

ג) מאדמו"ר נ"ע יש דרוש על זה — ותוכן המכוון כמדומה, שיש בחכמה ב' מדרגות, הא' עצמות חכמתו, הב' כח התפשטות חכמתו. ועד"ז למעלה הוא ענין ח"ע וח"ת, ולכן אל יתהלל החכם בעצמות חכמתו כ"א בהתפשטות חכמתו למטה, וזהו ענין כ"א בזאת יתהלל כו' השכל וידוע אותי. ומסיים כי אני ד' עושה חסד משפט וצדקה, ומה ענין זה לענין השכל וידוע אלא ע"ד (תורה של חסד ספ"ד דסוכה שר"ל להשפיע החכמה למטה כו'), שארז"ל ספ"ד דסוכה דמ"ט סע"ב ע"פ פי' פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד, אלא תורה לשמה זהו תורה של חסד תורה שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. ואפ"ל פי' לשמה דהיינו שלומד ע"מ לשמור ולעשות, ונמצא זהו המשכת החכמה במעשה, וזהו ענין השכל וידוע אותי שבזה דוקא יתהלל המתהלל ונק' תורה של חסד שהחסד הוא ההמשכה למטה, לאפוקי תורה שלא לשמה אינה תורה של חסד, וזהו ענין אל יתהלל החכם בחכמתו, ולכן מסיים כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ, דלכאורה מה זה שייך לענין השכל וידוע אותי, אלא לפי כי השכל וידוע אותי מורה על תורה של חסד היינו שימשיך התורה במעשה דהיינו מעלת השכל וידוע אותי, שהדעת ענינו המשכת החכמה במדות, כמו דע את אלקי אביך ועבדהו. וזהו תכלית המכוון מהחכמה להמשיכה במעשה, וע"ז מביא ראי' כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ, איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו תורה שאינו של חסד, והיינו כי ללמדה זהו ג"כ השפעה, וזהו למעלה חכמה תתאה שהיא תכלית המכוון להשפיע החכמה בבי"ע, וע' בבה"ז פ' ויצא גבי האי מערב מקומו דשמשא הוא כו'.

אל יתהלל החכם בחכמתו כו' בזאת יתהלל כו' וידוע אותי כו'. הפי' יובן בהקדים ענין מ"ש בנו של ריב"ל עולם הפוך ראיתי כו', ואמ"ל אביו עולם ברור ראית. דהנה יש מחלוקת חד אמר שמים נבראו תחלה כמ"ש בראשית ברא כו' וחד אמר ארץ נבראת תחלה כמ"ש ביום עשות ארץ כו', ובספר הבהיר כ' מדכתי' לפנים הארץ יסדת כו'. ובאמת אלו ואלו דא"ח. ויש להקדים כלל בענין השפעות מה שבא להמקבל באחרונה הוא הי' ראשון אצל המשפיע, וכנראה בחוש כאשר ירצה אדם להשפיע ולהסביר שכל לזולתו אזי ראשית הדבר שבמחשבה דהיינו תכלית ותוכן ההשכלה בא באחרונה בדיבור ומה שהי' במחשבתו בבחי' טפל יבא ראשונה בדבור, דהיינו הקדמת הדברים

שצריך להקדים בדיבור שאח"כ יובן תוכן ההשכלה ועיקרה, א"כ הקדמות אלו הן טפלי' במחשבה לגבי תוכן ההשכלה ובדיבור יבואו הם לראשונה, ותוכן ההשכלה יבוא בדיבור באחרונה. כי כל המשכת השפע ממשפיע למקבל ממחשבה לדיבור בהכרח כך שיתהפך הדבר מה שאצל המשפיע ראשונה במחשבתו יבוא ויומשך למקבל באחרונה, וזהו כחותם המתהפך כו'. כי הנה הדיבור הוא גילוי העלם המחשבה כמו שחותמין בחותם על השעוה ומתהפכין האותיות שבחותם כשבאין על השעוה הן משקיעה לבליטה הן משמאל לימין כו', וכך הוא בענין הדיבור עם המחשבה, מה שבמחשבה ראשונה יומשך בדיבור לאחרונה כו', (אמנם זהו בשעת ההשפעה והוא בחי' דבור שבמשפיע, אבל אח"כ כשהמקבל קאים אדעתי' דרבי' אזי גם אצלו יהי' כמו במחשבת הרב ראשון ראשון כו', ועמ"ש במ"א בענין עגולים ויושר). והנמשל מזה מובן למעלה, כי הנה למעלה יש ג"כ בחי' מחשבה ודיבור כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם וכנודע מענין ישראל עלו במחשבה, והוא בחי' מחשבה הקדומה וכמ"ש במ"א ע"פ יונתי כו', והדבור הוא בחי' עשרה מאמרות כו'. והנה מה שעלה במחשבה ראשונה ותחלה יצא ונמשך לאחרונה בעש"מ, ולכן האדם נברא אחרון לדצ"ח אף שהוא למעלה מכולם וגם עלה במחשבה, אלא שבדבור בא באחרונה מטעם הנ"ל שממחשבה לדיבור הוא כחותם המתהפך כו'. וכמו"כ הוא ענין שמים נבראו תחלה, פי' בבחי' דיבור דע"מ יצא אור השפע, התהוות בחי' שמים תחלה ואח"כ נברא הארץ. ומ"ד ארץ נבראת תחלה כוונתו שבמחשבה שם ארץ קדמה לבחי' שמים, וזהו לפנים הארץ יסדת כו', שהיא בחי' פנימי' המחשבה וראשיתה ותכליתה (להיות דירה בתחתונים, ועמ"ש ע"פ ויגש אליו יהודה כו'). אלא שמהאי טעמא בדיבור יצאה באחרונה, ולזה רמזו באמרם סוף מעשה במחשבה תחלה. (ולכן אומרים זה בקבלת שבת, כי הנה ששת ימי המעשה הם נגד ו"ק יום ראשון חסד כו' ושבת הוא בחי' מל' מדה אחרונה והרי הוא סוף מעשה, ואיך הוא, אלא מפני שבאמת מדה אחרונה זו שהוא בחי' מל' עלה במחשבה תחלה למעלה מבחי' ו"ק חסד כו' כי תכלית כל בריאת העולמות הוא שעלה במחשבה שתהי' כביכול בחי' מלך ואין מלך בלא עם כו', נמצא במחשבה קדמה בחי' זו לכל, והמדות נאצלו רק לאחזאה איך מתנהג עלמא כו', נמצא שהמל' הוא עיקר המחשבה, ולכן נאמר והי' באחרית הימים נכון יהי' כו', כי בחי' מל' נק' אחרית הימים והוא סוף ההשתלשלות ובבחי' זו דוקא יהי' גלוי תחלת המחשבה כו'. ועמ"ש במ"א ע"פ בחכמה יסד כונן שמים בתבונה).

וזהו שאמר בנו של ריב"ל עולם הפוך כו', כי כאשר היתה נשמתו מסתלקת מעלמא דאתגליא עולם הדיבור לעלמא דאתכסיא עולם המחשבה אז ראה עליונים למטה כו', היינו מה שבהתגלות הוא ראשית הדבר שם בעלמא דאתכסיא הוא תחתון במדרגה, ומה שבאתגליא הוא באחרונה הוא שם בחי' ראשונה כו'. ואמר לו אביו עולם ברור ראית כו' כי באמת הוא כאשר הוא שם סוף מעשה במחשבה תחלה, וזהו האמת.

ומעתה יובן הפסוק אל יתהלל כו'. כי הנה יש בחכמה ב' מדרי' (ח"ע וח"ת כנודע מענין חכמה בראש וחכמה בסוף יו"ד דהוי' יו"ד דאד', ועי' בת"א במגלת אסתר בד"ה כי אברהם וח"ע דאצי' כו' ויש בה ג"כ בחי' נברא ונק' ח"ת כו' ע"ש). הא' בחי' החכמה בעצמה, הב' כח התפשטותה למטה לברר בירורים, והוא עד"מ שיש אדם חכם ששכלו חזק לעצמו אבל לא יוכל כ"כ להסביר שכלו לאחרים הקטנים, וזהו כמו בחי' החכמה בעצמה ואין לה כח ההתפשטות למטה. ויש חכם שיוכל להתפשט חכמתו ולהבינו ולהלבישו בלבושים ומשלים רבים שונים עד שיבין גם התלמיד הקטן אע"פ ששכלו קטן להבין, וזהו בחי' הב' שהוא כח התפשטות החכמה למטה כו'. (ועד"ז הוא ענין ח"ע וח"ת, כי ח"ע דאצי' הוא בחי' כלי לאוא"ס ב"ה הנמשך ומתגלה בה, וח"ת הוא מקור דבי"ע, היינו מה שנמשך מבחי' ח"ע לירד ולהתלבש בבי"ע לברר בירורים להיות ביטול היש כו' שיומשך וירד בחי' הביטול גם בבחי' יש כו', ובחי' ח"ע נק' ראשית חכמה, וח"ת היא חכמה בסוף, וזהו באצי' אשר שם ח"ע גבוה מח"ת, אמנם בשרשן במחשבה הקדומה שם בחי' ח"ת גבוה יותר, שהכח להתפשטות החכמה והביטול גם בהיש דבי"ע נמשך מבחי' העליונה יותר מח"ע עצמה כו', וכמשנ"ת בת"א פ' לך לך בד"ה הנה אברם כו' שבחי' זו הוא דוקא ע"י ראשית הכתר שלמעלה מעלה מהח"ע כו' ע"ש). והנה ידוע שהכח הזה שיוכל להוריד השכל כו' הוא דוקא במי ששכלו חזק יותר שאזי יוכל ג"כ להשפיל ולהלביש החכמה גם לקטני הערך, וכל מי שאין שכל גדול כ"כ לא יוכל לשית עצות בנפשו להסביר ולהוריד השכל לקטן כו', ולכן בשלמה דכתי' בי' ויחכם מכל האדם נאמר וידבר שלשת אלפים מש"ל כו' כמ"ש בת"א פ' לך לך שם. וא"כ מזה מובן ג"כ דמה שיצא מהחכמה יותר בהתפשטות באחרונה היינו מה שיוכל להמשיך ולהשפיע החכמה גם לקטני הערך דבחי' זו הוא אחרונה לגבי בחי' החכמה בעצם מה שמשיג לעצמו שהיא בחי' ראשונה דחכמה, וכח התפשטות בחכמה זהו בחי' האחרונה דחכמה. ואולם שרש בחי' זו האחרונה גבוה יותר שנמשך דוקא מכח היותר חזק שבחכמה כנ"ל מענין שלמה כו'. וכך הוא ג"כ למעלה בהנמשל. וע"ז אמר הפסוק אל יתהלל כו' בחכמתו כו', כשהיא רק חכמתו שמשיג לעצמו כ"א בזאת יתהלל כו', כשיוכל להועיל לזולתו ולהוריד החכמה גם לפי"ע המקבלים ע"י לבושי' כו'. וביאור הענין, כי הנה חכם בחכמתו היינו כמו שהוא חכמה אלקות באצי' והיא בחי' ח"ע והוא ענין התורה כמו שהיא למעלה ברוחניות שע"ז אמרו המלאכים תנה הודך על השמים כו', כ"א בזאת יתהלל, פי' בזאת היינו בחי' מל' דאצי' ח"ת שנק' זאת וכמ"ש ברע"מ פ' תרומה דקנ"ח ע"ב. והוא מה שנתפשטה החכמה למטה לברר בירורים עד סוף רגלי עשי' ושמרי אופנים אשר בחכמה אתבדירו והוא התורה כמו שנתלבשה בגשמיות, וכמ"ש וזאת התורה אשר שם משה וכמ"ש ברע"מ שם, אשר בחי' ירידה והמשכה זו הוא מלמעלה מעלה מבחי' הח"ע עצמה, ולכן בזאת יתהלל כו'. וזהו השכל וידוע אותי, שהוא גלוי אוא"ס גם למטה, וזהו שמסיים כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ, בארץ דוקא שם נמשך יותר התגלות אוא"ס מבבחי' תנה הודך על השמים כו' כי סוף מעשה עלה במח"ת מטעם הנ"ל. (וזהו אני ראשון ואני אחרון, אני ראשון הוא בחי' כתר מבחי' זו נמשך במל', אני אחרון למעלה

מבחי׳ ח״ע כו׳. וזהו ג״כ ענין ירידת המן למען אנסנו הילך בתורתי כו׳, כי המן ירד בזכות משה ומשה הי׳ כבד פה אוריי׳ דבע״פ כו׳, שהוא בחי׳ עצם החכמה כו׳ והקב״ה אמ״ל אנכי אהי׳ עם פיך שיוכל להוריד החכמה למטה שזה נמשך מבחי׳ עליונה יותר מעצם החכמה כו׳, ומבחי׳ זו נמשך שיוכל לירד המן למטה שגם בארץ יומשך מבחי׳ לחם מן השמים. והיינו לפי שהמן שרשו למעלה מבחי׳ שמים שהוא מבחי׳ טלא דבדולחא לכך משם נמשך הכח שיומשך בארץ כו׳. ועיין בזהר ס״פ ויקרא ע״פ הרעיפו שמים ממעל, ממעל ודאי מע״ק קא אתי׳, כי הרעיפו ע״ד יערוף כמטר שנמשך התורה למטה בגשמיות לכן נק׳ יערוף שנמשך בבחי׳ עורף ובחי׳ חיצוניות, והכח הזה אינו מבחי׳ שמים עצמן כ״א ממעל כו׳. וז״ש אז ישיר משה ובנ״י את השירה הזאת כו׳, כי ים הוא עלמא דאתכסיא ויבשה עלמא דאתגליא, וע״י הפך ים ליבשה שנתגלה להם עלמא דאתכסיא אז ראו איך תחתוני׳ למעלה כו׳ וידעו והבינו בחי׳ זאת שהיא המל׳ שהוא בחי׳ אחרונה ושרשה גבוה ביותר, כי בזאת יתהלל כו׳, ולכן אז ישיר כו׳ השירה הזאת כו׳. וזהו ג״כ ענין מחצית השקל תרומה לה׳, כי שקל הקדש היינו כללות בחי׳ חכמה שנק׳ קדש, ויש בה ב׳ מחצית, הא׳ בחי׳ כח החכמה בעצם בחי׳ ח״ע, ומחצית הב׳ בחי׳ ח״ת התפשטות החכמה לברר כו׳. ולכן החיוב ליתן מחצית זה הב׳ היינו לברר היש ולבטלו כו׳. ועם שהוא בחי׳ תחתונה, אך בזאת יתהלל כו׳, וזהו אל יתהלל העשיר בעשרו כ״א בזאת יתהלל כו׳, כי העשיר לא ירבה ממחצית השקל והדל לא ימעיט כו׳, ועי״ז ממילא יומשך ג״כ בחי׳ ח״ע הביטול בעצם כו׳ למהוי אחד באחד כו׳. וזהו ג״כ ענין ואלה המשפטים כו׳ ע״ד כי אני ה׳ עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ דוקא, כי שרש משפטי התורה הם למעלה בח״ע זע״ד מ״ש בע״ח דרוש האונאה כו׳, ולכן השותפין שרצו לעשות מחיצה כו׳ שהוא סוד נסירה כו׳, וכיוצא בזה, וזהו בחי׳ ח״ע. אמנם מה שנמשכו ונתלבשו בגשמיות בדיני אונאה וחלוקת השותפין ממש זהו ע״י ח״ת, והרי שרש כח זה מלמעלה יותר אפילו מבחי׳ ח״ע. וזהו שמן תורק שמך, עד״מ כשמריקין השמן מכלי אל כלי, הנה מה שבכלי שמריקין ממנו הי׳ למטה בתחתית הכלי נעשה למעלה בכלי שמריקין לתוכו, והוא כחותם המתהפך. וכך הנה בבחי׳ החכמה יש ב׳ מדרגות, הא׳ כמו שהוא למעלה באצי׳, הב׳ ירידתה למטה בתורה שלפנינו בגשמיות, ובחי׳ זו הב׳ שרשה גבוה יותר מבחי׳ הא׳ והוא כמשל השמן שהריקוהו באיזה כלי שהשמן שהוא למטה בתחתית הכלי הנה הוא באמת בשרשו ממקום ומהכלי שהריקוהו משם הרי הי׳ שם בחי׳ היותר עליונה כו׳. ונודע דשמן הוא בחי׳ חכמה כו׳, ועיין באגה״ק ד״ה איהו וחיוהי מש״ש מענין כחותם המתהפך כו׳, ועמ״ש בביאור הרע״מ פ׳ תשע בענין מחצית השקל כו׳. וזהו שאומרי׳ בקבלת שבת מזמור שיר ליום השבת כו׳ וכסיל לא יבין את זאת, כי שבת הוא בחי׳ מל׳ סוף מעשה במחשבה תחלה והוא בחי׳ זאת כו׳, וכנ״ל. וזהו מאד עמקו מחשבותיך כו׳ שהוא בחי׳ במחשבה תחלה כו׳. והנה פי׳ הלשון בזאת יתהלל הוא ע״ד מ״ש בת״א ס״פ שמות סד״ה הבאים ישרש בפי׳ אשה יראת ה׳ היא תתהלל שנעשה בחי׳ הארה וגילוי מלשון בהלו נרו כו׳, שגלוי זה הוא גלוי עצמות אוא״ס ב״ה שנמשך ויתגלה לע״ל ע״י קיום התומ״צ בגשמיות דוקא, והיינו ע״י כנס״י שנק׳ אשה יראת ה׳, והיא בחי׳ ח״ת, ביטול

היש כו'. וזהו ממש ענין בזאת יתהלל כו', שע"י זאת נמשך ההארה והצמיחה בהלז נרז כו'. וזהו ג"כ ענין חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי היא בחי' ארץ חפץ שבה יש הכח הצומח כו', וזהו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת.

י"ג י"א

כי כאשר ידבק האזור כו'.

א) עיין בפרדס ערך אזור שהוא דבוק המ' בת"ת, וע' בר"ח ספ"ג משער האהבה, וזהו ע"ד ודבק באשתו והיו לבשר אחד. ובילקוט פ' קדושים דביקות זו שנקראו אלקים ונק' קדושים בשם שנק' הוא ית', וברבות וישלח פ' בג' לשונות של חבה חיבב הקב"ה את ישראל בדביקה חשיקה כו'.

ילקוט ח"א ק"ב ד' קע"ב א' רס"ד ב', ח"ב ס"ג ד' ס"ו ג' קל"ח ב', ס"ח תשע"ג. של"ה מ"ט ב' ק' א'.

ז"ל השל"ה מ"ט ב' דביקה היא התעוררות האדם לעבודת הש"י כאשר ידבק האיש את האזור דהיינו שלוחם עם היצה"ר כו' ואתם הדבקים בה'. ועיין בכד הקמח סוף אות אהבה. והנה מלת נשיקה הוא לשון דביקות כלשון שפתים ישק כו' הוא דבק בגבולי המדות העליונות כו'.

ב) ועיין בספר חרידים במ"ע התלויות בלב ענף יו"ד מ"ע לדבקה בו שנא' ובו תדבק היינו תוקף האהבה שלא יפרד עוד ממנו אפילו רגע והכתוב חלק האהבה והדביקה בשתים שנא' לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו, וכ' הרב בעל חובת הלבבות שענין הדביקה היא האהבה הנאמנה והלב השלם כמ"ש ויש אהב דבק מאח, ז"ל הרמב"ן בחומש ובו תדבק שתהא זוכר השי"ת תמיד לא תפרד מחשבתך ממנו בביתך ובלכתך ובדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו לבני אדם בפיהו ובלשונו, ולבו אינו עמהם, אבל הוא לפני ה', (וי"ל לפ"ז ובו תדבק הוא הפך ממ"ש ומשם יפרד כו', דהיינו עולם הפירוד בי"ע, ולכן צ"ל שלא יפרד עוד ממנו כו', וא"כ זהו ההפך מפלגך ולתתא כו' ולכן האזור דוקא מפלגך ולתתא שגם בעולם הפירוד יהי' דבק בה' ולא להיות נפרד כו'), ויתכן באנשי המעלה הזאת שתהא נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים כי הם בעצמם משכן לשכינה, עו"ש לשון רמב"ם כך אמרו חכמים בפי' מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד מעשיהם כו'. עוי"ל ובו תדבק ע"ד אחותי שהוא לשון איחוי וחיבור, כמו בן פורת יוסף אותיות תופר שמחבר ומיחד בחי' כי אל דיעות ב' דיעות, וזהו כי כאשר ידבק כו' כן הדבקתי אתכם אלי כו', גם כי ישראל עלו במחשבה ומלאכים שרשם מדבור, והדבור נעשה נפרד משא"כ המחשבה לבוש המחובר ואינו נעשה נפרד, וזהו כן הדבקתי אתכם אלי.

ג) **ומכ"ז** יובן ג"כ ענין והאמונה אזור חלציו, שהם בחי' נה"י, והנה ותקע כף ירך יעקב כו' והאזור שיהי' תיקון ירך יעקב ע"ד וגם נצח ישראל לא ישקר כו' והיינו ע"י כי לא אדם הוא, וזהו אוזר ישראל בגבורה, והיינו שיהי' דבק בה' כל היום, ע"ד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, חזהו ע"י והאמונה, יחוד אמת ואמונה חיבור ב' דעות הנ"ל שגם למטה יהי' כמו למעלה כו'. גם עיקר האזור להדביק הלבושים לחברם להגוף כמ"כ ג' לבושים מודומ"ע הם בי"ע ואצי' נק' גופא ואצי' נק' גופא דמלכא חסד דרועא ימינא כו', וכמ"ש בת"א פ' וירא בד"ה פתח אלי', ולבושים מיניהו פרחין נשמתין כו' ע"ש, והאזור פעולתו שמדביק הלבושים להגוף, היינו חיבור ודיבוק בי"ע לאצי' שלא יהיו יש ודבר נפרד אלא שיהיו בבחי' ביטול כו'.

ילקוט ח"א ר"פ ואתה תצוה רמז שע"ו. פ' קדושים דקע"א סע"א רמז תרד ע"פ קדושים תהיו כי קדוש אני, זש"ה ואתם הדבקים בה' וכתיב כי כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אתכם אלי כו', עד אבל ישראל נקראו על שמו של הקב"ה נקרא אלקים וקרא שם של ישראל אלקים שנא' אני אמרתי אלקים אתם, נק' חכם כו' וקרא לישראל חכמים שנא' רק עם חכם ונבון כו' נקרא קדוש שנא' קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, וקרא לישראל קדושים עכ"ל. מזה מבואר ענין כי כאשר ידבק כו' שע"י בחי' אלו שיהיו קדושים וחכמים וחסידים עי"ז דבקים בה' ממש וכמ"ש בסש"ב ח"א פ"ד בענין וא"א לדבקה בו באמת כ"א בקיום רמ"ח פקודין דאינון רמ"ח איברים דמלכא כביכול כו' דאורייתא וקוב"ה כולא חד, וע' בלק"ת פ' ראה סד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין פי' ובו תדבקון.

ילקוט פ' ואתחנן דרס"ד ב' רמז תתכ"ד סד"ה ואתם הדבקים, אמר הקב"ה כשם שנדבקתם לי בעוה"ז כך אני מדביק אתכם לי לעוה"ב שנאמר כי כאשר ידבק האיזור כו' הוי' ואתם הדבקים.

ח"ב בירמי' סי' י"א רמז רצ"א ע"פ כי כאשר ידבק האזור מצילין תיק הספר עם הספר כו' לפי שהוא דבוק לספר כו' ומה אם הלבושים שדבוקים לצדיקים ירדו לאש ולא ניזוקו כו', ישראל שהיו דבוקים לצדיקו של עולם, שהוא חי וקיים כו' עאכ"ו שינצלו מדינה של גיהנם כו'.

ירמי' סי' ל"א ע"פ כי מדי דברי בו זכור אזכרנו רמז שט"ו דס"ו ע"ג. משלי סי' י"ג ע"פ הולך את חכמים יחכם רמז תתק"ן דקל"ח ע"ב, ומה אם הלבושים כו' כי כאשר ידבק, ומשם מובן שזהו ענין הולך את חכמים יחכם כו'.

בשמוא' א' סי' ב' ד' קשת גבורים חתים ונכשלים אזרו חיל, וכ' המ"צ אזרו חיל, חגרו כח וכן המאזרני חיל תלים סי' י"ח, ורש"י פי' כך אומנתו של הקב"ה מתיש את הגבורים ומחזיק את החלשים כו' עכ"ל. וית' ונכשלים אזרו חיל קאי על בית חשמונאי דהוו חלשין, ויתעביד להון נסים וגבורן.

י"ז ו'

והיה כערער, זח"א קנ"ה א' רכ"ד ב ת"ז פ"ג ב'. ארץ מלחה פי' ארץ גזרה במכלול וארץ גזרה היא נוק' דס"מ שעליו נאמר שמים כעשן נמלחו וארץ תכלה. ועמ"ש בענין שמיך נחשת וארץ בארזל כו' ואל אחר אסתרס ולא עביד פירין כו', וק' מלח יסוד דקדושה א"כ אמאי נוק' דס"מ ארץ מלחה כו'. בחיי כ"ד ד' עדירי ערער פ' ויקרא גבי מלח וע"פ קרח ברית מלח, י"ל כמו מלח בארץ אינו מעלה וגידולו בים מים, כמ"כ מלח פנימי' התורה אינו מעלה בתחלת ימי הנעדרות שז"ס ארץ צמחה שצ"ל עוד עבד בלי טעם ולכן גם מצה דלא מליח כ"א אחר שכבר נצמח התבואה שיהי' ראוי לאכילה צ"ל מלח כו', וזהו ענין ים פנימי' ומלאה הארץ דעה כמים לים, היינו תחלה מצות עבד בלי מלח וטעם, ואח"כ צ"ל עליי' המצות ע"י תפלה סולם שעי"ז יהי' רעייתי פרנסתי ואז צ"ל מלח פנימיות, גם מלח ים במאכל התחברות ים וארץ כו'.

אז תשמח בתולה במחול וגו'.

הנה הבעש"ט אמר משל (ובו מלובש נמשל עמוק מאד מסודות התורה שביאר הרח"ו ז"ל בע"ח כמו שית' הלביש כ"ז הבעש"ט במשל אחד) ממעלות אחורנית הנקרא בלשון אשכנז שווינדעל טרע"פ אשר כשעומד אצל העמוד רואה למעלה (ר"ל שרואה הצורה שנחקק בראש העמוד עד"מ) וכשנצרך לו לילך למעלה השניה שהיא יותר גבוה ממעלה הראשונה ואז יתקרב יותר אל הצורה אשר בראש העמוד צריך מקודם לסבב העמוד עד שנראה כאילו מתרחק ומסתתר (כי כשמסבב העמוד מאחוריו כדי שיבא למעלה שניה הרי בינתיים הוא מאחורי העמוד ואז אינו רואה כלום הרי נראה כאילו מתרחק כו' ובאמת אז הוא יותר קרוב שהרי עי"ז יבא למעלה שניה לראות בטוב יותר וכן אח"כ לעלות בכל המעלות ממעלה למעלה צריך מקודם לסבב העמוד מאחוריו ואז אינו רואה כו', ובמלכים א' סי' ו' ובלולים יעלו וע"ש בפרש"י שזהו ענין שווינדעל טרע"פ וכ"כ בלשון אשכנז שם ורש"י קראו שווינדעל שטיין) כו' כמו כן מבואר בע"ח בעליות המלכות להיות פב"פ צ"ל מקודם אב"א (וכמ"ש במ"ח דס"ט ע"ב מאחורי ז"א ומסבב מאחוריו ותבא לפניו כו'). והענין כי הנה התהוות יש מאין הוא מבחי' מלכותו ית' כי אם הי' ההשתלשלות מאור א"ס ב"ה דרך עילה ועלול לא הי' אפשר כלל להיות התהוות בעלי גבול שאין ערוך כלל העולמות לגבי א"ס ב"ה לכן התהוותם הוא רק מבחי' מלכות שהוא בחי' התנשאות והסתלקות הפך ענין השתלשלות עילה ועלול שהוא בחי' קירוב ועי"ז שמלך נק' שמו עליהם מזה גופא הוא התהוותם וקיומם, אך הנה בחי' זו שהוא ההתנשאות על הנבראים זהו בחי' היותר אחרונה שבאלקות ע"ס דאצי' שהרי באמת בעצמיותו ית' דכלא ממש חשיבי' כל

העולמות אין שייך כלל לומר שיתנשא וימלוך עליהם וכמ"ש במ"א ע"פ אתם נצבים כו' למען הקים אותך להיות לו לעם פי' שהם יקראו במדרגת עם שיהי' שייך בחי' מלכותו ית' שהרי ענין אין מלך בלא עם היינו שהעם הם אנשים כמותו ומתייחסים אליו בערך מה רק שהם הפחותים שבמדרגה והוא הגבוה מעליהם משא"כ לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו אין ערוך אליו וכמשל אלו נאמר שמלך על עצים ואבנים שאינם מהמין והסוג שיתייחס ויפול עליהם שם המלך להיות מלכותו נק' עליהם, וא"כ מצד עצמותו ית' אין שייך שיהי' נק' מלך על העולמות ושיתהוו עי"ז יש מאין הגם שאין זה דרך עילה ועלול שבחי' עילה ועלול זהו השתלשלות וקירוב אבל בחי' יש מאין הוא ע"י ריחוק והתנשאות שנק' מלך על עם מ"מ גם זה לא יתכן כמו שאין שייך לומר שיהי' מלך על עצים ואבנים כנ"ל, אלא שבאמת זהו השפלה גדולה שהשפיל א"ע להיות בחי' מלך על ישראל כי כך עלה במחשבה וכמארז"ל ישראל עלה במחשבה כו', ולכן עכ"פ בחי' זו דמלכות היא הבחי' היותר אחרונה שנמשך ע"י צמצומי' גדולים ולכן נק' הבריאה יש מאין פי' שהמל' נק' אין לגבי עצמותו ית' וכביטול זיו השמש בשמש, ולכן בחי' המל' צריך לקבל תמיד החיות והאור מא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' השפלה זו דבחי' ומדת מלכות וזהו ענין עליות המל' דאצי' שיורדת בבי"ע להחיותם שהיא עולה לאצי' לקבל האור מא"ס ב"ה המלובש בע"ס דאצי' שהן למעלה מבחי' זו להיות מקור לבי"ע כו' ויש בזה הרבה בחי' ועליות עילוי אחר עילוי וע"ז מבואר בע"ח שקודם שתתעלה להיות פב"פ עם הקב"ה צ"ל תחלה בבחי' אב"א וזהו ענין המשל מהמעלות של הבלולים כנ"ל. ולהבין זה הנה יש שני מיני אהבה, האהבה הבאה מהשגה בהתבוננות בגדולת א"ס ב"ה ויש אהבה התלהבות למעלה מעלה מהשגתו. והנה האהבה ע"פ השגה נקרא פב"פ כי בפנים יש הכל שכל ראיה ושמיעה משא"כ אהבה שלא ע"פ השגה נקרא אחור כו' כמו באחור רק עצמות לבד עורף וכמו שאחד דוחפו בעורף ואינו יודע מאין היתה לו זאת כו'. והנה לבוא להשגה יותר גדולה שהיא בחי' פב"פ כו' צריך מקודם להיות אחור באחור היינו להתלהב לבו למעלה מכפי ערך השגתו ואח"ז לבוא לבחי' ביטול נקודה תחת היסוד כי אהבה בחי' יש מי שאוהב גם יראה תתאה נק' בחי' יש משא"כ יראה עילאה ירא בושת הוא בחי' ביטול ואח"ז יבוא לידי השגה יותר פב"פ ולכן בכל תפלה צריך לג' ראשונות בשחרית ומוסף שהוא הכל עליות הנ"ל להיות פב"פ מלך עוזר ומושיע ומגן כו'.

(וביאור זה הוא ממש כמשל הנ"ל בעליות במעלות הסובבים העמוד דהנה האהבה הנמשכת ע"פ השכל והראי' והשמיעה הנק' פב"פ ר"ל שמקבל האהבה דרך חב"ד שהוא בחי' פנים ה"ז כמשל הרואה פני העמוד, וכשבא לו האהבה אח"כ שלא ע"פ השגה הרי באמת אהבה זו נלקח מבחי' עליונה יותר מבחי' שלמעלה מהשכל ומוחין הראשונים וכנודע מענין אה"ר שלמעלה מבחי' אהבת עולם, אלא שמ"מ היא בחי' אחור שבא לו שלא ע"י בחי' פנים הוא בחי' חב"ד, וזהו ענין קוצי דשערי המכה באחור דנוק' כו' שהוא אהבה מבחי' עליונה מאד רק שנמשך בהמקבל שלא ע"פ השגה וז"ש כמו שאחד דוחפו בעורף כו'

וכן בנפש הארה זו באה מבחי' מזלייהו חזי כו' וה"ז כמו שמסבב העמוד מאחוריו שהרי הוא במעלה גבוה יותר מכשראה פני העמוד במעלה שתחתיו ואעפ"כ אינו רואה כו', וזהו ענין שהמל' אחר שהי' פב"פ כשצ"ל עליי' גדולה יותר צ"ל תחלה אב"א, שהוא בחי' אה"ר הנ"ל שלא ע"פ השגה ואח"כ נעשי' נקודה תחת יסוד זהו ענין יראה וביטול שלמעלה מאה"ר שהיא עדיין בחי' יש משא"כ יראה עילא' היא בחי' אין ואז אח"כ נגדלת פב"פ והוא ג"כ כמשל התבואה שא"א להיות הצמיחה וההגדלה אא"כ תירקב תחלה בארץ שהוא בחי' אין כו'. וענין שיש הרבה בחי' עליות עד"ז יובן ג"כ עפמ"ש במ"א דבחי' אב"א ופב"פ זהו ג"כ ענין אתכפיא ואתהפכא, כמבואר בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק כו' הנחשלים אחריך כו' ואזנך תשמענה דבר מאחריך וע"ש דבחי' זו דאתכפיא הוא מוח שליט על הלב הוא ג"כ ע"י קוצי דשערי המכה בעורף כו' וזהו כי עם קשה עורף הוא שנמשך מבחי' גבוה רק שנמשך שלא ע"י בחי' פנימית כו' שאין לו תענוג ומתיקות רק ע"ד מוח שליט כו', וא"כ מזה מובן שיש ב' בחי' דרך כלל שנק' אב"א הא' בחי' אתכפיא ומוח שליט על הלב נק' אב"א לגבי אתהפכא ואהבה בשמחה ותענוג הב' בחי' אה"ר שלא ע"פ השגה נק' אב"א לגבי אהבה שע"פ השגה כו' ומזה יוכל לצייר המשכיל שיש רבוי בחי' אין קץ בענין אב"א ופב"פ וכמשל רבוי המעלות הסובבי' העמוד שכדי לבוא לבחי' פב"פ במדרגה יותר עליונה צ"ל תחלה בחי' אב"א, וע' בתניא בחינוך קטן גבי שבע יפול צדיק וקם ובמ"ש ע"פ והאיש משתאה כו'. ובמ"א נת' ענין אתכפיא הוא בחי' מצה לחם עוני שצ"ל מקודם כדי לבוא לקבלת התורה פב"פ ומזה יובן שבכל שנה צ"ל סדר זה כי צריך לבוא לבחי' פב"פ במעלה ומדרגה יותר עליונה כי הכל הוא עליות כמ"ש בפע"ח שער התפלות ובאגה"ק ע"פ עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה כו' ע"ש ולכן כדי להיות עילוי זה צ"ל מקודם בחי' אחור שהוא אתכפיא כו' וכמשל הנ"ל בצמיחת התבואה. עוד יובן בחי' פב"פ ואב"א בבחי' נעלה יותר והוא מבואר בד"ה ביום השמיני שלח את העם דהנה כתי' אחור וקדם צרתני שיש בכנס"י בחי' קדם שהוא בחי' פנים ויש בכנ"י ג"כ בחי' אחור פי' בחי' קדם הוא בחי' ישראל עלו במחשבה שבחי' מחשבה זו היא בחי' ישת חשך סתרו כי לא מחשבותי מחשבותיכם ונק' בחי' א"ק כתר הכללי, והוא למעלה מהחכמה והשכל ומזה נמשך באדם בחי' תעלומות לב שהיא למעלה מן הטעם והדעת והשגת הנבראים להיות בבחי' רצוא בפנימית נקודת הלב להיות כלתה נפשו לה', ובחי' אחור הוא חיצונית הלב שיש בו ג"כ בנין קומה שלימה שכל ומדות רק שכ"ז נק' אחור לגבי עומקא דליבא ותעלומות לב כו'. והנה סדר העבודה צ"ל ב' בחי' רצוא ושוב, הרצוא בחי' פב"פ גלוי תעלומות לב, והשוב שמחזיר פניו למטה לעסוק בתומ"צ מעשיות זהו כענין ירידת המ"ל בבי"ע לברר בירורים כו' וגם בעודה באצי' יש פב"פ כנ"ל ואב"א הוא בנפש בחי' שמאל דוחה דהיינו שידמה בנפשו כאילו הוא רחוק מה' וכמארז"ל היה בעיניך כרשע כו' ועי"ז יבא אח"כ לבחי' פב"פ יותר נעלה כו'. והנה מ"ש דקדם הוא תעלומות לב שלמעלה מהשכל אין זה סותר למש"ל דאדרבה בחי' אחור הוא האהבה שלמעלה מכפי ערך השגתו, כי לעיל מיירי שהאהבה שלמעלה מהשכל

נתלבשה בלמטה מן השכל בבחי' אחור כשא"כ כאן היינו כשהיא באמת למעלה מהשכל והוא בחי' אהבה בתענוגים וכמ"ש בד"ה חכלילי עינים שיש חילוק בין אה"ר לאהבה בתענוגים כו'. וכ"ז בחי' אחור פנים בכנ"י. אך להבין איך שייך זה למעלה בהקב"ה אך נודע שיש שמות שהן בחי' אחוריים ושמות שהן בחי' פנים וע' בד"ה אחרי הוי' תלכו ועוד שהתורה נק' חתן ביום חתונתו זה מ"ת ובתורה ודאי שייך פנים ואחר כמ"ש ראיתי מגלה כתובה פנים ואחור כו'. עוד יובן שיש בחי' פב"פ ואב"א ושבחי' האב"א יהי' גבוה מבחי' פב"פ שלפניו והוא כדי לבוא לבחי' פב"פ הגבוה יותר, והוא ממ"ש ע"פ והתהלכתי בתוככם בפ' בחקתי, דהנה במשה רבינו נאמ' וראית את אחורי ופני לא יראו וק' איך באברהם נאמר התהלך לפני, והלא השגת מרע"ה הי' יותר נפלאה מאברהם כמ"ש וארא כו' ושמי הוי' לא נודעתי להם, ונת' שם הקדמה כמו שיש חילוק בין השגת החכם כרשב"י והאריז"ל להשגת הנביא שהשגת הנביא הוא ראיי' המהות ממש כמ"ש הראיני נא את כבודך משא"כ השגת החכמים הוא ידיעת המציאות ולא השגת המהות, ומש"ה נאמר במרע"ה ופני לא יראו שא"א להיות השגת המהות בפנימיות כ"א בבחי' אחוריים משא"כ ידיעת המציאות יוכל להיות גם בפנימי', והרי א"כ בחי' וראית את אחורי דמשה גבוה לאין קץ מבחי' ידיעת המציאות של רשב"י בפנימיות כו' ועד"ז ג"כ החילוק בנבואה עצמה בין אאע"ה למרע"ה דהתהלך לפני דאברהם היינו בחב"ד שבחסד שם השיג בבחי' פנימי' וראית את אחורי דמשה היינו אחוריי' דאבא עילאה שגבוה לאין קץ מפנימי' חב"ד דחסד כו' וע"ש עוד מענין ב' מיני הילוך בפנים ובאחוריים ע"ש).

והנה כמו כן בשמש וירח נאמר שמש ידע מבואו וארז"ל (בר"ה דף כ"ה) שמש הוא דידע מבואו ירח לא ידע מבואו, פי' לא ידע מבואו היינו בלי בחי' דעת והשגה ובתחלת חודש הוא בחי' ביטול שאינו מאיר כלל נגד השמש עד שבאמצע החדש נתהוה פב"פ ואח"כ חוזרת פנים ונתרחק כו' (ור"ל לא ידע מבואו זהו כמש"ל בענין האה"ר שלא ע"פ ההשגה ובאה מקוצי דשערי המכה באחור כו' ובאמצע החודש ואילך נעשה בחי' אב"א ואח"כ במולד נעשי' נקודה ת"י כנ"ל ושוב אח"כ עד אמצע החודש מתגדלת פב"פ. וזהו ענין קריאת המגלה בכרכים בט"ו לחדש דוקא וכמ"ש במ"א), וזהו ענין הריקוד דהנה כמו כן בריקוד נאמר והכלה הופכת פניה, דהיינו מתחלה מתרחק זה מזה ואח"כ מתקרבים וכשמתקרבי' פב"פ חוזר והופך פניו ומתרחק וכן חוזר חלילה כו' (והוא כנ"ל שכדי שיהי' פב"פ בבחי' גבוה יותר צ"ל תחלה אב"א והוא למעלה מבחי' פב"פ שקודם לו, וכענין זה הוא בשמש וירח, והוא כמשל המעלות המסיבות שהמשיל הבעש"ט כו'. וזהו שאומרים בשעת קידוש לבנה כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול לנגוע בך כו' כי ריחוק וקירוב הירח עם השמש זהו ענין הריקוד דחתן וכלה זו"נ דאצי', וכן שבת וחול קירוב וריחוק כו' ועם היות שכל קירוב שאחר הריחוק הוא עלייה גדולה עכ"ז ואיני יכול לנגוע בך בעצמות א"ס ב"ה עד לע"ל שיהי' גילוי עצמות א"ס ב"ה ממש ומ"ש כך לא יוכלו כל אויבי כו' היינו בעת הריחוק בבחי'

אב"א שיורד כנ"י למטה בבי"ע לברר נה"ב לא יוכלו לנגוע להתגבר על נה"א וכמ"ש וכבודי לאחר לא אתן כו' וענין כך הם ב' כפין כף כפופה וכף פשוטה, כף פשוטה היא מקור הנשמה ונק' שכינתא עילאה ששם אין שום אחיזות החיצוני' והה"ע למס"נ באחד וכף כפופה היא הנשמה המלובשת בגוף ונק' שכינתא תתאה שצריך להיות כפוף בבחי' אתכפיא כדי שלא לימשך אחר המותרות כו' והה"ע ועד ובכל נפשך, ובב' הבחי' הבקשה שלא יוכלו כל אויבי לנגוע בי). והנה לעתיד נאמר אז תשמח בתולה במחול, כי עתה נק' בעולה בחי' שער פעם סגור פעם פתוח מה שאין כן לעתיד נק' בחי' בתולה מעיין סתום כי לא יהי' עליות וירידות כלל ונק' מחול כו' כי ריקוד הוא זה שכנגד זה ומחול זה מסבב זה בעיגול, והנה בחי' עגולים ויושר עגולים נק' נפש ויושר נק' רוח והנה מבשרי אחזה כח השכל במוח וכח ההילוך ברגל ובודאי יש גם במוח כח ההילוך והראיה שכשיש לו כאב בראש קשה לו גם ההליכה ברגל ומ"מ אף שכלול במוח כח ההילוך אעפ"כ יש מעלת הרגל על הראש שהרגל הוא מעמיד כל הגוף אבל על הראש אינו יכול לעמוד כי אף ששם יש ג"כ כח ההילוך כנ"ל אבל מחמת שהוא בהעלם אינו יכול לעמוד כו' וכמו כן בעיגולים גם שהוא בבחי' יותר גבוה ושם נכלל הכל נקרא בחי' נפש מאחר ששם הכל בהעלם, משא"כ בחי' יושר שבא להתחלקות בהתגלות פרצופים נק' בחי' רוח. והנה לעתיד יתעלה בחי' מלכות להיות בתולה במחול ולא יהי' עוד בחי' ריחוק וקירוב בחי' ריקוד רק מחול בחי' עיגולים ולא בחי' ירידה והתחלקות ויהי' בחורים וזקנים יחדיו כי עתה זקנים באים בימים כתי' בלבושים במדות משא"כ לעתיד בחורים וזקנים יחידו (י"ל כמ"ש בד"ה צאנה וראנה כו' צאנה מן הלבושי' כי גלוי בחי' עטרה וכתר שם א"צ ללבוש כו' א"כ אין שם חילוק בין זקנים הבאים בימי' ולבושי' הנ"ל כדכתי' ימים יוצרו לבחורים כו' מאחר שהוא למעלה מהגילוי שע"י לבושים כו'. וביאור הענין כי מעיין סתום ר"ל שנתמלאה מהשפע סדכ"ס וא"צ לעליות וירידות. והנה בחי' יושר שנק' רוח הרי דגבוה מבחי' עיגולים זהו משום שיש ביושר בחי' נעוץ סופן בתחלתן שיש מעלה ברגל משא"כ בראש כו' כנ"ל אבל מצד שרשן העיגולי' גבוה יותר ששרשן מבחי' העיגול שלפני הקו שאין בו התחלקות, אלא שעכשיו כ"ז העבודה הוא דוקא ע"י בחי' יושר שהוא קיום מצות מעשיות בחי' רגל ונעוץ סופן כו' גם הריקוד הכל ברגל ריחוק וקירוב. אבל בגמר הבירור לא יצטרך עוד בחי' נעוץ סופן כו' עמ"ש בד"ה ועמדו רגליו כו' ויהי' גילוי בחי' העיגולי' כמו שהן בשרשן שגבוהי' מהיושר וזהו בחי' המחול. וזהו אז תשמח כו' אז הוא בחי' גבוה בחי' קדם שלמעלה מהשתלשלות וע' במ"ש בסידור בפי' יהללו שמו במחול חיבור ויחוד עגולים ויושר כו' שלא יהי' יניקה מבחי' מל' שנק' שמו כו' וזהו ממש ענין בתולה במחול שבחי' בתולה היינו שאין ממנה יניקה לחיצונים כו' ופי' זה הוא קצת בע"א מפי' הראשון וטובים השנים וגם עולים בקנה אחד).

ל"ג י"ג

בערי ההר כו' עוד תעבורנה.

פ"ט דבכורות דף נ"ד סע"ב אמר רבה בר רב שילא דאמר קרא עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה כו'.

רבות במדבר פ"ב דרי"א ד' בעשרה מקומות נמנו ישראל אחד בירידתן למצרים בשבעים נפש כו' ואחד לע"ל עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה כו' ונראה דעשרה מקומות נגד ע"ס והמנין דלע"ל זהו ע"י בחינת כתר שבבחי' זו שורש משיח כנודע מענין הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד.

זח"א בהשמטות סס"י כ"ה ושם משמע ג"כ שזהו ענין המשכות ע"ס דסמכו ענין לעשר נטיעות הלמ"מ.

זח"ב משפטים ק"ה ב' והמבואר שם דפי' מי מנה עפר יעקב שבחי' מי שהוא בינה הוא המונה עפר יעקב כו' ולזמנא דאתי עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה, ולא ידעינן מאן הוא, אלא בגין דבההוא זמנא יהא כולא חד בלא פירודא ... ויש להעיר ממ"ש בענין חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה כו' שבז"ת נז' שבע שנים לשון פרודא אבל בכתר נז' מאה שנה, שעם היות הרבוי יותר גדול הוא שנה ל' יחיד והיינו לפי ששם מקור היחוד כי פנימי' הכתר אינו בגדר חשבון כלל חד ולא בחושבן ומצד חיצוניות הכתר שייך חשבון י"ס ולכן שם הרבוי גדול יותר וגם הם אחדות ממש. ועד"ז ה"ע עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה לע"ל בהתגלות הכתר לכן יהי' הרבוי יותר גדול ומ"מ יהי' אחדות גמור ע"י פנימיות הכתר כו' וזהו ענין והי' מספר בנ"י כו' אשר לא יספר כו' ועמ"ש מזה בד"ה מי מנה, והנה בשל"ה דשמ"ז ע"א פי' חשיבות המנין ע"ד דבר שבמנין חשוב ואינו בטל והיינו ששרשו מעשר ספירות וממה שמתכללים זע"ז נעשה רבוי המספר ואף שכל הברואים נבראו ע"י ע"ס אך הם בריאה יש מאין אבל הנשמות הם מעצמיות הע"ס אך הם ג"כ רק מהכלים דע"ס וזהו המספר דיצ"מ כו' אך ידוע שיש רבוי הכלים ויש רבוי האורות ובכלים הרבוי למטה יותר אבל באורות הרבוי למעלה יותר ע"ד מאה שנה כו' רבבות קדש כו' והנה לע"ל כי טל אורות טליך ע"כ יהיו בבחי' רבוי האור וזהו ענין עוד תעבורנה הצאן ע"י מונה בבחי' רבוי האור וזהו והמשכילים יזהירו כו' ואפ"ל עוד ענין כי תשא שהמנין ע"ד לכלול בע"ס שזהו לאשתאבא בגופא דמלכא בגופא דוקא משא"כ שרשן תחלה מבחי' עלו במחשבה כו' העובר על הפקודים שדרכו למנות מבן עשרים יו"ד במילואו בחי' חכמה ואפ"ל עוד עפמ"ש בשל"ה דשמ"ח ע"ב בפי' מארז"ל את שדרכו למנות שנינו או כל שדרכו למנות שנינו דהנה כתי' יראו מה' כל הארץ וכתי' יראו את ה' קדושיו וזהו כל שדרכו למנות בחי' כל הארץ אבל את שדרכו היינו יראו את כו' ביטול שהם קדושיו וזהו מבן עשרים כו' א"נ כל בחי' מרוב כל עמוד שבין ג"ע כו' את שדרכו היינו יותר מרוב כל לאשתאבא בגופא כו'.

וארשתיך כו' באמונה, הנה בקדושין בעינן נתן הוא והכא הרי צדק ומשפט וכן אמונה הכל הוא אתעדל"ת וה"ל נתנה היא וא"כ במאי מיקדשה, אך התירוץ ע"פ הידוע כי הא דאתעדל"ת מעורר אתעדל"ע גילוי רצה"ע ב"ה שלמעלה מעלה מכל חיי העוה"ב וכמאמר אקב"מ כו' אשר לשון אושר ותענוג עליון כו', עיין ע"פ לכן אמור לבנ"י בפ' וארא זה אינו מצד עצם כח האתעדל"ת כי איך הבעל גבול ימשיך גילוי אור א"ס הבלתי בע"ג ושיהי' ההמשכה ע"י צדקה פרוטה א' עד"מ אלא שהוא מפני שכך עלה ברצונו במחשבה הקדומה, וזהו והייתם לי סגולה, ולכן וצדקה תרומם גוי אלו ישראל וכו', אבל חסד לאומים חטאת, ותדע עוד דמקודם מ"ת עמרם נשא דודתו מפני שלא הי' מעורר למעלה כו', וזה אשר קב"מ דוקא מה שהקב"ה עושה המצות יומשך ע"י מצות שלנו א"כ ה"ל נתן הוא מה שנותן ומשפיע גילוי רה"ע ע"י צדק ומשפט של ישראל ואע"ג דגם היא נתנה מ"מ נתינה זו כלא חשיב לגבי ההמשכה שעי"ז וגדולה מזו פסקו בגמ' דבאדם חשוב מיקדשה אפילו נתנה היא כו', ופשיטא דבחי' על הכסא כמראה אדם כו' ועוד כי מידך נתנו לך.

וענין ב' בחי' כלה, הנה בחי' כלתה נפשי לחצרות זהו בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא והוא אתעדל"ת לעולם התיקון כמ"ש בפסוק קחו מאתכם תרומה בפ' ויקהל וזהו לחצרות אבל חצר הפנימי' בחי' מפתחות הפנימי' אותיות התורה לכן שם צ"ל שרביט הזהב כו' וכ"ז נק' ממכ"ע רק חצר החיצונה בחי' ממכ"ע להחיות העולמות וחצר החיצונה בחי' א"פ הנמשך ע"י תומ"צ שהוא למעלה לאין קץ ממדריגת הא"פ דחיות העולמות, וע"ד ההפרש בין שפע מן לשאר השפעות אין לך עשב שאין לו מזל שמכה בו ואומר לו גדל גם בשבת לפי שהוא מחיצוניות, משא"כ מן שנמשך מטלא דבדולחא פנימי' א"א לו ליחד בשבת כו', אך מ"מ נמשך המן להיות א"פ ומזון כו', וכן ע"ד בזהר שלח בפי' היש בה עץ אם אין אבל בחי' סוכ"ע בחי' רוממות ומקיף זהו למעלה מבחי' חצרות הנ"ל ואפ"ל דבחי' זו נק' בית שהבית מקורה יש לו גג בחי' סוכ"ע והמשכה זו דוקא ע"י אתכפיא מצד בחי' הביטול שזהו בחי' אין כמש"ש וי"ל שזהו כלה הב' לשון כלה זכה שם דבר שמכלה היש ביטול רצון זר כו', וזהו ב' פעמים וארשתיך הא' בצדק כו' והב' באמונה כי הנה בחי' אתהפכא זהו ע"י גדלות הדעת שהדעת הוא פנימי' המדות אבל בחי' אתכפיא זהו גם בבחי' אמונה שאעפ"י שאין לו דעת כ"כ מ"מ ע"י האמונה ג"כ יוכל להיות בחי' אתכפיא וכמו שיש מעלה יתירה באתכפיא מצד א' או יותר מבחי' אתהפכא מצד הביטול שיש בא"כ יותר כנ"ל, כמ"כ יש מעלה יתירה באמונה יותר מבדעת כמ"ש בס' גבורות ה' (פרק ז' ט"י) והיינו מפני שיש בזה ביטול יותר דאם משיג בדעתו ושכלו הדבר שכן צ"ל לאהוב וכו' א"כ חשק לזה מעצמו ואין כאן ביטול

עצמו, אבל כשאינו משיג אלא שעושה מפני האמונה ה"ז ביטול ממש שמבטל שכלו לבחי' שלמעלה מהחכמה משכיל לאיתן, וזהו ענין מעלת מס"נ באחד שאין טעם למס"נ משא"כ באהבה לאהבה כו' כי הוא חייך וכמ"ש במ"א לכן בחי' וארשתיך לי באמונה היינו שעי"ז נמשך גילוי סוכ"ע חתן א' משא"כ ע"י בחי' וארשתיך לי בצדק כו' חתן ב' וזהו מצהלות חתנים ב' בחי' והיינו סוכ"ע וממכ"ע, ועוי"ל טעם למעלת אמונה כי איהו אמת ואיהי אמונה פי' לפי שאיהו אמת ע"כ היא אמונה דהיינו לפי שמעצמות המאור לא הי' שום צמצום לכן הכל מאמינים שיש שם אלקי' כו', משא"כ במציאות ע"ס אין הכל מאמינים לכן האמונה מעורר למעלה מעלה, אך א"כ יאמר שא"צ רק אמונה אך באמת ענין אמונה שייך גם אחר הדעת וכמ"ש באברהם ומצאת את לבבו נאמן וכו', כי ההשגה שייך בממכ"ע אבל בסוכ"ע שייך אמונה וכן בקי"ס כתיב וירא ישראל את היד הגדולה וכו' ויאמינו בהוי' וכן במשל אמונת חכמים הרי משיג שהוא חכם ואז יאמין גם על מה שאינו משיג וכמארז"ל אפילו אמר לך על שמאל שהוא ימין כו', וכן בענין אתכפייא ודאי צ"ל אתהפכא רק מ"מ יעורר בחי' אתכפיא בענין שאמרו אל יאמר אדם אי אפשר בבשר חזיר כו' רק אבא שבשמים גזר עלי והנה באמונה זהו בחי' מצה שהמצה נק' מיכלא דמהמנותא דכמו שע"י טעם דגן יודע התינוק לקרות או"א כן ע"י מצה נמשך האמונה, וזהו וארשתיך לי באמונה דזה שע"י אכילת מצה יומשך האמונה זהו נתינה והמשכה מלמעלה דהיינו שהיא המשכה מוחין דאבא ודעת הנעלם שנמשך ומתלבש בהמצה ושנגלה עליהם מלך מ"ה זהו גילוי בחי' סוכ"ע כמ"ש במ"א. בענין לבי ובשרי כו' פי' ע"ד אני הוי' לא שניתי א"כ אפילו בחי' בני יעקב שהיו"ד בעקבים עכ"ז לא כליתם מלהיות בבחי' כלה.

בענין שהקדושין ומאמר ענין אחד הוא מבואר בלק"ת פ' כי תצא ע"ש בטעמי מצות, ועמ"ש במ"א ע"פ טוב לחסות כו' דתקנ"ז וע"פ ביום השמע"צ תק"ע וע"פ לך וקדשתם כו' שבועות תקס"ד ומענין ישראל מקדשי שמך בפסוק אוסרי לגפן ובפסוק צאנה וראנה אך צריך לעורר במש"כ דהקדושין שהוא או"מ הנמשך מהבל הדבור בד"ת ובמ"א מבואר דהקדושין ע"י מצות מעשיות אבל התורה היא בחי' יחוד והמשכת הטפה מח"ע וזהו קדשנו במצותיך ואח"כ ותן חלקינו בתורתך, וני' לכאורה משום דבקדושין בעינן שני דברים נתן הוא ואמר הוא הנתינה הוא מעשה והאמירה דבור וזהו ענין ב' בחי' קדשינו במצותיך היא מעשה הקדושין ובחי' את ה' האמרת ע"י ד"ת זהו אמירה דקדושין והם ב' מיני מקיפים מקיף דאו"ח ומקיף דאו"י וע"י מקיפים אלו יוכל אח"כ לקבל בפנימי' וגם הקרבן הי' צריך להקדיש בפה כו', ואמנם ענין שהתורה היא קבלת הטפה זהו כשקולט ומשיג ח"ע שבתורה והיינו כי גם קריאת אותיות התורה ממשיך או"מ והבנת החכמה המלובש בהאותיות זהו קבלת הטפה ועוד כי המקיף מהבל הדבור והפנימי ע"י עיון והשגה, וגם י"ל שהוא ענין תשב"כ ותושבע"פ, וזהו ענין ישלש אדם תלמודו שליש העליון או"מ ע"י מקרא כו', וכ"ש בחי' או"פ ע"י משנה ותלמוד, ועיין מ"ש בפסוק בעטרה כו' ביום חתונתו זו מ"ת שהעטרה נעשית

מאבנים טובות והיינו אותיות התורה דוקא. וזהו הקדושין ע״י מקיף מעטרה הנ״ל ועטרה ביום שמחת לבו זהו בנין בהמ״ק היינו ע״ד סנדל קושר כתרים מתפלותיהן וכו׳ והוא החופה בכל מאדך ועי״ז אח״כ המשכת הטפה בפנימי׳ וזהו ועשו לי מקדש ואח״כ ושכנתי בתוכם והיינו צמצום שכינתו בין שני בדי ארון בחי׳ תורה.

שתי חצירות י״ל געה״ת וגעה״ע חצר הפנימי׳ רק פונה קדים אבל מהו״ע היינו קדמון לכל הקדומים יתגלה גם למטה במדבר וכו׳. וזהו ולא תוסף קום פונה קדים היינו קצה השרביט. מי שהעביר הדרך כתיב ולרשע מה לך כו׳. וזהו אשר יקרב לחצר הפנימי׳ אחת כו׳ כי לא זכה נעשי׳ לו. ולכן העצה להיות תשובה תחילה למהו״ע ירננו בלי חצרו׳ ואותיו׳ כ״א עומקא דליבא כמו שופר וזהו ענין חצוצרות וקול שופר. חצר החיצונה ופנימי׳ בתפלה פסוד״ז וק״ש וכן בתורה י״ל משנה ובריית׳. חצרות נ׳ כלים דאצי׳ ועי׳ סידור חצרותיו בתהלה. וענין החצר הפנימי׳ הפונה קדים וע׳ מאמר זהר כשושנה מענין בנות חיצוני׳ הכלים כך י״ל חצר החיצונה משא״כ בי״ע נק׳ מדבר מי זאת עולה כו׳ משום דלאו איהי וגרמוהי חד.

מקור נש״י נק׳ כלה וכן כל נשמה נק׳ נר הוי׳ לכן זהו עבודת האדם להיות נכספה וגם כלתה נפשי אליו ית׳. ויש ב׳ בחי׳ כלה האחד בחי׳ כלתה נפשי לחצרות ה׳ היינו צירופי אותיות נקראים חצרות ובתים. והיינו מה שיש באצילות כל כך כוחות והמשכות שיתהווה מהן עולמות כמשל אותיות הדיבור בעודן בכח חכמתו הן מעביר לשפע ונק׳ חצרות שדרך החצר עובר השפע ויש חצר החיצונה וחצר הפנימי׳.

וזהו כלתה נפשי לחצרות ויש בחי׳ חצרות ובחי׳ בית היינו היכלות דאבי״ע כי הבית יש לו גג בחי׳ מקיף והיינו כשמתלבש באותיות גם מבחי׳ ח״ע וכ״ז בחי׳ כלה נאה וחסודה.

אך מי שהעביר את הדרך ואינו נכסף לחיי נפשו האלקי׳ שהוא בחי׳ חצרות הוי׳ עז״נ לבי ובשרי ירננו אל אל חי בהתבוננות באמתת ה׳ שלמעלה מגדר השפעה והנה מחמת שההתבוננות הוא ממקום גבוה ונעלה מאד יכולה היא לנגוע גם בלתי ובשרי הגשמיי׳.

וזהו וארשתיך לי לעולם אקים את סוכת דוד הנופלת קדשינו במצותיך. והנה קידושין ומאמר ענין אחד הוא דהיינו כמ״ש האמרת היום רוח פיו ית׳ שרש כל המקיפין וזהו וארשתיך לי. אך צ״ל צדק ומשפט (ועמ״ש ע״פ ומשפט לאלקי יעקב) וחסד ורחמים וכ״ז נק׳ אירוסין ואח״כ וידעת זהו נישואין ותן חלקינו בתורתך (ע״ד שחלק מחכמתו ולא שנתן).

עיין בלקוטי להאריז״ל במסכת ב״ק בענין הדר בחצר חבירו שלא מדעתו כו׳. ועמ״ש שבחי׳ ספיחים זהו אהבה המסותרת והוא בחי׳ יוסף ויש אהבה הנולדות מחדש ע״י שכל והתבוננות כו׳. והאהבה מתלבשת בדיבורים של תורה ותפלה זהו בחי׳ הדר בחצר כו׳. ועמ״ש בענין עיר סיחון כו׳. ועי״ז ממשיך ג״ב שלמעלה יחוד זו״נ שהוא בחי׳ כלתה נפשי לחצרות עליי׳

המל' מבי"ע לחצר ושם נמשך להיות אדם עליון דר בחצר כו', ואז נמשך גלוי אלקות להיות רופא חולים, אך ביחוד זה יש ג"כ ב' בחי' כמ"ש בליקוטים שם, ונמשך מב' בחי' שלמטה אם האהבה רק מבחי' אהבה המסותרת שלא נהפך הנה"ב ממש משא"כ ע"י אהבה חדשה נהפך הנה"ב ממש, משא"כ ע"י אהבה חדשה נהפך הנה"ב, וממשיך יחוד עליון יותר, ונודע שלהמשיך התהפכות נה"ב צ"ל עומק הדעת והתבוננות משא"כ התעוררות נה"א עצמה היא בקל וזהו ענין הדר בחצר חבירו היינו המשכת אהבה מסותרת בהאותיות שנק' חצר חבירו, כי עיקר החצר אינו שייך לבחי' רק ע"ד וארשתיך לי באמונה וא"צ להעלות שכר והעלאת מ"ן שזהו בחי' ספיחים דמגרמי' אזדרע, וה"מ בחצר דלא קיימא לאגרא היינו בגלות שהנה"ב מושל אבל בחצר דקיימא לאגרא דהיינו בזמן בהמ"ק שנה"א מושל אז צ"ל העלאת מ"ן.

עשיי' לעילא (ע' בהרקט' לפמש"ל ה"ז כענין השפע' הנמשך מסיבות כו', וא"ת הא אם צדקת כו' ע"ז התירוץ השקלא לעיל ק"ט וכמו כאן מצד המזל כו' רק אעפי"כ ע"י היכל הזכות.

ד' פרצופים הם אבי"ע, ובכלים רק ג' חלוקות כתר בי"ע דאצי' והאורות בחי' אצי' דאצי' (מ"מ צ"ל גם בי"ע יש בהן כי נרנ"ח) ושרשן מדעת העולה עד הכתר דעת פנימי' היינו אורות (ע' אתיליד יוסף שאין לו כלי פע"ח שער הלולב כו' ההשפעות שנמשכים מעולם העליון לתחתון הוא ע"י נה"י בחי' עשיי' כליות יועצות.

ב) **זה** הכלל כל שצ"ל ההשפעה למטה יותר אזי צ"ל מחיצוניות יותר של המשפיע, אך מבחי' המשפיע העליון ע"ד אני ולא מלאך כו' המשפילי כו' (לעשי' מנה"י דכתר צ"ע אולי מ"ש דדי בהמה נו"ה דע"י, כי לכאורה נה"י דא"א מסתיימים באצי' כו' אולי י"ל כי או"א קצרי הקומה רק עד טבור דא"א נמצא כתר נשפל למטה יותר), משא"כ השפע מפנימיות הוא מבחי' תחתונה כו' (ריעים ונסיכים כו' וצ"ע ביאור ס' מלכות פנימית שבעליון ע"י הגשמה) ולא ראי זה כו' וכמו או"א ומזלות דא"א כו' נעוץ תב"ס ונסב"ת כו', וכן במרע"ה ופני לא יראו רק קש"ת אחוריים דאו"א וכן למטה נחשמ"ת (נובלות דוקא ובנא' בלהפוך וע' והלכתי ויש לקיים כי משה רק קש"ת עור וכאן פרשיות חש"מ רק מנובלות לפי שהגילוי בחיצוניות אבל למטה גילוי פנימי').

ג) **ענין** הוי' פקד כי ממל' דע"ס נמשך למל' לכן תוס' וי"ו פקידה וזכירה פקידא מח' הקריב לדבור משא"כ זכירה וזהו כאשר אמר יחוד או"א כמ"ש דפקידה נה"י עקבי לאה כו'.

ד) **אך** ויעש להיות בעשי' צ"ל מנה"י דכתר וזהו עשי' לעילא ולכן נאמר השם בלא וי"ו כאשר דבר ר"ל כמו שנמשך בדיבור ע"י פקידה כו' ע' פקדת ארץ רמ"ח פקודין פקודי המשכן.

וזהו הוא עשנו דא עתיקא ולו אנחנו קרי וכתיב, עוי"ל ויעש ע"י יסוד נמשך מעצמיות דעת המחבר עצמות האור וגבוה מע"י נו"ה כו',

עוי"ל הטפה א"א להוליד אא"כ נמשך לו ג"כ מעצמיות המוחין חי' יחידה שהן בחי' ד'. צ"ע לקשר ענין רובע ישראל כי שרש הנשמות מהכלי' רק ג' בחי' מדו"מ בי"ע אך ע"י אף עשיתיו מרבה בחי' רביעי' אור כו' עשיה למעלה ג"כ ע"י דבור א"כ מהו פקידה י"ל דבור שבמח' ועיין גבי חול ור"ח דבור ולא יום המעשה כמו חול פקיד' יצי' כאשר אמר זכירה בריאה ויעש עשי' כאשר דבר אצי' וזהו מלכיות זכרונות שופרות עמי' גבוה יותר, ע' זילי פקודי לביתך בזהר בלק, ע' ונפקדת בביאור דמחר חודש. י"ל וחסיד בכל מעשיו דלעשי' צ"ל חסיד הגבוה מצדיק בדרכיו פנימי'

וכו' שרה מל' נקנית בשלשי' מעלות י"ס כת"ר בי"ע שארה כסותה ועונתה בני חיי ומזוני מזונותיו קצובים בר"ה היינו שארה כסותה ובסוכות מקיפים דירה אבל עונתה בשמע"צ.

עשרה מלכיות כנגד עשרה מאמרות השפע' למל' ממכ"ע כי הן נה"י דז"א שהן עצמן מלכיות כו' ע"י התחלקות הפירקין אך ויעש היינו הבקשה מלוך על כל העולם כו' יפ"ת ויפ"מ*.

והנה* לפ"ז י"ל שבחי' הפנימי' דא"ק רק נשמה כמו בחי' בריא' בכלל. אמנם תוך הנשמ' מלובש הנשמ' לנשמ' היינו יו"ד דשם הוי' המלובש תוך ה' ראשונה ע' בע"ח שער מ', לכן מובן מ"ש בע"ח שדיבר רק בס"ג דא"ק ולא בע"ב, כי ס"ג היינו בריאה וכו' משא"כ ע"ב אצי' כו', ועכ"פ לפי הנ"ל דנעוץ סופן בתחלתן שבנה"י יכולי' להמשיך מבחי' הכתר מובן איך בעולם העשי' שהוא נה"י בכלל יוכלו להמשיך גם מבחי' האצי' הכללי שלמעלה מבחי' אדם דבריאה הכללי.

דסי' ו' א'

לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו, תד"א ח"א פרק ה' ורש"י פי' יך לשון הוה הוא הוא מכה אותנו והוא חבשנו, והראב"ע פי' יך מכה ויחבשנו כמו לא חובשו בישעי' סי' א' כי המכה צריכה לזור ולחבש ולרכך באחרונה בשמן. ואפשר להעיר ממ"ש במא"א ח' ע"ז חבוש היא המל' חבושה בגלות עם דודה עכ"ל, והי"נ הביא שם מהת"ז תקון ששי די"ז וז"ל ובגינה קב"ה איהו מלך אסור ברהטים כו' ואיהו חבוש עמהן בתפלה של יד עכ"ל. וא"כ זה מה שהמל' חבושה עמנו זהו תחבושת להמכה ע"ד שכתוב בזח"ג פ' בחקתי דף קי"ד ע"א ע"פ ונתתי משכני בתוככם, משכני דא שכינתא כו' משכונא דקב"ה הוי גביהו כו' ע"ש. וזהו משכני אחריך נרוצה שע"ז שמשכונא דיליה גביהו ע"ז אחריך נרוצה, וזהו ענין גלו לבבל שכינה עמהם כו', וכמ"ש ברבות נשא ספ"ז ע"פ ושב ה' אלקיך את שבותך כו'.

---

*) אולי חסר הסיום.

והנה: קטע זה נמצא בגוכתי"ק וצ"ע אם זה שייך להנ"ל.

סי' ט' ו'

הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה.

א) **חגיגה** פ"ב י"ב א', אבות פ"ג משנה ו', פ"ג דמנחות כ"ז א', פ"א דכריתות ד"ז ע"ב, אדר"נ, מד"ר אמור פ"ל דר"א א' פ' בהעלותך פט"ו דרס"ה א' בקהלת צ"ב ג'. גם י"ל בשמים געה"ע.

ב) **ילקוט** ח"א פ' תשא ק"ז ב' ע"פ ואגודתו הגמרא דכריתות הנ"ל, פ' אמור דק"ח א' מהגמרא דמנחות הנ"ל, אך במקום וכן ישראל בהרצאה כתוב וכן ישראל לא ישובו לארצם עד שיהיו באגודה אחת שנאמר ואגודתו כו' והזר"ע לא האיר בזה. פ' ראה דף רע"ח ב' ע"פ לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אלא כולכם אגודה אחת וכן הוא אומר הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה, והוא מהספרי, ועיין בגמרא פ"ק דיבמות דף י"ד ע"א.

ג) **פ'** הברכה ע"פ ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם, כשהן עשוין אגודה אחת וכה"א הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו כו' רשב"י אומר משל לאדם שהביא שתי ספינות כו', והוא מהספרי, והמשל מהספינות מבואר ג"כ במד"ר פ' בהעלותך, ועמ"ש במ"א ע"פ ויהי בישורון כו'. ויש להעיר ע"ז ממ"ש בלקו"ת פ' במדבר סד"ה והיה מספר בני ישראל בענין ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו שהם יחו"ע ויחו"ת וזהו המשל מב' ספינות ועי"ז ושמו להם ראש אחד היינו ת"ת דאימא שיהי' כתר א' לשניהן בשוה כו', וזהו הבונה בשמים מעלותיו כו'.

ד) **בתלים** בסי' פ"ח רמז תתל"ט הקורא למי הים כו'. בישעיה בסי' מ"ג רמז שי"ז ע"פ אתם עדי ואני אל כשאתם עדי אני אל כו', ועמ"ש מענין אתם עדי ע"פ ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, כיוצא בו אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים אלמלא אני לא היית יושב בשמים וכה"א הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה והוא מהמכילתא, וענין היושבי בשמים זהו ההפך ממ"ש בזהר פ' אחרי דף ע"ד ע"ב גבי וכדין לבשו שמים קדרות כו', ודע"ה א' אוי כד אסתלק מלכא לעילא לעילא כו' תאנא סליק ו' לעילא לעילא כו', וא"כ היושבי בשמים זהו ההפך כאשר ה' עילאה מאיר בהוא"ו ע"ד היושבי כו' וכמ"ש בזהר ויקרא דט"ו סע"א בענין ישר יחזו פנימו, אתגלייא ע"ק בז"א כו' וכ"כ שם די"ו ע"א וע' ע"פ היושבי בשמים בזהר ואתחנן דרס"ה סע"ב.

ה) **עיין** זח"א פ' ויגש דר"ז ע"א ע"פ כונן שמים בתבונה מאי כונן, אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק, היינו בכל יום נמשך מוחין חדשים

מהבינה לז"א כו' וזהו ענין הקב"ה מניח תפילין, וענין מי ברא אלה, וזהו ג"כ עולם חסד יבנה שהחסד נבנה תמיד, וע' מזה בלק"ת בשה"ש בד"ה לסוסתי ברכבי דרוש השני ספ"א שזהו ענין כי כל בשמים ובארץ, כל הם נש"ב כו' ועיין זח"ב תרומה קס"ה ע"ב ע"פ סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו דהפי' לרוכב בערבות קאי על ע"ק שהוא מאיר בערבות ז"א ע"י בי"ה שמו שהם או"א, וזהו הבונה בשמים מעליותיו ואמרו מעלותיו קרי ויש ט"ו שיר המעלות שהם נגד בחי' י"ה, וביוהכ"פ נמשך מזה חמש טבילות ועשרה קדושין וכן בפסוק את ה' האמרת יש ט"ו תיבות, וא"כ זהו ענין הבונה בשמים מעליותיו דהיינו ענין לרוכב בערבות בי"ה שמו וזהו עצמו ענין כונן שמים בתבונה, וכ"ז נמשך ע"י ואגודתו על ארץ יסדה, ועמ"ש ע"פ במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו זהו ביום חתונתו דוקא, וכן מצא אשה שהיא כנס"י מצא טוב טיבו דע"ק, ובמד"ר משפטים ספ"ל ד"א כי קרובה ישועתי לבוא ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי כו' עד צדיק ונושע, וזהו ענין הנז"ל ס"ד כשאתם עדי אני אל כו' שאז מאיר ע"ק בז"א ונמשך מזה גלוי אלקות בעולמות כו', ועמ"ש ע"פ ואשים דברי בפיך כו' לנטוע שמים כו', וע' זח"ב ויקהל קצ"ז ב' ד"א מי עלה שמים ששמים מתעלים בבחי' מי היינו כי מי מדד כו' ושמים בזרת תכן, ולכן נאמר אתה הוא ה' לבדיך את עשית השמים חסר ה' והתעלות שמים בבחי' מי זהו עליי' גדולה, וזהו הבונה בשמים מעליותיו בחי' מי עלה כו'.

ו) **במסכת** אבות פ"ג הובא פסוק זה על חמשה שיושבין ועוסקין בתורה שנאמר ואגודתו כו', וכ' במדר"ש כי אגודה הם חמשה שאדם אוגד בידו אחת שיש בה ה' אצבעות ועוד כי רישיה דקרא הבונה בשמים מעליותיו כלומר השכינה שהיא בשמים יורדת למטה כשיש אגודת עוסקים בתורה כו' ורש"י ורשב"ם גורסים שם זה על שלשה שיושבים ועוסקים בתורה שנאמר ואגודתו כו' ואין אגודה אלא בשלשה שכן מצינו בשלשה מינים שבלולב שהיו נאגדים כאחד ועוד תנן ולקחתם אגודת אזוב שלשה קלחין עכ"ל. ובמנחות פ"ג דכ"ז ע"א וכן ישראל בהרצאה (כשהן מתענין אין נענין עד שיהיו כולן באגודה אחת צדיקים ורשעים דומיא דמינים שבלולב עושין פירות ואין עושין פירות) עד שיהיו כולן באגודה אחת שנאמר הבונה בשמים מעליותיו ואגודתו על ארץ יסדה, ויובן זה עם מ"ש בתו"א פ' נח סד"ה הן עם אחד כו' וכן איתא פ"ק דכריתות ד"ו ע"ב כל תענית שאין בה מפושעי ישראל כו' נאמר ואגודתו כו', וכן ברבות אמור ספ"ל דר"א א' לענין מינים שבלולב אלו ישראל כו' יוקשרו כולם אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה הה"ד הבונה בשמים מעליותיו, ואימתי הוא מתעלה כשהן עשויין אגודה אחת שנאמר ואגודתו כו'. וי"ל פי' בשמים היינו המדות עליונות אש ומים ז"א דאצילות ושהוא מתעלה היינו שיומשך בו מוחין דגדלות מא"ס ב"ה, וכנ"ל סעיף ה' ועמ"ש ע"פ לך הוי' הגדולה והגבורה כו' דהיינו ג"כ שהמדות דא"א מאירים בז"א אזי הוא בבחי' הגדולה והגבורה הגדלת המדות כו', ועמשל"ק ססעי' ח' בענין ואני מתעלה. גם י"ל עפמ"ש

בביאור ונקדשתי בענין ג"פ קדוש, שהקדוש הא' עליות ז"א הנק' שמים לבחי' קדש העליון, ואח"כ נמשך מלמעלה למטה כו', וזהו הבונה בשמים מעליותיו כו', וכן איתא ברבות פ' בהעלותך פט"ו דרס"ה א' ע"פ אספה לי שבעים איש, זש"ה הבונה כו' ואגודתו כו' לפלטין שהיתה בנויה ע"ג הספינות כו' ע"ש, ועמש"ל סעיף ג'. ויש לפרש הבונה בשמים מעליותיו, עדמ"ש בזח"ג ויקרא די"ו ע"א ע"פ כי גדול מעל שמים כסדך דסלקא לעילא מאתר דאקרי שמים ומאן איהי דא איהי אימא כו', וע"ש בהרמ"ז והוא ג"כ כענין מש"ש בפ' ויקרא * דע"ט ב' כתיב ותתפלל חנה על ה' על דוקא, בגין דבנין במזלא קדישא תליין, ופי' במק"מ כי הוי' הוא ז"א ובחי' על הוי' היינו א"א, וזהו ג"כ ענין עולת שבת כו' על עולת התמיד ע"ש, והיינו פי' מעליותיו שבחי' מעל שמים ובחי' מעל הוי' יתגלו בשמים שהוא ז"א וכמו בשבועות שנמשך לז"א הכתר מא"א והמשכה זו זהו ע"י ואגודתו על ארץ כו' וכמ"ש כולך יפה רעיתי כמ"ש ע"פ וזה מעשה המנורה ובד"ה אתם נצבים כולכם ועמ"ש בד"ה וקבל היהודים ובד"ה תורה צוה גבי בהתאסף ראשי עם כו'.

ז) **והנה** ענין אין אגודה פחות משלשה היינו מה ישראל נחלקים לשלשה בחי' כהנים לוים וישראלים ועז"נ ואגודתו על ארץ יסדה היינו כשהיו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כולם אחוזים וקשורים יחד באגודה אחת כו', וכמ"ש מזה בלק"ת בד"ה כי ההרים ימושו פ"ג, ועיין בהרמ"ז ר"פ צו שע"י התקשרות ג' בחי' הנ"ל על הקרבן היו ממשיכים מקדה"ק שהן תלת רישין כו' חג"ת דעתיק כו' וזהו הבונה בשמים מעליותיו כו'.

ח) **וביאור** ענין זה יש לומר כי הנה איתא קודב"ה בשעת חורבן בהמ"ק סליק לעילא לעילא בפ' ויקרא ד"כ ע"ב ופי' במק"מ לעילא לאימא לעילא לאבא וכדמוכח בסמוך עכ"ל, ובת"א בד"ה וארא אל אברהם פי' לעילא לגבי בחי' מהותו ועצמותו בחי' יחיד כו', לפ"ז י"ל לעילא בחי' סוכ"ע, ועוד לעילא למעלה מסוכ"ע, ושם כחשיכה כאורה כו' וכמ"ש בד"ה כי עמך מק"ח (וסד"ה וידבר אלקים כו' וארא אל אברהם כו') אבל בבחי' שמים שהוא התורה עז"נ השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל כמש"ש וע"כ צ"ל הבונה בשמים מעליותיו היינו ב' בחי' דלעילא לעילא הנ"ל שהן בחי' מעל שמים חסדך ובחי' על הוי' יומשכו ויתגלו בבחי' שמים ואזי יהי' ורב טוב לבית ישראל, אך המשכה וגלוי זה זהו ע"י ואגודתו על ארץ כו' ע"ד קוב"ה אחד לעילא לא יתיב כו' עד כו' למהוי אחד באחד, שגם כי המשכה זו היא מבחי' יחיד וא"כ הכלי לזה הוא בחי' אחד והיינו בחי' ואגודתו כו', ויש אחד דיחו"ע ויש יחו"ת ג"כ אחד ע"ד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו בחי' יחו"ת ג"כ אלא אחד. עוי"ל מעלותיו ע"ד מי עלה שמים שבחי' שמים ז"א עולה בבינה הנק' מי והיינו ע"י והחיות נושאות בזהר ויקהל קצ"ז, וזהו ואגודתו על ארץ שע"ז הם דוגמת

---

* בפ' ויקרא: צ"ל: בפ' אחרי מות.

המרכבה, ועי"ז הבונה בשמים להיות מי עלה שמים, ועמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו בענין והחיות נושאות את הכסא, להעלות בחי' אדם שעל הכסא שהוא ז"א לעצמות אור א"ס ב"ה שהוא בחי' כי לא אדם הוא כו' ומשם יומשך אור בז"א ועי"ז יהי' התכללות הג' קוין כמבואר שם בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה, לכן זהו נמשך ע"י ואגודתו על ארץ התכללות ג' קוין, ועמ"ש סד"ה והיה ביום ההוא יתקע כו' פ"ו בענין בזמן שכל יושביה עליה אזי האיר בחי' יובל כו', ועד"ז יובן ענין ואגודתו כו', גם יובן ממ"ש בסידור בדרוש ברכת הזימון הטעם שדוקא בשלשה אומרים נברך כו', גם כענין הד' דגלים שעי"ז דוקא מרוממים את המל', והדגלים הוא ענין ההתכללות כו'.

עובדיה

סוף עובדיה ועלו מושיעים, ירושלמי פרק ב' דעכומ"ז, עמה"מ ס"ו ב', רבות קל"ה א' ק"פ ב' רפ"ז ג'. ח"מ י"ז ב' קי"ט ב' זח"א עמוד שצ"ג תג"ב. של"ט נ"ט א' רנ"ד ר' ר"צ ב' רצ"ו ב. בחיי מ"ז א' מ"ט ב' צ"א ב' ק"צ א'.

זח"א תולדות קמ"ג סע"ב וס"פ תולדות קמ"ו ג' וישלח קע"ב א' ע"פ עד אשר אבוא אל אדני שעירה ויקרא ד"ח סע"ב ענין והיתה להוי' המלוכה, פ' אחרי דע"ז ב' שכדי להיות יחוד זו"נ בשלימות זהו ע"י ביעור הרע והיינו ועלו מושיעים כו', וע' בלק"ת בשה"ש בביאור כי על כל כבוד חופה שא"א להיות גלוי הפנימי' ההמשכה ממו"ס, ע' ס"פ בלק דף רי"ג סע"ב נ' מושיעים היינו נצח והוד עיין בה"ז פ' חיי במאמר שבזהר דקל"ג ע"א בענין תפלת ערבית רשות מענין ועלו מושיעים ג"כ פי' נו"ה והוא להעלות המ' מבי"ע לאצילות, אפ"ל עוד ע"ד והנצח זו ירושלים וממנו נמשך ועלו מושיעים כו' וההוד זה בהמ"ק זהו הגילוי שאחר נצוח וכנ"ל והיינו והיתה לה' המלוכה כי איהו בנצח ואיהי בהוד. פנחס רמ"ד ב'. עמה"מ שער קריאת ארבע ס"פ כ"ד אם תגביה כנשר משם אורינו וזהו ועלו מושיעים כו', וכ"ה שם ס"פ ל"ד.

בחיי וישלח מ"ז א' ע"פ עד אשר אבא אל אדוני שעירה, ודף מ"ט ב' ע"פ המלאכים שזהו ענין נחלה מבוהלת שינקתו מעולם התהו ואחריתה לא תברך ועלו מושיעים כו' היינו כשיתברר ק"נ. ס"פ בשלח שמכל האומות נאמר אז אהפוך אל עמים כו', אבל בעמלק ועשו נאמר מחה אמחה וזהו ועלו מושיעים כו'.

רבות וישלח ס"פ ע"ח ור"פ ע"ג כדברי הבחיי הנ"ל בא פי"ח קל"ב ע"א ועלו מושיעים מיכאל וגבריאל ועמ"ש בד"ה ושמתי כדכד דפליגי בי' מיכאל וגבריאל ח"א שוהם וח"א ישפה, והן ב' בחי' מושיעים.

שמיני ס"פ י"ג למה נקרא שמה חזיר שמחזרת עטרה לבעליה הה"ד ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, ור"ל שאחר שיתברר ק"נ אזי והיתה כו' נמשך יתרון האור נמשך מבירור החושך ע"ד מי יתן טהור מטמא, א"כ החזיר מחזרת העטרה שמהחשך נמשך האור, וע' עד"ז בזהר ס"פ תצוה דקפ"ז סע"א דאלמלא חשוכא כו' עד ונהורא עמיה שרא.

ענין* ותרועת מלך בו, נתבאר במקומו קצת ועמ"ש בד"ה אתם נצבים גבי לעברך בברית, ומ"ש בד"ה שובה ישראל עד בענין כי עמך הסליחה למען תורא.

ענין: קטע זה נמצא אחר המאמר דלעיל וצ"ע ההמשך.

חבקוק

ג׳ ב׳

ה׳ שמעתי יראתי, זח״ג נשא קכ״ח ב׳ קל״ח ב׳, האזינו דרצ״ד סע״א וע״ב, בראשית ד״ז ע״ב בשלח מ״ה א׳ ובהרמ״ז שם, ושם בביאור האדרא מהאריז״ל נשא שם, ובלק״ת מהאריז״ל בחבקוק ובת״א פ׳ ויחי בד״ה יהודה אתה, סוטה פב״ת דמ״ט א׳ ובילקוט במקומו.

סי׳ ג׳

ד׳ שמעתי שמעך יראתי.

א) **התרגום** מפרש שמעך שמע גבורתך, וענין פילך בקרב שנים חייהו מה שהוא מאריך אף לרשעים ומחיה אותם כדי שיחזרו בתשובה, ופי׳ בקרב שנים הארכא והזמן שנתן להם, וענין בקרב שנים תודיע היינו שאם לא שבו יפרע מהם לע״ל ולצדיקים עושי רצונו ברחמים יזכור.

ב) **ורש״י** פי׳ שמעתי שמעך אשר מעולם שנפרעת תמיד ממכעיסך ואותו נ״נ שהחריב בהמ״ק אתה סובל, יראתי אמרתי איך משתנית מדת הדין בעון ישראל (ולפירוש זה ג״כ פי׳ שמעך הוא כעין פי׳ התרגום, היינו מה שנשמע בכל העולם גבורתו שנפרע מן הרשעים, והוא ע״ד שמעה את שמע שלמה דה״ב רס״י ט׳ והיינו כענין שמעו עמים ירגזון) ד׳ פעלך בקרב שנים חייהו, פעלך הראשון שהיית נפרע לנו מאויבינו בקרב פני הצרה שאנו שרויים בה חייהו כלומר עוררהו (כענין עוררה את גבורתך) והשיבהו ובקרב שנים הללו תודיעהו, ויש לפרש פעלך הוא ז״א, ובגלות קודב״ה שהוא ז״א סליק לעילא לעילא כמ״ש בזח״ב פ׳ בשלח דנ״ח ואזי יש שליטה לחיצונים כמ״ש מזה בת״א פ׳ מקץ בד״ה כי עמך מקור חיים ובד״ה וארא אל אברהם, וע״כ הבקשה חייהו כלומר עוברהו ע״ד מ״ש תלים סס״י מ״ד עורה למה תישן ה׳, ונק׳ פעלך ע״ד מ״ש תלים סי׳ מ״ד אלקים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימיהם בימי קדם כו׳, וזהו כמש״כ שמעתי שמעך, מה שפעלת בימי קדם ולכן הבקשה שגם עכשיו פעלך הנזכר אשר פועל פעלת, חייהו ועוררהו ע״ד מש״ש בתלים עורה למה תישן ואפ״ל לכן ר״ת ד׳ שמעתי שמעתי יראתי הוא ב״פ יש שעולה תר״ך גימטריא כתר כי שם שורש ימי קדם ומשם באים הניסים הנפלאים היוצאים מדרך הטבע כמ״ש בזח״ב בשלח דנ״ב ע״ב בענין קי״ס בעתיקא תליא, ושם דף נ״ד ע״א ע״פ אז ישיר, וגם לכן בחי׳ זו נק׳ שמעתי שמעך שאינו

בבחי' ראיה והשגה כמ"ש בסידור בד"ה ברוך שאמר והיה העולם בענין ברוך הוא, ההפרש בין אתה שהוא בחכמה ובין בחי' הוא דהיינו בכתר א"א, דבכתר אין שייך לקרותו אתה כי אינו מושג מהותו רק שידוע מציאותו וזהו בחי' הוא וזהו ג"כ ענין שמעתי שמעך כו', ויש להעיר לענין פעלך ממ"ש בילקוט פ' בשלח רמז רנ"ג ע"פ מכון לשבתך פעלת הוי', ובזח"א ד"ו סע"ב ע"פ בן איש חי רב פעלים מקבציאל שהיסוד נקרא רב פעלים לפי שכל הפעולות נעשות על ידו והוא מקבץ ההשפעה מדרגא סתימאה דעין לא ראתה, ודף ז' ע"א פעלת דא ג"ע עילאה, וע' בזח"ג פ' שלח דקע"ג ע"ב ע"פ ופעולתו לפניו ובפ' פנחס דרנ"ב ע"ב ובפירוש הרמ"ז שם, ובמא"א אות פ' סעיף מ"ג פועל נק' צדיק עובד אדמתו לצורך הזיווג וכן נק' מט"ט שמעלה מעשה התחתונים ומעורר מ"ן ועובד האדמה העליונה וזהו פועל צדק תקון צדק העליון עכ"ל, והנה בעת הגלות היסוד מסתלק למעלה וכמ"ש בזח"ב דנ"ה ע"ב בענין בשוב ד' ציון ובפ' אחרי דע"ד סע"ב בענין הוי', וע"כ ע"ז בא הבקשה ד' פעלך בקרב שנים חיהו, ע"ד בשוב ד' ציון כו', ברוגז רחמים תזכור ע' דרוש נגוף ורפוא, ולפי' הילקוט ח"ב ל"ו ב' י"ל זהו ע"ד מ"ש תלים סי' ע"ג ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני, והיינו ע"ד שמקבלים הע"ג מבחי' רוממות וע' דרוש עבדים היינו לפרעה האוחז בעורף אך ויוציאנו ה' אלקינו או"א שהלבישו וזהו ד' פעלך, שיהי' לידת ז"א ויחוד זו"נ וזהו בקרב שנים וארז"ל סוף סוטה א"ת שנים אלא שנים * היינו יחוד זו"נ וזהו אז נדברו כו' וישמע כו', וע"י יחוד זה נמשך השפע רק בקדושה כמ"ש ונתתי שלום בארץ ועי"ז ושכבתם בטח, כי יחוד זה הוא דירה בתחתונים ודרך כלל היינו ההמשכה מבחי' כי לא אדם הוא בבחי' אדם. ולפי' הזהר י"ל שמעתי שמעך השמיעה שלך ע"ד דע מה למעלה ממך כו' ואזן שומעת, ויש שמיעה לטוב כמ"ש אז נדברו כו' וישמע ה', ויש וישמע ה' ויחר אפו, ולכן יראתי, וע' זח"ג ק"ח ב' בענין שמיעה בהאי אתר תליא ובבה"ז שם, ועיין רש"י בפי' החומש פ' הברכה ע"פ וזאת ליהודה שמע ד' בקול יהודה דענין שמע ד' היינו מה ששיתף מרבע"ה, שמעון עם יהודה, א"כ ענין שיתוף זה י"ל דאע"פ שמצד שמעון לבד נאמר שמעתי שמעך יראתי, כי אולי הוא בבחי' וישמע ד' ויחר אפו אך ע"י היותו משותף עם יהודה שהוא הודאה וביטול כמ"ש בתו"א פ' ויחי בד"ה יהודה אתה, ועמ"ש מזה באריכות בבוך תרט"ז דקמ"ח א' ע"פ יהודה אתה יודוך, עי"ז הוא בחי' שמע ד' בקול יהודה, ועמ"ש ע"פ השמיעיני את קולך כי קולך ערב, דהיינו ע"י התפלה תחלה שזהו בחי' יהודה, וע' בזהר ויגש דר"י ע"א ע"פ והקל נשמע.

והנה ת"י שמעתי שמע גבורתך י"ל כי מצינו בגמ' שחוש השמע חשוב מאד גם מבחי' ראיה כי חרשו נותן לו דמי כולו וכ"כ בביאור האד"ר לתלמידי האריז"ל כי האוזן הוא עיקר האדם והטעם הוא כי אע"ג שאינו דומה שמיעה לראיה אבל בראיה נאמר כי לא יראני האדם וחי, ופני לא

שנים: בגוכתי"ק מנוקד, ש — שבא, נ — בפתח.

יראו, אבל השמיעה שייך בזה, לשמוע למצותיו אשר אנכי ממש מצוך, ולכן מה"ט חכם עדיף מנביא אף שהנבואה היא ראיה ובחכם אינו רק ע"ד שמיעה ועיין מזה באג"ה ד"ה עוטה אור, ובהביאור ע"פ ולא תשבית מלח, והנה ר"ת ד' שמעתי וכו' הוא ב"פ יש דהיינו כתר ובזה אין שייך כלל ראיה כמ"ש בזהר פ' פנחס דף רנ"ה בענין הראיני נא את כבודך כ' כתר ועז"נ ופני לא יראו, גם זהו ענין סוכה שהיא למעלה מעשרים דלא שלטא בה עינא, וזהו גבורתך כי א"א נק' גבור וכו' ומשם נמשך יראתי ולקבל עול מצות שזהו ענין שמוע מזבח טוב היינו חוש השמיעה שיקבל וישמע לציווי של הקב"ה משא"כ כשאין לו חוש השמיעה ועמ"ש מענין שמיעת הציווי של הקב"ה ע"פ וירא ישראל את היד הגדולה בענין יראו את ד' קדושיו. ועמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח אד' ומ"ש מזה ע"פ וכתבתם על מזוזות כו'. וע' במד"ר פ' יתרו ע"פ וישמע יתרו ס"פ כ"ז.

סוף מסכת סוטה דמ"ט ע"א וא"ר עילאה בר יברכיה אלמלא תפלתו של חבקוק היו שני ת"ח מתכסים בטלית אחת (משום עוני) ועוסקים בתורה שנאמר ד' שמעתי שמעך יראתי ד' פעלך בקרב שנים חייהו אל תקרי בקרב שנים אלא בקרוב שנים, ופרש"י אותה פעולה שלך דהיינו דבר תורה (ור"ל שהתורה נק' פעולה שהיא למעלה מבחי' מעשה בראשית כמ"ש בילקוט פ' בשלח רמז רנ"ג ע"פ מכון לשבתך פעלת, וזהו ג"כ מה רב טובך אשר צפנת ליריאיך צפנת גימט' כתר, פעלת לחוסים בך כו' הרי הפעולה נמשך מבחי' צפנת שהוא כתר) שהיא בקירוב שנים ששנים צריכים להתקרב יחד בכיסוי אחד, חייהו רפאהו והרווח להם ותן להם חיות עכ"ל וצ"ל ע"ד כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן, והטעם צ"ל כמ"ש בענין נדרים שאוסר ע"ע דבר המותר אלא כי לגבי הבינה שהיא עוה"ב גם ההתר מסתיר כמו האיסור שמסתיר לגבי המ' והיינו שנאמר וידר יעקב נדר כו' כדי להמשיך בחי' והיה הוי' לי לאלקים דהיינו ע"י המשכת ע"ק כמ"ש בת"א ר"פ ויצא, ובחי' זו א"א להגיע כ"א ע"י נדרים סייג לפרישות, וכמ"כ התורה דמחו"ב נפקת וקדמה אלפים לעולם א"א להשיגה כ"א עד"ז בחי' פת במלח תאכל כו', ולכן ארז"ל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, וע"כ ראויים היו להיות שני ת"ח מתכסים בטלית אחת וגם זהו רמז שעי"ז מתיחדים הקב"ה וכנס"י וכן העוסק בתורה מתכסה בלבוש אחד עם הקב"ה כמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פרק ג' ובהביאור, וכיון שזוכה לבחי' זו שהיא קרבת ה' ממש צריך הוא לסבול החיי צער להיות שני ת"ח מתכסים בטלית אחת וזהו ד' שמעתי שמעך דקאי על התורה כמ"ש מהרש"א בסוטה שם ע"ש הטעם וגם שהיא שמע גבורתו של הקב"ה וגם בחי' כי תשמע בקול, ולפי שלהגיע לבחי' זו צ"ל חיי צער וזהו ג"כ ענין וסביביו נשערה מאד, נורא הוא ממקדשיך, ע"כ יראתי, וע"ז התפלל ד' פעלך בקרב שנים חייהו כנ"ל, ואפ"ל שזהו אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז כו' ות"ת כנגד כולם.

קיצור עסק התורה שקדמה אלפים צ״ל ע״י פת במלח תאכל דוגמת שבהמשכת הבינה צ״ל ע״י נדר שאוסר א״ע דבר המותר, וגם אין התורה מתקיימת אלא במי שממית א״ע עליה, כמו שא״א להיות צמיחה מהזריעה אלא ע״י רקבון הגרעין כמ״ש בת״א פ׳ יתרו בד״ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו גבי כי הנה שלהיות התהוות חדשה כו׳, והנה העוסק בתורה כביכול מתכסה בלבושו של הקב״ה ממש וכמ״ש במד״ר פ׳ וארא פ״ח לבושו עוז וכתיב ה׳ עוז לעמו יתן ע״כ הי׳ ראוי שיהי׳ שני ת״ח מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה, אלא שתפלתו של חבקוק עשתה פירות להיות פעלך בקרב שנים חייהו.

סוף הפסוק ברוגז רחם תזכור במ״ק די״ז סע״א והמכוון שיכול להתהפך מבחי׳ חרם לבחי׳ רחם ע״י התשובה כו׳, ועמ״ש ע״פ ועת צרה היא ליעקב וממנה דוקא יוושע ע״ד ופרעה הקריב כו׳, וע״ש בילקוט מתוך כעס רצון שנאמר ברוגז רחם תזכור, וגם כמ״ש במ״א הטעם למאמר העולם שאחר השרפה מתעשרים כי אחר מדת הדין שהיא מדת הגבורה אח״כ מאיר מדת הרחמים שהוא תפארת שהיא עליונה ממדת החסד שלפני מדה״ד כי מדה״ר נק׳ בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, ולכן שם הוי׳ הוא בתפארת דוקא כמ״ש בלק״ת פ׳ תזריע בד״ה קמיפלגי במתיבתא דרקיע, ולכן מתוך כעס הנמשך ממדה״ד רצון הנמשך ממדה״ר בריח התיכון כי כן סדר השתלשלות המדות וסדרן חג״ת כו׳.

צפניה

שייך* לקמן צפניה סי' ג' פסוק ט' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה ת"ז נ"ט א' ס"ב ב' קי"ט.

עיין מענין לה"ק בזח"ג פ' אחרי דס"א ע"א מבואר שהוא מל' כשמקבלת מחכמה הנקרא קדש, ושם לשון למודים מ' כשמקבלת מנו"ה הנק' למודי הוי' ע"י היסוד וע"ש במק"מ מה שהקשה ומה שתירץ, וע' באג"ה סי' י"ט ד"ה עוטה אור כשלמה בענין נבואה וענין חכם עדיף מנביא ומשם יתורץ זה וענין תרגום שהוא לשון ארמי פי' במא"א אות תא"ו סנ"ה שהוא בק"נ, לכן קדוש משאר לשונות של עו"ג, ועדיפתו י"ל ע"ד שנאמר לא תקח אשה לבני מבנות כנען כ"א אל ארצי ומשפחתי תלך ונת' במ"א כי כנען זהו מג"ק הטמאות, ולבן הארמי הוא מק"נ כו' בד"ה והאיש משתאה לה מחריש, כמ"כ לענין הלשונות, אך צ"ע איך תרגום רק ק"נ הרי ארז"ל אלמלא תרגומו דהאי קרא, הרי התרגום מבאר התורה, ויש להעיר ממ"ש ע"פ משה ידבר והאלקים יעננו, שכביכול יעננו היינו כמתרגם כפשטא דגמרא בברכות ר"פ שלשה שאכלו דמ"ה ע"א ולא כהתוספות שם דמשה הוא המתרגם, ע' ביאור ותחת רגליו כמעשה לבנ"ה דאותיות של לה"ק נק' אבנים והם אותיות דשם מ"ה ושל לשון ארמי נק' לבנים בירור ש' ב"ן, ולפ"ז י"ל שאר לשונות דעו"ג הם לבנים שלא נתבררו וע' פרדס ערך לבנה ומ"ש ע"פ ונלבנה לבינים ונעשה עיר. ובזח"ב ויקהל דף ר"ו סע"א ובעי חד קלא מתרגם חד, ורזא דא קליפא ומוחא רזא דעלמא דא ורזא דעלמא דאתי, ופי' במק"מ שהתרגום הוא סוד אחוריים וממנו יונקים הקליפות וזהו קליפה, ומוחא הוא לשון הקדש שה"ס הפנימית, וכ"כ בת"א פ' מקץ סד"ה מזוזה מימין בענין אאיש"ר דאגדתא ותרגום הוא בחי' אחוריים דקדושה, אך צ"ל אומרו שזהו ענין עוה"ז ועה"ב והרי הם מ' ובינה כמ"ש בפרדס ערך עולם, ומה ענין זה לקליפה, ובלק"ת בשה"ש ד"ה הנך יפה רעייתי ושם פ"ב בענין רעייתי בלשון רעותא דליבא זהו גילוי הרצון שבמוח כאשר נתגלה ונמשך בלב, כמו שהתרגום הוא הגילוי של לשון הקדש עכ"ד, נשמע התרגום הוא גלוי וביאור הלה"ק, אלמלא תרגומו דהאי קרא, וע' בערוך ערך תרגום מה שהביא מהש"ס פ"ב דקדושין דמ"ט סע"א, ושם פרש"י שמסיני נותן התרגום, ויש שם ברש"י ט"ס עיין פ"ק דמגלה ד"ג ע"א מפורש זה תרגום, והנה בפסוק ואהרן אחיך יהיה נביאך בפ' וארא ז' א' ת"א ואהרן אחוך יהא מתורגמנך, א"כ אהרן לגבי משה כערך תרגום לגבי לשון הקדש שהתרגום ג"כ מגלה ומבאר הדבור של לה"ק, וידוע דמשה הוא חכמה, ואהרן הוא בינה, א"כ עד"ז י"ל התרגום שרשו מבינה ולכן מפרש ומגלה לה"ק שהוא חכמה, ויש ראיה לזה מענין כל רב מבבל וכל רבי מא"י, ופי' במא"א אות

---

*) סיום להנדפס בח"א ע' תקד.

ריש סעיף זיין רב נק' ז"א כשמקבל מהבינה ורבי נק' כשמקבל מהחכמה סוד יו"ד, ומה שנק' קליפה הלא בזח"א פ' בראשית דף כ' ע"א בענין דא קליפה ודא מוחא ביאר שהבינה אע"פ שהיא גבוה מאד עכ"ז לגבי חכמה נחשב כקליפה למוחא, ולכן בא"י הי' מדברים בלה"ק ובבבל בלשון ארמי, וענין והאלקים יעננו עיין בת"א סד"ה משה ידבר שזהו בחי' יחו"ת שעונה להמשכה זו דיחו"ע שע"י משה ידבר, וא"כ זהו כענין התרגום שמגלה לה"ק גם למטה יותר והנה מהבינה הוא שרש המסך שבין אצילות לבריאה משא"כ בחי' חכמה זהו אצילות כו'. ויש מסכים למטה יותר שמעלימים הרבה כנז' בד"ה אני הנה בריתי אתך בת"א פ' לך ובסידור ושם לשונות של עובדי כוכבים ובמ"א פי' כערך גסות לבוש מהעור לגבי לבוש דק כמו צמר ופשתן ומשי כו', כך הם ערך לשונות הנ"ל לגבי לה"ק, והנה לע"ל שמאיר בחי' חכמה עז"נ ומעיין יצא מבית ד' והשקה את נחל השטים כנזכר בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה מלכות דרוש הראשון, משא"כ מבחי' נהר שהוא בינה נאמר ומשם יפרד, ועד"ז י"ל ענין כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה שיאיר בהם ג"כ לשון הקדש ששרשו מחכמה, ולא שאר לשונות שנמשכו מהחכמה דעה"ד טו"ר, כי כל לשון יסודו מחכמה שהדבור נמשך מבחי' כח המדבר שהוא חכמה, אך חכמה עילאה היא שורש לה"ק, וע"י גילוי בחי' זו לע"ל בכל העמים יומשך לקרוא כולם בשם ה'.

עוי"ל דאיתא בירושלמי פ"ד דסוכה ה"ג והוא ג"כ במד"ר פ' אחרי פכ"ג בענין ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר שזהו ע"ד עמו אנכי בצרה שהיו ישראל בגלות מצרים בחומר ובלבנים, ע"כ הי' בהכסא ג"כ כמעשה לבנת הספיר כמו שת"א ותחת רגליו ותחות כורסיא, והעניין כי גלות מצרים בחומר ובלבנים לפי שהיו גלגול דור הפלגה שאמרו הבה נלבנה לבנים לעשות עיר ומגדל דלבנים הם האותיות המחי' את הקליפות כענין זקף לבנה להשתחוות, כמ"ש בפרדס ערך לבנה, שהוא נגד אבן מל' דקדושה, והיא ק"נ ושרשה בחי' לבונה זכה שבי"א סממני הקטורת אותיות המחי' את הקליפות בבחי' מקיף, וע"י הגלות בחומר ובלבנים הגביהו אותיות אלו לקדושה, ובגלות ישראל גם השכינה גלתה להתלבש בבחי' לבינה הנ"ל התלבשותה בק"נ לברר כו' וז"ש ועת צרה שק"נ היא צרה לאשת חיל ומצירה לה כפנינה לחנה, וזהו ע"ד ושמתי כסאי בעילם, לכן הי' בהכסא מבחי' לבנת הספיר בירור הלבנה הנ"ל, ועכ"ז הוא גלות ונק' עמו אנכי בצרה להשפיע להצרה הנ"ל ולכן ולכה לישועתה לנו ר"ל הישועה היא לך ג"כ שלא יהי' בחי' לבנה הנ"ל ולא לבנת הספיר, וזהו שלע"ל אז אהפוך אל עמים שפה ברורה השפעה מלה"ק מל' דאצי' ולא מבחי' ק"נ הנק' לבנה שהם אותיות המחין הקליפות כ"א יקבלו כולם, מעיר אלקינו הפך עיר ומגדל הנ"ל, נמצא המכוון מה שיהו שפה א' זהו שיקבלו מאותיות עליונים דקדושה כו' ויהי' הביטול בכולם לקרוא כולם בשם ה' גם י"ל לבנת הספיר כמו הגר שפחת שרה אשר שרה היא אחעט"ב והגר אף שהיתה כשרה זהו כמו לבינה כשנעשית לבנת הספיר ולכן היתה צרה לשרה, וע"כ אמרה שרה גרש את האמה הזאת כו' וז"ש בירושלמי בסוכה הנ"ל ובמד"ר זו עד שלא נגאלו

(והיו בגלות מצרים אצל הלבנה מהגר) אבל משנגאלו ... דרכה של לבנה להנתן שם היא נתונה ר״ל שאז אין לה חיבור לכסה״כ כלל כ״א מקומה בשפל המדרגות תחת הקדושה בק״נ כו׳ וזהו ע״ד גרש את האמה הזאת שלא תהא צרה לשרה כו׳, ועד״ז דרשו במד״ר ששים המה מלכות ושמונים פלגשי׳ על משפחות העכומ״ז והיינו אף לאחר הבירור עד שנק׳ מלכות ופלגשי׳ אין להם ערך לבחי׳ אחת היא יונתי ועמ״ש סד״ה יביאו לבוש מלכות בענין בעטרה שעטרה לו לו אמו דוקא.

ועפ״ז י״ל ענין חנוכה שתקנו להדליק בפתח הסמוך לרה״ר מבחוץ דהיינו ברה״ר ממש, ופי׳ בת״א פ׳ מקץ סד״ה רני ושמח דרוש השני, כי רה״ר מקום הקליפות לאהפכא חשוכא לנהורא כו׳ וזהו ונלוו גוים רבים אל ה׳ עכ״ל, ועיין מענין רה״י ורה״ר בפרדס ערך רשות, דרה״י נק׳ שכינה, רשות ליחידו של עולם, ורה״ר היא מל׳ דק״נ המקור לרבים שהם השרים של ע״ג, וא״כ ממשיכים לשם הנרות כדי לאהפכא חשוכא לנהורא וזהו ע״ד כי אז אהפוך, אשר אז הוא שמונה וכענין מילה לשמונה כמש״ל, וכמ״כ חנוכה הוא שמונה ימים שמאיר מבחי׳ אז, ועמ״ש מזה בלק״ת סד״ה ביום השמיני שלח בענין אז תשמח בתולה במחול, ואיך ממשיכים זה ע״י נרות דחנוכה י״ל ע״ד שנתבאר בת״א סד״ה מזוזה מימין ונ״ח משמאל וז״ל והנה התורה נתלבשה באותיות ג״כ עד״ז כו׳ שהאותיות הן המשכות שבהן ועל ידן נמשך להיות התורה כו׳, והאותיות שרשן מהכתר, ושם הוא שורש ומקור המצות כו׳ ולכן בעשיית המצות שהן בחי׳ העלאה מלמטה למעלה למקורן ושורשן בחי׳ כתר והוא ג״כ ענין העלאת האותיות כמשנ״ת בד״ה בכ״ה בכסלו שהעלאת האותיות הוא ע״י הקטורת דוקא, וקטרת הוא כללות המצות כמ״ש במד״ר פ׳ נשא שבאתב״ש הקוף מתחלף על ד׳ אז קטרת הוא תרי״ג מצות, וע״י העלאה זו ממשיכים אור התורה שיומשך ע״י אותיות הנ״ל, וזהו שע״י מזוזה מימין שהיא כללות המצות נמשך נ״ח משמאל בחי׳ תורה, שהיא אור, לכן ע״י שממשיך מבחי׳ אותיות עליונים ואור התורה גם בפתח הסמוך לרה״ר גורם שיומשך אז אהפוך אל עמים שפה ברורה שיאיר בהם ג״כ אותיות הנ״ל שהם לשון הקדש ושפה ברורה, ואפ״ל כי פתח הסמוך לרה״ר זהו מל׳ דעשייה שממנה מקבל לבונה שהיא ראש לעשר כתרי מסאבותא, וע״כ נק׳ רה״ר, והיא ג״כ אותיות של ע׳ לשון וה״ס ע׳ תלויה דיער, וכשיאיר במ׳ גם מבחי׳ בינה דאצילות שלמעלה מבחי׳ ז״ת ששם אין זלעו״ז כלל כמ״ש בד״ה ויאבק איש עמו בלק״ת ס״פ וישלח, עי״ז אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד׳, ואז ונלוו גוים רבים כו׳, עיין מזה במד״ר ס״פ בא פי״ט.

ת״ז תיקון כ״א דנ״ט א׳ שפה ברורה שפה גימט׳ שכינה כל אומין דעלמא עתידין כו׳ והיא אבנא דמחת כו׳.

ויען ויאמר לעומדים לפניו הסירו הבגדים הצואים והלבש אותם מחלצות שיחולץ דבר פנימי שהוא הרצון בעניני עוה"ז ע"י תגבורת התשוקה לה' לבדו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי הארץ, כי הבגדים הצואים שהם לבושיה מחשבות שרשם בחי' המקיפים שהוא הרצון כי כל מח' סתם אעפ"י שאין בו הארת המדות כלל בשעת מעשה אינו אלא עפ"י הרצון שהי' בה פעם א' מכבר והסרת הלבושי' הצואים אינו אלא אחר ביטול מכל וכל ע"ד עמך לא חפצתי בארץ ואז מאיר מן רצון אלקות לבושי' טהורים שהם מחשבות טהורות לה' לבדו, נמצא הסרת הבגדים הצואים והלבשת מחלצות באים שניהם כא' והסימן לנקודת הרצון א' לה' לבדו וביטול הרצון בעוה"ז המה המחשבות סתומות מבלי כוונה, והנה הסרת הלבושים צואים הוא מזיעתן של חיות שהוא נהר דינור כמבואר שאין מיתוק הגבורות דנוגה אלא בשרשן פסולת גבורות דקדושה כו' והמה העומדים לפניו מלאכים שממדת גבורות מהפסולת שלהם יסירו אש חמימות של לבושים צואים דנוגה.

י״ד ט״ו

והיה ה׳ למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד ושמו אחד, ות״י ותתגלי מלכותא דה׳ על כל יתבי ארעא (הג״ה, ובכוונת גלה כבוד מלכותך עלינו פי׳ בסידור דרוש ל״ג בעומר מל׳ דא״ס המאיר בהוד דעתיק ע״ש, והיינו כמ״ש במא״א אות א׳ סעיף ד׳ אבן דלא בידין נק׳ מל דא״ק מחאת לצלמא דנ״נ שהיא ק״נ כו׳, עכ״ה) בעידנא ההוא יפלחון קדם ה׳ כתף חד ארי שמיה יציב בעלמא ולית בר מיניה עכ״ל, ורש״י פי׳ יהי׳ הוי׳ אחד שכל העכומ״ז מודים לו שאין עמו אל נכר, ושמו אחד שיהיה שמי ניכר בפי כל עכ״ל.

ב) **זח״א** בראשית כ״ט א׳ ע״פ ויקרא ה׳ אלקים את האדם ויאמר לו איכה הכא רמיז ליה דעתיד לחרבא בי מקדשא ולמבכי בה הה״ד איכה ישבה בדד אי כה ולזמנא דאתי עתיד קודב״ה לגערא כל זינין בישין מעלמא (הג״ה, היינו שק״נ תצא מחלאתה וטומאתה בכמ״ש בסש״ב פל״ז ונק׳ הטמאות יעברו לגמרי, עכ״ה), כדכתיב בלע המות לנצח כדין תב כולא לאתריה כדכתיב ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד ושמו אחד (הג״ה, מזה מובן דכל ההפך נמשך מחטא עה״ד שמזה נמשך המות, ולכן לע״ל שיהי׳ בלע המות ויתוקן חטא עה״ד כדין תב כו׳, ועמ״ש בביאור כי על כל כבוד שאזי יתגלה פנימי׳ ע״י שהוא פנימי׳ מ׳ דא״ס, עכ״ה) כו׳ כתיב אפריון עשה לו המלך שלמה כו׳ הג״ה ענין המלך שלמה מלך שהשלום שלו זהו בינה א״נ מל׳ דא״ס ועז״נ והיה ה׳ למלך על כל הארץ שלע״ל יהי׳ גלוי השלום ע״ד וגר זאב עם כבש כמ״ש במ״א עכ״ה, דעד לא ברא קב״ה עלמא הוי שמיה סתים בגויה חד, הג״ה, ובמק״מ פי׳ קודם שברא א״ס ב״ה עולם האצילות הוה שמיה כו׳ פי׳ שמותיו ית׳ שהם הספירות והפרצופים היו כלולים בתוך א״ס, הג״ה, עמ״ש בד״ה תקעו בחודש שופר, עכ״ה, ולא היה נגלה שום פרצוף לא עתיק ולא אריך ולא או״א וזו״נ כו׳. לי לאודעא דאיהו חד ושמיה חד, פי׳ במק״מ כי הזעיר בן ט״ס והנוק׳ משלימתו לעשרה ואז נק׳ אחד אח ד׳, הג״ה, ענין שהנוק׳ משלימת כי היא בחי׳ גלוי המדה כמו גלוי החסד זהו מ׳ שבחסד כו׳. ושרש כח גלוי זה נמשך ממל׳ דא״ס שהוא ענין בחינת שמו שהוא כלול בעצמותו היינו עד שלא נבה״ע היה הוא ושמו בלבד כמ״ש במ״א, עוד פי׳ במק״מ שם כי מן הכתר נמשך האחדות וזהו ענין שאומרים במנחה דשבת אתה אחד ושמך אחד, ויש להעיר מענין במאמר אחד יכול להבראות דפי׳ הרמ״ז תולדות קל״ה דהיינו אריך, ובפי׳ אתה אחד ושמך אחד דמנחה דשבת היינו שאז מתיחדים המאורות וה״ע יחוד חתן וכלה, ומכ״ז יובן ענין לאתקנא רזא דשמיה הנזכר בת״א בד״ה משה ידבר דהיינו להיות ושמו אחד.

ג) **בהשמטות** זח״א רס״י כ״ג ד״ו ע״א בההוא זמנא והיתה לה׳ המלוכה בקדמיתא אקרי ממלכא בגין דינקא לתרין סטרין, הג״ה

היינו ח"ג כמ"ש בבה"ז פ' שופטים ע"פ הרע"מ שם דף ער"ה ע"א על פי שנים עדים דבר, ועיין בזהר לך לך דצ"ב סע"א בפי' חצות לילה כו' דינקא בתרי גווני כו' ע"ש, ולכן לע"ל לעת ערב יהיה אור, עכ"ה, לימינא ולשמאלא והשתא מלוכה אקרי בגין דינקא לימינא הה"ד וארשתיך לי לעולם, הג"ה, עיין בלק"ת בד"ה וארשתיך לי דהיינו שתקבל מא"א וזהו לעולם כמו בינה הנקרא עולם בחי' יובל, עכ"ה, ובגין דגלותא לאו לעולם איהו דהא יתבא בגלותא, הג"ה, ור"ל שבגלות אינה מתחברת עם עולם שהוא ז"א או בינה או כללות עולם האצילות כי ירדה למטה, עכ"ה, ת"ח דסמיך ליה והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד בגין דעד השתא כד ישראל בגלותא שכינתא עמהון, הג"ה, כמ"ש ברבות נשא ספ"ז, עכ"ה, ומלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו, הג"ה, כי אימתי גדול כשהוא בעיר כו' כי בגלות הצדיק אבד מלקבל ברכאן עילאין במא"א א' ג' וגם אנגיד ליה לצון לקבליה כו' וסליק לעילא כמ"ש בזח"ג ויקרא ד"ז ע"ב, וע' בת"א בד"ה וארא אל אברהם, ומזה יובן ענין דדיקנא לע"ל והיה ה' למלך כו', עכ"ה, אבל בההוא זמנא והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד, כד אתדבקת שכינתא בצדיק כדין איהו יחודא, ופי' אחד מפרש עתיקא דכולא והוא בחי' יחיד ח' היינו שמונה מדרגות מהחכמה עד יסוד וזהו ענין שנקרא ז"א אח בן ט"ס, וכ"ה בא"א ט"ס היינו האלף זהו הכתר שבו ששרשו מע"ק הן ח' ספירות מחכמה עד יסוד וד' רבתי דאחד היינו בחי' מל', וא"כ לפי"ז פי' הוי' אחד שמתגלה אחדותו באצי' כמש"ר בד"ה וארא והיינו שז"א מקבל תוספות אחר מע"ק וזהו ענין צדיק ונושע הפך הצדיק אבד, ושמו היינו בחי' מל' כשנקרא שכינה ונעשית מקור לבי"ע משא"כ ד' רבתי זהו המל' כשהיא באצילות, ועמ"ש בביאור דשחורה אני והנה שמו ג"כ אחד שמאיר בה הגלוי ג"כ כמו באצילות ע"ד ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים, וג"כ פי' א' מה שנעשית עתיק לבריאה והיא בחי' מלך יחיד כו', אך היא מקבלת ג"כ מעתיק דאצילות, וזהו ארוממך אלקי המלך בביאור כי אתה נרי וזהו שיהיו שוין בקומתן וכתר א' לשתיהן.

ד) פי' גם ז' שמות לפי מעשי אני נק' כו' ולע"ל שלא יצטרך ללחום כו' יהי' נק' רק להוי' וזהו ושמו אחד הוי' אחד שלא יהי' פסיק טעמא ושמו אחד שבחי' הוי' יהי' לי לאלקים, וזהו נק' כמו שנכתב ה' אחד ע"י תהלה וק"ש ושמו אחד ע"י מצות וצדקה ויעש דוד שם.

ד) פי' בראשית דל"ד סע"א והיה אור הלבנה כו' כאור שבעת הימים שבעת ימי המילואים בגין דבההוא זמנא אתבסם עלמא, הג"ה אתבסם היינו ענין מיתוק ע"ד מיתוק מי מרה שהוא ק"נ ע"י משה רבינו, עכ"ה) ואתהדר באשלמותיה ולא אתפגים סיהרא בגין חויא בישא דכתיב ביה ונרגן מפריד אלוף, הג"ה, ברבות בראשית רפ"כ דקאי על הנחש שהפריד אלופו של עולם יש לפרש דהיינו אלף דאחד שהוא המשכת בחי' אלופו של עולם ע"ק כנ"ל ואלוף מלשון אלוף נעורי אתה אלופי ומיודעי והוא ע"ד רבונו של עולם. ומנע גלוי זה להיות סליק לעילא, ועיין בפי' ונרגן מפריד

בד״ה ויקרא משה אל כל ישראל בלק״ת פ׳ תבא, עכ״ה, ואימתי יהא דא בזמנא דכתיב בלע המות לנצח, הג״ה היינו שתיעבר חיא בישא הנ״ל שהביא המות, ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ צו גבי שבעת ימי המילואים גבי ומחץ מכתו ירפא, עכ״ה, וכדין כתיב ביום ההוא יהיה הוי׳ אחד ושמו אחד, הג״ה, ור״ל שיתגלה אלופו של עולם, וכמ״ש בלק״ת פ׳ ויקרא בענין אלף רבתי דאדם בד״ה ובענין אשר עשה עמכם להפליא שם פ׳ צו, וגם יהי׳ ושמו אחד כי עכשיו כתיב ומשם יפרד שהם בחי׳ נפרדים אבל לע״ל יהי׳ בבי״ע ג״כ הביטול כמו באצילות וכמ״ש בלק״ת בשה״ש סד״ה ששים המה מלאכות בענין ומעין מבית ה׳ יצא והשקה את נחל השטים כו׳ כי בבחי׳ נהר כתיב ומשם יפרד כו׳, משא״כ בבחי׳ מעין כו׳, וזהו ביום ההוא יהיה שגם הוי׳ יהיה בחי׳ יו״ד מבחי׳ מעין כו׳, א״כ מובן כדי שיהי׳ ושמו אחד צ״ל ההמשכה מלמעלה מעלה כו׳.

ה) **בפ׳** בראשית דף י״ח סע״א ע״פ יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד כו׳ הוי׳ אחד ושמו אחד תרין יחודין והמק״מ הראה מקום בפ׳ תרומה קל״ד, חד דעלמא עילאה לאתייחדא בדרגוי וחד דעלמא תתאה לאתייחדא בדרגוי, הג״ה, היה נ׳ הפי׳ דעלמא עילאה בינה לאתייחדא בדרגוי ע״ד ואם רובצת על הבנים, והוא המשכת י״ה בו״ה הפך בחי׳ שאין השם שלום כו׳ ובעבודת ה׳ שההתבוננות נתפס בתוך המדות כמ״ש בד״ה ראה אנכי נותן בלק״ת פ׳ ראה, וזהו ענין שכינתא עילאה והמרכבה לבחי׳ זו וזהו ענין האבות הן הן המרכבה בת״א פ׳ יתרו יחד דעלמא תתאה מל׳ לאתייחדא בדרגוי חיות המרכבה דבי״ע שיהי׳ בהם גלוי אור האצילות ע״י שכינתא תתאה, וזהו ענין שיהיה הכסא שלום דהיינו התפשטות האור מהמל׳ בבי״ע ולכן עולם הבריאה נק׳ כורסיא וה״ע היכל קדה״ק דבריאה שהוא המשכות האור מאצי׳ לבריאה שמ׳ דאצי׳ נעשית כת״ב לבריאה בד״ה ועתה יגדל נא. וזהו בענין המבואר בזהר ר״פ קרח דקע״ו ע״ב ע״פ ויקומו לפני משה כגוונא דאינון כתרין עילאין זמינין מקדש עילאה ה״נ קדש תתאה זמנין לכל חילוי כו׳. וזהו ענין אנשי שם אלא שקרח ואנשיו אתאחדו במחלוקת להפריד השם ע״ד ונגן מפריד אלוף הנ״ל. וכן פי׳ במק״מ שם כתרין עילאין וק׳ זמינין מאבא הנק׳ קדש עילאה הנ׳ כו׳ כנ״ל, וענין אנשי שם זהו כענין מקושש עצים שהפריד בין עה״ח ז״א ועה״ד מל׳ ונרגן מפריד עד שנמשך התלבשות המל׳ בע׳ שרים שהם עצי היער כו׳ ועמ״ש מזה בלק״ת פ׳ שלח ע״פ מקושש, ותיקון זה היינו ושמו אחד שיהי׳ עה״ד נכלל בעה״ח והיו לאחדים.

ו) **בזח״ב** תרומה קל״ד פ׳ ענין ביום ההוא כו׳ ושמו אחד שלא יהי׳ בחי׳ ועד שהוא חלופי אתוון כ״א בחי׳ אחד, ועמ״ש מזה לעיל בד״ה ענין סוד ה׳ ליריאיו דל״ו סע״ב עד דל״ט סע״ב. תשלום השייך לפסוק זה נתבאר לקמן בד״ה לבאר הדברים ע״פ ויקרא משה אל כל ישראל*.

ישראל: בבוך שממנו נעתק המאמר לא נמצא ד״ה הנ״ל.

אשרי האיש אשר

א) **מדרש** תלים, תנא דבי ר' יהושע בן קרחה עשרים אשרי כתיב בספר תלים כנגד עשרים הוי שבספר ישעיה. הנה ענין הוי מבואר בזהר פ' אחרי דף ע"ד סע"ד שהוא הסתלקות הוא"ו שהוא ת"ת רחמים והיו"ד יסוד שהם בחי' אלה תולדות יעקב יוסף כשמסתלקים מלהאיר לכנס"י ועולים ונכללים בה"א עילאה, ע"ד בחי' עיבור שלכן נק' הגלות בשם עיבור בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה כו', וע"ד שפירש בזהר ויגש דף ר"י ע"א ובפ' ויקרא דף כ' ע"ב ע"פ רחל מבכה כו' כי איננו בגין דוא"ו אתרחק ואסתלק מינה כו' ע"ש ועיין עוד בזהר ר"פ תצוה דף קע"ט סע"ב ע"פ ואתה ה' אל תרחק כו' ועיין בפרדס ערך הוי, ובת"א בד"ה וארא אל אברהם בפירוש קודב"ה בג' סליק לעילא לעילא ובפ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים גבי וזהו הבט משמים וראה כו', וההפך מזה לטוב זהו ענין אשרי, כי הנה אשר זהו עלמא דאתי בינה כמ"ש בזהר פ' ויחי דף רמ"ו ע"פ מאשר שמנה לחמו דא הוא אתר דכולא מאשרין ליה ומאי איהו עלמא דאתי, דעילאי ותתאי מאשרין ליה ונכספין ליה עכ"ל וכמ"ש רבינו ז"ל בפירוש אשר קדשנו במצותיו בד"ה ביום השמיני עצרת שמאלו תחת לראשי, והנה בפי' אשר לשלמה, פי' הפרדס בערך אשר שהוא חיבור התפארת עם הבינה, לקבל ממנה ולהשפיע במ' כמ"ש בזהר ר"פ וארא בענין עד תאוות גבעות עולם, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו ע"ש והיינו כי שלמה מלך שהשלום שלו זהו ת"ת שמחבר חו"ג ע"י המשכה מלמעלה מהשתלשלות כמ"ש באג"ה סי' י"ב בד"ה והיה מעשה הצדקה שלום, וגם ענין שהשלום שלו ע"ד ונתתי שלום בארץ בזח"ג פ' בחקתי דקי"ג סע"ב לקשר ולחבר עלמא עילאה בעלמא תתאה וזהו ענין אשרי, שמבחי' אשר שהוא בינה נמשך האור והשפע עד היו"ד שהוא צדיק יסוד עולם להאיר בכנס"י וזהו ענין פותח את ידיך יודיך יסוד י' סוד כו' ובמא"א אות סמך סי"ג יו"ד הוא הטפה, וזהו הפך הוי שסילק היו"ד למעלה, ואין נמשך השלום בארץ ובחי' אשרי זהו ע"ד בשוב ד' ציון בזח"ב בשלח דנ"ה ע"ב, ועיין במא"א אות אל"ף סעיף קל"ד מענין אשר ע"ד הנ"ל בבינה, ובחי' ראש צדיק ראש אותיות אשר, ובסעיף קל"ג כ' אשרי בכתר והוא ברע"מ פ' פנחס דרכ"ג ע"ב ובת"ז תקון י"ג דכ"ג ע"ב, ואפ"ל כי אשר זהו בבינה וכדי שיומשך משם ביסוד בחי' י' שזהו ענין אשרי כנ"ל צ"ל מקור ההמשכה מהכתר דוקא כמ"ש בפי' אל עליון כו' וקונה הכל כו' בלק"ת פ' מסעי בהביאור ע"פ אלה מסעי דרוש השני. וא"כ בחי' אשרי אינו ההיפוך מבחי' הוי כ"א גם מבחי' אוי שזהו הסתלקות האור ביותר מבחי' הוי כמ"ש בזהר פ' אחרי שם ובפרדס ערך אוי, ובחי' אשרי זהו כשמבחי' האל"ף נמשך להאיר למטה ע"ד הנ"ל.

וענין עשרים פעמים, י"ל ע"ד דאיתא בזח"א ר"פ בראשית ד"ג ע"א גבי עלת אות כ' כו' דהא בך כליה כלה ונחרצה, ואף שאות כ' היא בחי' גבוה מאד שרומז על כתר, והראיה שההפרש בין אני שהוא במ' ובין אנכי שהוא בכתר זהו רק מחמת אות הכ"ף כו' ועמ"ש בלק"ת בהביאור ע"פ יונתי בחגוי בענין ולכי לך, וכן פי' בזהרי חמה שם בענין נחתת כ' שרומז לכתר כו', ומה שמשם נמשך כליה צ"ל ע"ד כתר אותיות כרת, וע"ד שפי' בזהר ר"פ ויגש איך ארור יש לו יניקה מבחי' האל"ף משום דקמיה כחשכה כאורה כו', ואפ"ל כי זהו בחי' לא אדם הוא להנחם כו' ע"כ כמו החסד הוא ורב חסד בלי גבול, כן ח"ו אם הדין נמשך משם זהו כלייה, דוגמת ואין מידי מציל בפ' האזינו ל"ב ל"ט דפירש בזהר בראשית דף כ"ג ריש ע"א אבל כד דן עלת על כל העלות אתמר ואין מידי מציל כו' ועיין במד"ר אמות ר"פ כ"ט ע"פ כי אעשה כלה כו' ואותך לא אעשה כלה כו' ע"י לא תכלה פאת שדך כו', ומזה יובן ענין עשרים פעמים שנאמר הוי, היינו כשנמשך הדין מבחי' כ"ף, אך דהע"ה אמר עשרים פעמים אשרי להמשיך החסד שיומשך מבחי' כתר כו' ואפ"ל שזהו בחי' הכף שלמעלה מכף דישעי' כי בהכתר יש ב' בחי' ע"י וא"א, וזהו ענין ב' כתרים א' כנגד נעשה וא' כנגד נשמע, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש בהביאור ע"פ אני ישנה ולבי ער, בענין ואני אפתח לך כפתחו של אולם כו'. ועיין בגמרא פ"ק דברכות דף יו"ד דפ' אשרי האיש ולמה רגשו פרשה א' היא אלא לפי שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי, י"ל כנגד שני הבחי' שבכתר ע"י וא"א שהם ב' בחי' וגם בחי' א' דהיינו בחי' כתר אלא שיש בו שני בחינות בחינה תחתונה שבמאציל ובחי' שורש הנאצלים.

רסי' א'

אשרי האיש. עמ"ש מזה בבוך תילים דף א' ע"א. במד"ר פ' בראשית ר"פ כ"ו, אשרי האיש זה נח (פי' המ"כ שנק' איש שנאמר איש צדיק תמים) וכן בפירש"י בתלים רסי' י"ט ד' ע"פ גם בני אדם גם בני איש בני אדם בני אברהם שנקרא האדם הגדול בענקים, בני איש היינו בני נח שנקרא איש צדיק תמים, והטעם י"ל כי איש צדיק זהו היסוד וכן איש חי כמ"ש במא"א אות א' סעי' ס"ג וסעי' ע"ב בענין איש, וי"ל תחילת סעי' ע"ב, גם היסוד נק' איש כי בה ניכר הפרש בין איש לאשה עכ"ל, ולפע"ד ג"כ משום כי ממנו עיקר החיבור דהדכר ונוק', ובו נאמר ודבק באשתו והיו לבשר אחד ועליו נאמר ג"כ כי כאיש גבורתו, כמ"ש בגמ' בב"מ פ' הפועלים דפ"ד ע"א, עיין בפרדס ערך איש שהאריך שהת"ת נק' איש, מ"מ בסוף דבריו הביא מהזהר פ' נח דהיסוד נק' איש, ואפ"ל כי הת"ת שהוא עמודא

דאמצעיתא זהו בחי' אדם שלמעלה מבחי' איש כמבואר בזח"ג פ' תזריע דמ"ח ע"ב, ויש הפרש גדול בין כשהזווג נמשך מבחי' יסוד או מבחי' ת"ת אף שהוא ע"י יסוד שאז נמשך שרש ההמשכה מבחי' עליונה יותר כמ"ש בסידור שער חג המצות ד"ה ששת ימים תאכל מצות דרוש השני, ועיין זח"א תחלת דף ו' ע"פ שלום שלום לרחוק ולקרוב, וז"ש אשרי האיש כו' והי' כעץ שתול על, דהיינו שיתעלה להיות כמו מדריגת התפארת שזהו עץ שתול על היינו בחי' כי האדם עץ השדה, וזהו ענין צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגא דהיינו שיתעלה עוד גם להיות במדריגת יסוד אבא כו', וכ"ז יזכה ע"י היותו בחי' איש צדיק דהיינו מאן דנטר ברית, כמ"ש בזהר ר"פ נח דנ"ט ע"ב, וזהו אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד כו', ולפי מאי דקאי על נח ידוע כי דור המבול השחיתו זרעם ונח היה איש צדיק כו'.

ב) **ובמד"ר** פ' חיי ר"פ ס"א ע"פ ויוסף אברהם ויקח אשה דרשו ג"כ בפסוק אשרי האיש על אברהם אשר לא הלך בעצת רשעים היינו אנשי דור הפלגה שנתייעצו לבנות עיר ומגדל שתהי' ההיפוך מיסוד הנק' ציון ומירושלים בחי' מל' שזהו"ע היחוד דקדושה שנמשך ע"י מאן דנטר ברית, והוא בחי' והי' הנשאר בציון כו' כנ"ל, והם נתכוונו להמשיך בעיר ומגדל שלהם שהוא אשת זנונים כו' ובעלה ובדרך חטאים לא עמד אלו אנשי סדום, לפי"ז צ"ל שאברהם ג"כ בחי' יסוד דהיינו שהוא הראשון שקיים מצות מילה שהיא ביסוד, וזהו ענין אברהם אבר מה ר"ל שהמשיך בחי' מ"ה וביטול בהאבר וע' מזה בזח"א ד"ס ובמאו"א אות א' סעי' קל"ו ובי"נ שם בערך אברהם ושם כו', דאברהם אבר מה זהו כשאין זווג, וזה הי' קודם המילה ואעפ"כ הי' האבר דבק בבחי' מ"ם סתומה ולא נמשך ממנו שפע לחיצוני' וכשנוסף בו ה"א ע"י המילה זהו ענין שנמשך ה"ח ביסוד והוא משפיע בנוק' כו', ע' בת"א ר"פ לך לך.

ג) **מד"ר** פ' נשא פי"ד בנשיא השמיני דרכ"ט א' אל תבהל מכעסו כדי שתלך בעצתו כמ"ש אשר לא הלך בעצת רשעים כו' ע"ש, ועי"ז נק' איש כי כאיש גבורתו, איזהו גבור הכובש את יצרו, והנה עי"ז אשרי האיש פי' במאו"א א' סעי' קל"ג אשרי בכתר והביא כן מהרע"מ פ' פנחס דרכ"ג והת"ז ור"ל שיאיר ביסוד הארת הכתר, עיין בהביאור דאלה מסעי דרוש השני, וע' בסידור בד"ה נשמת כל חי, ולכן אי' במדרש תילים כאן עשרים פעמים אמר דוד אשרי כנגד עשרים פעמים הוי שאמר ישעי' כי הוי מורה על ההסתלקות השפע מיסוד כמ"ש בזח"ג פ' אחרי דע"ד רע"ב ודע"ה א', וזהו ע"ד ונהר יחרב ויבש בזח"א ד"ו ופ' תרומה דקס"ו ע"ב ובלק"ת בד"ה בשעה שהקדימו ספ"ג, וההיפוך מזה לטוב הוא אשרי והוא בחי' הנני נוטה אליה כנהר שלום, וזהו אשרי האיש דוקא, ועמ"ש מענין מעלת אשרי בבוך תרטו"ב דשכ"ד.

ד) **והנה** במד״ר ר״פ שמות דקט״ו ב׳ הביא עוד ענין אשרי על ענין ואוהבו שחרו מוסר שעז״נ אשרי הגבר אשר תייסרנו י״ה ומתורתך תלמדנו תילים צ״ד י״ב על שאהב את ישראל דכתיב אהבתי אתכם אמר הוי׳ הוא מרבה אותן ביסורים, אתה מוצא שלש מתנות טובות נתן הקב״ה לישראל וכולן לא ניתן להן אלא ע״י יסורים תורה וא״י ועוה״ב יעו״ש. והוא ג״כ בגמרא פ״ק דברכות ד״ה סע״א, ושם ג״כ נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורים אלה דברי הברית כו׳ עכ״ל. ואפ״ל כמו ע״י בחי׳ איש צדיק מאן דנטיר ברית מאיר בחי׳ אשרי דהיינו הארת הכתר ועלמא דאתי מאירים בהיו״ד המורה על ברית יו״ד דפינחס, כמו״כ נאמר ברית ביסורין שע״ז המוסר יאיר בחי׳ וברית שלומי לא תמוט המבואר בלקו״ת פ׳ תצא סד״ה כי ההרים ימושו, ועיין מפסוק אשרי הגבר הנ״ל במד״ר מ״ד א׳ דק״ב א׳ ק״ג. ועמ״ש ע״פ רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה׳ בתילים סי׳ ל״ד כ׳ דלכאורה קשה אף כי ומכולם יצילנו ה׳ מ״מ לכאורה טוב הי׳ יותר שלא הי׳ סובל צרות כלל, אלא כי לבוא לבחי׳ צדיק צ״ל דוגמת שמן זית שהזית הוא ג״כ יסוד וע״י שטוחנים וחובטין אותו אז דוקא נותן שמנו במד״ר ר״פ תצוה, לכן ג״כ המילה צ״ל חתוך ופריעה שזהו הכל יסורים שע״ז דוקא יאיר בו בחי׳ צדיק.

סי׳ א׳

כי אם בתורת ד׳ חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. ז״ל אדמו״ז ז״ל בלק״ת פ׳ שלח בד״ה אני ה׳ אלקיכם דפ׳ ציצית דרוש השני פ״ד וכמ״כ יש ב׳ בחינות תורות היינו מ״ש בתורת ד׳ חפצו ובתורתו יהגה פי׳ תורת ד׳ היא בחינת תורה שלמעלה חכמה עילאה ותתגלה לע״ל (הג״ה ואולי זהו ענין חידוש תורה מאתי תצא ע׳ במד״ר פ׳ שמיני פי״ג ובהרמ״ז פ׳ תצא כמדומה דף רע״ו, עכ״ה) וכלי ומכון לשבתה הוא בחי׳ תורה שלמטה חכמה תתאה וע״ז נאמר ובתורתו יהגה עכ״ל. ובהביאור שם פ״ד האריך בזה וז״ל וענין בתורת ד׳ חפצו ובתורתו יהגה הנה למטה היינו תשב״כ ותשבע״פ (ועמ״ש ע״פ נאוו לחייך בתורים, ובלק״ת פ׳ עקב סד״ה ולהבין שורש טעם ושם פ״ג וז״ל וכן על תורתך שלמדתנו, תורתך הוא בחינת תורה דאצילות שלמדתנו הוא בחי׳ התורה דבי״ע שהוא ע״י בחי׳ מל׳ כנ״ל עכ״ל) אך באמת יש שני תורות והוא מ״ש בספר מעין החכמה* דוד הע״ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב״ה (וכ״ה בזח״ג פ׳ פנחס דף רכ״ב ע״ב ונתבאר מזה בדרוש חמשה קנינים בענין תורה קנין אחד) פי׳ תורה שלמעלה הם ג״כ המשכות אלא שהם ע״פ אופן אחר

---

* בספר מעין החכמה: בלקו״ת שם: בספר הבהיר (נ״א במעין החכמה).

לגמרי ולא נתגלה אלא להאבות אברהם ויצחק חפרו בארות ויעקב היה עובדא שלו במקלות והוא ענין אחד עם תפילין שלנו (כמבואר בזהר ויצא דף קס"ה) ואם אחד מישראל יעשה זאת לא יפעל כלום וכן חנוך היה תופר מנעלים ועל כל תפירה כו' היינו מפני שהמשכתם היה כמו בתורה שלמעלה, משא"כ בתורת משה שהיא מורשה קהלת יעקב האיך ומה שימשיך כל אדם, וזהו ענין בתורת ד' ובתורתו, פי' תורת ד' היא חכמה עילאה שלמעלה מכתר עכ"ל. גם בהביאור שע"פ כי אתה נרי כתב בענין התורה שע"פ קבלת הרמ"ק הוא חכמה שבכתר וע"פ קבלת האריז"ל הוא הגבהה למעלה במל' דא"ס עכ"ל.

ב) **פרק** לפני אידיהן די"ח ע"ב, ודף י"ט ע"א כי אם בתורת ד' חפצו אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ, כל העוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפציו שנאמר כי אם בתורת ד' חפצו, ואמר רבא בתחלה נק' על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר כ"א בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה. אפשר להעיר מענין מ"ש בד"ה בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ד' מאמ"צ. קדושין דף ל"ב ע"ב אין תורה דיליה הוא דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה עכ"ל.

ג) **מד"ר** פ' נח פכ"ו דקאי על נח, כ"א בתורת ד' חפצו אלו שבע מצות שנצטוה, ובתותו יהגה יומם ולילה שהגה דבר מתוך דבר, אמר מה טעם ריבה הקב"ה בטהורים יותר מבטמאים לא שהוא רוצה להקריב מהם קרבן מיד ויקח מכל הבהמה הטהורה עכ"ל, למדנו מזה דפי' יהגה היינו שיבין דבר מתוך דבר.

ד) **מד"ר** פ' חיי ר"פ ס"א כ"א בתורת ד' חפצו כי ידעתיו למען אשר יצוה, ובתורתו יהגה אר"ש אב לא למדו ורב לא היה לו ומהיכן למד את התורה אלא זימן לו הקב"ה שתי כליותיו כמין שני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה הה"ד אברך את ד' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי, תלים סי' ט"ז עכ"ל המד"ר ופי' המ"כ שתי כליותיו ומעצמו איזן וחיקר כו' ועמד על העיקר וזהו לשון יהגה כד"א והגיון לבי עכ"ל, ועמ"ש בת"א בסופו בענין הגי סריס המלך, ובכ"י מו"ח ז"ל סד"ה ובהגיע תור אסתר כ' וז"ל וביאור ענין כאשר יאמר הגי מלשון כאשר הוגה מן המסלה וזהו פי' ענין ההגיון דהיינו כאשר יצאת המחשבה מן העלמה בתחלה בעיון השכל להיות בולטת ונגלית במוח כדי שתהיה מקור לדבור כו' וכמ"ש במ"א שיש ב' מיני מחשבות האחד מחשבה הפנימית הקשורה בשכל עדיין, והב' מחשבה החיצונית שמחשב איך לדבר וכדומה, שמחשבה זו הוגה ויצאת לחוץ מן המחשבה הנעלמת בשכל וזהו ענין ההגיון שהוא ההרהור (וע' בגמרא פ"ג דברכות דף כ' לחד מ"ד הרהור כדבור דמי לענין ק"ש ע"כ דהיינו שמחשב התיבות ממש ככתבן והוא ענין דבור שבמחשבה עיין מזה בד"ה אני ישנה ולבי ער), ועד"ז יובן למעלה כי הנשמה נקרא ברתא דמלכא שהוא בחי' דבור העליון כמ"ש לנפש חיה תרגומו לרוח ממללא (זה צ"ע כי הנשמות נמשכו מבחי' מחשבה למעלה מבחי' דבור כמ"ש בלק"ת פ' בלק בד"ה מי מנה ושאר דוכתי

וע׳ בד״ה והיה מספר בנ״י, ואולי כוונתו שמקבלת עזר וסיוע מהמלאכים כידוע בענין ברכת יוצר אור וע׳ בד״ה ונתתי לך מהלכים מענין סיוע זה, וידוע שהמלאכים נמשכו מן הדבור,) והגי שומר הנשים היינו המקור להן בבחי׳ אותיות המחשבה הבולטת כנ״ל ומשם נשפע לה כל צרכה הראוי לה כמו ז׳ היכלות הידועים שהם בחי׳ ז׳ הנערות הראויות לתת לה להיות לה לעזר ולסעד להוליך אותה ממדרגה למדרגה והן המלאכים עליונים המשרתים אותה כנ״ל (ע׳ בלק״ת בד״ה כנשר יעיר קנו ושם ספ״א) וזהו שבכל אלה הנשפע מהגי, הנערה באה ועולה למעלה לאשתאבא בגופא דמלכא כענין מיכאל כה״ג מקריב נשמות כו׳, אמנם בהגיע תור אסתר לא בקשה דבר שום סיוע מאשר כבר נשפע מהגי (שזהו הנק׳ דבר שכבר נמשך בהדבור) כנ״ל כ״א אשר יאמר הגי, פי׳ כי אסתר היא הנבחרת מכל הששים מלכות כמ״ש אחת היא יונתי כו׳ (ע׳ בלק״ת ד״ה ששים המה מלכות דרוש השני בסופו) אך שנפלה ונסתרה עד מאד להיות ראש לשועלים כו׳ ע״כ צריכה לעזר מלמעלה שלא תפול עוד כו׳ ממקום גבוה מאד נעלה כנ״ל לכך לא בקשה דבר עזר מלמטה כ״א אשר יאמר הגי פי׳ אשר ימשיך הגי מלמעלה מעלה משורש פנימית המחשבה עמקות השכל כו׳. וזהו ענין גוהרקיה דר׳ חייא רבה דמנפשיה סליק ע״י העזר מלמעלה מעלה כי כל סיבת ירידת נשמת ר׳ חייא רבה היה בשביל העזר למל׳ כנ״ל ברשב״י שהי׳ לאחר החורבן דוקא מזה הטעם כנ״ל.

(הג״ה, במא״א אות אל״ף סעיף קע״ג כתב אבי״ע הם הד׳ עולמות נק׳ מחשבה רצון קול דבור כי המחשבה מתפשטת באיברים ואין צריך לדבר וכן באצילות איהו וגרמוהי חד וא״צ לדבר אך בכסא צריך להודיע רצונו ולצוות ויותר למטה צריך קול ודבור עכ״ל. ועפ״ז יש לפרש מ״ש לעיל דבחי׳ הגי הוא מה שיצא מהמחשבה ועדיין לא בא בדבור כ״א נמשך בבחי׳ הרהור, דהיינו היכל קדה״ק דבריאה. ומכ״ז יש לפרש ענין ובתורתו יהגה הנאמר על אברהם.

של״ה י״ג א׳ קפ״א א׳ קפ״ב ב׳ קצ״ט א׳, זח״ג נ״ד א׳ קל״ב ד׳.

והיה כעץ שתול, האלילים די״ט ע״ב כל העוסק בתורה נכסיו מצליחים לו שנאמר כ״א בתורת ה׳ חפצו וכו׳ וכל אשר יעשה יצליח, י״ל לפי שע״י התורה נמשך חיות העולמות כמ״ש ואהי׳ אצלו אמון אומן וכו׳, וע׳ בלק״ת סד״ה ביום השמע״צ כנישין בענין דברו חכמים בהוה כו׳, וע׳ באג״ה סד״ה דוד זמירות קרית להו, וכמדומה במ״א ע״פ כי תקנה עבד עברי נת׳ שהוא מט״ט שרו של עולם והוא משועבד לז״א דאצי׳ שזהו ענין ויאמר אברם אל עבדו זקן ביתו, ולכן העוסק בתורה נכסיו מצליחין כי התורה נמשכה מז״א דאצי׳, גם ידוע שחיות העולמות נמשך מיחוד חיצוני דאו״א אבל התורה

היא מיחוד פנימי, ובהמשכת הפנימי מבהיק גם החיצוניות כ"כ הרמ"ז, וע' סעיף ג'.

ב) **כתובות** פרק אע"פ דס"ב ע"ב ע"פ אשר פריו יתן בעתו זה המשמש מטתו מע"ש לע"ש, הענין דאיתא בזהר ר"פ נח דנ"ט ע"ב דלמעלה ההמשכה הפנימית מבחי' צדיק חי עלמין נמשך בליל ש"ק ע"ש בענין אלה פסל את הראשונים, וזהו ענין חצר הפנימית הפונה קדים כו' וביום השבת יפתח, וזהו ג"כ ענין עיסקא דשבתא כפול, שהכפילות מורה על יחוד סוכ"ע וממכ"ע וכו', וע' מזה בזהר ר"פ קדושים, וע' בסידור ע"פ נשמת כל חי תברך את שמך, וע' בזהר פ' אמור דף קוף עמוד ב' בענין אחותי בת אבי בזמנא דנהרא מבי אבא אז דוקא ותהי לי לאשה.

ג) **סוכה** פרק הישן דכ"א ע"ב ועלהו לא יבול אפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה לימוד, עיין בלק"ת פ' כי תצא בהביאור ע"פ כי תצא דרוש השני פ"ג מענין זה, דוגמת שבא"א גם השערות הנק' מותרי מוחין הם קדושה העליונה כו' משא"כ בז"א קודם מוחין דגדלות נאמר ואיש כי ימרט ראשו כו' טהור הוא כו' כמ"ש בבה"ז פ' תזריע ע"פ ואיש כי ימרט ראשו, וע' עוד מזה בהביאור ע"פ כי כארץ תוציא צמחה פ"א. והנה ענין ת"ח הפי' שהוא תלמיד ומקבל מהחכמה עילאה שהיא בחי' ביטול ולכן ארז"ל ת"ח צ"ל בו שמינית שבשמינית כמבואר בד"ה ויקח המן את הלבוש, וכיון שמקבל מהחכמה הנק' קדש ולכן גם החולין שלו נק' חולין שנעשו על טהרת הקדש, כמבואר ענין חולין שנעשו עטה"ק בסידור בד"ה אני הנה בריתי עתך, ע"כ גם שיחת חולין שלו צריכה לימוד, כי אינן חול ממש אלא כמו חול המועד וכו'.

והנה עד"ז י"ל עוד במאמר כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין, כי הנה עשרה מאמרות נק' בזהר מילין דהדיוטא כמ"ש בלק"ת בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני, וא"כ הם ג"כ כמו שיחת חולין של הקב"ה, והם בשביל קיום התורה כמארז"ל תנאי התנה הקב"ה עם ישראל אם יקבלו את התורה מוטב כו' וכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, לכן ע"י שעוסק בתורה נכסיו מצליחין כיון ע"מ נמשכו רק בשביל עסק התורה א"כ ע"י עסק התורה גורם קיומם, ועוד כיון עי"ז ועלהו לא יבול שגם שיחת חולין שלו וכו' לכן נכסיו מצליחין שהם מקבלין משיחת חולין של הקב"ה והרי ע"י עסק התורה גורם הבהקת האור בשיחת חולין שלמעלה עדיף.

ד) **מד"ר** ס"פ בראשית ר"פ כ"ו דף כ"ט ע"ג דקאי על נח והיה כעץ שתול על פלגי מים ששתלו הקב"ה בתיבה, נמצא לפ"ז לכאורה פלגי מים קאי על מי המבול, שאף שהי' מבול בעולם עכ"ז קיימו הקב"ה, ע"י ששתלו הקב"ה בתיבה, וע' בת"א פ' נח בד"ה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, אשר פריו יתן בעתו זה שם, כי שם הוא מבחי' עליונה ע' בענין ומלכי צדק מלך שלום, ויש להעיר לענין שם מפסוק טוב שם משמן הטוב ומענין צדיקים שמם קודם להן במד"ר פ' נח פס"ז ושמו מרדכי, ועלהו לא יבול זה חם, ע' מענין חם בת"א ד"ה וישב יעקב בענין וחם הוא אבי כנען,

בנען ל׳ סוחר וכו׳, וכל אשר יעשה יצליה זה יפת, להעיר מענין יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם, וזהו ענין לשון תרגום וכו׳ שאמרו אלמלא תרגומו דהאי קרא כו׳ וצריך ללמוד התורה שנים מקרא ואחד תרגום כו׳.

ה) **מד״ר** פ׳ חיי ר״פ ס״א דקאי על אברהם והיה כעץ שתול ששתלו הקב״ה בא״י, לפ״ז פלגי מים הם מים דקדושה, ע׳ במא״א אות פ׳ סל״ה פלגי מים הם החסדים דאימא או נו״ה, ובפרדס ערך פלג העיר מענין פלג אלקים מלא מים, ועיין מזה בלק״ת בהביאור ע״פ והיה מספר בני ישראל בפ׳ במדבר.

ו) **מד״ר** פ׳ שמיני דף קע״ז ד׳ בענין והיה שמורה על שמחה וטובה הביא והיה כעץ שתול וכו׳, אפשר לומר שעי״ז נמשך והיה הוי׳ לי לאלקים, וזהו השמחה.

אספרה אל חק כו׳.

ע׳ זהר ח״ג ר״ג ע״ב, משיח גלוי חקיקה, מראש צורים אראנו, המדות באבא כקרני חגבים כטפה בעודה במוח האב, בחי׳ רשימה ע״ב חק ס״ג מ״ה ערמ״ז שם ופ׳ אמור חק לישראל.

כמו בתורה שחקיקה וכתי׳ סתים וגליא כך בישראל, החקיקה בחי׳ טהורה היא הנשמה, מה שיש בה מבחי׳ טה״ע הוא הרצון הפשוט למעלה מכל התבוננות, כי בהתבוננות רק לפתות הגוף ונה״ב שיסכימו ג״כ כנזכר בשחורה אני דתקס״ג, וזהו מעה״נ ישבו אבותיכם ר״ל המדות שרשה למעלה מהתבוננות הנק׳ נהר חג״ת דא״א, רק חקתי לכן תלכו בלי גבול אה״ר כו׳ ומורא גדול ורח״ר.

סי׳ ב׳ פסוק י״א

עבדו את ה׳ ביראה וגילו ברעדה.

ופרש״י עבדו את ה׳ ביראה תפלה שהיא במקום עבודה עשו אותה ביראה, מאי וגילו ברעדה א״ר אדא בר מתנא במקום גילה שם תהא רעדה, אביי הוה יתיב קמי׳ דרבה חזיה דהוה קא בדח טובא א״ל וגילו ברעדה א״ל תפילין מנחנא, ופרש״י והם עדות שממשלת קוני ומשרתו עלי עכ״ל. ועמ״ש מזה ע״פ עבדו את ד׳ בשמחה תלים סי׳ ק״א, ושם סעיף ח׳.

בזח״ג ר״פ אחרי דנ״ו ע״א רי״צ פתח עבדו את ה׳ ביראה וגילו ברעדה וכתי׳ עבדו את ה׳ בשמחה באו לפניו ברננה תלים סי׳ ק״א, הני קראי קשיין אהדדי.

רסי׳ וא״ו

למנצח בנגינות על השמינית.

מד״ר פ׳ בהעלותך פט״ו דף רס״ד א׳ ע״פ קח את הלוים, הלכה כמה נימין הי׳ בכנור שהיו הלוים מנגנין בו א״ר יהודה ו׳ נימין היו בכנור כו׳ ולימוה״מ נעשו של שמונה נימין שכן דוד אומר בניגון למנצח בנגינות על השמינית. ועיין בחיי ר״פ נשא, וע׳ בסידור ע״פ עלי עשור ועלי נבל ועמ״ש בענין שמונה בגדי כה״ג שהם נגד שמונת ימי המילה, שבזכות המילה הי׳ אהרן נכנס לבית קדה״ק ע׳ מד״ר פ׳ אחרי פכ״א, נשמע השמינית היא הארת קדה״ק, והנה רפואה היא ג״כ בשמינית, ע״כ י״ל אומר במזמור זה רפאני ה׳.

ב) **ד׳** אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני, מד״ר ברות מ״ו ג׳ בד״ה ויאמר לה בועז לעת האוכל, וטבלת פתך בחומץ אלו היסורין שנאמר ד׳ אל באפך תוכיחני. ילקוט במקומו בתלים רמז תרל״ה אמרה כנס״י לפני הקב״ה אע״פ שכתבת כי את אשר יאהב ד׳ יוכיח (וע׳ מזה במד״ר ר״פ שמות) אל באפך תוכיחני, ואע״פ שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו י״ה אל בחמתך תיסרני. והענין י״ל ע״ד דאיתא ס״פ יש בערכין דף י״ו סע״ב עד היכן תכלית יסורין כו׳ עד אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים כו׳ וכ״כ למה דתניא כל שעברו עליו ארבעים יום בלי יסורין קיבל עולמו עכ״ל, וע׳ בת״א בד״ה ויהי בשלח פרעה משם יובן הטעם וע׳ במד״ר באסתר ע״פ אחר הדברים האלה גדל המלך את המן כו׳ משל דסייחה וחזירה דלסייחה נותן במדה כו׳ וע׳ עוד בת״א פ׳ יתרו בד״ה וכל העם רואים דקכ״ג ע״ג סד״ה ולהבין זה, וכן בפרט כל אדם היסורים שלו לזכך מצוותיו אשר יעשה אותם האדם שיהיו מתוקנים להיות עולה ונכלל באוא״ס ב״ה עכ״ל ואפ״ל ע״ד מ״ש כי נר מצוה זהו מ׳ ותו״א ז״א ודרך חיים היינו בינה שבה מאיר ע״ק זהו ע״י תוכחות מוסר דוקא, וכמו יוהכ״פ אין בו לא אכילה ולא שתי׳ רק ועניתם את נפשותיכם, וזהו פי׳ לזכך מצותיו שהם רמ״ח אברי׳ דמלכא ז״א, ולהמשיך בחי׳ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שהבינה נק׳ חיי המלך ז״א וכמ״ש מזה בלק״ת בשה״ש סד״ה לסוסתי ברכבי פרעה דרוש הראשון, לכן זהו ע״י תוכחות מוסר דהיסורין נמשכו מבחי׳ אשר תיסרנו י״ה והיינו או״א, ועמ״ש ע״פ הזח״ג פ׳ שלח דקס״ח א׳ אעא דלא סליק בי׳ נהורא מבטשין לי׳ והוא בד״ה וארא אל אברהם דתקע״ב ובבה״ז זח״ג פ׳ קרח קע״ב ב׳ תו הוא דא עתיקא אלמלא דינא כו׳ ובמא״א אות יו״ד סעיף י״ח יסורין מאו״א מוסר אביך, אשר יסרנו אמו כו׳ וסימן אשר תיסרנו י״ה שהם או״א, וע׳ מזה בסש״ב פכ״ו וע׳ זח״ב פ׳ יתרו דפ״ה ע״ב, זח״ג דקנ״ג ע״ב ור״פ פנחס ובהרמ״ז שם, ולכן אם היסורין באין מאו״א אזי גם יסורין קלין מאד נק׳ יסורין שיוצאים בהם, משא״כ אם באים ממדת הדין ממש, וע״ז ביקש דוד אל באפך תוכיחני כו׳, והיינו כי שם במקור הגבורות כלולים בחסדים משא״כ כשמשתלשל למטה, ועוי״ל כי בבחי׳ ק״כ צירופי אלקים ע״ב הראשונים הם גבורות ממותקים כו׳.

ג) **עוד** בילקוט תלים דק"ג ג' רמז תשל"ג ע"פ מזמור לדוד להזכיר אל בקצפך, תלים רסי' ל"ח, עד ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו.

פסוק חנני ד' כי אומלל אני.

בילקוט שם רמז תשל"ג האורג הזה בזמן שיושב ואורג כשיודע שהשתי יכול לעמוד אורג בחזקה בארגו וכשיודע שהשתי אינו יכול לעמוד אינו מכה בחזקה אני המסכת ואתה האורג אין בנו כח לא לקצף ולא לחמה וכה"א חנני ד' כי אומלל אני. וענין ואתה האורג יש להעיר ממ"ש במד"ר ע"פ מרכבו ארגמן שאורג מן לבריות, וע' בילקוט במקומו רמז תרל"ה בענין רפאני ד', ושם המשל מא' שהי' מתרפא ע"פ רופא כו', י"ל כי הגלות נמשל לחולי ע"ד חולת אהבה, וגם כמ"ש חלותי היא שנות ימין עליון, ואפ"ל כי החולי דמל' שהן שמונה כמ"ש בילקוט תחלת מזמור זה והוא מהמדרש תלים, וכן הרפואה מבחי' כנור של שמונה נימין כי הבינה משם נמשך הגאולה כמ"ש בפרדס ערך גאולה.

סמי' י"א

כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו.

א) **זח"א** דף ב' סע"ב עאלת אות צדיק אמרה קמי' רבון עלמא ניחא קמך למברי בי עלמא דאנא בי חתימין צדיקים (אפ"ל שהיסוד הוא חותם וצ"ע בלק"ת בשה"ש ד"ה שימני כחותם וע' פרדס ערך חותם) ואנת דאתקרית צדיק בי רשים דכתיב כי צדיק ה' צדקות אהב ובי יאות למברי עלמא, אמר לה צדי צדי אנת וצדיק אנת (אפ"ל כפל הלשון רומז לצדיק עליון וצדיק תחתון) אבל אנת צריך למהוי טמירא לית אנת צריך לאתגלאה כל כך (י"ל ע"ד סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, שהיחוד צ"ל מוסתר, וכמו יסוד הוא הדורא דגופא ועכ"ז הגלוי הוא ערוה, ויש להעיר ממ"ש בסידור דרוש ברכת הזימון בהביאור גבי יעקב שנשא שתי אחיות וז"ל והטעם שנק' בשם זה גלוי עריות מה שייכות לאיסור זה בשם גילוי דוקא, אך הענין הוא משום דבעולם האצי' עיקר היחודים כולם הרי הם בעריות דוקא כו' (שהמל' נק' אחותי כו') אלא משום דבאצי' איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון כו' אבל למטה בבי"ע שנקרא עלמא דפרודא א"א שיהי' שם היחוד בעריות כו' עכ"ל וע' מזה בבה"ז פ' תרומה באריכות ד"ה יעקב דהוה שלים אעיל רחימו כו' שאר ב"נ דעבדין כדין מגלין עריין ... ושם ... פני ... שלמעלה ... גבוה ... שור ... הוא ... טמאה ... כמ"כ ... יחוד ... הנ"ל ומזה יובן מ"ש גבי צדיק אבל אנת צ"ל טמירא לית אנת צריך לאתגלאה כי צדיק מורה על

היחוד ויחוד זה מתגלה רק באצי׳ ולא בבי״ע כו׳) בגין דלא למיהב פתחון פה לעלמא, מ״ט נון איהי אתיא (נ׳ דצ״ל אתתא כי הנון כפופה היא במל׳ כמ״ש בפרדס שער האותיות ס״פ י״ז נ׳ כפופה איהי מטרוניתא וכ״כ בזהר פ׳ בהעלותך דף) י׳ דשמא דברית קדישא ורכיב עלה ואתאחד בהדה ורזא דא כד ברא קודב״ה לאדה״ר דו פרצופין בראו ובגין כך אנפוי דיו״ד מהדרא לאחורא כגוונא דא צ׳ כו׳ תו דאנא אין לנסרא לך ולמעבד לך אנפין באנפין עכ״ל. וענין פי׳ היחוד אב״א ופב״א נת׳ במ״א ע״ד השפעת השכל לא ע״י הדבור כ״א ע״י אותיות הכתב.

ב) ז״ל סה״מ סי׳ ע״ה דף ל״ד ע״א עאלת אות צ׳, בי חתימין צדיקים, הכוונה כי הצדיקים חתומים באות ברית קדש הרומז לצדיק יסוד עולם כי אם אינם שלימים בו אפילו יקיימו כל התורה אינם נקראים צדיקים עכ״ל כו׳ וע׳ בזח״א פ׳ לך דצ״ג ע״א ע״פ ועמך כולם צדיקים. אמ״ל צדי אנת דע כי יש אל צ׳ ב׳ בחי׳ זווג העליון חו״ב ע״י בחי׳ הדעת וזווג תחתון ת״ת ומ׳ ע״י היסוד כי כמו שהזווג התחתון לא הוה אנפין באנפין עד דאתקנת לתתא כן הזווג העליון לא אתהדרת אנפין באנפין עד דאתקנת עתיקא עכ״ל ר״ל אתתקנת עתיקא שנתלבש בלבושין כדי שיוכל אורו לבוא בחו״ב עיין בלק״ת פ׳ אמור בהביאור ע״פ ונקדשתי בתוך בנ״י פ״א בענין איך שזווג חו״ב שרשו נמשך מע״ק כו׳. עוד פי׳ שם ענין אות צדיק שהיא נו״ן ויו״ד הנו״ן הוא בינה נ׳ שערי בינה והיו״ד היא חכמה שמאיר בבינה בבחי׳ אחוריים שבה כי פנימי׳ חכמה א״א שיהי׳ מושג כמ״ש במרע״ה וראית את אחורי ופני לא יראו כו׳ והטעם אפ״ל משום כי פנימית אבא הוא פנימי׳ עתי׳ כו׳.

כי צדיק ד׳ צדקות אהב ישר יחזו פנימו. בזח״א בההקדמה דף ב׳ סע״ב עאלת אות צדיק אמרה קמיה רבון עלמא ניחא קמך למברי בי עלמא דאנא בי חתימין צדיקים ואנת דאתקריאת צדיק בי רשים דכתיב כי צדיק ה׳ צדקות אהב, ובי יאות למברי עלמא אמר לה צדי צדי אנת וצדיק אנת אבל אנת צריך למהוי טמירא, לית אנת צריך לאתגליא כל כך, בגין דלא למיהב פתחון פה לעלמא, מ״ט נון איהי אתיא יו״ד דשמא דברית קדישא ורכיב עלה ואתאחד בהדא עכ״ל. הנה בפרדס שער האותיות פרק כ״א באות צ׳, כ׳ וז״ל ולפי המוסכם בזהר ובספר הבהיר כי האות הזה כמשמעו ביסוד עם התייחדו במלכות וצורתו מוכחת עליו שהוא יו״ד יסוד ונו״ן כפופה מל׳ וכן לא נקרא צדיק אלא בהיותו מתייחד בצדק עכ״ל, והנה היחוד צ״ל בהסתר ולא באתגליא, וכמ״ש במד״ר פ׳ בראשית ע״י שהנחש ראה אדם וחוה עוסקים בתשמיש נתקנא בהם וגרם להם כו׳. ואפ״ל עוד דהנה נת׳ בלק״ת בדרושי עשי״ת בד״ה להבין ענין פי׳ הפסוק מי אל כמוך פ״ב וז״ל וזהו פי׳ היחוד

שיהי' יחיד ומיוחד אחר הצמצום וההתפשטות כמו קודם לכן בלי שום שינוי אלא שבעוה"ז אין היחוד שלם עד ימות המשיח שאז עין בעין יראו כו' וראו כל בשר, אבל בעולמות עליונים גם עתה יכול לעשות היחוד שיתגלה יחודו וזהו והופע בהדר גאון עוזך עכ"ל. וזהו שאמר הקב"ה לאות צדיק אבל אנת צריך למהוי טמירא לית אנת צריך לאתגליא כל כך, כיון אות הצדיק מורה על היחוד, ובחי' זו א"א להיות בגילוי בעוה"ז, ועיין בבה"ז פ' תרומה בד"ה יעקב דהוה שלים אעיל רחימו כו' שאר ב"נ דעבדין כדין מגלין עריין כו' דלפי שארי' כו' משא"כ השור כו' דדוקא יעקב שלימו כו' וקודם מ"ת כו' וע' מזה בסידור בדרוש ברכת הזימון.

זח"א דף נ"ג א' פתח ואמר כי צדיק ה' צדקות אהב כו' אבל כי צדיק ה' איהו צדיק ושמיה צדיק, ובג"כ צדקות אהב, ישר איהו ישר כד"א צדיק וישר. בפרדס ערך ישר כ' ישר הוא בשכינה.

ג) **בזח"א** פ' ויחי דרמ"א ע"ב כתיב כי צדיק ד' צדקות אהב דא מלחא בימא, והנה לעיל מיניה הביא פסוק לא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח, וכי אמאי מלח בגין דאיהו ממרק ומבשם מרירו לאטעמא, פי' היסוד ממתיק הדינים של המל', ואי לאו האי מלחא לא יכיל עלמא למסבל מרירתא הדינים של המל'.

ובטו"ב סי' תמ"ז פי' מלח זהו צדקה ע"ד מאמר מלח ממון חסר, וא"כ א"ש כי צדיק ד' צדקות אהב דא מלחא בימא ר"ל ע"י הצדקה ה"ל כמו המלח דכמו שהמלח מקיים הדבר כמ"כ ע"י הצדקה ממשיך בחי' צדיק יסוד עולם שמקיים מדת המל' המחי' בי"ע, וע' פרדס ערך מלח.

ישר יחזו פנימו כי צדיק הוא עדיין אב"א כמש"ל שהיו"ד עומד אב"א עם הנו"ן שהיו"ד הוא יסוד והנו"ן הוא מל' והם אב"א, ובחי' ישר זהו יחזו פנימו שיהיו בבחי' פב"פ.

ססי' י"ז

אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך.

והנה להבין ויבקשו פני זו צדקה, יש להבין תחילה מהו ענין פני ובלק"ת בד"ה ביום השמיני עצרת בן חכם ישמח אב, פי' עד"מ אב שרוצה להבין חכמת הבן אזי מסתיר א"ע ממנו כו' בכדי שיבקשנו הבן וימצאנו כו', כן הנה כתיב בכסא ליום חגינו שמסתיר ומכסה א"ע בר"ה הוא יום הדין כו' אבל ואנכי הסתר אסתיר א"ע ביום ההוא כתי' בפ' וילך שבחי' ההסתר וההעלם בזה אינו בבחי' הסתר והעלם אמיתי כו' אלא שכדי שיבקש פניו כו', וזהו

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא דהיינו בחי׳ ועבד הלוי הוא, ובהקיצור שם סעי׳ א׳ שהו״ע הנסירה בר״ה דהיינו הסתלקות פנימיות המוחין דז״א שמסתלקים מלהאיר בהמדות ונכללי׳ במקורם בחי׳ בינה הנק׳ ביום ההוא, וענין זה הוא מבואר בזהר פ׳ אמור דצ״ט סע״א ת״ח כד ההוא שופר עילאה דנהירו דכולא בי׳ (היינו בינה שבה התגלית ע״ק, ומשם ג״כ שורש המוחין דז״א, ע׳ זח״ג פ׳ ויקרא די״ג ע״א ע״פ שאו ידיכם קודש וברכו את הוי׳, ובז״ה שם, ועמ״ש בזה בלק״ת בשה״ש בד״ה צאינה וראינה דרוש הראשון) אסתליק ולא נהיר לבנין (וזהו כענין שאין השב שלם שבחי׳ י״ה אין מאירים בו״ה, עיין בלק״ת ר״פ ראה בד״ה ראה אנכי נותן) כדין דינין אתערו (עיין זח״ג נשא דקל״ז ע״ב ובשעתא דלא אתגליא היינו ע״ק בז״א אזי כל זיינין ודינין דז״א זמינין כו׳, ועמ״ש בדרוש תיבת נח איך מוחין דגדלות דוחין הדינים כו׳) ובפי׳ הרמ״ז שם דהיינו שנה״י עם המוחין שהיו מלובשים בהם ומאירים בז״א מהם מסתלקים מז״א, וזהו ולא נהיר לבנין, היינו כי אחר הסתלקות המוחין מז״א הוא חוזר למדריגת ו״ק כו׳, ועיין מענין המוחין ולבושיהם בכוונת קידוש דליל שבת שהם ע׳ תיבין נגד ד׳ מוחין ולבושיהם נה״י דאימא, ועיין בסידור בד״ה השמים מספרים כו׳ כדין דינין אתערו ע״ש בהרמ״ז, ולפע״ד י״ל מחמת שנשאר ז״א רק ו״ק לכן הוא דינין וכנ״ל שעיקר מיתוק הדינין נמשך ע״י מוחין דגדלות, וכמ״ש בזח״ג פ׳ שלח דקס״א ע״ב ע״פ ועתה יגדל נא כח אד׳, נמצא עכ״פ לפ״ז בחי׳ הסתר אסתיר פני ביום ההוא דשייך על בחי׳ בכסה, זהו הסתלקות הג׳ ראשונות כחב״ד מז״א, וא״כ זהו ע״ד שנתבאר בזהר ויגש דר״י ובפ׳ ויקרא ד״כ ע״ב מענין קוב״ה בגלותא סליק לעילא לעילא וכמו שנת׳ בת״א פ׳ וארא בד״ה וארא אל אברהם, וזהו דבגמרא פ״ק דחגיגה ד״ה תחילת ע״ב מובן דהפי׳ הסתר אסתיר פני ביום ההוא שההסתר ענינו מבחי׳ ביום, ר״ל שאין מאיר בחי׳ יום כ״א בחי׳ לילה, ע״ש בפרש״י ד״ה בחלום אדבר בו, והענין דאיתא בילקוט פ׳ עקב רמז תתס״ג בשם ילמדנו ע״פ והי׳ אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום שאם אתם שומעים מצותי אני מאירם כיום שנאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע משא״כ כשאינם שומעים אל המצות אין מאיר בחי׳ יום כ״א בחי׳ לילה, וביאור ענין מדת לילה ומדת יום יובן ע״פ המבואר בת״א פ׳ מקץ בד״ה רני ושמחי דרוש השני בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא, ולכן כשקודב״ה בג׳ סליק לעילא לעילא היינו שאין מאיר למטה מבחי׳ יום כי ביום מאיר בחי׳ קדוש, ולכן המלאכים אומרים קדוש ביום ובלילה אומרים ברוך, ועיין בת״א ס״פ ויצא בד״ה וישכם לבן בבוקר ובזח״ג פ׳ בלק דר״ד ע״פ ה׳ בקר תשמע קולי, ולכן נק׳ הגלות לילה כמארז״ל פ״ב דחגיגה י״ב ב׳, ואיכא דאמרי אר״ל כל העוסק בתורה בעוה״ז שהוא דומה ללילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד בעוה״ב שהוא דומה ליום שנאמר יומם יצוה ה׳ חסדו מ״ט משום ובלילה שירה עמי, א״כ בחי׳ הסתר אסתיר פני ביום ההוא שאין מאיר בחי׳ יום כלל כ״א בלילה, וההפרש בין הסתר פנים דגלות ובין בחי׳ בכסה דר״ה הוא שבגלות הרי הסתר זה אמיתי עד קץ הימין, ובר״ה בחי׳ בכסה אינו אלא ליום חגינו שההסתר אינו אמיתי אלא כדי שיחפשנו הבן, ע״ד דרשו ה׳ בהמצאו

אלו עשרת ימי תשובה, ואז ע"י השופר נמשך גילוי בחי' פני, כמ"ש אשרי העם יודעי תרועה באור פניך יהלכון, ולכן ר"ה הוא יום טוב וכתיב את האור כי טוב, משא"כ הגלות נק' לילה, ומ"מ גם גילוי בחי' יום לע"ל זהו ע"י שופר גדול, היינו מ"ש והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו', וא"כ המורם מכל זה דבחי' פני זהו ג' ראשונות חב"ד או כח"ב, שבהם מאיר בחי' עתיק וכנ"ל. וא"כ פי' ויבקשו פני זו צדקה צ"ל שע"י הצדקה שהוא התעוררות מדת הרחמנות להשפיע במדת טובו וחסדו להחיות רוח שפלים, ועי"ז אתעדל"ע להמשיך בחי' דרך הוי' שהוא המשכת אור א"ס ב"ה ממש ולא להיות אסתלק לעילא לעילא, וכמבואר בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' בפי' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה שהוא דרך והמשכה מאור א"ס להיות שם הוי', והיינו ע"ד שאו ידיכם קדש שהוא עת"י ומשם נמשך וברכו את הוי', וא"כ ג"כ יהי' השם שלם ויאיר בחי' י"ה שהוא המוחין ג"ר בבחי' ו"ה, וכמו שפי' בלק"ת מהאריז"ל בזכרי' ע"פ ביום ההוא יהי' הוי' אחד כו', שיהא קבועים הג"ר בז"ת כו', וזהו אני בצדק אחזה פניך שע"י הצדק שהוא צדקה ממשיך בחי' פניך, וזהו ע"ד מ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון ושם פ"ד בפי' כי כל מצותיך צדק, וע' באג"ה סי' י"ז ד"ה נודע דבאתעדל"ת בפירוש רחבה מצותך מאד.

לענין ויבקשו פני זו צדקה, עיין באג"ה סי' י"ב בד"ה והי' מעשה הצדקה שלום והשלום נמשך במלך שהשלום שלו, וזהו בחי' פני, ועיין בהביאור ע"פ כי אתה נרי בענין והוי' דא"א יגיה חשכי, והמשכה זו ע"י הצדקה, והטעם כי בצדקה כתיב לשון זריעה זורע צדקות כמו הגרעין שנזרע שמצמיח הרבה כו' ע"ש, ועיין עוד מענין צדקה בתו"א בתחילתו בד"ה השמים כסאי בפי' וצדקה תרומם גוי, שמעלה נה"י בחי' ג' לבחי' יו"ד ע"י הוי"ו כו', ועיין מענין וצדקה תרומם גוי בלק"ת בד"ה ושמתי כדכד ספ"ב שזהו"ע בכל מאדך בכל ממונך, ושם רפ"ג שזהו ענין וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה, ועיין עוד בת"א ס"פ וישב בד"ה בכ"ה בכסלו בענין עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא שמבחי' צדקה נעשה עטרת תפארת שיבה הוא בחי' הדרת פנים יאר ה' פניו אליך, ור"ל כי שיבה זהו בחי' י"ג ת"ד, שהן י"ג מדות הרחמים זהו הנק' שיבה, ותפארת שיבה זו הדרת פנים יאר ה' פניו אליך. הרי פי' פשוט לענין ויבקשו פני זו צדקה שהיא המשכת עטרת תפארת שיבה, וע"ש עוד בענין וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו, ומ"ש ע"ז באג"ה סי' ג' וכובע ישועה היינו בחי' כתר.

קיצור. ויבקשו פני זו צדקה, כי לפעמים הסתר אסתיר פני המוחין ג"ר דז"א מסתלקי' ממנו ונכללים בבינה הנק' ביום ההוא, וכענין שאין השם שלם, שבחי' י"ה הנק' אבהן אין מאירים בו"ה הנק' בנים, וזהו"ע בכסה דר"ה ואז נק' רשית השנה רשית חסר אלף דראשית, וזהו כענין המבואר בזהר ויגש ע"פ כי איננו דאסתלק הוא"ו מבחי' ה' תתאה לעילא לעילא, גם פי' אסתיר פני ביום שאין מאיר בחי' יום כ"א בחי' לילה, וע"י הצדקה

נמשך יאר ה׳ פניו, כמ״ש באברהם ושמרו דרך הוי׳ לעשות צדקה, ודרך הוי׳ היינו שיהי׳ השם שלם, וזהו אני בצדק אחזה פניך, וזהו כי כל מצותיך צדק, וזהו ג״כ והי׳ מעשה הצדקה שלום והשלום חיבור י״ה עם ו״ה, עיין בד״ה החלצו מאתכם, וזהו עטרת תפארת שיבה, שיבה י״ג מדות הרחמים, ותפארת שיבה יאר ה׳ פניו, וכ״ז בדרך צדקה תמצא, א״כ ויבקשו פני זו צדקה, וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו, והכח הזה בצדקה כי נק׳ זורע צדקה ובזריעת הגרעין מאיר בו כח הצומח שהוא בחי׳ א״ס, ולכן ומצמיח ישועות הנמשכים מבחי׳ כובע ישועה, וצדקה תרומם גוי, בכל מאדך בכל ממונך, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא.

ב) **עמ״ש** בבוך תילים שבתחילת הבוך דף ה׳ ע״ב ע״פ לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי׳ אבקש, תילים כ״ז ה׳, וממ״ש ע״ז בזח״ג פ׳ אמור דצ״ג ע״ב, ומענין שלש פעמים בשנה יראה את פני ה׳ אלקיך, בזח״ג פ׳ בחקתי דף קי״ג ע״ב מבואר ששרש העני בחי׳ סיהרא דלית לה רק מה דיהיב לה שמשא, א״כ ע״י צדקה לעני ממשיך ההשפעה מבחי׳ שמשא בסיהרא, ועיין מזה בתו״א פ׳ יתרו בד״ה בחדש השלישי, וזהו שנק׳ שמש צדקה משום שהצדקה ממשיך יחוד שמשא וסיהרא, וגם עי״ז אלנ׳ דחיי שריא עליה ממש, לכן זהו ויבקשו פני זו צדקה, ובבחיי פ׳ כי תשא בפי׳ אם אין פניך הולכים עמנו דפניך היינו תפארת.

עפ״ז יש להבין משארז״ל פ״ק דב״ב ד״י ע״א רבי אלעזר יהיב פרוטה לעני והדר מצלי שנאמר אני בצדק אחזה פניך, כי הנה פי׳ מצלי ל׳ הטיה כדפי׳ בלק״ת פ׳ חוקת בד״ה ע״כ יאמרו המושלים בואו חשבון ושם דענין הטייה היינו המשכות הרצון יהי רצון, וזהו ענין שמל׳ דאצי׳ נעשית עתיק וכתר לבריאה, ולכן ע״י הצדקה שממשיך מבחינת שמשא ת״ת בסיהרא מל׳, אזי אח״כ שייך שמל׳ דאצי׳ נעשית עתיק לבריאה וזהו יחיד חי העולמים מלך, ועיין זהר ויגש דר״ו ע״ב ע״פ כי הנה המלכים נועדו דקאי על יחוד שמשא וסיהרא, עי״ז עברו יחדיו שנמתקי׳ הדינים ומאיר הרצון כו׳, והיינו ענין והדר מצלי כו׳, עיין בסידור בד״ה הקול קול יעקב בפי׳ אחזה פניך שיש בחי׳ זו בתפלה, והיינו כי ג׳ תפלות כנגד ג׳ אבות שהם כנגד ג׳ רגלים שנאמר בהם יראה את פני ה׳ אלקיך, ועמ״ש ע״פ תפלה לעני כי יעטוף בענין מלוה ה׳ חונן דל דארז״ל כביכול עבד לוה לאיש מלוה, כי עיקר בריאת העולם שיהיו עניים בכדי שע״י הצדקה שישפיע להם יהי׳ יחוד שמשא וסיהרא, וע״י יחוד זה נמשך בחי׳ שלמעלה משניהם, ולכן נק׳ מלוה ה׳ לכן עי״ז ויבקשו פני זו צדקה.

אשבעה בהקיץ תמונתך, במד״ר פ׳ בראשית פכ״א פי׳ בהקיץ תמונתך לכשיקיץ אותו שנברא בדמותך באותה שעה אני בצדק אחזה פניך באותה שעה אני מצדיקו מאותה גזירה, באותה שעה הן האדם הי׳ כאחד ממנו, פי׳ לכשיקיץ לכשיקום אדה״ר בתחיי׳ ע״ד ורבים מישני אדמת עפר יקיצו כו׳ ואז באותה שעה אני בצדק אחזה פניך, ע״ד ואמר ביום ההוא

הנה אלקינו זה כו׳, דמה שעכשיו בחי׳ ביום ההוא שנאמר בו הסתר אסתיר פני ביום ההוא לע״ל יומשך ממנו בחי׳ זה בבחי׳ אחזה פניך כו׳.

והנה בזח״ג פ׳ אחרי דע״ב תחילת ע״א ע״פ אשר על דרך תמנתה מאי תמנתה כד״א ותמונת ה׳ יביט, ופי׳ במק״מ וז״ל הוא פרצוף זעיר שהי׳ מסתכל משרע״ה בו כמ״ש בפ׳ ואתחנן דרס״א ע״א, נמצא שהמל׳ שהיא פתח עינים היא על דרך תמנתה שהוא זעיר עכ״ל, ועיין בזח״ג פ׳ אמור דצ״ה ע״א ע״פ פתחי לי אנת הוא פתחא לאעלאה לי ובזהר פ׳ ואתחנן דרס״א ע״א, מאי ותמונה אינכם רואים מאי ותמונה כד״א ותמונת ה׳ יביט כו׳, וכ׳ במק״מ שם שמשרע״ה השיג לראות פרצוף הת״ת וזהו ותמונת ה׳ יביט, אבל ישראל אמר להם משה רבע״ה ותמונה אינכם רואים שהוא פרצוף התפארת זולתי קול, שהיא המל׳ עכ״ל. ומה שנק׳ התפארת תמונת ה׳ היינו ע״ד אדם אדמה לעליון שהוא א״א. כי באמת אור א״ס ב״ה לאו מכל אלין מדות איהו כלל וכולא לאחזאה איך מתנהג עלמא, ולכן מתצמצם בבחי׳ כמראה אדם, ועיין מזה באג״ה סי׳ ז׳ ד״ה אשרינו מה טוב חלקינו כו׳, ולכן נק׳ תמונת הוי׳, שהרי המד״ר מפרש תמונתך על אדה״ר לפי שנאמר בו בצלמינו כדמותינו לכן כ״ש ביותר יש לפרש כן על הבחי׳ ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו׳, שבחי׳ זו נק׳ תמונת הוי׳ שעי״ז מאיר שם הוי׳ שהוא ע״ק בעולמות, והנה בבחי׳ זו נאמר עורה למה תישן.

י״ח ז׳

בצר לי אקרא ד׳.

ובמד״ר ר״פ ואתחנן דף עשרה לשונות נק׳ תפלה, ביצור וקריאה שנאמר בצר לי אקרא ד׳. לכאורה אינו מובן דהא פי׳ בצר לי אקרא ד׳ היינו כאשר צר לו לאדם, ומה זה ענין לענין ביצור. אך י״ל כמ״ש במד״ר פ׳ כי תשא ס״פ מם אל יהא אדם מניח בצרו כו׳ אמר הקב״ה אני הוא בצרכן של אבותיכם א״ל אתם אל תניחו אותו דכתיב והי׳ שדי בצריך איוב כ״ב, עשה אותו בצרך שיהא עמך בצרך שמגיע אתכם דכתיב עמו אנכי בצרה, ופי׳ המ״כ אל יהא אדם מניח בצרו חזקתו ומנהג אבותיו, וזהו אמר הקב״ה אני בצרכן של אבותיכם ר״ל חזקתן של אבותיכם וזהו כמ״ש ארחמך ה׳ חזקי תלים סי׳ י״ח יב׳ ות״י ה׳ תוקפתי, לפ״ז י״ל מה שאומר המד״ר שהתפלה נק׳ ביצור היינו שע״י התפלה ממשיכים שיהא הקב״ה בצירן וחוזקו של ישראל, וזהו והי׳ שדי בצריך, ר״ל חוזקך, ומ״ש שם שדי פי׳ הרמב״ן שזהו ל׳ שמשדד המערכות, ע׳ בהרמב״ן בפ׳ וארא. ד״א בצריך שאם באו שונאיהם אהי׳ כנגדן שנאמר והי׳ שדי בצריך, ד״א שנעשה חומותיך ואין בצריך אלא

חומה כד"א מבצר משגב חומותיך בעשי' סי' כ"ט, ועמ"ש ע"פ אני חומה ושדי כמגדלות, ובפרדס ערך חומה כ' שהמל' נק' חומה כי היא סובבת על ישראל וגם הביא פסוק ואני אהי' להם חומת אש סביב ואש היינו בינה, ובמא"א אות חי"ת סט"ז חומה נק' המל' נקבה תסובב גבר חומה נק' אורות מקיפים, אמר הקב"ה בעוה"ז אני חומה לכם וכן לע"ל כשיבנה ציון אני נעשה להם חומה שנאמר ואני אהי' להם נאום ה' חומת אש סביב, י"ל חומה דעכשיו שהקב"ה חומה לנו בעוה"ז היא מבחי' מל' כנס"י שהיא סובבת על ישראל כנ"ל, וחומה דלע"ל זהו מבחי' בינה שעז"נ ואני אהי' לה נאם ה' חומת אש, גם חומת אותיות חמות.

י"ח ל"ד

משוה רגלי כאילות, ע' פרש"י, ויש לפרש רגלי היא האמונה כנז' באגה"ק בתחילתו ע"פ חגרה בעוז מתניה כו', והנה מבואר אצלינו בענין ר"ח שהנשים לא רצו ליתן נזמיהן לעגל כו', כי להיותן נמשכים מבחי' מל' שהוא בחי' ומלכותו בכל משלה, שהוא בחי' ראש על כל הע' שרים והם בטילים אצלה, לכן אצלם יותר חזקה הידיעה ואמונה זו איך כי אני ה' בקרב הארץ דוקא ולאפוקי מאותן האומרים על השמים כבודו כו' יעו"ש.

וז"ש ר"ש רגלי הנקבות עומדות ביותר יותר כלומר שבחי' האמונה הי' ביותר יותר אצל הנשים דדור המדבר מבאנשים, ולהיות דהע"ה ג"כ בחי' מל', לכן אמר משוה רגלי כאילות, ועמ"ש במ"א ע"פ יחולל אילות כו', וענין ועל במותי יעמידני כי דהע"ה בא מרות שהיא נתבררה ממואב חכמה דקליפה הנק' במות ארנון כמ"ש במ"א כו', ע"י חוזק הרגלים יתחזקו המוחין ואז יוכלו לברר כו'.

י"ט ב'

השמים מספרים פי' זהר ח"א ח' א' מספרין מתנהרין, וח"ב קל"ו ב' פי' דנצצי בנהירו דשלימו דספר עילאה, לפ"ז השמים היינו ז"א אש ומים וכמ"ש המק"מ בח"א ח' א' ופי' דמתנהרין בנהירו דספר עילאה היא בחי' בינה וגם כללות ג' בחי' סופר ספר וספור שהם חב"ד כן פי' המק"מ בח"ב קל"ו ב', אמנם בח"ב ק"ה א' פי' הזהר להפך דהשמים ר"ל על בינה מספרים היינו ז"א שנק' מספר וזהו מונה מספר לכוכבים והשמים מספרים ר"ל שמרוויחים ג"כ השם של בחי' מספר על היותם מקור לבחי' מספר הנ"ל כמו שהאם מקור להבן אף שהוא זכר והיא נקבה כו', וצ"ע בסידור גבי מונה

מספר כו׳ ולתבונתו אין מספר כו׳ ועמ״ש בענין קדש שבחושבנא כו׳ ד״ה ביום השמע״צ.

כבוד אל פי׳ זהר ח״א ח׳ א׳ כבוד כלה וכן בח״ב קל״ו ב׳ פי׳ ג״כ שהוא בחי׳ מלכות.

ומעשה פי׳ בח״א ח׳ א׳ שהידים הן חו״ג ומעשה ידיו כ׳ המק״מ שם דר״ל הנשמות ששרשן מחו״ג ונ׳ שהוא ע״ד מ״ש בס״י ע״ס במספר עשר אצבעות כו׳ וברית יחיד מכוון באמצע כו׳. מגיד הרקיע הוא יסוד אי׳ יסוד דנוק׳ וע׳ מ״ש במ״א גבי מתיבתא דרקיע אור מים רקיע ור״ל כי מעשה ידיו זהו ע״ד בחי׳ מים היינו הטפה ונמשך בבחי׳ רקיע לכן ומעשה ידיו מגיד הרקיע. אמנם בח״ב קל״ו ב׳ פי׳ משעה ידיו זהו הטל ששרשו ממו״ס ונמשך לחו״ג שבדעת ומשם ליסוד ז״א הנק׳ רקיע כדי להשפיע אח״כ למלכות ועמ״ש במ״א ע״פ שאו ידיכם בד״ה צאינה וראינה וע״פ מש״ש יובן יותר ענין ומעשה ידיו לפמ״ש בח״א ח׳ א׳ דנ׳ יותר בפי׳ ומעשה ידיו לדעת הזהר ח״א ח׳ ב׳ דר״ל מה שהנשמות הנק׳ מעשה ידיו הם פועלי׳ באתעדל״ת שלהם לקשט הכלה וזהו כמש״ש פי׳ שאו ידיכם וברכו כו׳ ומגיד הרקיע י״ל ג״כ שהוא בינה ע״ד וברכו וזהו לא זז מחבבה עד שקראה אמי כו׳.

ב) **יום** ליום כו׳ לפמ״ש בח״א ח׳ ב׳ ר״ל מדו׳ עליונות דזו״נ משבחין לההוא אמר היינו ההתעוררות התורה שמלמטה למעלה כענין ומעשה ידיו ולפי׳ הזהר ח״ב קל״ו ב׳ הפי׳ שמדו׳ דז״א ממשיכי׳ האמ״ר הנמשך מלמעלה למטה היינו בחי׳ מספרים וטל הנ״ל להשפיעו למל׳. ולילה ללילה פי׳ הזהר ח״א הם מדות דמל׳ ולפי׳ חלק . . . הם מרכבה דמל׳.

ג) **אין** אמר לפי׳ הזהר ח״א קאי על מלמטלמ״ע שדיבורי׳ והבלי׳ היוצאים מהבל העוסק בתורה אינו כשאר דברי׳ אלא בכל הארץ יצא קום שנעשו מהם ארץ ושמים כמש״ש הזהר דף ד׳ ע״ב והם שמים חדשים וארץ חדשה וזהו בכל הארץ יצא קום קו המדה וקצה תבל ע״ש ברמ״ז ולפי׳ הזהר ח״ב קאי על המשכ׳ שמלמעלה למטה שהוא אין אמר בקלא דמשתמע אלא בלי נשמע קולם קלא דלא אשתמע כו׳.

לשמש שם אהל לפי׳ דח״א הכוונה בה״ם ר״ל ברקיעי׳ שנעשו מהבל הדבור שמלמטלמ״ע הנה הז״א הנק׳ שמש ושוי מדורי׳ בהו והוא ע״ד ואלין מיליא יהון לרקיעיא ותמן מאן שריא הלא ההוא שמשא ולפי׳ דחלק ב׳ הוא מלמעלמ״ט והמק״מ כ׳ דהשמש ז״א הוא האהל שבו נכנסי׳ המוחין דאו״א ורבינו פי׳ דשמש הוא יסוד אבא.

והוא כחתן לפי׳ דחלק א׳ חופתו הם רקיעים הנ״ל שנעשו ע״י תורה דמלמטלמ״ע והוא כמו שמים חדשים ויוצא משם למל׳ הנק׳ מגדל והיא בחי׳ ארץ חמדה וע׳ בח״א ד״ו בפי׳ מגדלא ולפי׳ דחלק ב׳ חופתו זהו בחי׳ עדן (ישיש גימ׳ תרך רמ״ז ח״א ד״ח) חו״ב, לרוץ ארח יסוד דנוק׳, וע׳ זהר

ח״ג קמ״ח ב׳ פי׳ והוא כחתן כו׳ ושם כ׳ הרמ״ז דחופתו זהו ת״ת דאי׳ שנעשה כתר לז״א.

מקצה השמים לפי׳ דחלק א׳ הוא יסוד אי׳ וכ״פ בח״ג קמ״ח ב׳ וזהו קצהו העליון דז״א הנק׳ שמי׳ וקצהו התחתון זהו יסוד ז״א כ״כ המק״מ בח״ב קל״ז והרמ״ז בח״א ט׳ א׳ וזהו ותקופתו על קצותם ר״ל קצהו התחתון כ״כ בחלק א׳ ט׳ א׳, ובחלק ב׳ קל״ז פי׳ ותקופתו בע״א, ואין נסתר מחמתו לד׳ הרמ״ז בחלק א׳ ד״ט ר״ל שיש בו מכללו׳ כל הרמ״ח איברי׳ וע׳ בד״ה והי׳ לכם לציצית וכו׳.

תורת ה׳ תמימה לפי׳ חלק ב׳ קל״ז קאי על מל׳ שע״י יחוד הנ״ל נעשה תשבע״פ מל׳ במדרגת בינה שיש בה נש״ב וכו׳, ולפי׳ דחלק ט׳ קאי על ז״א שיש בו ו״ק נגד ו׳ בחי׳ תורת עדות כו׳ יראת משפט, וע׳ זהר ח״א קפ״ד ב׳ בפסוק תורת כו׳ וברע״מ משפטים קי״ח ב׳ והכי שכינתא תורת ה׳ תמימה משמע דקאי על תשבע״פ וברע״מ פ׳ צו כ״ז ב׳ תמימה בלבושהא וכו׳ ע״ש.

יראת וכו׳ קדושים פ׳ ע״ב וברע״מ ס״פ עקב.

י״ט י״א

הנחמדים מזהב, ברמ״ז ר״פ קרח. וי״ל ע״פ ב׳ אופנים, הא׳ עפמש״ר בענין דוד זמירות קרית להו, שמעלתה זו שהעולמו׳ בטלים אליה זהו חיצוניותה כו׳, וכך זהב ופז חו״ב דא״א זהו שרש הנאצלים, וכמו זהב ופז א״צ רק כשהנשמה בגוף, כך זהו שרש הנאצלים גופין תקינת לון, וכמו ע״י זהב יוכל לקנות חיות רב כך זהו שרש החיות מקור הגבו׳ כי הדם הוא הנפש כו׳, גם פ״ז שאמר והי׳ העולם, אבל מצד שרש התו׳ מדעת דעת״י שהוא למעלה משרש האצי׳ אין לכנותו זהב כו׳ כי זהו למעלה מגופין וכלי׳ ואינו מתלבש כלל בשרש הנאצלים רק דעת״י מתלבשי׳ כו׳, גם י״ל זהב כמו זמירות הכל ענין א׳ רצון כו׳ משא״כ פנימי׳.

או י״ל ע״ד מ״ש בתרומה קל״ה זהב ר״ה וכו׳ ואעפ״כ תורה גבוה יותר כי בה מעלה יתירה מבמצות שכל העוסק בתורת עולה אף גם בלא זמן הקרבה כאלו הקריב כו׳, א״כ ר״ה ויוהכ״פ תלוי׳ בזמן ומקום משא״כ התורה, וזהו וזאת התרומה כו׳ ממכ״ע מקבלת מזהב וכסף כו׳ והוא חיות העולמות וז״ע ר״ה כו׳ אבל התורה שעשועי המלך בעצמותו כו׳.

עוי״ל עפמ״ש בביאור דהחלצו שיש בחי׳ שלמעלה ממקור השכל שהוא המחבר מקור השכל להיות גילוי כו׳ וזהו הד״ע דאוירא כו׳ וזהו הנחמדים מזהב ומפז שהם חו״ב דא״א משכיל ושכל כי זהו המחבר כו׳ והוא למעלה

יותר כו', גם ע"י ד"ע הנ"ל נמשך דעת גם בנשמות דבי"ע ע' בד"ה ואה"מ ובביאור שע"פ קול דודי, והעיקר כי עולם חסד יבנה ובינה הנק' זהב למעלה מחיות העולמות ולכן אמרו ברבות לא הי' העולם כדאי להשתמש בזהב רק בשביל בהמ"ק ואעפ"כ התורה הנחמדים מזהב כו' כי אורייתא מח"נ שגבוה מהבינה.

כ"ז ח'

לך אמר לבי, בזהר פ' אמור ד"ה אלה מועדי ה' לך בגינך כו' כנס"י נקרא ליבא והיא ה' אחרונה של שם הוי' ברוך הוא וזהו בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, פירוש ועיקר הדיבור היא מקור נשמותיהם של ישראל והבל הדיבור הוא חיות כל צבאם וההפרש ביניהם שבבחי' דיבור ישנה דעתו ובינה צירופי אותיות להבין דבר מתוך דבר משא"כ כו', ובקשו פי' מוחין חכמה ובינה פי' נקודת הרצון ותשוקה שבכל או"א מישראל מבקש פנים לאותה נקודה שיהי' בדעת ובינה ודו"ר הוא רגל רביעי מהמרכבה וזהו אמרו את פניך ה' כו' להמשיך פנים מפנים העליון וגו' וזהו כוונת לולב להמשיך פנים ללא אחת שאלתי שיהי' אחדות למטה שהוא כלל נשמותיהם של ישראל נק' אחת היא יונתי וגו' למשרי אחד באחד אותה אבקש אות שלה אות אמת היא בחי' את פניך ה' כו' שבתי בבתי ה' היא התורה כו' כי יצפנני בסוכה כו' וד"ל.

סי' למ"ד פסוק ג' ד'

שועתי אליך ותרפאני.

מד"ר אמור ס"פ ר"ח שזה אמר מרדכי, מוכח דהגאולה מהצרה נק' רפואה, גם כפשוטו י"ל שהרי היו עומדים למות א"כ אין לך חולי גדול מזה, לכן ההצלה ממות לחיים אין לך רפואה גדולה מזו, גם תורה נק' רפואה כמ"ש רפאות תהי לשריך, וכתיב לכל בשרו מרפא, כ"כ בעה"כ של הסדר הדורות ובת"א ס"פ בראשית בד"ה צאינה וראינה פי' שע"י התורה ממשיכים אור חדש מלמעלה מן הצמצום והקו וחוט כמ"ש קול דודי כו' מדלג כו' לכן ג"כ אמר מרדכי שועתי אליך ותרפאני כי הרי בפורים וקבל היהודים שאז דוקא נתקבל בהם התורה, גם ארז"ל גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, ועמ"ש ע"פ רפאני ד' וארפא, וכתיב רפאה נפשי כי חטאתי לך תלים מ"א, ארפא משובתם, כי ע"י התשובה ג"כ ממשיכים אור חדש למלאות כל הפגמים כמ"ש בסידור בד"ה אני לדודי כו'. ענין שועתי נזכר בזח"ב פ' שמות די"ט ע"פ ותעל שועתם אל האלקים, והביא שם פסוק שמעה תפלתי ד' ושועתי

האזינה תלים ל"ט, שועתי אליך ותרפאני, שועתי זהו תפלה וצעקה שצועק ואינו אומר כלום.

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד.

במד"ר פ' נשא פי"ב דרמ"ט ע"א דבר אחר נוצר תאנה יאכל פריי' משלי סי' כ"ז אין הקב"ה מקפח שכר ברי' בכל מקום שאדם יגע ונותן נפשו על הדבר אין הקב"ה מקפח שכרו, רצונך לידע שלמה בנה בהמ"ק שנאמר ויבן שלמה את הבית ויכלהו במלכים א' סי' וא"ו, ובשביל שנתן דוד נפשו על בהמ"ק שנבנה שנאמר זכור ד' לדוד את כל ענותו וגו' אם אבא באהל ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא מקום לה' לא קיפח הקב"ה שכרו אלא הכתיבו על שמו מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, לשלמה אין כתיב כאן אלא לדוד הוי נוצר תאנה יאכל פריי'.

ב) **בשה"ש** רבה בפסוק שיר השירים, מזמור שיר חנוכת הבית לדוד סברין מימר דוד אמרן כו' עד שלמה אמרו ותלה אותו בדוד. ילקוט ח"א דף ע' עמוד א', דף רי"ד ע"א פ' נשא רמז תשי"א כמ"ש במדרש רבה נשא פי"ב הנ"ל, דף רס"ח ב' ס"פ ואתחנן רמז תתמ"ה נזכר רק זה הלשון בנימין בין כתפיו שכן ואני בונה אותו. (ח"ב) דף ב' ב' ביהושע רמז ב' כעין מ"ש בילקוט פ' נשא רמז תשי"א, דף כ"א עמוד ד' בשמואל ב' רמז קמ"ה ע"פ האתה תבנה לי בית אמ"ל הקב"ה שאם אתה בונה אותו הרי הוא קיים ואינו חרב אמ"ל והרי יפה אמ"ל הקב"ה גלוי וידוע לפני שהם עתידים לחטוא ואני מפיג חמתי בו ומחריבו והם נצולין כו' אמ"ל הקב"ה חייך הואיל ואת חשבת לבנותו אע"פ ששלמה בנך בונהו לשמך אני נותנו שנאמר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד עכ"ל. והטעם שאילו דוד בונה אותו לא הי' חרב י"ל ע"ד המבואר בתו"א פ' יתרו בהביאור ע"פ זכור ושמור בדבור אחד נאמרו שמלכות דוד שרשה מבחי' ע"ק כתר עליון ששם אני ה' לא שניתי וזהו ענין רמה קרני דוד שנמשח בקרן, וכה"ג איתא במד"ר פ' ויצא פע"א בענין הגדולה לאה, גדולה במתנותי' דוד לעולם כו' וה"ע ה' גדולה לאה ששם התגלות ע"ק כו' ע"כ אילו נבנה בהמ"ק על ידו הי' ג"כ קיים לעולם, ועד"ז איתא באור החיים פ' ואתחנן בענין בקשת משה ליכנס לארץ שאילו משה בנה בהמ"ק לא הי' נחרב לעולם וכ"כ בספר מגלה עמוקות. דף ק' עמוד ג' דף ק"ט עמוד ד' דף קי"ט עמוד ג' דף קע"ג עמוד ב' דף קפ"ג עמוד ג'. של"ה דף ש"ב עמוד ב'.

בילקוט ח"ב סוף תרי עשר דף פ"ח עמוד ג' ע"פ זכרו תורת משה עבדי, והלא תורת ד' היא שנאמר תורת ד' תמימה אלא לפי שנתן נפשו עלי' נקראת על שמו כו' כיוצא בו מזמור שיר חנוכת הבית לדוד כו' וכנ"ל

בילקוט פ׳ נשא רמז תשי״א דף רי״ד ע״א, ומסיים בילקוט כאן רבי אבא אומר אם חפצת התורה סופך שתקרא על שמך א״ר יודן בתורת ד׳ אין כתיב כאן אלא ובתורתו יהגה כו׳ שתהא נקראת על שמו כגון משנתו של ר׳ חייא ושל בר קפרא ושל רבי אושעיא וכיוצא בהם כו׳.

בתלים רמז תשי״ג דף קוף עמוד ג׳, ע״פ מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, וכי דוד בנאו כו׳ (המכוון ע״ד הנז״ל וכן מסיים כאן אח״כ) למה מזמור שיר כנגד בהמ״ק של מעלה ובהמ״ק של מטה.

שם רמז תשפ״ד ע״פ ולך ד׳ החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו, מעשהו אין כתיב כאן אלא כמעשהו כו׳ חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה הקב״ה מעלה עליו שעשאה מנין אתה למד מדוד שהי׳ מצטער לבנות בהמ״ק כו׳ א״ל הקב״ה הואיל וחשבת לבנותו לשמך אני כותבו שנאמר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד.

ברמז תתמ״ג דף קי״ט ג׳ ע״פ ואתה מרום לעולם ד׳.

ברמז תתקס״ח בקהלת סי׳ ע״פ כי יש אדם שעמלו בחכמה זה שלמה ויחכם מכל האדם ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו זה דוד שנאמר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, לשלמה אין כתיב כאן אלא לדוד. ויש להבין בזה קצת עפמ״ש בלק״ת פ׳ ראה בהקיצור לד״ה ושמתי כדכד דרוש השני סעיף ה׳ גבי נוח לו לאדם שלא נברא ואעפ״כ הרי את כל אשר עשה והנה טוב מאד.

של״ה ס״פ וישב דף ש״ב ע״א בענין מזמור שיר דמזמור משתמע לתרי אנפי לטוב וגם לשון זמר וכריתה היינו שגם חורבן בהמ״ק הי׳ המכוון לטוב שעי״ז יבנה לעתיד בטוב יותר. וע׳ כה״ג בילקוט רמז תתמ״ג הנ״ל ועמ״ש לעיל בשם הילקוט בשמואל ב׳ רמז קמ״ה.

והנה בילקוט שם רמז תתקס״ח אמרו כמ״כ על משה ובצלאל כמו על דוד ושלמה יש אדם שעמלו בחכמה זה בצלאל ולאדם שלא עמל בו זה משה יעו״ש כי בצלאל עשה את המשכן ועמלו בחכמה, ותכלית המכוון בו להיות יחוד הוי׳ הוא האלקים, וזהו נמשך ע״י משה דוקא כי משה נקרא שושבינא דמלכא כמ״ש בת״א בד״ה ואתה תצוה את בנ״י בענין להעלות נר תמיד וזהו ויקרא אל משה, ועיין ע״פ ויקם משה את המשכן, ואפ״ל כי בצלאל עמלו בחכמה אבל יחוד זה נמשך מלמעלה מהחכמה, וכענין תפלת ערבית רשות לפי שעצם היחוד הוא בחי׳ מלמעלה מאתעדל״ת בבה״ז פ׳ חיי דף קל״ג וכן ענין מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה והוא הגלוי שבסעודה ג׳ ומ״מ מתנה זו אינו נמשך אלא לאחר שעשו אתעדל״ת בערבית ושחרית כו׳ בד״ה את שבתותי תשמרו דתק״ע, כך ע״י עמלו דבצלאל בחכמה נמשך אח״כ המשכה מבחינה שלמעלה מאתעדל״ת [שמשם] * נמשך כח המשכת שם

---

*) בכת״י מטושטש כאן תי׳.

הוי׳ בשם אלקים ע״ד והי׳ הוי׳ לי לאלקים והמשכה זו הוא ע״י משה דוקא, וכמ״כ יובן עד״ז בענין שלמה ודוד, וכ״מ בזהר פקודי דף רכ״ב ע״א בצלאל ואהליאב הם חו״ג ימינא ושמאלא וביניהו כלה ויהי ביום כלת משה.

ארוממך הוי׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי.

פ״ג דבכורים משנה ד׳ הגיעו לעזרה ודברו הלוים בשיר ארוממך ד׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי. הנה במד״ר פ׳ בראשית פ״א האבות וישראל עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר כבכורה בתאנה ראיתי אבותיכם, ועיין מזה ג״כ בסדר לך לך ר״פ מ״ו, והיינו כמ״ש בלק״ת בד״ה אם בחקתי עד״מ אותיות החקיקה בעבר הנהר ישבו אבותיכם למעלה מבחי׳ נהר היוצא מעדן, חג״ת שבכתר טורי חשוכא וזהו ישראל עלו במחשבה ופי׳ בלק״ת בשה״ש בד״ה יונתי בחגוי הסלע שעלו במחשבה דא״ק ולכן נקראו בכורים היינו שקדמו ג״כ לתרומה, תרומה תורה שניתנה לארבעים יום, והיא תרי ממאה תשב״כ ותשבע״פ, וזהו כל האזרח בישראל, ונקראו ג״כ פירות האילן עץ החיים ואפ״ל הפירות זהו הנשמה המלובשת בגוף.

והנה בתנחומא פ׳ כי תבא אמרו שהשלשה תפלות בכל יום הם במקום בכורים והתפלה ענינה התקשרות והתדבקות הנשמה שבגוף אל שרשה ומקורה בחי׳ מזלי׳, כנזכר בד״ה יונתי בחגוי הנ״ל ובד״ה אלה מסעי דרוש השלישי בענין ואלה מסעיהם למוצאיהם, מזה י״ל דכמו כן ענין העלאת הבכורים והבאתם לבהמ״ק זהו עלייתן לשרשן ע״ד שנתבאר בלק״ת פ׳ במדבר בענין שאו לגלגלתם.

והנה ארוממך הוי׳ י״ל ע״ד מ״ש במד״ר ר״פ קדושים ע״פ ואתה מרום לעולם הוי׳ בענין רוממות אתה נוהג בעולמך, גם פי׳ ארוממך הוי׳ כי הוי׳ הוא באצי׳ גם ע״ד ועל הכסא דמות כמראה אדם הוא מראה דמות כבוד הוי׳ והנה החיות נושאות את הכסא ומעלות בחי׳ כמראה אדם לבחי׳ כי לא אדם הוא, כמ״ש בד״ה זכור ושמור בדבור אחד נאמרו, וכ״ש שי״ל כן בענין הנשמות ששרשן ממרכבתא עילאה, כמש״ש בת״א בד״ה ענין האבות הן הן המרכבה, לכן ע״י הבאת הבכורים שהוא עליית נש״י לשרשן בבחי׳ האבות הן הן המרכבה גורמי׳ ארוממך הוי׳ כנ״ל ועיין בזהר פ׳ בשלח דנ״ו ע״פ אלקי אבי וארוממנהו. ענין כי דליתני עיין סד״ה מזמור שיר חנוכת הבית דרוש הראשון, ענין ולא שמחת אויבי לי יש לעיין סד״ה ויאבק איש עמו ובענין עסק יעקב עם לבן ועיין בסידור שער ל״ג בעומר בד״ה עד הגל.

סי' ל"ד ב'

אברכה את ה' בכל עת. נזכר לקמן סי' ק"ו ג' ע"פ אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת.

ל"ז ה'

גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה. פי' גול לשון גלגל וסיבוב וכן תלים סי' כ"ב ט' גל אל ה' יפלטהו יצילהו כי חפץ בו ופי' במצ"ד הגלגל מסבב בטחונו אל ה' הוא יצילהו. כי חפץ בו במי שבוטח בו כראוי. והלע"ז איין מענטשין גיהער וועלגרין אונ ווארפען כו'. וית' שבת קדם ה'. א"כ גלגול זה פירושו שבח. ואפ"ל גלגול זה ע"ד ותתפלל חנה על ה' או ע"ד ואתחנן אל ה'. גם ע"ד מ"ש כי הוא הנותן לך כח ולא יחשוב עד"מ במו"מ שהסיבה עקרית כו'. וע"ד הנזכר בח"ה שער ג' רפ"ח בענין כל אשר חפץ ה' עשה כו' ואמר תלים רסי' קכ"ז בשיר המעלות לשלמה כו'.

סי' ל"ח ה'

כי עוונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני. פי' אדמו"ז ז"ל כי ישראל לי ראש. וע' זח"ג בלק קפ"ז א' ע"פ החכם עיניו בראשו. ובסש"ב פנ"ג. אך ע"י העוונות עברו ראשי כמשא כבד ולכן אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש וכמ"ש באגה"ת פרק י'.

ובמד"ר פ' לך פמ"ד דמ"ח ע"ב (שהוא נ"ב ב") רבנן אמרי משא כמשמעו שנאמר כמשא כבד יכבדו ממני.

ז"ג ח"א עמוד קס"ב הלא אם תטיב למהוי שאת לעניי דאינון כבדים במשא כבד יכבדו ממני אנא אסביל לברך בעלמא ומאריך עליהו עכ"ל. זח"ג דף רל"ב ע"ב ועוד ונשא השעיר עליו כו' דאיהו נשא כל חובין דיכיל למסבל לון עד דאתעביד כבד. כמשא כבד יכבדו ממני ע"ש. וע' במד"ר ר"פ כ"א בענין כבד לב פרעה. ומתוך הזהר למדנו שיש לפרש פי' כמשא כבד היינו כמו הכבד שהוא היצה"ר. ובמא"א אות כף סעיף ג' כבד יש בו ע' עורקים כנגד ע"ש שהוא כוללם וכבד גימט' ס"מ והמכניעו הוא שם הוי' גימ' כבד. וכבד הוא מדור הדם נפש מ' עכ"ל. וע' בת"ז תיקון כ' דף מ"ד סע"ב.

יומם יצוה.

א) פ"ב דחגיגה די"ב ע"א ארז"ל כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמר יומם יצוה כו' משום ובלילה שירה עמי, ואיכא דאמרי אמר ר"ל כל העוסק בתורה בעוה"ז שהוא דומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד לעוה"ב שהוא דומה ליום, ומ"ש שהעוה"ז דומה ללילה ועוה"ב ליום ע' רפ"ק דפסחים ד"ב ע"ב ושם ע"א גבי וכאור בקר יזרח שמש, ובזהר הרקיע פ' בראשית דט"ו פי' חוט של חסד הוא הקו וחוט הנמשך מאוא"ס לאחר הצמצום ומאיר בבחי' מל' דא"ס והקו וחוט זהו יסוד דא"ק ושרשו למעלה יותר עד"ז כו', ומזה יש להעיר לענין וסוכה תהי' לצל יומם שהוא המקיף העליון שלמעלה מהקו וחוט כו', והיינו אם נפרש לצל יומם שהוא בחי' צל ומקיף על בחי' יומם יצוה ה' חסדו ע"כ הוא מקיף על החוט של חסד אבל פשוטו של מקרא לצל יומם היינו מבחי' תוקף האור דבחי' יומם א"כ לפ"ז יומם יצוה ה' חסדו זהו למעלה יותר מבחי' סוכה, ואפ"ל בענין חוט של חסד ע"ד המבואר בזח"ג נשא קל"ד א' תיקונא תמינאה נפיק חד חוטא כו' הכל תלוי במזל אפי' ספר תורה שבהיכל כו' האי חוטא יקירא קדישא דכל שערי דדיקנא תלוין כו' א . . . ונוצר חסד שממנו יונק אבא כידוע מענין אבא יונק ממזלא והוא ספר תורה בהיכל שתלוי במזל והוא הנק' חוטא של חסד בחי' ונוצר חסד ולכן ע"י שעוסק בתורה בעוה"ז שדומה ללילה נמשך עליו ביום חוט של חסד דהיינו בחי' מזלא שממנו מקבל ספר התורה כו', והוא ענין והחכמה מאין תמצא כו', וגם תורה נאמר בה ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך וא"כ הוא ג"כ בחי' סוכה, וכמ"ש בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ תהי' לכם שמאלו תחת לראשי כמו שבחי' סוכה הוא צל של יומם יצוה ה' חסדו, לכן כמו"כ ע"י עסק התורה נמשך החוט של חסד, ועיין מענין אבא יונק ממזלא ולפעמים איתא שמלביש לחסד דא"א בסידור בד"ה עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו.

קיצור. ענין חוט של חסד י"ל הקו וחוט מאוא"ס וענין וסוכה תהי' לצל יומם, גם י"ל חוט של חסד זהו מזל ונוצר חסד, וענין שע"י עסק התורה נמשך חוט של חסד, זהו ע"ד הכל תלוי במזל אפי' ס"ת בהיכל, ובחי' מזלא זהו ונוצר חסד תיקון השמיני שממנו מקבל אבא ונק' חוט ע"ד המשכת הקו וחוט מאוא"ס ב"ה כו', וגם כי תורה הוא בחי' סוכה כמ"ש ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך. והטעם שזה החוט מאיר ביום, עדמ"ש בתו"א ס"פ ויצא ספ"ה וישכם לבן בבקר, גם כמ"ש לקמן בשם עמה"מ דפי' יומם בשני ממין זהו זווג או"א ולכן ע"י או"א שזהו ענין ספר תורה יסוד אבא בהיכל שהוא בינה בחי' נקודה בהיכלא עי"ז מאיר חוט של חסד הנ"ל, ועמ"ש ע"פ הזהר ר"פ נח בענין הפסוק אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ירמי' סי' ל"ג כ"ה, דבחי' בריתי שהוא יסוד ז"א הוא המחבר ומקשר בחי' יומם שהוא או"א לפי העמה"מ או יסוד אבא עם בחי' לילה דוקא, והוא ענין הזיווג דזו"נ והיינו כי לילה הוא מל' שהוא מקור

דבי"ע ולשם דוקא צריך להמשיך האור שעי"ז יהי' לעת ערב יהי' אור, ועיין בבה"ז פ' ויצא בד"ה ויצא יעקב מבאר שבע גבי ענין ואל מקומו שואף, כי תכלית המכוון הוא להאיר בבי"ע ע"י המלכות מדת לילה, ועמ"ש בת"א פ' בראשית בד"ה להבין ענין הברכות בפי' ולילה ללילה יחוה דעת, וע' בזהר פ' בא דל"ח ע"ב גבי הוא הלילה הזה, שהלילה נעשה בבחי' זה וזהו שע"י עסק התורה בלילה דוקא עי"ז זוכה לחוט של חסד כי ע"י עסק התורה בלילה ממשיך בחי' בריתי יומם ולילה שזהו תכלית המכוון כנ"ל בענין ואל מקומו שואף, וע' בגמרא פסחים פ"ו דס"ח ע"ב אם לא בריתי יומם ולילה קאי על התורה וכ"ה בשבת פרק במ"מ דל"ג א' ובפרק לפני אידיהן ד"ג ע"א, וע"י שמאיר את החושך זוכה לבחי' חוט של חסד שלמעלה מבחי' יומם כו', כי ע"י חיבור יומם ולילה מאיר בחי' הגבוה משניהם כו' עיין בת"א פ' תצוה סד"ה ועשית בגדי קדש, ועמ"ש בפ' לך לך ע"פ ויחלק עליהם לילה, והנה מצות סוכה ג"כ החיוב בה ביום ובלילה, וא"ש ע"פ מש"ל דסוכה היא תורה ובתורה נאמר והגית בו יומם ולילה.

קיצור ב'. החוט של חסד מאיר ע"י יומם דוקא שהוא החסד דאצילות שהוא כלי לבחי' ונוצר חסד כמ"ש בלק"ת בד"ה ה' יחתו מריבו, וכמ"ש וישכם לבן בבקר וגם יומם הוא או"א ואהי' שעשועי' יום יום, ובהם מאיר חוט של חסד הנמשך מבחי' כי עם ה' החסד דלית שמאלא בהאי ע"ק, ועיין באג"ה סי' יו"ד בד"ה חסדי ה' כי לא תמנו, אך היינו ע"י העוסק בתורה בלילה דוקא כי התורה נק' בריתי יומם ולילה, שמקשר ומחבר בחי' יומם להאיר בבחי' לילה, שמזה יומשך ולילה כיום יאיר והוא המכוין, וכמו ביצי"מ נאמר הלילה הזה, ועמ"ש בלק"ת בד"ה ששים המה דרוש הראשון בפי' תמתי שעיקר המכוון הוא להמשיך האור בבי"ע דוקא והיינו להאיר את הלילה ועמ"ש לקמן בסעיף ג' ובהקיצור שם בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא.

ב) **עוד** שם בגמרא מעון שבו כתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל שנאמר יומם יצוה כו', ופי' מהרש"א דשירתן של ישראל עיקרה ביום בתפילתן ב"פ שחרית ומנחה שהן חובה ומשמע מכל זה דאין המלאכים אומרים שירה ביום כלל, ויש לדקדק מהא דאמרינן פרק גיד הנשה דף   ע"פ כי עלה השחר הגיע זמני לומר שירה, ויש לחלק בין המלאכים כו' עכ"ל, וכן מבואר בהדיא בזח"ב שמות די"ח ע"ב, וענין זה דעבודתן של ישראל עיקרו ביום ושל מלאכים בלילה מבואר בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דרוש השני בענין וצדקתך ירננו רננא ברמשא, אבל בנשמות נאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, היום דוקא שעבודתן להמשיך בחי' היום כו', שהוא בחי' אור וגילוי וזה נמשך מבחי' אשר אנכי מצוך כו', ועמ"ש בענין היום אם בקולו תשמעו, וע"פ ראה אנכי נותן היום ברכה, הרי הברכה עיקרה בבחי' היום כו', ועיין עוד בת"א בד"ה יביאו לבוש מלכות גבי והנה הח"י ברכאן ממשיכין נש"י ג"פ ביום, אך המלאכים זמן שירתן הוא בלילה וזהו יומם יצוה ה' חסדו

שבחי׳ יום נמשך אשר אנכי מצוך, וזהו חסדו ותורת חסד על לשונה, וע׳ בילקוט בתילים סי׳ ק״א ע״פ הודו לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו, דמפרשי על התורה ובלילה שירה עמי היינו שיר של המלאכים בחי׳ וצדקתך ירננו כו׳, ולפמ״ש בת״א שם מתאחד זה עם זה ממארז״ל בלילה רוכב על כרוב קל שלו ושאט בח״י אלף עולמות כו׳ בפרק לפני אידיהן ד״ג ע״ב, והנה רש״י בחגיגה שם פי׳ ובלילה שירה עמי דר״ל שירה ברקיע מה שהמלאכים אומרים הוא עמי דצלותא שנשמות ממשיכים בתפילתן ביום אזי נמשכין הח״י ברכאן במלאכים ושם מתחלק לח״י אלף עולמות, ויובן זה עוד ע״ד מ״ש בתו״א ס״פ וישב סד״ה כה אמר הוי׳ צבאות בפי׳ ונתתי לך מהלכים בין העומדים ב׳ מיני הילוך ממטה למעלה ומלמעלה למטה בין העומדים פי׳ בפנימיות העומדים הם המלאכים להיות השפעת בחי׳ הילוך בפנימיות המלאכים הנקראים עומדים.

קיצור. יומם יצוה ה׳ חסדו זהו עבודת הנשמות אשר אנכי מצוך היום תורת חסד ובלילה הוא שיר המלאכים ורננא ברמשא וצדקתך ירננו ומ״מ שירה עמי ע״י שקלסתי ביום שעי״ז נמשך ההילוך שנש״י ממשיכים בתוך העומדים שהם המלאכים, וההילוך הוא בחי׳ עליונה מאוד מבחי׳ עמידה ומבחי׳ ח״י ברכות שהנשמות ממשיכים בתפלה נמשך זה שבלילה רוכב על כרוב קל שלו ושט בח״י אלף עלמין הרי שירה עמי.

ג) **במסכת** ע״ז ד״ג ע״ב בלילה מאי קא עביד יושב ושומע שירה מפי חיות שנאמר יומם יצוה ה׳ חסדו (פרש״י דן וזן ומלמד תורה) ובלילה שירה עמי (פרש״י ובלילה נוהג שירו למעלה עמי למטה, שאף דוד לא הי׳ מנמנם אלא כשינת הסוס וכל הלילה נוהג בשירות ותשבחות ובתורה כדאמרינן ברפ״ק דברכות ד״ג), ועמ״ש ע״פ קומי רוני בלילה באיכה סי׳ ב׳ י״ט גם הובא שם בגמרא ע״פ יומם כו׳ ב׳ מימרות דר״ל הנ״ל בחגיגה די״ב, והנה בענין שלש שעות ראשונות הקב״ה יושב ועוסק בתורה עיין בגמרא שם דף ד׳ ע״ב איפוך ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ותוספות ד״ג ע״ב ד״ה שניות יושב ודן כתבו דמסקינן בסמוך ראשונה יושב ודן ואינו יודע הא המסקנא, ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך וע״כ לא מפקינן הברייתא מפשוטה דג׳ ראשונות יושב ועוסק בתורה כו׳, וכמדומה ראיתי כתוב בכ״י מו״ח ז״ל מ״ש אאזמו״ר נ״ע כי ג׳ שעות ראשונות זהו המשכת אוא״ס בחב״ד וזהו שיושב ועוסק בתורה דאורייתא מחכ׳ נפקת, וכמ״ש בלק״ת בד״ה שיר השירים רפ״ב וז״ל וזהו מארז״ל הקב״ה יושב ועוסק בתורה פי׳ עצמותו ית׳ קדוש ומובדל אלא שיושב ומשפיל עצמו להיות מתלבש בתורה כאדם היושב ומשפיל קומתו כו׳ והנה התלבשות והמשכה זו משמו הגדול (הג״ה שהוא כתר ועתיק יומין כמ״ש סוף ביאור מזוזה מימין ובלק״ת ס״פ שלח בד״ה אני הוי׳ אלקיכם דרוש השני ובד״ה את שבתותי תשמרו ס״פ בהר, עכ״ה) להתלבש בתורה יושב ועוסק בתורה הוא בחי׳ רננא דאורייתא כי אורייתא מחכמה נפקת דוקא היינו בחי׳ גילוי של התורה הוא מחכמה אבל התורה העליונה להיות התלבשות

אוא"ס בחכ' עילאה הוא בחי' טעמי התורה ורננא דאורייתא כו' עכ"ל. ועמ"ש מזה לקמן סעיף יו"ד ואעפ"י שצ"ע דא"כ זה ובלילה שירה עמי והרי הגמרא מפרש יושב ועוסק בתורה זהו התלבשות אור א"ס בחכמה עילאה והמשכה זו היא משמו הגדול, ועמ"ש מזה בסידור סד"ה ועשו להם ציצית בענין עוטה אור כשלמה, ועיין בלק"ת ד"ה יונתי בחגוי הסלע ובהביאור הראשון רפ"ד גבי אך להיות המשכת אוא"ס בחכמה עילאה ע"י התורה כו' צריך להקדים בחי' קומי לך כו' ובהביאור השני רפ"ד השמעיני את קולך קלא דאורייתא שממשיכים ע"ז אוא"ס שיתלבש בתורה שהוא חכמה דאצילות כו' ועיין בפ' ראה בד"ה וכל בניך למודי ה' בענין על שלא ברכו בתורה תחלה, והנה י"ב שעות היום הם י"ב צירופי הוי' א"כ לכאורה שלש שעות ראשונות הם נמשכים מאות יו"ד של שם שהוא חכמה עילאה וקוצו של יו"ד הוא כתר לכן ג' שעות ראשונות יושב ועוסק בתורה, וזהו מכלל יומם יצוה ה' חסדו כי התורה נק' תורת חסד כמש"ל וגם המשכת אוא"ס בחו"ב נמשך ע"י ונוצר חסד לאלפים כי אלפים זהו חו"ב אלפים שנה קדמה תורה לעולם שהן אאלפך חכמה אאלפך בינה, ומבחי' נוצר חסד נמשך ההמשכה לבחי' אלפים הנ"ל, עיין מזה בתו"א סד"ה ת"ר נ"ח בש"א יום ראשון כו' בענין שמונה נסיכי אדם כו' וגם חסדו היינו חסד דלגאו, ובמשה רבינו בקבלת התורה כתי' ויהי שם עם ה' ארבעים יום ובבחי' עם ה' כתי' כי עם ה' החסד כו', ואח"כ שלש שעות שניות יושב ודן זהו ההמשכות אור א"ס מחב"ד להיות מוחין להמדות שהם חג"ת ז"א דאצילות שבחי' יושב ודן זהו ענין המדות חג"ת והמשכת המוחין לזה נק' שלש שעות שניות יושב ודן כו'.

ושלש שעות שלישיות יושב וזן כו' בחי' יושב וזן זהו ע"י ונהר שהם כלי ההשפעה ונק' שחקים שטוחנין מן לצדיקים כמבואר באגה"ק סי' ט"ו ושלש שעות רביעית מלמד תורה לתשב"ר שהם מס מט"ט וסנד"ל וזהו נמשך מה' אחרונה של שם נמצא י"ב שעות היום זהו המשכת שם הוי' והיינו באצילות ואח"כ ובלילה שירה עמי זהו מבחי' שם אד' שמאיר בבי"ע וזהו שומע שירה מפי המלאכים שהם בי"ע כו' והיינו העולה מלמטה למעלה ועיין מענין זה ברע"מ ח"א פ"ך ובמגיד ישרים פ' דברים ובטור"ב סי' תרנ"ב ושם פי' מקרני ראמים שהם סוד עשר קרנות שהיו בראש של ישראל ונתנן לעכומ"ז עד ביצי כינים היא הקליפה עכ"ל. ועמ"ש ע"פ מארז"ל ס"פ חז"ה ר' בנאה הווה מציין מערתא כו' ומעיינא ליה ברישיה דהמכוון לבער כינים הנ"ל שלא ינקו מאברהם חסד עליון, והנה בלילה שירה עמי שגם הנשמות מסייעין לשיר המלאכים ועיין בלק"ת בד"ה שיר השירים רפ"ג כי המל' הוא בבחי' שיר מלמטה למעלה ולכן גם המלאכים ונשמות הם יוצאים בשיר כו' וכמ"ש בת"א ס"פ בראשית בד"ה ושם אחיו יובל ובד"ה רני ושמחי דרוש השני בענין רננא ברמשא ובלק"ת פ' פנחס בד"ה את הכבש האחד תעשה בבקר דרוש השני.

קיצור. יומם יצוה ה' חסדו י"ב שעות היום שלש שעות ראשונות ההמשכה מחב"ד כו' עד ברביעית מאי קא עביד כו' ובלילה שירה עמי מ'

היא העולה בשיר וכן שירת המלאכים ושיר הצדיקים למטה (הג"ה א"כ לפי"ז יומם זהו ההמשכה מלמעלה למטה ובלילה היא העלאה מלמטה למעלה שיר המלאכים וכן פי' בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דרוש השני ענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא וא"כ יש לקשר זה עם מ"ש לעיל סעיף א' בפי' כל העוסק בתורה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום כי עסק התורה הוא ג"כ בחי' העלאה כמ"ש בד"ה ויקחו לי תרומה שלכן נאמר עסק התורה בפ' שמע שהיא קבלת עול מלכות שמים בחי' רצוא ולכן ע"י עסק התורה בלילה נמשך חוט של חסד ביום שזהו ענין רני ושמחי רינה של התורה בלילה ושמחה בצפרא.

ד) **בעמה"מ** שער קרית ארבע פרק קד"ה פי' ביום עד חצות היום ממונה מיכאל ומחצות היום עד הלילה רפאל, וזהו יומם יצוה ה' חסדו כו' ובשער ט"ז פרק ס"ו דק"ס ע"ד כ' וז"ל כי יסוד וחסד שניהם אחד והוא הפה האמור, וזווג או"א נק' יסוד שנאמר יומם יצוה ה' חסדו כמו היום שאינו משנה האור אלא כמו שמקבל משפיע אינו הוא בעצמו במדה אחרת שלא ע"י אמצעי משא"כ בשאר המדות עכ"ל. והנה מש"כ דיומם הוא זיווג או"א היינו כי או"א נק' אין ויש והמשכה מאין ליש צ"ל תמיד להחיות העולמות וכמ"ש מזה בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה ואהבת את לכן כל בחי' הנ"ל דענין י"ב שעות היום הכל נמשך ע"י יומם שהוא זיווג או"א כו' וא"כ קשה שהוא להמשיך זיווג או"א להחיות העולמות כמ"ש בדרוש כל המשמח את החתן דתקס"ב ע"כ זהו הממשיך בחי' יומם יצוה ה' חסדו.

ה) **זח"א** לך לך פ"ב מענין חוט של חסד ממשיך עליו ביום שנאמר יומם כו' והיינו לפי שעסקיו בתורה בחצות לילה יעו"ש, ומשמע התם הטעם שע"י עסק התורה בלילה מהפכים חשוכא לנהורא כו', ועמ"ש מזה ג"כ דצ"ב סע"א ומשמע שם דעיקר השיר שצ"ל למטה בישראל זהו מחצות הלילה ואילך ועיין בת"א פ' מקץ סד"ה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל.

קיצור. יומם בשני ממין זהו זווג או"א וע"י עסק התורה ממשיכים האור להאיר החושך כמו נ"ח הוא בשמאל מה"ט לכן עי"ז נמשך חוט של חסד ביום כו'.

ו) **ובלילה** שירה עמי פ' חיי דקל"ג רע"א וע"ש בענין שה"ש כי שורה בענין תפלת ערבית רשות שעד"ז י"ל ג"כ פי' ובלילה שירה עמי, ועמ"ש בד"ה שה"ש כי שירה בחולם עם ה' מורה היחוד עליון שנמשך עד ה' תתאה כו' ועיין כה"ג ע"פ אוסרי לגפן עירה דעירה בהא והוא חולם ופי' בת"א פ' ויחי שמבחי' עיר יתהפך לבחי' עיר אלקינו, וא"כ מה שהוא בחולם י"ל ג"כ חיבור ו"ה דהיינו ענין גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו, ס"פ וישלח דקע"ח ע"ב נת' עוד טעם לענין ובלילה שירה מפני שמתעורר רוח צפון בחצות לילה, פ' מקץ דקצ"ד ע"ב מ"ט יומם יצוה ה' חסדו משום דבלילה שירה עמי ופי' הרמ"ז שם משום שבלילה השכינה מתפשטת בעולמות לקבל ניצוצין ולהעלותן למעלה בעלותה אל האצילות וזמן תיקונה הוא אחר

חצות וע"כ הלומדים באותה שעה משתתפים עמה לעזרתה (וכמ"ש עוד הרמ"ז אמור דף צ' ע"א גבי טרף נתן ליראיו כו' שממשיך אור מזל נוצר חסד והאור הזה אתקן יסוד דנוק' ולעשותה כלי כו' וקרא לתורת הלילה בלשון שיר מפני שבלילה יהי' שירה עמי שיר ה' כי ביום יצוה ה' חסדו ופי' יצוה ה' חסדו חסד ו' בתנאי שבלילה יהי' שירה עמי שיר ה' כי בלילה שולט ה' תתאה דשם הוי' וביום אות ו' עכ"ד, ועמ"ש בת"א פ' מקץ ע"פ רני ושמחי בת רננא ברמשא ושמחה בצפרא.

קיצור. ע"י שירה עמי בלילה תיקון המ' ה' תתאה וגם מהפך חשוכא לנהורא ע"י יומם נמשך חסד וא"ז דהיינו ע"ד רננא ברמשא נמשך ושמחה בצפרא וכמשנ"ת בזהר.

וכמשנ"ת בזהר ויגש דף ר"ז ע"ב בפי' הפסוק ה' אלקי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך אימתי הוא ישועתי בההוא יומא דאקדמית תושבחתי בלילה לגבך כדין איהו ישועתי בימּמא ות"ח דהא בלילה מאן דמשבח למארי' בתושבחתא כדין אתתקיף ביממא בסיטרא דימינא דהא חוטא חד נפקא מסט' דימינא וכדין אתמשך עליה ואתתקיף ביה, וכתב הרמ"ז נודע שמדת לילה הוא מ' הנק' אד' אבל כאן נאמר שם הוי' שהוא מדת יום, ויאמר יהושע שהוא היה קושר ב' המדות אז זה השבח שבלילה הוא ישועתי ביום כי הקדמתי לכונן ולהמשיך חסדו יבאוני ביום כנודע שעיקר הלילה הוא הכנה לשפע שיבא ביום כו' (הג"ה אפ"ל שזהו ע"ד אשה מזרעת תחלה יולדת זכר כי תיקון הלילה זהו תיקון ה' תתאה עלמא דנוק' שיהי' בחי' שיר ה"א ואזי יולדת זכר זהו ענין חוט של חסד משוך עליו ביום, ויש בזה כמה מעלות ומדריגות עיין בלק"ת סד"ה שבת שבתון הוא לכם כו' ובתו"א בד"ה לבסומי בפוריא דרוש השני עכ"ה) ועמ"ש בלק"ת בד"ה ושמתי כדכד משמשותיך כו', ויובן זה עוד ענין שצריך להקדים תיקון הלילה ואז נמשך ביום חוט של חסד ממש בלק"ת פ' ואתחנן סד"ה וידעת היום דרוש השני להיות שהיום הוא עם הלילה כו' שמן ההושך נעשה אור כו' וידעת היום שנמשך להיות חיבור ויחוד שם הוי' עם שם אלקים ע"י המשכת וא"ו והנורא מאל עליון כו' עכ"ל והוא"ו זה זהו ענין חוט של חסד כו'.

קיצור. עד"ז הוא הפסוק ישועתי יום ע"י שצעקתי בלילה נגדך והחוט של חסד נמשך מבחי' ושמתי כדכד כו', וזהו וידעת היום כו', והיינו כי ע"י העלאת מ"ן מבחי' לילה שהוא מ' והיכלות דבי"ע עי"ז נמשך תוספת אור בז"א ביום כדי להעיר למ' ע"ד עד תאוות גבעות עולם בזהר ר"פ וארא. והצעת הפסוק יומם זהו חסד ולפי' העמה"מ יומם זהו חו"ב ע' סעיף ד' יצוה ה' חסדו פי' בגמ' ענין י"ב שעות הוי יום שלש שעות ראשונות כו' כמש"ל סעי' ב' והוא ההמשכה מלמעלה למטה ובלילה שירה עמי, וזהו ההעלאה שהמלכות היא עולה מלמטה למעלה וכן שיר המלאכים וע' בת"א פ' בראשית בהביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים מענין תשוקת המלאכים ושירה הוא עמי ג"כ ע"ד חצות לילה אקום להודות לך, והנה לפי' זה דיצוה חסדו זהו

ענין יושב ועוסק בתורה וזן י״ל זהו אתעדל״ע מצד עצמו ע״ד המחדש בטובו בכ״י כו׳, אך לפמ״ש בחגיגה י״ב ב׳ יומם יצוה ה׳ חסדו זהו עבודתן של ישראל שעיקרה ביום ע״ד אשר אנכי מצוך היום וכן תפילת חובה עיקרה ביום א״כ בחי׳ יצוה ה׳ חסדו נמשך ע״י עבודת היום, וא״כ זהו יחוד פנימי דחו״ב ובלילה שירה המלאכים ומ״מ שירה עמי ע״ד ונתתי לך מהלכים בין העומדים ופי׳ ג׳ שע״י ובלילה שירה עמי נמשך יומם יצוה ה׳ חסדו ע״ד שארז״ל כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום וכמ״ש ה׳ אלקי ישועתי יום ופי׳ בזהר ע״י שצעקתי בלילה נגדך ע״ד מ״ש בלק״ת בד״ה וידעת היום והשבות אל לבבך כו׳ דפי׳ וידעת היום שהיום הוא עם הלילה ובענין מפתחות החיצוניות ואח״כ מפתחות הפנימיות בד״ה כי תשמע בקול וגם זהו ע״ד אשה מזרעת תחלה יולדת זכר ועיין מזה בלקו״ת בשה״ש בהביאור ע״פ צאינה וראינה דרוש הראשון, וענין חוט של חסד פי׳ הרמ״ז בחי׳ כ״ד שליש משם ע״ב וי״ל מזל ונוצר חסד קו חוט בח״ג נשא קל״ד א׳ ולפי הפי׳ מושך עליו חוט של חסד לעוה״ב י״ל חוט של חסד מבחי׳ ונוצר חסד וגם מ״ש ושמתי כדכד.

ז) **אכן** אזמו״ר ז״ל פי׳ ובלילה שירה עמי בבחינה גבוה מאד היינו בת״א בד״ה ויהי מקץ דרוש השני פי׳ שזהו ענין ואהי׳ שעשועים יום יום וז״ל בענין דוד שאמר זמירות היו לי חוקיך שהיה שש ושמח בהם עד שהי׳ לו כמו זמירות ותענוגים אלא שנענש על שקראם זמירות ולא על שלמד בענין זה אלא על ששבחם בזה המעלה לחוד שהוא מקור וחיות כל העולמות שבאמת הוא גבוה למעלה מעלה מבחי׳ חיות וקיום העולמות וכמ״ש ואהי׳ אצלו אמון ואהי׳ שעשועי׳ יום יום ופי׳ במד״ר פ׳ בראשית פ״א אין מופלא נקרא מוחא סתימאה כי הוא היה אמון לכל האצי׳ שהוא מבחי׳ פלא העליון כו׳ (הג״ה ור״ל כמ״ש במא״א אות א׳ סעיף צ״ד אמון מופלא נקרא מוחא סתימאה כי הוא היה אמון לכל האצי׳ עכ״ל והי״נ כתב עיין בת״ז תיקון מ״ב דף פ״ד ההוא אמון מופלא ומכוסה דאיהו אין עכ״ל ועיין בבה״ז פ׳ שופטים דף ער״ה א׳ גבי מאי בכסה כו׳ סליקא לההוא אתר דאתמר בה במכוסה ממך בל תחקור עכ״ה) וזהו ואהי׳ שעשועי׳ שהוא שעשועים של הקב״ה בכבודו ובעצמו ולמשל כמו שאדם משתעשע בחכמת כשאומר דבר חכמה כן ויותר מכן לאין קץ ותכלית באלף אלפי אלפים הבדלות הקב״ה משתעשע בחכמתו העליונה שאינה יכולה להתלבש בתוך עלמין כלל כו׳ (הג״ה הוא בחי׳ חכמה ותימאה ומ״ש כולם בחכ׳ עשית בחכ׳ יסד ארץ זהו חכמה דאצילות עכ״ה) ובלילה שירה עמי שירו קרי דהיינו שעשועי׳ של הקב״ה וכמ״ש ואהי׳ אצלו כו׳ שעשועי׳ זה יהי׳ עמי וכמ״ש ישמח ישראל בעושיו עכ״ל. וע׳ באג״ה בסופו סי׳ ל״ז ד״ה דוד זמירות קרית להו משם מבואר דבחי׳ זמירות קרית להו היינו מה שכל העולמות בטלים לגבי דקדוק אחד ממנה הוא עדיין בחי׳ אחוריים של עומק המחשבה והוא ענין נובלות חכ׳ שלמעלה תורה באג״ה סי׳ י״ט ד״ה עוטה אור כשלמה, אבל פנימיות שבעומק שהוא פנימיות התורה היא מיוחדת לגמרי בא״ס ב״ה כו׳ וז״ש ואהיה אצלו

כו׳ שעשועים עכ״ד, מזה מובן דבחי׳ שירה עמי זהו ענין פנימיות התורה ועי׳ עוד מזה בלק״ת בד״ה ואהי׳ אצלו אמון ובהביאור).

קיצור. ובלילה שירה עמי זהו ענין ואהי׳ אצלו אמון אמון מופלא מו״ס ואהי׳ אצלו כו׳ שעשועים וזהו למעלה ממדרגות זמירות היו לי חוקיך שהוא מצד נובלות חכמה שלמעלה תורה.

ח) **אך** מה שנק׳ זה שירה ומה ענין עומק החכמה לשירה (הג״ה אפ״ל שירה גימט׳ תפלה בפ׳ ואתחנן שהוא תקט״ו ועץ חיים מהלך ת״ק שנה וט״ו הוא בחי׳ י״ה כענין ט״ו שיר המעלות, ובפרדס ערך שיר כתב פי׳ הרשב״י ע״ד ע״ה בתיקונים כי שיר הוא בחכ׳ כו׳ עכ״ל ואפ״ל ע״ד שיר י״ה היינו נקודא בהיכלה ועמ״ש בתו״א סד״ה אשירה להוי׳ כי ענין שירה כו׳ להיות גילוי בחי׳ הוי׳ ואור א״ס ב״ה, עכ״ה) ובלק״ת בד״ה שיר השירים רפ״ג כי ענין שיר זהו ענין ההתכללות ברצוא ושוב ולמעלה הוא בחי׳ מטי ולא מטי עכ״ל וזהו כמ״ש במ״א דבחי׳ והחיות רצוא ושוב מתפרש ג״כ בהחיות הנמשך מאוא״ס שהוא בבחי׳ רצוא ושוב כי א״א שיהי׳ ההמשכה מאוא״ס אלא ע״י צמצום ואח״כ התפשטות והמשכה וכמ״ש ג״כ בד״ה רני ושמחי דרוש הראשון בפי׳ כל הנשמה תהלל י״ה ואפ״ל זהו ענין שירה שיר י״ה כו׳ יו״ד צמצום ה׳ התפשטות וז״ש שהשירה זהו להיות גילוי הוי׳ מאור א״ס היינו ע״י י״ה צמצום והתפשטות והנה שירו קרי זהו ג״כ ו׳ המשכה וגם עץ החיים מהלך ת״ק שנה זהו ג״כ המשכה כו׳ ואות ה׳ דשירה רומז ג״כ לה׳ תתאה לכן י״ל בחי׳ שירה כתי׳ ושירו קרי זהו המשכת שם הוי׳ מאור א״ס כו׳, ובסידור בד״ה שוש אשיש ותגל העקרה פי׳ שירה זהו הטעם שעל האותיות שזהו המשכה מעצמות אור א״ס לצאת ההעלם של אור א״ס לידי גילוי.

קיצור. ענין שירה זהו ע״י והחיות רצוא ושוב וזהו י״ה צמצום והתפשטות וכן שירו קרי ו׳ המשכה שירה כתי׳ ה׳ תתאה ועד״ז הוא ענין נר הוי׳ נשמת אדם נמצא פי׳ שירה הוא שיהי׳ נמשך מאוא״ס להיות שם הוי׳ וא״כ ובלילה שירה עמי זהו להמשיך גילוי שם הוי׳ והיינו ע״י רצוא ושוב שבנשמה נשמת אדם כמ״ש בד״ה רני ושמחי דרוש הראשון וזהו דשירה זהו ענין שעשועים יום יום לפי שארז״ל שהן אלפים שנה שקדמה תורה והן אאלפך חכמה אאלפך בינה שהוא בחי׳ י״ה).

ט) **ובלק״ת** פ׳ אמור בד״ה והניף הכהן אותם ושם פ״ב כתב וז״ל כי הנה שתי הלחם רומזות לתושב״כ ותושבע״פ כמ״ש לכו לחמו בלחמי כי הן בחי׳ גבוהות כי יש בתושב״כ מה שאין בתושבע״פ והוא ענין הטעמים שבתורה זרקא מקף שופר הולך סגולתא כו׳ שהם בחי׳ ניגון בבחי׳ מתיקות ותענוג ועי״ז נאמר ויהי שירו חמשה ואלף ובלילה שירו עמי שהטעמים הן בחי׳ שיר וניגון לנגן בשירה וזמרה מרוב שמחה ותענוג ואין בתושבע״פ שום פירוש וביאור על הטעמים לבאר ולפרש לנו שירה זו מאי היא עכ״ל, ובהביאור שם פי׳ כתב והענין כמו עד״מ בהשגת השכל יש ב׳ בחי׳ הא׳ מה

שיכול לפרש ולהביא השכל בדיבור או בכתב והבחי׳ השנית הוא עצם השכל ועומק המושג זה שאינו יכול להסביר כלל בדיבור אמנם עכ״ז ע״י רמיזא יוכל לגלות דבר עצם השכל, וזהו ענין לחכימא ברמיזא כו׳, ועד״ז הוא ענין הטעמים והנגינות שבתושב״כ שהם כמו רמיזות עד״מ שעי״ז מתגלה אפס קצה מחכמה עילאה מה שלא יוכל לבא ולהתגלות באותיות התורה דהיינו מה שא״א להתגלות בדיבור שמה שנמשך בהדיבור זהו רק חיצוניות חכמה עילאה נובלות חכמה אבל הגילוי מפנימיות ועצמות חכמה עילאה א״א להתגלות בדיבור ואותיות כו׳ וגילוי זה רק ע״י טעמים ונגינות כו׳ וע׳ מענין רמיזא בלקו״ת פ׳ תצא בהביאור ע״פ ולא אבה שזהו״ע קוצו של יו״ד שאינו נתפס בשום אות רק ברמז בעלמא, והיינו לפי שהוא בבחי׳ כתר והאותיות הם כלים לבחי׳ חכמה כו׳, גם במ״א פי׳ שהבחינה שיש במצות למעלה מהתורה כי אורייתא מחכ׳ נפקת והמצות הם כמו רמיזות לבחי׳ שלמעלה מהחכמה והוא ע״כ הראיני את מראיך השמיעני את קולך שלא נדפס בלק״ת.

קיצור. הטעמים והשיר הם כמו לחכימא ברמיזא, מה שא״א לפרש בדיבור ובאותיות והיינו עיקר החכמה ופנימיותה ומאיר רק ע״י הטעמים שהם כמו רמיזות כו׳.

י) **ועמ״ש** מזה בדרוש וארא דתקע״ב ושם שבחי׳ טנת״א הטעמים בכתר והנקודות בחכמה והתגין בבינה והאותיות בז״א, ולפעמים טעמים בחכמה כו׳, ואז אותיות במ׳, והיינו כי הטעמים כשהם בכתר זהו ע״ד הטעם הכמוס שלמעלה מהטעם והשכל המושג, עיין מענין טעם הכמוס בלק״ת פ׳ שלח בד״ה אני הוי׳ אלקיכם דפ׳ ציצית בענין כשישראל עונים אמן יש״ר מברך הקב״ה מנענע בראשו ובבה״ז פ׳ נשא בד״ה בחללא דגולגלתא קרומא דאוירא כו׳ ע״ש, וזהו״ע עדן עילאה בזח״ב האזינו דר״צ ע״א שע״ז נאמר עין לא ראתה והנה טעמים זהו הטעמים והנגינות שבתורה זרקא מקף שופר כו׳, וזהו ובלילה שירה עמי שע״י עסק התורה בעוה״ז שדומה ללילה כנ״ל סעיף א׳ ממשיכים בחי׳ שירה הם טעמי תורה שיתגלו לע״ל כי עכשיו הגילוי רק מבחי׳ האותיות שבתורה אך לע״ל יתגלה פנימיות התורה הנק׳ טעמים כנ״ל וזהו שעכשיו נקרא אירוסין וארשתיך לי ולע״ל נק׳ נשואין.

קיצור. ענין טנת״א טעמים בכתר כו׳ ואותיות בז״א ועכשיו ההתגלות רק מאותיות התורה ונק׳ אירוסין ולע״ל יהי׳ גילוי טעמי תורה ונק׳ נשואין והיינו ע״י ובלילה שירה עמי.

ועמ״ש בלק״ת בד״ה חכלילי עינים מיין בפי׳ כל חיך הטועם אומר לי לי חך היא חכמה כי חכמה זהו חך מ״ה חכו ממתקים הטעם שטועם טעמי תורה שהם מבחי׳ כתר כנתבאר לעיל אומר לי לי המשכות עת״י וא״א.

מ"ז ג'

כי ה' עליון נורא, נ"ל דידוע שיש ב' שמות ופסיק טעמא ביניהו ובר"ה ע"י תקיעת שופר ממשיכים גילוי מבחי' שם הוי' העליון, וזהו נורא וההמשכה להיות מלך גדול וכו' כי לפעמים נק' מלך זוטא אבל בהתגלות השופר ותרועת מלך יבא עיקרו וזהו מלך גדול וכו'. ועמ"ש בענין ממלכת כהנים כו' בוארא תקס"ז.

סי' מ"ט ב'

האזינו כל יושבי חלד, ע' במא"א אות ח' ע"ד בינה עלמא דאתכסיא, אמנם בסידור ד"ה והגדת לבנך ובלקו"ת ד"ה מצה זו פי' חולדה מ' המתלבשת בבי"ע והכסוי זהו ע"ד הסתר אסתיר פני, אל מסתתר ועמ"ש מענין עקרת הבית אם הבנים שמחה דעקרת היינו כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים וכ"נ ממ"ש כל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה, וכן פי' בשו"ס לתלמיד הרמב"ן ז"ל, ורש"י בתלים פי' חלד לשון חלודה שבש"ע יו"ד סי' מ"ח סי"ט ובסי' ק"כ סי"ג וחולדה זו י"ל מה שק"נ מלבשת למל', וזהו ענין יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה והפסוק ממתים מחלד תלים י"ז י"ד א"ש לפי הת"י דר"ל שמס"נ עק"ה, והיינו בחלד שזה נמשך מהכסוי וההסתר דסתר המדרגה והמס"נ זהו ענין הראיני את מראיך, ואפ"ל בפי' מושיבי עקרת הבית שע"י ירידת המ' בבחי' כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים, דחולד זה היינו הכסוי בבחי' בסתר המדרגה ועי"ז עלייתה אח"כ להיות כמו הבינה עלמא דאתכסיא שנק' ג"כ חלד לפי שהוא אתכסיא, וזהו שנעשית אם הבנים שמחה דהיינו כמו הבינה, וכענין מ"ש במ"א בפירוש ביום ההוא יהיה שבחי' ו"ה יהי' כמו בחי' י"ה.

טי' נ"א ד'

הרב כבסני מעוני עמ"ש בבוך במדבר ע"פ כבשים בני שנה דב"ה אומרים כבשים שמכבסים עונותיהם של ישראל, ואפ"ל הכבוס ע"י השופר יובל שהוא נהר יוצא מעדן וכו', וע' בלק"ת בשה"ש בד"ה שניך כעדר, בפירוש שעלו מן הרחצה גם ע"ד אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו כו'.

ה. כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד, בירושלמי סוף יומא מה מקיימין רבנן טעמא דר"א שלא יהיו בעיניו כאילו לא עשאן אלא כשעשאן ונמחל לו כו' ופי' המפרש ויזכיר חסדי ה' ויהיה נזהר מלעבור עליה שנית, ואפ"ל שהנפקותא הוא שאם עושה העון ח"ו שנית חוזר וניעור אף הראשון

שנמחל לו, ע״כ מהני מה שחטאתי נגדי תמיד, עוי״ל דלב״ה דאמר שמכבסים אין חוזר וניעור ולב״ש שאמר שכובשים חוזר וניעור ע״כ ביקש דוד כבסני כי אע״פ וחטאתי נגדי תמיד.

ילקוט ח״ב סוף רמז תשס״ד מהגמרא פב״ת דיומא דפ״ו.

זח״א פ׳ נח דע״ג ב׳ ע״ד נכתם עונוך לפני, גם חטאתי פגימו דסיהרא כו׳. פ׳ וישב דף קצ״א סע״א וחטאתי נגדי תמיד בגין דייתוב מינייהו כו׳, ור״פ וישלח דף קס״ד ע״ב ודוד הנ׳ קרייה חטאת דכתיב וחטאתי נגדי תמיד, והרמ״ז פי׳ וחטאתי הוא נוק׳ דקליפה כו׳, ואפ״ל עי״ז גורם שנוק׳ דקליפה מתגברת לינק מכנס״י ע״ד ושפחה כי תירש כו׳ או גורם לפתח חטאת רובץ שהוא ענין אלקים באו גוים בנחלתך טמאו כו׳. כענין בא נחש על חוה כו׳.

ו. **לך** לבדך כו׳ למען תצדק בדברך פרש״י כח היה לי כו׳ והוא מהגמרא סנהדרין דף ק״ז ע״א, ובזח״ב משפטים דף ק״ז סע״א מפרש כי דוד בדיחא דמלכא הוי ע״כ אמר גו צעריה בדיחותא דמלכא, שחטא למען תצדק כו׳. וע׳ מענין בדיחי דמלכא בזהר ר״פ ויצא קמ״ח ע״ב שגם הלוים נק׳ בדיחי דמלכא והיינו ע״י שאומרים שירה על יין המשמח אלקים כו׳.

ע״ש עוד בזהר משפטים דק״ו סע״ב ודף ק״ז תחלת ע״א מענין לך לבדך חטאתי. ילקוט ר״פ ואתחנן רס״א ג׳ ובפ׳ האזינו דף ש״ו ב׳ בתוך פסוק הצור תמים פעלו ח״ב כ״ו א׳.

סי׳ נ״א ט׳

תחטאני באזוב ואטהר תכבסני ומשלג אלבין, וארז״ל בפרק חלק דק״ז סע״א ששה חדשים נצטרע דוד שנאמר תחטאני באזוב כו׳. חולין ר״פ השוחט וממאי דהאי חטהו לישנא דדכויי הוא כו׳ דכתיב תחטאני באזוב ואטהר ועמ״ש מזה ע״פ ושעיר עזים אחד לחטאת לה׳. ספ״ג דנדה דל״א ע״ב ור׳ יוחנן אמר סמוך סמוך לטבילה שנאמר ובחטא יחמתני אמי, מאי משמע דהאי חטא לישנא דדכויי הוא כו׳ תחטאני באזוב ואטהר, עכ״פ מובן מכ״ז שהטהרה באה ע״י אזוב כו׳, וא״כ הענין שהוא מעביר רוח הטומאה, ולע״ל כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ כו׳. בילקוט בתלים במקומו רמז תשס״ד תחטאני באזוב ואטהר וכי נטמא דוד אלא העון שהוא חלל הנפש וכה״א ולבי חלל בקרבי כו׳. ומהרמ״א פי׳ תחטאני באזוב שתטע בלבי הכנעה ושפלות ועי״ז ואטהר כו׳. בבחיי פ׳ וישלח ע״פ הסירו כו׳ והטהרו למדך הכתוב כי העון קרוי טומאה כו׳ ומי שעזב את העון נק׳ טהור כו׳ ודהע״ה אמר תחטאני באזוב ואטהר כו׳ ובזח״ג נ״ג ב׳ דא ו׳ זעירא דיניק לה לכנ״י, ובג״כ עץ ארז ואזוב

אזלן כחדא ועל דא ו״ו כחדא אשתכחו חד עילאה וחד זעירא וקריין לון ו׳ עילאה ו׳ תתאה, ועי״ש בענין אלה תולדות השמים מלא ווין וכן אלה תולדות פרץ במד״ר פ׳ בראשית פי״ב. וכן מצוות שבת מלא בשני ווין בנחמיה סי׳ ט׳ והענין כמ״ש ע״פ שעלו מן הרחצה שהוא ע״י מיין דוכרין דשם מ״ה שהם הרוחצים מכל פגם והמשכת מ״ד זהו ע״י ו׳ זעירא בחי׳ יסוד.

ע״ד י״ז

אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחורף אתה יצרתם זכר זאת אויב חרף ה׳ ועם נבל נאצו שמך. הנה פסוק זה מדבר בתשובה נצחית לעוכמ״ז האומרי׳ עזב ה׳ את הארץ והעולם מתנהג ע״פ דרכי הטבע כידוע אע״פ שהשרים העליוני׳ של עכו״ם המה יודעי׳ את רבונם וקרו לי׳ אלקא דאלקיא כידוע מ״מ אע״פ שמודים הם שברא את כל העולמות והמלאכים וכו׳ והוא נקרא אלקא דאלקיא אבל לאחר שברא אין כל דבר חדש נעשה מאתו בארץ אלא הכל מתנהג בעצמו ע״פ דרך הטבע כו׳. וע׳ בתניא ח״ב פ״ב. והנה לנגד חרופי׳ הללו שמחרפים עכו״ם אמר בפסוק זה לראי׳ ולמופת חזק ועצום מאד והוא במה שאמר אתה הצבת וכו׳ קיץ וחורף אתה יצרתם שמענין הקיץ והחורף יש ראי׳ גדולה לחידוש ההשפעה מאין ליש מלמעלה מן הטבע. דהנה נלאו כל חכמי הטבע להבין ולהשכיל סיבת החמימות בקיץ והקרירות בחורף משום דע״פ חכמת התכונה אין מרחק השמש מן הארץ לצד מן הצדדים או לגבוה כו׳ לא מעלה ולא מוריד כלל כי לפ״ע קטנות כדור הארץ לגבי כדור השמש שהוא כערך גרגיר חרדל בתוך היקף בית והיכל גדול עד״מ מה יועיל חום השמש בנטיותו לצד מן הצדדים בעיגול כדור השמים לענין חימום לחמם אויר הארץ בקיץ או למעט החום בחורף כשהולכת בשיפולי הכדור השמים וכיוצא (כי לגבי השמש ריחוק וקירוב זה הוא מעט מזעיר ואינו כדאי שיגרום שינוי כ״כ ואף שלגבי הארץ הוא ריחוק וקירוב מ״מ הרי החום בארץ נמשך מהשמש. וכיון שכן בתר ריחוק וקירוב השמש יש להלך ולגבי השמש יש להלוך הריחוק שבחורף הוא מעט מזעיר א״כ מדוע נמשך מזה קור וכמו עד״מ אור הנר אם תרחיקו גרגר חרדל מאיזה דבר לא יגרום שינוי כלל אף לגבי דבר שהוא כגרגיר חרדל). אלא זה הענין מורה חידוש ההשפעה מאין ליש למעלה מדרכי הטבע והוא בהיות שנאמר אני אענה את השמים והם יענו את הארץ כו׳ וידוע שכל פי׳ עני׳ הוא ענין ההשפעה והמשכה כו׳ כי השמים מקבלי׳ בחי׳ ההשפעה הרוחניות מבחי׳ י״ס דעשי׳ מבחי׳ כלי׳ החיצונים שמשם שרש הט׳ גלגלים כמ״ש בע״ח בסופו וזהו אני אענה את השמים להשפיע שפע עליון הרוחני מאין ליש בשמים והשמים יענו את הארץ כלומר מן השמים יושפע עוד למטה מהם כי כל ההשתלשלות הוא מעילה לעילה כו׳

כידוע ע״ד שהשמים ישפיעו גם הקור והחום בקיץ וחורף כי שרש הקור בחורף בשמים הוא וע״כ יתחלקו המקומות בארץ בשינוי אופני הקור בזמן החורף לפי אופן מקום מעמדם נגד שרשם בשמים המשפיעים לנוכח ראשם כו׳ וכן בזמן הקיץ משתנה במקומות ענין החמימות לפי אופן מקום מעמדם נגד המשפיע להם בשמים ואע״פ שהארץ כגרגיר חרדל לגבי השמים אך הנה כמו שהארץ נחלקה לש״ס מעלות כמו״כ השמים כל מעלה הוא שטח רב ועצום ולא ט״ו פרסאות לבד כמו שיעור המעלה שבארץ וכמ״ש באגה״ת בסופו פי״ב שהילוך והעתקות הצל בארץ טפח לפי הילוך גלגל השמש ברקיע אלפים מילין, וכיון שכן יתכן שע״י ריחוק השמש ברקיע בחורף כ״ב מעלות וחצי ההם שברקיע לצד דרום יהי׳ שם קור ברקיע לצד צפון מאחר שריחוק מעלות הנ״ל הוא שטח רב ועצום במאד מאד עד שנתרחק השמש ממש ריחוק אמיתי והנה זה גורם ג״כ הקור בארץ בחורף בצפון אף שבאמת לגבי צד הצפון שבארץ אין נחשב זה כלל ריחוק אמיתי מהשמש כי כ״ב מעלות שבה הם שטח קטן מאד, אך מ״מ מאחר שנאמר אני אענה את השמים והם יענו את הארץ א״כ כל מעלה בארץ מקבלת ההשפעה מן המעלה השייך לה בשמים ולכן צד צפון שבארץ מקבלת ממעלות השייך להם בשמים אשר בחורף שם השמש רחוק מהם ריחוק אמיתי וזהו והם יענו את הארץ פי׳ יענו להשפיע סביבות כל כדור הארץ מכ״צ והמקומות משתנים ממילא לפי אופן מעמדם כנ״ל ואופן זריחת השמש ונטייתה אם בחמימות אם לאו ממילא הוא בא ע״פ אופן בהשפעה הרוחניו׳ אשר בשמים ממעל לגלגל השמש כו׳, וזהו קיץ וחורף אתה יצרתם אתה דוקא כי סיבת הקיץ והחורף בחמימות השמש לחמם באויר הארץ או לקרר הכל תלוי בהשפעה אלקית שמשפיע בשמים וכמ״ש אני אענה את השמים כו׳ כי עפ״י הטבע אלו הי׳ בארץ מהבל השמש עצמה אין שום סברא שיהי׳ קר בחורף שהרי לגבי השמש אין כאן ריחוק כלל מהארץ בחורף אלא רק לפי שאתה יצרת גבולות ארץ שיהיו מקבלי׳ מגבולות השמים דוקא שהם דוקא יענו את הארץ, א״כ זהו ראי׳ ומופת על חידוש ההשפעה תמיד למעלה מהטבע ומהשכל במה שקיץ וחורף אתה יצרת ולא ריחוק וקירוב השמש מצד עצמה כנ״ל, וסדר הפסוק כך הוא אתה הצבת כל גבולות ארץ פי׳ הצבת לארץ וכל גבוליו נגד מול כדור השמים באופן שיהי׳ כל גבולות ארץ כ״א על מקומו יבא לקבל אור השפע הרוחניו׳ מן השמים ואף אור השמש וחמימותו יקבלו מן השמים אף שאין זה ע״פ טבע והשכל ואחר שאתה הצבת באופן פרטי כל הגבולות ארץ ממילא קיץ וחורף אתה יצרתם להם בשינוי אופני המקומות לפי מעמדם אשר הצבת אותם בארץ.

(קיצור. פי׳ הפסוק אתה הצבת כו׳ שמקיץ וחורף יש ראי׳ להשגחה עליונה שאינו ע״פ הטבע אלא ע״ד אני אענה את השמים והם יענו את הארץ וזהו דשייך מ״ש אח״כ זאת כו׳. (והנה לעיל מיני׳ כתיב לך יום אף לך לילה כו׳ אתה הצבת כו׳ ואפשר שאף באריכות היום בקיץ יותר הרבה מבחורף הוא ג״כ מטעם הנ״ל דאני אענה את השמים כו׳ וע׳ ברבות בראשית רפ״ו ע״פ אף לך לילה מה היום ברשותך אף הלילה ברשותך והקשה הידי משה

מהיכי תיתי לומר שהלילה לא יהי׳ ברשותך עד שצ״ל מה היום כו׳ אף כו׳ וי״ל כי מדת יום הוא ז״א דאצי׳ יחו״ע שבאצי׳ הכל ביטול אבל מדת לילה בחי׳ מל׳ שנעשית מקור דבי״ע בחי׳ ומשם יפרד וסט״א שהם באמת נפרדי׳ וע״ז א׳ מה היום כו׳ אף בבי״ע באמת הכל מחדש תמיד מע״ב רק שנדמה להם שהם יש ועמ״ש בד״ה אני ישנה בענין אותותינו לא ראינו שהוא רק לא ראינו, ועמ״ש סד״ה ששים המה בענין לאפוקי ממאמר המין מפלגא ולעילא כו׳ ע״ש ועז״נ אף לך לילה ודו״ק. והנה בי״ב שעות היום מאירים י״ב צירופי׳ הוי׳ ובי״ב שעות הלילה מאירי׳ י״ב צירופי׳ אד׳ והיינו כי שם אד׳ הוא לבוש ונרתק לשם הוי׳ כמ״ש בת״א פ׳ וישב בד״ה שיר המעלות כו׳ היינו כחולמים בענין לא כשאני נכתב אני נקרא כו׳ והוא ע״ד שמש ומגן ה׳ אלקים ועמ״ש סד״ה יחיינו מיומים בענין שלכן נמשך הטל בלילה בחי׳ רחמים על ההסתר וזהו אף לך לילה וע׳ בביאור ע״פ שובה בד״ה איתא במ״ח בענין שילוב אד׳ בהוי׳ ושילוב הוי׳ באד׳ ואפשר עד״ז י״ל ההפרש בין קיץ וחורף דהנה בקיץ הימים ארוכים והלילות קצרות ובחורף הוא להיפך ואיתא ברבות פ׳ אמור פכ״ו זש״ה יום ליום יביע אומר תניא בא׳ בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין מכאן ואילך היום לוה מן הלילה (היינו בקיץ) והלילה מן היום (היינו בחורף) פורעין זל״ז כו׳ (והנה ענין הלואה זו היינו שי״ב שעות היום שהם שעות זמניות הם גדולים יותר וי״ב שעות הלילה נעשי׳ קטנים יותר וי״ל שזהו ע״ד שילוב אד׳ בהוי׳ ששם הוי׳ גובר ואז הי״ב צירופי א״ד מתבטלים לגבי י״ב צירופי הוי׳ ולכן שעות היום הנמשכים מי״ב צירופי הוי׳ גם למטה המה גדולים יותר מערך י״ב שעות הלילה בקיץ, ובחורף הוא ענין שילוב הוי׳ באד׳ כי כן קיץ וחורף הם כענין חסד וגבורה בכלל כמ״ש במ״א גבי אתרוג בענין הדר מאילנו משנה לשנה וששה חדשים שבקיץ היינו ו״ק הכלולים במדת החסד וששה חדשים שבחורף הוא ע״ד שגם בגבורה יש ו״ק ועמ״ש מענין התכללות זו בד״ה אלה מסעי. קיצור מההג״ה, ענין לך יום אף לך לילה וענין שבקיץ היום לוה מן הלילה כו׳.

ב) **והנה** זה המופת והראי׳ מקיץ וחורף א״צ אלא לעכו״ם שנק׳ עם נבל והם אשר נאצו שמך לאמר עזב הוי׳ את הארץ תחת מקרי הטבע להיות כי שרש נפשות עכו״ם נמשך מתחת הזמן וכח אלקי המהוה הטבע מוסתר ונעלם בע׳ שרים בסוד גלות השכינה כידוע אבל ישראל עלו במח׳ פי׳ ששרש נשמתם ומקור חוצבם מבחי׳ מחשבה עליונה שלמעלה מן הזמן ועד״מ המחשבה באדם התחתון שנובעת בתמידות בלי הפסק לעולם כך בחי׳ אותיות מחשבה עליונה האלקי׳ כתי׳ בה ונהר יוצא מעדן שהן בחי׳ חו״ב שנק׳ תרין ריעין דל״מ פי׳ שמחדש השפע תמיד מאין ליש בבלתי הפסק כו׳ והוא למעלה מהזמן כמ״ש ביאור דבר זה במ״א (בביאור ע״פ יונתי בחגוי גבי כי לא מחשבותי מחשבותיכם וע״ש בביאור השני שפי׳ עלו במח׳ היא עצמיות ח״ע ובזח״א פ׳ חיי שרה קכ״ג א׳ עשרים שנה כו׳ רזא דיחודא דלא אתפרש מחשבה ויובלא לעלמין ומחשבה ויובלא היינו יחוד חו״ב וע׳ בפ׳ בראשית ד״נ ע״ב וע׳ מ״ש בד״ה שוש אשיש מענין יחוד חו״ב התדירי להיות מאין ליש ובפ׳ ואתחנן גבי ק״ש מ״ב וע״ב ומ״מ ההשפעה נמשך מחו״ב ע״י מודומ״ע

וכמ"ש בד"ה הקול קול יעקב וע"ש בהגהות ועמ"ש בד"ה שובה ישראל עד בענין שבשבת נמשך להיות החיות ע"י אותיות המחשבה כו') ולהיות כי ישראל עלה במחשבה זו א"צ כלל לראי' ולמופת ולחידוש ההשפעה מאין ליש כמו בקיץ וחורף כנ"ל כי מושגת להם בנפשם מצד שרש נפשות בנ"י בבחי' מח"ע כו' וד"ל, וזהו שאנו אומרים מודים אנחנו לך שאתה ה' אלקינו פי' מחמת שאתה ה' אלקינו בבחי' מחשבה שעלה שם כנ"י בשרשם מקור חוצבם כנ"ל ע"כ ממילא אנחנו מודים בהודאה זו בלי שום מופת וראי' כלל ולכן נק' כל ישראל בשם יהודים ע"ש הודאה וביטול זה וכמ"ש במ"א בענין מרדכי שנק' איש יהודי, אך הנה זאת ההודאה אינה בנפש האלקי' אלא מצד שרשה למעלה במח' אבל בהיותה מלובשת בחומר הגוף המחשיך עלי' לא תוכל לבא לבחי' הודאה זאת שאתה ה' אלקינו מחדש מאין ליש בתמידות כו' מפני שחומריות הגוף מחשיך על הודאה זו (וכמ"ש בד"ה יהודה אתה בפי' הפעם אודה שלא כל העתים שוות) הנה לזאת תקנו רז"ל מודים דרבנן וענין מודים דרבנן הוא ענין הודאה להודאה זו כלומר מודים אנחנו לך על שאנו מודים לך כו' פי' אנו מודים שכן יאתה להודות לך כו', וביאור הדברים כי הנה יש ב' מדריגות בהודאה, הא' ההודאה אשר באה מצד ההשגה והדעת כמו אדם שמשיג ומכיר בעוצם גדולת ורוממות המלך וכיוצא יודה בההודאה שכן הוא מצד שמכיר ומבין כו' וכן בחכם שיודה בהפלאת חכמתו מצד שיכיר וישיג אותו (ועמ"ש מזה גבי מזמור לתודה בד"ה באו שעריו בתודה שבחי' הודאה זו הוא הנק' הודאה דאימא), ואמנם יש בחי' הודאה למטה מזו והוא ההודאה שלמטה מן הדעת והיינו כאשר אין ביכולת השגתו להשיג ולהכיר כלל בעוצם הגדולה והחכמה כמו שהוא רק שיודע ומכיר שהוא מופלא בחכ' וצריך להודות לו בהודאה ושבח גדול וכמו שיודה גם העני בגדולת המלך אע"פ שאינו מכיר במהות הגדולה כמו שהיא אלא שמודה שצריך להודות ולשבח לגדולה זו הגם שאינו משיגה וזה בא מצד ריחוק מעלה של המודה שכל שהוא מרוחק בערך יותר לא יוכל להודות בהודאה זו שמצד ההשגה אלא רק בבחי' הודאה להודאה ע"ד הנ"ל (ושם בד"ה באו שעריו הנ"ל נת' שאדרבה הודאה זו נק' הוד דאבא פי' ההודאה שמצד החכמה שלמעלה מהשגה כו' ע"ש ובודאי הוד דאבא הוא למעלה מהוד דאימא ומשה ואהרן נמשכים מנצח והוד דאבא, והנה ביאור הוד דאבא י"ל שיובן ע"ד מ"ש בענין שהתינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן בד"ה וספרתם לכם דגבי חג השבועות ועד"ז אומרים בברכת הארץ נודה לך כו' והנה לכאורה הוא סתירה למש"כ דהודאה להודאה הוא למטה מבחי' הודאה שע"פ השכל אך באמת לא סתרי כלל דגם כאן משיג דנעוץ תחב"ס ולכן נק' הודאה זו מודים דרבנן דדוקא עיני העדה שהם מבחי' חכ' תקנוהו וכנודע מענין ערבים עלי ד"ס שהם מבחי' אבא וא"כ אדרבה דוקא מבחי' הוד דאבא נמשך הודאה להודאה הנ"ל אלא שמ"מ היינו רק שהם תקנוהו אבל עצם הוד דאבא הוא ההודאה במה שאינו מושג כלל במוח הבינה כי מה שיוכל להשיג במוח בינתו כלא חשיב כי לית מחתב"כ ולכן לא שייך ההודאה העיקרית ע"י הוד דאימא לבד כ"א ע"י הוד דאבא דוקא וכמשי"ת אי"ה), וז"ש רז"ל רוב ההודאות אל ההודאות

דמשמע שיש רבבות מדרי׳ בהודאות דכל שבא להתבונן בגדולת אא״ס ב״ה שנעלה מן ההשגה אינו יודע להודות בה מצד הדעת והשגה רק בבחי׳ הודאה דהודאה ועד״ז יוכל להיות עד רום המעלות ריבוי הודאה בהודאה להודאה לפ״ע ריחוק ההשגה שם כו׳ וד״ל. וכללות ענין זה הוא שתקנו מודים דרבנן להיות בכללות בחי׳ הודאה דהודאה בדרך כלל (ועיין ברבות פ׳ צו פ״ט ע״פ אשלם תודות לך תודה אין כתיב כאן אלא תודות ההודאה וקרבן תודה י״ל היינו נגד ב׳ בחי׳ הוד הנ״ל) אך הנה הטעם מה שחכמים ז״ל תקנו הודאה דהודאה ונק׳ מודים דרבנן דוקא יובן בהקדים תחלה ענין הידוע בס״י דנעוץ תחב״ס וסב״ת ולכאורה אין טעם לכלל זה למה דוקא נעוץ תחב״ס ולא באמצע כו׳ אך הענין הוא משום זהו כלל גדול בכ״מ דכל אור היותר עליון לא יוכל לבא בגילוי למטה כ״א במדרי׳ היותר תחתונה דוקא ובמדרי׳ שאינה בשפלות המדרי׳ כ״כ לא יוכל לבא אותו אור עליון בהתגלות וערך שפלות אותה המדרי׳ התחתונה הוא לפ״ע רוממות אותו אור העליון משום דכל שהוא יותר עליון צריך הוא לבא במדרי׳ היותר שפלה וכמו הראי׳ מתפשטת בעשי׳ גשמיות מה שאין השמיעה שלמטה מהראי׳ מתפשטת כ״כ למטה לתפוס העשי׳ גשמיות כי ערך עומק תחת הוא לפ״ע עומק רום כמ״ש בס״י וד״ל.

וביאור דבר זה מובן מתוך ענין הנ״ל בהודאה דהודאה כו׳ שהרי מובן מתוך ענין הנ״ל שכל שהאור יותר עליון מן ההשגה לא יוכל לבא כ״א בהודאה דהודאה ולא בהודאה שמצד הדעת כו׳ א״כ אנו רואים שהאור היותר עליון אינו בא בגילוי כ״א בסוף המדרי׳ השפלה והוא רק בחי׳ הודאה* כו׳ כנ״ל וד״ל והיינו הטעם לכלל דנתחב״ס כו׳ משום דדוקא בסופא דכל דרגין הוא שיכול לבא בגילוי האור היותר עליון הנק׳ תחלתן ולא באמצען מטעם הנ״ל וד״ל וזהו הטעם ג״כ שחז״ל תקנו מודים דרבנן כו׳ כי הנה בחי׳ הודאה דהודאה הנ״ל, והיא מדרי׳ היותר תחתונה בקדושה האלקי׳ שהרי אין עוד אחרי׳ מדרי׳ בקדושה האלקית, כידוע המאמר דמאן דלא כרע במודים כו׳ לאחר זמן נעשה שדרתו נחש כו׳ והוא שרש התחלת הקליפות שנק׳ נחש הקדמוני ולהיות כי נעוץ תחב״ס דוקא שהרי במדרי׳ זו בהודאה דהודאה היותר האחרון נעוץ בחי׳ אור היותר עליון הנק׳ תחלתן כנ״ל וא״כ לא הי׳ בתקנת המדרי׳ הזאת היותר אחרונה אלא חכמי ישראל דוקא שנק׳ עיני העדה בבחי׳ החכ׳ שבמל׳ דאצי׳ שנק׳ תחלתן כמ״ש במ״א בענין הטעם שהיו סנהדרין מקדשין עפ״י הראי׳ מקראי קדש העליון ואפי׳ היו מוטעים וכמ״ש אשר תקראו אותם כו׳ ולכך נק׳ מודים דרבנן משום דנתחב״ס דוקא וכנ״ל, והנה בינה נק׳ מבין דבר מתוך דבר ומבו׳ במ״א תוך דבר היינו ממכ״ע שע״ז אתה הראת לדעת ומבשרי אחזה אלוה אך באמת מבחי׳ תוך יוכלו להבין ג״כ דבר שהוא בחי׳ סוכ״ע ואף שאינו מושג כ״כ וזהו ענין הוד דאימא הודאה הנמשך מההבנה וההשגה מה שמבין דבר מתוך דבר, אך באמת סוכ״ע וממכ״ע הוא רק הארה

בחי׳ הודאה: בסידור שג, ד: בבחי׳ הודאה להודאה ולפי ערך רוממותו כך צריך לבוא בבחי׳ הודאה להודאה. כנראה שיש כאן דילוג בתיבות הדומות.

אחת ואינו ערוך לגבי עצמותו ומהותו לכן בבחי' זו לא שייך הודאה הנמשך מהשגה ממש כ"א הודאה הנמשך מבחי' שלמעלה מהשכל המושג ונק' הוד דאבא ולכן מבחי' זו נמשך ג"כ בהודאה שלמטה מהשכל שיהי' בחי' הודאה אפי' במי שאין לו לב להבין וכמ"ש יודוך ה' כל מעשיך וע' מ"ש בביאור ע"פ וידעת היום בענין באמונה שנק' עטרה שלפי ששרשה מלמעלה מהשכל והבינה וע' בתניא ס"פ י"ח.

קיצור. ענין שלפי שעלו במח' ע"כ יש בהם בחי' מודים אנחנו ועמ"ש בת"א בראשית בתחלתו ד"ה להבין ענין הברכות, אך מצד נה"ב הסתר וע"כ תקנו מודים דרבנן הודאה להודאה ותקנו רבנן דוקא כו' נעוץ תחב"ס, ובהג"ה ענין הוד דאימא מבין דבר מתוך דבר והוד דאבא במה שלמעלה לגמרי מדי תפיסא דשכל המושג ומזה נמשך ג"כ הודאה להודאה הנ"ל.

ג) **וזהו** כללות ענין ל"ג בעומר דהנה כללות ענין ספה"ע ידוע שהוא לברר וללבן ז' מדות הרעות דנה"ב* שיניקתה מעומר שעורים כו' וזהו פי' ספה"ע פי' לעשות העומר שעורים בבירור וליבון ולכך הי' מנופה בי"ג נפה כידוע נק' ספירה מלשון בהירות כמו לבנת הספיר אך כיצד היו מספרי' אותו הנה זהו כללות ענין מצות ספה"ע מ"ט ימים כמו באמרו היום יום א' לעומר כו', והנה תחלה יש להבין למה ענין עומר שעורים דהנה השעורים הוא מאכל בהמה דוקא והוא בחי' חיצוני' דשם ב"ן בגי' בהמה למעלה שק"נ מקבלת משם ומשם נמשכו המדות הרעות בנה"ב כידוע. והנה כתיב והניף את העומר לרצונכם פי' לרצונכם כי ע"י ביטול הרצון מנה"ב בכל ז' מדות הרעות בז' שבתות הספירות אתהפכא חשוכא לנהורא בביטול רצון זה כענין בטל רצונך מפני רצונו כו' ואזי יוכלו לקבל בחי' רצה"ע בשעת קבלת התורה להיות להם רצון כענין סוף המאמר כדי שיעשה רצונך כרצונו. וזהו והניף את העומר בכל ימי הספירה להפך הרצון מנה"ב ומקבל מעומר שעורים כדי שיהי' אח"כ לרצונכם שיוכלו להגיע למדרי' קבלת רצה"ע בשעת מ"ת והוא התגלות כתר תורה והתנופה זו דעומר לפני ה' היתה להפך חשוכא לנהורא כו'. אך הי' צריך להיות התנופה בבחי' ביטול הרצון דוקא מטעם הנ"ל וד"ל וז"ש והניף את העומר כו' הי' רק בהתחלת זמן הספירה אבל אע"פ שהניפו את העומר לפני ה' לרצונכם מ"מ צריכים לספור ימי הספירה אח"כ כי צריך לבטל הרע דז' מדות הרעות בב' האופנים הא' מצד ביטול הרצון כנ"ל והב' מחמת שימשיכו ויביאו אור ואז ממילא נדחה החשך כידוע דמעט אור דוחה הרבה מן החשך כו' (ועמ"ש מזה בד"ה כיצד מרקדין בענין וב"ה אומ' כלה נאה וי"ל כאן עושים כשני הדעות דהקרבת העומר זהו ביטול רצון גם כדעת ב"ש ושם דרך כו' אח"כ ספה"ע להמשיך אור לדחות חשך זהו כדברי ב"ה, וגם ב"ש מודים כאן כיון שמתחלה הקריבו העומר כו'). וענין הבאת האור הוא בספי' הימים דוקא כמו באמרו היום יום א' לעומר פי' היום מאיר אור חסד שבח' דקדושה האלקית בעומר שעורים דבהמה וממילא מאותו האור נדחה

דנה"ב : בסידור שם : הבהמית דנפש דנוגה.

הרבה מן בחי׳ החשך שנאחז בעומר שעורים כו׳, ועד״ז בכל ימי הספירה וד״ל. והנה בל״ג בעומר הכוונה הוא בספי׳ הוד שבהוד כידוע והענין הוא דמיום הא׳ דחסד שבחסד כו׳ הי׳ התחלה ובספי׳ זו דל״ג בעומר בהוד שבהוד הוא סוף ותשלום הספי׳ בעיקר המדות שנק׳ גופא כי מבחי׳ הוד שבהוד ולמטה מסתיים בחי׳ גופא עיקר המדות ומתחילים בחי׳ ההשפעה דלבר מגופא כמו בחי׳ יסוד שהוא בחי׳ המשפיע לזולתו כמו להוליד בנים וכיוצא וכידוע שזהו הטעם דבינה עד הוד אתפשטת ולא יותר וגם הנה ידוע דה׳ החסדים המה מתפשטים עד הוד בלבד דהיינו בחסד וגבורה ותפארת ונצח והוד ולא ביסוד * כו׳ וד״ל, והטעם הוא לפי שעיקר בחי׳ אדם הנק׳ ז״א הוא עד בחי׳ הירכים שמשם ולמטה אינו נחשב בבחי׳ עצמות האדם כי לא נק׳ רק תמכין דגופא וע״כ נא׳ ביעקב ויגע בכף ירכו כו׳ (אינו מובן דא״כ גם נו״ה עצמן הם לבר מגופא אלא העיקר כי היסוד הוא ההשפעה לזולתו משא״כ נו״ה שהוא העצה איך להשפיע זהו בעצמותו עדיין ולכן ארז״ל בהרבה ענינים מהלך ת״ק שנה כמו בעץ החיים וברקיעים נגד ה׳ מדות העצמיי׳ וע׳ מ״ש ע״פ המאמר דפ׳ פנחס דף רנ״ד ע״א ואינון חמשה חומשי תורה ואי תימא שית אינון כו׳ ע״ש) ועד״מ שפע הנשפע מרב לתלמיד שהשפעה זו איננו צריך כלל לעצמו רק בשביל דבר נבדל ממנו והוא המקבל ואיך תחשב השפעה זאת מבחי׳ עצמותו ולכך נק׳ השפעה זאת בשם יסוד והוא הנק׳ בחי׳ צדיק ע״ש הצדקה והוא השפעה לזולתו אע״פ שהוא א״צ לזה כו׳ משא״כ בחי׳ ההוד עדיין נחשב מבחי׳ עצמות המדות וכידוע דנו״ה בכליות הם שהם מבחי׳ הגוף נחשבים משא״כ הירכים שהם נקראים בחי׳ חיצוניות הכלים דנו״ה כו׳ וזהו שה״ח הניתנין בז״א אינן מתפשטים רק עד בחי׳ ההוד ולא יותר כנ״ל וד״ל, והנה ידוע שגם כל מדה כלולה מן יסוד ומל׳ בלבד החמשה שנחשבים עיקר והן חו״ג ת״ת ונה״ו כידוע והנה בענין כוונת ספה״ע שמתחיל מבחי׳ חסד שבח׳ וביום הב׳ גבורה שבח׳ עד מל׳ שבחסד וכן בספי׳ דגבורה בשבוע השני עד שבל״ג בעומר כבר כל מדה כלולה מז׳ מלבד ספי׳ ההוד שהוא בשבוע החמישית היא כלולה רק מן החמשה שנחשבי׳ עיקר כנ״ל (ומה שבחג״ת ונצח נחשב כל מדה לז׳ אף שגם בהם העצמיות הוא חמשה מדות היינו כיון שמ״מ הרי הם קודם עצמיות החמשה מדות שבספי׳ ההוד לכך הם בכלל העצמיות כיון שאפי׳ מה שלמטה מהם במדריגה דהיינו ההוד הוא עדיין בחי׳ עצמות) והן חו״ג ת״ת ונו״ה והוא בחי׳ ספי׳ הוד שבהוד שביום ל״ג בעומר ואז זמן תשלום וסוף לעיקר המדות כי מבחי׳ הוד שבהוד ואילך לא נחשב מבחי׳ עיקר המדות כי בחי׳ יסוד ומל׳ אחר שהמה בעצם נבדלים מבחי׳ עצמיות המדות כנ״ל גם בחי׳ התכללות כשנכללים בהוד אינם נחשבים לעיקר וע״כ בבחי׳ הוד שבהוד מסתיים בה דוקא כל בחי׳ עיקר המדות ונחשבת הוד שבהוד מדרי׳ היותר תחתונה שבבחי׳ עיקר המדות וד״ל, ולפי הכלל הנ״ל בענין נתחב״ס דהיינו לפי שכל אור היותר עליון אינו מתגלה רק בסוף ולא באמצע כו׳ א״כ גם בספי׳ הוד שבהוד ביום ל״ג בעומר בהברח הוא שמאיר בה דוקא מבחי׳ האור היותר עליון

ביסוד: בסידור נוסף: ומל׳.

הנק׳ תחלתן כו׳ אחר שהוא בחי׳ סופן בעיקר המדות כנ״ל והכלל בכ״מ דנעוץ תחב״ס דוקא כנ״ל הטעם והוא ענין ובחי׳ מודים דרבנן הנ״ל שהוא ענין הודאה להודאה כנ״ל וזהו הנק׳ ספי׳ הוד שבהוד כלומר הודאה דהודאה כמבואר ענינו למעלה ומה שאמרו בינה עד הוד אתפשטת זהו כלל גדול בכ״מ לפי ערכו משום שההתבוננות והשגה שבאותו מדרי׳ לא יגיע רק עד בחי׳ הוד שבהוד הנק׳ מודים דרבנן דהיינו שמשיג שצריך להודות עכ״פ וזהו מדה היותר אחרונה אבל יותר למטה לא תתפשט הבינה לפי שהכלי שיכיל גם האור היותר אחרון ממנה הוא רק בחי׳ הוד שבהוד דהרי כשאין לאדם גם בחי׳ הודאה דהודאה כו׳ שדרתו נעשה נחש כו׳ וכנ״ל והוא ענין מ״ש ויגע בכף ירך יעקב כו׳, ואמנם הנה מובן דמה שאין עוד אחריה בירידות המדרי׳ לקבל אדרבה היא הנותנת לומר שיאיר בה דוקא מבחי׳ היותר עליון עד שבהכרח לומר שיאיר בה יותר אור עליון משיאיר בה בחי׳ ההוד עצמו שהרי מבואר למעלה דבחי׳ הודאה דהודאה בהכרח הוא שיהי׳ בדבר שהוא עומק המושג ביותר מדבר המושג בהודאה שמצד הדעת כי ערך עומק תחת הוא לפי עומק רום וכל שעומקו רום ביותר יותר לא יוכל לבא בגילוי כ״א בעומק תחת ביותר כנ״ל וד״ל דכל שהסוף יותר אחרון דתחלה נעוץ בו מהיותר תחלה כו׳ הכל הוא מטעם א׳ משום דנתחב״ס דוקא (וכמו שאויר הסמוך לארץ מאיר בו חום השמש בתוקף יותר ממה שמאיר באמצע ועמ״ש ע״פ הראיני את מראיך).

קיצור. וזהו ענין ל״ג בעומר כי ספה״ע המשכות אור לדחות החשך שבמדות דנה״ב והמדות עצמיים הם מחסד עד הוד וכשמגיע ל״ג בעומר שהוא הוד שבהוד נבררו עצמיות המדות והיינו סוף המדות הודאה שבהודאה ונתחב״ס והיינו הודאה שהיא סוף מאיר בה מה שאינו מושג בשכלו והודאה שבהודאה מאיר בה עוד בחי׳ עליונה יותר (והנה י״ל הודאה שבהודאה מרומז בתיבת גל כמ״ש גל אל ה׳ יפלטהו (בתלים סי׳ כ״ב ט׳ וכן בתלים סי׳ ל״ז גל על ה׳ דרכיך ופרש״י גלגל והשלך עליו כל צרכיך וה״ז כענין הלל והודאה לה׳), והנה כתי׳ גל נעול הוא בינה דההוא נהר דנגיד ונפיק עייל בי׳ ופי׳ בלקוטי מהאריז״ל הובא בסה״מ סי׳ קכ״ב דס״ב גל נעול הוא בינה דההוא נהר דנגיד ונפיק הוא יסוד אבא והמל׳ ביוה״כ שמקבלת מאימא שלא ע״י ז״א נק׳ ג״כ גל נעול עכת״ד, ובינה נק׳ שכינתא עילאה ובה התגלות עתיק ע״י יסוד אבא והיא נעשית כתר לז״א, והנה המל׳ מקבלת מהוד דז״א לכן בהוד שבהוד סיום עצמיות האצי׳ ומתחיל הפרסא ואז נעשה א״ח שהמל׳ נעשית כתר הרי היא עטרת ז״א בעלה וזהו גל נעול והיינו ע״י הודאה דוקא יהודה אתה ולכן ל״ג בעומר הוא ג״כ ענין גל נעול כו׳ כי ע״י הוד שבהוד נעשית בחי׳ גל נעול עט״ב ומעין חתום פנימי׳ התורה וכדלקמן בענין הילולא דרשב״י גם כמ״ש גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך כי עד הגל בחי׳ פרסא המסתיר ושרש הפרסא מהכתר כמ״ש בביאור ע״פ השמים כסאי ולכן גל עיני כו׳ להיות ואביטה נפלאות מבחי׳ הכ׳ וכמ״ש ע״פ אשר עשה עמכם להפליא וזהו נרמז ג״כ בענין ל״ג בעומר. קיצור מההג״ה, הוד שבהוד ע״ד גל אל ה׳ ומזה נמשך גל נעול ואח״כ גל עיני כו׳).

ד) **והנה** אחר סיום ל"ג בעומר שהוא בחי' הוד שבהוד כנ"ל הוא היותר אחרון במדרי' ונעוץ בו מבחי' היותר עליון משום דנעוץ תחב"ס דוקא כנ"ל ע"כ בכ"ז מובן הטעם לבחי' הילולא דרשב"י ע"ה שהי' בל"ג בעומר דוקא כידוע דהנה ידוע ששרש רשב"י הי' ניצוץ מנשמת משה ע"ה ולכך הי' התגלות סודות התורה ופנימיותה ע"י דוקא ולא ע"י תנא אחר כמבואר בזהר שהי' הונגלות התורה הנגלית ע"י משרבע"ה (וראיתי בשם אגדה דברים שלא נתגלו למשה נתגלו לר"ע הובא בשל"ה, וקרוב לזה איתא בגמ' במנחות דכ"ט ע"ב, ולכאורה הוא תמוה וג' ליישב דהא כה"ג אמרו ביבמות דמ"ט סע"ב דישעי' אמר ואראה את ה' אף דמרע"ה אמר כי לא יראני האדם וחי והיינו ע"י שישעי' ראה באספשא"מ וכמ"ש בד"ה ת"ר נר חנוכה, א"כ כש"כ ר' עקיבא שראה לא בנבואה וגילוי גמור כ"א בבחי' חכם עדיף מנביא ע"כ בבחי' זו יוכל להתגלות דברים שא"א שיתגלו בנבואה וע' מזה באגה"ק ד"ה עוטה אור כשלמה, והנה ר' שמעון אמר שמדותיו תרומות מתרומות מדותיו של רע"ק לכך נתגלו לו פנימי' התורה מה שא"א שיתגלה בדרך הגילוי שע"י נבואה ממש וזהו ענין חכם עדיף מנביא בבחי' זו (ובלקוטי הש"ס מהאריז"ל הקשה דהא הנביא הוא חכם ג"כ כמארז"ל אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם כו' ותי' דצד החכמה וצד הנבואה קאמר ר"ל שיש מעלה בבחי' חכמה מה שאינו בנבואה לפ"ז י"ל יש דברים שלא נתגלו למשה בבחי' דרך הנבואה אבל בצד בחי' החכמה ודאי השיגו כו') והנה כל ימיו עסק בסודות התורה וכשהגיע עת הסתלקותו בודאי הגיע בשעה ההיא לתחלת וראש לכל המדריגות שלו בבחי' השגות ברזין דאורייתא וזה הי' ענין למודו עם החברים בשעה ההיא דוקא כמבואר באדר"ז בפ' האזינו לכך נק' אז הילולא דרשב"י (וע' באגה"ק ד"ה למה נסמכה פ' פרה ובמ"א נת' דדוקא לפי שע"י היה גילוי פנימיות התורה נק' הילולא אבל בשאר צדיקים הוא תענית ומבואר שם טעם ע"ז, וע' בזהר ויחי דרי"ח סע"א אבל בהילולא רבא דרשב"י כו' וי"ל ע"ד מ"ש ברבות בא ס"פ ט"ו העוה"ז אירוסין הי' שנאמר וארשתיך לי כו' אבל לימוהמ"ש יהי' נשואין שנאמר כי בועליך עושיך כו' ומבואר במ"א ע"פ כי על כל כבוד חופה שהוא ענין גילוי פנימיות התורה הנמשך ממו"ס שלמעלה מהתורה הנגלית שנק' נובלות חכמה והגם כי עיקר גילוי זה יהי' לימוהמ"ש אכן הצדיקים הגדולים ובפרט רשב"י שע"י הי' גילוי פנימית התורה נמשך לו גילוי מבחי' זו בג"ע, וע' מ"ש בד"ה ה' יחתו מריביו בענין ת' עלמין דכסופין וע' בתניא פל"ט שיש ג"ע העליון דבריאה אכן עולם האצי' הוא מדור לצדיקים בני עלי' כמו האבות שהי' מרכבה כו' ע"ש ובודאי דרשב"י הי' מבחי' זו ע' ברבות פ' נח פל"ה אי בעי אברהם כו' ואנא מקרב כו' ע"ש ובגמ' פ"ד דסוכה, ובעולם האצי' מאיר עצמיות חכ"ע משא"כ התורה שלנו נק' תורת הבריאה כמ"ש בלק"ת ע"פ בראשית ברא שלכן התחילה התורה בבי"ת כו' וע"כ הצדיקים שבג"ע שבבריאה אין להם גילוי זה עדיין רק רשב"י שהי' מדור שלו באצי' וע"כ נק' הילולא דרשב"י ע"ד שלע"ל יהי' נשואין כו' ועמ"ש בד"ה כי תצא בענין ואח"כ תבא אלי' ובעלת ובד"ה עיני כל, עוי"ל ע"ד

יעקב אבינו לא מת וי"ל הפי' עפימ"ש בזהר שלח קנ"ט א' ב' תלת עלמין כו' ות"ח אלמלא לא חב אדם לא יטעום טעמא דמותא כו' ע"ש ועד"ז יעקב לא מת וכמו"כ עד"ז נק' הילולא דרשב"י כו', עוי"ל כמ"ש במ"א בפי' ומל כו' למען חייך וע' באגה"ק סי' ד' מזה קצת ובאדר"ז דרצ"ו ב' גבי חיים עד העולם ורשב"י זכה לבחי' זו כו' למען חייך ע"כ נק' הילולא דרשב"י) ולפי שגם כל מה שעסק כל ימיו ברזין דאורייתא עלו עד שרש נשמתו בעלותו בשעה ההיא לכך הי' אז דוקא גילוי הארת עיקר שרש נשמתו ברום המעלות במדרי' היותר עליונה למעלה מעלה וכמו שא' ע"ע בחד קטירא אתקטרנא כו' וכמ"ש במ"א ולהיות כי הכלל הוא דאין תחילתו מאיר אלא בסופן דוקא כנ"ל משום שאור היותר עליון לא יוכל לבא בגילוי כ"א ביותר תחתונה ע"כ הי' זמן הסתלקות שלו הנק' הילולא כנ"ל בל"ג בעומר דוקא להיות שבל"ג בעומר הוא מדרי' היותר תחתונה והוא בחי' הוד שבהוד הנק' מודים דרבנן ובו דוקא נעוץ בחי' היותר תחלה גם מהאור שמאיר בבחי' ההוד עצמו כנ"ל וע"ד הנ"ל בענין הטעם מה שחז"ל דוקא תקנו מודים דרבנן לפי שהמה מבחי' עיני העדה הנק' תחלתן שאינו מאיר אלא בסופן והוא בהודאה דהודאה הנק' מודים דרבנן כו' וד"ל. והנה מלבד ענין הנ"ל שהוד שבהוד אינו נק' סוף רק בעיקר המדות עדיין לא הי' מתיישב הטעם להילולא דרשב"י בל"ג בעומר מפני שבעיקר המדות הוא סוף וידוע דהתורה עצמה נק' גופא כו' ותמכין דאורייתא המה בחי' הירכיים דלבר מגופא ונק' ברייתא ותנאי המשנה נק' גופא כו' וע"כ הי' הסתלקותו לבחי' היותר פנימיו' בהוד שבהוד דוקא וד"ל.

להבין שרשי הדברים הנ"ל. הנה באד"ר דק"ל ע"ב ע"פ מארבע רוחות בואי הרוח כו' ג' אינון ורוחא דעתיקא ארבע כו' וביומי דמלכא משיחא כו' ובביאור האדרא שם בשם הע"ח הרוח הרביעי הוא פרק התחתון דהוד דא"א שממנו שרש המל' כו' וממנו יבינו וישיגו חכמה כי אז תעלה אור הלבנה עכ"ל (וע' בע"ח שער א"א פ"ב גבי ובזה תבין איך לעולם בחי' המל' גדולה מהזכר העליון ממנה ולכן נק' עט"ב, ועיין בהרמ"ז תולדות קל"ה, וז"ל ודע שבהוד דעתיק שם כמוסה נוק' דידיה כנזכר בשער עתיק בסוד הוד מלכות עכ"ל, וע' מזה בספר הגלגולים פכ"ב וז"ל כבר ידעת כי בעת"י לא נזכר רק ט"ס והמל' לא נזכרה בו כי נוק' דעתיק רמוזה בפרק העקב של הוד דע"י כי שם מקומה כי האשה נק' רגל עכ"ל, ובפרק כ"ה כ' ותראה מעלת זה העקב עכ"ל, ועד"ז י"ל פי' מ"ש ברבות ע"פ והיה עקב תשמעון אבל שכרו בעקב אני נותן לכם ע"ש ר"פ עקב, והיינו בגלוי הוד דעתיק הנק' עקב, וזהו ג"כ ענין והריחו ביראת ה' ע"ד ותהלתי אחטם לך ופירש בסהפ"מ ותהלתי מלכותא דרדל"א הנק' תהלה היא בחוטמא, וזהו אחטום לך מלכות תאיר בחוטמך עכ"ל, וכבר נת' שמל' דרדל"א היא כמוסה בהוד דידיה א"כ גם

הריח נמשך מבחי' זו והיא הנק' תהלתי, ועמ"ש ע"פ כן אד' הוי' יצמיח צדקה ותהלה. והנה בענין ג' אינון פי' בסהפ"מ דהשלשה הם מז"א והרוח הרביעי הוא מעתיק והיינו מהוד דעתיק, וא"כ יש לדמותו למ"ש באד"ר דק"מ ע"א אלא אימא ארבעה מוחי תלת מוחי דהוו בז"א כו' וחד מוחא שקיט דהיינו מו"ס דעתיקא, ויש להעיר ממ"ש ע"פ מי מנה כו' רובע ישראל שישראל עצמו כלול מג' בחי' וע"י המל' נמשך הבחי' הרביעית שלמעלה מג' בחי' הנ"ל והוא כתר כו', והיינו שהג' בחי' שבישראל עצמו הם חב"ד חג"ת נה"י בי"ע דאצילות והבחי' הרביעית זהו אצי' שבאצי', וע' עוד בזהר ויחי דרל"ה ע"א ע"פ מארבע הרוחות בואי הרוח, וע' ברבות בפ' בראשית ע"פ ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים זהו רוחו של משיח, וכ"ה ר"פ תזריע, ועמ"ש בד"ה האזינו השמים גבי והרוח תשוב כו'), וכן מבואר במ"ח בענין אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו כו' אבינו ע"ב מלכנו ס"ג גלה בחי' ג' רישין כבוד מלכותך בחי' מל' דא"ס שהוא מאיר בבחי' הוד דע"י כו' (צ"ע במ"ח ע"ש). והנה תחלה י"ל שרשי הדברים הנ"ל בענין קיץ וחורף אתה יצרתם שזה לעוכו"מ שצריכים מופת משום דאע"פ דקרו לי' אלקא דאלקי' אומרים עזב ה' את הארץ כו' משא"כ בישראל עלה במחשבה כו'. הנה שרש הדברים הוא שעובדי כוכבים שרשם מבחי' חיצוניות הדיבור העליון די' מאמרות ולכך אומרים שהעולם עומד ע"פ הטבע הקדומה ואינם מאמינים בחידוש השפעה מאין ליש בתמידות כנ"ל, ושרש ישראל עלה במחשבה (וכמ"ש במ"א שלכן נאמר הוי' אלקינו ה' אחד כי הוי' א' הוא מקור לבחי' דיבור שהוא ע"י שם הוי' צמצום והתפשטות אך הוי' אלקינו היינו מה שנמשך מבחי' מחשבה כו') שלמעלה מן הדבור העליון ע"כ מאמינים בחידוש ההשפעה מאין ליש בתמידות כנ"ל.

ויובן דבר זה בהקדים תחלה מהו ענין חיצוני' הדיבור ופנימית הדיבור ומהו ענין יחוד קול ודיבור שהוא ענין יחוד זו"נ למעלה כידוע, דהנה אנו רואים באדם התחתון שהדיבור מובדל הוא מן האדם ואיננו מתאחד עמו כ"כ כמו שמתאחדת עמו המחשבה שהרי הדיבור ביד האדם הוא אם לדבר או שלא לדבר עד שאינו מדבר אלא לפי הרצון ויכול להיות שלא ידבר רק לעתים ולפרקים רחוקים לפי שהדיבור במהותו נבדל ממהות האדם משא"כ המחשבה אינה פוסקת לעולם ובהכרח לאדם לחשוב בתמידות ובלתי פוסקת לעולם כי מהות המחשבה מתאחדת בתכלית עם האדם, ועיקר הטעם הוא לפי שנביעת המחשבה הוא מכח השכל ע"כ אינו פוסקת כי כמו הנהר עד"מ שאינו פוסק ממהלכו מפני המעיין אשר נובע בתמידות כידוע כך המחשבה אינה פוסקת מפני שנביעתה והלוכה מנביעת כח השכלי שנמשל למעין ואין כח השכלי פוסק לעולם ואין הנהר פוסק אלא דוקא כשהמעיין נפסק מתחלה וכמ"ש ונהר יחרב ויבש כו' אבל כל זמן שהמעין נובע אין הנהר פוסק, וכך אינה המחשבה פוסקת מלהיות שוטטת בתמידות כל זמן שכח השכלי הנק' חכמה נובע ולכך נאמר בחכמה ובינה דוקא ונהר יוצא מעדן העדן הוא מעין החכמה והמחשבה הוא הנק' נהר שיוצא מעדן בתמידות מאין ליש והן הנק'

תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין כי הרי תדיר שופע הנביעה מכח החכמה לשוטט במחשבה דבינה ונביעה זאת מן ההעלם לגילוי הוא, וזהו הנק׳ מאין ליש כידוע, וע״כ אמרו בזהר דבחי׳ יחודא עילאה דאו״א למעלה זווגייהו תדיר לצורך קיום העולמות דהיינו דלא מתפרשין לעלמין משום דזהו בחי׳ ראשית גילוי ההעלם מאין ליש אשר זהו בהכרח להיות בתמידות, שאל״כ התחלת שרש להשתלשלות דאבי״ע וכידוע דאור אבא שרש להשתלשלות דאבי״ע וכידוע דאור אבא שרש האצי׳ והיינו ענין ישראל עלה במחשבה דהיינו מבחי׳ מחשבה דאור אבא והוא בחי׳ יחוד חו״ב הנק׳ תרין ריעין דלא מתפרשין, ולכך א״צ מופת לחידוש ההשפעה מאין ליש כנ״ל, כי זהו כמו טבע הבריאה בנפשם מצד שרשן בחו״ב שההשפעה שם מאין ליש בתמידות כנ״ל, והיינו שאומרים מודים אנחנו לך שאתה ה׳ אלקינו דוקא דהיינו בחי׳ יחוד דאו״א שנק׳ ה׳ אלקינו וכידוע בפי׳ הנסתרות לה׳ אלקינו זהו יחוד או״א כו׳ שהוא י״ה שבשם הוי׳ בכלל והנגלות לנו ולבנינו הוא בחי׳ יחוד דזו״נ שהם ו״ה והוא בחינת יחוד דקול ודיבור וכמו שיחוד האדם למטה אינו אלא לפרקים כו׳ כך יחוד דזו״נ אינו אלא לפרקים ואין זיווגייהו תדיר כיחוד או״א כמ״ש בע״ח דליחוד או״א א״צ אתעדל״ת כי בהכרח הוא להיות בתמידות לצורך קיום העולמות וכנ״ל הטעם, אבל יחוד דזו״נ תלוי במעשה התחתונים באתעדל״ת דוקא כו׳.

וביאור הדברים הנה אנו רואים בחוש שאין שום דיבור בלא מחשבה בתחלה שחושב מה שידבר ואם לא יחשוב אין לדיבור חיות כלל, ואמנם אין זה אלא בשעה שהמחשבה מלובשת בדיבור דהיינו בשעה שמדבר הדיבור אבל לאחר שפסק מלדבר כבר הדיבור נפסק מן המחשבה ואין המח׳ מאירה בו כלל ואז הדיבור נק׳ נבדל שהוא נבדל מן האדם כנ״ל שהמחשבה מתאחדת עם האדם והדיבור נבדל אך אינו נק׳ נבדל אלא כשנפסק מלדבר אבל בשעה שהדיבור מקבל מקול הבל הלב ומאיר בהן מן המחשבה אז הדיבור מיוחד בבחי׳ התאחדות באדם ואינו נק׳ נבדל וזהו הנק׳ בחי׳ פנימיות הדיבור דהיינו כשהוא מיוחד בקול הבל הלב שיוצא מן המחשבה שבמוח כו׳ (במ״א נתבאר דפנימית הדיבור זהו הנק׳ הרהור דהיינו מה שחושב הדברים במחשבתו כמו שמדבר בענין שנחלקו בגמרא אם הרהור כדיבור דמי, וע״ש סד״ה כי תצא הראשון, משא״כ מחשבה ממש הוא מה שאינו שייך לדיבור כלל, ועיין בב״י בי״ד רס״י רע״ד שסה״ת נסתפק בענין לשמה אם צריך להוציא בשפתיו או סגי במחשבה, ועי׳ בתיו״ט ספ״ג דב״מ גבי החושב לשלוח יד כו׳ והיינו בהרהור שהוא פנימיות הדיבור גם לפנימי׳ הדיבור זהו פרצוף פנימי דנוק׳ הנק׳ כנס״י וחיצוניות הדיבור זהו פרצוף החיצון, ועי׳ באגה״ק ע״פ ויעש דוד שם מענין פנימית וחיצוניות הדיבור כו׳), ואז גם הדיבור נק׳ ים וכמ״ש כל הנחלים הולכים אל הים והרי כתיב בו והים איננו מלא שאינו נפסק כי מאירים הנחלים בו בלי הפסק משא״כ הדיבור שנפסק ולא יאיר בו המחשבה והבל הלב עוד שבוודאי לא יתוסף בו דיבור חדש אלא נשאר כמו שהוא בלי תוספת ובלי גרעון אבל בחי׳ פנימית הדיבור שמיוחד בקול ומחשבה יתוסף

בו גם נביעה חדשה בתמידות מפני שלא יופסק סיבת המשפיעים בו כו׳. והנה יחוד זה דקול ודיבור תלוי במח׳ שמשפעת בהם הכח להתיחד וגם משפעת שפע שעי״ז יהיה ביכולתם להתקיים בתוס׳ אור חדש בתמידות כו׳, והוא ענין הנזכר בע״ח שיחוד דזו״נ שהוא בחי׳ יחוד קול ודיבור העליון דיו״ד מאמרות בבחי׳ הפנימי׳ תלוי בהמשכת מוחין להם מאו״א והוא מן אותיות דאימא שהוא בחי׳ המחשבה כו׳, שכאשר נמשך מן המחשבה לקול ומקול לדיבור נובע הדיבור בתוספת אור כו׳ וכאשר לא יאיר אור המחשבה בקול והקול לא יאיר בדיבור יתמעט אור הדיבור, ועכ״פ יהיה איך שיהיה כ״ז עם במעט או בהתחדשות הכל הוא בחי׳ פנימית הדיבור שמיוחד בקול דהיינו בבחי׳ ו״ק דז״א שנקרא כל כידוע, ויוכל לבא לידי תוספת ואינו נפסק כי אינו נק׳ נבדל כנ״ל אבל בחינת חיצוניות הדיבור דהיינו הדיבור שכבר היה שנקרא נבדל כנ״ל הנה הוא לא יתוסף ולא יגרע אלא נשאר כמו שהוא לפי שהוא בריחוק מקום ונפרד הרבה מעצם האדם כו׳. והנמשל מכל אלה יובן למשכיל למעלה הטעם שעובדי כוכבים אומרים שהעולם עומד ע״פ דרכי הטבע הקדומה ואין כל חדש כו׳ לפי ששרשם למעלה רק מבחי׳ חיצוניות הדיבור דיו״ד מאמרות, וע״ד דוגמא מאמר יהי רקיע או מאמר תדשא הארץ עם כל פרטיהם השייך להם אחר שכבר נאמרו ונקראו המאמרות נבדלים מבחי׳ פנימית הדיבור העליון שהוא בחי׳ מל׳ דאצילות כמ״ש בס״י וקבען בפה כו׳ וכידוע, ולכך נדמה להם שאין כל חדש בחידוש ההשפעה מאין ליש בפרטי הנבראים שנתהוו מהמאמרות הללו אחר שהמה בחי׳ נבדלים הרי לא יתוספו ולא יגרעו כו׳, כי הרי אנו אומרים ודבריו חיים וקיימים שהמאמרות נצחיים ואחר שכבר אמרן פעם אחד סוברים שאין בזה חידוש כי שרשם נמשך מהבל החיצוני׳ דיו״ד מאמרות כמ״ש בע״ח, אבל שרש כללות ישראל שעלו במחשבה דאו״א שנקרא תרין רעין שמשם נעשה יחוד דקול ודיבור להיות בבחי׳ פנימית הדיבור שניתוסף ביו״ד מאמרות בלי הפסק בהתחדשות מאין ליש באור חדש בתמידות כנ״ל, ולכך אנו אומרים ברוך אומר ועושה, פי׳ אומר במחשבה מאמר חדש ועושה בדיבור בריאה חדשה מאין ליש בתמידות לפי שגם המאמרות מתחדשים בשרשם בהיותם מתחדשי׳ בקול והקול במחשבה כנ״ל. אך שזה היחוד תלוי במעשה התחתונים באתעדל״ת דוקא כמ״ש בע״ח ואינו אלא לפרקים כמו בכל עמידה דשמו״ע בשחר ובכל שבת וחודש ורגלים וכיוצא לפי שקיום העיקר דכל השתלשלות אינו תלוי ביחוד זה אלא רק להוסיף אור ולחדש הישנות, משא״כ ביחוד עליון דאו״א שבלעדו לא היה קיום כלל להיות ראשי׳ ההשתלשלות דאבי״ע כנ״ל. וזהו שנאמר בישראל דוקא את ה׳ האמרת היום פי׳ האמרת לשון מפעיל שגרם לו שיאמר מאמר חדש כו׳ והוא ע״י הדיבור בד״ת שיושב הקב״ה ושונה כנגדו כידוע והרי כשהשונה הקב״ה כנגדו ואומר כדיבורו דבר ה׳ זו הלכה הרי עי״ז נעשה יחוד דקול ודיבור למעלה בבחי׳ פנימית להיות אומר ועושה כנ״ל, וזהו את ה׳ האמרת היום שכנ״י מצד שרשם במחשבה כנ״ל האמרת להקב״ה עד שיהי׳ אומר ועושה ג״כ כו׳ (כי לפי שנש״י שרשם מהעצמיות שלמעלה מבחינת לבוש של הדיבור ע״כ יכולים לעשות רצון אצלו ית׳ להמשיכו בהלבוש

שמבחי' הדיבור ועד"ז מבקשים יה"ר כו' דהיינו להיות שינוי צירופים של הדיבור מגבורה לחסד ורחמים כמ"ש במ"א) ולכך אין העולם מתקיים אלא בהבל ד"ת והתנאים נקראים בונים שעוסקים בבנינו של עולם וכמ"ש במ"א).

קיצור. ענין הוד דע"י שזהו מארבע רוחות בואי הרוח וענין שעלו במחשבה ולכן יש בהם הודאה בטבע וענין פנימית הדיבור וחיצוניות הדיבור. האמרת).

ב) **והנה** ענין חידוש ההשפעה מאין ליש בתמידות שהוא שרשו בבחי' יחוד דחו"ב כנ"ל א"א להשיג כ"א בבחי' הודאה בלבד כנ"ל, שזהו פי' מודים אנחנו לך שאתה ה' אלקינו בהודאה בלבד כו' (עמ"ש בד"ה מזמור לתודה שהוא יחוד או"א דיצירה כו' והיינו ע"י הודאה שהיש בטל כו', ועמ"ש בד"ה וידעת היום בענין דעת ואמונה שבחי' ממכ"ע מושג בדעת ועל בחי' סוכ"ע אני הוי' לא שניתי אינו מושג כ"א באמונה והודאה וי"ל עיקר ההודאה שלמעלה היש ולמטה האין וכלא חשיב אשר זה ודאי אינו מושג בשכל). ותחלה יש להבין מהו ההפרש בין ברכה להודאה ואח"כ יובן מהו בחי' ההודאה דהודאה הנ"ל. דהנה ידוע דהברכה ענינו בחי' המשכה עד"מ הבריכה שנמשכת והולכת כו' וא"א לבחי' המשכה שלא תהא בבחי' גילוי דבר מה באיזו מציאות ומהות אבל כשהדיבור בהעלם עדיין לא שייך לומר בו בחי' המשכה, וז"ש ברע"מ ובתיקונים דאיהו ברוך ואיהי ברכה כלומר ביחוד דזו"נ נק' יסוד ז"א ברוך כלומר המקור שממנו מתברך השפע והולך והמל' נק' ברכה כמ"ש כי שם צוה את הברכה לפי שמקבלת שפע הברכה שמתברך ונמשך מבחי' המשפיע כידוע, ועד"ז עוד למעלה דהיינו בבחי' או"א ששרש כל האצילות איהו ברוך היינו בחי' יסוד אבא ואיהי ברכה היינו יסוד אימא פי' שבינה מקבלת שפע הנמשך מבחי' אור אבא מאין ליש בתמידות כנ"ל בפי' ונהר יוצא מעדן דלכך נקראי' תרין רעין דל"מ כו'. והנה ידוע דהחכמה הוא בחי' ראיה וכמ"ש וירא ראשית לו שהראשית הוא בחי' חכמה כמ"ש ראשית חכמה שהוא בחי' ראשית הגילוי בהשתלשלות כידוע הרי הוא בבחי' ראייה והבנה בבחינת שמיעה, וכידוע בענין המאמר דאינו דומה שמיעה לראי' כו' כי איזהו חכם הרואה את הנולד כו' וכמ"ש במ"א והרי בחי' הראיה לא שייך כ"א בדבר שבא לכלל ראיה והוא הדבר הנראה לראיה דהיינו בחי' אור מהמאציל שבא לבחי' ראשית הגילוי עכ"פ שנראה היא לראי' דחכמה, ואע"פ שאינו מושג עדיין בהתגלות בבחי' הבנה והשגה מ"מ אפס קצהו בא בגילוי, ועמ"ש מענין ראיה בביאור ע"פ ואתחנן אל ה' בענין פי' וראה את הארץ כו', ומ"ש בביאור ע"פ הכלילי עינים מיין, וכענין הנזכר בזח"א בתחלתו דף הראשון ע"ב בפי' מה ידעת מה אסתכלתא מה פשפשת הא כולא סתים בדקדמייתא וע"ש במק"מ והיינו מה דחכמה שע"פ קצת גילוי יש בה אחר שיש בו כדי לומר מה פשפשת כו' אבל בדבר שהוא בהעלם ואינו מושג ונראה כלל וכלל לא שייך לומר בו גם פשפשת כו' וד"ל. והנה מן החכמה נמשך היראה כמ"ש רז"ל אם אין חכמה אין יראה, ועמ"ש בזה בד"ה וידבר דעשרת הדברות, ויש

ב׳ מיני יראה יראה בושת הוא יראה עילאה שהוא בא מצד הראיה דחכמה שהוא מפני שעומד מקרוב דוקא, וכמ״ש מזה בד״ה וידעת היום, ועוד מסתעפת יראה זו לבא למטה עד שיבא לבחי׳ יראה ופחד, כענין וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק שיראה זאת היה בהם מצד שראו כו׳ כי יראה וראיה אותיות אחד הם כי ענין א׳ הם וגם מדות הת״ת שנק׳ נורא המשפיע היראה הוא נמשך מבחי׳ החכמה שהוא אור אבא ראשית הגילוי, וכמ״ש בפע״ח שער הק״ש ר״פ שני גבי קדושה שביוצר אור וז״ל ותכוין קדוש הראשון היא ת״ת העולה לקבל הארה מחכמה קדוש ב׳ בת״ת החוזר עם הארה למקומו עכ״ל, והוא מהרע״מ פ׳ אמור דצ״ג ע״א קדוש איהו סטר עילאה דהיינו חכמה ח״ע כיון דאתנהיר אמצעיתא דהיינו ת״ת והיינו ע״י יסוד אבא שהוא דעת עליון דז״א נשמת הת״ת כו׳ כדין אתרשים יו״ד וי״ו כו׳ ואקרי קדוש ומבואר ענין [זה] במ״א באריכות בביאור ע״פ קדושים תהיו כו׳, וע״פ הקבלה היינו כי יסוד אבא מלובש ביסוד דאימא המסתיים בחזה דז״א שהוא ת״ת ובעבודה הוא ענין בחי׳ ראיה דחכמה הנמשך בהמדות כו׳ ושהגלוי בת״ת שהוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא ר״ל בחי׳ תפארת היינו מה שהאדם מפאר ומשבח להקב״ה כענין משובח ומפואר בלשון חסידיו ועבדיו והוא נמשך ע״י לאסתכלא ביקרא דמלכא בחי׳ איזהו חכם הרואה את הנולד מאין ליש כו׳ כנ״ל נמצא הת״ת מקבל הארת החכמה שהוא בחי׳ ראיה כו׳, וכן למעלה יקר תפארת גדולתו ית׳ שבאצי׳ זהו מהתגלות אור א״ס שמאיר ונמשך ע״י החכמה שבה שורה אור א״ס ב״ה כי הוי׳ בחכמה וכן שם הוי׳ מאיר בת״ת, ולכן נק׳ תפארת בחי׳ והנורא אל עליון כו׳ וכמ״ש בד״ה וידעת היום, וא״כ נמצא שכל פרטי ההשתלשלות באצילות הכל בבחי׳ השגה הנראית הן באין מצד שרשם שמתחיל מאור אבא שהוא נק׳ ראשית הגלוי כנ״ל, ועליו נאמר ברוך דאיהו ברוך ואיהי ברכה, אבל למעלה מבחי׳ אבא דהיינו בבחי׳ עתיקא לא יגיע שם רק בבחי׳ ההודאה ולא בבחי׳ הברכה כו׳ (וכמ״ש ע״פ יהודה אתה יודוך אחיך בענין ההפרש בין ראובן ושמעון ולוי לבחי׳ יהודה כי ראובן כי ראה ה׳ ענין ראיה והמשכה זו בכנ״י הוא ענין לאסתכלא ביקרא דמלכא כו׳ ושמעון בחי׳ שמיעה כו׳, וכל בחי׳ אלו הם עדיין בבחי׳ ממכ״ע שבבחי׳ זו שייך לאסתכלא כו׳ וכמ״ש במ״א בענין ומבשרי אחזה אלוה שזה אינו שייך רק בבחי׳ ממכ״ע אבל בבחי׳ סוכ״ע לא שייך שום השגה כ״א בחי׳ ביטול והשתחואה, וזהו ענין יהודה מלשון הפעם אודה כו׳ בחי׳ הודאה וביטול לגמרי כו׳ והוא ענין השתחואות שבתפלת שמו״ע כו׳.

קיצור. ענין ברכה והודאה ברוך גלוי והוא יסוד דאבא ואיהי ברכה, חכמה בחי׳ ראיה ומזה נמשך יראה וכן תפארת הנק׳ נורא מקבל מהחכמה, אבל למעלה מהחכ׳ לא שייך שם בחי׳ ראיה וגילוי כ״א בחי׳ הודאה וכמ״ש ע״פ יהודה אתה ההפרש בין ראובן ראיה ליהודה הודאה).

ג) **ולבאר** הדברים קצת י״ל תחלה שרש ענין בחי׳ עתיקא, דהנה ידוע שבין אצילות לבריאה יש בחי׳ פרסא המפסיק והוא נעשה להעלים

האור דאצילות מפני שא״א לבחי׳ בע״ג להתהוו׳ מבלתי בע״ג בלתי התעלמות האור בתחלה כו׳, הנה עכ״ז יש קצת ערך לאצילות עם הבריאה כי ידוע דאבי״ע הם ד׳ אותיות הוי׳ יו״ד באצי׳ כו׳ עד ה׳ אחרונה בעשי׳ והם עד״מ ד׳ מדריגות שבנפש חו״ב מדות ודיבור החכמה אבא שהוא יו״ד באצי׳ והבינה ה׳ אימא בבריאה והמדות ביצירה כו׳ ואנו רואים שיש ערך לחו״ב עם המדות אחר שיש הסתעפות מזה לזה כי מן השכל נולדו המדות וכן המדות עם הדיבור כו׳ עד שגם לדיבור עם השכל יש ערך והשתוות במקצת אע״פ שעצם השכל מובדל מן המדות כו׳ מ״מ מצד בחי׳ ההשתלשלות שמשתלשל השכל יש לו ערך עם הנולד מכחו כו׳, וא״כ הרי יובן שיש ערך קצת גם לעשי׳ שהיא בחי׳ הדיבור בכלל גם עם בחי׳ האצי׳ שהיא בבחי׳ החכמה בכלל ואע״פ שיש בחי׳ פרסא המפסיק בין אצילות לבריאה כדרך השתלשלות כו׳ משא״כ מן המאציל לנאצלים אין ערך כלל וכלל ביניהם כידוע כי בעצמות המאציל הרי אמרו עליו דאנת חכים ולא בחכמה ידיעא כלל דהיינו שאין שם ערך ומהות גם בחי׳ חכמה דאצי׳ שנק׳ ראשית הגילוי כנ״ל ומובדל הוא לגמרי מכל עיקר בחי׳ חכמה עד שלא שייך לומר עליו שם מ״ה שבחכמה כלומר מה פשפשת כנ״ל אחר שהוא נעלם בתכלית ההעלם ואינו מושג כלל ונק׳ סדכ״ס כי אור א״ס אור פשוט הוא בתכלית כו׳ וכדי שיהי׳ נאצל מאתו י״ס הנאצלים הוצרך להיות ב׳ דברים בתחלה בחי׳ מק״פ שהוא החלל ואח״כ בחי׳ הפרסא הא והא דוקא כי ע״י בחי׳ הפרסא בלבד עדיין לא היה בערך להיות הסתעפות האצילות ממנו אלא ע״י צמצום מקום הפנוי בתחלה שידוע ענינו שהוא בחי׳ הסתר עצמותו מכל וכל ולא ענין הגשמת האור בלבד כענין הפרסא כמ״ש ביאור זה במ״א באריכות בת״א פ׳ וירא בד״ה פתח אליהו ואח״כ גם בחי׳ הפרסא כמ״ש מזה בביאור ע״פ ואתחנן וע״פ כי ביום הזה יכפר אזי אח״כ יוכל להיות מהות האצילות להסתעף מאתו, ואף גם הוצרך לבא האור והשפע מאתו ע״י בחי׳ ממוצע והוא הנק׳ בחי׳ עתיקא שהוא בחי׳ ממוצע בין עצמות אור א״ס לנאצלים וידוע שבכל בחי׳ ממוצע בהכרח יש בו מן העליון וגם מן התחתון והוא מן המשפיע ומן המקבלי׳ ובלעדי זה לא הי׳ בשם ממוצע כי הממוצע נק׳ המחבר ומביא המשפיע אל המקבל כידוע ואחר שיש בכחו לחברם בהכרח שיש בו משניהם יחד כו׳ וכמ״ש במ״א (ולפ״ז צ״ל שיש בבחי׳ ע״י הארה מאור א״ס שלמעלה מהצמצום והיינו בחי׳ הקו וחוט מאור א״ס שנמשך בהמקום פנוי והחלל והוא המאיר בבחי׳ עתיק, ועמ״ש מזה בביאור ע״פ אלה מסעי בנ״י) וזהו בחי׳ הכתר עליון הנקרא בשם עתיקא בכלל שהוא כלול מן העצמות אור א״ס ויש בו גם מבחי׳ כל המקבלי׳ שבאצי׳ שמסתעפי׳ אח״כ והיינו בבחי׳ פנימיות שבו שיש בו מבחי׳ אחרונה שבא״ס הנק׳ מל׳ דא״ס כו׳ והוא בחי׳ פרצוף עתיק דהיינו מ״ש ועתיק יומין יתיב כו׳), ועיין מענין זה במא״א אות ע׳ סעיף כ״ה שכ׳ וע״ק נק׳ הא״ס בעצמו המתלבש בג׳ רישין כו׳, והענין כי בתיבת עתיק יש ב׳ וג׳ פירושים הא׳ לשון חוזק כדפירש״י ע״פ על צדיק עתק בתילים סי׳ ל״א י״ט שפי׳ לשון דבר גדול וקשה כמו עתקו כמו גם גברו כו׳ באיוב סי׳ כ״א וכן ולמכסה עתיק בישעי׳ סס״י כ״ג לשון חזק וחשוב ובגמרא בחגיגה פ״ב ולמכסה עתיק

דברים שכיסה עת״י והיינו ע״ד ועתה יגדל נא כח אד׳ שבחי׳ כח אד׳ זהו הנמשך ממל׳ דא״ס אשר משם שרש הכח והחיזוק בחי׳ א״ס שהוא בחי׳ כח בלתי מוגבל בחי׳ כל יכול כמ״ש בביאור ע״פ יביאו לבוש מלכות ולכן שמשון הגיבור נמשך לו הכח והגבורה ע״י שערותיו שהיה נזיר לפי שהנזיר ממשיך מבחי׳ שער רישי׳ דעתיק כמ״ש האריז״ל ומזה נמשך בחי׳ איתן לשון קשה משכיל לאיתן האזרחי כו׳ שהוא למעלה מן השכל. הפי׳ הב׳ לשון ישן שזהו פי׳ ועתיק, והוא כמ״ש בד״ה ראה אנכי נותן בפי׳ איתן האזרחי מלשון אזרח הארץ היינו מאז מעולם כו׳ כי אפילו האצילות נמשך ממ״ה הנק׳ מה החדש שהוא התחדשות דבר כו׳ אבל אור א״ס ב״ה עצמו קדמון וע״ז מורה בבחי׳ וע״י הפך התחדשות ונברא כו׳ ע״ד מעונה אלקי קדם והיינו כי בעתיק יומין מלובש הקו מאור א״ס. הג׳ לשון העתקה ויעתק משם ההרה אשר העתיקו אנשי חזקיה, כי זהו המשכה ע״י קו וחוט להיות נמשך לתוך החלל כו׳ ולהיות בחי׳ כתר לאצילות. וכענין מל׳ דאצילות שנעשית עתיק לבריאה ה״ז העתקה ממקום למקום עד״מ וכמ״ש ע״פ בואו חשבון בענין עיר סיחון לשון הטיה. וזהו ענין צלותא כו׳ ע״ש. עכ״פ בחי׳ עתיק זהו המשכת אור א״ס ממש. וזהו העונה איש״ר בכל כחו שמו הגדול להיות נעשה כתר לאצילות כו׳ מל׳ המעתיק הרים ולא ידעו באיוב סי׳ ט׳ ה׳, דהיינו לפי שהוא ית׳ המתנשא מימות עולם, דהיינו מובדל בערך מהם (וא״כ לפי״ז הכוונה שהוא נעתק ונבדל מאבי״ע, ולעיל פי׳ ענין ההעתקה באופן אחר. ושני הפי׳ יש לפרש) מטעם שיש בו בחי׳ אחרונה שבאור א״ס שהוא מובדל בערך להיות או״פ בתכלית כנ״ל. ובחי׳ חיצוני׳ שבו הוא הנק׳ פרצוף אריך שהוא שרש וראש לכל הנאצלים גם לחכמה שנק׳ ראשית הגילוי כנ״ל הוא מקור. וכמ״ש והחכמה מאין תמצא כידוע. וכללות שניהם יחד נק׳ בחי׳ ממוצע להביא ולחבר מאור א״ס באצילות. ויש לפרש שזהו מ״ש הוד והדר לבשת עוטה אור כשלמה כו׳ דבחי׳ עוטה אור משמע שזהו בחי׳ ח״ע והיא התורה שהיא לבושו של הקב״ה וכמ״ש באגה״ק סי׳ י״ח. ועיין מזה זח״א ל״א סע״ב קמ״ב ב׳ ח״ב צ״ח א׳ קס״ד ב׳ רמ״ה ב׳. וא״כ מ״ש תחלה הוד והדר לבשת זהו למעלה יותר מבחי׳ חכמה והיינו בבחי׳ כתר. ובעמה״מ ש״א פ״ד נ״א נ״ה ביאור ענין המלביש גבוה מאד למעלה מא״ק והוא חוט של חסד כו׳ דהיינו הקו וחוט מאור א״ס גם מבואר שם שיש בהמלבוש פנים ואחור. והוא ענין התורה קדומה שיש בה ג״כ פנימי׳ וחיצוני׳ דהיינו ע״י וא״א. וזהו הוד והדר לבשת כי הוד הוא פירושו זיו כמו ונתת מהודך עליו. כסה שמים הודו בחבקוק סי׳ ב׳ ב׳. על אלוה נורא הוד באיוב סי׳ ל״ז כ״ב ובמשיח נאמר הוד והדר תשוה עליו. והנה בחי׳ זיו זהו מל׳ דא״ס שהוא אור א״ס וכמ״ש ויתן עליו הוד מלכות בד״ה א׳ סי׳ כ״ט כ״ה והיינו לפי שהיה שולט מסוף העולם ועד סופו ונק׳ אגוסטוס ברבות בשלח ר״פ כ״ג והוא מלך המלכים וזהו הוד מלכות הארת מל׳ דא״ס במל׳ דאצילות הוא הנק׳ מלך מלכי המלכים כו׳. ולכן אין כסף נחשב בימי שלמה ע״ד מצפון זהב כו׳ נורא הוד עיין זח״א ויחי דר״נ. וזהו ענין אשר תנה הודך על השמים שהמלאכים בקשו פנימיות

התורה פנימיות המלבוש דאלו חיצוניות התורה כמו שנתנה למטה לא תגנוב לא תרצח לא שייך כלל במלאכים ובבחי׳ פנימיות התו׳ נק׳ הודך היינו התגלות אור א״ס ממש והדר זהו התגלות ההוד כשנמשך יותר בגילוי לפ״ע המקבלים כדפי׳ האלשיך, וכ״מ ממ״ש הדר כבוד הודך היינו ההידור של ההוד מה שנמשך גילוי כו׳, וזהו בחי׳ א״א שהוא לבוש שבו וע״י נמשך ומאיר בחי׳ עתיק כו׳, ויובן ע״ד מ״ש ההפרש בין יפ״ת ליפ״מ דפי׳ תואר שיתארו בהנפש כל המדות בשלימותן וביופיין כמו שהן למעלה לך הוי׳ הגדולה והגבורה והת״ת כו׳ שהמדות כלולות זו בזו במדה ומזיגה נכונה כמ״ש אל יחסר המזג כו׳, ועיין בהרמב״ם ה׳ דעות, אך כ״ז הוא עדיין בחי׳ חיצוניות שהם אוי״ר ומחדו״מ שהם בחי׳ כלים או נר״נ אבל בחי׳ פנימית הוא רעותא דליבא בחי׳ יחידה, וזהו ויפה מראה שהוא זיו הקלסתר פנים כו׳ בת״א פ׳ ויצא בד״ה אם לא תדעי לך, ועד״ז יובן ההפרש בין הדר להוד כי הדר זהו ע״י יפ״ת בחי׳ בצלמינו היינו הידור הע״ס שהן כלים וזהו בחי׳ א״א שהוא שרש הנאצלים וגם ת״ת וכתר בחי׳ א׳ כנודע ע״כ נק׳ הדר וזהו והדרת פני זקן אבל הוד הוא זיו ואור הא״ס ב״ה והוא בחי׳ ע״י כו׳ והוא מבחי׳ א״א הוא שרש חיצוניות התורה שהוא רצון העליון כו׳ ונק׳ משל הקדמוני כמו המשל שבו וע״י מושג הנמשל כך ע״י בחי׳ א״א יהיה מושג בחי׳ קדמונו ש״ע שהוא ע״י וכמו שע״י הנגלות שבתורה יוכלו אח״כ לעמוד ולהשיג פנימיות התורה כו׳ משא״כ בלא הנגלות א״א וזהו הנק׳ הדר, וא״כ הוד והדר זהו כענין מ״ש תפוחי זהב במשכיות כסף כו׳ שהוא ג״כ פנימיות התורה וחיצוניותה וזהב שייך לבחי׳ הוד כמ״ש מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד.

קיצור. פי׳ עתיק שהוא חד ולא בחושבן אין ערוך לך לא כמו עשי׳ לגבי חכמה שיש לה ערך כי נמשך ע״י פרסא אבל מאור א״ס לאצילות צמצום ומקום פנוי ואח״כ פרסא ועכ״ז צ״ל ממוצע וזהו ענין הכתר שיש בו מבחי׳ א״ס וזהו ע״י והוא קו וחוט ובתיבת עתיק יש ג׳ פירושים לשון כח ולשון חזק הפך התחדשות ולשון המעתיק הרים ויש בו שרש הנאצלים. וזהו הוד והדר לבשת הוד מלכות דא״ס והדר כבוד הודך זהו עש״י גילוי ההוד וע׳ בפנים).

ד) **ואחר** שנתבאר שלמעלה מבחי׳ אור אבא האור בתכלית כי גם בבחי׳ הכתר בבחי׳ פנימית שבו הנק׳ עתיקא שיש בו מבחי׳ עצמות אור א״ס נבדל ומרומם הוא בערך מכל הנאצלים א״כ לא שייך בו בחי׳ הברכה שהוא בחי׳ ההמשכה שאינה אלא בדבר הנראה קצת אלא רק בבחי׳ ההודאה יוכלו להשיגם, וענין ההודאה הוא בחי׳ הביטול מצד עוצם הפלאת הדבר ממנו כמבואר למעלה ובכתר בבחי׳ הפנימיות הרי נקרא פלא כידוע שהוא מופלא ונעלם כו׳, לכך אינו מגיע שם רק בבחי׳ ההודאה בלבד ולא בבחי׳ ברכה כו׳ (וזהו שארז״ל ברבות פ׳ צו פ״ט לע״ל כל הקרבנות בטלים וקרבן תודה אינו בטל כל התפלות בטילות ההודאה אינה בטילה הד״ד קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה׳ צבאות כו׳

זהו הודאה ומביאין תודה עכ"ל, והיינו כי תפלה וקרבנות ענין א' הם לברר נה"ב כי תפלה במקום תמידין תקנום כו' והם הכל תיקון המל' שם ב"ן בגימט' בהמה להעלותה באצילות כו' ונק' חיי שעה ולע"ל שיהיה עליית המל' ויהיה יחו"ת כמו יחו"ע שיהיה בי"ע כמו אצי' כו' לכן א"צ לתפלה ובפע"ח ש"א פ"ז אתיא שאפי' בזמן בהמ"ק לא היו צריכין כ"כ לתפלה כו' ע"ש, אך ההודאה שהיא מגעת לבחי' ע"י שהוא א"ס ממש לכך אינה בטילה אף לע"ל כו', ומ"מ י"ל ג"כ פי' בטלים אין ר"ל שיבטלו לגמרי אלא ע"ד ביטול זיו השמש בשמש כמ"ש בת"א בד"ה יביאו לבוש מל' בפי' הנביאים והכתובים עתידין להבטל כו' ע"ש, גם י"ל כי כל קרבנות באים על חטא ואף עולה באה על הרהור הלב, והנה החטא אף בשגגה נמשך מהתגברות נה"ב שהיא מק"נ כו' והקרבן בא לתקן ולברר ק"נ כו' ולכן לע"ל שכבר יתברר ק"נ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ א"כ אין שייך בחי' קרבן זה כו' אבל התודה הוא רק ענין הודאה וביטול כמו עכשיו התודה על הנס שמודה ע"ז כי אל דעות שלמעלה היש ולמטה אין כמ"ש ע"פ מזמור לתודה זה היה שייך גם לע"ל כי אף שיהיה גילוי האצילות ממש בבי"ע הנה גם באצי' ממש שייך בחי' הודאה זו לגבי עתיקא שלמעלה בע"ק היש האמיתי ולמטה באצי' הוא אין כמו עכשיו בבי"ע לגבי אצי' שהרי אצי' נק' אדם דעשי' ואפילו א"ק נק' אדם דבריאה יש מאין כו' א"כ שייך בחינת הודאה הנ"ל כמו עכשיו ההודאה מבי"ע לאצי', ועמ"ש בביאור ע"פ כי תשמע בקול בענין לעשות הישר כו' ובענין המבואר במ"א ע"פ ואכלתם אכול כו' שגם הנשמות העליונים שהן בחי' אדם נקראים בהמה לגבי נשמות חדשות שיתגלו לע"ל ובחי' בהמה הנ"ל יהיה צריך להתעלות וזהו ענין קרבן תודה הבא מן הבהמה כו' אך כשאינו כשאר קרבנות של בירור ק"נ כ"א להעלות מבחי' בהמה לבחי' אדם, ועמ"ש ע"פ שירו לה' שיר חדש היינו ג"כ שלא מצד בירור ק"נ כ"א עליות בעצמות כו', ועמ"ש בד"ה והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול שאף שלע"ל יומשך סוכ"ע בבחי' גילוי כמו ממכ"ע הנה יומשך אז בבחי' סובב ומקיף ומדריגה עליונה יותר ע"כ לעולם שייך בחי' הודאה, וכן יש ע"י דאצילות ויש עתיק שלמעלה מבחי' גלגלתא דא"ק כמ"ש בע"ח שער ח' כמ"ש במ"א. והנה ע"י ההודאה שמלמטה שמודים ומהללים להקב"ה ע"י זה נתעורר ונמשך גילוי ותוקף הדר כבוד הודו ית' כמ"ש בזח"ב ר"פ יתרו דס"ו ע"ב כדין כל סט"א אתכפיין ואודן ליה לקוב"ה כדין קוב"ה שליט בלחודי כו' יודוך עמים אלקים כו' וע"י שהודה יתרו ואמר עתה ידעתי כו' אז אח"כ נמשך מ"ת שנק' הודך כו' כסה הודו שמים כו' כי בחי' הוד עליון שהוא זיו ואור הנה יתרון האור הוא נמשך מן החושך ע"י שהחשך נהפך לאור כו', ולכן דוקא ע"י הודאה כי ענין ההודאה זהו מרחוק ע"ד שלום לרחוק שנעשה קרוב שמתחלה היה רחוק ועכשיו מודה כו' והוא ע"י אתכפיא סט"א, וזהו מעורר למעלה יותר, ועמ"ש ע"פ ולשורקה בני אתונו). אך הנה גם בבחי' הודאה יש ב' מדרגות, הא' ההודאה עצמה הנק' הוד שבהוד, והיינו כי ב' הודאות יש א' מצד הדעת מפני שיודע עוצם הפלאתו כו' ונק' חכמה שבהוד

כי ספי' ההוד כלול מי"ס ובחי' חב"ד שבהוד הוא אשר מצד הכרתו יודה כענין בינה עד הוד אתפשטת שמחמת שמבין ברוח בינתו הוא מודה כו' ובחי' הוד שבהוד היינו שגם אין לו הכרה בדעת להודות אלא רק מודה שצריך להודות כענין הנ"ל בפי' מודים דרבנן (ע"ד ערבים עלי דברי סופרים שממשיכים מבחי' סיפור שלמעלה מבחי' ספר להיות נמשך כח ההודאה והביטול למעלה יותר גם במי שאין לו לב להבין כו' ע"ד לריח שמניך טובים ע"כ גם עלמות מי שלבו אטום אהבוך כו', והנה בג"ה קו אחד והארת אבא להוד בא ע"י אלכסון הנמשך מקו ימין לקו שמאל כנודע מענין י"ב גבולי אלכסון, וזהו כענין מ"ש בענין מצה אין התינוק יודע לקרות אבא כו' שזהו מה שלמעלה מהדעת נמשך למטה מהדעת והוא התקשרות חזקה כו', כך יובן ענין מודים דרבנן הנמשך מהחכמה לגבי בחי' הודאה הנמשך מה"א דבינה עד הוד אתפשטת) והוא לעוצם הפלאת הדבר ממנו ביותר עד שגם בהודאה שבדעת לא יגיענו אלא בהוד שבהוד בלבד כנ"ל באריכות מטעם דערך עומק רום ועומק תחת א' הוא כו'. והנה כבר נת' שבבחי' הכתר אין שייך השגה רק בחי' הודאה לבד, וזהו ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי' כמ"ש בביאור ע"פ אלה פקודי המשכן שבבחי' זו אין שייך רק להודות, וזהו כענין הל"ת לאו קודם להן כו' אך בכתר יש ב' מדרגות בחי' ע"י וא"א, והנה בבחי' עתיקא לא יושג גם בבחי' הודאה הנמשך מהבינה והדעת כי לא שייך בו שום תפיסא והשגה דלית מחשבה תפיסא בי' כלל כי הוא למעלה גם מבחי' סוכ"ע, ולכן נק' רישא דלא אתיידע, וכמ"ש בדרוש ברוך שאמר והיה העולם שיש ב' בחי' בחי' אתה ובחי' הוא, והיינו ממכ"ע וסוכ"ע אשר בממכ"ע שייך לשון אתה, וזהו ענין חכמה שנק' כי אתה אבינו שהוא בחי' ראיה ושייך על זה לשון אתה לנוכח, אבל א"א בחי' סוכ"ע נק' הוא ע"ד הידוע מציאותו ולא מהותו כו', אכן בחי' ע"ק נק' רישא דלא אתיידע שאפילו בבחי' הרגשת המציאות אינו שייך, ועז"נ ושמי הוי' לא נודעתי להם, ולכן אינו מושג בבחי' הודאה שמצד הדעת והבינה אלא רק בבחי' הודאה שבהודאה שאינו מודה מצד הדעת והבינה כ"א רק אע"פ שאינו מבין ממש כ"א מכיר ומודה שצריך להודות כו', וזהו בחי' הודאה הנק' מודים דרבנן שממשיכים כח ההודאה מבחי' החכמה שלמעלה משכל המושג ומובן, וזהו כענין בחי' והאמונה, הנה בבחי' זו דוקא יוכל להודות לשם הוי' הוא מ"ש ושמי הוי' לא נודעתי להם שהוא בחי' ע"י שמאיר בו מבחי' אחרונה שבעצמות אור א"ס שמובדל ומרומם בתכלית הרוממות עד שלא ישיגוהו רק בבחי' ההוד שבהוד בלבד ובבחי' זו יש בנאצלים כו' ודו"ל וזהו שרש ענין הטעם למאמר דנעוץ תחב"ס דוקא כי פי' תחלתן בכאן היינו בחי' הארת עצמות אור הא"ס שמאיר בבחי' פנימיות דעתיקא כנ"ל והרי אינו בא לידי גילוי להתחבר בנאצלים כ"א ע"י בחי' אחרונה והוא בחי' הוד שבהוד לעוצם הרוממות שלו ולא באמצע כמו גם בבחי' ההוד שמצד הדעת וההכרה כו' ודו"ל. וזהו כלל גדול בכ"מ שאין ערך מזה לזה כלל כמו בכאן ממאציל לנאצלים שא"א להתחבר למטה מערכו כ"א ע"י סופא דכל

דרגין מפני שבו נעוץ דוקא התחלה כו׳ כמו אור האצי׳ בעשי׳ שרחוקים מאד בערך א״א שיאיר אור האצי׳ בעשי׳ כ״א בבחי׳ הוד שבהוד לפי שבו נעוץ התחלה מצד שהוא בחי׳ אחרונה ע״כ על ידו דוקא יתחבר גם בדבר שאינו מערכו ומהותו כלל כו׳.

קיצור. ולכן בחי׳ ע״ק אינו מושג רק בהודאה וזהו מודים אנחנו לך ממש שייך רק בהודאה ומהללים לשם תפארתך תפארת דאצי׳, ולכן אינה בטילה לע״ל אף שתפלה וקרבנות בירור ק״נ ביטול ואת רוח הטומאה אעביר וגם עשי׳ יהיה כמו אצילות עכ״ז שייך הודאה לגבי ע״ק, ועמ״ש בענין לעשות הישר ובענין ואכלתם אכול יתקע בשופר גדול וכענין הנביאים וכתובים עתידים להבטל, ובהודאה ג״כ ב׳ מדרגות בינה עד הוד מתפשטת ומודים דרבנן, וזהו בא״א וע״י כי יש ב׳ בחי׳ אתה הוא ה׳ לבדך בחי׳ לא נודעתי).

ועוד יובן ההפרש בין ברכה להודאה שהוא כמו ההפרש בין מ״ע ובין מל״ת כמ״ש בביאור שני ע״פ אלה פקודי המשכן משכן העדות דמ״ע הן אורות הנמשכים ומתלבשין בכלים, וזהו ענין בחי׳ ברכה דהיינו כשמשיג הדבר שנמשך, וזהו איהו ברוך ואיהי ברכה כו׳, ולכן מברכים בא״י אמ״ה כו׳, אבל מל״ת מגיע למעלה יותר בבחי׳ שאין שם השגה כלל ונק׳ משכן העדות לשון עד וכתר שהוא פלא ואין בו השגה רק ע״ד שלילה שמשיג שהוא מושלל מן החסרונות הנמצא בבע״ג ואינו מוגבל, אבל אינו משיג מהותו וזהו ענין ההודאה שמודה שאינו מערך העולמות חד ולא בחושבן כו׳ ועד״ז הענין מל״ת שהוא ג״כ בחי׳ הביטול והשמירה מן ההיפך כו׳ ולא בבחי׳ קום ועשה כענין ברכה, וזהו ע״ד מלה בסלע משתוקא בתרין כו׳, וז״ש עדות לישראל להודות כו׳ ע״ש, והנה שרש ל״ת הגבה למעלה מאד ממ״ע, ומזה יובן ענין הנ״ל דע״י הודאה שלמטה ממשיכים גילוי הוד עליון כו׳, כמו שע״י קיום מל״ת סומ״ר כו׳ שהוא בחי׳ הודאה על ידי זה ממשיכים בחי׳ י״ה דהיינו ג״ר דע״י והמ״ע שהם ו״ה הם בז״ת כו׳ ובחי׳ ג״ר דעתיק זהו בחי׳ תחתונה שבמאציל, וזהו ענין הוד עליון כו׳ שנמשך ע״י ההודאה דוקא ע״ד שלום לרחוק כו׳ ועמ״ש סד״ה ולא אבה הוי׳ אלקיך לשמוע אל בלעם. ועפי״ז י״ל פי׳ הפסוק מצפון זהב יאתה על אלוק׳ נורא הוד באיוב סי׳ ל״ז כ״ב, ועיין בשל״ה סוף הקדמה דל״ז ע״א מ״ש בזה, כי שרש ל״ת מבחי׳ ה״ג וזהו ענין זהב, וזהו על אלוה למעלה מבחי׳ חסד והיינו נורא הוד. והנה דברי סופרים הם ג״כ כמו בחי׳ ל״ת שהם סייגים וגדרים ואדרבה ארז״ל ערבים עלי דברי סופרים כו׳, ומזה יובן ענין מודים ומודים דרבנן שיש ב׳ בחי׳ הודאה והיינו ע״ד ההודאה שבקיום מל״ת וההודאה שבקיום ד״ס שזהו פי׳ וענין מודים דרבנן).

ה) וזהו ענין ל״ג בעומר. דהנה כתיב אדם ובהמה תושיע הוי׳, בחי׳ בהמה זו היינו בחי׳ שם ב״ן בגימט׳ בהמה וכמ״ש ורוח הבהמה היורדת למטה כו׳ והיינו ענין המאמר בזהר בבהמה רבא דרביעא על אלף טורין כו׳ שהוא בחי׳ שם ב״ן שיורד לברר בירורין דרפ״ח ניצוצות שנפלו בנוגה כו׳. והנה עומר שעורים שהוא מאכל לבהמה זו הנקרא בהמה רבה למעלה הוא

ענין הבירורים מיניקת החיצונים שנאחזים ויונקים בעומר שעורים זה ולכך היה צריך בירור בי"ג נפה (ע"ד ברחמיך הרבים רחם עלינו בד"ה והנה מנורת זהב וזהו י"ג נפה) כנגד י"ג מדה"ר שע"י התעוררות ר"ר נמשך הכח להעלות גם בחי' בהמה ע"י בירור אחר בירור ואחר שנתברר מז' מדות הרעות כנ"ל כתיב והניף את העומר לפני הוי' דהיינו ענין אדם ובהמה תושיע הוי' כי לגבי אור א"ס הסוכ"ע אדם ובהמה תושיע שוין כמ"ש סד"ה את שבתותי תשמרו וגם פי' אדם ובהמה תושיע היינו ע"י שהאדם מברר בחי' נה"ב שבו ע"ז תושיע הוי' והיינו לרצונכם פי' כדי שיוכל להיות בחי' גילוי הכתר לז"א דאצילות בחג השבועות בשעת מ"ת שהוא הנק' לרצונכם כידוע והוא ע"י ספירת העומר בתחלה. והענין של הספירה שהוא להמשיך אור בחושך כנ"ל היינו להמשיך מאור אבא ז"א בכל המדות דז"א כי תיבת יום בגימט' ב' שמות דאל הוי' עם התיבה ואל נהירו דחכמתא הוא בחי' אור אבא והוי' הוא בחינת ז"א ובכל יום מאיר אור אבא לז"א באמרו היום יום כו' ומז"א נמשך לז' מדות דמל' ומשם למטה עד שמאיר גם בחי' החשך דנוגה שנאחזים במדות העומר שעורים וזהו ענין ספירת העומר בדרך כלל. אך הנה ידוע דבינה עד הוד אתפשטת היינו עד בחי' הוד שבז"א ולא יותר כי ה' החסדים דאימא המגדילים בחי' הכלים מסתיימים בהוד שבז"א והוא לפי שמבחי' הוד ואילך מסתיים בחי' גופא דז"א כו' ובחי' יסוד הוא להוליד שהוא ענין ההשפעה לזולתו ובינה רק עד הוד אתפשטת. ועמ"ש בבה"ז פ' תשא גבי והדל לא ימעיט דא צדיק כו'. וע"כ בל"ג בעומר שהוא בחי' הוד שבהוד מסתיים עיקר בנין גופא דז"א בהארת אורות דאו"א כי מחסד שבחסד עד הוד שבהוד הרי נבנה כל עיקר פרצופו בבחי' הארת אור אבא כו' וע"כ בל"ג בעומר דוקא הוא הזמן שנעוץ תחב"ס פי' תחלתן היינו גם שלמעלה מבחי' אור אבא והוא בחי' פנימי' עתיקא שמאיר בבחי' פנימי' אור אבא כידוע דבחי' פנימיות אבא ופנימיות עתיקא הכל אחד כמ"ש בע"ח ואותו בחי' התחלה הרי שרשו מבחי' מל' דא"ס כנ"ל ואינו מאיר רק בסופא דכל דרגין שהוא בחי' הוד שבהוד דז"א לפי הכלל דנעוץ תחב"ס ולא באמצען כנ"ל.

קיצור. ענין ל"ג בעומר כי העומר לזכך הבחי' מילכא דבהמה נה"ב כי אדם ובהמה דוקא תושיע הוי' והיינו והניף כו' לפני הוי' לרצונכם והמדות העצמיים הם עד הוד שבהוד ובחי' זו נעוץ תחב"ס היינו שמאיר בו בחי' הוד והדר לבשת וזהו וירם קרן כו').

ו) **ומעתה** יובן ענין הילולא דרשב"י שהוא בל"ג בעומר דהנה איתא ברע"מ פ' פנחס דף רכ"ג ע"ב ונתן ההוד למשה שנאמר ונתת מהודך עליו. וכ"ה בת"ז סוף תקון ל"ג (ושם משמע הפי' כי מה שביעקב היה הפגם בבחי' הוד ותקע כף ירך יעקב ובמשה נתקן בחי' זו שהרי מנו"ה נמשך הנבואה וכתיב ולא קם עוד נביא כמשה כו' והיינו כי מבינה נביאים ובינה עד הוד אתפשטת והיינו כמו שהקשה ברע"מ שם דהרי בינה הוא דרגא דמשה כמארז"ל ע"פ ותחסרהו מעט מאלקים חמשים שערי בינה נבראו בעולם

והשיג משה מ"ט בחיין כו' וא"כ מהו ונתן ההוד למשה ותירץ כי הכל אחד דבינה עד הוד אתפשטת וא"כ המכוון שנתן לו החמשים שערי בינה הנמשכים עד הוד, וע' עוד מזה ברע"מ פרשה כי תצא דף ר"פ ע"א ה' נהורין קרני חמה עד הוד הוי נהורין בך, ועי' בפ' בראשית כ"א ב' ובמק"מ שם בענין יהושע שנאמר מהודך עליו), אך אינו מובן מהו ההוד דוקא והל"ל הבינה אלא כי נעוץ תחלתן בסופן ובחי' הכתר שלמעלה מהשגה וההבנה אינו מושג רק בבחי' הודאה וע"ז אומר ונתן ההוד למשה כי משה קיבל התורה מה שהמלאכים בקשו תנה הודך על השמים והיינו כי משה שרשו מבחי' אור אבא ומה שהי' כבד פה וכבד לשון זה לפי ששרשו מח"ס שאינו יוכל לבא בהתגלות בדיבור כמ"ש בדרוש בהמ"ז בענין משה תיקן ברכת הזן בשעה שירד המן כו' וגם כי פנימית אבא הוא פנימי' עתיק ובחי' זו אינו מושג רק ע"י בחי' הוד שהוא בחי' הודאה וע"כ אמר דוקא ונתן ההוד למשה דהיינו עם מה שמאיר ומתלבש בו מבחי' הכתר ע"ד נעוץ תחב"ס דוקא כ"ז נתן למשה משא"כ ביהושע נאמר ונתתי מהודך ולא כל הודך היינו שנתן לו בחי' ההוד עצמו ולא מה שמאיר בו מהבינה והכתר כו'. ועוי"ל בפי' ונתן ההוד למשה, דהנה כבר נתבאר שבהוד יש ב' פירושים הא' לשון זיו וזהו ענין הוד והדר לבשת ובזח"ב בשלח דס"א סע"א מפרש זה על נו"ה ולפי' הרח"ו במק"מ שם הוא נו"ה דבינה כו' עכ"פ זהו ענין זיו הנמשך ומאיר מלמעלה למטה ושרש בחי' זיו זהו ענין הוד דעתיק שע"ז נאמר הודו על ארץ ושמים כי ארץ ושמים היינו זו"נ ממכ"ע וסוכ"ע ובחי' הודו הוא למעלה ממכ"ע וסוכ"ע כו' וזהו אשר תנה הודך על השמים אשר זהו עתיקא תנה הודך על השמים הרי ההוד הוא למעלה מבחי' שמים, והפי' הב' הוד לשון הודאה וביטול והיינו כי בחי' הוד והדר אינו מושג רק בבחינת הודאה וביטול, ועז"א איהו בהוד והוד דוקא, ולכן בוכת הארץ מתחלת נודה לך כו', וזהו ענין ונתן ההוד למשה היינו שהיה בו ג"כ בחי' ההוד עליון לשון זיו כו' ששרשו מבחי' הוד והדר לפניו, וזהו כי קרן אור פני משה כו' והיינו ע"י שהיה בו ג"כ בחי' ואנחנו מה שה"ע הודאה וביטול שמלמטה למעלה וביהושע נאמר מהודך ולא כל הודך כו' והיינו כמ"ש בכור שורו הדר לו ופרש"י בפ' הברכה דקאי על יהושע ונתת מהודך עליו, אך הנה מבואר למעלה בענין הוד והדר לבשת שבחי' הוד הוא למעלה מבחי' הדר וזהו מהודך ולא כל הודך שלא נמשך בו כ"א בחי' הדר שהוא הארה מבחי' ההוד כמבואר שם, ומ"מ עכ"פ הדר לו, וזהו נמשך ג"כ ע"י הודאה וביטול שבו איהו בהוד ונעוץ תחב"ס, גם ההדר זהו בחי' יוסף שהוא יפ"ת ויפ"מ ר"ת יתום כי ביסוד אינו מאיר הבינה ולכן הוא יתום מאמו כו' משא"כ במשה האיר בחי' בינה עד הוד אתפשטת כו', ולמעלה יותר יש מלך השמיני הדר כו' והוא שרש התיקון ומ"מ הוד בחי' גבוה יותר כו', הנה בתלים מזמור כ"א ה' בעזך ישמח מלך דקאי על משיח שנאמר תשית לראשו עטרת פז הוד והדר תשוה עליו דהיינו מבחי' הוד והדר לבשת מבחי' זו ממש תשוה עליו, וזהו תחדהו בשמחה כי גבי הוד והדר לפניו כתיב עוז וחדוה במקומו הוא פנימית התורה

שנאמר ואהי' שעשועי' יום יום כו'. וזהו שפי' באדרא ע"פ ונחה עליו רוח הוי' רוחא דעתיקא כו' דהיינו בחי' הוד דעתיק הנ"ל. וזהו הוד והדר תשוה עליו פי' ההדר הוא מה שיהיה יכול לגלות בחי' הוד הנ"ל כמ"ש הדר כבוד הודך ודברי נפלאותיך אשיחה. וזהו שאמר נתן ההוד דוקא למשה דהיינו בב' צדדים א' מצד בחי' הוד דע"י והב' מצד קבלתו בבחי' הוד שבהוד כו'. וזהו המסוה דמשה שעשה כי קרן אור פניו כו'. וזהו ענין הנו' במ"ח בפי' אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך כו' דלפי הפשט אין לזה הבנה מה זאת שמבקשי' גלה כבוד מלכותך כו' דהלא כבר היה הרבה גלויי' במדרגות גבוהות מאד כמו גלוי אור א"ס בשעת מ"ת דכתיב וקול השופר הולך וחזק מאד כו' וכן בזמן בהמ"ק בהיכל קד"ק בימי שלמה וכן בימי הנביאים השלימים היתה גלוי רוה"ק הרבה בישראל כו' וא"כ מהו ענין הבקשה דגלה כבוד מלכותך דמשמע שהוא ענין גלוי אור חדש שלא היה עדיין והלא הכל כבר הי' לעולמים כו' אך הענין הוא משום דגם בשעת מ"ת וגם בזמן בהמ"ק לא היתה עדיין הגלוי מבחי' הנ"ל דעתיקא שנעוץ בו מבחי' תחלת כל התחלת דהיינו מבחי' עצמיו' אא"ס והגם שקרן אור פני משה גם בלוחות השניות כמבואר בפ' דפסל לך בפ' כי תשא אבל הוצרך למסוה כי לא היה האור שלם בתכלית השלימות מפני חטא העגל וכמבואר בספרי הקבלה ההפרש שבמדרגה שהיה בין לוחות הראשונות ללוחות האחרונות כו' אך במלכא דמשיחא יהיה אור השלם כמו שהיה במשה בלוחות הראשונות שקודם חטא העגל וכידוע שעל משיח כיון משה באמרו שלח נא ביד תשלח כו' וע"כ אמר למשה ונתת מהודך עליו דהיינו מבחי' ההוד שנשאר בלוחות האחרונות כי גם יהושע שנק' איש אשר רוח בו כו' לא יוכל לקבל רק מבחי' האחרונה שהוא בבחי' ההוד כו' כנ"ל וד"ל. והיינו שאנו מבקשים גלה כבוד מלכותך דוקא. פי' בחי' מל' דא"ס שמאיר בבחי' הוד דע"י שנעוץ שם מבחי' תחילתן והוא למעלה גם מבחי' ג' רישין (נ' כוונתו ע"פ מ"ש בעה"ח דקי"ט שבחי' רדל"א ג"כ אינו משיג אור העצמות מאור א"ס המלובש בו כמו עד"מ שהאדם אינו משיג מהות הנשמה שבו כו' ועל חביון אור העצמיות המלובש ברדל"א זהו שיאיר בבחי' הוד דעתיק וה"ע התגלות פנימית עתיק. וזהו י"ל ג"כ פי' הוד והדר כי ההדר זהו רדל"א ובחינת הוד זהו חביון העצמיות המלובש בו.

קיצור. ונתן ההוד למשה היינו עם בינה עד הוד אתפשטת וגם נעוץ תחב"ס בחי' תנה הודך הוד והדר לבשת וביהושע תנה הודך רק מהוד דאצילות לבד וגם בהוד ב"פ אשר הא' לשון זיו כנ"ל סוף אות ג' וגם זה נתן למשה וביהושע מהודך בחי' הדר לו ובמשיח הוד והדר תשוה עליו ההוד לעצמיות וההדר ההתגלות הדר הוא לכל חסידיו וזהו גלה כבוד מלכותך מהוד דעתיק איהו גלוי חביון עוז הצעמי' המלובש ברדל"א).

ז) **וזהו** ענין הילולא דרשב"י בל"ג בעומר דוקא דהנה ניצוץ רשב"י ע"ה היה מבחינת מדרגו' דמשה שקיבל בלוחות האחרונות כמבואר בכתבי האריז"ל ובפי' התחלה האדר"ז שאמר עד מתי ניתב בקיומא דחד סמכא

ופי׳ בספר הקבלה דקאי על עולם התהו כו׳ גם דחד סמכא היינו נצח כי בבחי׳ הוד כתיב והודו נהפך עלי מבחי׳ ירך יעקב שנפגם כנ״ל ונעשה כל היום דוה היינו מה שאיהי בהוד ועכשיו אשר גלתה היא בחינת דוה ורשב״י ביקש לתקן בחי׳ ההוד היינו ע״י פנימי׳ התורה ששרשו מבחי׳ תנה הודך כו׳ וכשיתקן בחי׳ ההוד בשלימות ע״י הודאה וביטול וע״י במחוקק במשענותם שהם נו״ה תמכין דאורייתא שעז״נ ותומכיה מאושר הם בחי׳ מעשה המצות שכל טוב לכל עושיהם דוקא והארץ הדום רגלי גם ע״י וכל בניך למודי הוי׳ אזי יבא משיח אשר נאמר בו הוד והדר תשוה עליו (והיינו ענין תכלית השלימות שיהי׳ לעתיד דכתיב ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים כו׳ שהוא כד מטו רגלין ברגלין כו׳ רגלי המשפיע ברגלי המקבל וכמ״ש בזהר דמאן דידע שיעורא דמשחתא דירכין עד הרגל ידע זמן הגאולה כו׳, ומובן מכ״ז שהי׳ שרש נשמת רשב״י מבחי׳ משה ולכך הזכיר פעמים רבות בלשונו שלא יהא כדורו עד דרא דמלכא משיחא דוקא, ולכאורה יפלא למה האריך הזמן שלא יהא כדורו עד דורו של משיח דוקא אלא לפי שהיה שרשו מבחי׳ משה ומבחי׳ משיח ולפי שהיה בזמן החורבן שלא היה בימיו שום גילוי אור מלמעלה גם לא בשום אות ומופת כמ״ש אותותינו לא ראינו כו׳ והיה מגלה בזה העולם רזי דרזין שהוא מבחי׳ פנימיות אור אבא מדרגות משה ומשיח ע״כ בזמנו היה נעוץ דוקא מבחי׳ תחלתן ביותר גם מבזמן משה שהרי בימי משה היה כמה מדרגות גלוי אורות עליונים כמו ירידת המן וענני כבוד וכיוצא משא״כ בזמן רשב״י שהיה מיד אחר החורבן בית שני ואחר שגילה בחי׳ פנימית חכמה דאצילות בירידת המדרגה כזאת בהכרח שיהי׳ מאיר בו מבחי׳ אור היותר שלם ע״ד חכם עדיף מנביא כו׳ וע׳ ברבות פ׳ נח פל״ה מענין רשב״י, ולכך זמן הסתלקות של רשב״י היה בל״ג בעומר שהוא בבחי׳ הוד שבהוד בזמן הספירה למדת דזו״נ שהוא היותר אחרון כנ״ל שנעוץ שם מבחי׳ תחלתן ביותר הוא ענין מ״ש גלה כבוד מלכותך כנ״ל ובזמן הסתלקותו בהכרח שהיה מאיר בו מבחי׳ תכלית שלימות רוחו למעלה מעלה ברום המעלות, ע״כ לא מצא מקום להתלבש כ״א במדרגה היותר אחרון והוא בחי׳ הוד שבהוד בל״ג בעומר דוקא.

וזהו שארז״ל פ״ק דברכות ד״י ע״א בענין ה׳ ברכי נפשי שאמר דוד אשר פסוק ברכי נפשי את ה׳ ה׳ אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת אמר כשנסתכל ביום המיתה, מאי משמע דעל יום המיתה קאמר מסיפא דעניינא מוכח דכתיב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחך יגועון וכ״מ ברבות ויקרא ס״פ ד׳, ולכאורה אינו מובן מה שייך ענין הוד והדר לבשת אל יום המיתה. ולפי הנ״ל א״ש, כי הנה ארז״ל גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם שמשה בחייו נמסרו לו מ״ט שערי בינה ורק במותו השיג שער החמשים, והנה בינה עד הוד אתפשטת ושער החמשים דבינה הוא הכתר זה לא נתגלה למשה בחייו אף שנתן ההוד למשה עם מ״ה דבינה עד הוד אתפשטת עכ״ז לא השיג רק מ״ט שערי בינה ולכן על יום המיתה שאזי נגלה לו שער החמשים אמר ברכי נפשי כו׳ הוד והדר לבשת כו׳ וזהו ברכי נפשי כי במיתתן רואין ממש

ולא בבחי' הודאה לבד ולכן נק' ברכי נפשי כו'. ולע"ל כתיב חיים שאל ממך כו' הוד והדר תשוה עליו שמה שעכשיו בחייהם אין רואין לע"ל יהי' עין בעין יראו כו' וכמ"ש בספר רוממות אל ממהר"ם אלשיך ז"ל בתילים ע"פ זה כי העולם נברא בהוד והדר כמארז"ל במכילתא הובא בילקוט בישעי' עשרה לבושים לבש הקב"ה אחד כשברא את העולם של הוד והדר שנאמר הוד והדר לבשת כו' ונתקלקל העולם ע"י אדם. והנה אדם ר"ת אדם דוד משיח ואינו ניתקן אפילו ע"י דוד וכמארז"ל כל תולדות שבמקרא חסרים חוץ משנים אלה תולדות פרץ אלה תולדות השמים כו' ולכן בדוד נאמר כיון שנסתכל ביום המיתה אמר ברכי נפשי כו' הוד והדר לבשת כי בחייהם אינם רואים אבל במיתתן רואים אמנם במשיח נתקן לגמרי ושב ההוד וההדר ההוא לאיתנו וזהו חיים שאל ממך כו' הוד והדר תשוה עליו וכמו שהיה קודם עץ הדעת כו' להיות לאהבה כו' למען חייך וגם בחייהם רואין הוד והדר כמ"ש עין בעין יראו כו'.

פ"ט ט"ז

אשרי העם יודעי תרועה.

ערמ"ז ר"פ בא ועמ"ש אצלינו סד"ה השתחוו לה' בהדרת קדש דלשם נת' ענין הריעו כו' ר"ת הלכה. והנה גנוחי גניח ילולי יליל פרש"י חולים וכו'. ועשל"ה מס' ר"ה חולי הנפש. וצ"ל מהו הפעולה מהגנוחי. ויובן במ"ש ע"פ כתפוח כו' בענין רפוא' חולי הנ"ל שהוא בבחי' מאדך. אך סתם חולי רובן לחיים כי עבר על עשה ול"ת תשובה מכפר כו' משא"כ אכריתת ונכרתה זהו מה דפרש"י ילולי יליל קולות קצרי' מאדך הנ"ל פנימי' ותשו' זו מהני. וע' בזה במאמר הריעו הנ"ל ויתיישב מה שמתחילי' לתקוע בר"ח אלול כי אז הרועה בשושנים לרפוא' חולי הנ"ל.

צ"ב א'

מזמור שיר ליום השבת. פי' יום השבת הוא מוחי' דאבא המלובשי' תוך מוחי' דאימא והם מתגלי' בז"א שזהו פי' ש' ב"ת ש' הוא המוחי' דאבא הנגלות בבת שהוא הבינה שנק' בת כמ"ש כאישון בת עין כו' והנה מל' מזמרת שחפצה ומשתוקקת לקבל ג"כ הארת המוחי' דאו"א שבז"א שאין מתגלים בה עדיין וזהו מזמור שיר שהם שניהם במל' ויש לפרש בכאן שני פי' הא' שהמזמור שהוא המל' משורר ליום השבת לקבל המוחי' דאו"א כו' או שהשיר שהוא המל' מזמר לקבל גילוי המוחי' דאו"א כו' ושתיהן עולה בקנה א'.

טוב להודות להוי' ולזמר לשמך עליון כו' דהנה מזמור לתודה א"א בשבת וכנגד זה אומרים מזמור זה שנאמר בו כי טוב להודות כו' והיינו לפי שמזמור לתודה הוא מדבר באו"א דיצי' אבל שבת שמתעלי' בבחי' העליות העולמות לעולם האצי' אומרים טוב להודות להוי' שהוא בעולם האצי' ופי' להוי' הוא לאוא"ס המלובש בחכ' דאצי' שנאמר הוי' בחכ' כידוע, ולזמר לשמך עליון פי' עליון הוא למעלה מבחי' מל' שנק' שם סתם וכמ"ש ויעש דוד שם והיא המתפשטת להאיר בג' עולמות בי"ע וכמ"ש ויברא הוי' אלקים כו' אבל שמך עליון הוא למעלה יותר שהוא תמיד בבחי' אצי' והוא הנק' שמך הגדול וכענין המאמר של יהושע מה תעשה לשמך הגדול כו' ולפי שבשבת מתעלה בחי' אצי' אומרים לשמך עליון כו'. להגיד בבקר חסדך פי' בקר דיוסף הוא בחי' יסוד שלשם יומשך השפע מבחי' חסדים, ואמונתך בלילות דהיינו בבחי' מל' הנק' לילה אינו נמשך רק בחי' אמונה דפי' להגיד הו"ע נביעו והמשכה כמ"ש נהר דינור דנגיד ונפיק כו'. עלי עשור הנה ידוע מארז"ל דכנור של עתה הוא של ז' פצימין ולע"ל תהי' של עשרה פצימין והיינו מ"ש עלי עשור והענין הוא מבואר במ"א בענין שנאמר ואם ירחיב ה' אלקיך את גבולך כו' כי בזמן בהמ"ק קיים לא נתנו לישראל רק ארץ ז' עממין מפני שלא הי' בהם כח לברר אלא ז"ת אבל לא הג"ר שהם הקני והקניזי והקדמוני ולע"ל שיתעלו ויהי' בהם כח לברר כל הג"ר ע"י העלאת מ"ן שלהם וע"כ יותן להם ג"כ ארץ ג' אומות הקני והקנזי כו' וזהו ג"כ מה שעתה הוא רק כנור של ז' פצימין דהיינו ז"ת ולע"ל יהי' של יו"ד פצימין דהיינו בצירוף ג"ר וזהו פי' עלי עשור פי' לע"ל יתעלו להיות עשור שיהי' להם כל הי"ס כו' ודו"ק.

ק' א'

מזמור לתודה או"א דיצירה, והקרבנות בעשי', ובמד"ר פ' צו פ"ט אמרו הקרבנות בטלים לע"ל וקרבן תודה אינו בטל. יש להקדים ענין כי אל דעות הוי', והם ב' בחי' שם אלקים ושם הוי', ובחי' הדיעה עליונה הנמשך משם הוי' אינו מושג ואעפ"כ בבחי' הודאה יוכלו להשיג בחי' זו, וזהו ענין ההודאה על הנס, כי שם אלקים גימט' הטבע, והנס בשינוי הטבע או אפי' בנס דאחשורוש שמתלבש בלבוש הטבע ועכ"ז עיקרו מלמעלה מהטבע זהו נמשך משם הוי' וכמ"ש במ"א ע"פ הזהר ר"פ ויקרא ע"פ שאל לך אות מעם הוי' אלקיך, ומזה יובן שגם הנהגת הטבע כולו מתנהג ע"פ למעלה מהטבע, דהיינו שהנהגת הטבע הם ג"כ נסים תכופים אלא שהוסדו להיות כן תמיד, ונק' מנהגו של עולם, והוא ענין שם אלקים, והנס הוא משם הוי' ויש בו ב' אופנים אם שילוב הוי' באלקים וזהו נס דאסתר, אם ע"ד שילוב אלקים בהוי' זהו נס דקי"ס, והנה ד' צריכים להודות כנגד ד' לשונות של גאולה,

והרמ״ז פ׳ אמור דצ״ה ע״ב פי׳ כי היסוד נק׳ גואל. וכן המ׳ נק׳ המלאך הגואל ויסודות דאו״א והם ד׳ פעמים אמת באמוי״צ י״ל ע״ד משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסירה חותם. כי חותמו של הקב״ה אמת. והיינו כי ב״פ אמת י״ל ב׳ דיעות הנ״ל ועוד ב״פ אמת כי שורש ב׳ דיעות הנ״ל נמשך מז״א וע״ק.

ב) **ולכן** מזמור לתודה הוא או״א דיצירה. כי החו״ב החכמה נק׳ אין והבינה יש והם תרין ריעין כי תמיד צ״ל ההתהוות מאין ליש. והוא כמו הדעה שלמטה למעלה. אבל מלמעלה למטה נק׳ החכמה יש ובינה נק׳ אין (צ״ע ואולי כי ל״א נתיבות חכמה כל א׳ כלול מיו״ד גימ׳ יש כמ״ש במא״א יו״ד סעיף ל״ה. ועכ״ז שיהי׳ הבינה נק׳ אין לא נמצא כן וע׳ ד״ה מנורת זהב ספ״ג) ויחוד דאו״א שיהי׳ הגלוי למטה בבינה כמו שהוא בחכמה. וזה א״א לבוא בנבראים כ״א בבחי׳ הודאה. וזהו מזמור לתודה.

מזמור לתודה או״א דיצי׳ פי׳ תודה הוא בחי׳ ההודאה שהו״ע הביטול שלמעלה מההשגה דאע״פ שא״א לו לתפוס הדבר בהשגתו ולהבינו על בוריו עכ״ז הוא מודה לו כי נראה לו בעליל ומרגיש בהשגה אמיתית שדבריו נכונים גם שאינו מבין אותו וכך ארז״ל ד׳ צריכים להודות העולה מן הים כו׳ דענין הודאה זו היינו לפי שנתודע לו והכיר גדולת הבורא ית׳ ע״י הנס שנעשה לו והגם שבנס זה אינו יודע ומשיג עדיין איך נעשה לו ואיך הוא מהותו ית׳ ואין לו עי״ז שום הכרה וידיעה מהות אלקות שאינו בא לכלל השגה שהוא בבחי׳ השכל שבנפש אבל מ״מ בבחי׳ ההודאה הוא בא לידי גילוי שעכ״ז יכול הוא להודות לה׳ כי נתודע לו מציאותו והיותו מנהיג העולם כפי רצונו ומטיב ליראיו כו׳. והנה כמ״כ הענין למעלה דבחי׳ בינה הוא השגת אלקות דהיינו שאוא״ס המאיר שם הוא מושג ממש במהותו שלכך הוא נק׳ השגה כמו המשיג איזה כלי כו׳ משא״כ חכמה הוא העלם ההשגה שאינו נגלה במוחו ממש להיותו משיג כי הוא למעלה מהיות מוגבל בכלי שלו אך אעפי״כ יכול הוא לקבל אורו בבחי׳ הודאה דהיינו שאעפ״י שאינו משיג מהותו בהשגתו יכול הוא להודות אליו שהוא בחי׳ הביטול וכמשל הנ״ל וזהו שנא׳ הוי׳ הוא האלקי׳ כי פי׳ האלקים הוא בחי׳ הצמצום והגבול שנתצמצם האור האלקי להאיר בבחי׳ עשי׳ עד שיתנהג העולם עפ״י הטבע וכידוע שלכך שם האלקים בגימט׳ הטבע אך אעפי״כ ש׳ הוי׳ מלובש ממש בזה השם אלקים שגם הטבע מתנהג ע״פ למעלה מהטבע המלובש בו כאדם המתלבש בבגד שעיקר הוא האדם אלא שמלובש בבגד כו׳ וכמ״כ פי׳ היחוד דהוי׳ אלקים שהוא יחוד דאו״א הענין הוא דכתי׳ אל דעות הוי׳ שיש ב׳ דיעות. הא׳ שמלמטלמ״ע הדעה שלמטה הוא היש ומלמעלה הוא האין וזהו פי׳ מאין ליש

וזהו בחי׳ בינה שנק׳ יש לגבי החכ׳ המהווה אותה שנק׳ אצלה אין כו׳ והב׳ הדיעה שמלמעלמ״ט הוא שלמעלה הוא היש ולמטה האין כי כקכל״ח כו׳ והיינו בחי׳ החכ׳ בעצמה ולזאת צ״ל יחוד או״א דהיינו בחי׳ ההודאה להודות לו שמלמעלה הוא היש ומלמטה הוא האין כו׳ שזהו ג״כ ענין הוי׳ הוא האלקים שעיקר הארת שם אלקים המסתיר להיות בחי׳ יש מלמטה הוא באמת מתנהג ע״פ הוי׳ כנ״ל וד״ל, וזהו פי׳ מזמור לתודה דהיינו שיהא יחוד דאו״א שהו״ע ההודאה כנ״ל וד״ל.

הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה, הנה פי׳ הלכה הוא בחי׳ אורייתא מחכמה נפקת, דהנה ידוע שבחכ׳ אתברירו כי הנה יש עניני טומאה וטהרה וכן כשר ופסול חייב וזכאי כו׳ שהם גלוים וידועים לכל בפשיטות שזה טמא או פסול או חייב וזה כשר כו׳ ואין צריך לישא וליתן בדין זה כלל ויש ענינים ודינים שאינם ידועים אם הם כשר או פסול וכדומה וצריך לישא וליתן בהם הרבה בעמקות הדעת עד שיוברר מהדינים ויכול להיות שאעפ״י שלפום ריהטא הי׳ נראה להכשיר אעפי״כ ע״י מו״מ בהעמקת בענין זה נטרף וכן להיפוך כו׳ והנמשל מזה למעלה ג״כ יובן דיש סיטרא דקדושה ולעו״ז סט״א והנה מה שהוא מבחי׳ קליפות הקשות וכדומה א״צ בירור ע״י החכ׳ כי בודאי הוא מבחי׳ סט״א כנ״ל וכן מה שהוא מבחי׳ קדושה בתכלית הביטול א״צ בירור וצירוף מן החכ׳ ג״כ אבל יש למעלה אורות שאינם מבוררים ואינם ידועים אם יהי׳ נחשבים בענין הקליפות וסט״א ולזאת ע״י החכ׳ הוא שהם מתבררים להיות מתעלים בבחי׳ אלקות כי בחכ׳ אתבררו כו׳ והגם שבלי שפע אור החכמה שיורדת לברר אותן הי׳ בבחי׳ קליפה ויש מצד העדר הבירור כנ״ל אבל ע״י גילוי החכ׳ יכולים ליכלל בקדושה מפני שמתבררי׳ ע״י כנ״ל וזהו הטעם שארז״ל כל המנחות באות מצה חוץ ממנחת תודה ושתי הלחם כו׳ והענין היינו כי ההפרש בין חמץ למצה הוא שהחמץ הוא בחי׳ ישות שלכך הוא מוגבה בטבעו להיות עולה ומגביה והמצה הוא מבחי׳ ביטול שאינו מגביה א״ע כו׳ והנה לזאת א״א להקריב את החמץ ע״ג המזבח כי מאחר שהוא מבחי׳ ישות שהוא סיט׳ דקליפה א״א לה להיות מתעלה לאלקות וע״כ כל המנחות באות מצה דוקא אבל במנחת תודה ושתי הלחם שאז מאיר הארת אבא כי שתי הלחם הי׳ בשבועות שעלו ישראל לקבל התורה שהוא מחכ׳ עליונה וע״כ נאמר וירד ה׳ על הר סיני כו׳ וכן מנחת תודה הוא מבחי׳ חכמה שהו״ע ההודאה כנ״ל ולזאת יכולים להקריב אותה חמץ כי ע״י הבירור של החכ׳ יתעלו גם הם מבחי׳ הקדושה האלקי׳ כנ״ל וד״ל. וזהו הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה דהנה ביאור ענין החמץ ומצה הוא מבואר בכ״מ שחמץ הוא אותיות מצה רק שנחלף ה׳ דמצה בח׳ דחמץ והענין הוא כי ח׳ וה׳ שניהם בבחי׳ מל׳ אלא שח׳ הוא סתום משלש צדדים והוא רומז למעלה ג״כ שכל בחי׳ חב״ד וחג״ת שבמל׳ אינם מתגלים רק הארה בלבד מבחי׳ החיצוני׳ שבה הוא מתגלה ועז״נ רגליה יורדות מות כו׳ שהחיצוני׳ מקבלים יניקה מבחי׳ זו משא״כ בצורת אות ה׳ שיש לה פתח פתוח למעלה אצל ראשה וזה רומז על בחי׳ גילוי ג״ר שבמל׳ שהם חב״ד וכמ״ש פיה פתחה בחכמה פי׳ כאשר פותחת פיה שהוא כצורת

הה׳ כנ״ל אז הוא גילוי חכמה כי גם באותיות יש י״ס וא״כ כאשר הנקב הוא מלמטה הוא בחי׳ נה״י והיינו מענין הח׳ שנקבה למטה שהוא בחי׳ חיצוני׳ המל׳ וכשהנקב למעלה זהו מבחי׳ חב״ד כנ״ל וזהו״ע הה׳ כנ״ל והנה לזאת החמץ אין מקריבי׳ אותו בכל המנחות מפני אחיזת החיצוני׳ שבו משא״כ במנחת תודה ושתי הלחם מקריבי׳ אותה מפני שאז הוא גילוי החכמה כנ״ל. והנה מבואר במשנה דשלשים חלות הי׳ מצה גם במנחת שתי הלחם והתודה רק יו״ד חלות הי׳ חמץ והיינו כי ד׳ רגלים שהוא רגלא דאברהם ויצחק כו׳ שהן חג״ת והרביעית הוא רגלא דדוד שהוא המל׳ וידוע דכל ספי׳ כוללת י״ס ע״כ אותן ג״ס שהן חג״ת הם שלשים והם בחי׳ מצה שאין בהם אחיזת החיצונים המגביהים א״ע כו׳ והמל׳ יש בה י״ס ומהם יש אחיזה לחיצוני׳ ע״כ נק׳ חמץ כנ״ל וד״ל, וזהו הריעו לה׳ כל הארץ פי׳ הריעו הוא מענין תרועם בשבט ברזל וכן תרועת מלך בו כו׳ דהיינו ענין שבירה לשבור את כל הארץ והענין שזהו בחי׳ הבירורי׳ לברר הטוב מהרע ולהעלותו שזהו ע״י החכ׳ וזהו הריעו להוי׳ הוא בחי׳ החכמה שע״י יהי׳ הבירור והיינו ענין הלכה ג״כ כנ״ל, ופי׳ כל הארץ היינו כל מה שאפשר להתברר וכנ״ל בענין החמץ שגם הוא מתעלה להיות נקרב לפני ה׳ כו׳ ע״י החכמה כו׳ וד״ל ואח״כ אומר עבדו את ה׳ בשמחה הוא הבינה שהוא אחר מאמר מזמור לתודה כנ״ל מתלבש בבינה הנק׳ שמחה ולכך א״א מזמור זה בשבת מפני שהוא בענין השמחה שהוא בבינה משא״כ בשבת כתי׳ וקראת לשבת עונג שהוא למעלה מזה וכמ״ש במ״א וד״ל, דעו כי הוי׳ הוא האלקים פי׳ שע״י הדעת נעשה יחוד או״א להיות הוי׳ שהוא אבא מתייחד עם אלקים שהוא הבינה כנ״ל, באו שעריו בתודה חצרתיו בתהלה שעריו הם נ׳ וכדי לבוא אליהם הוא ע״י תודה שהוא הוד דאימא כי ה׳ דבינה הם מחסד עד הוד ולכך באו שעריו בתודה כו׳, וביאור ענין ההפרש שבין הוד זה שהוא הוד דאימא להוד שעליו אמר מזמור לתודה שהוא דאבא כנ״ל היינו הודי׳ זהו הוא בחי׳ הודאה שע״פ השכל והתבוננות שלפי שמתבונן ומשיג גדולת ה׳ ית׳ יסתעף מזה להיות מודה ומתבטל אליו כו׳ ונמצא בהודי׳ זו אין יתרון כלל שאין בה התגלות יותר אלא ממה שנגלה בבחי׳ השגה יודה ע״ז אבל בחי׳ הוד דאבא היינו מה שא״א לו להיות נגלה בהשגתו אעפי״כ הוא נגלה בבחי׳ הודיה שיכול להודות ע״ז כי אעפ״י שאינו מבין ומשיג בשכלו אותו הדבר אעפי״כ מחמת שיש לו איזה קצת הרגשה במוחו שנתכוון הוא הדבר אע״פ שאינו יודע מה הוא מודה לזה וכנ״ל בענין ארבעה צריכים להודות שאע״פ שעדיין אינו מכיר מהותו ית׳ אבל יכול להודות לו ע״י הנס שעשה לו כו׳, חצרתיו בתהלה הוא המל׳ שנק׳ חיצוני׳ הוי׳ ודו״ק.

מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ (מדרש פ' כי תבא דרצ"ח ג' זח"ג פ' שלח דק"ע ע"ב, וע' מענין תודה בגמרא פ"ו דסנהדרין דמ"ג ע"ב ובמד"ר פ' צו פ"ט, מדרש תלים במקומו סי' ק', של"ה דכ"ד א' בשם תולע"י גבי חג השבועות, ובעה"ק חלק העבודה פמ"ג, יר"ג ס"פ ויקרא ע"פ והתודה על חטאתו, בפע"ח שער הזמירות פ"ז, מ"ע אופן דל"ט). והנה בסידור האריז"ל פי' הכוונה במזמור לתודה דהיינו באו"א דיצי' כי כל הקרבנות הוא למטה בעשי' אך קרבן תודה הוא למעלה ביצירה עד או"א כ"כ בפע"ח שם, וע' בזח"ג ס"פ במדבר דק"כ ע"ב. והנה יש להבין מהו ענין קרבן תודה ולמה בחי' הודאה דוקא בבחי' או"א כו', דהנה ידוע בפי' כי אל דיעות הוי', שיש ב' דיעות בהוי' הדעת הראשונה שאצל המשפיע שהוא מלמעלה למטה שהשתלשלות העולמות כולא כל"ח ולמעלה בחי' היש האמיתי דהיינו בחי' המקור של כל השפעות ולמטה הוא בחי' אין דהיינו בחי' אין ממש והוא מ"ש דקמי' כולא כלא וכאין חשיבא, והדיעה הב' אצל המקבלים שהוא בהיפוך מזה כי להיותם בחי' מקבלים הרי הם בבחי' יש נפרד כי כח אלקי השופע אליהם הוא בבחי' אין, כלומר בהעלם וא"כ אצלם בהיפוך שלמעלה בחי' אין כלומר שאינו מושג ולמטה בחי' יש כי א"א שישיגו בהשגה בבחי' אלקו' איך שהוא בחי' היש באמת כי שופע אורו עליהם בבחי' מקיף עליהם (וע' מזה בתו"א פ' יתרו בד"ה משה ידבר וסד"ה ביאור על הנ"ל, ובלק"ת פ' במדבר בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע רפ"ג ובפ' ראה סד"ה כי תשמע בקול, וע' עוד מענין כי אל דעות בהביאור ע"פ לבבתני אחותי כלה פ"ב וע' בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ"ב גבי דהא דכולא קמי' כל"ח היינו קמי' דוקא משא"כ בבחי' מלכותו כו' ע"ש, וזה"ע הב' בחי' דיעות, וע' בגמרא סוטה די"א א' ובמד"ר פ' שמות פ"א גבי לדעת מה יעשה לו, וע' בברכות פ"ה דל"ג א' ובזח"ג פ' האזינו דרצ"א ע"א ודרצ"ב סע"ב, והנה תחלת הפסוק אל תרבו תדברו גבוה גבוה כו' כי אל דיעות הוי' וע' מזה במד"ר פ' משפטים פ"ל דקמ"ז סע"א, ומשם יובן דשרש הב' בחי' דעת היינו ע"ק וז"א שהם נקראים ג"כ שם מלא הוי' אלקים כמ"ש בזח"ג נשא דקמ"א ע"ב), ואמנם אעפ"י שא"א לנבראים להשיג בהשגה כמו בדעה הא' שמלמעלמ"ט מ"מ בבחי' הודאה יוכלו להודות ע"ז, כי ההודאה למעלה מן ההשגה דוקא כאדם המודה שאין הענין כפי השגת שכלו, וכך בחי' הודאה למעלה הוא דוקא בדבר מופלא ונעלם מן ההשגה שאעפי"כ הוא מודה בהודאה שכן הוא ולכן גם בענין הדעה הא' שמלמעלה למטה יוכלו הנבראים להגיע אליו בבחי' הודאה עכ"פ אעפ"י שאינם משיגים בהשגה ממש (וע' מזה בדרוש ל"ג בעומר בד"ה אתה הצבת גבולות ארץ, ובד"ה להבין שרשי הדברים הנ"ל גבי ותחלה יש להבין מהו ההפרש בין ברכה להודאה ואח"כ יובן מהו בחי' ההודאה, ושם נת' דלגבי ע"ק אין שייך רק בחי' הודאה וע' בת"א פ' ויחי בד"ה יהודה אתה וסד"ה בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה בענין הלל והודאה, וסד"ה וקבל היהודים גבי כי יש ברכה והודאה כו') ובזה יובן ג"כ ענין ההודאה על הנס, כענין ד' צריכים להודות יורדי הים כו' מפני הנס שאירע להם רפ"ט דברכות דנ"ד

ע״ב (וע׳ במהרש״א שם בח״א שענין מספר ד׳ צריכים להודות ע״ד ד׳ לשונות של גאולה וגאלתי והוצאתי והצלתי ולקחתי וזהו ענין ד׳ כוסות של לילי פסח כמ״ש במד״ר ס״פ וישב פ׳ פ״ח עכ״ד. וא״כ יש לעיין בענין ד׳ גאולות בזח״ג פ׳ אמור דצ״ה ע״ב ובפ׳ ויקהל דרי״ו סע״ב ומשם יש להבין גם כאן), ולכאורה אינו מובן לשון ההודאה על הנס מהו לשון הודאה דוקא ולא שאר לשון כמו הילול כ״א נז׳ לשון להודות. אך הענין הוא דבחי׳ אלקים גימט׳ הטבע לפי ששם זה בחי׳ כח אלקי ממש אשר מלובש בנבראים ונק׳ כח הפועל בנפעל ולכן נק׳ אלקים מלשון כח כמו יש לאל וכו׳ ואת אילי הארץ כו׳ כידוע והוא שרש בחי׳ הטבע ושם אלקים זה מנהיג כח הטבע בכל פרטי׳ (וע׳ מענין טבע בשו״ת ח״צ סי׳ י״ח וז״ל והוא ית׳ יקרא טבע באמת להיותו טבוע בחותמו כל מטבעות היצורים. וזו היא מ״ש המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר המצמיח הרים חציר כו׳ והם ג״כ ניסים תכופים אלא שהוסדר להיות כן תמיד ונק׳ מנהגו של עולם. ואפשר לומר זהו מארז״ל במד״ר פ׳ בראשית ס״פ יו״ד ע״פ ויכל אלקים ביום השביעי ורבנן אמרי משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסירה חותם בא שבת בא חותם. לכאורה מה המשל שי״ב לטבעת ושבת לחותם. אלא כי בשי״ב נאמר רק שם אלקים והוא גימט׳ הטבע שממנו נמשך מנהגו ש״ע ע״ד המחדש בטובו בכ״י מעשה בראשית וע״כ נק׳ טבעת והוא ג״כ מלשון שטובע כל הטבעיות והחותם הוא בחי׳ שבת כי שבת גילוי שם הוי׳ והוא הנק׳ אמת כמ״ש בחומש רש״י ר״פ וארא ע״פ ושמי הוי׳ לא נודעתי לא ניכרתי להם במדת אמתית שלי. והוא ענין החותם כי חותמו של הקב״ה אמת. ובאמת הטבעת והחותם זהו כענין ב׳ בחי׳ דעות הנ״ל בענין כי אל דעות וכמ״ש בלק״ת בד״ה ביום השמיני עצרת תהי׳ לכם שמאלו תחת לראשי ושם ספ״א בענין ואמת הוי׳ לעולם. וגם הטבעת היא עגולה וכך השמים הם עגולים. וע׳ בסידור בד״ה השמים מספרים בענין ונהיר לכל עזקא ועזקא. ותרגום טבעת הוא עזקא. והיינו שבשבת מאיר החותם בהטבעת. וע׳ בלקו״ת פ׳ שלח בד״ה טובה הארץ מאד מאד ושם פ״ב מענין עגולים ויושר. קיצור מההגהות. ענין כי אל דעות היינו ע״ק וז״א ד׳ צריכים להודות כנגד ד׳ לשונות של גאולה. ענין אלקים גימט׳ הטבע מנהגו של עולם משל למלך שעשו לו טבעת מה הי׳ חסירה חותם חותמו שהקב״ה אמת גם ס״ת ברא אלקים לעשות הוא אמת). ואמנם הנה הנס הוא בא מבחי׳ אור אלקי שלמעלה משם אלקים והוא להיותו בא מלמעלה מכח הטבע כידוע בכל נס. וא״כ הרי אנו רואים שלפעמים יתגלה אור שם הוי׳ שלמעלה משם אלקים גימט׳ הטבע גם בעולם הטבע למטה כמו פועל גילוי הנס ממש בטבעיות כמו להפוך י״ס ליבשה כו׳. והרי מזה מובן שעולם הטבע כולו מתנהג דוקא מלמעלה מן הטבע אעפ״י שאין גילוי שם הוי׳ למטה בהנהגת הטבע, מ״מ מוסתר הוא ונעלם גם בכל הנהגה הפרטית. אך בפועל הנס הוא בא לידי גילוי מן ההעלם בלבד ולכן נק׳ נס לשון הרמת נס (ע׳ בגמרא בב״ב ר״פ הספינה וע׳ בפירש״י בחומש פ׳ חוקת כ״א ע״פ ושים אותו על נס כמו ארים ניסי בישעי׳ סי׳ מ״ט כ״ב. שאו נס ירמי׳ נ״א

כ״ז, ולפי שהוא גבוה לאות ולראי׳ קראו נס. ועד״ז הנס הוא הגבהה ורוממות) להיות כי אור הטבע מתבטלת ועולה ונכללת להתנהג ע״פ האור האלקי שלמעלה מן הטבע וזהו עלי׳ גדולה לבחי׳ הטבע והיינו ענין עלי׳ שם אלקים בשם הוי׳ (ע״ד שנת׳ בת״א פ׳ מקץ בד״ה כי אתה נרי בפי׳ ארוממך אלקי המלך, וע׳ לקמן בד״ה אשרי יושבי ביתך בענין ארוממך, וע׳ זח״ג פ׳ בלק דקצ״ג ע״ב ע״פ ה׳ אלקי אתה ארוממך, ובמד״ר ר״פ קדושים ע״פ ואתה מרום לעולם ה׳) וזהו דעו כי הוי׳ הוא האלקים פי׳ האלקים הוא בחי׳ הטבע הוי׳ הוא כח ומקור לשם אלקים זה בכל דרכי הנהגות הטבע אלא ששם הוי׳ מוסתר ונעלם בשם אלקים זה כי הנהגת הטבע אינו אלא בחי׳ לבוש בעלמא להלביש ולהעלים שם הוי׳ שלמעלה מן הטבע כמו עד״מ הלבוש באדם שטפל ובטל לגבי האדם והעיקר הוא גופו של אדם בשכלו ומדותיו ובלבושיו הוא שנגלה לזולתו בלבד כו׳, כך כתיב כי שמש ומגן ה׳ אלקים ששם אלקים הוא כמו מגן ונרתק לשמש דהיינו בחי׳ כמו לבוש להלביש לשם הוי׳ משום דהטבע בטל וטפל לגבי שם הוי׳ שהוא הי׳ הוה ויהיה כו׳ גם בכל דרכי הנהגת הטבע כי אלקים אינו מתנהג רק ע״פ שם הוי׳ שמוסתר בתוכו, ואמנם הנה שם הוי׳ זה אינו מושג ונראה לנבראים, כי אין משיגים רק בלבושים בלבד והוא שם אלקים המצמצם להיות בחי׳ כח הפועל בנפעל כפי ההטבעה כו׳, ע״כ אמר דעו כי הוי׳ הוא האלקים שבשם אלקים אין העיקר אלא שם הוי׳ וידיעה זו א״א להיות בנבראים בבחי׳ השגה ממש שהרי הוא כמו דעה העליונה שלמעלה למטה כנ״ל שאין הנבראים משיגים אותה, אך בבחי׳ הודאה שלמעלה מן ההשגה יוכל להגיע אליו כנ״ל, וזהו ענין ההודאה על הנס דוקא להיותו למעלה מן הטבע דהיינו בשם הוי׳ שלא יוכלו להשיגו בהשגה אלא רק בהודאה בלבד כנ״ל.

(קיצור. מזמור לתודה באו״א דיצי׳ והקרבנות בעשי׳, יקדים ענין כי אל דעות הוי׳ והם ב׳ בחי׳ שם אלקים ושם הוי׳ ובחי׳ שם הוי׳ אינו מושג רק בבחי׳ הודאה וזהו ענין ההודאה על הנס כי שם אלקים הוא שרש חיות מנהגו של עולם ע״ד עולם שנה נפש, והנס בשינוי הטבע, או אפי׳ כנס דאחשורוש שמתלבש בלבוש הטבע נמשך משם הוי׳, וע׳ בזהר ר״פ ויקרא ע״פ שאל לך אות מעם הוי׳ הגבה למעלה דא אות יו״ד, ובבה״ז שם, ולכן נק׳ נס שהוא ענין רוממות כמ״ש רש״י ע״פ ושים אותו על נס, וכך הוא ענין רוממות שם אלקים ליכלל בשם הוי׳ ומזה נמשך דעו כי הוי׳ הוא האלקים אשר גם במנהגו ש״ע שנמשך משם אלקים זהו ע״י שם הוי׳ שהוא סבת הסבות. הג״ה וע׳ בלק״ת בהביאור ע״פ שובה ישראל דרוש הראשון ד״ה איתא במ״ח שיש ב׳ בחי׳ בהמשכות שם הוי׳ בשם אלקים אם ע״ד שילוב הוי׳ באד׳ שאז שם אד׳ ואלקים גובר אם ע״ד שילוב אד׳ בהוי׳, וא״כ י״ל ענין שגם במנהגו ש״ע נאמר דעו כי הוי׳ הוא האלקים זהו ע״ד שילוב הוי׳ בשם אד׳, והנס שהוא ענין הרוממות זהו ע״ד שילוב אד׳ בהוי׳, ומזה יובן ענין ההודאה על הנס, וע׳ מ״ש ע״פ ויקרא שמו הוי׳ נסי ומ״ש ע״ז במד״ר פ׳ חיי שרה פנ״ט משה עשה ניסן של ישראל דכתיב לכל האותות והמופתים אשר עשה משה.

והיינו כי משה נק׳ איש האלקים שהוא מושל על שם אלקים, ע׳ זח״ב ר״פ וארא דכ״ב ע״ב ובפ׳ בלק דקפ״ז ע״ב, ועמ״ש בתו״א פ׳ יתרו סד״ה משה ידבר בענין והאלקים יעננו כו׳ ומי הוא ניסו של משה הקב״ה, היינו כמ״ש שהניסים שרשן יחוד או״א וכ״כ במא״א אות נון סכ״ב נסים מבינה כו׳ והיינו כי בבינה מאיר ע״ק ועמ״ש בסמוך מענין פי׳ יחוד או״א עכ״ה).

ב) **וזהו** מזמור לתודה שהוא יחוד או״א דיצי׳ כו׳ כי הנה בחי׳ או״א ידוע שהן חו״ב שנק׳ תרדל״מ והחכמה נק׳ אין והבינה יש (וע׳ מזה בלק״ת פ׳ ואתחנן בד״ה ואהבת את פ״א ובד״ה ראה אנכי נותן פ״א בענין נקודה בהיכלי׳, וע׳ מענין נקודה בהיכלי׳ בזח״א פ׳ בראשית דף כ׳ ע״א ועיין מענין חו״ב בד״ה ושאבתם מים בששון דרוש השני פ״ב ובד״ה ביום השמע״צ כנישין תהא ושם פ״ג וסד״ה שה״ש דרוש הראשון בענין כי טובים דודיך מיין, ובפ׳ במדבר בד״ה להבין שרש המצות ושם פ״א ובד״ה להבין מ״ש בהגדה מצה זו פ״א ובבה״ז ר״פ ויצא ע״פ ויצא יעקב מבאר שבע ובפ׳ אמור על המאמר שם דף ק׳ ע״פ וגם אמנה אחותי בת אבי היא, ובלק״ת פ׳ תזריע בדרוש בהרת פ״ג ופ״ד ובד״ה ששים המה מלכות דרוש הראשון ספ״ג) והוא כמו הדעה שמלמטה למעלה וזהו דוקא בקבלת השפע מחכמה לבינה אבל מלמעלה למטה דהיינו באור אבא עצמו כאשר עדיין אין החכמה שופע בבינה הרי השפעה זו כלא וכאין חשיבא כי מה שהחכמה נק׳ כח מ״ה שלמעלה מן ההשגה היינו בבוא האור שלה בבינה שאז לגבי ההשגה נק׳ אין כלומר בהעלם אבל במהות החכמה עצמה הרי הוא דוקא בחי׳ היש האמיתי (וזהו להנחיל אוהבי יש שישיגו הדעה העליונה איך שלמעלה היש כדפי׳ בלק״ת בד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה כו׳ רפ״ג, וזהו ענין ויקר זה תפילין, ובאדה״ר מחמת חטא עה״ד נאמר אדם ביקר בל ילין, והנה יקר גימט׳ יש שזהו ההשגה איך שלמעלה היש ולמטה כל״ח) וכמו עד״מ מוח החכמה באדם שמשכיל כל שכל שהוא בחי׳ עצם כח השכל כו׳, וא״כ לגבי החכמה ה״ז כמו הדעה הראשונה שהחכמה נק׳ יש כו׳, ואמנם בנבראים א״א להיות בהשגה כ״א ע״ד הדעה שבבינה לפי ששופע עליהם האור בבחי׳ יש והחכמה נק׳ אין, אבל עכ״פ בבחי׳ הודאה יוכל להגיע לדעה זו שהחכמה נק׳ יש כו׳ כי לא יוכלו להשיג השגה בחכמה עצמה רק בבחי׳ הודאה בלבד מטעם הנ״ל, וזהו שרש ענין מזמור לתודה כי ההודאה ביחוד דאו״א דוקא ופי׳ היחוד הוא כאשר בחי׳ בינה נכללת בחכ׳ דוקא (ע״ד מ״ש בס״י הבן בחכמה וחכם בבינה וע׳ מזה בבה״ז פ׳ וארא, ועמ״ש בהביאור ע״פ אלה פקודי המשכן פ״ב, וע׳ בבה״ז פ׳ קרח סד״ה ויקומו לפני משה בענין והניף אהרן את הלוים וע׳ בלק״ת פ׳ קרח ע״פ ועבד הלוי הוא, וע׳ בד״ה ראה אנכי נותן הנ״ל בפי׳ והחכמה תחי׳ בעליה וע׳ בד״ה וידעת היום דרוש השני פ״ב בענין התכללות אהוי״ר יחד ע״י בחי׳ הגבוה משניהם ובד״ה החלצו מאתכם פ״ג ובהביאור פ״ב) וזה א״א לבא בנבראים כ״א בבחי׳ הודאה בלבד דהיינו שיודו בהודאה בלבד שלמעלה היש ולמטה האין כנ״ל, וע״כ כל הודאה בבחי׳ החכמה דוקא ולא בבינה וכמ״ש גבי ע״פ מזמור שיר ליום השבת טוב להודות (וכ״כ בספר מגן דוד להרדב״ז

באות יו"ד, שהאות יו"ד שמורה על החכמה שמה יו"ד מלשון יודו לה' חסדו, ואפשר מה"ט ארז"ל רפ"ט דברכות וצריך לאודויי בפני עשרה כי החכמה נק' יו"ד היא כללות כל הע"ס וע"כ נק' יו"ד. ועמ"ש בת"א סד"ה וקבל היהודים, ועיין מענין יו"ד בת"א ר"פ ויצא בד"ה ושבתי בשלום).

ג) **הריעו** לה' כל הארץ ר"ת הלכה כ"כ בפע"ח וצ"ל מהו ענין הלכה לענין הריעו והענין דהנה ידוע דשרש התורה היא להבדיל בין הטמא לטהור כו', משום דבחכמה אתברירו ואין עיקר הבירור שייך בדבר הנגלה לעין מיד כמו עד"מ בתערובות פסולת הנראה לעין מיד כשזורקו אין זה נק' בירור כ"כ אלא עיקר הבירור שייך בדבר פסולת הדק מאד ומעורב ואינו נראה כלל רק כשמרקדי' בנפה וכיוצא עד שמבדיל לחוץ זה נק' בירור ממש וכך בדיני התורה בטומאה וטהרה ואיסור והיתר לא שייך לומר הבירור בחכמה בין טמא ממש לטהור ממש כמו בין נדה לטהורה, או בין דבר אסור ממש כחזיר וכל בהמה טמאה ובין דבר טהור וכיוצא בזה, אלא דוקא בדיני דקדוקי טומאה וטהרה בדבר הנראה לטהור והוא טמא וכיוצא שזה צריך עיון רב בחכמה, ולהבין בדקדוקי הדינין שלא לטהר את הטמא, וכמארז"ל ע"פ להבדיל בין הטמא ובין הטהור אצ"ל בין חמור לפרה כו' אלא בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו כמ"ש רש"י בחומש ס"פ שמיני וחכמה זו בתושבע"פ הוא לעמוד על עומק הדבר עד שיבין ויברר כל דבר ודבר ויהי' בירור נכון גם בדקות הענינים הפרטים שיהי' הטהור טהור ולא טמא וזהו להבדיל בין הטמא לטהור שאין זאת ההבדלה אלא בחכמה דוקא וזהו בחכמה אתברירו (וע"ד שאמרו בירושלמי מה שתקנו הבדלה בחונן הדעת כי אם אין דעה הבדלה מניין) והנה ארז"ל במדרש תלים סי' י"ב ע"פ אמרות ה' אמרות טהורות מזוקק שבעתים לא ניתנו ד"ת חיתוכין כו' וההלכה אחרי רבים להטות והענין כי מצד עומק החכמה היא הנותנת גם בהיפוך למצוא טעם ושכל גם לטהר את הראוי להיות טמא כענין שהי' תלמיד א' יודע לטהר את השרץ בק"נ טעמים כדאי' פ"ק דעירובין די"ג ואעפ"י שזהו נגד הדין מ"מ הרי יכול להיות עכ"פ בכח החכמה שבתורה לטהר ולהתיר ולזכות עפ"י הדין כידוע לכל מעיין בפלפול התלמיד שנפסק הדין להתיר ולטהר ע"פ טעמים רבים גם מה שנראה לטמא ולאסור ע"פ הפשוט כו' וד"ל. והנה הדוגמא מחכמה שבתורה יובן למשכיל למעלה דבחכמה דאצי' מתברר הכל משום דבחכמה אתברירו דוקא הרי מתברר גם מבחי' הרע שבעה"ד טו"ר דנוגה דבי"ע ויוכללו ליכלל בקדושה האלקי' להיות בחי' טוב כי מה שבסט' דקדושה לא שייך בירור דחכמה כי אין שם בחי' רע אפי' בתערובות, וגם להבדיל בין הרע הגמור דסט"א לסט' דקדושה שהוא הטוב הגמור גם לזה א"צ בירור כנ"ל שבחכ' שבתורה שא"צ להבדיל בין דבר טמא ממש לטהור ממש אך עיקר הבירור הוא בחכמה דוקא בבחי' התערובות טו"ר בתכלי' הדקות כמו בעה"ד דטו"ר דנוגה מה שיכול לברר ע"פ החכמה לטהר את הטמא ע"ד הנ"ל בפלפול החכמה שבתורה בעניני איסור והיתר דבלתי גילוי אור החכמה לא הי' עולים מטומאתם כו' וד"ל,

וזהו הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה פי׳ כמו בהלכה שבתורה כל שיוכל לעלות עולה בטהרה עפ״י החכמה אעפ״י שאינו ראוי כו׳ כך למעלה יוכלו לעלות בקדושה האלקי׳ גם מי שאינו ראוי, והוא כמו מהלכות דעה״ד טו״ר, וזהו כל הארץ כל רבוי הוא לרבות גם מי שלא הי׳ עולה ומתברר בלתי החכמה (וכמ״ש במ״א בענין התרת נדר שהנדר מבינה ונדרים סייג לפרישות והוא בחי׳ אתכפייא, אך החכם יוכל להתיר את הנדר לפי שבחכ׳ אתברירו לכן יוכל לברר המאכל ע״ד אתהפכא חשוכא לנהורא שיהי׳ כמו אכילה דשבת, והיינו מעלת כח מה שהחכמה בחי׳ אין לכן יוכל להמשיך הביטול גם בהיש כו׳) ופי׳ הריעו מלשון תרועם בשבט ברזל ולשון תרועה ממש והכל ענין א׳ הוא שהוא לשבור הרע ולהפריד ממנו הטוב שזהו בחכמה דוקא לפי שמצד עומק החכמה יוכל לברר ולהוציא טוב הגנוז גם במה שנראה רע וכו׳, וזהו הריעו היינו לשון שבירה ע״ד בירור פסולת מן האוכל והרי זהו עליותן כי הרי הטוב מתעלה עי״ז וזהו ענין הריעו ולשון שיר תרועה ממש וכמו תרועת מלך בו כו׳, וכמ״ש במ״א ע״פ ויצוום אל בנ״י ואל פרעה שלכן נקראו ת״ח קצירי ומריעי דפי׳ מריעי לשון שבירה דהיינו ההבדלה שמבדילין בין טוב לרע גם בדבר שאינו ניכר ומתברר ע״י החכמה, ולכן ת״ח שמקבלים מבחי׳ חכמה והם הפוסקים שפוסקים את הדבר אם יוכשר או להיפוך נק׳ מריעי שמשברים את ק״נ ומבררים הטוב מן הרע וזהו ויצוום אל פרעה ג״כ כי משה ואהרן הם חו״ב בהם וע״י יהי׳ הבירור, ועמ״ש עוד בלק״ת סד״ה לא הביט און ביעקב בענין ותרועת מלך בו, והיינו מה שאמר לה׳ דהוי׳ לשם הוי׳ דבחכ׳ דוקא משום דבחכ׳ אתברירו הכל כל מה שאפשר לברר כו׳, וזהו כל הארץ כי הכל מתבררין ע״י החכמה וע״כ ר״ת הריעו לה׳ כל הארץ הלכה, כי הנה ארז״ל בפ״ק דעירובין די״ג ע״ב ב״ש וב״ה הלכה כב״ה דנוחין ועלובין היו והיו שונין דברי ב״ש קודם כו׳, והענין דכתיב אשכון את דכא דהיינו במקום היותר נמוך יוכל להשתלשל שם היותר מעלה כו׳, והנה זהו הנאמר בדוד וה׳ עמו בשמואל א׳ סי׳ וארז״ל פ׳ חלק דצ״ג ע״ב שהלכה כמותו בכ״מ, פי׳ שאע״פ שאלו ואלו דא״ח דהיינו גם דברי התנאים שאין הלכה כמותן אלקים דוקא, בחי׳ אלקות בלבד, אבל בחי׳ הוי׳ שהוא בחי׳ סוכ״ע אינו אלא במי שהוא שפל בעצמו עד קצה האחרון הוא מוצא דין אמת לאמתו להיות כן יקויים ההלכה למעשה כי נעוץ סופן בתחלתן, אשכון את דכא, ואף זאת להיות דברי אלקים חיים זהו בצדיקים המופלגים כתנאים כו׳ (ע״ד והאתנים מוסדי ארץ, איתנים אותיות תנאים כמ״ש בתו״א בד״ה ואלה שמות בנ״י ואמוראים ע״ד לאמר כמ״ש בת״א פ׳ יתרו בד״ה בחודש השלישי בפי׳ וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר, ועמ״ש סד״ה אלה פקודי המשכן בפי׳ ביד איתמר, והנה אלקים חיים הוא בחי׳ בינה ועמ״ש בסידור שער ר״ה בד״ה אדנ״י שפתי תפתח בפי׳ בקול דא״ח כו׳, וזהו ענין אלו ואלו דא״ח כי מ״ט פנים טמא ומ״ט פנים טהור ונמשכו ממ״ט שע״ב שיש בכל א׳ חו״ג כו׳, וזהו ענין מזוקק שבעתים דהיינו מ״ט פנים כמ״ש במד״ר פ׳ חוקת, אבל ההלכה נמשך מבחי׳ שם הוי׳ דהיינו מבחי׳ חכ׳ כמ״ש הוי׳ בחכמה שאא״ס

ב״ה מלובש בחכמה כמ״ש בסש״ב פל״ה בהג״ה ולכן החכמה נק׳ אמת כמ״ש בלק״ת בהביאור ע״פ אלה מסעי דרוש השלישי, והחכמה הוא הביטול בחי׳ אין, ולכן זכו ב״ה לקבוע הלכה כמותן ע״י שנוחין ועלובים היו, וזהו ונפשי כעפר לכל תהי׳ ועי״ז פתח לבי בתורתך, ועמ״ש סד״ה ושאבתם מים בששון דרוש הראשון כמו המעיין נמשך מן העפר דוקא) ולכן הלכה כדברי המכריע בהיות ההכרעה באה ממקום גבוה יותר הרבה משרש השני דעות החלוקות מאחר שמכריע להיות לא כדברי זה ולא כדברי זה מוכרח שישיג השגות שניהם והעולה על גביהן הממוצע ביניהם כמו שהמדות חו״ג הם הפכים והמכריע שנוטה פעמים לזה ופעמים לזה הוא הדעת המכריע שהוא שרש שניהם והיותר גבוה למעלה משתלשל בבחי׳ היותר למטה כו׳ דהיינו ע״ד אשכון את דכא כנ״ל (וע׳ מענין המכריע בפרדס סוף שער המכריעין ובאגה״ק בד״ה והי׳ מעשה הצדקה שלם ובלק״ת בד״ה החלצו מאתכם בענין יעשה שלום לי כו׳, והנה תפארת מכריע בין חו״ג והיינו ע״י שמאיר בו שם הוי׳ כמבואר בת״א ס״פ נח ובלק״ת פ׳ תזריע בד״ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע, ולכן ההלכה שנמשכת משם הוי׳ הוא כדברי המכריע שזהו בחי׳ תפארת שבו מאיר שם הוי׳ כנ״ל, ויש להעיר לענין הלכה ממ״ש בלק״ת פ׳ בחקתי בד״ה אם בחקתי תלכו דרוש הראשון ובד״ה אלה החוקים בענין הליכות עולם לו, וע׳ בבה״ז פ׳ וישלח ע״פ כי ישרים דרכי הוי׳ מענין הארת קו״ח שמאיר בחכמה כו׳ גם ממ״ש בד״ה ואלה שמות בנ״י בענין ששים המה מלכות ששים מסכתות מבחי׳ בירור דמ״ה כו׳, ויש לפרש הריעו לה׳ כל הארץ שע״י בחי׳ הריעו ע״ד לב נשבר ונדכה עי״ז יבא לבחי׳ הלכה הליכות עולם לו, ומכ״ז מובן שייכות מזמור לתודה לבחי׳ הריעו לה׳ כל הארץ כי ענין ההודאה זהו בבחי׳ החכמה ואמת הוי׳ לעולם כנ״ל, וכמו״כ זהו ענין הלכה שנמשך מבחי׳ וה׳ עמו ומזה נמשך הריעו לה׳ כל הארץ בבחי׳ הבירור.

קיצור. ענין הריעו לה׳ כל הארץ ר״ת הלכה, כי בחכמה אתברירו, והבירור זהו בק״נ ובירור זה הוא ענין הריעו, ועמ״ש בלק״ת בד״ה וכל בניך בפי׳ ורב שלום בניך ולכן נק׳ ת״ח קצירי ומריעי, וענין הלכה ע״ד ההפרש בין אלו ואלו דא״ח, וע׳ בחגיגה ד״ג ע״ב, ובין והוי׳ עמו שהלכה כמותו, וענין הלכה כדברי המכריע ע״ד והבריח התיכון, הליכות עולם לו, וכענין מזמור לתודה ההודאה לד״ע וה״ע הליכות עולם לו, ומזה יומשך לע״ל והתהלכתי בתוככם (הג״ה, עוי״ל ענין וה׳ עמו שהלכה כמותו שזהו למעלה מבחי׳ אלו ואלו דא״ח, כי הנה במד״ר בשה״ש ע״פ אל יחסר המזג אל תחסר בסנהדרין מופלא שלה ושם שהוא ממזג את ההלכה, ובמשנה פ״ג דסנהדרין שהמופלא זהו כנגד משה שהי׳ ע״ג השבעים זקנים, וזהו ואצלתי מן הרוח כו׳ כדמיון אצי׳ לגבי המאציל, אף שאין המשל דומה, או כמו ראשית חכמה שבה מלובש אוא״ס וממנה מקבל כל עולם האצילות עד״ז הוא ענין ואצלתי מן הרוח אשר עליך כו׳, וא״כ משה ושבעים זקנים זהו עד״מ בענין הוא ובית דינו, וא״כ שרש ענין או״א דא״ח נמשך מבחי׳ בית דינו שהסנהדרין נקראים אלקים וכן בית דינו העליון הם מבחי׳ בינה הנק׳ אלקים חיים ושרש

ההלכה נמשך מבחי' הוא דהיינו שם הוי', וכמ"ש בספר עשרה מאמרות מאכ"ח ח"א פ"א דפי' הוא וב"ד היינו הוי' ואלקים, וכן בחי' הלכה למעשה, וזהו ענין והוי' עמו שהלכה כמותו כו' דהיינו מבחי' אוא"ס המלובש בחכמה כו' כי הליכות עולם לו דוקא, ועמ"ש בלק"ת פ' תזריע ע"פ הגמ' דב"מ פ' הפועלים קא מפלגי במתיבתא דרקיע כו' קב"ה אומר טהור כו' מאן נוכח נוכח רבנ"ח דאמר רבה בר נחמני יחיד אני בנגעים פי' יחיד ע"ד המופלא שבסנהדרין כו', ועד"ז יובן ענין מזמור לתודה בבחי' הודאה וביטול לבחי' ואמת הוי' לעולם, וכמ"ש במשה ונחנו מה אלא שמשה ראה זה באספקלריי' המאירה וכל א' יוכל לבוא לזה בבחי' הודאה עכ"פ ועי"ז הריעו כו', והיינו ג"כ ענין ר"ת הלכה.

ד) **ועתה** עדיין יש להבין מה שייכות יש להריעו לה' כו' עם התחלת המאמר שאמר מזמור לתודה הריעו לה' כו' מה ענין קרבן תודה לענין בירור החכ', אך הענין הוא דקרבן תודה הוא ממש כדוגמת בירור החכ' שמברר הכל כנ"ל, דהנה ארז"ל במשנה רפ"ה דמנחות כל המנחות באות מצה חוץ מתודה ושתי הלחם כו' כידוע, ולכאורה באמת אינו מובן הטעם למשנה זו למה בכל המנחות לא הי' חמץ כלל רק בב' מנחות הללו מנחת תודה ומנחת שתי הלחם דכתיב חמץ תאפינה כו' (ועמ"ש מזה ג"כ בלק"ת פ' אמור סד"ה והניף הכהן אותם, אך בתחלה יש להבין שרש ענין חמץ ומצה דהנה בר"מ דפ' פנחס דרנ"א איתא דעיקר ההפרש בין חמץ למצה הוא באות החי"ת ובאות הה' דחמץ אות הח' בתחילת התיבה ובמצה אות הה"א בסופה של תיבה (ועמ"ש מזה ג"כ בתו"א פ' ויצא בד"ה ושבתי בשלום), וההפרש בין אות החי"ת לאות הה"א אינו אלא ברגל השמאל שבה"א מובדל הוא מגגו, כי באות הה"א יש נקב חלל פתוח בין הגג לאותו הרגל הקצר ובאות ח' נסתם ונמשך אותו הנקב עד שנוגע בגג כו', וביאור הדברים הנה ידוע דבכל אות מכ"ב אותיות יש ליכלל בחי' י"ס בכלל בציור תמונתו ודרך כלל ראשו של אות בחי' חב"ד וסופו בחי' נה"י ואמצעי בחי' חג"ת כו', ובאות הח' והה"א הרי ראשו ואמצעי הרי הן קו העליון וקו הימיני שהן מציור דלת ודאי שראשו עליון בחי' חב"ד וקו הימיני הולך למטה בחי' חג"ת וקו השמאל שהוא רגל השמאל בחי' נה"י כו', והנה באות החי"ת הרי סתום האות מד' צדדים דהיינו מצד ראשו העליון ומב' צדדיו קו הימין וקו השמאל מבלתי ימצא מהם פתח פתוח כלל לא למעלה ולא לשום צד אך בתחתונו של אות החי"ת הוא פתוח חלל ריקני ואות הפתח פתוח הוא לצד מטה דוקא, משא"כ באות הה"א שהפתח ימצא בו בעליונו ג"כ והוא בפתח הנקב המפסיק בין גגו שהוא ראשו העליון לרגל השמאלית אשר בתוכו כו', וכדוגמת תמונה זאת הגשמי' בחי"ת והה"א יובן ג"כ למעלה בהיות שבחי' המל' יש בה ג' קוין מג' צדדיו הוא כענין תמונת החי"ת והה"א, אך בחי' נה"י שבה שהוא קו רגל השמאל הנה ידוע דעז"נ רגלי' יורדות מות כמ"ש בזהר ע"פ לפתח חטאת רובץ וחטאת מתחיל ג"כ בחי"ת לכן בהשבטים לא הי' אותיות ח"ט המורים על חטא ועץ הדעת חטה היתה הרי ח' שייך בבחי' עץ הדעת ובבחי'

חטאת, משא״כ ה׳ הרי תשובה תשוב ה׳ והיינו דיניקת החיצונים מתחלת מחלל הפתוח למטה שהוא כדוגמא של רה״ר שמקבל דרך חלל ופתח פתוח מרה״י ואין זה אלא בחלל שלמטה דוקא כי החיצונים עומדים למטה מבחי׳ נה״י שבמל׳ היינו כתמונת אות החי״ת דוקא שג׳ צדדי האותיות סתומים מכל צד שלא ימצא משם כלל שפע לחיצונים. אך בחלל שלמטה יכולים הכל לקבל. אבל באות ה׳ יש ג״כ חלל הפסק בין גגו לרגל השמאלי והפתח הזה מורה על בחי׳ החכ׳ דוקא כי זה הפתח הוא כדוגמא לפה שבאדם שהוא פתח לגילוי אור החכמה שבמוח כו׳ כך פתח הזה הוא פתח פתוח לבחי׳ חב״ד שבקוין וגגו העליון. ועז״נ במל׳ פיה פתחה בחכמה מפני שפיה העליון הזה הוא גילוי אור החכמה שבמל׳ דאצי׳ (ועיין מענין פיה פתחה בחכמה בזח״א פ׳ תולדות דקמ״ה) וידוע שאין אחיזה כלל לחיצונים בבחי׳ החכמה דהא כתיב ימותו ולא בחכמה (וע׳ מזה בת״א פ׳ וישלח בד״ה ויאבק איש עמו ובלק״ת פ׳ בלק בהביאור ע״פ לא הביט און ביעקב) לפי שלא הי׳ בחי׳ שבה״כ שמשם שורש המיתה אלא במדות ולא בחכמה כמ״ש בע״ח וע״כ אין מפתח זה שום יניקה כלל לחיצוני׳ ומלבד זה גם בחלל שלמטה שבה״א אין החיצונים יכולים לקרב א״ע שם מפני האמת אור החכ׳ שמאיר בפתח הנ״ל כי בחכמה אתברירו להבדיל בין הטמא לטהור כו׳ כנ״ל וד״ל. אך כאשר יש עלי׳ ובירור לחיצוני׳ שנאחזים בחי״ת דחמץ מלמטה היינו ענין קרבן חלת חמץ שהי׳ קרב בקרבן תודה דוקא, וקרבן שתי הלחם דוקא, ולא כקרבנות זולתם וכמ״ש במשנה כל המנחות באות מצה כו׳. אך להבין ההפרש בין ב׳ קרבנות הללו לשאר קרבנות הנה יש להבין תחלה מהו ענין איסור הטעם להביא כל מנחה זולתם חמץ אלא ממצה דוקא הנה חמץ הגשמי ענינו הוא בחי׳ התנשאות עד שהעיסה החמוצה תתפתח ותעלה בעילוי וכל דבר חמץ יגשם ויגבה לב האדם והוא למעלה בחי׳ גסות הרוח שהוא חוצפא דקליפה שנק׳ מלכותא בלא תגא כו׳. כידוע שמקבלת יניקה מחלל של חי״ת מלמטה וזהו מסיבת סתימת הפה בין הגג לרגל השמאל בחי״ת ע״כ רגלי׳ יורדות מות כנ״ל. אבל מצה בהיפוך זה בגשמיות שאין בה טעם ולא תגביה הלב כלל והוא בחי׳ שפלות ונק׳ לחמא עניא כו׳ כמ״ש במ״א (וע׳ מזה בת״א פ׳ ויקהל בד״ה קחו מאתכם תרומה ומ״ש במ״א שהחמץ אינו דוקא אלא בחמשה המינים שנק׳ לחם והיינו כי לחם זהו המל׳ ע״ד כ״א הלחם אשר הוא אוכל ולחמא עניא ע״ד מונין ללבנה שהיא בבחי׳ עני סיהרא לית לה מגרמה כלום ולחם חמץ זהו מל׳ דק״נ) ולמעלה הוא בחי׳ ביטול דחכ׳ שמאיר בנקב הפתוח שבין הגג לרגל השמאל שאין שם יניקה לחיצונים כלל כנ״ל. והיינו הטעם מה שכל המנחות אינן באין אלא מצה ולא חמץ לפי שהמנחה היא בבחי׳ מל׳ למעלה וכדי להפריד ממנה יניקת החיצונים בהעלותה ע״ג המזבח ע״כ א״א להיות נקרבת חמץ לפני ה׳ כדי שלא יתאחזו בה החיצונים אלא נקרבת מצה שהמצה יכולה ליכלל בקדושה האלקי׳ מפני שאין בה יניקת החיצונים מטעם הנ״ל (ועמ״ש בתו״א וישלח בד״ה ויקח מן הבא בידו מנחה דבחי׳ מנחה ר״ל מ״ן לעורר בחי׳ ח׳ הוא מזל השמיני ונוצר חסד להמשיך משם בבחי׳ ה׳ תתאה. וא״כ הגם כי נת׳ שמבחי׳ חי״ת יש יניקה לחיצונים וזהו מבחי׳

ח' כשהיא במל' אבל ודאי יש חי"ת שהוא גבוה מאד ואין ממנו יניקה לחיצונים וכמו חי"ת דאחד וחי"ת דואולם חי אני, חי העולמים), אך זה דוקא בכל המנחות אבל במנחה דתודה צוה ה' שיהי' בה עשר חלות של חמץ ג"כ כידוע, וכן בשתי הלחם כתיב חמץ תאפינה כו', והטעם לעשר חלות של חמץ ג"כ בתודה ושלושים חלות של מצה ידוע לפי שהמל' נק' כסא וכמ"ש והוכן בחסד כסא ובכסא יש ד' רגלים והם י"ס שבמל' בכללן ורגל הימיני אברהם איש החסד כו' עד שרגל הרביעי הוא בחי' מל' דמל' והוא בחי' דוד וג' הרגלים הן חג"ת הכל עדיין הם בבחי' האצי' שאין בהם אחיזה כלל לחיצונים דנוגה דבי"ע, אך הרגל הרביעי שהוא מל' דמל' הוא כלול מי"ס ג"כ שהרי שרשה הוא בחי' נה"י דז"א שממנו בנין המל' מהחזה ולמטה כו' ושם עה"ד טו"ר וע"כ יש עשר חלות של חמץ נגד י"ס דמל' שנאחזים בה החיצונים בי"ס דנוגה כמ"ש רגלי' יורדות כו' כנ"ל בפי' אות החי"ת דחמץ ושלושים חלות של מצה נגד בחי' חג"ת שאין בה שום צד יניקה כלל בעה"ד טו"ר כנ"ל בפי' מצה (והנה העשרה חלות חמץ הי' בהם סולת כמו בכל השלשים של מצה כמבואר במשנה פ' התודה, והטעם י"ל כי כל מה שלמטה יותר אזי הכלי מרובה יותר ובפרט בק"נ יש ריבוי הכלים ומיעוט האור כמבואר בבה"ז פ' פקודי דרל"ג, או י"ל כי מצה רומז לעולם התיקון וחמץ לבירור עולם התהו, לכן הסולת שוה, או י"ל כי מצה וחמץ בשורשן הן ב' מדות חו"ג). ואמנם הנה הטעם להפרש בין מנחת קרבן תודה ושתי הלחם לשאר המנחות, הרי מובן ע"פ הנ"ל בענין הבירור דחכ' כו' דהנה מבואר למעלה בענין הבירור דחכ' שיוכל להיות ע"י החכמה בירור הכל גם בעה"ד טו"ר כו' מטעם המבואר למעלה וא"כ הרי גם בחי' החמץ שיש בו אחיזה לחיצונים כנ"ל יוכל גם הוא לעלות וליכלל בקדושה ע"י הבירור דחכ' (וכענין שנת' לעיל שהנדרים הוא בבינה שהוא בבחי' שמאל דוחה שא"א לו לברר המאכל וע"כ אסרו עליו בקונם והחכם מתיר את הנדר כי ע"י חכמה יוכל להתברר ולהתעלות ג"כ כמ"ש במ"א) וזהו שבקרבן תודה הי' קרב עליו גם מבחי' החמץ בי' חלות נגד י"ס דנוגה שהוא לפי שהקרבן תודה בא בבחי' הודאה ששרשה הוא בבחי' החכמה דוקא כנ"ל (ומ"מ לא הי' קרב ע"ג המזבח כ"א נתרם מהם תרומה לכהן, ועמ"ש ע"פ אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כו' דבעלי מומין חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין, וכך עד"ז ענין החמץ אפי' בשתי הלחם ובתודה נאכל הוא לכהנים אבל אינו קרב ע"ג המזבח, וע' בענין חטא קין שהקריב זרע פשתן כו') וע"כ אמר במזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ משום דבקרבן תודה הי' קרב גם יו"ד חלות דחמץ לפי שבחכמה אתברירו הכל גם החמץ כנ"ל ע"כ הריעו לה' כל הארץ משא"כ בקרבן זולת התודה שלא הי' קרב בה שום מחמצת כמ"ש כל שאור וכל מחמצת כו' לפי שאין ביכולת להעלות ולברר את החמץ רק בחי' אור החכמה מטעם הנ"ל ובחי' החכמה אינו מאיר אלא רק בבחי' הודאה בלבד ולא בשום ענין גילוי השגה כנ"ל שזהו בקרבן תודה דוקא והיינו שסמך וחיבר מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ כו' וד"ל. וכן קרבן שתי הלחם בשבועות הוא בבחי' החכמה דוקא

וע״כ נאמר במנחת שתי הלחם חמץ תאפינה כו׳. כי הנה ידוע דבזמן מ״ת אז עולה ישראל לקבל מבחי׳ חכ׳ כי אורייתא מח״ע נפקת ובכח החכמה שבתורה לברר הכל כנ״ל וע״כ אמר חמץ תאפינה שגם החמץ יוכל לעלות לרצון וכענין וירד ה׳ על ה״ס ירידה זו בהר הי׳ בבחי׳ בירור לברר בכח החכמה שנתגלה ביו״ד הדברות כמ״ש קול ה׳ יחיל מדבר קול דתורה דוקא ומטעם הנ״ל וד״ל. ובכ״ז יובן טעם ההפרש שבין שאר הקרבנות לקרבן תודה ושתי הלחם מטעם שהן בבחי׳ החכמה כנ״ל.

קיצור. עוד יבואר שייכות קרבן תודה לבחי׳ הלכה שהוא חכמה ע״ד כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה ושתי הלחם שהן באות חמץ. ההפרש בין חמץ ובין מצה הוא ההפרש בין אות חי״ת ובין אות ה״א. שבאות ה״א יש פתח קטן אצל ראשו. וע׳ מזה בגמ׳ פ״ג דמנחות דכ״ט ע״ב. משא״כ באות חי״ת יש רק פתח רחב מלמטה שמשם מקבלים שפע כל הנבראים אבי״ע ויש משם יניקה גם לחיצונים ע״ד רגליה יורדות. אבל פתח קטן דה״א זהו פיה פתחה בחכמה ומחכמה אין יניקה. ולכן זה מונע גם היניקה מפתח הרחב שלמטה בתחתית הה״א ולכן החי״ת המורה על חמץ מורה ג״כ חטאת ועה״ד כי מהגסות יבא לחטא כמו ורם לבבך ושכחת את ה׳. משא״כ הה״א לחמא עניא שפלות מזה בא לתשובה שהיא תשוב ה״א ולכן בקרבנות א״א להיות קרב רק מצה ביטול ולא חמץ (ומצה וחמץ זהו רק בלחם וזהו כענין חטא קין שהקריב מנחה מזרע פשתן. שקירב לסט״א). ועכ״ז בקרבן תודה יש עלי׳ ללחם חמץ ג״כ לפי שהתודה זהו המשכת החכמה ובחכמה אתברירו יוכל גם החמץ להתברר ולעלות ועכ״ז היינו שנאכל לכהנים אבל על המזבח לא יעלה. ועד״ז שתי הלחם הרומזות לתושב״כ ותושבע״פ בהן יתעלה החמץ ג״כ לאכילת כהנים משום דאורייתא מחכמה נפקת ובחכ׳ אתברירו. עוד יש שייכות לקרבן תודה עם הלכות דארז״ל במד״ר פ׳ צו רפ״ט כל הקרבנות בטלין לע״ל וקרבן תודה אינו בטל. וכן הלכות אינן בטלים לע״ל כמבואר זה בתו״א בד״ה יביאו לבוש מל׳ ע״ש גבי הלכות ומזה יובן ג״כ בענין קרבן תודה שממשיך ג״כ בחי׳ יחוד חו״ב כנ״ל.

ה) עבדו את ה׳ בשמחה באו לפניו ברננה. פי׳ אחר שדיבר בבחי׳ החכ׳ שהיא בחי׳ ההודאה מטעם שהיא למעלה מן השגה כנ״ל ועתה

בצד הכתי״ נמצא הג״ה, ודומה מאד לגוכתי״ק של כ״ק אדמו״ר מהר״ש:

ולפי מ״ש בלק״ת פ׳ צו בד״ה ואכלתם אכול ובהביאור מעלת אכילת כהנים שעי״ז הוא אכילת אדם שלמעלה גם מארי׳ דאכיל קרבנין כמו שהבירור (?) לפי זה אולי י״ל שחמץ שבתודה ושתי הלחם דוקא הכהנים יכולים לבררו ולהעלות. אבל לא באש שלמעלה דארי׳ דאכיל קרבנין, ואולי גם שבעלי מומין אוכלין אין סתירה לזה שהגם שהוא בעל מום עכ״ז הוא אדם שע״י אכילתו מתעורר למעלה בחי׳ אכילת אדם שלמעלה מאכילת מזבח.

מתחיל לדבר בבחי׳ בינה שהיא היפך החכמה להיותה בבחי׳ השגה דוקא כידוע וההפרש העיקרי שיש ביניהם כידוע שזהו ההפרש שבין שבת ליו״ט לפי שהחו״ב מסתעף מהם ב׳ דברים והוא העונג והשמחה, העונג מסתעף מן החכמה והוא בחי׳ ביטול והעדר הרגשה בעצמותו, והבינה מסתעף ממנה השמחה שהוא דוקא התפעלות מורגשת בהתלהבות גילוי אור כו׳ וכידוע ע״כ בשבת שהוא בבחי׳ החכמה דוקא כנ״ל אין עיקר הענין אלא בבחי׳ העונג וכמ״ש וקראת לשבת עונג, ואין המצוה בשמחה בשבת כלל אלא דוקא בעונג, ואמנם ביו״ט להיותו בבחי׳ הבינה אז זמן השמחה ונק׳ מועדים לשמחה כידוע ומבואר במ״א באריכות (וע׳ מזה בלק״ת בד״ה להבין מ״ש בהגדה מצה זו כו׳ ובסידור שער המועדים בד״ה זהר אמור דצ״ד ע״א וע׳ בלק״ת פ׳ פנחס סד״ה צו את בנ״י כו׳ את קרבני לחמי דרוש הראשון גבי להקריב לי במועדו בענין שההמשכה מחכ׳ במדות בא ע״י הבינה דוקא וע׳ מזה בבה״ז ר״פ ויצא, וע׳ עוד בלק״ת בד״ה ביום השמע״צ כנישין פ״ג מענין ב׳ בחי׳ דחו״ב בעבודת ה׳ בתפלה ובד״ה ראה אנכי נותן בענין נקודה בהיכלי׳) וזהו עבדו את ה׳ בשמחה בבחי׳ בינה שממנה מסתעף השמחה דוקא כנ״ל כי אחר אור אבא דהודאה הנ״ל מתחיל אור הבינה בבחי׳ השגה שמזה נולד התפעלות השמחה כידוע וזה נק׳ עבודה אבל בחי׳ העונג דחכמה אינו נק׳ עבודה כלל (צ״ע דאדרבה עיקר בחי׳ עבד העליון הוא בחכ׳ גם נאמר עבדו את ה׳ ביראה ויראה עילאה היא החכ׳ לכן נר׳ שזה אינו מאאזמו״ר נ״ע, וע׳ בלק״ת פ׳ כי תבא בד״ה תחת אשר לא עבדת כו׳ בשמחה כו׳, וע׳ בד״ה ה׳ לי בעוזרי) ולפי שמזמור לתודה אין אומרים אלא בחול ולא בשבת לפי שהוא בבחי׳ או״א דיצי׳ כנ״ל ע״כ גם בחי׳ ההודאה דחכ׳ נמשך בבחי׳ השגה דבינה להיות התפעלות השמחה משא״כ בשבת שא״א מזמור לתודה אלא מזמור שיר ליום השבת שהוא בבחי׳ אור אבא דאצי׳ כנ״ל לא נז׳ שם רק בחי׳ ההודאה בלבד כמ״ש טוב להודות להוי׳ וכמשי״ת בסמוך, רק מזכיר באחרונה לפרש הטעם על בחי׳ הודאה זו יאמר כי שמחתני ה׳ בפעליך כו׳ דהיינו בו׳ יומין דחול שאז אומרים עבדו את ה׳ בשמחה מטעם הנ״ל (גם זה דוחק דבודאי כי שמחתני ה׳ בפעליך קאי ג״כ על יום השבת, וע׳ במדר״ פ׳ בראשית ס״פ י״א בענין שבת שלא שבת אלא ממלאכת עולמו כו׳ אבל פועל כו׳ פעלת לחוסים בך וע׳ במהרמ״א בתלים סי׳ ל״א כ׳ ובילקוט פ׳ בשלח רמז רנ״ג ע״פ מכון לשבתך פעלת, אלא עיקר הענין שבשבת עיקרו בחי׳ עונג והשמחה כלולה בה ע״ד הבן בחכ׳, ועמ״ש כה״ג בפי׳ ושאבתם מים שהיא החכ׳ בששון שהוא בינה בד״ה ושאבתם מים בששון בדרוש השני וביו״ט עיקרו שמחה שמבחי׳ בינה ועכ״ז החכמה ג״כ כלולה בה בבחי׳ חכם בבינה, ועמ״ש ע״פ אוסרי לגפן וע״פ לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים.

קיצור. עבדו את ה׳ בשמחה זהו בינה ששם בחי׳ שמחה אם הבנים שמחה, וע׳ מזה ג״כ בתו״א פ׳ וארא בד״ה לכן אמור לבנ״י, ומתחלה אמר מזמור לתודה הודאה וביטול זהו מבחי׳ חכמה וצ״ל הב׳ בחי׳ כי חו״ב נק׳ תרדל״מ, וע׳ עוד מענין הפסוק עבדו את ה׳ בשמחה כו׳ בזהר פ׳ ויצא דקס״ג

ע״א ובפ׳ ויחי דף רי״ו ע״ב ודף רכ״ט ע״ב ובפ׳ ויקרא ד״ח סע״א, ובפ׳ אחרי דנ״ג ע״א, ובפ׳ תרומה קל״ו ב׳ מענין רננו צדיקים בהוי׳. והנה בפ׳ ויחי דרכ״ט ע״ב, בבוך תלים דף רנ״א ע״ב בשטה ב׳.

ו) **דעו** כי הוי׳ הוא האלקים, הנה אחר שדיבר בענין חו״ב בשני פסוקים הראשונים היינו בפסוק מזמור לתודה הוא ענין החכמה ואח״כ פסוק עבדו את ה׳ בשמחה זהו ענין הבינה, מעתה אומר שצ״ל עוד בחי׳ דעת, כי אם אין דעת אין בינה ואם אין בינה אין דעת, ועמ״ש מזה בד״ה אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו בלקו״ת פ׳ ראה ושם פ״א ושם פי׳ שהדעת היא בחי׳ הרגשה דהיינו כמו שמרגיש נפשו כאילו רואה שהיא היא המחיה את הגוף ובלעדה אין קיום וחיות כו׳ כך יהא מורגש אצלו כי הוא ית׳ חיי החיים וכאילו רואה כו׳ וזהו עדיף מבחי׳ הבינה שהיא עדיין בחי׳ שמיעה וכמו שאין דומה שמיעה לראיה כך אינו דומה בחי׳ ההבנה לבד לכאשר הוא בבחי׳ דעת והרגשה כאילו רואה כו׳, וע׳ עוד מענין הדעת בלקו״ת פ׳ ואתחנן בד״ה וידעת היום דרוש הראשון פ״א ג״כ כנ״ל ושם ג״כ פי׳ וגם דעת הוא העמקת הלב שלא יסיח דעתו מזה ויהי׳ לזכרון לפניו תמיד שלא ישכח ויסור מלבו כו׳, וע׳ מזה שהדעת הוא ההתקשרות בהדבר והפך השכחה בסידור בד״ה להבין ענין הלולב ומיניו ונענועיו, וע׳ עוד מענין הדעת בתו״א בד״ה ואלה המשפטים, והנה במדרש שמואל פ״ג דאבות במשנה אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת הביא ע״ז כמה פירושים הא׳ פירוש רש״י וז״ל דעת גדול מבינה לפי שאם שואלים לו לאדם דבר והוא אומר כן הוא ומראה טעם לדבריו הוא דעת כאדם הזה שמראה סלע לשולחני ואומר לו טוב אם רע ומוציא לו אחרת מחיקו הדומה לו ומראה לו בינה שיודע להבין אבל אינו מראה טעם עכ״ל, לפי״ז פי׳ דעת זהו מי שיוכל להביא ראי׳ לדבריו או עכ״פ טעם לדבריו וזהו כעין שפירש״י בגיטין ספ״ו דס״ז ע״א גבי ר׳ יוסי נימוקו עמו פירושו עמו שהי׳ נותן טעם לדבריו שהי׳ מיישב את דבריו עכ״ל, ואפ״ל לפירש״י בענין הדעת הוא עפ״י הקבלה דעת המזווג חו״ב ונק׳ ד״ע דהיינו לבד שמבין הדבר עוד ממשיך בו מעומק החכמה ליתן טעם לדבריו הפי׳ הב׳ ורבינו יונה ז״ל פי׳ חכמה הוא מה שלומד מאחרים בינה שמוציא דבר מתוך דבר בדמיון (ע׳ פירש״י בחומש פ׳ דברים א׳ י״ג ע״פ חכמים ונבונים) דעת מה שמשיג מדעתו (וע׳ בגמ׳ רפ״ב דחגיגה גבי אא״כ הי׳ חכם ומבין מדעתו ופירש״י שלא יצטרך לשאול לרב כשיסתפק לו דלאו אורח ארעא לפרושי בהדיא עכ״ל, וזה קצת ראי׳ לפי׳ הרר״י דדעת היינו מה שמשיג מדעתו, הפי׳ הג׳ ממ״ש המדרש לעיל מיני׳ וז״ל אם אין דעת אין בינה כו׳ דעת יקרא ההבחנה בין טוב לרע ולברור אוכל וסולת מתוך הפסולת ולהיות מבחין בין מר למתוק ובינה נק׳ להיות מבין דבר מתוך דבר, ואמר התנא אם אין דעת לברור הישר איזהו הסברא הישרה אפי׳ שיהי׳ מבין דבר מתוך דבר אין כאן בינה וכמאן דליתי׳ דמיא כיון דלית לי׳ ברירה אפשר שיבחר ברע וימאס בטוב ולא הועיל לו הבינה כלל, ואם יש בו דעת להבחין בין טוב לרע כו׳ אבל אין בו תבונה להבין דבר מתוך דבר גם זה אינו שוה כו׳, כי מה תועיל לו הדעת להבחין

בין טוב לרע אחר שהוא אינו יודע לחדש שום חידוש מעצמו ולהבין דבר מתוך דבר וכו׳ וא״כ הו״ל אותו הדעת כמאן דליתי׳ עכ״ל, וא״כ לפי׳ זה הדעת הו״ע הכרעת הספק לצד א׳ היינו לברור איזה הסברה הישרה כי מהבינה יוכל להיות ב׳ סברות לכאן או לכאן שלכן ב״ש אוסרים וב״ה מתירין אף ששניהם נבונים אלא שמהבינה נמשך צד לחסד וצד לגבורה וכמ״ש במ״א, ולכן אלו ואלו דא״ח ואעפי״כ הלכה כב״ה ובחי׳ ההלכה ודאי גבוה יותר מהסברא שאינה הלכה אעפ״י שהיא ג״כ דא״ח, וע״ד מארז״ל וה׳ עמו שהלכה כמותו בכל מקום שההלכה היא מבחי׳ שם הוי׳ שלמעלה מבחי׳ דא״ח כו׳ כמ״ש במ״א, וא״כ ההלכה זהו ענין הדעת שהוא נעלה ממדריגת הבינה שמהבינה אף שמבין דבר מתוך דבר נמשכו מ״ט שערים שיש פנים לכאן ולכאן והם דבר והיפוכו ממש והדעת היינו לברור איזהו הסברא הישרה שכן ראוי להורות וכמו בורר אוכל מתוך פסולת או כמו אוכלא דאפרת שבורר אוכל מאוכל, והנה במד״ר פ׳ ויקרא ספ״א ע״פ ויקרא אל משה מכאן אמרו ת״ח שאין בו דיעה נבלה טובה הימנו, וכ׳ הרב בעל יפה תואר וז״ל מבואר שהדעת הנזכר כאן הוא מוסר וד״א עכ״ל, והטעם שנק׳ זה דעת הוא כי ענין הדעת ע״ד ומבין מדעתו כמ״ש הרר״י, וכך ע״י השגות החו״ב צריך להבין מדעתו להמשיך מזה מוסר וד״א, והיינו שהדעת מחבר חו״ב אל המדות שיהי׳ המדות מזוקקים לפי השכל ולכן גם בלי דעת נפש לא טוב, וע״כ הקליפה חסרים מוח הדעת דוקא, ולכן אף שיש להם חו״ב באלקות כיון שאין להם דעת הם יש ודבר נפרד מלאים שבע פרות הרעות, ולכן נתבאר בתו״א בד״ה ואלה המשפטים שהנשמות הנק׳ זרע בהמה זהו שאין להם דעת כדבעי, וע״כ הם בבחי׳ בהמה שהמדות אינם מזוקקים רק כמו בחי׳ בהמה כו׳.

קיצור. בשני פסוקים הראשונים דיבר מענין חו״ב עתה אומר שצ״ל עוד בחי׳ דעת, שיהי׳ בבחי׳ הרגשה כאלו רואה ושלא יסיח דעתו ע״ד הכיר את בוראו, ויש פירושים מהראשונים במשנה אם אין דעת אין בינה, רש״י פי׳ שם בינה היינו שיודע להבין אבל אינו מראה טעם ודעת והוא גדול מבינה שמראה טעם לדבריו, וזהו ע״ד נימוקו עמו, וא״כ י״ל שזהו דעת המזווג חו״ב וממשיך מעומק החכמה בהבינה, ולכן יוכל ליתן טעם לדבריו, והרר״י פי׳ חכמה הוא מה שלומד מאחרים וכענין שקנה חכמה ובינה שמבין דבר מתוך דבר בדמיון, דע״ת ע״ד חכם ומבין מדעתו כנ״ל לא מתוך דבר כ״א מדעתו ממש או ע״י רמז, ולכן הדעת זהו ג״כ מוסר וד״א כמ״ש במד״ר פ׳ ויקרא כנ״ל, כי זה צריך להיות מבין מדעתו לזקק מדותיו עפ״י החכמה, משא״כ כשאין לו דעה אף שמקבל חכ׳ אין בו מוסר וד״א, וכמש״ל שהדעת מחבר השכל עם המדות, והנה זהו דע״ת ויש דעת עליון המחבר חו״ב ומ״מ ממנו ג״כ נמשך הדעת תחתון לחבר השכל אל המדות דהא בהא תליא כנ״ל, ועמ״ש עוד מענין דעת עליון ודעת תחתון בתו״א פ׳ תולדות בהביאור ע״פ מים רבים לא יוכלו כו׳.

ו) * **הוא** עשנו ולא אנחנו (והקרי ולו בוא"ו) עמו וצאן מרעיתו, בת"א פ' לך פי' וז"ל כי איך דף כ' עמוד כל בשטה ג' שטה להיות, השתלשלות, ובד"ה משה ידבר פי' ולא באלף הם מצות ל"ת ולא בוא"ו הם מ"ע, ועיין בזח"א ס"פ וירא דף ק"כ ע"ב דשם פי' לא באלף הוא כתר לו בוא"ו היינו ז"א, ע"ד אחד בחילופי אתוון ועד, וענין עמו וצאן מרעיתו נת' במ"א ע"פ ואתם צאני גם ע"ד בהמה רבה שנתבאר בלק"ת בד"ה ויאכילך את המן, ומהרמ"א בפי' תלים סי' ק' פי' ע"פ דעו וז"ל ואם יאמר, שם דפ"ט ע"ג, בשטה יתברך. שטה הדין, ואומר דעו כי בשטה אתכם. שטה היה, אלקים, וע' מזה בת"א פ' וארא סד"ה וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', כי הוא עשנו, שם בשטה זאת, שטה מה, אקפיד כו'. בואו שעריו בתודה חצרותיו בתהלה, פי' תודה שטה ע"כ, שערים (עיין מזה בפרדס שער השמים פ"ה) וכמו. בענין חצרותיו מ"ש בסידור שהו"ע שעריו אינו נכון לפי' מהרמ"א דפי' שעריו שערי ירושלים וחצרותיו העזרה, וצ"ל לפ"ז תהלה היא בחי' עליונה, ע' מ"ש בענין תהלה לדוד, ותהלתי אחטם, ובענין יצמיח צדקה ותהלה, בפי' הודו לו אחר בואו שעריו בתודה, זהו ע"ד מודים אנחנו לך על שאנו מודים לך כן פי' מהרמ"א.

כי טוב כל"ח קאי על התורה שנק' ותורת חסד כמ"ש בילקוט תלים סי' קי"ז ע"פ הודו לה' כי טוב כל"ח . . . דוד ודור, עד סוף מלחמה לה' בעמלק מדור דור, אמונתו ולע"ל עין בעין יראו כו' כן פי' מהרמ"א.

בענין המשל למלך שעשו לו טבעת עמ"ש בזהר תרומה דקל"ו ע"ב בענין השמים מספרים כבוד אל, ונהרי לכל כבוד וכבוד כו' נהיר כל עזקא ועזקא, והנה עזקא היינו טבעת, ובמק"מ שם השמים ז"א מספרים שמאיר בהם סופר וספר חו"ב ועי"ז נצצי ונהרי כבוד אל היינו ע"ס דמל', והם הנקראים ג"כ עזקא, והטעם שנקראים עזקא דהיינו עיגול כטבעת פי' בסידור שער השבת בד"ה השמים מספרים לפי שהע"ס דמל' הם בחי' ע"ס דב"ן, ובחי' ב"ן שרשו מעולם התהו שהם בחי' עגולים, וע' מענין שמל' הוא שם ב"ן בלק"ת פ' מטות בהביאור ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות ושם פ"א, ובחי' עגולים היינו כשההמשכה אינה מתגלית עדיין בבחי' גילוי רק בבחינת העלם ובבחי' מקיף, ולכן מהם שורש העליון וההיכלות שהם ג"כ עגולים והעלמין ל' העלם שהם מעלימים ומסתירים כו' עד שלמטה נעשה הסתר והעלם גמור, אבל היושר הוא בחי' האורות כשהם יורדים ומתגלים בבחי' גילוי, וזהו ענין דאפיקת עשר תקונין כו' לאנהגא בהון עלמין, וכמשנ"ת כ"ז בלק"ת פ' שלח בד"ה טובה הארץ מאד מאד יעו"ש, ועד"ז יבואר מ"ש בזהר ר"פ ויגש דר"ה ע"ב בענין אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, שהארץ היא ג"כ עגולה ככדור והיא מבחי' עיגולים, ואדם עליה בראתי שהוא מבחי' יושר שהוא ציור אדם וימשיך בהארץ אור וגילוי כו' וזהו שע"ס דמל' שם ב"ן

---

*) מכאן נמצא רק בגוכתי"ק, והם רק הגהות.

נק' עזקא ועזקא בחי' עגולים, אך בשבת אזי השמים מספרים ואז מנהרי ומנצצי העיגולים הנק' כבוד דהיינו כבוד תתאה שלמטה היש ולמעלה בחי' אין כו' וממשיכים בהם דעת העליין ומזה יובן ג"כ בזהר בראשית דף ה' סע"ב שבתותי דא עגולא ורבועא דלגו כו' היינו ש' ב"ן מל' הוא עגולא והוא שבת תתאה שמור, וההמשכה שנמשך בו מז"א נק' רביעא דלגו מבחי' יושר כו', וזהו נקבה תסובב גבר שהיא מבחי' עגולא, וע' עוד מענין עגולא בזהר ויחי דרכ"ט סע"א ובמק"מ שם ובזהר ר"פ תצוה דק"פ ע"א ובפ' ויקהל דף ר"ד ע"א, וזהו ענין למלך שעשו לו טבעת, והיינו שבששת ימי המעשה הוא מבחי' מל' שנק' טבעת עזקא שמאיר בבחי' העלם, ובשבת נמשך החותם שהוא יסוד כנודע מענין חותמך פתילך ומטך והוא ההמשכה מבחי' ז"א דנהיר לכבוד תתאה כו'.

גם י"ל טבעת שייך לבחי' טבע, כי הטבע מענין טביעה כמו טובעו בים סוף שנטבע ונשקע תוך הים, כן עד"מ החיות אלקות בא בבחי' שקיעה והעלם תוך העולם ע"ד אותותינו לא ראינו, ועד"ז נאמר על מה אדניה הטובעו, וע' זהר ויחי דרל"א מזה פי' הם ז' סמכין שהארץ עומדת עליהם והם ז' מדות עליונות, והם נסמכי' על ג"ר שאינו מושגי' ע"כ נק' הטובעו כן פי' בזח"מ ובמק"מ שם, ואפ"ל ג"כ הוטבעו שהם מתעלמי' ואין נגלה השפעתם, וכמ"כ הטבעת האצבע נשקע בתוכו וענין אצבע ע"ד אצבע אלקים הוא ובא בבחי' שקיעה בתוך הטבעת כו', אבל החותם זהו גלוי כמו וחתמו בטבעת המלך כו' בחי' לאנהגא בהון עלמין שלא יהי' העלם והסתר כו'. עוד פי' בזח"מ פ' ויחי דרכ"ט שלכן נק' המ' עגולא לפי שהיא בחי' טיקלא הנזכר בזהר וירא דק"ט ע"ב דההיא טיקלא אסתחרת שמתגלגלת כו'.

ענין דברי אלקים חיים י"ל למעלה מבחי' אלקים סתם גימט' הטבע.

לססעי' א' בענין מ"ש בדרוש חרבות צורים בפי' הודו לאלקי האלקים דקאי על שם הוי' ובמ"ש בת"א ר"פ וארא בענין אימתי גדול כשהוא בעיר.

קיצור סעיף ב'. או"א תרדל"מ אין ויש, ובבינה בחי' שלמטה היש, אבל בעצם החכמה הוא להפך להנחיל אוהבי יש ויקר אלו תפילין, צ"ע אם זהו יחוד חיצוני' או"א, אך הנס שהוא מיחוד פנימי אך בנבראי' א"א שיהי' הגלוי כ"א בהודאה, יודו יו"ד.

הלכה ע' פרדס ערך הלכה יחוד וע' ד"ה תורה צוה אירוסין ונשואין עד"ז הלכה כשמקבל מעצמיות החכמה ולא דרך שערות, מנחה מצה חסד, משא"כ קו השמאל חמץ אך לע"ל כי אז אהפוך כו' וע"י עסק התורה ג"כ בחי' אם רעב שונאך יצה"ר האכילהו לחם לחמה ש"ת נמצא ע"י התורה מתעלה החמץ.

קי"ד ל"א

יהי כבוד ה' לעולם, הנה לע"ל כתי' ונגלה כבוד ה' כו', ואמרז"ל ע"ז בעוה"ז איני נגלה אלא על היחידים אבל לע"ל וראו כל בשר כו' וזהו הבקשה עתה יהי כבוד ה' כו', והנה במד"ר אי' משה ראה באספקלריי' מצוחצחת וכל הנביאים באספקלריי' מלוכלכת, ובגמ' אי' משה ראה באספקלרי' המאירה והנביאים באספקשא"מ, וענין אספקה"מ הוא כמו זכוכית בהירה שרואים ע"י האור ישר למרחוק מחמת בהירת הזכוכית וכל שהזכוכית בהירה יותר יתפשט למרחוק הראי' ע"י הזכוכית, ובפרדס כ' דאספקה"מ הוא התפארת ושאינה מאירה היא במל', ובמא"א כ' דאספקה"מ הוא בז"א רק שמאיר מוחין דאבא. והענין הוא כי השראת אוא"ס ב"ה בחכמה דוקא, ואפילו בעולם האצי' אינו מתייחד אלא ע"י התלבשות בספי' חכמה והיינו משום שאוא"ס ב"ה הוא אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו וזו היא מדרגת החכמה וכו', וכמ"ש בלק"א פל"ה בהג"ה, וזהו שנק' אספקה"מ שע"י ספירת החכמה יוכלו להשיג השגת בחי' אוא"ס ב"ה שלמעלה גם מחכמה ובכל הספירו' הכלי מסתיר על האור ומגבילו משא"כ בספי' החכמה, ומשה הוא בחי' חכמה כח מה ולכן נבואתו הוא בבחי' ראיי' מהות אלקות, ועכ"ז נק' אספקלרי' כמו למשל בגשמיות בלא הזכוכי' בהירה כשרואי' עצם הדבר בעצמו ודאי יוכר הדבר יותר בטוב מן ע"י זכוכית אפי' בהירה, וכמו"כ למעלה דייק' ע"י כלי ולבוש דייקא רק שנק' אספקה"מ כי בלא כלי לגמרי א"א לראות מהות אלקות, והנה בעבודה בנפש להשיג בחי' אספקה"מ הוא ע"י מעשי המצות כי ע"י המצות נעשו לבושי' לנשמה כמ"ש ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עילאין כו', והיינו כדי שתוכל הנשמה שהוא נברא ובע"ג לקבל תענוג אלקות שהוא זיו השכינה והארה מאוא"ס ב"ה שבלי גבול, זהו ע"י לבושי' שנעשי' ממעשי המצות כי שרש המצות הם בחי' רצה"ע ב"ה תר"ך עמודי אור ולכן הלבושים שנעשים מזה שורשם גבוה מן הנשמה עצמה והם ממוצעי' שע"י תוכל הנשמה לקבל גילוי אוא"ס ב"ה, ואספקשא"מ הוא כמו למשל בגשמיות השפיגול בל"א שמצופה ציפוי דק ומסתיר שלא יתראה דרך או"י אבל נמשך ממנו או"ח דייקא, ולמעלה אספקשא"מ הוא בחי' מל' שנק' בשם דמות כמראה אדם וכמ"ש במא"א . . . דמות אדם הוא המל' דמות לת"ת הנק' אדם וז"ש ביד הנביאים אדמה כי כל הנביאים נתנבאו בכה שהוא כף הדמיון, ולכן במשה כתי' ומראה בסגול לשון דכר והוא אספקה"מ, ואם יהי' נביאכם במראה כתי' בקמץ שהוא בחי' נקבה בחי' מל' שמקבל מז"א נק' אספקשא"מ.

יהי כבוד ה' לעולם, י"ל ע"ד שנתבאר בלק"ת ד"ה האזינו השמים דרוש השלישי, ושם פ"ג בענין ברוך כבוד ה' ממקומו, היינו כבוד עילאה ל"ב

נתיבות החכמה אשר אור א״ס ב״ה מאיר בה בגלוי ממש ופי׳ הטעם בסש״ב פל״ה בהג״ה מפני שאור א״ס ב״ה הוא אחד האמת דכולא קמיה כלא חשיב וזהו בחי׳ החכמה שהיא כח מה, ובחי׳ הכבוד שהוא יש האמיתי הוא אור א״ס המאיר בחכמה כמ״ש בזח״ג פ׳ פנחס דרנ״ה סע״ב בפי׳ הראני נא את כבודך שהוא הכתר וע׳ בהי״ז פ׳ תולדות איך בחכמה שורה אור א״ס ממדרגות עליונות מאד, וא״כ הבקשה יהי כבוד ה׳ לעולם היינו שיהי׳ גלוי כבוד עילאה. והרמ״ז פי׳ ויבא מלך הכבוד הוא א״א ואפ״ל כבוד תתאה וכבוד עילאה ע״ד מה כבוד בין המלך לאגוסטוס המלך עומד שנמשך בהשפעה ע״י נה״י ואז למטה היש ולמעלה אין, משא״כ אגוסטוס יושב ואז למעלה היש ולמטה כולא כלא חשיב, גלה כבוד מלכותך, והנה במעש״ב נאמר ל״ב פעמים אלקים ל״ב גימט׳ כבוד היינו כבוד תתאה, אבל יהי כבוד הוי׳ שיהי׳ גלוי ל״ב נתיבות עילאין הנק׳ כבוד הוי׳, ועז״נ ונגלה כבוד הוי׳ ואז וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי׳ דבר משא״כ עתה הוא בחי׳ כרחל לפני גוזזיה נאלמה (ענין ישמח ד׳ במעשיו יהי׳ לע״ל כמ״ש במד״ר פ׳ אחרי פ״כ ושרו של עולם ביקש שיהי׳ זה עכשיו ע״י שנזהרו מכלאים כי כלאים ענין כלא הפך כלה כלתה נפשי כ״א ע״ד ואתם בני יעקב לא כליתם רק מלובש ברצונות גשמיות והיא ק״נ, וכלא זו י״ל זהו ענין מ״ש במד״ר סוף פתיחתא דאיכא ענין והוא אסור באזיקים (חסר).

ועי״ז בא הבקשה יהי כבוד הוי׳ לעולם, וגילוי זה הוא ע״י במד״ס באהל מועד כי אהל מועד בחי׳ דעת עבדו את ה׳ והיינו ע״י אתפשטותא דמשה, ועי״ז יומשך יהי כבוד כו׳ ולבא לזה צ״ל ע״י במד״ס כנ״ל.

ישמח ד׳ במעשיו, ארז״ל במד״ר פ׳ אחרי פ״כ, שמח ד׳ במעשיו אינו אומר אלא ישמח עתיד הקב״ה לשמוח במעשיהן של צדיקים לע״ל, וקשה דבמד״ר פ׳ בראשית פ״ג ע״פ שמחה לאיש במענה פיו משלי סי׳ ט״ו מפרש שמחה לאיש זה הקב״ה שנאמר ד׳ איש מלחמה ה׳ שמו, במענה פיו ויאמר אלקים יהי אור, א״כ הרי שמח בעולמו בבריאת האור, ויש לתרץ דמדרש דבראשית ס״ל כשיטת הגמרא בחולין פא״ט דף סמ״ך סע״א דפסוק זה שר העולם אמרו שישמח בבריותיו יעו״ש. אך העיקר שי״ל דהקשה הנזר מהו ששמחה לאיש דוקא ממאמר יהי אור, אלא לפי שארז״ל שם במד״ר פ׳ בראשית ספ״ב והארץ היתה תהו ובהו אלו מעשיהן של רשעים ויאמר אלקים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים, שעולם התהו הי׳ בו שבה״כ כמ״ש בת״א ד״ה ראה ריח בני, והרשעים נמשכים אחר הרע שנתהוה מעולם התהו, והצדיקים נמשכים מעולם התיקון, ובמעשיהם הטובים ממשיכים רבוי האור שיהי׳ מאיר בכלים כמ״ש במ״א שהם ממשיכים מעולם העקודים שלמעלה גם מהתהו, שהוא בחי׳ נקודים, ואעפ״כ לא הי׳ בו שבה״כ מצד שמאיר שם אוא״ס בקירוב ועי״ז הוא בבחי׳ ביטול, ועד״ז הוא המשכות הצדיקים, ולכן ע״ז רומז אור שנברא ביום ראשון שהי׳ אורו גדול במאד שאדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו, לכן שמחה לאיש במענה פיו פירשו על מאמר יהי אור דוקא לפי שקאי על מעשה הצדיקים, ואיש היינו ז״א וע״י תומ״צ ממשיכים בז״א רבוי האור והמשכת אור א״ס עד

שיתעלה להיות במדרגת א״א, וכמ״ש הרמ״ז פ׳ תולדות דקל״ה ע״פ ואמר ביום ההוא כו׳ ביום שהוא זעיר יתעלה למקום אריך הנקרא הוא, הנה אלקינו זה קוינו לו תמיד בתפלתינו עתה הוא יושיענו, ובלתי תאמר שהוא עתה במדתו הקדמונית אינו כן כי זה הוי׳ שהוא עתיק שקוינו לו לזכות לאורו, לכן נגילת ונשמחה בישועתו של אחד שארז״ל בפסחים ס״פ אלו עוברין לא כעוה״ז העוה״ב שבעוה״ז על שמועות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל כו׳ והיינו שעכשיו ז״א כלל מחו״ג, מדת הרחמים ומדה״ד אבל לע״ל כולו הטוב והמטיב דלית שמאלא בהאי עתיקא וז״א יהי׳ במדרגת עתיק כנ״ל.

קיצור. ישמח ל׳ עתיד והכתי׳ שמחה לאיש במענה פיו יהי אור, אלא יהי אור קאי על מעשיהן של צדיקים שממשיכים רבוי האור כמו בעקודים שלמעלה מהתהו שהוא נקודים ואעפ״כ לא יהי׳ בו שבה״כ כמו בתהו שהי׳ שבה״כ מצד רבוי האור, אלא זהו מצד הביטול לאוא״ס שיאיר בקירוב (ה׳, ואפ״ל ג״כ שזהו מעלת הכלים הנעשים מהתומ״צ שזהו עיקר מעשה הצדיקים שממשיכים בהם כח הביטול לאור א״ס כמ״ש בהביאור ע״פ וקבל היהודים בפי׳ שהקדימו נעשה לנשמע אלא ששם הפי׳ שהכלים גבוהים מן האור לפי שהכלים הם ממה שמבררים מעולם התהו ששרשו גבוה מאורות התיקון ע״ש אבל כאן י״ל עפמ״ש במ״א ד״ה והארץ היתה תהו, שע״י התומ״צ ממשיכים בהכלים שיהי׳ ע״ד כלי העקודים לפי שאוא״ס יאיר בקירוב ויהי׳ בהם הביטול העצום, לכן אף שהאור יהי׳ בגודל מאד יתקיימו ויהי׳ ב׳ המעלות יחד, ע׳) וע״ז רומז אור שנברא ביום ראשון שהיה אורו עצום, ולכן שמחה לאיש שהוא ז״א שעכשיו האור בו במיעוט שלכן נק׳ זעיר, ע״ד כי קטן יעקב, במענה פיו יהי אור תומע״ט שע״י יתעלה ז״א להיות במדרגת א״א שהוא רבוי האור ע״ד עקודים שלמעלה מהתהו, וזהו ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה. (עמ״ש ע״פ אם כסף תלוה פ״ה).

ובזה י״ל מ״ש עולם חסד יבנה דבריאת העולם הוא משום כי חפץ חסד הוא (ה׳, וכעין זה פי׳ בלק״ת שהוא ענין כי מטבע הטוב להטיב, בלק״ת פ׳ שלח ד״ה ביאור הדברים ע״פ אני דפ׳ ציצית, ושם פ״ב, ע׳) והרי ארז״ל פ״ו דאבות כל מה שברא הקב״ה לא ברא אלא לכבודו וכ״ה במד״ר פ׳ בא ר״פ י״ז ההי״ד כל פעל ד׳ למענהו, וכמ״ש בלק״ת פ׳ ראה סד״ה ושמתי כדכד דרוש השני פ״ה, וכבר האריך בזה בעה״ק ח״ב פ״ג ששניהם אמת כי מצד עצמות אא״ס אין תופס מקום כלל וכחשכה כאורה וע״כ הבריאה רק חסד, אבל מצד יחודו בע״ס שייך הבו גודל כו׳ שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפים כח בגבורה של מעלה כו׳ וההפך מזה צור ילדך תשי. והנה אור שנברא ביום ראשון שגנזו פי׳ הרמ״ז פ׳ בהעלותך בתחלתה דקמ״ח סע״ב שהוא פנימיות יסוד אבא, ור״פ פקודי דף ר״כ ע״ב פי׳ שהוא חכמה שבחכמה, ועד״ז פי׳ ר״פ אמור דפ״ח סע״א בפירושו ר״פ בהעלותך, והנה עוד כ׳ הרמ״ז פ׳ תצא סוף דף רע״ו בשם כללי הרח״ו סי׳ ס״ג שא״א להמשיך אור מפנימיות עתיק עד לע״ל וה״נ א״א להמשיך מפנימית אבא דחשוב כמו פנימית עתיק

עכ"ל, א"כ אור הגנוז עד לע"ל דהוא פנימיות יסוד אבא או חכמה שבחכמה י"ל דחשוב כמו פנימיות עתיק וזהו שיאיר בז"א לע"ל, וזהו שמחה לאיש זה הקב"ה, דהיינו כשנק' איש היינו בהיותו מלובש בע"ס או בז"א במענה פיו יהי אור, שעי"ז יאיר בו לע"ל פנימית עתיק, וזהו הנמשך ע"י עסק התומ"צ ולפי שעיקר הגלוי לע"ל ע"כ נאמר ישמח לשון עתיד, ומ"מ ישמח ה' כפשוטו קאי על עצמותו ומהותו ב"ה ממש כי הגם דמצד עצמו לא איכפת כלל וכחשכה כאורה אכן הרי כך עלה ברצונו וחפצו הקדוש שיהי' המשכה זו בע"ס ויחוד זה, וכמ"ש בדוכתי טובא בפי' אני הוי', אני עצמותו ומהותו עם שם הוי' שהוא יו"ד חכמה ה' בינה כו' כולא חד, לפ"ז יהי כבוד ד' לעולם זהו גלוי אלקות בעולם ע"ד משה שנתנבא בזה, ובמשה נאמר ופני לא יראו היינו פנימי' אבא אכן ישמח ד' במעשיו זהו גלוי פנימי' אבא שהוא כמו פנימי' עת"י אך גלוי זה יהי' בז"א ואפ"ל שיאיר ג"כ בצדיקים כמ"ש והתהלכתי בתוככם, ועיין בנזר שם דס"ב ע"א. וזהו אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך משלי סי' [י"ג ט'] וארז"ל במד"ר פ' בראשית פי"ב דף י"ג י"ד ע"ג דקאי על אור שנברא ביום ראשון שגנזו לצדיקים לע"ל וע"ז נאמר ואורח צדיקים כאור נוגה משלי סי' ד' וכיון שראה אור שהוא גנוז לצדיקים שמח שנאמר אור צדיקים ישמח עכ"ל, ועמ"ש מזה סד"ה ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך דתקס"ב, ועמ"ש מזה ע"פ בהעלותך את הנרות.

רסי' ק"ט

תהלתי אל תחרש. י"ל כי מה שהוא שותק זהו ע"ד הנז' ביומא דס"ט ע"ב שכובש את יצרו, וזהו מארז"ל פרק הניזקין דנ"ו ע"ב מי כמוך באלים מי כמוך באלמים, ושם מי כמוך חסין כו' ושותק, וע"ז בא הטענה אלקי תהלתי כמ"ש הוא תהלתך, וגם תהלתי יספרו א"כ כיון שישראל אינן שותקין ואומרי' תהלתו, ובפסוד"ז עשר פעמים הללוי', ע"כ בטענה זו באים אל תחרש, וע' בילקוט שם י"ל תהלה נק' כתר וגם מל' זהו הוא תהלתך כתר, ותהלתי יספרו זהו מל' שהיא תהלה ובמדרש תהלים אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אתה תהלתי ומחריש, אלקי תהלתי אל תחריש וגם כי תהלה ג"כ ל' בהילו נרו שהשבח שמבחי' עד"מ האדם שהוא חכם או חסדן זהו הגורם המשכת החכמה או החסד מההעלם אל הגלוי, כמ"ש בסידור ע"פ הללוי' ובד"ה כיצד מרקדין גבי ובית הלל ובת"א סד"ה בכ"ה בכסלו גבי בהלל ובהודאה ונתבאר יותר ע"פ ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך שההילול גורם ההמשכה מע"ס הגנוזות במאצילן מההעלם אל הגלוי בע"ס דאצילות, ועפ"ז יובן מ"ש דוד אלקי תהלתי אתה וע"י תהלות אלו ראוי שיומשך מההעלם אל הגלוי, ואפ"ל לכן נק' הכתר תהלה כי הוא המקשר ומחבר המאציל עם הנאצלים, וההמשכה אל הגלוי זהו ענין אל תחרש, וע' בזהר ר"פ אמור דפ"ט א' ע"פ אני מדבר בצדקה, היינו שיומשך להיות אני מדבר והיינו אל תחרש, הפך בחי' מי כמוך באלמים,

וזהו ענין הצדקה, ומזה נמשך ורב להושיע יעו"ש, ועמ"ש ע"פ רפאני הוי' וארפא והיינו ע"י כי תהלתי אתה, ועמ"ש בענין ע' דיער הוא חציין אותיות של ספר תלים והיינו שע"י ספר תהלים נמשך בחי' אל תחרש ומבטל יניקת עמלק מבחי' ע' תלוי' כו', וז"ש בברוך שאמר ובשירי דוד עבדך נהללך כו' עד מהולל בתשבחות, כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו ע"ש במדרש תלים וזהו ע"ד ופום ממלל רברבן בדניאל סי' ז' ח' ופרש"י ממלל רברבן דברי גאוה הוא טיטוס כו' והיינו ממש כמ"ש במדרש תלים כאן בפי' עלי פתחו, ויש בקדושה העליונה פום ממלל רברבן היינו בינה ששם אתוון רברבן, כמ"ש במא"א אות פ' סעיף ב', ע"ד כי גאה גאה, דברו אתי לשון שקר עיין מענין שקר במד"ר ר"פ מצורע ע"פ שש הנה שנא ה' כו' עינים רמות ולשון שקר.

תחת אהבתי, מד"ר פ' פנחס דף רפ"ב ג', בשה"ש רבה דף י"ב ד' בפסוק הנך יפה רעיתי שבשיר א' ט"ז, ודף כ"ב ד' בפסוק הנך יפה רעיתי שבשיר ד' א', בענין עיניך יונים מה יונה זו מכפרת כו' ובילקוט ס"פ פנחס שם דרנ"א ג' מסיים ואני תפלה בטוחין אנו בתפלה, דכיון שישטנוני חנם ע"כ בטוחים אנו בתפלה, ותפלה זו י"ל ג"כ בענין יונה דהיינו מ"ש בלק"ת בשה"ש ע"פ יונתי בחגוי הסלע כו' הראיני את מראיך השמיעני את קולך, וכ"ש לפרש"י שפי' תחת אהבתי להקב"ה כו' והיינו כי עמלק אינו רוצה הגלוי כ"א אדרבה שיסתלק קוב"ה לעילא כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מקו"ח בענין רם על כל גוים ד' וע' בענין ואני תפלה בת"א בד"ה כי אתה אבינו, ואני בתוך הגולה כשהיא בבחי' הנ"ל היא עצמה בבחי' תפלה שא"צ להמשיך דרך המדות עליונות כי אתה אבינו אבא יסד ברתא, רק כשאין נמשך דרך המדות אין בא בגלוי ע"ד נס נגלה כ"א ע"ד נסים נסתרים כו' וע' בספר המערכת פרק שישי דתפארת ומל' הם שורש נסים נגלים ונסים נסתרים ולפמ"ש בת"א שם בענין אבא שמרוב מדרגתו הגבוה אין לו להתלבש אלא במקום היותר נמוך כמ"כ י"ל שהנסים נסתרים שבבחי' ואני תפלה נמשכים ממקום היותר עליון ולכן אין מתלבשים רק במקום היותר נמוך דהיינו לבוש הטבע, ועיין בזהר ס"פ בחקתי דקט"ו ע"ב ע"פ ואף גם זאת כו' לא מאסתים ולא געלתים כו' שוקא דבורסקי מבחי' כתנות עור שזה לבוש גס המסריח ואעפ"כ גם בבחי' זו נמשך כו'.

סי' קי"ג

יהי שם, י"ל בד"ה אלה פקודי נת' איך ל"ת שהם י"ה גבוהי' ממ"ע ומשם יובן גודל מעלת י"ה, ע"כ כאן אומר שגם ו"ה יהי' י"ה וזהו יהי שם, ואז יהי' מעתה ועד עולם.

יהי שם ד' מבורך מעתה ועד עולם, תלים סי' קי"ג, ובילקוט במקומו סי' תתע"ג אמר הקב"ה ברכתם אותי מעתה ועד עולם אף אני כן שנאמר וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם תלים סי' קכ"ה ג', ובזהר ויחי דף רל"ה סע"ב, יהי שם ד' מבורך מ"ש דקאמר יהי, אלא יהי רזא דאמשכותא מההוא אתר עילאה דאיהו סתים דקאמרן דאיהו י"ה עד רזא דברית דאיהו יו"ד תתאה, כגוונא דיו"ד עילאה, שירותא כסיפא, ובג"כ יהי רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרגא תתאה עכ"ל. ואפ"ל יהי שם ע"ד ביום ההוא יהיה שגם ו"ה יהיו במדרגת י"ה, ולכן נאמר יו"ד על שפע יסוד, ולכן יהיה מעתה ועד עולם כיון שיהיו ו"ה כמו י"ה שהן תרין ריעין דלא מתפרשין, וזהו ע"ד שנתבאר בלק"ת סד"ה שובה ישראל דרוש השני בפי' עד שזהו ענין לעדי עד ימלוך וזהו ענין מעתה ועד עולם, ואפ"ל ע"ד מ"ש בלק"ת ד"ה אלה פקודי המשכן בענין שמי עם י"ה שס"ה ל"ת זכרי עם ו"ה רמ"ח מ"ע, מדוע ל"ת גבוהים ממ"ע המשכות אור א"ס בע"ס כגון ע"י צדקה וחסד נמשך בחסד דרועא ימינא וע"י איזהו גבור שכובש את יצרו נמשך התלבשות אור א"ס בבחי' גבורה, אך גבורה זו אינו דין ח"ו כ"א אדרבה שהרי ע"ז אמרז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור כו', והתורה היא המשכת איברים הפנימיים, אמנם ענין שמי עם י"ה שס"ה ל"ת היינו כי הנה והחכמה מאין תמצא, היינו ברישא חשוכא ישת חשך סתרו בחי' כתר, והדר נהורא, ומשם שורש הל"ת כי לפי דלמת"ב כלל ואינו מושג ע"כ באו ע"ז המל"ת שהם רק בבחי' לא למנוע הדבר המסתיר כו', אך פי' ביום ההוא יהיה היינו שגם האור הנמשך ע"י מל"ת שהוא י"ה יהי' מאיר הגלוי כמו ו"ה הנמשך ע"י מ"ע, ולכן גם ו"ה יהיו כמו י"ה וזהו ביום ההוא יהי' ב"פ י"ה, וזהו ענין יהי שם אשר יסוד שהוא ו' דהיינו יעקב ויוסף שהם ת"ת ויסוד הם אות ו"ו, שיש בו ב' ווין, הנה יתעלה להיות בבחי' יו"ד שהוא חכמה וקש"י זהו בחי' אין, ויאיר בבחי' שם שהוא מל', ולכן יהי מבורך מעתת ועד עולם, כי או"א הם תרין ריעין דלא מתפרשין שאין שם שום יניקת החיצונים משא"כ זו"ן יש בהם עליות וירידות. ומזה נמשך אשר וד' סביב לעמו מעתה ועד עולם, היינו כי מבחי' כי ממל' נמשך ג' מקיפין לג' עולמות בי"ע ע"ד אדון עוזנו צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו, וכיון שזו"נ יהיו אז כמו או"א תרין ריעין א"כ גם המקיפין יהיו בבחי' מעתה ועד עולם.

קט"ז י"ג

כוס ישועות אשא.

ברכות ט' דף ס"ב ב' פסחים יו"ד קי"ט ב'. ירושלמי ברכות פרק ט' פסחים פרק ט'. מד"ר פ' וישב פ' דף צ"ח ד' ר"פ וארא פרשה וא"ו ע"פ לכן אמור לבנ"י פ' כ"ה דף קמ"ב ב'. זח"א ר"פ בראשית דף הראשון ע"א ס"פ ויחי דף ר"נ ע"א (ח"ב).

בסידור בדרוש הזימון על הגמ' דפסחים הנ"ל כתב וז"ל אבל דוד אמר לי נאה לברך שנאמר כוס ישועות אשא פי' דוד הוא בחי' מלכות כידוע (וז"ל הפרדס ערך דוד נקראת המל' כי דוד מצד המל' נעשה מרכבה למדה הזאת וכן נמצא שתקן אותה בהיותו משחר אותה בשירותיו וזמירותיו כי בה תלויים כל הילוליו כנודע) ולע"ל כתיב והי' אור הלבנה כאור החמה כו' שיהי' בחי' עליית המל' למעלה מז"א (צ"ע איך לומד כן מפסוק זה וע' בלק"ת פ' צו וע' זח"ב פ' תרומה קנ"ח ב' גבי מסטרא דעלמא דאתי לאו איהי מאנא לגבי') כמ"ש אשת חיל עטרת בעלה פי' בעלה הוא יעקב שנק' בעלה דמטרוניתא כידוע ותהא עטרת לבעלה (ובלק"ת פ' תבא סד"ה תחת אשר לא עבדת פי' אשת חיל היא האמונה הפשוטה, בעלה הוא אהבה רבה) היינו בחי' כתר לז"א והוא בעטרה שעטרה לו אמו היא בחי' אימא עילאה (נ' המכוון שעכשיו נמשך לז"א העטרה מבחי' אמו שהיא בינה ולעתיד תהי' אשת חיל שהיא המל' תהי' היא עצמה עטרת בעלה, כמ"ש בסידור בדרושי החתונה בד"ה מהרה ישמע בערי יהודה) כו', והטעם הוא לפי שעיקר השבירה הי' בשם ס"ג דאימא וירד ונפל בשם ב"ן מל' דמל' וכמ"ש ואלה המלכים כו' ב"ן דס"ג כו' וכאשר יתברר שם ב"ן יהי' במדרגת שם ס"ג שרשו שהוא למעלה משם מ"ה המברר והיינו מ"ש בעטרה שעטרה לו אמו שהוא שם ס"ג (ר"ל שאז תתעלה המל' להיות בבחי' ס"ג לכן תהי' היא עט"ב כן פי' בסידור בד"ה להבין שרש ענין כו' כי על כל כבוד חופה) ויש עוד עלי' שלישית למעלה גם מעלי' זו (היינו עליית המ' בכתר) אשר ע"י ברכה זו של יין המשומר לעתיד בסעודת לויתן הנ"ל בכוס זה תגיע לשם והוא מ"ש דוד כוס ישועות פי' כוס של ברכה שהיא עכשיו בבחי' ס"ג (ר"ל לע"ל) עוד אשא להעלותה לבחי' כתר הכללי דז"א משום דנעוץ סופן בתחלתן דוקא (ומ"ש עליי' שלישית נראה העליי' ראשונה והי' אור הלבנה כאור החמה שיהיו זו"ן שוין בקומתן עליי' ב' אשת חיל עט"ב כנ"ל עליי' ג' כוס ישועות אשא. ואפ"ל לפ"ז מ"ש במד"ר פ' וישב פרשה דכוס ישועות היינו ב' כוסות מדכתיב ישועות תרי היינו המל' כמו שהיא עכשיו נק' ג"כ כוס של ברכה הב' כמו שתתעלה לע"ל להיות אחעט"ב, אשא ב' הבחי' להעלותה לכתר שלמעלה מחו"ב וע' בסידור בהביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה הנ"ל) וזהו שאמר לי נאה לברך דוקא משום שביכולתו לעלות עד קצה היותר עליון ולהמשיך משם הברכה כי נעוץ סופן בתחלתן כו' ואין בו יראה ופחד כלל מכל טעמים הנ"ל באבות ומשה ואהרן כו' וזהו ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים מ' חציים אל הים הקדמוני בינה עמ"ש בבה"ז פ' שלח דקע"א על פסוק זה.

בזהר פ' ויחי דף ר"ן ע"א כוס ישועות אשא דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא והוא נטיל לון וכניש לון לגבי' ותמן אתנטיר חמרא עילאה ואתכניש בההוא כוס עכ"ל, ופי' במק"מ ישועות הם ה"ג דאימא. וצ"ע ממ"ש בזח"ב פ' תרומה דף קס"ט ע"א כתיב כוס ישועות אשא מאן ישועות דא ימינא דאיהו מושיע מכל מקטרגין דעלמא דכתיב הושיעה לו ימינו וכתיב הושיעה ימינך ועננו, הרי שהישועות נמשכים מהימין. ועמ"ש ע"ז בלק"ת בד"ה ושאבתם מים בששון דרוש השני.

זח"ב פ' פקודי דף רמ"ו סע"ב, כמה דתנינן דאית יין ואית יין אית כוס ואית כוס, היינו כוס לטוב זהו מל' דאצי' וכוס להפך זהו נוק' דק"נ. ועיין זח"א פ' וישב דף קצ"ב ע"א שיש ענבים דקדושה ויש ענבימו ענבי רוש ומכ"ז יובן מעלת כוס של ברכה שהיין שבתוך הכוס זהו סוד יחוד העליון, ועמ"ש מזה ע"פ ובגפן שלשה שריגים שהיין הוא המשכת מ"ד, וא"כ הכוס הוא הכלי המקבל וקולט בחי' זו. זח"ג פ' בלק דף קפ"ז סע"ב בענין הינוקא כד מטא לעל הארץ ועל המזון אמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. פ' פנחס דף רמ"ה סע"א תליתאה כוס דברכה דתקינו בי' עשרה דברים כו' ואורח רזא כוס מלא ברכת ד' כוס בגימ' אלקים ומתמן נשמתא דאיהו על שמי' כוס הה"ד כוס ישועות אשא, מאן ישועות ה' אצבען דאינון לקבל חמשה ספיראן דכוס דאיהו אלקים חיים בינה מתפשטא בהון לחמשין תרעין יעו"ש שהאריך. ת"ז סוף תקון מ"ז דף פ"ז סע"ב יעו"ש שהאריך.

במד"ר ס"פ וישב חושב ד' כוסות של ישועה ה' מנת חלקי וכוסי, כוס ישועות אשא, תערוך לפני שולחן כו' כוסי רוי', כוס ישועות כוס ישועה אין כתיב כאן אלא כוס ישועות חדא לימוה"מ ואחת כו' הרי עכ"פ נחשב כוס ישועות לשני כוסות. ואפ"ל עוד בענין ישועות תרי משמע האחד כפשוטו ישועות ישראל הב' כמ"ש במד"ר פ' משפטים ספ"ל ד"א כי קרובה ישועתי לבא כי קרובה ישועתכם אינו אומר אלא ישועתי כו' עד הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע, ומושיע אין כתיב כאן אלא ונושע, והיינו ע"ד מ"ש במא"א אות אלף סעיף ג' אבד נק' היסוד בזמן הגלות בבל כי אז אבד לנוקביה ואבד מלקבל ברכאן עילאין וסימנך הצדיק אבד וכן ע"ש אבדה זו נק' זו"ב אובדי' כי פסק זיווגיהו כו' עכ"ל. והנה פי' יחוד זה מבואר בלק"ת ד"ה ה' לי בעוזרי ושם ספ"א וז"ל וזהו ענין יחוד קבה"ו קודב"ה הוא קדוש ומובדל כו' ושכינתי' מה ששוכן ומתלבש בעולמות כו' והיינו שיהא השראת קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו' ואני הוי' לא שניתי בגלוי תוך עלמין, והנה פי' הקב"ה היינו סוכ"ע ושכינתי' הוא ממכ"ע ונק' קדוש בוא"ו, שהוא"ו מורה על המשכה כמו קו לבד כמ"כ בחי' סוכ"ע ג"כ זהו רק המשכה לבד כי מהו"ע ית' אינו בגדר עלמין כלל לא בבחי' ממכ"ע ולא בבחי' סוכ"ע, אך עכ"ז שורש המשכה זו להיות יחוד סוכ"ע וממכ"ע הנק' יחוד קודבה"ו צ"ל המקור ההמשכה מלמעלה מעלה מבחי' סוכ"ע דהיינו מבחי' עצמות אא"ס ב"ה בחי' קדש העליון שלמעלה מבחי' קדוש בוא"ו משם דוקא נמשך הברכה ותוספת אור בבחי' קדוש, כמ"ש בלק"ת

בשה״ש בד״ה צאינה וראינה דרוש השני פ״ב בענין שאו ידיכם קדש וברכו את הוי׳, וע׳ עוד מענין פי׳ לש״י קבה״ו בד״ה מי כמוך נושא עון ושם פ״ב. ועיין עוד בלק״ת פ׳ ואתחנן בד״ה למן תירא ספ״א גבי והענין כי היחוד הוא מסיבת תוספת אור בהמשפיע כו׳ וע׳ בד״ה תורה צוה פ״ג מענין החופה שהיא סדכ״ס משם דוקא נמשך כח היחוד תשב״כ ותשבע״פ, לכן כשאין היחוד הצדיק אבד המשכה זו מסדכ״ס ע״כ נק׳ כוס ישועות ישועות תרי.

רסי׳ קי״ח

הודו לה׳ כי טוב כי לעולם חסדו יאמר נא ישראל כל״ח כו׳.

הנה ארז״ל אין טוב אלא תורה (ועיין בגמרא ספ״ד דסנהדרין דל״ט ע״ב שיש ב׳ בחי׳ טוב היינו טוב ה׳ לכל וכתי׳ טוב ה׳ לקויו, ונת׳ מזה ע״פ אשירה לד׳ כי גאה גאה, וע׳ בילקוט ע״פ טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך, וע׳ משארז״ל מנחות נ״ג בענין יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים) והן תרי״ג מצות דאורייתא וג׳ פסוקים שאחר זה יאמר נא ישראל ויאמרו נא בית אהרן ויאמרו נא יראי ד׳, הם ז׳ מצות דרבנן שכלולים מג׳ מדרגות כעין מצות דאורייתא שהן תורה ועבודה וגמ״ח כמשי״ת בעזרה״י, וכללות ענין הודאות הללו על המצות הוא מפני הטעם שמסיים בכל אחד מהם כי לעולם חסדו פי׳ כדי שיהא נמשך לעולם חסד ה׳ כמ״ש כי אמרתי עולם חסד יבנה (אפ״ל כי אמרתי אמר זהו אש מים רוח שהן עבודה וגמ״ח ותורה ועי״ז ממשיכים שיהי׳ חסד יבנה, כן פי׳ בלק״ת שה״ש ד״ה לסוסתי ברכבי, דרוש השני פ״ג) כמ״ש במ״א (בד״ה לסוסתי הנ״ל).

ולהבין כל זה יש להקדים בפסוק ואברהם זקן בא בימים, ימים הללו הם בחי׳ לבושים של הנשמה האלקית כמ״ש בזהר בכמה דוכתי שא״א לה להכנס בג״ע בלתי לבוש (עיין בת״א פ׳ חיי בד״ה להבין מארז״ל יפה שעה אחת בתומע״ט בעה״ז מכל חיי העוה״ב) ובג״ע התחתון לבושי׳ הן מעשה המצות ולימוד התורה שבכל יום ויום מכל ימי חיי׳ בעוה״ז בגוף גשמי, ובג״ע העליון לבושי׳ יותר פנימיים והוא מבחי׳ כוונה ורעותא דליבא שהי׳ לה במעשה המצות בכל יום, כמ״ש בפע״ח. וביאור ענין לבושים הללו הנה כי ה׳ אלקיך אש אוכלה הוא פי׳ המשל לאש דוקא, כי הנה אנו רואים שבארבעה יסודות הגשמיים אש מים רוח עפר, יסוד האש הוא הנעלה במדרגה מכולם כידוע עד

בהיפוך הגליון: לפמ״ש במד״ר פ׳ בראשית פ״ג שנתעטף בה מל׳ אש היסודי זהו אצילות ופי׳ אורה לשון נקבה זהו מ׳ המאיר בבי״ע ונתעטף הקב״ה בע״ס דאצילות ומזה נתהוה אורה דבחי׳ מל׳.

שאינו בגדר תפיסא כלל כאויר כו׳, ומבואר הוא בספרי הטבע שהוא עצם חשוך ולא ספירי, שאם היה אור מאיר כמו האש הגשמי היה מאיר כל הלילה, אך לפי שיסוד האש העליון הוא רוחני מאד ולא מסוג וגדר האש הגשמי המאיר כלל לכך הוא חושך ולא מאיר אור וזיו ממנו והיינו דוקא אם יש כלי אחיזה שיתאחז בו, כמו הפתילה והקיסם וכיוצא אז יאיר ע״י כלי זה מפני שהוא מסתיר האור ואם אין כלי (חסר).

קי״ט נ״ד

זמירות היו לי חוקיך, וימינך מקרב חיקך כו׳, זמירות הוא גילוי בחי׳ הטעמים החקוקי׳ בעצם הנפש כשמתלבשים בהקול ע״ד גילוי האותיות בדבור, אבל הטעמים כמו שהן בהנפש למעלה מזמירות, והרי חוקים שרשן בטעמים עליונים דחקיקה בחי׳ ע״י, ולמעלה מבחי׳ זמירות גלוי הטעמים א״א, והמובן כמו באותיות יש כתי׳ וחקיקה כך בטעמים והן גבוהים יותר כו׳.

סי׳ ק״ל

ש״ה ממעמקים קראתיך ד׳.

א) **זח״ב** דס״ג סע״א ר׳ חזקי׳ פתח ש״ה ממעמקים קראתיך ד׳, ש״ה סתם ולא פריש מאן אמרו, אלא שיר המעלות דזמינין כל בני עלמא למימר, דזמינין האי שיר למימרי׳ לדרי עלמא, ומאי הוא ממעמקים קראתיך הכי תאנא כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותא ולצלאה מעמקא דליבא בגין דישתכח לבי׳ שלים בקודב״ה ויכוין לבי׳ ורעותא, ומי אמר דוד הכי והא כתיב בכל לבי דרשתיך, פי׳ המק״מ וז״ל וכי דוד צ״ל זה הפסוק והלא כבר אמר בכל לבי כו׳ וא״כ פסוק ממעמקים מיותר עכ״ל, ודא קרא סגי ומאי בעי ממעמקים אלא הכי תני כל בר נש דבעי בעותי קמי מלכא בעי לכוונא דעתא ורעותי׳ מעיקרא דכל עיקרין, כ׳ המק״מ וז״ל פי׳ הם או״א ומפרש סדר ההמשכה ואמר לאמשכא ברכאן מעומקא דבירא עכ״ל, לאמשכא ברכאן מעומקא דבירא בגין דינגיד ברכאן ממבועא דכולא, ומאי הוא, ההוא אתר דנפיק מיני׳ ואשתכח מיני׳ ההוא נהר, דכתיב ונהר יוצא מעדן, וכתיב נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים, ודא אקרי ממעמקים עמקא דכולא עמקא דבירא דמבועין נפקין ונגדין לברכא כולא ודא הוא שירותא לאמשכא ברכאן מעילא לתתא. נמצא התירוץ דעל אתעדל״ת סגי הפסוק בכל לבי דרשתיך אלא ענין ממעמקים קראתיך המכוון על מקור ההמשכה מלמעלה ע״ז אומר שבאה מבחי׳ מעמקים שהם ב׳ עומקים העליונים עמיקא דכולא ועמיקא דבירא שהם או״א כנ״ל משם קראתיך.

וז״ל המק״מ וכ׳ בספר אור ישראל שהמאמר הזה פירשו האריז״ל בעצמו וז״ל (חסר).

סי׳ קי״ט קס״ד

שבע ביום הללתיך, נת׳ במ״ש על הסש״ב פ״א ומשביעין אותו תהי צדיק.

הגהות לפסוק אחור וקדם צרתני תלים סי׳ קל״ט ה׳ בבוך תלים דף שנ״ז א׳*

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה.

פרש״י אחור וקדם בבוך תלים דף שנ״ט ע״א שטה ג׳, שטה והמ״צ*, כפופים כמשארז״ל פ״ג דסוכה דל״א ע״א כפות תמרים כפות ואם הי׳ פרוד יכפתנו ופרש״י כפות לשון אסירה כדתנן פ״ג דמכות דף כ״ב כופת שתי ידיו על העמוד, ובמד״ר ר״פ תזריע, בשטה מהצד, שטה עכ״ל.

קיצור. לפרש״י הפירוש אחורי ופני יצרת, ושמת על כפייתך.

ב) **וענין** כפיי׳ זו משמע באלשיך שהוא ענין העונש של אדה״ר על חטא עה״ד אך י״ל פירושו זה וזהו ע״פ פי׳ התרגום שמפרש כפיך מחתא דידך דהיינו עונש, אבל לפרש״י דפירש לשון כפי׳ י״ל כדפי׳ בתורת חסד אחור וקדם, בשטה ובתורת חסד, דף שנ״ח ע״ב, בשטה בזח״ג, הקדש.

קיצור. וענין כפייתך י״ל שזהו התורה שהיא כופה את האדם לבחור בטוב, ושע״פ התורה צ״ל האדם בענוה ושפלות שזהו ג״כ ענין כפוף ועד״ז ארז״ל פ״ג דר״ה דכ״ו ע״ב דשופר של ר״ה ויוהכ״פ מצוה בכפופים משום כל מה דכייף אינש דעתי׳ טפי מעלי, הג״ה ואפ״ל כי בר״ה נברא אדה״ר ובאדה״ר נאמר ותשת עלי כפיכה ע״כ מצוה שופר של ר״ה בכפופים, ועוד טעמים שנק׳ כפיך.

ג) **ובתרגום** מפרש אחור, דף שנ״ט ע״א שטה א׳, בשטה מהצד, להגן, ידך*, ודברי התרגום הם כעין מ״ש במד״ר פ׳ בראשית ר״פ ח׳ ואם לאו בא ליתן דין וחשבון שנאמר ותשת עלי כפיכה, וביפ״ת ותשת עלי כפיכה לשון יסורין כמו כפך מעלי הרחק איוב סי׳ י״ג, וזה ע״ד מ״ש במד״ר פ׳

דף שנ״ז א׳ : נדפס ביהל אור ע׳ תקיט.

שטה והמ״צ : שם ע׳ תקכא שו״ה : ענפיו.

להגן, יוך : שם שו״ה : והתרגום.

בראשית פכ"ו ע"פ בשגם הוא בשר הרי אני משגמן ביסורין, ואפ"ל שע"י שיתנהג בכפיפה וענוה כפי התורה כדפרש"י ע"ז יפטר מן היסורין.

קיצור. התרגום מפרש אחור וקדם כפרש"י אחור ופנים, אך צרתני מפרש לשון מצור, ומפרש ותשת עלי כפיכה לשון מדת יסורין ע"ד שאמר איוב כפך מעלי הרחק והיינו כשלא זכה שאז בא ליתן דין וחשבון, ואפ"ל ששני הפירושים אמת שכשיתנהג ע"פ התורה בכפיפה ונק' זכה, אז יפטר ממדת יסורין כו'.

ד) **והנה** לפרש"י והתרגום אחור וקדם היינו אחוריים ופנים, וזה לכאורה לא כמארז"ל בערובין די"ח ע"א דיו פרצוף פנים הי' לו לאדה"ר שנאמר אחור וקדם צרתני ופרש"י מלפנים ומלאחור צרת לי צורת פנים, מבואר שגם בהאחור הי' פרצוף פנים וא"כ הי' ב' הבחי' דאחור וקדם הכל פנים, משא"כ לפרש"י והתרגום משמע אחור היינו אחוריים ממש ולא בחי' פנים. ואפ"ל כיון דיו פרצופין היינו זכר ונקבה, ופרצוף הזכר מהלך תחלה, ואחריו הולך פרצוף דנקבה, לכן נק' זה אחור וקדם, שגם הפנים דנוק' נק' אחוריים לגבי פרצוף הזכר, ומ"מ יש ב' דיעות בזה בגמרא דלמ"ד דיו פרצוף פנים א"כ פי' אחור היינו פרצוף הנקבה אבל למ"ד זנב א"כ פי' אחור וקדם צרתני, האחור הי' אחוריים כפשוטו, ולא פרצוף פנים של נקבה, וכדמקשה שם בגמ' בערובין אלא למ"ד זנב מאי אחור וקדם צרתני, ומפרש אחור למע"ב כו', וא"כ לפ"ז כפשוטו י"ל דהיינו אחוריים ופנים שבאדם, ועיין בגמרא פ"ק דכתובות דף ח' ע"א בענין חדא יצירה הואי, ומר סבר שתי יצירות הוא ע"ש בפרש"י, היוצא מזה דלמ"ד זנב א"כ אחור וקדם צרתני היינו כפשוטו בחי' אחוריים ופנים של האדם, ובדרושי רבינו ז"ל מפרש זה שיש באדם בחי' שמחמתו הוא אחור למעשה בראשית ויש בו בחי' שמחמתו הוא קדם למעשה בראשית, ועיין מזה בלק"ת בד"ה ביום השמיני שלח את העם, ויש גלוי לפירוש זה במד"ר פ' בראשית פרשה ח' בדברי ריש לקיש אם זכה אומרים לו שקדם למלאכי השרת כו' ע"ש, ולמ"ד דיו פרצוף פנים היו לו לאדה"ר א"כ אחור וקדם צרתני אחור היינו פרצוף פנים של הנקבה וקדם היינו פרצוף פנים של הזכר.

קיצור. פי' אחור וקדם דהיינו אחוריים ופנים למ"ד זנב היינו כפשוטו אחור ופנים שיש בכל אדם ומ"מ הם ג"כ מורים על שיש באדם במעלת נשמתו ב' בחי' האחד שנקרא בו אחור למעשה בראשית ויש בו בחי' שמחמת בחי' זו שנק' פנים הוא קדם לכל מעשה בראשית, ולמ"ד דיו פרצוף פנים היו לו לאדה"ר א"כ אחור זהו פרצוף דנוק' שהיא חוה, וקדם שהוא פנים זהו פרצוף הזכר דהיינו אדם הראשון, ונק' פרצוף דנוק' אחור כי גם הפנים של נוק' נק' אחוריים לגבי פנים דפרצוף הזכר.

ה) **ועיין** בלק"ת פ' מטות בד"ה איש כי ידור פ"ב מענין ב' הבחי' שבאדם שנק' אחור וקדם, ובד"ה ביום השמיני שלח פי' וקדם צרתני

במעלה יתירה יותר ממש"כ בד"ה איש כי ידור דלשם משמע דגבוה אפילו מעולם התהו כו', ועיין בד"ה: ואהי' אצלו אמון מענין אחור וקדם. צרתני.

ו) **אחור** וקדם צרתני, דף שנ"ז ע"א שטה א', שטה דף י"ח ע"א * דאומר דיו פרצוף פנים, ועיין מזה בספר עה"ק ח"ד פי"ג ועיין מענין הנסירה בזח"ג פ' אחרי דף ע"ז ב' גבי ואו כד נפיק בת זוגו נפקת עמי' כו' ועיין בה"ז שם באריכות ועיין מזה ג"כ בזח"ב פ' בשלח דף נ"ד סע"ב ע"פ עזי וזמרת י"ה ודף נ"ה ע"א, ושם ג"כ אחור דא מערב, בדף שנ"ח ע"א בשטה זח"ב, שטה קדם, כו', ובאו"ת מהמגיד, בדף שנ"ט ע"א, בשטה ובאו"ת *, שטה אחרונה, במעשה עבודת הבורא והיינו כי הנה"ב שורש שרשה משם ב"ן גימט' בהמה, כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים, ונה"א שרשה משם מ"ה ובחי' מ"ה וב"ן זהו ענין זו"נ שעז"נ אחור וקדם צרתני ולכן ע"י שהאדם עושה בחי' נסירה בעצמו להפריד תאוות נה"ב מנה"א כמ"ש בלק"ת סד"ה שבת שבתון הוא לכם, ובת"א בד"ה כי אתה אבינו עי"ז גורם ג"כ למעלה בחי' נסירה וידוע שע"י הנסירה נמשך אח"כ היחוד פנים בפנים כמ"ש בזהר פ' אחרי דף ע"ז ע"ב, וזהו ענין תשובה שהיא החזרת פנים בפנים כמ"ש בלק"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני, ובד"ה שובה ישראל עד דרוש השני, ועי"ז ממשיך כפיכה בחי' כתר.

ז) **פ"ב** דחגיגה, בדף שנ"ז ע"א, בשטה פ"ב דחגיגה, שטה עכ"ל *, וצ"ל דבזהר פ' חיי דקכ"ג ע"א גבי מאה אומר קודב"ה דאתכליל מאתר עילאה סתימא דכל סתימין ברזא דמאה, א"כ משמע מספר מאה נמשך ממקום גבוה דהיינו א"א ששם הוא מספר מאה ע"ש שכולל ע"ס והם כלולים כל אחד מיו"ד, משא"כ בחו"ב נק' עשרים יעו"ש, וא"כ איך אומר דאדה"ר לאחר שמיעטו הי' מאה אמה, ומה גם דבספר עמה"מ שט"ז פמ"ג דקנ"א סע"ב אומר דמאה אמה זהו ענין מאה ברכות. אך הענין יובן בהקדם להבין תחלה ענין מארז"ל הנ"ל דחגיגה, ובסנהדרין פ"ד דף ל"ח ע"א איתא אמר רב יהודה

בשוה"ג בגכתי"ק: לפמ"ש המגן דוד אות כף שהיא מל' כף הדמיון כדמותנו וממנה נמשך ג"כ הדין והיא המכה את מצרים, א"כ י"ל אחור וקדם צרתני שהי' בחי' זו"נ דאצי', והי' מסוף העולם בינה שהיא סוף עולם הא"ס עד סוף העולם מ' ע"ד בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה ותשת עלי כפיך הוא מ' דאצי' היינו שירד לבריאה להיות ע"ד עולם הבריאה ולא ע"ד אצילות וזהו המיעוט שירד מאדם דאצי' להיות אדם דבריאה ולכן זהו מאה אמה כי מאה הוא בבריאה כי יחידות עשירות מאות הם עשיה יצירה בריאה בחי' נר"נ.

שטה דף י"ח ע"א: שם ע' תקיט שו"ה: צורה.

בשטה ובאו"ת: שם ע' תקכא.

שטה עכ"ל: אולי הכוונה לע' תקיט שו"ה: ותשת.

אמר רב אדה"ר מסוף העולם ועד סוף העולם הי' (ארכו) שנאמר למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים כו', והקשה הרמ"ז ר"פ במדבר מה שקורא לב' הקצוות בשם סוף דהל"ל מתחלת העולם עד סופו. ולהבין זה יש להקדים מאמר הזהר שם ר"פ במדבר, ר' אבא פתח ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו' ת"ח בשעתא דברא קודב"ה לאדם עבד לי' בדיוקנא דעילאי ותתאי והוה כליל מכולא, ופי' במק"מ בדיוקנא דעילאי הם אריך ואו"א, ותתאי הם זו"נ והאדם שבעוה"ז כולל כולם וז"ש והוה כליל מכולא עכ"ל, וכן פי' רבינו ז"ל בהביאור על דרוש כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום בלק"ת פ' נצבים בענין לא נפלאת היא ממך לפי שהאדם כלול מכל הבחי' דהיינו שיש בו ג"כ מבחי' הכתר לכן נאמר נעשה אדם לשון רבים לפי שכלול מכל העולמות עליונים כו' ועד"ז ג"כ פי' הרמ"ז שם, ובמא"א אות א' סעיף ל"ב אדה"ר אבא עילאה פרצוף הראשון שבאצי' וזה ע"ד פי' הרמ"ז כאן, והוה נהורי' נהיר מסייפא עלמא עד סייפא עלמא, כי אבא מקבל ממל' דא"ס שנעשה כתר לאצי' והוא מאיר באבא, וזהו מסייפא עלמא היינו מל' דא"ק שהוא סוף עולם הא"ס ונעשה עתיק לאצי', כעין פי' הרמ"ז ר"פ יתרו דס"ז ע"ב בענין אית מלך לעילא דאיהו ברזא דקדה"ק היינו מל' דא"ק, ועד סייפי עלמא היינו מל' דאצי' הנק' סופא דכל דרגין כו' והוא ענין ואית מלך לתתא שהוא מל' דאצי' מקור דבי"ע, ואח"כ המיעוט זהו שירדו העולמות וירד מבחי' אבא עילאה שמקבל ממ' דא"ס ונעשה בבחי' ז"א דאצי' ואז הוא מאה שהרי ז"א נק' שמקבל מאה ברכות מא"א כו' וע' ד"ה ואתא מרבבות קדש שע"י התומ"צ יתעלו לקבל מבחי' רבבות קדש שלמעלה מבחי' מאה, וזהו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד אותיות אדם היינו אדה"ר כמו שהי' קודם החטא כו' כנ"ל וזהו ג"כ פי' ותשת עלי כפיכה כפייתך, שע"י התורה כופה את האדם שיבטל היצה"ר לגבי יצ"ט ואז ע"ז יתעלה בבחי' וגבה מאד כנ"ל ור"ל וגבה מאד יותר מקומת אדה"ר אחר החטא שהי' מאה אמה, אלא וגבה מאד ע"ד אדה"ר שהי' מסוף העולם ועד סופו כו'.

סי' קמ"ה ט"ז

תר"ד

פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון. הנה אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול וס"ת הוא ד' יודין כנגד ארבעים יום שמר"ח אלול עד אחר יוהכ"פ וזהו פותח את ידיך פתיחת היודי"ן (כ"כ בכהאריז"ל) שבאלול. והענין כתיב וידו אוחזת בעקב עשו, עשו הוא בחי' נחש הקדמוני שכתוב בו הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, שעשו מקבל מבחי' עקב וזהו רישא דעשו בעטפוי דיצחק מבחי' עקביים דיצחק והענין דהנה בקדושה יש ע"ס עשר ולא תשע

עשר ולא אחד עשר וכנגדן יש עשר כחות הנפש ג״כ עשר דוקא והיינו משום שבקדושה יש בהם ביטול לאלקות ולכן חיות והשראת אלקות שמחי׳ אותם הוא בבחי׳ פנימי׳ משא״כ בלעומת זה שהם מטורי דפרודא היפוך הביטול דוקא בבחי׳ יש ודבר לכן לא יוכלו לקבל מבחי׳ פנימי׳ החיות כ״א דוקא מבחי׳ מקיף דקדושה וזהו רם על כל גוים ה׳ בבחי׳ רוממות והתנשאות כו׳ וכמשל ומלכותו בכל משלה וכידוע דכל עיקר חיות החיצוני׳ הוא מקדושה ובלעדי זה לא הי׳ להם שום חיות וקיום כו׳, ולכן בלעומת זה יש אחד עשר כתרין דמסאבותא והבחי׳ האחד עשר הוא בחי׳ מקיף עליהם מחמת שלא יוכלו לקבל חיותם בדרך פנימי׳, וזהו כל המוסיף גורע כו׳ וכנגד זה הם בחי׳ י״א סממני הקטרת כו׳, וזהו וידו אוחזת בעקב עשו וידו הוא בחי׳ יו״ד דיעקב אוחזת בעקב עשו שלא יוכל עשו לקבל מבחי׳ עקב דיצחק, כי כתיב ולאום מלאום יאמץ לפעמים מתגברים ח״ו יניקת החיצונים, אם אין ישראל עושין תשובה כראוי, וזהו בחי׳ גלות השכינה שהקב״ה ית׳ מוכרח כביכול לחיות החיצונים אף שהם בבחי׳ מנגד לשם ה׳ היפוך הביטול כו׳ וזהו הוא ישופך ראש בחי׳ רישא דעשו כו׳ ולפעמים כשישראל מתגברים זהו בחי׳ ואתה תשופנו עקב שיקבל יעקב כל החיות וניצוצי קדושה אפי׳ דבחי׳ עקב וזהו וידו אוחזת בעקב עשו שלא יהי׳ יניקה לחיצונים מבחי׳ עקביים ג״כ כו׳. והנה הכח לזה שיתגבר בחי׳ יעקב וידו אוחזת כו׳ זהו פותח את ידיך שבאלול מאירין י״ג מדה״ר, ה׳ ה׳ אל רחום וחנון כו׳ וזהו פתיחת היודי״ן שיהי׳ כח להתגבר על בחי׳ עקביים דעשו שלא יקבלו חיות כלל מקדושה.

סי׳ קמ״ז ט״ז

שלג כצמר, כמו קרח רקיע פרסא ואח״כ יוצא מים ושלג, כן צמר נמשך מהאור שהוא רקיע.

סי׳ קמ״ח א׳

הללויה הללו את ה׳ מן השמים, פי׳ בסידור האריז״ל אצי׳, הללוהו במרומים בריאה, הללוהו כל מלאכיו יצירה, הללוהו כל צבאיו עשייה. ועי״פ פירושו ביאר הדברים בסדור דענין שמים היינו ז״א דאצי׳ שכלול מחו״ג ולכן נקרא שמים אש ומים ולפי שרובו חסדים ע״כ לא נזכר בו אש רק השין דאש, וענין ההילול מן השמים זהו ענין לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳, וא״כ זהו ע״ד כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד שנתבאר בסידור בד״ה כגוונא, וזהו ענין שאמרו השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כי יעקב תפארת דאצי׳

עוד יובן ביאור ענין זה ממ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות הן הן המרכבה שחג"ת דאצי' נק' מרכבתא עילאה, ועיין במדרש תלים ע"פ השמים מספרים כבוד אל מדינה שהוא דר בה היא יכולה לומר שבחו, ור"ל שהוא דר בה כי באצי' מאיר אור א"ס ב"ה ובזח"ג פ' אחרי דע"ט ב' בענין מזמור שיר ליום השבת, ליום השבת ממש שבחא דא משבח קב"ה ופי' במק"מ ז"א שהוא יום השבת משבח לפרצופים העליונים, ור"ל כנודע בענין הוי' הוא האלקים דז"א הנק' הוי' לגבי ע"ק כאלקים חשוב כמשנ"ת בלק"ת בהביאור דשובה ישראל דרוש הראשון, וא"כ כמ"ש אלקים אל דמי לך דקאי על המ' נהורא תתאה קרי תדיר לנהורא עילאה כמ"כ ז"א הנק' אלקים קארי לנהורא עילאה ע"ק, וזהו מזמור שיר ליום השבת מה שהז"א משבח לע"ק, כמ"כ עד"ז יובן ענין הללו את ה' מן השמים, ביטול המדות דאצי' לא"ס ב"ה, ועיין בלק"ת פ' אמור בהביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י ושם פ"א ע"פ מ"ש ברע"מ פ' אמור דצ"ג ע"א בענין פי' קדוש דאסתלק ו' רזא דשמים עילאין לעילא כו' נהיר ההוא קדש בהו כדין אקרי קדוש, מ"כ זהו ענין הללו את ד' מן השמים שעי"ז יאיר בהם בחי' קדש, ונעשה קדיש בשמי מרומא עילאה בית שכינתיה, וכדפי' בזח"ג פ' ואתחנן דרס"ה ע"ב בענין היושבי בשמים יו"ד יתיר, והא יו"ד יתיר עמיקתא דכולא הוא לארקא ברכאן לההוא אתר דאקרי שמים לאתזנא מיניה כולא, וע"ד היושבי בשמים ממש דכד אינון ברכאן נגידו ואתמשכו מההוא אתר עומקא דכולא ואתיישבן באתר דאקרי שמים כדין ברכאן אשתכחי בעילאי ותתאה, ויובן ע"ד שנת' בת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מקו"ח בפי' הבט משמים וראה, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל, כי שמים שם מים או אש ומים היא ג"כ התורה שנאמר בה מימינו אש, וכשמאיר אור א"ס ע"י בחינה זו אזי וברך את עַמך את ישראל כי ע"י בחינה זו נהיה אנחנו נתראים לפניו לדבר חשוב כו' ועיין בלק"ת בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון ספ"ה פי' ג"כ דשמים וארץ הם תשב"כ ותשבע"פ ופי' האזינו השמים היינו לבחי' ההמשכה שיומשך בהם מע"ק ועיין בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי, שהם כסא לג"ר כו' וע' זח"ג ואתחנן דרס"ג א' בענין שמע ישראל, האזינו השמים ובפ' יתרו דפ"ה סע"ב ע"פ אני אענה את השמים, ומ"ש הללו י"ה הללו את ה' פי' מהרמ"א אשר ישראל מהללים לבחי' י"ה שבשתי אותיות נבראו ב' עולמות העוה"ז והעוה"ב וכיון שנוחלים ב' עולמות ע"כ נאמר הללוי"ה, ובבחי' שמים נאמר הללו את הוי' מטעם שאומר לקמן כי הוא צוה ונבראו, ע' זח"ב פ' ויקהל דקצ"ז ע"ב ע"פ מי עלה שמים וירד ובבה"ז שם דבחי' שמים שהוא ז"א עולה לבחי' מי שהוא בינה ע"ד עליות מרכבה עילאה חגת"מ למקורם, ופי' וירד מה שאח"כ נמשך מבחי' שמים רתיכא עילאה הכח ברתיכא תתאה להעלות המ' יעו"ש, וזהו ענין הללו את ה' מן השמים ע"ד מי עלה שמים, ואזי אח"כ נמשך הכח שיהי' בבי"ע ג"כ הללו את ה' במרומים ע"ד קחו מאתכם תרומה כו', ועמ"ש ע"פ הפסוק ביחזקאל סי' ד' ה' למספר ימים שלש מאות ותשעים יום, שזהו כמספר שמים, ובמא"א אות שי"ן סמ"ח כתב שמים גימט' זכר ונקבה, דהיינו ת"ת ומ'.

קיצור. שמים אש ומים גם גימט׳ זכר ונקבה, שהם ג״כ חו״ג, ובפנים יפות פ׳ הברכה ע״פ רוכב שמים בעזרך פי׳ כי יצחק יעקב גימט׳ שמים, וע׳ בזהר אמור ק״ד בענין יצחק אמר כל כלי יוצר עליך לא יצלח ונת׳ בסידור גבי דרושי חג הסוכות לכן ע״י חיבור יצחק עם יעקב הוא בעזרך, ונודע ענין לך ה׳ הגדולה והגבורה, ביטול המדות לבחי׳ דלאו מכל אינון מדות איהו כלל, דהיינו ענין כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד וזהו ענין מי עלה שמים עליית שמים לבחי׳ מי, ועמ״ש סד״ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה בענין מי יתן והי׳ לבבם זה, מי יתן מציון ישועות ישראל, ועד״ז ענין מזמור שיר ליום השבת וכענין קודב״ה מצלי, וכן קדוש דאסתלק ו׳ רזא דשמים לבחי׳ קדש ומאיר בהם בחי׳ קדש ונעשה קדוש בוא״ו, ומזה נמשך ענין היושבי בשמים, יוד יתיר, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל, האזינו השמים תשב״כ ותשמע הארץ תשבע״פ, וירד שמבחי׳ שמים שעלה לבחי׳ מי נמשך אח״כ הכח לייחד מרכבה תתאה, ע״ד כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד, דהיינו כגוונא דאינון מתייחדין לעילא ברזא דאחד אוף הכי איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד. גם ענין הללו את ה׳ מן השמים ע״ד לך ה׳ הגדולה והגבורה כו׳ כי כל בשמים ובארץ ונת׳ במ״א כי לך אותיות כל אלא כי לך זהו מלמטה למעלה והיינו לך גימט׳ נ׳ היינו נש״ב והם ז׳ מדות הכלולים מז׳ וע׳ מזה ג״כ בלק״ת פ׳ מטות בד״ה עיני כל אליך ישברו, ועלייתם ממטה למעלה להתכלל באור הבינה שער החמשים נק׳ לך הוי׳ הגדולה והגבורה כו׳, ואח״כ נמשך מלמעלה כי כל בשמים ובארץ פי׳ כל היינו ג״כ שער החמשים או כללות נש״ב שנמשכים מלמעלה למטה להתלבש בשמים ובארץ כו׳, וזהו שע״י ההעלאה דהללו את ה׳ מן השמים ע״ד לך הוי׳ הגדולה והגבורה נמשך אח״כ ההמשכה בחי׳ כי כל שהוא ת״ת דאימא נמשך בשמים ובארץ.

וירם קרן לעמו, מד״ר במדבר פ״א דר״ט ע״ד זו צנועה היא וכתוב לה כתובה, ועז״נ וירם קרן, וזהו ע״ד ושמונים פלגשים, אחת היא יונתי הפלגש היא בלא כתובה ובלא קדושין כו׳ וע׳ מד״ר פ׳ ויקרא פרשה א׳ שנביאי עכומ״ז נמשלו לפלגש אבל נביאי ישראל למלכה כו׳ ועמ״ש מזה.

ב) **עו״ש** דר״י שכשם שיש לי תלוי ראש שנאמר לך ה׳ הגדולה כך נאמר שאו את ראש, וירם קרן, ונתנך ד׳ עליון. זהו ע״ד ויקרא לו אל אלקי ישראל הקב״ה קראו ליעקב אל, ועד״ז נאמר אני אמרתי אלקים אתם, ע׳ מד״ר ס״פ משפטים ס״פ ל״ב ובענין ונתנך ד׳ עליון ארז״ל במד״ר פ׳ כי תבא מה השמן הזה אינו יכול להתערב במשקים אחרים כו׳ ואבדיל אתכם להיות לי, היינו כי חלק הוי׳ עמו, ואינן מקבלים ע״י שרים וממוצעים, וע׳ מענין שאו את ראש בת״א סד״ה ובבואה לפני המלך.

ג) **במד"ר** ואתחנן דרפ"ט ב' ענין לבנ"י עם קרובו ע"ד אשר לו אלקים קרובים אליו, כביכול עושה לישראל עיקר ועמ"ש מזה בלק"ת פ' שלח בד"ה בפ' נסכים כתיב, וזהו ע"ד תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך כישראל, ור"ל שישראל הם הממשיכים התפילין למארי עלמא, וע' בלק"ת בד"ה צאינה וראינה דרוש הראשון בענין שאו ידיכם קדש וברכו את הוי', גם ע"ד מ"ש בזח"ג ויקרא דף ה' בפי' אימתי גדול הוי' כשהוא בעיר אלקינו שהיא כנס"י, משא"כ מלכא בלא מטרוניתא.

ד) **מד"ר** ס"פ נצבים דרצ"ט ד' ע"פ לא נפלאת היא ממך דוקא משא"כ למלאכים ונעלמה מעין כל חי, וזהו כי קרוב אליך דוקא הדבר בתו של מלך שהיא התורה, וע"י שיהיו ד"ת קרובים לכם עי"ז אף אני קורא אתכם קרובים שנא' לבנ"י עם קרובו. וענין קרוב יש להעיר ממ"ש בע"ח שאור א"ס שורה בכתר וחכמה בבחי' קירוב ובבינה הוא מאיר מרחוק ויש לפרש כי אצילות זהו לשון אצל וסמוך וזהו הקירוב משא"כ הבריאה יש מאין הוא בבחי' ריחוק ובאצי' עצמו יש אבי"ע לכן הכתר והחכמה שהן אצי' שבאצי' נק' קרוב, ועד"ז ענין עם קרובו, ולהעיר ג"כ מענין הקרבן שהוא ג"כ ענין קירוב ויחוד השמות לאור א"ס, וז"ש ברקנטי ע"פ אדם כי יקריב מכם שזהו ענין מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים ע"ג המזבח, דפי' מקריב שיוכללו באצי' ששם הוא אצל וסמוך ממש.

ה) **מד"ר** באיכה ע"פ גדע בחרי אף דף ע"ב ג' עשר קרנות הן, קרנם של ישראל שנאמר וירם קרן לעמו, ושם פי' קרן ג"כ ל' הארה כמו כי קרן עור פני משה, וירם קרן משיחו ועמ"ש בד"ה בכ"ה בכסלו בענין כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק כו' וישראל מס"נ ע"ז שלא רצו לקבל מבחי' קרן דפני שור אלא מבחי' וירם קרן כו' דהיינו ענין עם קרובו, והרשב"א בעין יעקב פא"ט ד"ס כ' קרן מורה על חוזק המ' כאמרם דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם וזהו רמה קרני, וא"כ וירם קרן שמקבלים מעת"י שהוא מל' דא"ס וזהו וה' אלקיכם מלככם, כה אמר ד' מלך ישראל וגואלו, גם פי' דקרן הוא העצמיות כי בעצם היום הזה התרגום בכרן יומא הדין א"כ וירם קרן שמקבלים מבחי' עצמיות אור א"ס, כי והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך לשון צוותא וחיבור ועמ"ש ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי כו'.

ו) **מד"ר** באסתר דקכ"ג ב' ע"פ והקרוב אליו כרשנא שתר דפי' שם ענין זה על הקרבנות, קרובי הם, מרומם אני קרנם שנאמר וירם קרן לעמו. נשמע מפרש והקרוב אליו היינו אליו ית' וזהו ע"י הקרבנות, שהקרבנות גורמים להקריב המדות אליו ית' ושיהי' מאיר במדותיו, וזה נק' כאלו עשאוני בד"ה אני ישנה ולבי ער, ועי"ז גם נש"י הם הקרובים אליו.

ז) **באסתר** דקכ"ז א' בד"ה אם על המלך טוב וישראל נק' קרובים הה"ד לבנ"י עם קרובו, והקב"ה נק' קרוב לישראל דכתיב קרוב ד' לכל קוראיו אשר יקראוהו באמת כו' עד בכל קראנו אליו יעו"ש ועיין בסש"ב

פרק מ"ו גבי וז"ש אשר קדשנו במצותיו כאדם המקדש אשה, בדביקה חשיקה חפיצה כו' הרי היא במעלת ומדרגות קדושת א"ס ב"ה ממש, ושם ס"פ מ"ט כדי לקרבם אליו, וקרבתנו מלכנו כו', וע' בלק"ת פ' ראה בד"ה אחרי ד' אלקיכם תלכו, ושם ספ"א מענין וירם קרן, ובת"א בד"ה ויהי בשלח פרעה, פי' וירם קרן ע"ד וצדקה תרומם גוי ושם דהיינו למעלה מבחי' סוכ"ע וממכ"ע, ויש לפרש וירם קרן ע"ד מ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת לקדשו דרוש השני דקי"ח סע"ד וניתן להם כח זה במ"ת שהם יעלו וינשאו בחי' אדם ג' קוין למעלה מבחי' אדם ובהם ועל ידם יומשך גילוי אלקות ואוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' אדם, עד נמשך בחי' הוי' זה מבחי' אנכי ממש, ודקי"ט ע"ג וזהו עיקר נתינת התורה, לכן נק' זה וירם קרן לעמו וכמש"ש בהביאור דק"כ ע"ד בפי' רמה קרני רמה הוא בחי' עתיקא בחי' כי לא אדם הוא, הרי פי' וירם קרן מה שיוכלו להמשיך מבחי' ע"ק כו', ועיין בלק"ת פ' תצא בהביאור ע"פ ולא אבה בפי' כי אהבך הוי' אלקיך. ילקוט פ' וישלח ד"מ ע"ב בד"ה אדוני יודע, בענין וכתיב לבנ"י עם קרובו, ע"ד שנק' הקב"ה דודי, ומשם יובן ענין מאמר הזהר פ' אמור דפ"ט ע"פ ולאחותו הבתולה הקרובה אליו כו' לה יטמא. ר"פ בשלח דס"ו ע"ג ע"פ כי קרוב הוא, ור"ל שלא נחם דרך ארץ דהיינו כדרך כל הארץ ומנהגו של עולם אלא בחיבה יתירה ונפלאה וכ"כ למה כי קרוב הוא מפני שהם עם קרובו. ועיין במהרמ"א בתלים ססי' מ"ח שפי' וירם קרן, עד"ז מה שיכולים להמשיך נסים ונפלאות שלמעלה מהטבע. בתלים ע"פ השמים מספרים, דצ"ו ע"א, הללו את ד' מן הארץ אימתי לכשיתרומם קרנם של ישראל שנאמר וירם קרן לעמו. בחיי פ' עקב ע"פ הן לד' אלקיך השמים ושמי השמים כו' רק באבותיך חשק ד' כו' גדולים צדיקים ממלאכי השרת וכן מצינו שאמר דהע"ה הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו יאמר כי הקב"ה הרים קרן ישראל על הנבראים כולם שבשמים ובארץ כו', וע' מענין קרן בזח"ג פ' במדבר דק"כ ע"א בענין ובא לו לקרן דרומית ונתבאר במ"א, ובסידור כאן שהקרן הוא בחי' אין, והוא יראה ורוממות הקרן היינו לבחי' כתר שנק' אין וכמ"ש בד"ה וירא ישראל את היד הגדולה בענין יראו את ה' קדושיו ועי"ז כי אין מחסור ליראיו ר"ל מבחי' אין נמשך למלאות כל מחסור, והיינו ליראיו שזהו בחי' ובא לו לקרן בקדמיתא, וגם זהו ענין בקרן בן שמן ובחי' בקרן היובל כי שמן הוא חכמה ויובל הוא בינה חירו כו', וזהו ענין וירם קרן כו' גם כמ"ש במ"א בדרוש חמשה קנינים קנה הקב"ה שמים וארץ קנין א' זהו ההמשכה להמשיך זווג חיצוניות דאו"א שהם אין ויש כדי להיות המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב להחיות מאין ליש, והקנין יש בו משיכה וכסף העלאה והמשכה, וזהו ענין הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים שהם ממשיכים מאו"א לחדש מאין ליש, וזהו הללו י"ה וכמ"ש במ"א בענין ורגליהם רגל ישרה שהוא תקט"ו היינו ת"ק זהו מהלך הרקיעים שהם ת"ק שנה, וצריך להמשיך בהם י"ה, היינו מבחי' חו"ב וזהו עבודת המלאכים וכמ"ש מזה בהגהות לת"א על הדרוש ונתתי לך מהלכים בין העומדים, וזהו ויעמידם לעד לעולם, אך ישראל קנין א' זהו

המשכת תוספת אור חדש ונק' יחוד פנימי דאו"א, כמ"ש בת"א בהביאור הראשון ע"פ זכור את יום השבת לקדשו דרוש השני, וזהו ונתתי לך מהלכים כו', ועמ"ש מזה ע"פ שלש רגלים תחוג לי שזהו למעלה מבחי' ורגליהם רגל ישרה, שהם ממשיכים מבחי' י"ה שהם חו"ב לכן נק' עומדים אבל ישראל ממשיכים מבחי' ע"ק וזהו וירם קרן רמה קרני כו', ומהרמ"א בתלים פי' ע"ד כי בכל הגוים מאין כמוך, ואפילו במלאכי השרת נאמר מי יערוך לד' בשחק, אכן בצדיקים נאמר שחלק מכבודו ליראיו, במד"ר פ' וארא פ"ח, ובמד"ר פ' וישלח פע"ז ע"פ ויותר יעקב לבדו בענין אין כאל ישורון רוכב שמים בעזרך ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר סימון אין כאל, ומי כאל ישורון כו' הקב"ה מחיה מתים ואליהו מחיה מתים, הקב"ה ממתיק את המר, והיינו כמ"ש הרמ"ז פ' בשלח דף נ"ד בפסוק אז ישיר, שהנסים שלמעלה מהטבע נמשכים ע"י יחוד פנימי דאו"א שהוא אור חדש, וכבר נת' פי' וירם קרן זהו מה שנתן להם הכח במ"ת שיוכלו להמשיך היחוד פנימי דאו"א כו', וזהו וירם קרן לעמו מה שיש בהם הבחי' מי כאל ישורון, ע"ש באלשיך בתלים שם, וזהו רוכב שמים בעזרך, וכמו שהביא בעה"ק תחלת חלק העבודה בשם ר' נחוניא בן הקנה כשאדם לומד תורה לשמה אז אתה עוזר לי ואני רוכב שמים ואז בגאותו שחקים, א"כ הפי' שזה שיהי' כביכול רוכב שמים הוא בעזרך ע"י שאתה עוזר לי, וענין רוכב שמים היינו שיהי' מאיר הארת ע"ק במדות עליונות הנק' שמים כמ"ש בזח"ב תרומה קסה"ב ע"פ סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו כו' והרמ"ז שם פי' רכב הוא כח"ב כמ"ש בזח"ג פ' פנחס דרמ"ז, גם הוא ענין תלת רישין יעו"ש, וגם כפשוטו דרוכב שמים הוא בעזרך, והפנ"י כ' שמים גימ' יצחק יעקב, ובמד"ר פ' שמות פ"ב בענין המשקוף ושתי המזוזות, שתי המזוזות הם יצחק ויעקב והמשקוף שעליהם זהו אברהם גדול שבאבות ע"ש, וא"כ י"ל רוכב שמים פי' רוכב זהו כענין המשקוף שהוא ע"ג שתי המזוזות, דאחר ששמים אש ומים הם יצחק ויעקב א"כ בחי' רוכב ע"ג ב' בחי' אלו זהו אברהם כו', עכ"פ ע"י ג' אבות נמשך בחי' רוכב שמים בא בעזרך, וא"כ זהו למעלה מבחי' הללו את ה' מן השמים, שעי"ז ממשיכים בחי' ויעמידם לעד לעולם, אבל וירם קרן הוא בחי' אל כאל ישורון שעי"ז נמשך רוכב שמים בעזרך והוא הגילוי שלמעלה מבחי' ויעמידם כו' כ"א נסים מחודשים וכמו יצ"מ כו'.

הללויה הללו אל בקדשו כו'. א) זח"ג פ' במדבר דק"כ ע"א מפרש שבחמשה קפיטלין אלו מן הללויה הללי נפשי עד סוף הללויה הללו אל בקדשו נזכר חמשה פעמים הללויה בתחילת הקפיטל וחמשה בסוף נמצא הם עשרה פעמים הללויה נגד עשר ספירות הנקראים עשרה כתרין דשמא קדישא ולבד זה בקפיטל הללו אל בקדשו נזכר עשרה פעמים הללו לבד ב"פ הללויה הנק' שבתחלה וסוף ורומז ג"כ לעשר ספירות, וכעין זה איתא בזהר פקודי דף

רל״ב ע״א ויש לזה רמז במשנה ובגמרא פ״ד דר״ה דף ל״ב ע״א שיש כינוי שם אין פותחין מעשרה מלכיות ואמר בגמ׳ הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר רבי כנגד עשרה הילולים שאמר דוד בספר תילים, הילולים טובא הוה, הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר ופירש״י הנך דהללו אל בקדשו, נשמע דמבואר הגמרא שיש במזמור זה עשרה הילולים ונגד עשרה הילולים תיקנו לומר יו״ד פסוקי מלכיות, וביאר הפרדס שער שני פ״ה דר״ל שהם עשר ספירות הכלולות במל׳ כדרך שכל ספירה כלולה מעשר עכת״ד, ולפי״ז נאמר דעשר הללויה רומז לעשר ספירות עצמן ואח״כ עשר פעמים הללו זהו ההמשכה מע״ס דאצי׳ שיאירו במל׳, וכנודע שבנין המלכות הוא מע״ס דאצי׳, והאריז״ל כתב שהמ׳ נאצלה בסוד שורש רק נקודה אחת והט״ס ממשיכין לה בסוד תוספות וכמ״ש מזה ע״פ הזהר פ׳ בלק דקצ״א א׳ בענין גבורי כח עושי דברו כו׳ יעו״ש, והיינו שמתחלה מעוררים המשכות אור א״ס בעשר ספירות ואזי אח״כ ממשיכי׳ מע״ס האור במל׳, ועפי״ז אפ״ל מה שעיקר פסוד״ז הם הב׳ מזמורים, הללו את ה׳ מן השמים והללו אל בקדשו כדפרש״י בפרק כל כתבי, והיינו כי השמים זהו ז״א דאצי׳ וכמ״ש ע״ז בזהר פקודי דף רל״ב ע״א ואח״כ עשר הילולים דהללו אל בקדשו זהו נגד המל׳, והמל׳ עיקר קבלתה מז״א וז״א מקבל מג״ר, ע״כ סגי בשני מזמורים אלו שמורה על ההשפעה בזו״נ שהם המחברים הא״ס ב״ה עם בי״ע והם בחי׳ ו״ה דשם הוי׳ כידוע והג״ר מבוארים בתיבת הללויה שהם י״ה יו״ד חכמה ה׳ בינה כו׳ וממשיכים אותם בבחי׳ השמים שהוא ז״א ואח״כ בעש״ס דמ׳.

קיצור. פי׳ הללויה ע״ס וכן עשר הילולים דהללו אל בקדשו והיינו להמשיך האור בע״ס ואח״כ מהם בע״ס דמ׳ ע״ד גבורי כח עושי דברו ועיקר פסוד״ז הוא מזמור דהללו את ה׳ מן השמים ומזמור דהללו אל בקדשו שהם נגד ו״ה של שם שהוא מקור ההשפעה מא״ס לבי״ע ומה אשר לה׳ ומקבלים מי״ה נרמז בתיבת הללויה.

ועוי״ל הטעם שעיקר פסוד״ז הוא ב׳ מזמורים אלו עפמ״ש במד״ר פ׳ בשלח ר״פ כ״ה על פסוק כל אשר חפץ הוי׳ עשה בשמים ובארץ, תלים סי׳ קל״ה, דהמכוון שע״י שמים וארץ עושה הקב״ה כל חפצו בעולם היינו על סדום ועמורה המטיר גחלים מן השמים ולישראל נתן לחם מן השמים, ואף שזה ב׳ הפכים זהו דין וזה חסד, עכ״ז משפיע מהם כן כחפצו והיינו כי שמים שהוא ז״א כלול מחו״ג כו׳ וכן עד״ז ע״י ארץ עושה כל חפצו וכמ״ש במד״ר פ׳ אחרי פכ״ב ע״פ ויתרון ארץ בכל היא וז״ל ד״א ויתרון ארץ אמר הקב״ה לנביאים, אם אין אתם עושין שליחותי יש לי שלוחין הוי ויתרון ארץ וגו׳ בכל אני עושה שליחותי, והיינו כי שמים וארץ שרשם הם ז׳ מדות דאצי׳ שבהן ועל ידן התנהגות עולמות בי״ע וזהו כל אשר חפץ הוי׳ אור א״ס ב״ה עושה ע״י שמים וארץ זו״נ דאצילות, ולכן כדי להמשיך חפץ ה׳ בשמים ובארץ מקדימים לומר הללו את ה׳ מן השמים כו׳ הללו את ה׳ מן הארץ כו׳, ועיין במד״ר פ׳ בראשית ר״פ יו״ד ע״פ ויכולו השמים והארץ כו׳ שני דיוסקים

נאים כו' ומ"ש במ"א בענין מארז"ל כל האומר ויכולו כו' בע"ש כאילו נעשה שותף כו' וי"ל שעי"ז ממשיך חפץ ה' בשמים ובארץ כו' ע"ד כי תהיו אתם לי ארץ חפץ כו', האומר עצתי תקום אעשה כו' וכתי' ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, במ"א פי' עשר פעמים הללו לעורר בחי' כינור של יו"ד נימין.

ב) עו"ש בפרדס, הללו אל בקדשו הוא כתר הללוהו ברקיע עוזו הוא חכ' הללוהו בגבורותיו הוא בינה, הללוהו כרוב גודלו הוא גדולה, הללוהו בתקע שופר הוא גבורה, הללוהו בנבל וכינור הוא תפארת, הללוהו בתוף ומחול הוא נצח, הללוהו במינים ועוגב הוא הוד, הללוהו בצלצלי שמע הוא יסוד, הללוהו בצלצלי תרועה הוא מלכות ואלו כולם במלכות כדמוכח מהיותם בספר תילים שהוא כנגד מל' עכ"ל.

משלי

משלי ג׳ א׳

לכל זמן. ז״ג ח״א ל״ט ג׳. ז״ק ח״א קצ״ד א׳. ח״ג נ״ח ב׳.

כי לקח כו׳ כי טוב סחרה. הענין ע״פ מ״ש בואתחנן תקס״ד שהתורה היא אתעדל״ע שלמעלה מאתדל״ת וזהו מתנת חנם כו. יעו״ש. ולכן טוב סחרה מסחר כסף שהכסף הוא אה״ר הנמשך ע״י אתעדל״ת שהוא המשיכה. וזהו ג״כ טוב לי תורת פיך כו׳, כי אלפי זהב וכסף הוא אתעדל״ת ואתעדל״ע כנ״ל בענין הזהב קונה את הכסף, ולכן נק׳ מתן תורה מתנה דוקא ולא ע״י אתעדל״ת. וזהו דבענין תורה משמע שהקב״ה הוא המוכר כמבואר ע״פ כי לקח טוב כו׳ המוכר שמח כו׳, ואילו גבי משיכה וכסף אמרנו שהוא ית׳ הקונה. אלא דמשום דשם יש משיכה והעלאה א״כ שייך לומר שהוא הקונה, שהמשיכה היא העלא׳ כנ״ל, משא״כ בתורה שהיא מלמעלה למטה לרשותינו א״כ אנו הקונים והוא ית׳ המוכר. וע׳ בע״ת גבי אונאה משמע ג״כ שהוא ית׳ המוכר שהמשפיע נק׳ מוכר יעו״ש. אך צ״ע מ״ש חמשה קנינים כו׳ תורה קנין א׳, וע׳ בדרוש דחמשה קנינים הנ״ל ויתורץ זה, כי הקנין דתורה הוא העלאה והמשכה ממאציל לנאצלי׳, משא״כ קנין דמשיכה וכסף בי״ע לאצי׳, א״כ טוב סחרה כו׳ דהוא ממקום גבוה ועוד דא״צ אתעדל״ת. וע׳ בואתחנן הנ״ל דרך ד׳ ההפרש בין תפלה לתורה ודו״ק.

לכאורה הטעם הב׳ צ״ע, אמת התורה המשכה ממאציל בנאצלי׳ ותפלה מאצי׳ בבי״ע, אבל לכאורה בתפלה שרש ההמשכה ג״כ מהמאציל א״ס רק שמלבד שנמשך באצי׳ נמשך ג״כ בבי״ע, א״כ אמאי טוב סחרה כו׳. וצ״ל רק מטעם הא׳ דא״צ לאתעדל״ת כמ״ש אתה החילות כו׳. מיהו י״ל שרש ההמשכה שע״י התורה ממקום גבוה יותר, תדע דהתורה נק׳ חיי עולם והתפלה חיי שעה, וגם כסף מדות ותורה חכמה.

וסחרה ל׳ מקיפים צ״ל המקיפים דתורה ג״כ גבוה ממקיף דחסד, כי כשם שיש חסד עולם ורב חסד כך חכמות ב׳ חכמות, א״כ ח״ס גבוה מרב חסד כו׳. וע׳ מ״ש ע״פ כיריעות שלמה ובפ׳ ציצית תקע״א.

סי׳ י״ח

מגדל עוז שם הוי׳ בו ירוץ צדיק ונשגב.

והובא ברבות בא פט״ו דקל״א ע״ב שהוא ע״ד מ״ש כי כל העמים ילכו איש בשם אלקיו ואנחנו נלך בשם ה׳ אלקינו לעולם ועוד כו׳, ע״ש

א׳יד

ע"פ התחדש הזה לכם גבי אבל ישראל מהו אומר מגדל עוז שם ה', וברבות באיכה ע"פ חלקי ה' אמרה נפשי, דכולהו מתחלפין ומלכא אינו מתחלף כו' ע"ש, ומ"ש מזה ע"פ את ה' האמרת היום. ופי' מתחלפין זהו מ"ש והאללים כליל יחלוף בישעי' סי' ב' י"ח, וכמ"ש ברבות בא פט"ו שם, וע"ד והרשעה כולה בעשן תכלה כו', וכתיב תצא רוחו ישוב לאדמתו כו' הגשם חלף והלך לו כו' ועמ"ש בד"ה את ה' האמרת. ועוד י"ל דהיינו כי שרש יניקתם רק מק"כ צירופי אלקים כו'. ועיין במא"א אות מ"ב סעי' צ"ב בענין פי' מר משא"כ לע"ל מוציא חמה מנרתקה והי' הוי' לי לאלקים כו' שוב אין להם יניקה, וזהו אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו'. אבל מגדל עוז הוא שם הוי', כי הגם שמהו"ע ית' הוא למעלה משם הוי' מ"מ כולא חד ולע"ל והי' הוי' לי לאלקים כמו שם אלקים עכשיו לגבי שם הוי', א"כ כל ההמשכות ע"י שם הוי', ע"כ מגדל עוז שם הוי' כו'. ועמ"ש בת"א פ' ויצא בפי' והאבן הזאת יהי' בית אלקים דר"ל בית לבחי' אלקים דלעתיד שהוא בחי' הוי' עתה, ובזהר פ' נח דע"ב ע"א פי' והאבן הזאת היא מ' כו', וע' פרדס ערך בית, ועמ"ש בת"א סד"ה השמים כסאי בפירוש איזה בית אשר תבנו לי.

קיצור. מגדל עוז שם הוי' לפירוש המד"ר פ' בא פט"ו זהו ע"ד חלקי הוי' אמרה נפשי, ועמ"ש ע"פ מי כמוך באלים הוי', וזהו משגב בעדנו.

עמה"מ ז"ג פרק מ' כ"ז ב' קע"ד ב', זח"א דל"ז ע"ב צ"ו ב' מקץ ר"ט ב'. ח"ב ע"ג ח"ג קס"ד, של"ה רע"ה ב' רע"ו א' רע"ט ב' שע"א א', בחיי קכ"ה ב' קכ"ז ב' קצ"א ג'.

ב) **ובזח"א** בראשית דל"ז ע"ב פי' שם ה' הוא המ' שהוא שם של הוי' והוא הנק' מגדל עוז והוא יסוד דנוק' אשר בו ירוץ צדיק היינו המשכה הנמשך משם הוי' כמ"ש צדיק ה' בכל דרכיו וכמ"ש ישיש כגבור לרוץ אורח, ועי"ז ונשגב המגדל הנ"ל. ושם ד"ו ע"א מגדל חד דפרח באוירא רב ויקירא ואינו דדיירין בי' בהאי מגדל קב"ה וחד מסכני עכ"ל. ופי' המק"מ המגדל כנ"ל, ודיירי בי' קוב"ה וחד מסכני היינו ת"ת ויסוד, והטעם שנק' יסוד עני ע"ד והדל לא ימעיט דא צדיק ברע"מ ר"פ תשא כי בינה רק עד הוד אתפשטת. וע' במד"ר בקהלת דף ק"ט ע"א ע"פ עיר קטנה כו' ומצא בה איש מסכן וחכם זה נח שנאמר כי אותך ראיתי צדיק כו', והיינו כמשל"ק שהתיבה ג"כ נק' מגדל עוז ועי"ז ומלט הוא את העיר זה העולם כו'. עו"ש במד"ר איש מסכן זה יוסף כו' זה משה כו', ומובן כי הם בחי' יסודות, יסוד ז"א או יסוד אבא כו'. ויש לחבר ב' הפירושים, היינו כי לפי ששם ה' הוא מגדל עוז אשר בו ירוץ צדיק היינו שבו נמשך השפע מסוכ"ע ולכן ונשגב מגדל הנ"ל כמ"ש כי נשגב שמו לבדו. ואפ"ל הפירוש שנשגב שיהי' ע"ד שמו הגדול דהוא בינה יאיר בחי' זו במ'. וזהו מגדל עוז שם, מגדל לשון גדולה והיינו בחי' שמו הגדול יתגדל ויתקדש שמי' רבא וכמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד', ואי לזאת הבוטח בשם ה' הוא מגדל עוז כמש"ל בשם המדרש כו'.

קיצור. המל' נקראת שם של הוי' שהוא ז"א, ועיין במד"ר באסתר ע"פ ושמו מרדכי, ולכן נקרא מגדול עוז, בהמגדל דר קודב"ה וחד מסכני ומצא בה איש מסכן וחכם, וזהו בו ירוץ צדיק כמ"ש כי צדיק ה' צדקות אהב, עיין מזה בזהר פ' ויקרא דט"ו א', והיינו המשכה מבחי' סוכ"ע בממכ"ע ועי"ז ונשגב המגדל, שמו הגדול, ועתה יגדל נא כח.

ג) **ובזהר** ס"פ לך דצ"ו ע"ב ע"פ ויבן מגדל בתוכו מהו מגדל כד"א מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ודאי, ופי' במק"מ דמגדל הוא בחי' ציון היינו יסוד דנוק', ועמ"ש מזה בישעי' סי' ה' וספ"ד דסוכה דמ"ט ע"א ויבן מגדל בתוכו זה המזבח, כי המזבח ריח הקרבנות עז"נ סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, במד"ר פ' ויצא פס"ח אלו הקרבנות שריחן עולה לשמים, ולכן נק' מגדל כמו המגדל שבולט על החומה כך היא עלי' למעלה מעלה וכמ"ש בזהר ר"פ צו ע"פ זאת תורת העולה שהיא עולה לבחי' קדש הקדשים. ומבואר ענין קדש הקדשים בלק"ת סד"ה שבת שבתון ובפ' מקץ דר"ט ע"ב ע"פ ויפול על צוארי בנימין, כמגדל דוד צואריך דא ירושלים דלעילא דכתיב בי' מגדל עוז שם ה' כו' מאן נשגב אלא ההוא מגדל נשגב בגין דבי' ירוץ צדיק. וע"ש במק"מ ב' הרמ"ז מגדל גימט' מזל וכן ס"ת מגדל עוז שם הוא מזל וגימ' עז. והנראה כדפי' אדמ"ו נ"ע בד"ה לא תהי' משכלה, שפי' נשגב מורה על הפלגה יתירה שהוא מופלג הרבה מעולמות אבי"ע כו', ולז"א ע"י מה נשגב בחי' מגדל הנ"ל שהוא שם אד' עם המילוי, שהרי הוא ממכ"ע ואיך שייך לומר שנשגב כ"כ, ע"כ אמר לפי שבו ירוץ צדיק שהוא המשכת סוכ"ע ע"כ עי"ז נשגב מגדל הנ"ל וכנ"ל. וזהו כמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד', להעיר מפסוק הן אל ישגיב בכחו איוב ל"ו כ"ב, ע' רבות ס"פ פנחס מזה שמורה על הכח בלי גבול, וכן פרש"י שם מתוך שכחו גדול כו', ועד"ז פי' ונשגב המגדל שהיא בהמ"ק דירה בתחתונים, כמ"ש בשל"ה דרע"ה סע"ב שע"ז ארז"ל צמצם שכינתו כו', אך ונשגב וכמ"ש במ"א בענין מ"ש ס"פ פקודי וכבוד ה' מלא את המשכן שהוא כבוד עילאה וכבוד תתאה שהוא ענין סוכ"ע וממכ"ע. והנה פי' ישגיב בכחו פי' במצ"ד בכחו הרב יחזיק וירומם את אשר ישר בעיניו, ועד"ז יש לפרש ענין משגב בעדנו לרומם כנס"י ע"ד וירם קרן לעמו, וכמ"ש כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיו על ארץ כו' וירם קרן כו'.

קיצור. ויבן מגדל בתוכו זה מזבח בחי' מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ועמ"ש ע"פ מי יעלה לנו השמימה בת"א ס"פ לך לך בד"ה בעצם היום הזה, כמגדל דוד צוארך מגדל עוז שם ס"ת מזל, ועיין מענין מזל בזהר וירא דקט"ו ע"א ובפרד"ס ערך מזל, ענין הן אל ישגיב בכחו, וזהו ונשגב המגדל ועי"ז משגב בעדינו.

ד) **זח"ב** יתרו דף ע"ג ב', זח"ג פ' שלח קס"ד סע"א וע"ב דמגדל עוז הוא התיבה וס"ת דוגמת ארון עוזיך בו ירוץ פי' לשון רצון, צדיק הוא הקורא בתורה ועי"ז ונשגב שלא יהי' לחיצוני' שליטה בו ע"ד חירות על הלוחות כו'. ועמ"ש מזה בענין נח והתיבה בהגהות ע"פ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו'. והבחי' פ' ויקהל קרוב לר"פ דקכ"ה ע"ב כתב הבטחון

בהקב"ה ימשיל למגדל עוז הוא מ"ש מגדול עוז שם ה' כו' לפי שבדרך הטבע המתפחדים מהאויב ישגבו במגדל עוז כו' שהבטוח בשמו ית' יושב לבטח כיושב במגדל עוז ויותר ממנו כי בו ירוץ כו' ע"ש, ולפי' הזהר היינו ע"י עסק התורה כנ"ל, ואפ"ל שזהו תשבע"פ ע"ד ושדי כמגדלות אלו ת"ח, ועיין עוד מזה בבחיי ר"פ פקודי ור"פ פנחס הובא לעיל בד"ה צור משגבינו, ועמ"ש ע"פ מגדול ישועות מלכו בש"ב סי' כ"ב, ועיי' במא"א אות מ"ב סעיף מ"ט מענין מגדל שיש לפרשו ג"כ על יסוד ז"א ויסוד דא"א, ובזח"ג האזינו דרצ"ו ע"א בענין ושדי כמגדלות דאינון נהרין רברבין דנפקין מאימא עילאה כו', וי"ל מגדלות יסודות דנוק' ומגדלים יסוד דדכורא, ועי' זח"א פ' נח דף ע"ד ב' ע"פ עיר ומגדל ודע"ה א' ופי' במק"מ שרצו לבנות יסוד ונוק' דקליפה נגד יסוד ונוק' דקדושה, והמק"מ פי' דעיר הוא יסוד ומגדל הוא מ', וז"א דעיר אלקינו הוא מל', אלא בזח"מ שם פי' דבמל' עצמה יש עיר ומגדל הא' הנק' עיר שהוא כללות בחינותי', והב' הוא המגדל הבנוי בתוכה כנגד בחינתה הפנימית אשר בו ירוץ הצדיק כו', והיינו יסוד דנוק'. ועד"ז יש לפרש משארז"ל הארץ זו ברכת הארץ הטובה זו בונה ירושלים, דסתם הארץ היא כללות המ', והטובה הוא כנגד בחי' הפנימית הנ"ל שבו ירוץ צדיק כו' והוא ע"ד ירושלים וציון.

קיצור. אות ד' מגדל עוז פי' בזח"ג פ' שלח קס"ד דקאי על התיבה שבו התורה ירוץ צדיק, וזהו ג"כ ענין נח והתיבה כנ"ל ס"ב, הבטחון נמשל למגדל עוז, עיין לעיל סעיף א', עמ"ש בת"א ס"פ שמות בענין איה שוקל איה סופר את המגדלים, גם מגדל עוז שם ה' זהו בקדושה העליונה הפך העיר והמגדל של דור הפלגה.

ה) **ונשוב** לענין מגדל עוז שם ה', ויש להעיר ממ"ש במד"ר במגלת רות ע"פ ושמו בועז הצדיקי' שמם קודמין ושמו קיש ושמו בועז כו' דומין לבוראן שנאמר ושמי הוי' לא נודעתי להם, וכ"ה במדרש במג"א ע"פ ושמו מרדכי. והענין כמ"ש במ"א סד"ה ואלה שמות בנ"י בענין פי' שם ע"ד ועשית לך שם כשם הגדולים, ובמד"ר בקהלת דף ק' ע"פ טוב שם משמן הטוב. אר"ש ב"נ מצינו שהלך הקב"ה מהלך חמש מאות שנה לקנות לו שם דכתיב אשר הלכו אלקים לפדות לו לעם ולשום לו שם בש"ב סי' ז' עכ"ל, וע' בתרגום שה"ש ע"פ לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, והיינו ע"י הנסים דיצי"מ וקריעת ים סוף שיוצאים חוץ לטבעם ושינוי מנהגו של עולם, וזהו ותעש לך שם כהיום הזה, והוא ענין אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, והיינו כנודע מענין כי אל דיעות כו' ושיהי' הגילוי למטה כמו למעלה כמ"ש סד"ה כי תשמע בקול בפירוש לעשות הישר, ובסידור בד"ה מזמור לתודה בענין ד' צריכים להודות, זהו פי' ולשום לו שם, וזהו ענין מ"ש באברהם ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ולכן נאמר ושמי הוי' שמו קודם לו, היינו כי בחי' זו ולשום לו שם שרשו נמשך מלמעלה משם הוי' עצמו, כי שם הוי' הוא באצי' יו"ד חכמה כו' ובחי' שם זהו מ' שהוא מקור דבי"ע והיא ממשכת גלוי האצי' בבי"ע ועי"ז נעשו הניסי' ונפלאות הנ"ל, ולכן שורש המשכה זו

באה ע״י המשכת תוס׳ אור מאא״ס ב״ה עצמו בשם הוי׳ באצילות, אז עי״ז דוקא נמשך מז״א במ׳ שיהי׳ ותעש לך שם, וכמ״ש במ״א שזהו ענין אל יתהלל החכם בחכמתו כו׳ כ״א בזאת יתהלל כו׳ זאת היא מ׳ והוא השפעת החכמה בבי״ע שמקור המשכה זו באה מלמעלה מעצם החכמה, וע׳ בת״א בד״ה לך לך מארצך כו׳ אל הארץ כו׳ וזהו שבמח׳ ארץ קדמה, וזהו שארז״ל אין נותנים פרנסה לאדם אלא בשביל אשתו, ע׳ מזה בלק״ת סד״ה מזמור שיר חנוכת הבית השני, ועמ״ש במ״א ע״פ מצא אשה מצא טוב בחי׳ טוב וישר ה׳ בחי׳ דלית שמאלא בהאי ע״ק, וזהו בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו דוקא, ובזמן הג׳ דאבד לנוקבי׳ הצדיק אבד לקבל ברכאן מאימא עילאה, ועי׳ זהר ר״פ וארא ע״פ עד תאות גבעות עולם, וע׳ בת״א סד״ה ועשית בגדי קודש שבמקום שיש משפיע ומקבל כו׳ וזהו כביכול ושמו קודם לו, ושמי הוי׳, וזהו מגדל עוז שם דוקא. גם י״ל ושמי קודם ע״ד זה השער לה׳ בזאת יבא אהרן אל הקדש, ושניהם עולים בקנה א׳, ולכן הבטיחו בשם ה׳ הוא מגדל עוז, וא״כ פי׳ בו ירוץ צדיק קאי על צדיק עליון מלמעלה למטה, וגם על צדיק תחתון מלמטה למעלה הבוטח בשם הוי׳ דוגמת מ״ש בזח״א ויצא דקנ״ג ע״ב בענין יוסף ובנימין שהם צדיק עליון וצדיק תחתון כו׳ יעו״ש.

קיצור. שמן קודמין דומין לבוראן ושמי ה׳ טוב שם משמן הטוב כי להיות כי הוי׳ הוא האלקים ע״י הוא דא עתיקא, ולכן כ״א בזאת יתהלל, ויובן ע״ד הפרנסה בשביל כו׳ מצא טוב, וזהו מגדל עוז שם ה׳.

ו) **בעמה״מ** ש״א פ״מ ד״ז ע״ג פי׳ ענין מגדל עוז הוא אות למ״ד שנקרא מגדל הפורח באויר וביאר שציור הלמ״ד זהו המשכה מאוא״ס בעולם המלבוש כו׳, ואפ״ל כי הוא המשכת הקו וחוט מאוא״ס ונמשך על כ׳ שהוא כתר שבו מאיר הקו כו׳, ועמ״ש מזה בד״ה ראשי המטות בענין היתר נדרים פורחים באויר כו׳, וא״כ זהו ענין עתיק דאצי׳ פנימיות הכתר, ובחי׳ מגדל זה מאיר בשם ה׳ ע״ד מלך יחיד, שכמו״כ המ׳ הוא עתיק לבריאה, ומענין בו ירוץ צדיק יש להעיר ממ״ש ר״פ נח בענין מאן דנטיר ברית אקרי צדיק כו׳ ור״פ בראשית ד״ב סע״ב גבי עאלת אות צדיק, ועי׳ ביאור הבאים ישרש בענין גדולים מעשה צדיקים ממע״ב שע״י ביטול היש לאין כו׳ ממשיכים ולשום לו שם, וזהו ענין מעשה מרכבה יחוד העליון כו׳, והוא מגדל עוז דדר בי׳ קוב״ה וחד מסכני בחי׳ צדיק תחתון המעלה מ״ן כו׳, ועי׳ בעמה״מ שער עולם הבריאה פי״ז דקע״ד ריש עמוד ד׳ שגם בהיכלות דבי״ע יש בחי׳ מגדל עוז כו׳. והנה לפמש״ל סעי׳ דמגדל עוז הוא שם הוי׳, היינו כשהוי׳ מאיר בבחי׳ שם, יש לבאר ע״ד ושמי הוי׳ לא נודעתי להם לא נכרתי להם במדת אמיתת שלי כו׳ ע״ש, וא״כ איך יזכה האדם לבחי׳ זו י״ל עדמ״ש בר״ח שער הענוה פ״א ע״פ כל אשר יקרא בשם ה׳ הוא ימלט וכי האיך אפשר לו לאדם ליקרא בשם ה׳, אלא נקרא המקום רחום וחנון שנאמר רחום וחנון ה׳ אף אתה חנון ועושה מתנת חנם נקרא המקום רחום שנאמר כי אל רחום ה׳ אלקיך אף אתה הוי רחום עכ״ל, וע׳ מזה ג״כ בילקוט ביואל רמז תקל״ז. ואפ״ל כי ע״י שהאדם מוציא כח מדות הטובים שבנפש האלקית מההעלם אל הגלוי

ולכבוש את מדות היצה"ר שמהם נמשך רק לגרמי' ולא להיות חנון ורחום, והאדם מתגבר וכובש יצרו להיות רחום וחנון עי"ז מעורר כן למעלה המשכות המדות העליונות מההעלם אל הגלוי ע"ד יה"ר מלפני שיכבשו רחמי את כעסי כו' ואתנהג עם בניי במדת רחמים כו' לפנים משוה"ד פ"ק דברכות ד"ז ע"א, וזהו ענין גלוי שם הוי' שהוא מדה"ר השם דוקא שיבוא בבחי' גלוי שזהו הנק' שם כנ"ל, והיינו ע"י שיהי' האדם רחום וחנון שזהו הנק' כל אשר יקרא בשם הוי' שעי"ז ממשיך הוי' בבחי' שם וגלוי, וזהו פי' מגדל עוז שם הוי' בו ירוץ צדיק הנ"ל שיהי' מתנהג ע"ד כל אשר יקרא בשם הוי' להיות חנון ורחום, ועי"ז מעורר גלוי שם הוי' ואזי הוא בבהי' מגדל עוז כנ"ל.

קיצור. העמה"מ פי' מגדל הוא אות למ"ד המשכה מאוא"ס בעולם המלבוש, ועפמש"ל סעיף ה' כשהוי' מאיר בבחי' שם זהו מגדל עוז י"ל שזה מעוררים ע"י כל אשר יקרא בשם ה' ימלט שפירשו בספרי מה הקדב"ה רחום וחנון אף אתה הוי רחום וחנון, כי ע"י שהאדם מגביר מדות הטוב והחסד על מדות היצה"ר גורם למעלה ג"כ בחי' יה"ר שיכבשו רחמי כו', וז"ס גלוי שם הוי', שהוא כביכול מדות אמתות שלו שיהי' הגלוי למטה כמו למעלה כו', וא"כ מגדל עוז שם הוי' היינו להדמות במדותיו כו'.

ז) **בחיי** ר"פ ויקהל דקכ"ה ע"ב הובא לעיל סעי' ד', עו"ש ר"פ פקודי דקכ"ז סע"ב ר"פ פנחס האריך בענין מגדול עוז שם אד', ע"ד ד' לי לא אירא כו', ואפ"ל ע"ד מ"ש ע"פ כמגדל דוד צוארך, כי הנה גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו, וע"ד שפי' בת"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים כו' וארא מה גדלו מעשיך, והנה בחי' גדול הוי' מאיר בעיר אלקינו כו', אך בהמגדל דוד שהוא בהמ"ק י"ל ממשיכים בחי' גבוה יותר, ע"ד ותתפלל חנה על הוי', ועמ"ש בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בפי' עד יעבור עמך הוי' ומ"ש סד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול בענין כרוב גודלו כו', והמשכה זו היינו מבחי' ולגדולתו אין חקר, שבחי' זו אין מאיר בהעיר אלקינו שבה מאיר מבחי' גדול הוי', אבל ע"י המגדל מאיר הארה גם מבחי' ולגדולתו אין חקר כו' והיינו ענין היכל קדש הקדשים שהוא כח"ב, ועיין מזה בלק"ת סד"ה שבת שבתון בפי' קדה"ק ובענין והבדילה הפרוכת כו', ומשם יובן ההפרש בין בחי' גדול הוי' כו' בעיר כו' ובין בחי' ולגדולתו אין חקר בת"א בד"ה ויושט המלך לאסתר, ועמ"ש מזה בד"ה ושננתם לבניך כו', ועמ"ש בפי' לפני הוי' תטהרו דהיינו למעלה משם הוי', וע"ד ותתפלל חנה על הוי', וכמ"ש בלק"ת בד"ה שובה ישראל דרוש הראשון, ואעפ"כ נאמר מגדול עוז שם הוי', כי גם המשכה עליונה זו באה ע"י שם הוי' דוקא כמ"ש בד"ה שובה הנ"ל בענין והי' הוי' לי לאלקים כו', ועמ"ש בד"ה ביום השמע"צ כנישין.

ח) **של"ה** פ' נח דרע"ה סע"ב ודרע"ו א', פי' ענין מגדל עוז על תיבת נח והוא שם ה' בו ירוץ צדיק זה נח כו', ושם פי' ההפרש בין מגדל ישועות בפתח תחת המ"ם ובין מגדול ישועות בחיריק תחת המ"ם שזהו בחי' גבוה יותר, ועמ"ש מזה בש"ב סי' כ"ב נ"א ע"פ מגדול ישועות, ואפ"ל שזהו

ענין ב׳ בחי׳ גדולה הנז׳ לעיל ססע״י ז׳. עוד פי׳ שם השל״ה דרע״ו סע״א בענין עיר ומגדל דדור הפלגה וז״ל ודור הפלגה אמרו ונעשה לנו שם היינו לעבוד ולידע את השם ומצד זה הי׳ כוונתם לטובה לידע את השם, אבל רעה גדולה עשו שרצו להפריש את השם שהוא מדת מ׳ מהבנין שלמעלה ולהיות לה לבדה המלוכה כו׳, אבל בדוד כתי׳ כו׳ לא כמגדל דור הפלגה כו׳ עכ״ל, ודבריו מבוארים כמו״כ בבחיי. אבל במד״ר אמרו ונעשה לנו שם אין שם אלא ע״ג כמ״ש ושם אלקים אחרים והעיר והמגדל הכל בקליפה שיהי׳ תחת עבד כי ימלוך ושפחה תירש כו׳, וע׳ בת״א סד״ה ארדה נא ואראה והיינו שרצו להמשיך מבחי׳ דכחשכה כאורה, עי׳ בת״א סד״ה כי אתה אבינו בענין יעשו עץ גבוה כו׳ ע״ד אם תגביהי כנשר כו׳ כמו״כ הי׳ כוונת המגדל שלהם, באמרם ומגדל וראשו בשמים, כי דרך הנשר בשמים ורצו בחי׳ אם תגביהי כנשר, אך עז״נ משם אורידך נאום הוי׳, וז״ש כאן בבחיי דדוקא שם הוי׳ הראה להם כחו כו׳, של״ה ס״פ לך דרע״ט ב׳. עוי״ל בענין מגדל עוז שם הוי׳ בו ירוץ צדיק ע״ד שנת׳ בסידור שער התפלה בהביאור ע״פ אחרי הוי׳ אלקיכם תלכו בסופו בענין ובו תדבקון יחוד היסודות ע״ד ודבק באשתו כו׳ כך מגדול עוז יסוד בו ירוץ צדיק מלמעלה למטה וכמ״כ מלמטה למעלה עליות הנשמות מלמטה למעלה בבחי׳ ובו תדבקון והיו לאחדים ממש וזהו ונשגב *.

כ״ד כ״א

ירא ה׳ בני ומלך עם שונים אל תתערב. תרגום יונתן, דחל מן אלהא ברי ומן מלכא זעם שטיי לא תתחלט. ונראה פי׳ שטיי, כי הנה בתלים רס״י י״ד אמר נבל בלבו אין אלקים, תרגום יונתן אמר שטיי בלבביה לית שולטנתא דאלהא בארעא, היינו ע״ד האומרים עזב ה׳ את הארץ זהו הנקרא שטייא, ע״ז אמר עם שטייא אל תתערב, גם מ״מ רש״י והראב״ע והרלב״ג והמאירי ואבן יחיי וקב נקי כולם פירושים נכונים אין בזה דבר נגד ח״ו.

כ״ט כ״ה

חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה׳ ישוגב.

א) **פי׳** הבחיי פ׳ שלח ע״פ אך בה׳ אל תמרדו למדך הכתוב שיראת העם מרד בהקב״ה וכן אמר שלמה ע״ה חרדת אדם יתן מוקש, החרדה

ונשגב: אולי חסר כאן.

שיחרד האדם מבשר ודם היא הנותנת מכשול ומוקש לנפשו, וכן היא גורמת שישכח האדם להקב״ה והוא שאמר הנביא (ישעי׳ נ״א י״ב) מי את ותראי מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן ותשכח ה׳ עושך עכ״ל, וכ״כ עוד בפ׳ שופטים ע״פ לא תירא מהם כי ה׳ אלקיך עמך, וראוי שתגבר יראת הש״י על יראת העם, והוסיף עוד אל תיראו ואל תחפזו, כי כל הירא מבשר ודם כאלו שוכח הש״י שכן אמר הנביא מי את ותראי מאנוש ימות וגומר ותשכח ה׳ עושך, ואמר שלמה ע״ה חרדת אדם יתן מוקש ובוטח בה׳ ישוגב, עכ״ל.

ב) **ז״ל** הראב״ע, חרדת אדם פועל נופל על החרדה אם הוא הלשון כמו ויאבד את לב מתנה כלומר חרדת אדם שהוא מחריד אמר החורדת תתן מוקש לנפשו, ובוטח בה׳ ישוגב, השם ישגבהו מפני המחריד, פ״א שיחרדהו השם ויתן לו המוקש שישים ללכוד העניים, פ״א איש מפחד ולא יבטח בשם יביאהו מה שירא עכ״ל, ועיין בגמרא דברכות פרק הרואה ד״ס ע״א ע״פ כי פחד פחדתי ובגיטין פרק הנזקין דנ״ה ע״ב בתוספות ד״ה אשרי אדם.

ג) **הרלב״ג** פירש חרדת האדם ופחדו אל מה שאין ראוי לפחד ממנו יגרום מוקש ונזק, והמשל שכאשר ימצא איש רע אחד הרדפו ויכיר שהוא מתפחד וחרד ממנו, יתעורר מפני זאת הסיבה להזיק לו ולשוללו להכירו שכבר ינצחוהו, וכבר ירבו המשלים על זה ג״כ מצדדים אחרים מזולת זה, ואמנם האיש הבוטח בה׳ ואינו מתפחד מדבר בעוצם בטחונו בשם ואפילו במה שראוי לפחד ממנו באופן מה, הנה הוא ישוגב ויתחזק להמלט מן הרע ההוא כמו שתמצא בדוד כו׳ עכ״ל.

ד) **ואבן** יחייא כ׳ חרדת וגומ׳ וכנגד הבטחון בה׳ אמר כי הבוטח בה׳ ישוגב בעת צרה, ולכן ראוי לפחוד ולהיות חרד ממנו ולא זולתו, כי חרדת האדם מזוהתו מפני מיעוט בטחונו בה׳ יתן אליו מוקש כי ה׳ לא ישגבהו בהיות שלא חסה בו בכל לבו, עכ״ל.

ה) **והרב** ר׳ מנחם המאירי האריך בפסוק זה באופנים אחרים, והקב ונקי פי׳ תחלה ע״ד פרש״י, וכתב או יאמר כי החרדה היתירה שיפחד מכל דבר שיעשה יתן מוקש על בעליה, וזה שרבוי החרדה ימית לבו בקרבו, וגם אם יבוא האדם לחוש על כל המקרים שיוכלו להתחדש על כל דבר ודבר לא יבוא האדם לעשות דבר מן הדברים בעולם כי אין דבר שלא יפול עליו ספק, ולפיכך יהיה התרשלותו רב ותהיה החרדה הזאת מוקש לנפש. גם הזכירו החכמים האלקיים שהחרדה שתהיה לאדם פן יקרהו חולי ידוע אע״פ שלא יהיה מוכן לאותו חולי ומזג גופו עומד בשווי, הנה החרדה והמחשבה ההיא פועל בגופו ויחול עליו החולי ההוא עכ״ל.

ט) * **התרגום** יונתן חרדת אדם יתן מוקש, טלומיא דבר נש עבדא ליה תקולתא, ופי׳ בערוך ערך טלומיא. דע״פ אדם בליעל התרגום בר נש טלומיא,

---

ט) : כ״ה בגוכתי״ק, וכנראה שצ״ל ו).

וכן שונאי בצע דאסני טלומיא, חרדת אדם טלומיא דב״נ, וא״כ לפ״ז הוא ענין שעושה מעשה איש בליעל ואוהב בצע ועושק. לפ״ז צ״ל חרדת מלשון התנועע במהירות כמו הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת, דאין פירושו חרדה ופחד כ״א לשון עסק, כמו שת״י ופרש״י שם במ״ב סי׳ . ועד״ז זה האיש בליעל והאוהב בצע מתנועע תנועה חזקה בעסק הענין ההוא, וזהו הנק׳ חרדת אדם. ובוטח בה׳ ישוגב ת״י ודמסבר האלהא נעשן.

ז) **במד״ר** פ׳ תולדות ר״פ ס״ז ע״פ ויחרד יצחק חרדה גדולה, כתיב חרדת אדם יתן מוקש, חרדה שהחריד יעקב ליצחק יתן מוקש, בדין היה לקללו אלא ובוטח בה׳ ישוגב שברכו ואמר גם ברוך יהיה, וכמ״ש במדרש רות רבה מ״ז ד׳ ע״פ ויחרד האיש וילפת.

ילקוט ח״א ל״ז ב׳, ח״ב ק״מ א׳ קס״ד ד׳.

ב׳ ד׳

והנה בועז בא כו׳ ויאמר לקוצרים ה׳ עמכם. במשנה פ״ט דברכות דנ״ד ע״א והתקינו שיהא אדם שואל בשלום חבירו בשם שנא׳ והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה׳ עמכם. בעמה״מ ש״ו פס״ו דל״ז ע״ג הת״ח הנקראי׳ מחצדי חקלא לסיבת שני טעמים, הא׳ בסוד ויאמר לקוצרים ה׳ עמכם הם הקוצרים הקמשונים משדה של זרעים הם הקליפות שנחתכים מחכמה זו אם עוסק בה כראוי, והטעם הב׳ האילה רחמה צר וכשהגיע זמן לידתה הקב״ה חס עליה ומזמין לה נחש כו׳, ואז צריך ש״ע נהורין מאריך למתק הקליפה כו׳ ופירושו עתה כי החסידים ואנשי מעשה במעשיהם הטובים עושים שמלכות לא יהי׳ צריכה לנשיכת הנחש כי הם מורידי׳ היד העליון בה׳ אצבעות כו׳ של הבינה כו׳ עכ״ל, וע״ש זה נק׳ קוצרים שגורמים הלידה וכמ״ש במא״א אות ק׳ סל״ב קצירה נקרא לידת המלכות את הנשמות, כי הזריעה היא הורתן והקצירה היא לידתן עכ״ל, וכ׳ הי״נ סוד קצירה ע׳ בפי׳ האידרא מהאריז״ל מה שמפרש על תיבת מחצדי חקלא עכ״ל. ולפע״ד אפ״ל שגם הנחש הקורע ישנו מקדושה* שהרי משיח נק׳ נחש וכמ״ש יהי דן נחש עלי דרך כו׳ ובשער יו״ד פט״ו דנ״ו ע״ב וע״ג פי׳ כי קוצרים לשון קיצור ונמשכי׳ מז״א הנק׳ זעיר והיינו מבחי׳ ז״א דיצירה, ופי׳ ויאמר לקוצרים ה׳ עמכם שהמשיך להם מא״א שמשם אורך ימים כו׳.

ג׳ ט״ו

ויאמר כו׳ וימדד שש שעורים. ברבות רות מח״ד ששה צדיקים שכל א׳ כלול משׁשה כו׳ היינו ו״ק דז״א שכל א׳ כלול משׁשה, ועמ״ש* ע״פ הרבות ויקהל פמ״ח ע״פ אלה תולדות כו׳, ואלה בזכות מי הם עומדים בזכות אלה שמות בנ״י כו׳ אלה ו״ק הכלולים משׁשה מי ברא אלה גם תולדות דמלא ו׳ נא׳ גבי משיח, והנה שש שעורים ששה סאין הם שתי איפות עשרים עשרון כו׳ כי ג׳ סאין פי׳ המגיד פ׳ בהר כח״ב הנמשכים ממלכות שהיא האיפה כו׳ ושתי איפות י״ל מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, שמלמעלה למטה מלכות דאין סוף נעשית כח״ב לאצילות ומלמטה למעלה מלכות דאצילות נעשית כתר כו׳. זח״ג אמור צח״ב, וימד שש שעורים וישת עלי׳ אורייתא דבעל פה דשיתא סדרי משנה, בת״ז תיקון ל״א דעח״ב פי׳ וימד שש שעורים היינו

ההערות למגילת רות הם כמו שנדפסו בהרשימות.

ישנו מקדושה: ראה ביאוה״ז ס״פ פנחס. לקו״ת חוקת (סב, א).

ועמ״ש: להעיר מלקו״ת פקודי (ד, ג). אור התורה שמות בתחלתה.

מ"ש שוקיו עמודי שש, וישת עליו שויאת לון עליהא לאגנא עלה כו', ובועז יסוד בו עז שצריך עוז ותעצומות לשמור בריתו, ועי"ז שוקיו נו"ה עמודי שש כו' במדרש פי' עמודי שש מה שנברא בששת ימי בראשית כו', בגלגולים מ"ג א' פי' שש שיעורים חב"ד חג"ת כו'.

ג' י"ג

ליני הלילה והיה בבקר.

ירושלמי חגיגה פ"ב, מד"ר פ' אחרי ס"פ כ"ג, פ' בהעלותך פט"ו רס"ד ד' במד"ר ברות ד"ה חצות לילה וד"ה ליני הלילה, בקהלת רבה בפסוק טוב אחרית דבר דף ק"ב א' ז"ג ח"א עמוד קכ"א עמוד פ"ג, פ' לך לך דצ"ג סע"ב עמוד דמ"ש, פ' משפטים דקט"ו סע"ב, דקי"ט ע"ב, זח"ג פ' פנחס דרל"ח ע"ב דף רמ"ב ע"ב ת"ז י"ח ב' כ"ד א' מ"א א' מ"ג ב' ס"ה ב' ס"ו א' ט"ז א', ועמ"ש ע"פ וילן שם, ובענין אדם ביקר בל ילין.

ויש להעיר לענין מים שלנו, ע"ד ליני הלילה לאתכפיא יצריה שמירת הברית דיסוד דנוק' שלא יתאחזו בה החיצונים בא נחש כו', ואז המים שהם מ"נ הם בבחי' מים תחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא, ועי' העלאת מ"ן זה נמשך והיה בבקר דאברהם אם יגאלך טוב יגאל כו', ועי"ז נמשך יקר הפך אדם ביקר בל ילין אלא כמ"ש ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. וכ"ז ע"י ליני הלילה ר"ל לאכפיא ליצריה ולכבוש התאוה של יצה"ר. גם פי' ליני ע"ד שלן בעומקה של הלכה כו', ובת"ז תיקון כ"ב דס"ו סע"א פי' והיה בבקר ודא הוא בקר דאברהם כו' עד הבקר עד שיתעורר היסוד בחסד לאברהם והוא פסח חסד בו יגאלו, וכענין מ"ש בזהר פ' בא דף   דאתגלי חסד בפומיה דאמה, ונתבאר מזה בד"ה לך לך, וע' בזהר פ' ויקרא דף כ"ב ע"ב בגין דהאי בקר אתער בעלמא ואברהם אתער ואתי למנטע אשל שהוא יסוד בבאר שבע שהוא מל', א"כ ליני הלילה היינו שבלילה אין מאיר עדיין הארת סוכ"ע ע"י יסוד במ', ועיין זהר פ' קרח דקע"ו ב' ע"פ בקר וידע ה' את אשר לו, ובת"ז תיקון י"ט דמ"א א' ליני הלילה דאיהי שמאלא והיה בבקר דאיהו ימינא דמתמן נהיר אור הה"ד הבקר אור. אם יגאלך טוב יגאל, אם יעביד בך ישראל עובדין טבין תגאל על ידיה דישראל עילאה דאיהו בעלך טוב ודאי, ואם לא יעבדון בך עובדין טבין וגאלתיך אנכי, פי' ע"ד אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך וכמ"ש בלק"ת פ' נצבים בד"ה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, וכמ"ש בפרדס ערך גאולה והא אוקמוה חי ד' שכבי עד הבקר או מאה בחי' דאיהו כליל ח"י ברכאן דצלותא דביה תליא פורקנא וביה אתגליא דיהי יסוד חי עלמין, עמ"ש בענין יחיד חי העולמים מלך ובענין ואולם חי אני, וע' מענין ח"י ברכאן דצלותא בת"א בד"ה יביאו

לבוש מל', ובלק"ת בד"ה לא הביט און ביעקב, וע' בזח"ג פ' בלק דף ר"ד ע"ב בקר אערך לך ואצפה, ובבה"ז שם. נשמע מכ"ז דההמשכה מלמעלה למטה מאור א"ס הסוכ"ע להאיר בהשכינה שהיא מקור ממכ"ע זהו בבחי' בקר, ובחי' לילה זהו ענין הכנת העלאת מ"ן ואתעדל"ת להמשכה זו של בקר וכמ"ש ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, טרף היינו בירור רפ"ח ניצוצים ע"ה גימטריא טרף היינו לברר הטוב מהרע, להיות מזה העלאת מ"ן ע"ד מים תחתונים בוכים כו', אזי ע"י העלאה זו נמשך המשכת סוכ"ע בחי' הבקר אור כו', וכמשנ"ת מזה בהביאור על הדרוש בעצם היום הזה נמול אברהם, ועיין מענין ותקם בעוד לילה ותתן טרף בזהר בראשית די"ח א' וירא דק"ז א' וישב קפ"ט א' ויחי דרכ"ט סע"ב דף ר"נ ע"א ובפ' שמות די"ח ע"ב פ' בשלח ד"ס ע"ב ר"פ יתרו דס"ז ע"ב, וע"ש בפירוש הרמ"ז והוא ע"ד מש"כ פ' ויקהל דף ר"ד סע"ב פקודי דרס"ב סע"א, זח"ג פ' אחרי דנ"ח סע"ב פ' אמור דפ"ו ע"ב פ' פנחס דרמ"ט ע"א, ועיין בת"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי דרוש השני בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא, ושם דס"ב ע"א רמשא הוא מדת לילה היא מדת מלכותו ית' מלכותך מלכות כל עולמים מלשון העלם כו', נפשי אויתיך בלילה כו', לצאת מנרתק הגוף ולבושי נה"ב כו'. אך כ"ז הוא מלמטה למעלה כו' ברישא חשוכא והדר נהורא מדת יום היינו המשכת אור אוא"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בעולמות אבי"ע כו', ובהביאור שם וז"ל ובזה יובן ענין רננא ברמשא מדת לילה שהמל' כשיורדת לבי"ע ובוקעת המסך כו' הנה מחמת ריחוקה כתיב אלקים אל דמי לך אל תחרוש ואל תשקוט, וע' זח"ב תרומה דק"מ ע"א ור"פ תצוה קע"ט ב', ואזי היא בבחי' רנה וזמרה וכמ"ש נותן זמירות בלילה, וזמרה זו היא התשוקה להתכלל למעלה מעלה מתרפקת על דודה, ולכן עבודת המלאכים ג"כ ברנה שהרי נמשכים מבחי' מל', משא"כ נש"י הם כלולים מכל הפרצופים ולכן יש להם ג"כ בחי' שמחה היא בחי' המשכה מלמעלה למטה כו', ושמחה זו היא בצפרא בחי' והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל, סמיכת גאולה לתפלה, והטוב בעינך עשיתי, משא"כ בתפלה של ערבית יש פלוגתא בגמרא אם צריך לסמוך גאולה לתפלה פ"ק דברכות דף ד' ע"ב וע"ש בתוספות, וא"כ זהו פי' ליני הלילה דכפשוטו הוא להיות אתכפייא ושבירת היצה"ר כמ"ש בזהר פ' לך לך דצ"ג סע"ב.

אך באמת למעלה בבחי' רות שהיא מל' י"ל ליני הלילה, ע"ד נהורא תתאה קארי לנהורא עילאה, שזהו ענין נפשי אויתיך בלילה בישעי' סי' כ"ו ט' ובמד"ר פ' במדבר ר"פ ג' צדיקים יש להם תאוה מהו תאוותם הקב"ה שנאמר נפשי אויתיך בלילה, ועיין מזה בזח"א פ' לך דפ"ג א"ב, דנפשי היינו מל' ובזהר ויחי דרמ"א ע"ב, ובפ' אחרי דס"ז סע"א וע"ב, וע"ש שזהו ענין כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים, וע"ש דס"ח א' בענין בלילה דבעי בר נש מרחימותא דקוב"ה למיקם בכל לילא לאשתדלא בפולחנא עד דיתער צפרא, וימשיך עליה חוטא דחסד ועמ"ש ע"פ יומם יצוה ד' חסדו ובלילה שירה עמי. ולפי"ז ענין ליני הלילה אין ר"ל שינה, אלא ע"ד משארז"ל פ"ק דמגלה דף ג' ע"פ וילן יהושע מלמד שלן בעומקה של הלכה, ובעה"כ של הסה"ד כ' לינה שקידה על ענין תמיד כמו בצווארו ילין

עוז באיוב סי׳ מ״א י״ג. ויש לפרש ע״ד שנתבאר בת״א פ׳ יתרו בד״ה זכור את יום השבת לקדשו דרוש השני דקי״ט ע״ב בפירוש שמור לנוק׳ בחי׳ מקבל מלשון ואביו שמר את הדבר פי׳ ממתין והוא תוחלת ממושכה שמייחל ומצפה המקבל אל המשפיע וכעני הצופה ומביט מתי יתן הבעה״ב לידו מאומה, והמל׳ נק׳ סיהרא דלית לה מגרמה כלום, ע״כ הוא מייחל ומצפה לבחי׳ אפיקי מים הוא השפעת מ״ד הנמשך ע״י גו״ה כו׳, וזהו בחי׳ הלינה והוא ענין נפשי איתיך, וזהו ג״כ ענין צמאה לך נפשי, נפשי דוקא וכנודע מענין והר סיני עשן עולם שנה נפש, שבחי׳ נפש היא המחי׳ עולם שנה ונק׳ ממכ״ע וע״כ נפשי איתיך לבחי׳ סוכ״ע, מתי אבוא ואראה, וזהו הענין דבחי׳ מים שלנו כי הנה העלאת מ״ן זהו ע״ד מים תחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא, והשאיבה מן הנהר היינו להעלות המים תחתונים ע״ד עלי באר כו׳, לכן צ״ל בבית כל הלילה בכדי שיהיו בבחי׳ נפשי איתך בלילה, רננא ברמשא משא״כ כשהם בלילה במקומן אין בזה שום העלאה לכן אין לשין בהן העיסה דמצה, כי מצה היא לחם עני סיהרא ל״ל מגרמה כלום וכשהיא נילושה במים שלנו בחי׳ ליני הלילה אזי נמשך ע״ז האורה בחי׳ עד שנגלה עליהם מלך מ״ה הקב״ה וגאלם בחי׳ וגאלתיך אנכי כו׳. וזשארז״ל כל האוכל מצה בעה״פ כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו, דמה ענין מצה לארוסה, אלא כי מצה היא המל׳ בחי׳ נוק׳ וז״ש מצה שמורה ע״ד שמור לנוק׳ ובחי׳ עד שנגלה עליהם ממ״ה הקב״ה זהו ההמשכה מסוכ״ע בבחי׳ מל׳ מצה שמורה הנ״ל, וזהו שהמצה היא לחם עני בחי׳ סיהרא, וג״כ פרוסה, והיחוד המשכה מבחי׳ שמשא ולכן עיקר גאולה הי׳ ביום, וזהו ע״ד כ״א הלחם אשר הוא אוכל, ע״כ צ״ל לישת המצה במים שלנו דוקא.

ג׳ י״ז

ותאמר שש השעורים כו׳. סנהדרין צ״ג סע״א ע״ד הנ״ל ברבות שש צדיקים שמתברך כל א׳ בששה ברכות כו׳, אם כן שעורים לשון שיעורים כנ״ל.

ד׳ ז׳

וזאת לפנים. רבות ר״פ נשא גבי יקרה היא מפנינים ואין פנינים אלא תחילה כד״א וזאת לפנים וגו׳. שלף איש נעלו גמרא פרק קמא דב״מ ד״ז ע״א ופ״ד דב״מ דמ״ז, בירושלמי פ״ק דקדושין אמתניתין נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף בראשונה הי׳ קונין במנעל וסנדל שנאמר וזאת לפנים כו׳,

עד חזרו להיות קונין בכסף, וכמו"כ הוא ברבות ברות בפסוק וזאת לפנים מט"ב (שהוא י"ב א') ועי"ש. זח"ג ר"פ חוקת ובפי' הרמ"ז שם וז"ל וזאת לפנים בישראל כלומר זה הי' דבר פנימי ותיכון גנוז בפנימיות חכמי' כו' שכל משא ומתן הוא כעין זיווג וחיבור בין המוכר והקונה, ויסוד דנוק' נק' נעל וכן נק' מנעול לפי שהיא נועלת וסוגרת את השפע כו' יעו"ש באריכות. ובמ"א נתבאר כי בכל א' מישראל יש ב' בחי' סתים וגליא והוא בחי' ישראל לי ראש בחי' חב"ד שהוא הפנימיות, ובחי' יעקב, וזאת שהיא התורה היא לפנים בישראל שמלובש בפנימיות של ישראל. על הגאולה ועל התמורה פי' בת"ז דס"ב ע"ב שהיא שכינתא עלאה ושכינתא תתאה, דבחי' שכ"ת נק' תמורה שהיא מסותרת במט"ט שנא' בו אל תמירוני בו, ושם סיום שלע"ל לא שייך תמורה כי יהי' השם נק' כמו שנכתב ע"ד ועד הוא אחד בחילופי אתוון, והוא ע"ד שנתבאר בד"ה שיר השירים, שיש ב' בחי' מס"נ, הא' למס"נ באחד וזהו ע"י התבוננות ביחו"ע דכולא קמי' כלא חשיבי וזהו ענין שנק' גאולה ע"ד אם כיון לבו יצא, פי' יצא מגלות נפש האלקית בנפש הבהמית. ועיין באגה"ק בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה, ומ"ש בביאור דמנורת זהב בענין וגולה על ראשה שארז"ל ברבות ס"פ אמור וגולה וגאולה על ראשה, וגולה בינה שכ"ע כו', ובבחי' יחודא תתאה ועד בחילופי אתוון נק' על התמורה והוא ענין קנין חליפין חלופי אתוון כו'. ובאו"ת ס"פ בחוקתי פי' תמורה היינו אהבת הגרועי' שנפלו למטה בשבירת הכלים יעלה אותן למעלה, גם כמ"ש וקוי ה' יחליפו כח ישעי' מ' ל"א. שעל ידי כח עבודתו מלמטה למעלה יומשך לו כח עליון, כמ"ש חלף עבודתכם במדבר י"ח ל"א וכ"א, גם כמ"ש בתלים סס"י ק"ב כלבוש תחליפם ויחלופו היינו תחת שמים וארץ דעכשיו שהם מסתירים מחמת העלם והסתר כו', יומשכו שמים וארץ חדשים זהו ענין על התמורה.

לקיים כל דבר, עיין מה שכתוב* בביאור המאמר ר"פ שופטים ע"פ שנים עדים יקום דבר, וכתיב ותקם את דבריך כי צדיק אתה, הקמותי דבר ה', ופי' כל דבר יש לומר גם מל' דעשי' שהיא עתה מלובשת בתוך ק"נ וכתיב כרחל כו' נאלמה והוא ע"י שלף איש נעלו, מ"ד בכליו של מקנה י"ל נעל הפרסא ששרשה מאד נעלה ונק' נעל שנועל ומגין בפני הצרות ומגין מן הקוצים הם ע"ס הקליפות, וע' ברבות בשה"ש ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים. ונתן לרעהו למען אחי ורעיי, וכענין ברכות יוצ"א שמספרים מהתפעלות המלאכים ומזה נמשך התפעלות בנפש, וזהו כי מלאכיו יצוה לך ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר. ומ"ד בכליו של קונה נעל היינו נה"ב, ואמרו חזרו לקנות בכסף ובשטר ובחזקה, כסף היינו גמ"ח, שטר היינו תורה, ובחזקה לעבודה ולשמרה שהוא עבודה בחי' קרבנות כו' והיינו שמתחלה הי' כחן יפה להעלות נעלו ונה"ב בעצמן, אבל אח"כ שנתמעטו הלבבות צ"ל הקנין ע"י תורה וגמ"ח ועבודה כו'.

---

* מה שכתוב: ראה ביאורי הזהר שם.

וסיום הפסוק וזאת התעודה בישראל ופי׳ רש״י משפט העדות, זח״ג כי תצא דרפ״א א׳ פי׳ תעודה היא אימא עילאה צור תעודה חתום תורה בלמודי איהי חותם דעלמא חותם דשמיא וארעא, על התמורה שכינתא תתאה באן אתר אתטמרת בעולימא דילה מט״ט, ועמ״ש מענין תעודה ע״פ צור תעודה כו׳ בישעי׳ סי׳ ח׳.

של״ה קפ״א ב׳ רסג״ב ש״ב שמט״ב שפב״ב תד״א מ״ע קפ״ו, בחיי סט״ב רבות נשא רכא״ג, ת״ז תיקון כ״א ד״ס ע״ב כנז״ל, ובתיקון כ״ו ד״ע ב׳. של״ה פ׳ וישב דף שין ע״ב בענין תמר שזהו על הגאולה ועל התמורה מכח התמורה יהי׳ הגאולה דהיינו גאולת עולם שכולם ידעו את ה׳ אף החיצונים עכ״ל ואפ״ל שזהו ענין סיום הפסוק וזאת התעודה בישראל ע״ד משכן העדות שהמ׳ הנק׳ וזאת תהי׳ כמו בינה הנק׳ תעודה היינו ענין ביום ההוא יהי׳ כו׳. בסוף מס׳ מגילה בענין משלוח מנות איש לרעהו העיר מענין שלף איש נעלו ונתן לרעהו דרס״ג ע״ב.

ד׳ כ״ב

ועובד הוליד את ישי. בלקו״ת פ׳ ראה בד״ה וכל בניך לימודי הוי׳ פ״ב בע׳ לעבדו שהוא בחי׳ ה׳ אחרונה, ושם דישי הוא העוה״ב כי כן ש״י עולמות והיו״ד דישי שלפני ש״י, י״ל היו״ד שנברא בו העוה״ב, ובחי׳ ועובד י״ל בחי׳ ע״ד בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, דאע״ג דתרוייהו צדיקי גמורי נינהו, מ״מ עובד אלקים גבוה ממנו, וזהו ע״ד * מי לי בשמי׳ ג״ע וכו׳ כ״א ועמך לא חפצתי, וא״כ העובד אלקים זהו עבודתו נוגע לבחי׳ שלמעלה מעוה״ב עד שהוליד את ישי שהוא העוה״ב וכו׳.

להבין ענין מגילת רות מה ענינה דמוכח מסוף המגילה שבא לספר מהיכן יצא דוד שכמו שסיים בסוף וחצרון הוליד כו׳ וישי הוליד את דוד, וגם בעיקר הענין י״ל למה יצא דוד מרות דוקא שנסתפקו עלי׳ אם מותרת לבוא בקהל, וגם להבין מה שייך מגילת רות לקרות בחג השבועות דוקא. והנה להבין כ״ז יש להקדים תחלה להבין כללות ענין נעמי ושני בניה ונשים שלהן שהן רות וערפה ואישה אלימלך, ואח״כ יובן בפרטיות ע״פ המשך הפסוקים. דהנה ארז״ל על דוד המלך ע״ה שיצא מרות שהיה מרוה להקב״ה בשירות ותשבחות וגם לשון רות מורה על זה כי הנה רות היינו בחי׳ מל׳ כמ״ש במ״א (בדרוש בהר סיני ע״פ למען יזמרך כבוד כו׳ דקארי לנהורא עילאה תדיר

וזהו ע״ד: ראה שורש מצות התפלה (להצמח צדק) פ״מ.

ולא שכיך כו', והיינו בחי' ביטול והתכללות שזהו עיקר תכלית הבריאה להיות ביטול היש לאין, והנה יש ב' בחי' במל' פנימית המל' היינו ששרשה בבחי' מחשבה דאנא אמלוך ובחי' חיצוני' המל' שעלי' נאמר רגליה יורדות מות ונקרא בחי' נקודה תחת יסוד (ובחי' פנימית המל' נק' נקודה שחורה כו'), והנה רות הוא בחינת חיצוניות המל' שיורדת לבי"ע ורות אותיות תור ע"ש הפסוק וקול התור נשמע בארצנו שנאמר על יצי"מ, אך אז לא הי' בשלימות עדיין וכאשר מאיר בה בחי' ה' של השם הוי' דהיינו בחי' בינה אתעבידת תורה כמבואר בזהר והיינו שבמ"ת נתגלה בחי' רות ודוד הוא בחי' פנימית המל' ע"ש הפעם אודה את הוי' שלשון הודאה שהוא ענין הביטול בתכלית וגם כמ"ש בזהר דוד אתקין, ואלימלך בעלה דנעמי הוא בחי' חכמה ושמו מורה עליו ועל מדת מל' (וכמ"ש במ"א שלפעמים מקבלת מבחי' מוחין ומדות עליונים) אלימלך שעיקר התגלות אור א"ס הוא בחכמה דוקא אלי שהוא בחי' א"ס בעצמותו מלך כו' נעמי הוא בחי' בינה עילאה מחלון הוא בחינת וא"ו של שם הוי' בחי' ת"ת מלשון מוחל עונות בחי' רחמים כי ת"ת היינו רחמים שכלול מחו"ג כליון הוא בחי' גבורות מלשון כליון והמה בחי' ז"א וזלעו"ז הם בקליפה מחלון לשון חולין וכליון הוא הציה"ר כו' בתיקוני זהר, כליון יצה"ר דאתי מיניה כליון בעלמא בלקוטי תורה, וזהו ענין מלת רות שמדברת ומספרת בירידות ועליות מדת מל' כדי שיהי' הגילוי בתחתונים כל המדריגות.

ועתה יתבאר בפרטיות עפ"י המשך הפסוקים ויהי בימי שפוט השופטים, והנה שופטים נק' מדות עליונות כמו עד"מ השופט אשר מדריך את העם שיעשו כרצונו ולא ילכו בשרירות לבם אלא שיעשו כרצונו שמטה כלפי חסד או כלפי דין כן הם מדות עליונות שמגבילי' ומצמצמים אורו ית' בלתי יתפשט בגילוי אור מאד שאם יהי' התגלות האור כמו שהוא לא יוכל להיות קיום העולמות כי מצד ריבוי האור ישבר הכלי כידוע. ויהי רעב בארץ נק' בחי' מלכותו ית' ושורש מפנימית המל' הוא מבחי' רצונו הקדום שהוא רצון הפשוט של אנא אמלוך שהוא מקור כל הצמצומים ובחי' רצון הנ"ל נק' בחי' שופט שלמעלה מהשופטים הנק' מדות כי כל המדות נמשכו שרשם מבחי' רצון המל' הנק' שופט. וזהו ויהי בימי שפוט השופטים היינו כד סליק ברעותי' אנא אמלוך והכוונה העיקרית הוא שמתגלה דוקא בתחתוני' כל המדריגות אפי' בעולם העשי' וזהו צריך להמשיך על בחי' המל' שנאמר על רגלי' יורדות מות פי' שנמשכת לעולמות בי"ע עלמא דפרודא שנק' מות ויהי רעב בארץ פי' במל' היה בחי' רעב כי הנה ברעב יש ב' בחי' הא' הוא מצד ריבוי האור כ"א יהי' התגלות האור כמו שהוא לא הי' יוכל להתקיים כענין המלאכים קדמאין דתהו שנשברו כידוע, ובחי' הב' הוא בהעדר האור לגמרי שלא יתגלה האור ג"כ הוא בחי' רעב כמו בחי' רעב בגשמיות שמצד הרעבון שאין לו אכילה שיומשך החיות על ידו ימות מחמת הרעב ועיקר בחי' הכוונה הוא שיתגלה דוקא בבחי' ארץ בחי' מל' שאינה ערך לגבי שרשה ופנימיותה של המל' שהוא בחי' כד סליק ברעותא הנ"ל ולכן הי' בתחלה בחי' רעב הוא ע"ד מארז"ל תחלה עלה במחשבה לברוא במדה"ד (והיינו כמו בחי' חלל ומקום

פנוי הנז׳ בע״ח ואח״כ כתיב וילך איש מבית לחם יהודה הנה הליכה נק׳ בחי׳ המשכה פי׳ הוא מבחי׳ פנימי׳ ושרש המל׳ בית ע״ש הפסוק מבית ומחוץ) והוא מורה ג״כ על בחי׳ פנימי׳ הנ״ל על שם הפסוק הפעם אודה שהוא בחי׳ הודי׳ בחי׳ ביטול והתכללות שכל ההשתלשלות נכללים בו וכנ״ל וד״ל. לגור בשדי מואב היינו בחי׳ מדת מל׳ ית׳ שנמשכת מחכמה הנק׳ אבא כמאמר הזהר אבא יסד ברתא והוא בחי׳ ארץ לגבי החכ׳ כי המל׳ מקבלת ממוחין ומדות כו׳. ושם איש אלימלך הוא בחי׳ יו״ד של שם הוי׳ בחי׳ חכמה כנ״ל, ושם אשתו נעמי הוא בינה שהוא שם של הוי׳ ע״ש הפסוק לחזות בנועם ה׳ ולבקר בהיכלו כי חו״ב נק׳ נקודה בהיכלא כידוע שהתגלות עתיק הוא בבינה והוא בחינת התרחבות והתפשטות השגה, ושני בניה מחלון וכליון מחלון הוא וא״ו של שם הוי׳ בחי׳ רחמים כנ״ל והוא בחי׳ חסד, כליון הוא בחי׳ גבורות (וזלעו״ז עשה אלקים בקליפה הם מחלה וכליה מלשון מחלה וכליון מלשון כליה כמ״ש במ״א). וימת אלימלך איש נעמי כי הנה באמת אם היה התגלות החכמה במל׳ בלי הפסק לא הי׳ העולמות בי״ע יוכל לקבל כי החכמה הוא כח מ״ה בחי׳ ביטול בעצם ועיקר התגלות אור א״ס הוא בחכמה דוקא ואיך יהי׳ נמשך ממנו בחי׳ עלמא דפרודא לכן כתיב וימת אלימלך פי׳ שהי׳ בחי׳ הסתלקות החכמה שלא יאיר בתוקף וחוזק ההתגלות כ״כ כמ״ש בזהר על מיתת ז׳ מלכין דתהו מאן דנפיל מדרגיה כתיב בי׳ מיתה וכ״ז הוא כדי שיהי׳ קיום לעולמות ונשאר בחי׳ בינה בלא התגלות החכמה והיינו ההתבוננות והמדות שנולדו מן ההתבוננות אינם בחוזק והתגלות תמיד אלא המדות המושרשים בטבע כל איש ישראל אשר המה ירושה לנו מאבותינו. ויקחו להם נשים מואביות שם האחת ערפה ושם השנית רות, רות הוא מל׳ דקדושה וערפה היינו בחי׳ עורף ואחורים של בחי׳ המל׳ והיינו לבוש נוגה המסתיר על אור המל׳ כמ״ש במ״א, אך הנה מאחר שלא הי׳ התגלות החכמה ימותו לכן כתיב וימותו גם שניהם מחלון וכליון שנסתלקו ונפלו ממדריגתם וזהו ותשאר האשה שהיא בינה מאישה שהוא חכמה ומשני ילדיה הם בחי׳ ז״א כנ״ל, ותקם היא וכלותיה ותשב משדי מואב כי שמעה בשדי מואב כי פקד ה׳ את עמו לתת להם לחם דהיינו שיצא הבינה לשדי מואב שהוא בחי׳ תחתית המדריגה של חכמה שכדי שיומשך חכמה לבינה צריכה חכמה להתצמצם ולהעלים א״ע עד מאד וגם יצאת ממקומה שהיא צריכה להמשיך אור לקיום המדות שהם ו׳ קצוות שיעורים וגבולים ומעתה שאינה מאיר בה בחי׳ החכמה בהתגלות אין ביכולתה להמשיך אור להמדות שיהי׳ להם חיזוק וקיום תמיד. ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ יהודה דהיינו בחי׳ ביטול פנימי׳ המל׳ ושרשה הוא בחי׳ רצונו הקדום רצון הפשוט של אנא אמלוך שהוא בחי׳ הביטול בתכלית והיינו בחי׳ יהודה אותיות הודי׳ שהוא בחי׳ הודי׳ וביטול בעצם בעצמו׳ אור א״ס ומה שנק׳ ארץ הוא ע״ש הפעולה שהוא שרש המל׳ תתאה וגם שבחי׳ רצון למלוכה הוא בחי׳ תחתית המדריגה וארץ לגבי עצמו׳ א״ס הפשוט בתכלית הפשיטות לא שייך שם בחי׳ רצון כלל אך הנה לפי שברצונה של בינה להכלל במקור חוצבה שהוא בחי׳ רצון הקדום הנ״ל, לכן אעפ״י שברצונה היה ששניהם יתגירו היינו שיעלו עמה יחד אך לפי

שצריכים תחלה להפריד א"ע מלבושי נוגה ולהתברר אמרה להם שובנה בנותי כי זקנתי מהיות לאיש פי' איש נק' המדות כמ"ש במ"א ויתבאר זאת יותר עפ"י העבודה היינו שאין ביכולת להתבונן באלקות ית' כ"כ להיות נולד מזה התפעלות המדות אהוי"ר מצד כי זקנתי, פי' שהוא בקטנות המוחין אעפ"י שארז"ל זקן זה שקנה חכמה מ"מ יש זקן שמצד רוב זקנותו הוא בקטנות המוחין מאד וגם אם הייתי לאיש הלהן תשברנה עד אשר יגדלו פי' הלא הם מבחי' קטנות המוחין לא יוכל להתקיים כדי להעלותה מחומריות וגסות היש. ותשק ערפה לחמותה שהוא בחי' עורף ואחוריים אבל לא יחוד וזיווג בעצם להעלותה לשרשה אבל רות שהוא בחי' המל' דבקה בה. ותאמר אל תפגעי בי אפילו אם יומשך לך הארה בקטנות המוחין אלך גם אני מצד שמ"מ יומשך לה אור אלא שהוא בבחי' קטנות המוחין, ובאשר תליני אלין זאת היא רבותא יותר והיינו אעפ"י שאם יהי' בבחי' בינה לילה בחי' חשך והסתר בלי שום התגלות אור אלין גם אני שם רק המות יפריד ביני ובינך כי הנה נתבאר במ"א איך עולמות בי"ע שהם עלמא דפרודא נק' מות לזאת אמרה כ"א המות פי' לאחר שיקבל האור ותתצטרך המל' להמשיך אור לעלמא דפרודא אזי יפריד ביני ובינך כי עיקר ההתגלות למטה אין יכול להיות אלא ע"י מל' בלבד דוקא לכן אמרה המות יפריד ביני ובינך, ותלכנה שתיהם כפי' בת"ז (תיקון ל"א) שתי ההין אימא וברתא כחדא אזלין ה' עילאה אימא שהיא בינה וה' תתאה מל' שהיא ברתא כנ"ל, עד בואינה בית לחם ותהום כל העיר ותאמרנה הזאת נעמי פי' זאת נק' מדת מל' כמ"ש במ"א ע"פ בזאת יבא אהרן כו' ומ"ש בתוס' ה' הזאת היינו שאם מאיר בחי' ה' בחי' בינה אז המל' נק' ג"כ בשם נעמי נועם מי שמשגת נועם ואור ויחוד ה' ותאמר כו' אל תקראנה לי נעמי קראנה לי מרה כי המר לי שדי יובן ע"ד העבודה ע"פ מ"ש במ"א ע"פ בחצי הלילה כי ביאר שכתיב הטבת חסדך כו' לבלתי לכת כו' אם דל ואם עשיר שיש ב' מיני התבוננות הא' התבוננות בחי' עשיר איך שהוא ממלא וסובב כל עלמין כו' והב' בחי' דל במרירות על ריחוקו מאור פני מלך הוי' בתכלית וגם כאן הוא האופן אל תקראנה לי נעמי כי אין האור החכמה בהתגלות רק קראן לי מרה כי המר לי שדי היינו בחי' התבוננות הנ"ל בבחי' דל וזהו המר לשון מרירות על ריחוקו כו' שדי הוא בחי' שדיים ויניקה שמורה על בחי' קטנות המוחין, והמה באו בית לחם בתחלת קציר שעורים שעורים הם בחי' שיעורים וגבולים המצמצמים ומגבילים את האור והמה בחי' המדות שצריכים לבררם בשרשם ולקץ ולהפריד היש מהם שלא יחשיכו על אור הוי' ב"ה. ולנעמי מודע לאישה כו' ושמו בועז כי הנה שכל בחי' גאולה ועלי' צ"ל ע"י הדעת שהוא המקשר שמתקשר תחתון בעליון ולכן גם כאן בעליות המל' צ"ל ע"י הדעת דוקא ולכן כתיב מודע לאישה שהוא לשון דעת שהוא המקשר כנ"ל, ממשפחת אלימלך היינו בחי' כתר שכתר כלולים בו כל האורות שאפי' חכמה שנק' אלימלך מקבל ממנו וע"י דעת יהי' עלי' למלכות כמו שהי' ביצ"מ הגאולה ע"י משה שהוא יסוד אבא שבו נתלבש בחי' הדעת עליון וגם בועז הוא יסוד אבא ושמו מוכיח עליו שהוא בו עוז כמשי"ת במ"א. ותלקט

אחרי הקוצרים פי' קוצרים היינו בחי' מחצדי חקלא המבררים את השיעורים וגבולים להעלותם לשרשם ואחר הקוצרים היינו היש והגשם ביותר שלא התחילו הקוצרים לבררו מצד גודל חומר הגסות והישות בבחי' אחוריים בירה רות כדי שאח"כ יבררו אותם המחצדי הנ"ל בירור שני. והנה בועז בא מבית לחם בחי' פנימית ויאמר לקוצרים שהם המדות הנ"ל ה' עמכם שיומשך לכם הוי' כמו שהוא בעצם ויאמרו יברכך ה' פי' הוי' יומשך לבועז שהוא בחי' הדעת ועל ידו יומשך הוי' בפנימי' בבחי' המדות. ויאמר לנערו הנצב על הקוצרים. נער הוא בחי' דעת תחתון הנצב על הקוצרים היינו ע"י המדות שמקשרים ומחברים (שע"י מתעוררים תמיד בדחילו ורחימו בלי הפסק) למי הנערה הזאת פי' זאת שהוא המל' נערה מלשון התעוררות שנתעוררה לקבל השפע עם בינה שנק' מי. ויען הנער נערה מואביה היא השבה משדי מואב מואב המקור הוא אב שהוא החכ' (אבא יסד ברתא) כמבואר במ"א. אך עתה נתחברה עם בינה אולי ע"י תוכל להתברר מכח היש שלה ותקבל האור ויאמר כו' וכה תדבקין עם נערותי הן בחינת המדות שע"י יאיר לך הדעת הלא צויתי כו' לבלתי נגעך והטעם צריך להתגלות המל' כמו שהוא מצד שרשה ובעבודת הוי' הוא ענין ובחי' נקודת הלב שלמעלה מן הטעם ודעת וצריך שלא יהי' בזה שום הרגשה עצמו כלל ולא להחזיק טיבותא לנפשי' כי אם להכלל ולהבטל לבחי' א"ס ב"ה בעצמותו ית' ממש ובגילוי העבודה הזאת להיות ע"י בחי' בועז שהוא יסוד אבא ובחי' הדעת עליון כנ"ל בחי' התקשרות. והלכת אל הכלים שיתברר את כח הכלים שיש בהם איזה בחי' החומר והיש ושתית מאשר ישאבון הנערים הנה נערים נק' בחי' נצח והוד כמ"ש במ"א אשר הם מקבלים ממקורם ע"י בחי' הדעת עליון ויאמר לה כו' גשי הלום היינו בחי' עליות כו' ועתה הלא בועז מודעתנו הנה זורה את גורן השעורים זורה למעלה מקוצר שהוא להפרד ולנתק א"ע מהיש אבל לא שיתברר היש אבל זורה הוא בירור היש בעצם. וזאת עשי ורחצת הוא לסור מדרך היש ולבררו. והוא ע"י מארז"ל הרוצה להתפלל יפנה שהוא לשון פונה מדברים גשמיים מחומר היש) (ורחצת היינו בירור המדות) ואח"כ וסכת כי אחר שנתבררה אזי וסכת שהוא מסיכה בשמן שמן נק' נהורא דחכמה כמ"ש במ"א והיינו בחי' המשכות החכמה ושמת שמלותיך הוא בחי' אור מקיף שבא אחר הבירור ויהי בשכבו וגלית מרגלותיו פירוש שתתקשר בבחי' היסוד מעלה עד הכתר ועי"ז תוכל להתעלות למעלה מעלה עד א"ס. ויגיד לך אשר תעשה יגיד הוא בחי' המשכה כמ"ש הגידה לי שאהבה נפשי והיינו שע"י בחי' יסוד יומשך לך אור אחדות פשוט בבחי' עשי'. הטבת חסדך האחרון מן הראשון זה נתבאר במ"א בב' פירושים בתיבת הטבת וא' הוא עפמ"ש אני ראשון ואני אחרון שיהי' עלייתה במקום שכולם נכללים יחד (הוא עתיקא הוא ז"א) כמ"ש במ"א. לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר כי יש ב' בחי' במדות מדות המשפיע הן בבחי' מקיף וחיזוק ההתפעלות ונק' בחי' עשירים לגבי בחי' המדות שבהמקבל לכן צריך להיות גילוי האור ואתה רצונך להכלל בעצמות הדעת שעולה עד הכתר ששם בחי' אני ראשון ואני אחרון. ויאמר הבי המטפחת אשר עליך

פירוש המטפחת הוא בחי' מקיף כמו לבוש שמתעטף בו מראשו ועל רגלו בשוה ואחזי בה שיאיר בך בפנימי'. וימד שש שעורים זהו ענין תורה ומצות שענינם הוא בחי' שיעורים וגבולים כידוע למשל סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים כו' אתרוג שיעורו כביצה תפילין אצבעי' על אצבעי' והכל נמשך ע"י ו"ק, ויבוא העיר היינו התפשטות המלכות בריבוי אור הנק' רות כנ"ל ועיקר התגלות רות שהוא מלכותו ית' הוא בשבועות בזמן מ"ת כנ"ל, כמ"ש בזהר שרות אותיות תור וה"א הנוספת מורה כשהאיר בה בחי' בינה שהוא ה' עילאה שהם אותיות תורה (וכמ"ש בזוה"ק תיקון תלתין וחד) ולכן קורין מגילת רות בשבועות וד"ל.

איכה

איכה * ישבה בדד העיר היינו מלכות, ע״ד הידוע * בפי׳ גדול הוי׳ כו׳ בעיר בחי׳ אותיות ומקבלת מכל הע״ס ומיוחדת עמהן, ובגלות ואני בתוך הגולה, ישבה בדד ע״ד מ״ש במצורע בדד ישב כו׳ וליכא היחוד. וזהו כי איננו כו׳. היתה כאלמנה, וגם ליכא עליות הנשמות להתכלל בתוך המל׳, ע״ד חדשים לבקרים. רבתי בגוים, שולטת על ע״ש. שרתי במדינות, היינו בי״ע. היתה למס. גם בדד שבהיפוך ותלכנה שתיהן, שתי ההי״ן, ע׳ באוה״מ ברות (הג״ה לענ״ד י״ל ע״ד שהקללות יהפכו לברכות, א״כ י״ל ג״כ איכה לעליות. וכן מצינו ג״כ לרז״ל פ״ג דאבות מ״ב בפי׳ ישב בדד וידום כו׳. והענין כמ״ש ע״פ ימצאהו בארץ מדבר כו׳ ישאהו על אברתו ה׳ בדד ינחנו כו׳ דקאי על הגלות ואני בתוך הגולה, והיינו בארץ מדבר כו׳. והנה כתי׳ צמאה לך נפשי בארץ צי׳ דוקא כי זהו בחי׳ תשובה, ועי״ז ישאהו על אברתו למעלה מבחי׳ רמ״ח אברים דמלכא, כי במקום שבע״ת עומדים כו׳, היא בחי׳ רעדכ״ר שלמעלה מבחי׳ הרצון המתלבש ברמ״ח אברים רמ״ח מצות עשה. ועל זה נאמר ה׳ בדד ינחנו, פי׳ הוי׳ מורה אבחי׳ השתל׳, יו״ד צמצום כו׳. אבל בחי׳ כי הוא לבדו הוא בחי׳ בדד למעלה מבחי׳ מרום וקדוש (ע׳ בסידור ע״פ הללוהו במרומים כו׳). וע׳ בביאור יונתי חקת תקס״ד מענין ג״ר דעתיק * שהוא אינו מתלבש כלל. ועד״ז י״ל בדד כו׳. וזהו בחי׳ בע״ת כו׳ ולהגיע לבחי׳ זו הוא ע״י תשובה. וזהו בחי׳ בדד כפשוטו שעי״ז ויצעקו. ועי״ז יתעלו לבחי׳ בדד ינחנו. וזהו התמי׳ איך העיר רבתי עם בחי׳ אותיות ואין מלך בלא עם לשון עוממות, יש ודבר נפרד כו׳ (וגם י״ל רבתי בדיעות כו׳, ריבוי הדיעות ע״ד כי א״ל דעות שמלמטה למעלה אומר יש מאין כו׳, משא״כ מלמעלה למטה. וזהו רבתי עם עוממות מאין ליש כו׳). ועי׳ ביאור ע״פ ויקהל * משה דתקס״ז, מענין דעת המתפשט כו׳, יגיעו לבחי׳ בדד ינחנו שלמע׳ משם הוי׳ כו׳. והיינו ג״כ פי׳ היתה כאלמנה ע״ד ב״ן יתעלה למע׳ ממ״ה וא״כ לאו איהי מאנא לגבי׳ כו׳. רבתי בגוים כו׳ מל׳ מקור בי״ע אלף אלפים גדוד אחד כו׳, היתה למס בהתעלותה למע׳ בא״ס היא בבחי׳ ביטול כנודע בזהר בלק ע״פ המלאך הגואל מלאך שליח ביטול גבוה ממלך, וכן נגד שמא להיות מלכות כל עולמים אבד שמא, משא״כ עד שלא נברה״ע שהי׳ שמו כלול בהוא זהו למס ה״ז גבוה יותר מבחי׳ המשכת השם למטה כו׳. ועמ״ש בפי׳ וכל * אשר תתן לי עשר אעשרנו לך כו׳. בדד גימט׳ עשר י״ל עשר ספירות הגנוזות.

---

*) ההערות בשולי הגליון לאיכה הם מכ״ק אדמו״ר שליט״א.

ע״ד הידוע: ראה תו״א וארא נו, ב. ובכ״מ.

תקס״ד מענין ג״ר דעתיק: בביכל אחד כתוב תקמ״ה. ונ״ל יותר כמוש״כ בכמה כת״י ונדפס בפנים — תקס״ד. — בענין ג״ר דעתיק, ראה לקו״ת ויקרא י, ג. דברים כא, ב. שה״ש י, ב. שם מו, ב. ובכ״מ.

ע״פ ויקהל: ראה ג״כ ד״ה ויקהל הנדפס בתורה אור.

בפי׳ וכל: ראה תו״א ויצא כב, ד.

ועי' בע"ח* בספיקות הצחצחות ג"כ הסימן בדד, בלק"א מהה"מ נ"ע דכ"א פי' בדד ב' דלתי"ן. ועמ"ש במ"א* דוד ב' דלתי"ן וי"ו וי"ל עליות המל' דאצי' במל' דא"ס, עכ"ה).

ב) **בכה** תבכה על בחי' לילה, כי כד קבילת דכר נק' לילה בה"א (וי"ל ע"ד נפשי אויתיך בלילה, דאף בבחי' לילה מ"מ איתיך. עי' ע"פ הגידה לי. וענין קבילת דכר ע' בלקו"ת בד"ה לריח שמניך הראשון וע"ש ענין עד דלא קבילת שאז נק' נער וליל ולכן בכה תבכה. גם י"ל בכה כו' היפך רננא ברמשא*). ודמעתה על לחי' דמעות הם דינים (נגד נאוו לחייך בתורים קישוטי כלה). אין לה מנחם מכל אוהבי', שהם ו"ק (גם י"ל דבחי' כל הוא אוהבי' כנודע בענין כי כל בשמים ובארץ, וע"פ מכל* מלמדי כו', ובגלות שנתרחקה מבחינה זו אין לה תנחומין כלל, בסוד מים רבים לא יוכלו לכבות כו'). כל רעי', חו"ב תרין ריעין. בגדו בה (ע"ד ונהר יחרב ויבש כו' בבית ראשון כו'). (ולשבח י"ל בכה תבכה, כי לע"ל בבכי יבואו. עמ"ש ע"פ ויבכו* דגבי עשו ויעקב, שהבכי' מעוצם הגילוי, והיינו אפילו בלילה כי לעת ערב יהי' אור בחי' לילה הזה גלוי, ולילה כיום יאיר כחשיכא כאורה, וזהו ודמעתה על כו' בחי' תורים. אין לה מנחם, ע"ד מאין יבא עזרי, שבחי' אין הוא מנחם לה בסוד אני ראשון ואני אחרון, לכן כל רעי' בגדו בה, שעלי' שלה למע' מחו"ב עד שהן יבגדו בה נגד מדרגתה, ולכן היו לה כו', ואת והב בסופה. עמ"ש במ"א בפי' מאת* ה' היתה זאת בחי' נוק' אבל היא נפלאת בעינינו, שעליות המל' בכתר שנק' פלא שמופלא גם מבחי' חכ' הנק' עין, וז"ש מקדם לעין כו' וכן י"ל ג"כ בגדו כו' ע"ד מים חיים יצאו מירושלים חציים אל הים הקדמוני כו', נמצא הן בגדו ע"ד הנהרות המכזבים כו', ומקבלים המים החיים ממנה כו').

ג) **גלתה** יהודה מעוני, משני המדרי' שבה, הא' בחי' עוני בחי' דלי"ת*, הב' בחי' עושר הנק' עבודה רבה וזהו בחי' ה"א והיינו משום שישבה בגוים בין הע"ש ועכ"ז לא מצאה מנוח ביניהם כי הנפש חלק אלוקה ממעל. כל רודפי' שהן בחי' תא הרצים* השיגוה בין המצרים (וי"ל ע"ד על צוארינו נרדפנו והצואר מיצר הגרון המפסיק בין מוח ללב). וי"ל מעוני בחי' אתכפיא כמ"ש במ"א בפי' לחם עוני*, וכל המקיים את התורה מעוני סופה כו', ועי'

ועי' בע"ח: ראה שם שער עתיק פ"ד.

ועמ"ש במ"א: אולי הכוונה להביאור דד"ה מחר חודש הנדפס באור התורה (יז, א).

רננא ברמשא: זח"א רכט, ב. נתבאר בתו"א מקץ לז, א. בשערי אורה שם. ובכ"מ.

וע"פ מכל: ראה לקו"ת עקב טו, ב.

ע"פ ויבכו: אולי הכוונה למ"ש בתו"א וישלח כו, א.

בפי' מאת: ראה לקו"ת שמע"צ פה, ג והוא באו"א קצת.

בחי' דל"ת . . . ה"א: ראה בזה אוה"ת ס"פ לך. ד"ה היושבת בגנים השי"ת (קונטרס עד) ובמקומות שנסמנו שם.

תא הרצים: ראה קהלת יעקב בערכו. בשני כת"י נמצא: ת"א הרצים. וצ"ע.

בפי' לחם עוני: ראה לקו"ת במדבר ה, ד.

בפי' והדל * לא ימעיט מעשר כו' (ולשבח י"ל גלתה ל' גילוי, שהגילוי דבחי' יהודה דלע"ל יהי' יהודה למעלה מיוסף, וזהו נמשך לו מעוצם האתכפיא שבגלות ומרוב עבודה, והיינו לפי שישבה בגוים, כי צדקה עשה הקב"ה שפיזרן כו' ועי"ז ויצעקו בצר להם, וכמו"כ נמשך מלמע' מן המיצר העליון דלית מח' תפיסא בי'. וזהו כל רודפי' בחי' אמרו אליו כל תשא עון * שהוא הרודף כמ"ש טוב וחסד ירדפוני ויותר משהעגל רוצה כו'. והשיגוה דוקא בבחי' בין המצרים כי אילה זו רחמה צר וע"כ חביבה כו', ומה שרחמה צר היינו הפי' ע"י שמתבונן איך שכל העולמות רק טפה א' כו' ולכן נמשך עי"ז מבחי' מן המיצר כו' דלית מח' תפיסא בי', והיינו בין המצרים ב' בחי' מצרים כו').

ד) **דרכי** ציון אבילות (ע' ע"פ ודרך חיים תוכחת מוסר חנוכה *) הם ל"ב נתיבות הנמשכות מחכמה עילאה ע"י היסוד למל' (עי' בענין כי על כל כבוד חופה ובפי' מכה"כ קרח תקס"ב) הם אבילות שבגלות אין נמשכים למל' כמו אבל שאסור בתשמיש (ובפרט אבל הסתלקות אור אבא, ועי' בבאה"ז ויחי גורן האטד). וזהו מבלי באי מועד, שאין נמשכים למל' הנק' מועד (כי הוא מקור הזמן מלך מלך וימלוך, עמ"ש הזהר ויחי רל"ט א', ועי' עוד בפי' מועד בענין להקריב לי במועדו). א"נ מבלי באי מועד עולי רגלים יראה כל זכורך גורם להיות דרכי ציון הנ"ל דוכרא אבילות כו' ח"ו. א"נ דרכי ציון ב' נקבים הנמשכים מיסוד כו' (עמ"ש בזהר ויגש ההיא ודאי). כי שערי' נו"ן שערי בינה שיש במל' מסטרא דיובלא (עי' סידור במזמור לתודה פי' באו שעריו כו'). שוממין, כענין המשים שלום בבית בטל (וי"ל כי נודע בשערים בעלה לכל חד וחד לפום שיעורא דילי' אבל בגלות כל שערי', כל גימט' נו"ן שע"ב). שוממין ג"כ ל' שממית בידים תתפש. כהני' נאנחים (י"ל כי הכהן משרת למל' כנז' בזהר ר"פ יתרון בענין מלך וכהן וא"כ בגלות המל' ממילא כהני' נאנחים). בתולותי' בחי' ז' נערות. נוגות, כי בזמן שיש היחוד הן נכללות ג"כ במל' ומקבלים הארה (עי' בפנים ועמ"ש אצלינו * בביאור ע"פ ועלמות אין מספר בפי' בתולות אחרי' כו' מובאות כו'). משא"כ עתה נוגות והיא מר לה שאינה רוצה לטעום אפילו מהשפעה הקבועה המגיע אלי' (ולכאורה י"ל מענין אשכלות מרורות שי"ל שהמל' טועמת מר בגלות עי' בזהר גבי כורסי' * דשביבין דינור וזהו העבודה להפוך ממרירו למיתקא). (ולשבח י"ל פי' שערי' שוממין ע"ד א"ת שמות אלא שמות כו' בחי' חד חרוב כו', ודרכי ציון כו', כי יהי' מנוחה למעלה מבחי' דרך כו'. והיא מר לה שמקבלת שמן המור או שגימט' מר שהוא ב"פ ק"כ צירופי אלקים, עי' לק"ת * ס"פ בשלח. נמתקו מלהיות מר לה).

בפי' והדל: מצות מחצית השקל — בסהמ"צ להצ"צ.

כל תשא עון: ראה לקו"ת דרושים לש"ש בסופם.

חנוכה: הפי' שמדובר בו ע"ד חנוכה, או שנאמר בחנוכה.

בפנים ועמ"ש אצלנו: אולי הכוונה לדרושי לקו"ת שה"ש ע"פ זה. עיי"ש מג, א.

גבי כורסי': זח"ב ריא, ב. זח"ג טז, ב. קל, א.

עי' לק"ת: להאריז"ל.

ה) **היו** צרי' לראש הקלי' התחתוני' נעשה לראש. אויבי' שלו, נעשה שלוה ביניהם, והיינו על רוב פשעי' יכול על מגן * שהוא אלקי' רק מפני שלא (עי' זח"ג דע"ד סע"א) אקדימ' קוסטא לבנהא כו'. עוללי' *, מט"ט וסנדל. הלכו כו' (וי"ל כי בקליפות אין נוהג בחי' נעוץ סופן כו'. עי' סידור ע"פ מעודד ענוים משפיל רשעים. רק אעפי"כ כל המיצר כו' נעשה ראש אף שהוא תחתון. וענין אויבי' שלו הגם שנק' מדין פירוד כו', אך לא נתמלאה צור כו' לכן נמשך להם מבחי' שלוה. וענין שלוה ממקום גבוה כענין מו"ס דשכיך ושקיט *. ועי' אגה"ק ע"פ ועבודת הצדקה השקט. גם שליו שומן * חכ'. וע' זהר ר"פ שמיני ע"פ והוא ישקוט וכו', הוגה היפך בחי' הגי * שומר הנשים. עוללי', וזהו * דלע"ל ונערים ממשתה נגינתם שיתעלו כו'.

ו) **ויצא** מבת ציון, מבחי' יסוד דנוק' הנק' בת ציון. כל הדרה, היינו יסוד דדוכרא (שנק' הדר כמו יוסף יפ"ת). הי' שרי' כאילים (י"ל עדמ"ש בפי' כאיל * תערוג כו' לקבל תענוג עליון הנמשך מערוגת הבושם, הרי איל מלומד בתענוג וזהו כנ"י. ובגלות בביטול היחוד לא די שאבדו התענוג המורגל כי אם גם לא מצאה מרעה מזון המוכרח כו'). וילכו בלא כח לפי שלא המשיכו אמן יהא שמי' רבא בכל כחם כו' (עדמ"ש ע"פ ע"כ יאמרו המושלים באו חשבון).

ז) **זכרה** היינו לשון השפעה על דרך שפי' בזהר ר"פ במדבר ה' זכרנו, והיינו ג"כ ושם כו' לא תזכירו. והשפיעה לימי עני' ומרודה שהם הקליפות. ומה השפיעה להם כל מחמדי' שקבלה מימי קדם המדות עליונות ומחמת זה ח"ו בנפול כו', וכ"ז כי אין עוזר לה, שכל המדות עליונות הסכימו למדה"ד. ראוה צרים שחקו על משבתי' והשבתת היחוד. א"נ שזכרה עתה בימי עני' כו', כל מה שהי' לה בשלותה שקיבלה מימי קדם שהם מתיקוני דא"א מראוה צרים. משא"כ בימי שלותה שקיבלה מימי קדם אזדריקת לעילא * כו' במקום המשומר כו' (וי"ל זכרה כי ע"ד אשר אתם זונים אחריהם כשנעשה בחי' נוק' לגבי תענוגים גשמים הנשפעים מע"ש א"כ עשתה אותן

יכול על מגן: לשון המדרש רבה כאן. ומש"כ „שהוא אלקים" — אולי מרמז למה ששם אלקים נקרא מגן. ופי': יכול שהחמירו עליהם במדת הדין (ועיין עד"ז בפי' מהרז"ו) — ובזה יומתק מה שמסיים בכתוב כי הוי' הוגה על רוב פשעי'.

עוללי' . . . הלכו כו': לכאורה כ"ז צ"ל בסוף הפסקא.

דשכיך ושקיט: ראה זח"ג קכח, ב.

שליו שומן: ראה לקו"ת בהעלותך לב, א.

והוא ישקוט וכו': לכאורה כאן הוא סיום מאמר המוסגר, וע"כ צ"ל: וכו').

בחי' הגי: ראה תורה אור בסופו.

עוללי', וזהו: הלשון צע"ק. ואולי נשמטו כאן איזה תיבות. — ומש"כ דלע"ל ונערים כו', ראה לקו"ת צו ט, ג.

בפי' כאיל . . . מערוגת הבושם: ראה זח"ג סז, ב.

אזדריקת לעילא: ראה פרדס שער הטעמים בתחלתו. זח"א כד, א. ת"ז תי' כא (סא, ב).

לזכרים, ועי"ז נמשך להם כל מחמודי', והיינו בנפול עמה בתאוות גשמיים שע"י גורמים כן למע' כו').

ח) **חטא** חטאה ירושלים, על דלא אקדימת קיסטא כו'. ע"כ לנדה היתה סוד ה' תתאה. כל מכבדי', ע"ד בהיכלו כולו אומר כבוד, המשכת המקיפים או ל"ב נתיבות חכ'. הזילוה, מטעם הנ"ל, סוד ה' כו' ולא נמשך לה כבוד עליון הנ"ל. בשגם כי ראו כו'. גם היא, המל' דאצי' אע"פ דעלה נא' וכבודי לאחר לא אתן, עכ"ז, ותשב אחור, היינו שמקבלת רק מאחוריים דז"א.

ט) **טומאתה** בשולי', ע"ד נחש כרוך בעקבו. וגם י"ל דשולי' נק' רק מל' דבריאה. ולא זכרה אחריתה מה שיוכל להיות כשלא תקדים קיסטא כו'. ועי"ז ותרד פלאים, סוד רגלי' דצלם נ"נ. כי הגדיל אויב, שנעשה בו קומת ע"ס בסוד אמלאה החרבה.

יו"ד) **ידו** פרש צר. הס"מ בהיכלות עליונות גם נגד היכל קה"ק הנק' כל מחמדי' (כי היא בחי' מטה כמ"ש בכוונות השכיבנו כו'), ושתקה מחמת שראתה שניתן רשות לע"ש ליכנוס כנגד רקיע דא"י * כו', ועי' בסידור האריז"ל עפמ"ש מפני היד שנשתלחה כו'.

יא) **כל** עמה, היינו הנשמות אשר בקרבה בסוד העיבור וגם בי"ע. מבקשים לחם, היינו סוד ההשפעה הנשפעת מלמעלה (שבהיותם בעיבור אוכל ממה שאמו אוכלת. עי' אגה"ק ד"ה איהו וחיוהי מזה, משא"כ עתה בגלות שאין נמשך לה מלמע' כ"כ). נתנו כל מחמדיהם, שהי' רוצים להשפיע למטה משום יותר ממה שהעגל רוצה כו' (או מטעם שעי"ז נמשך בהם תוס' אור כי נעוץ סופן כו'. עי' בסידור אחר עלינו ד"ה ביאור למ"ש בלק"א פנ"ג). ועכשיו עזבו זה וחזרו להתקשר כ"א בעילתו כדי להשיב אוכל לשאוב שפע לקיום עצמם עכ"פ. וזהו הייתי זוללה, שה"ז כמו בחי' לגרמי' הב הב, שלכך עפר מדבר פסול לכיסוי להיותו בלתי מצמיח, כי מדת הקדושה להשפיע כו' ועמ"ש במ"א בפי' ומשביע לכל חי רצון, ענין השביעה שהיא היפך התשוקה, והיינו ע"י המשכת מ"ד נמתקו גבורות דנוק' ונעשו כטבע החסדים להשפיע. וכמ"ש בזהר ר"פ תזריע בפי' תזריע וילדה זכר מיומא דאתעברת כו', משא"כ בגלות בהעדר היחוד הייתי זוללה מבחי' גבורות. עיני כל אליך ישברו כו', ועדיין לא קבילת בחי' אכלם כו'. א"נ י"ל עפמ"ש במ"א בפי' מאמר הזהר פ' אחרי כאיל תערוג כו' שיש צעקה על העדר התענוג וזהו תערוג כו', ויש על העדר המזון כמו שור גועה * על בלילו, וכן למעלה בחי' לחם הוא ההשפעה שבסוד שרש שא"א לחיות בלי זה וכמו כי חקי * לישראל לשון הטריפני לחם חוקי, ויש בחי' גילוי תוס' אור תענוג לנשמות, כמו קוב"ה אתי לאשתעשע עם הצדיקים בג"ע. ובגלות הי' רעב כ"כ מיעוט השפע ביותר עד שגם לחם

רקיע דא"י: ראה זח"ב רס, א. זח"א סא, א. ובכ"מ.

שור גועה: ע"ד לשון הכתוב איוב ו, ה.

כי חק: ראה לקו"ת נצבים נג, ד.

לא השיגו, ולכן נתנו כל מחמדיהם מה שנמשך בסוד תוס' (ולמטה כמו אבנים טובות ומרגליות שהם רק לתענוג), כדי להשיג אוכל כו'. או י"ל לבוש ובית מקיפים, ואין מהם יניקת חיצונים כ"כ, משא"כ מאור פנימי לחם שנמשך פסולת כו', ולכך הי' רעב ללחם, וע"כ נתנו מחמדיהם לבושים ושאר דברים באוכל כו'. ומה גם כי החכמה שהיא בחי' התורה מזון ולחם תחי' בעלי' המצות המקיפים כמ"ש במ"א*.

יב) **לוא** עליכם כל עוברי דרך. הנה עוברי דרך פי' בב' אופנים, הא' דקאי על עוברי בעמק הבכא בגיהנם, ונק' עוברי דרך על שהעבירו הדרך דרכי ה', וכענין עוברי רצונו שהעבירו על הרצון כו', ואומר שצער השכינה גדול מצערם, והטעם כי הם מעין דמעות ישתהו מהעדר השגתם בגעה"ת וכ"ש וק"ו הצער של שכינה מהעדר גילוי מהו"ע ממש, כמ"ש רחל מבכה כו' כמ"ש במ"א. או עוברי דרך צדיקים המתעלים מגעה"ת לגעה"ע דרך העמוד שאליהם אין מגיע הצער מהגלות כי אראלים צעקו חוצה, ומ"ש במסתרים תבכה נפשי עי' בלקוטי הש"ס להאריז"ל במס' חגיגה דהיינו בפנימי' גו"ה אבל למעלה הוא עוז וחדוה במקומו. וע"כ הביטו וראו כו'. ועמ"ש ע"פ כי ישרים* דרכי ה' שבזהר וישלח דקע"ה ע"ב שהוא המשכות אא"ס מהקו כו' ולכן נק' דרכי' דרכי נועם. ע' זהר ס"פ מקץ תענוג עליון, לכן עוברי דרך הנ"ל אין מגיע להם שום צער מהגלות. וזהו לוא בוא"ו ואל"ף, ע"ד כי הוא* עשנו ולוא אנחנו בוא"ו ואל"ף, וכן ולא נתכנו עלילות שהם ז"א וא"א שמשם השגתם והיא למעלה מבחי' שכינה מל' המתלבשת בבי"ע. ולזאת השתתפו בצער השכינה הביטו וראו כו'.

יג) **ממרום**, היינו מגבו' עליונה (ול"נ כי סיבת החורבן הוא משום דקוב"ה בגלותא סליק לעילא לעילא למהו"ע דשם אין אתדל"ת מגעת, כמ"ש במ"א ע"פ וארא כו'. וזהו ממרום שלח אש, ע"י עליותו לבחי' מרום וקדוש זה הי' הסיבה שנשלח אש כו'), שלח אש היינו דין חזק, בעצמותי, הם המלאכים המליצים ומעצמים* על עוונותיהם של ישראל (גם י"ל שנק' עצמות כי הם בחי' עצי שטים עומדים בחי' יראה, והיינו כמו העצמות שהן בחי' עומדים. עמ"ש ר"פ נשא*. עוד י"ל כי עצמותי פי' ברע"מ פ' שופטים גרמין בניין על מוחא דאיהו מיא שהיא בחי' מוחין דאבא ומחמת העוונות אשר אמרז"ל עוונותיו חקוקים על עצמותיו, לכן שלח אש בעצמותי הם היפך טעם שהיא בחי' מים). וירדנה, שירדה האש והדין למטה, משא"כ בשאר צרות צדיקים או הזכיות מעכבים שלא יומשך הדין למטה, (וע"ד מ"ש במיכה סי' א' כי ירד רע כו'). א"נ וירדנה קאי על שיבור העצמות כדפירש"י כי רק

כמ"ש במ"א: ראה לקו"ת בהעלותך לד, ג

ע"פ כי ישרים: בביאורי הזהר שם.

כי הוא: ראה תו"א בראשית יא, ד. שם שמות סח, ב.

ומעצמים: כנראה מלשון עוצם עיניו.

ר"פ נשא: כנראה הכוונה ללקו"ת עיי"ש כ, ד.

העוונות הם חקוקים על העצמות, אבל מ"מ העצמות קיימים, כמ"ש בביאור לרע"מ הנ"ל, ובגלות כתיב איכה ג' ד' שבר עצמותי. פרש רשת לרגלי, היא הקליפה, לרגלי נו"ה, שמחמת רשת זו לא תוכל לעלות. (עמ"ש במ"א בפי' והארץ הדום רגלי אם תשיב* משבת רגליך, שלהיות עליות הרגלים היא ע"י מצות ותורה שבע"פ שהן בחי' שרפרף ומגבי' נש"י הנק' רגל בנים אתם ברא כרעא דאבוה, משא"כ להיפך מחמת עוונות כתיב עון עקבי יסבני נחש כרוך על עקבו), ואי לזאת השיבני אחור, כי בעוד רגלי' יורדות, א"א לה לעלות הרמתה להתייחד כו'. נתנני שוממה, ע"ד שממית בידים תתפש כו', ולא נתמלאה צור כו', וממילא כל היום בחי' יסוד ז"א הנק' כל היא דוה, כי הצדיק אבד, כי ברכות לראש צדיק מחמת שמשפיע למטה למל'.

איכה ישבה. בסנהדרין דף ק"ד ע"א, מפני מה לקו ישראל באיכה מפני שעברו על שלשים ושש כריתות שבתורה. ענין כריתות (בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי) נכרתה הנפש משרשה כו', וע"ז אמר כי אבי ואמי עזבוני כו', ע"ש. והנה גם כל הל"ת פוגמים בי"ה שבנפש רק כעת שנכרת משרשו כו', ולכן עי"ז גרמו ח"ו למעלה שנתרחקה ה' תתאה ונפרדה למטה, כמ"ש ובפשעכם שולחה אמכם. וענין שלשים ושש כריתות יש להעיר ענין ל"ו כריתות מענין הוא עשנו ולא אנחנו הכתיב באל"ף והקרי בוא"ו, וכן ע"פ בכל צרתם לו צר וע"פ ולו נתכנו עלילות. וע' זהר ס"פ וירא דק"ב ע"ב שע"י לו בוא"ו מתחברים לבחי' הכתר שהוא לא באל"ף, וא"כ ע"י הפגם בבחי' זו מפריד בין לו בוא"ו שהוא ז"א לבחי' לא באלף שהוא ע"ק, אלא שהפגם רק באחיזות נשמתו, וכמ"ש בזהר וארא דכ"ו ע"ב ע"פ שחת לו לא בניו מומם. או י"ל ע"י הפגם בבחי' לו מסתלק הוא"ו לבחי' אל"ף ונמשך מזה אוי, כמ"ש בזח"ג פ' אחרי דף ע"ד סע"ב ודע"ה ע"א, ועמ"ש בפ' שלח ע"פ כי דבר ה' בזה הכרת תכרת כו', ומבואר שם בד"ה ביום השמע"צ לענין חיבי כריתות דמ"מ אף שאבי ואמי עזבוני, מ"מ וה' יאספני, וכמ"ש בד"ה שובה ישראל עד שהוא אור א"ס ב"ה עצמו שלמעלה מהחו"ב הנק' או"א, כמ"כ בציון נאמר השיבנו כו' חדש ימינו כקדם*.

בעמה"מ שער ט"ז פל"ג קמ"ב ד' דור המדבר שאמרו בשנאת ה' אותנו כו' גרמו לט"ב שנאמר איכה ישבה בדד העיר ר"ת איבה. וענין איכה זו שנאמרה בר"ת י"ל שנרמז ג"כ שבשנאת חנם שהי' בבית שני נחרב בהמ"ק כו', ע"י ואהבת לרעך כמוך גורם כמו"כ למעלה שנש"י נק' אחים

במ"א בפי' והארץ . . . אם תשיב: ראה לקו"ת לג' פרשיות ד"ה השמים כסאי.

ימינו כקדם: כנראה מדייק תיבת כקדם. ראה לעיל ע"פ זכרה ירושלים, ולקמן רד"ה זכור הוי'. לקו"ת דברים יח, ד. נא, ג. שם שה"ש יח, ד.

וריעים למקום, ועי"ז על כל פשעים תכסה אהבה, אכן ע"י שנאת חנם נאמר הי' ה' כאויב. ומ"מ ארז"ל אויב אין כתיב כאן אלא כאויב. וברבות פ' שלח ע"פ ותשא כל העדה ויתנו את קולם זש"ה נתנה עלי בקולה ע"כ שנאתיה כו', ירמי' י"ב. יעו"ש ס"פ שלח הקב"ה אומר אהבתי אתכם והם אומרים כו'.

בזח"ב תרומה קמ"ג ב' בזמנא דהאי ימינא אתהדרא לאחורא, היינו שהחסדים נסתלקו בבחי' העלם, עיין מק"מ כד"א השיב אחור ימינו, כדין כוס של ברכה אתיהיב בשמאלא כו', כדין איכה אי כה, וזהו היפך ממ"ש כה תברכו, וחסידיך יברכוכה, ואמרתם כה לחי, שעי"ז ואתה שלום וביתך שלום כו', משא"כ מבחי' שמאלו נמשכים הדינין ח"ו. והנה ענין כה תברכו בכמה תנאים בלה"ק בעמידה הכל כדי שיומשך הברכה מבחי' ורב חסד רק בסטרא דקדושה. עיין בסידור ע"פ וחסידיך יברכוכה יברכו כה. גם כה מבחי' קו המדה להיות כן דוקא שזהו כשר וזהו פסול, וע"ד כל הנביאים נתנבאו בכה. וגם כ"ה אתוון דיחודא דשמע ישראל, וכ"ז ע"י הימין, משא"כ מבחי' שמאל דוחה שמזה נמשך שממית בידים תתפש עי"ז אי כה כו'. בענין פי' אי עיין במ"כ ריש איכה שהוא כמו אוי ויש להעיר ממ"ש בזח"ג פ' אחרי דע"ד סע"ב גבי אוי, אלא דהכא חסר הוי"ו, מ"מ הענין שבחי' היו"ד שהוא המשפיע למדת מל' הנק' כה, נסתלק ועלה למעלה לבחי' אריך, וכדפי' בזהר פ' בשלח דנ"ה סע"ב בענין ואנגיד לי' לקבלי' כו' ובפי' הרמ"ז שם. גם י"ל פי' אי כה בקדושה עשר ולא אחד עשר, והיינו שבחי' עתיק אינו מן המנין ע"ס כי הוא חד ולא בחושבן, משא"כ לעו"ז הם * י"א כתרין, כמ"ש בפע"ח גבי לבונה דקטורת. והנה בעת החורבן ע"כ נסתלקו הע"ס מלהאיר בבי"ע, כי מבואר בד"ה אברהם לא ידענו, שע"ס דאצי' הם ממוצעים בין המאציל א"ס ב"ה לבחי' נבראים בי"ע כו', וכשהע"ס דאצי' מאירין לבי"ע אזי ודאי לא יכול שום צר ואויב לשלוט בירושלים, כי בבחי' זו נאמר יאר ה' פניו אליך, שישראל קבלו התורה דמחכמה נפקת והמצות שהם בבחי' המדות, אלא חורבן ביהמ"ק לא יכול להיות רק ע"י שנסתלק אור הע"ס לבחי' עצמותו ומהותו ית' ואזי אין העולמות תופסין מקום כלל, וכמבואר כ"ז בד"ה כי עמך מקור חיים, ובד"ה וארא אל אברהם, ובבה"ז פ' בלק על המאמר שחורה אני ונאוה בזהר דקצ"א ע"א שם, ולכן נאמר ע"ז אי שהוא בחי' שהע"ס המרומזי' באות יו"ד נסתלקו לבחי' האל"ף בחי' לפני אחד מה אתה סופר לבחי' חד ולא בחושבן כו'. ע"ד צור ילדך תשי יו"ד זעירא מורה על וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כגופא כו', וזהו שנשאר היו"ד זעירא משא"כ ועתה יגדל נא כח אד' יגדל יו"ד רבתי, כ"כ בתורת חיים ספ"ו דסנהדרין גבי קלני מראשי כו', ומזה נמשך שעו"כ מרקדין בהיכלו והוא שותק, ומרומז ג"כ בתיבת אי שניתן שליטה ח"ו לבחי' ושפחה כי תירש כו', שהיא ק"נ אשר שם יש י"א כתרין דמסאבותא, ועו"ז מקונן אי כה. וזהו אחד עשר יום מחורב דרך

כה לחי: ראה לקו"ת נצבים מז, ב.

לעו"ז הם י"א: ראה תו"א תולדות ד"ה ראה ריח. ובאוה"ת שם.

הר שעיר, כמ"ש ע"ז בספר פנים יפות, ועיין ברבות בפ' כי תשא, ויש איכה לשבח מה שאמר משה איכה אשא לבדי, וי"ל התחברות י"א יריעות עזים * לאהל על המשכן שהוא כ"ה אתוון דיחודא.

ישבה בדד. בסנהדרין שם, אמר רבא אמר ר' יוחנן אמר הקב"ה אני אמרתי וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב (דברים לג) שיושבין יחידים ואין מתייראים לא מן הנכרים ולא מן חיות רעות, עכשיו יהי' בדד מושבם. וברבות תצוה פל"ח עין יעקב אין עין אלא נבואה שנאמר ויעצם את עיניכם את הנביאים, ישעי' כ"ט. ולפ"ז עין יעקב י"ל שיהי' הנבואה מבחי' תפארת שהוא מדתו של יעקב והוא אספקלריא המאירה * המבריח מן הקצה אל הקצה, וע"ד עין בעין נראה את ה'. וזהו בדד, ע"ד המבואר בד"ה כנשר יעיר בפי' ה' בדד ינחנו, בחי' הוי' הוא בחי' צמצום והתפשטות והמשכה שהוא בחי' סדר המשכה והשתלשלות העולמות, משא"כ בדד הוא בחי' לבדו כמו קודם שנברא העולם. ופי' הוי' בדד ינחנו היינו כמ"ש יעקב * והי' הוי' לי לאלקים היינו התכללות וביטול באור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מבחי' שם הוי' עד שבחי' הוי' בבחי' הוי' אלקים תחשב, וזהו הוי' בדד ינחנו, שכמו שעכשיו שההמשכה משם הוי' הרי נמשך זה ע"י שם אלקים שזהו ענין כי הוי' הוא האלקים, כמו"כ כשיהי' שם הוי' בבחי' אלקים לגבי עצמות אור א"ס א"כ ההמשכה והגילוי מעצמות אור א"ס יהי' ע"י שם האלקים דאז דהיינו שם הוי' ולכן נאמר הוי' בדד ינחנו, וזהו בדד עין יעקב, היינו מה שאמר יעקב והי' הוי' לי לאלקים כנ"ל. גם פי' בדד ינחנו ע"ד עתידין צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש, פי' מובדל שיהיו המלאכים ממשיכים מהם בחי' קדוש, א"כ יהיו בבחי' בדד מובדל מוגדר השתלשלות העולמות. ובזהר פקודי דרנ"ח ע"א כדין וישכן ישראל בטח בדד בההוא עין יעקב, ופי' המק"מ עין יעקב היא המל' שהיא עין זעיר הנקרא יעקב, והיינו כמ"ש ע"פ יצרנהו כאישון עינו שעיקר הראי' בשחור שבעין והוא ענין מל' בירור שם ב"ן, וכמ"ש שחורה אני ונאוה כו', וע"י בירור שם ב"ן תתעלה למעלה משם מ"ה להיות בדד ינחנו כו', וברבות פ' בלק ע"פ הן עם לבדד ישכון וכשהוא משמחן משמחן לבדן כו', בת"ז תיקון ט"ו יעקב בגין דלא הוו בי' פסולת אתמר כו', וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב כו', ועמ"ש ע"פ המאמר וישב קפ"א בענין הנה ישכיל עבדי כו' מאד מסטרא דיעקב דמשם יובן ענין בדד עין יעקב. ועוד יש להעיר ממ"ש בענין ואתחנן ואראה את הארץ שההתגלות בבחי' ראי' דוקא, וכמ"ש ע"פ חכלילי עינים ובביאור ע"פ צאינה וראינה כו' בעטרה כו', וזהו בדד עין יעקב. והנה עכשיו להיפך ישבה בדד וארז"ל כמ"ש במצורע כל ימי אשר הנגע בו כו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, תזריע י"ג מ"ו, וטעון שילוח חוץ לג' מחנות, כדאי' בפסחים פרק אלו דברים דס"ז ע"א. ועיין מ"ש בבה"ז פ' חקת בענין עשיית הפרה מחוץ למחנה שהוא חוץ מעולם

יריעות עזים: ענינם ראה ביאוה"ז ס"פ פקודי.
אספקלריא המאירה: ראה תו"א לג, א. לקו"ת שה"ש כח, ב.
כמ"ש יעקב: ראה תו"א כב, ג.

התיקון. וברבות מצורע ס״פ י״ח, ב״ו נותן טירודא הקב״ה נותן טירודא שנאמר בדד ישב כו׳. ועיין ברבות נשא פ׳ ז׳, ובזהר ח״א פ׳ נח דס״ד ב׳, ה׳ למבול ישב כו׳, ישב בלחודוי דלא אתא עם דינא, כתיב הכא ישב וכתיב התם בדד ישב בלחודוי. וכ״ה בפ׳ פקודי דרכ״ז ע״ב באריכות. ובפ׳ נשא קמ״ג ב׳ בפי׳ מחוץ למחנה מושבו לבר מכל משריין דלעילא ותתא מסאבין אינון. וא״כ עד״ז ענין ישבה בדד שירדה למטה. ועיין בע״ח שער מיעוט הירח פ״ב. במאו״א אות ב׳ ס״ה כ׳ בדד נק׳ המלכות בהיותה נקודה זעירא יו״ד קטנה גימ׳ בבדד ע״כ. והיינו שגם בחינה זו נק׳ בדד ע׳ בע״ח שם בענין חורבן בית ראשון, וא״כ הפי׳ בדד מבחי׳ שם הוי׳ ודוגמת הוי׳ למבול ישב בלחודוי כך ישבה היא בלחודוי. אך בחורבן בית שני ירדה יותר והיינו כענין מחוץ למחנה כו׳. ושייכות דמיון ירושלים ח״ו למצורע משום שנאמר כנגע נראה לי בבית וארז״ל דקאי על ביהמ״ק. גם כמ״ש במד״ר ס״פ תזריע נגע צרעת זו אדום. א״נ כי מצורע הוא המוציא שם רע, שם הוא בחינת מלכות ושם רע הוא מלכות דקליפה בחינת שפחה כו׳, ומחמת חורבן בית המקדש, לא נתמלאה צור כו׳. ועיין מ״ש בביאור ע״פ כי ביום הזה יכפר בענין בגדי בד דכה״ג, וגם בחי׳ לעומת זה ענין בד דקליפה שזהו בחי׳ קין שהביא מפרי האדמה דהיינו זרע פשתן כדפרש״י, וכתב הרמ״ז פ׳ תצוה דקפ״א ע״ב שכל כוונת קין היתה לקרב הקליפה ולדחות הקדושה היפך סגולת הקרבן שהוא להקריב את המל׳ וקין כיוון לדחותה ולקרב חלילה הנכרית הנק׳ קץ הימים כוו, וי״ל זהו בד דקליפה שתהי׳ המל׳ לבדה ולא יהי׳ קירוב ויחוד, וזהו כמו שיש לבן* דקליפה בק״נ עתיק דקליפה, ויש לבן עליון כתר דקדושה, כמ״ש בד״ה עד הגל, וזהו ענין ב׳ בחי׳ בד, בקדושה זהו בחי׳ שלמעלה מבחי׳ יחוד דו״נ* כמו ואין אלקים עמדי, כמ״ש במד״ר ס״פ ואתחנן כל מה שבראית בראתי זוגות שמים וארץ כו׳, אבל כבודי יחיד ומיוחד, וכמ״ש ע״פ יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו כו׳ זהו ענין בדד ינחנו, וע׳ בתו״א פ׳ נח סד״ה מים רבים, ולעומת זה בקליפה בחי׳ שאין שם יחוד וחיבור כלל שארי בפרודא, וזהו ענין ב׳ בחי׳ בד. ועמ״ש ע״פ סדין עשתה ותמכור. ועד״ז יש לפרש גם כאן עפמ״ש ברבות בפתיחתא דאיכה סד״ה ר׳ יצחק פתח ולא אותי קראת יעקב נ״א ד׳ ראו מה גרמו לי כו׳ ולישב בדד ע״ש במ״כ וז״ל מאחר שהיא ישבה בדד מן הקב״ה כביכול הקב״ה גם הוא ישב בדד בלעדה וממנה, עכ״ל. וכמ״ש במא״א אות א׳ סעי׳ ג׳ בערך אבד נק׳ היסוד בזמן הגלות כי אז אבד לנוקבי׳ ואבד מלקבל ברכאן עילאין וסימנך הצדיק אבד כו׳, וכמ״ש בזח״ג ואתחנן דרס״ו ע״ב ע״פ ובאו האובדים בארץ אשור כו׳ ע״ש, וגם בסעיף כ״ה כ׳ אביון נק׳ היסוד בזמן הגלות כו׳, וזהו ע״ד ישב בדד בלחודוי כו׳.

ברבות בראשית פי״ט, והמה כאדם עברו כו׳ בשלוחין בגרושין וקוננתי עליו איכה, בגירושין שנאמר ויגרש את האדם כו׳ אף בניו כו׳, ע״ש. והוא כמו״כ במדרש איכה בפתיחתא, והיינו כמ״ש בע״ח שער מיעוט

שיש לבן: ראה אוה״ת ס״פ ויצא ור״פ וישלח.
שלמעלה מבחי׳ יחוד דו״נ: ראה סהמ״צ להצ״צ מצות פר״ר בסופה.

הירח פ"ב דירידת המל' בחטא אדה"ר ובחורבן הבית הכל בחי' א'*, אלא דכ' שם כן אחורבן בית שני. ועיין מענין ויגרש את בזח"א דרל"ז ע"א.

ברבות באיכה בפתיחתא דנ"ב ס"פ תחת אשר לא עבדת, אילו זכיתם הייתם קורים איכה אשא לבדי כו', דברים א' י"ב, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים איכה ישבה בדד. וע' מזה ג"כ ברבות ע"פ איכה ישבה משל למטרונה כו' משה ראה אותה בשלותה אמר איכה אשא לבדי, והיינו ע"ד מ"ש ברבות בשה"ש ע"פ הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה, דהיינו איכה ירעה ויפרנס את ישראל בצאתן ממצרים כו', ע"ש, נמצא יש איכה תרעה הנאמר על יציאת מצרים שהוא בעלייתן במעלה עליונה ששם הי' הפלא למעלה גדולה שערך שולחן לפניהם במדבר, וכמ"ש ברבות בשלח פכ"ה ע"פ תערוך לפני שולחן נגד צוררי וע"פ הוא מרומים ישכון כו' לחמו נתן בישעי' סי' ל"ג, וידוע דהמן לחם מן השמים שרשו מטלא דנטיף מעתיקא, ואפ"ל כמ"ש לעיל דהאל"ף רומז לבחי' יחידו של עולם בחי' עתיק, וכ"כ במדרש, והיו"ד רומז לע"ס, וכ"כ במדרש דרומז לעשרת הדברות, כה הוא בחי' מל' כנס"י כמ"ש כה יהי' זרעך, ע"כ כמו שיש לפרש בזה ל' פליאה על ירידתה פלאים דהיינו כנ"ל ע"י שנסתלקו הע"ס לבחי' יחידו של עולם ולא האירו במל', ועי"ז ותרד פלאים וישבה בדד כנ"ל, כמו"כ יש לפרש להפך שהאל"ף יחידו של עולם מאיר בע"ס דאצי' הארה רבה ועצומה וכ"ז נמשך לבחי' כה, וכענין הידוע* בפי' יחיד חי העולמים מלך, שבחי' יחידו של עולם מאיר ע"י חי העולמים לבחי' מלך, וגם כענין מלך יחיד כו', וכענין איה מקום כבודו, שבחי' מל' הנק' כבודו עולה לבחי' איה ג"ר כח"ב, וכמ"ש במ"א* בענין המלך הקדוש דעשי"ת שאז הוא עליית כנסת ישראל.

ברבות באיכה ע"פ בכה תבכה, ירמי' אמר איכה ישבה בדד הקדים ישעי' וריפאן ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה, ישעי' מ"ט, דהיינו התחברות מי שהוא עלמא דאתי ועלמא דאתכסיא באלה שהוא עלמא דאתגלייא, ועי"ז אלה פקודי* המשכן יחוד זו"נ הפך מבחי' ישבה בדד, והיינו כי בחורבן בהמ"ק סליק ד"א שהוא בחי' אלה לעילא לבחי' מי כנזכר בפ' ויקרא דף כ' ע"ב סליק לעילא ולא אשתכח בגווה, ואח"כ לע"ל ושב יעקב מבחי' ההוא לאתרי' להתחבר עם כנ"י, ע"ש בסוף העמוד. וזהו ענין מי ילד לי את בחי' אלה שהם חסדים המגולים שמזה בחי' אלה פקודי כו', ועמ"ש ע"פ מי יתנך כאח לי וע"פ מי יתן* מציון ישועות ישראל.

בחי' א': ראה לקמן ענ"ב ואילך בארוכה. [הכוונה לד"ה איכה ישבה — עת"ר. — המו"ל].
וכענין הידוע: ראה תו"א לב, ג. מ. ג.
וכמ"ש במ"א: ראה לקו"ת דברים נא, ב. ע, א.
ועי"ז אלה פקודי: ראה לקו"ת ע"פ זה.
ע"פ מי יתנך . . . מי יתן: ראה לקו"ת שה"ש מה, ד. פי' תהלים להצ"צ (יהל אור) קאפ' יד.

בזח"ג עקב דער"ב ב', בתר דחאבו ישראל ואתחרב בהמ"ק אתמר בשכינתא אימא קדישא איכה ישבה בדד כו', ובפ' בלק קצ"ז א' איכה תרעה איכה תרביץ תרין זמנין כו' על תרין חורבנין, וכ"ה בפ' ויקרא די"ז ע"ב.

ברבות בפתיחתא נ"ג, א' ס"פ ר' אבין פתח השביעני במרורים כו' לילי יו"ט הראשון ש"פ הוא לילי ט"ב, וע"ז הי' מקונן ירמי' איכה כו', והקשה ביפ"ע האיך זה תולה בזה כו' ותירוצו עולה בסגנון א' עם מ"ש בעל העקדה ר"פ איכה ישבה, מי שהוא רגיל לחיות חיים טובים בחברת רבים ונכבדים מקרוביו ובני ביתו ורוע מזלו ישיב אותו ערום וערי' כו' אין הדעת סובל גודל המרירות כו', ע"ש, ועד"ז פי' בזח"ב ר"פ שמות ד"ב ע"ב אבל מאן כו' בתפנוקין ועידונין ואתי לי' צערא דא איהו צערא שלים כו', ולכן אחר עלייתה בלילה יו"ט הראשון ש"פ שע"ז נאמר קול דודי כו' מדלג כו', וגילוי זה בבחי' כנס"י ופסח ה' על הפתח כו', ואי לזאת כשאח"כ ירדה פלאים תגדל הבכי' והקינה, וע"ז קונן ירמי' איכה כו', וכמ"ש במדרש * ע"פ נשאתני ותשליכני. ולע"ל חוזר הכל, ואדרבה תהי' אשת חיל עטרת בעלה כו', והיינו כי בלילה א' דפסח הי' בחי' חסד עליון וימינו תחבקני, ובליל ט"ב שהי' בחי' גבורה אך הוא מפני האהבה לייסר ולהוכיח שישובו למוטב, וא"כ אינו גבורה ודין גמור רק חסד שבגבורה והוא עמוק יותר מהחסד שבחסד, שמגודל האהבה מקלקלת השורה להתלבש בגבורה ודין לטובתו, ולכן כשיכלה פועל הדין תתגלה עומק האהבה עצמה והוא הטוב הגנוז, וע"כ גדול יהי' כבוד הבית האחרון כו', ונקבה תסובב גבר ע"י גילוי אור הכתר מה שלא הי' גילוי זה גם ביצי"מ כ"א מבחי' חכמה, וזהו והפכתי אבלם לששון שבחי' האבל עצמו דט"ב יתהפך לששון ומבחי' הרוני לענה יומשך כוסי רוי' בגימט' ארך גלוי א"א במל'. והנה בזכות שלשה ראשון זכו כו', פ"ק דפסחים דף ה', ואחד מהן בהמ"ק כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו, וע"י ט"ב יזכו לבחי' גדול יהי' כבוד הבית האחרון מן הראשון.

העיר רבתי עם, ברבות במקומו נ"ח ד', תני ר' שמואל עשרים וארבעה פלטיות היו בירושלים כו'. הנה מל' נק' עיר אלקינו שהוא עולם הדיבור שתי אבנים בונות שתי בתים כו', וכמ"ש בזה בת"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים כו' וארא כו', ובד"ה וכל בניך למודי בענין א"ת בניך אלא בוניך, בנין ירושלים. והנה מעלת רבתי עם היינו כמ"ש ברוב עם הדרת מלך, ופי' כמ"ש וכבוד הדר מלכותו, ומבואר במ"א שהוא מה שנמשך ע"י קו האמצעי תפארת מבחי' כתר מל' דא"ס, וכענין מלך השמיני הדר הוא מקור התיקון וכתיב בי' ושם עירו פעו הוא עולם הדבור כו', וענין כ"ד זהו ע"ד ושמתי כדכד היינו כ"ד צרופי אד' כו', ועמ"ש בפי' אימתי גדול כשהוא בעיר ע"פ זה. ומ"ש מזה בד"ה אלה מסעי שלא נדפס בענין מי ברא אלה הוא אותיות אלקים, וזהו עיר אלקינו גילוי מי ברא אלה הפך ארץ מצרים מצר ים, שאין בו גילוי מי ברא אלה, ולכן בנה ערי מסכנות מלבנים

וכמ"ש במדרש: מקומו צ"ע לע"ע. אבל נמצא הוא בפרש"י ע"פ זה.

מבחי' הבה נלבנה לבנים כו' הבה* נבנה לנו עיר ומגדל כו' עיר דקליפה, ויניקתם מבחי' האותיות שבבחי' מקיף לבד לכן א"צ לביטול, לא כן בחי' עיר אלקינו שהאותיות מאיר בבחי' גילוי, ולכן שם הביטול ונק' ירושלים יראה שלום כו', ועמ"ש בענין בלעם בלא עם, כי אין מלך בלא עם, ע"ד למען הקים אותך להיות לו לעם, וזהו מעלת רבתי עם וע"י ברוב עם בבחי' כי עם קדוש אתה ממשיכים גילוי המלך הקדוש, ובלעם שרצה להרוס הקדושה ע"ד הנ"ל בענין קין כנ"ל סד"ה ישבה בדד זהו בלא עם, ועז"נ ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם. ואפ"ל רבתי ביו"ד שאעפ"י שהם ריבוי הם בבחי' ביטול, ע"ד כל רבי* מא"י שלמעלה מבחי' כל רב מבבל, וזהו רבתי ביו"ד. והנה ע"י רבתי עם נמשך שהיא קרית מלך רב, והיינו כמ"ש במא"א אות מ"ם סעי' מ"ד מלך רב נק' בינה, וכן המל' בגדלותה, עכ"ל. ועי' מזה בזהר ויצא דף קנ"א ע"א וז"ל ואית מלך רב ודאי עלמא עילאה, וכמו שבבינה הם אתוון רברבין. ובזוהר ויגש דף ר"ו ע"ב וז"ל מלך רב דא מלכא עילאה דכולא קדש הקדשים, וע' זח"ב יתרו ס"ז ב' בענין אית מלך לעילא דאיהו ברזא דקהק"ד, וזהו המאיר ע"י רבתי עם.

היתה כאלמנה במא"א אות א' ספ"ה אלמנה נק' המל' בהיותה נקודה קטנה ואז נק' אד' ברבוע כו', עכ"ל, והוא מהלקו"ת פ' וישב גבי תמר ע"פ ותסר בגדי אלמנותה, ושם פי' נקודה היינו שהיא נקודה אחורי היסוד, וא"כ זהו"ע המאמר זח"ג פ' בלק דקצ"א ע"א ע"פ שחורה אני ונאוה כו' זעירו דנקודה חדא ומאי איהי יו"ד כדין אתכסיאת מכל חילין כו', ונתבאר זה* מרבינו ז"ל שהמל' כשהיא צריכה לבוא מבחי' אב"א לבחי' פב"פ הנה מקודם שתבוא פב"פ נעשית נקודה תחת היסוד, ונקודה זו היא בחי' כתר מל', ואין לה התפשטות ט"ס לכן אינה יכולה להשפיע כלל לבי"ע כו', ושם מבואר שכמ"כ בחורבן בהמ"ק ע"י נ"נ לא הי' אפשר להיות בשום אופן אילו הי' מדת מל' דאצי' שורה בהיכל ק"ק כו' כי כהמס דונג מפני אש כו' ולא הי' יכול נ"נ להחריב הבית בשום אופן אלא מפני שנסתלקה השכינה מהיכל קדה"ק, והיינו שנסתלקו ט"ס שבה שבהן ועל ידן נמשכת להאיר בבי"ע ולא נשאר בה רק נקודה א' ואזי איננה יכולה כלל להאיר למטה. וזהו ענין שחורה אני, השחרות הוא הפך התפשטות וגילוי האור למטה. ועיין מזה בע"ח שער מיעוט הירח פ"ב שביאר כן בהדיא, ואנשי כנה"ג ע"י ויצעקו בקול גדול החזירו העטרה ליושנה, וזהו גבורי כח עושי דברו כו', ע"ש. וע' מענין היתה כאלמנה בזח"ג פ' ואתחנן דף רס"ח סע"א ובפ' משפטים קכ"ב א'.

מבחי' הבה . . . הבה: ראה תו"א ס"פ נח. תו"ח ולקו"ת לג"פ שם. אוה"ת ע"פ שמות ע' ס, ואילך.

כל רבי: סדר תנאים ואמוראים בסופו. אגרת ר' שרירא גאון. הקדמת ס' התיקונין כת"י הובא ונתבאר בתחלת שער מאמרי רשב"י. ע"ח שי"ט פ"ג. — נתבאר ע"פ דא"ח בהוספות לתו"א אסתר ד"ה להבין למה לעתיד פ"ג. אור התורה ס"פ לך.

ונתבאר זה: בביאורי הזהר שם.

והנה הגמ' פ"ק דכתובות ד"י ע"ב, מאי אלמנה על שם מנה כו' כתובה מנה, והקשה מהרש"א בחידושי אגדות מפסוק כי לא אלמן, שמצינו כן בלשון זכר. ותירץ איידי דקרו לה אלמנה קרי לדכר אלמן. אך תרגום יונתן כי לא אלמן, ארי לא שביקין כו'. ויש לפרש דברי הגמ' ע"פ מ"ש בפרדס בערה"כ ערך אלמנה הוא המלכות כאשר אין הת"ת עמה, והכוונה כי מאה שערים הם בחושך בגלות, והיינו אל מנה פי' אין מאה שערים, וכן כשנשאת כתובתה מנה דהיינו חזרת האור אל מאה שערים עכ"ל. ויש להעיר ממ"ש בסידור ע"פ יתום ואלמנה יעודד וביאור הענין י"ל ע"פ מ"ש רז"ל ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך א"ת מה אלא מאה אלו מאה ברכות* כו' אשר ענין מאה ברכות הוא שממשיכים האור מבחינת כתר בבחי' מלכות וכמ"ש בזח"א דקכ"ג ע"א ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה כו', כי חו"ב נק' עשרים והכתר נק' מאה (ועמ"ש מענין יחידות עשירות מאות שהם ג' בחי' נר"ן, בד"ה מה טובו בענין את בכורתי לקח כו', וע' זח"ב תרומה קכ"ז א' ובמאו"א אות מ"ם ס"ד. ואיתא בזח"ב פ' חוקת דק"פ ע"ב בענין אשר לא עלה עליה עול, דהיינו שע"ס דז"א שבהם ועל ידם נמשך המאה ברכות נסתלקה ממנה כו', והיינו ג"כ ע"ד הנ"ל כשהיא בבחי' דו פרצופים כו' שאינה מקבלת כלל היחוד עליון שהוא ענין מאה ברכות ע"י הצדיק עליון הממתיק גבורתה כו', וכמ"ש בר"ח* שבתיבת צדיק נרמז מאה ברכות כו'. ועמ"ש מענין מאה ברכות בד"ה אתם נצבים דלקמן* בענין ונאום הגבר הוקם על ובלקו"ת פ' מסעי ד"ה אלה מסעי דרוש השלישי). ועוי"ל כי ברכה נמשך מאות ב' בחי' חכמה כי בחכמה יבנה בית וע"י מאה ברכות ממשיכי' הברכה גם מאלף שהוא כתר, והיינו הוספו' א' במ"ה נעשה מאה. ועוי"ל כי בנין המל' היא מעשר מלכיות של הע"ס כשהן כל א' כלול מיו"ד, וזהו ע"י מאה ברכות, ובתולה כתובתה מאתים י"ל ע"ד ומאתים לנוטרים את פריה, ומבני יששכר ראשיהם מאתים, כי בתולה ע"ד מ"ש בזח"ג דרנ"ח ע"ב בענין מלכא טעם בתולתא טעים שהוא בעבודה כאשר האדם הוא בבחי' אשר אנכי מצוך היום בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, זהו בחי' בתולה יחוד חדש. וע' בלקו"ת בד"ה מה טובו פ"ד מענין בכר, ובד"ה ואתא מרבבות קודש ושם משמע דזהו ע"י תשובה ממשיך בחי' רי"ש שהוא מאתים, והצדיק ממשיך מאה ברכות, ואם כן מזה יובן אשר ענין מאה ברכות הם גורמים להמשיך שלא תהי' בבחי' אלמנה או לפחות ע"ד יתום ואלמנה יעודד, כאלמנה שהלך בעלה ז"א למדה"י היינו לאו"א היפוך ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק בכנס"י הנק' אשתו (ע' זהר ר"פ ויצא). וענין יעודד היינו שנמשך מבחי' מזלא כתר שיהי' המשכה בבחי' ספיחים ע"ש

ענין מאה ברכות: ראה ג"כ בתו"א ובלקו"ת לג"פ ד"ה להבין ענין הברכות. המשך חייב אדם לברך תרל"ת.

וכמ"ש בר"ח: שער הקדושה פי"ז ד"ה ובפרט. ועייג"כ ע"ח בהקדמה ד"ה ועשה טוב.

אתם נצבים דלקמן: דרוש זה נכתב ע"י הצ"צ בס' הדרושים דספר דברים. ובסופו נמצא דרוש אתם נצבים זה.

מ"ש בתו"א פ' ויגש ע"פ וילקט יוסף. וי"ל שזהו נמשך ע"י מאה ברכות (ועמ"ש ע"פ ויבן מזבח כו' הוי' נסי בבוך שמות ויקרא במ"ד ס"פ בשלח מענין יסוד שבגלות נק' יתום ושם ענין עושה משפט יתום כו'. ומזה מובן ענין ציון במשפט תפדה. עי' בסידור ע"פ זה דיתום היינו יסוד בימי הגלות, וכמ"ש הצדיק אבד ומל' נק' כאלמנה). ובספרי השרשים בשרש ישע ראיתי כי אלמנה שייך לענין אלם שפירושו שתיקה, כי האלמנה יושבת ודוממת. ונלענ"ד להוסיף כי היחוד נק' בשם דיבור, כמ"ש רז"ל פ"ק דכתובות ראוה מדברת כו' מאי מדברת נבעלה כו'. ע"ד האלמנה שחסירה יחוד ודיבור הנ"ל ע"כ נק' אלמנה לשון שתיקה, גם כמארז"ל רפ"ק דברכות אשמורה שלישית* אשה מספרת עם בעלה כו'. ועמ"ש ע"פ ברן יחד כוכבי בקר כו' משא"כ האלמנה. וא"כ יש להעיר לענין זה שכנס"י בגלות נק' אלמנה לשון אלם כמ"ש כרחל לפני גוזזי' נאלמה, נאלמתי דומי' החשיתי ור"ת נדה, כי זהו ג"כ ענין ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים, כמ"ש ברבות פ' שמות פ"א על פסוק ויהי בימים הרבים ההם. וזהו ג"כ מארז"ל פ"ה דגיטין דנ"ו ע"ב ע"פ מי כמוך באלים מי כמוך באלמים כו', שכביכול נק' אלם שאינו משפיע לה הדיבור והיחוד הנ"ל, ומ"מ רק כאלמנה ולא אלמנה ח"ו, כמ"ש ע"פ אותותינו לא ראינו, לא ראינו דוקא, אבל גם עתה נמשכים האותות כו'. גם אפ"ל ע"ד שפי' בזח"א בראשית ב' א' בענין מלה בסלע משתיקא בתרין, דכתי' ודברתם אל הסלע, בחי' יחוד הנ"ל וזהו ונתן מימיו, ומשתיקא בתרין, שע"י בחי' מי כמוך באלמים כו' יהי' עלי' יתירה, וכמ"ש כי את הבכור בן השנואה* יכיר לתת לו פי שנים כו' כי ב"ן יתעלה למעלה ממ"ה. וע' ברבות שמות פ"א ע"פ וימת יוסף כו' ובנ"י פרו אע"פ שמת יוסף כו' אלקיהם לא מת ובנ"י פרו כו' דקשה מאי קמ"ל, אלא ר"ל לפי שבגלות נק' אלמנה ע"ש הסתלקות ז"א סליק לעילא כו' אין ר"ל שנסתלק האור לגמרי ח"ו כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלקיו, וכמ"ש בתו"א בד"ה כי אברהם לא ידענו בענין ובמות אביה כו' לקחה מרדכי כו', וזהו וכי יש שינה כו'. עוד פי' בשרש ישע אלמנה מלשון מקום פלוני אלמנוי שהוא ענין העלם, וכך ענין האלמנה היותה מתבודדת בביתה, והיינו ע"ש ואנכי הסתר אסתיר פני כו' שבחי' מל' אינה מאירה בגילוי ולכן החושך יכסה ארץ, ומ"ש רק כאלמנה ולא אלמנה ח"ו כי ההעלם רק אצלנו אבל באמת כי לא אלמן כו' כנ"ל. וע' בסידור ע"פ יתום ואלמנה יעודד כו' ימלוך ה' לעולם, וזהו ענין שמע ישראל ה' אלקינו היינו כי לא אלמן כו' כנ"ל, ולע"ל יהי' בגילוי ה' אחד. וע' בתו"א פ' וישב ע"פ שיר המעלות בשוב ה' כו', ובד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים פי' ג"כ אלומים לשון שתיקה ואלם והיא בחי' הביטול וזהו ענין ואתם תחרישון דגבי קריעת ים סוף שע"י שתיקה זו נמשך מבחי' כתר שהדיבור אינו יכול להגיע לשם כ"א בבחי' הכ' וזה נמשך ע"י השתיקה והביטול, וכמ"ש במד"ר פ' וישב ע"פ והנה קמה אלומתי משתיקותא דאימא מי קאים לי', ועיין ילקוט סוף

אשמורה שלישית: להעיר מזהר חדש איכה (צב, ב).
בן השנואה: ראה לקו"ת תצא לח, ב.

איוב ע"פ לא אחרש בדיו, לו אני מחריש מפני ששתקתי לו כאמרת לו קח נא את בנך כו', ע"ש, ועד"ז פי' היתה כאלמנה מה שהיא בבחי' אלם ושתיקה, ולע"ל בוא יבוא ברנה נושא אלומותיו יש לפרש שישא כל האלומות שכנס"י היא בבחי' אלם ע"ד מאלמים אלומים יומשך מזה ברכה רבה. וזהו למנצח על יונת אלם. והנה בזח"ב פ' משפטי' דקכ"ב ע"א פי' היתה כאלמנה ולא אלמנה ממש ע"ד מ"ש כמראה אדם, ולא מראה אדם ע"ש במק"מ ובפ' ואתחנן דרס"ח ע"א פי' ומאן דמנע אורייתא מינה גורם בחי' היתה כאלמנה, וע' זח"ב משפטים דצ"ז ע"ב במק"מ פי' ענתה בגימ' ה' צבאות, ואפ"ל שזהו ענין על שלא ברכו בתורה תחלה, עיין מזה בלקו"ת ד"ה וכל בניך למודי הוי'.

עמ"ש בבוך דברים דף ע"פ איכה ישבה, והנה לע"ל שנאמר והפכתי אבלם לששון י"ל מזה תמיה איכה גימ' ל"ו יהי' התמיה מי ילד לי את אל"ה, מי אלה כעב תעופינה, וע' במד"ר בשה"ש דל"ג ע"ב תוך ד"ה לא ידעתי נפשי, בכנס"י הכתוב מדבר כנס"י אומרת אל תשמחי אויבתי לי כו' ע"ש. גם אלה שעברו על ל"ו כריתות ומבואר במ"א מבחי' כתר נמשך כרת, ולע"ל ושמחת עולם על ראשם שיחזירו להם השני כתרים כו'.

וענין ישבה לע"ל נאמר וישבה ירושלים עוד תחתיה בירושלים וצ"ל מהו שתשב ירושלים בירושלים אלא צ"ל ירושמ"ט מל' וירושמ"ע בינה וא"כ תשב ירושמ"ע ממש בירושמ"ט, ושם סי' יוד וראמה וישבה תחתי' כו' ע' מ"ש בזה הרמב"ם במ"נ ר"פ וא"ו שזה מורה על עומד נח שלא ישתנה ושרשו מבחי' אני הוי' לא שניתי, ועד"ז נאמר מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה.

בדד יומשך מזה וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב ד' בדד ינחנו.

העיר עכשיו היתה נק' עיר אלקינו, גדול הוי' כו' בעיר אלקינו ולעתיד ושם העיר מיום הוי' שמה, ואז יאיר בה בחי' עת"י ע"ד מ"ש בזח"ג נשא קל"ז סע"ב ע"פ עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן לעת"י אתמר.

רבתי עם ועי"ז נק' קרית מלך רב אכן לעתיד נאמר והי' מספר בנ"י כחול הים אשר לא יספר, זהו גדול הרבה מבחי' רבתי עם.

היתה כאלמנה, ע' סידור ע"פ יתום ואלמנה ועודד ולעתיד וארשתיך לי לעולם ביום ההוא תקראי אישי. רבתי בגוים ולעתיד והלכו גוים לאורך ישעי' ס' ונהרו אליו כל הגוים, כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך.

שרתי במדינות ולעתיד למרבה המשרה.

היתה למס אותיות סלם ע"י שר של בבל כו' שעלו בסולם אבל לעתיד כנ"י תהי' הסולם.

שרתי במדינות, כ' בלק"ת אותיות תשרי, שאז בנין המל' להיות שרתי במדינות.

בכה תבכה*. פ"ג דמ"ק כ"ו א' דרך אגב. סנהדרין דף ק"ד ע"ב. בכה תבכה, א' על מקדש ראשון וא' על מקדש שני. י"ל כי בית ראשון בינה זהו יחוד י"ה, ובית שני מל' זהו יחוד ו"ה, כמ"ש בזח"א ד"נ ע"ב, ח"ב ד"ט ע"ב. ועיין בזח"א ויגש דר"י ע"א ע"פ רחל מבכה כי איננו דבעלה לא אשתכח עמה כו', והיינו שנסתלק הוא"ו מינה לעילא ולעילא. ועיין הפי' בד"ה וארא אל אברהם. והנה ארז"ל ע"פ ולא אבוא בעיר כו' שלא יכנס בירושלים של מעלה, דהיינו בינה, כי הגם דאו"א הם תרין ריעין זהו על זיווג להחיות העולמות, אבל זיווג והמשכת הפנימיות ע"ז נאמר ולא אבוא בעיר כו', וזה"ע כפל הבכי' בכה תבכה, על העדר הגילוי בירושלים של מעלה שהיא בינה ובירושלים של מטה שהיא מל'. ועמ"ש ע"פ ונהר יחרב ויבש באיוב סי' י"ד י"א, יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני בלקו"ת פ' במדבר בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה, ושם ספ"ג. ועיין בזהר ואתחנן דרס"ו סע"ב ע"פ ובאו האובדים כו', ועל מניעת שפע זו נאמר בכה תבכה, וכמ"ש בלקו"ת פ' נצבים בד"ה שוש אשיש פ"ד, ואם על הסתלקות עונג עוה"ב בוכים שאינו אלא זיו, ומכש"כ וק"ו שיש לבכות על גילוי אוא"ס ב"ה מקור התענוגים, ובחי' בכי' זו ממשיך גילוי י"ג מדה"ר. ובד"ה שובה ישראל דרוש הראשון ספ"ג. וזהו ותתפלל חנה על הוי' ובכה תבכה שע"י בחי' בכי' היא בחי' ומדת התעוררות הרחמנות תתפלל על הוי' על דייקא למעלה מבחי' הוי' כו', וכן שם פ"ד בענין הלוך ילך ובכה כו'. וע' עוד סד"ה כי תצא דרוש השני בענין ובכה את אביה ואת אמה ירח ימים, דקאי על ר"ח אלול* כו'.

קיצור. ענין בכה תבכה על מניעת האור בירושמ"ע שהיא בינה ובירושמ"ט שהיא מל', וזהו ונהר יחרב ויבש. והבכי' היא התעוררות מדת

בכה תבכה: במראה מקום הכתי' ע' 4 הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א הערה, וז"ל:

בביכל (ה) דף קסח, רע"א קודם התחלת ההוספות לד"ה בכה תבכה (שנכנסו בפנים המאמר) נמצא בגכתי"ק הצ"צ וז"ל: ודמעתה על לחיה, היפך ביצ"מ נאוו לחייך בתורים, אפ"ל זהו ענין תתן אמת ליעקב יאר ה' פניו אילך זהו התורים והתכשיטים שעל הלחיים.

אין לה מנחם ר"ל בחי' אין יהי' מנחם לה ע"ד אין מחסור ליראיו. בגדו בה, בגדו כמו נחל, איוב ו, טו. בבגדו בה ר"פ משפטים. ואף כי היין בוגד חבקוק ב, ה. בד' בגדו הושע ה, ו. גם י"ל בגדו בה נתלבשו בלבושים זרים. ובגד בוגדים בגדו ישעי' כד, יו. ולע"ל בא גד, היינו אליהו, רעיה בתולות אחריה רעותיה, למען אחי ורעי', זה דודי וזה רעי, עכ"ל.

וראה בפנים הקונטרס ע"פ בכה תבכה.

ר"ח אלול: כנראה צ"ל חודש אלול. — עיי"ש בלקו"ת. וצע"ק.

הרחמים, וכענין בע"ת שממלאים הנהר ממקורו בזח"ג פ' ויקרא די"ו ע"ב, וע"ד ותתפלל חנה על הוי' ובכה תבכה.

ב) **במא"א** אות ב' סכ"ב בכי' הוא על חסרון אורות אימא וגימט' ל"ז מילוי ס"ג והיא ברחל שהיתה נוהגת לקבל אורות אלו. וכן ב"פ דמעה גימט' רחל עכ"ל. והענין דאי' ע"פ ויהיו חיי שרה שעיקר שנותי' של שרה הי' ל"ז שנה משנולד יצחק, כמ"ש בבעל הטורים שם. והענין כי שרה היא מל' שהיא הדיבור עליון והדיבור מקבל מהבל הלב*, ובחי' הבל הנ"ל זהו גימט' ל"ז, והוא מילוי ס"ג, כי שם ס"ג הוא בבינה ויסוד אימא מסתיים בחזה דז"א משם נמשך הבל הלב, והו"ע השפעות השכל וההתבוננות שנמשך בלב, כאמרם הלב מבין, וממנו נמשך ההבל להיות מקור להדיבור להיותו כתר דנוק'. וזהו ג"כ ענין מאה ברכות היינו שם ס"ג עם המילוי ל"ז. וכ"כ במא"א אות ב' סל"ה ברכה כו'. וע"פ מש"ש הי"נ משמע דברכה זו הוא חיבור ע"ב ס"ג כו'. ושם כנגדם במל' מאה אדנים לקבל מאה ברכות. ועיין בבה"ז ע"פ ויהיו חיי שרה. ולכן בחורבן בהמ"ק בכה תבכה על הסתלקות מילוי ס"ג שהו"ע מאה ברכות, ומזה נמשך בכי' שהוא גימט' הנ"ל, ומזה נמשך שליטת בחי' הבל ורעות רוח שהוא הפך הבל דקדושה שעליו קיום העולם, כמ"ש בזהר ר"פ ויצא דקמ"ז ע"ב בענין שבע הבלים דקהלת שעליהם קיום העולם, ויש לעו"ז הבלין בישין ואינון סתירו דעלמא כגון זה הבל וחולי רע זה הבל ורעות רוח כו', ובמא"א אות ה"א ס"ב הבלים דקדושה שיוצאים מבחי' פה העליון שם ס"ג כו' ולעומת זה הם הבלים ורעות רוח הם ז' הבלים דס"מ דנפקין מפומי', עכ"ל. והי"נ כ' עיין בע"ח שער הכללים פי"א. ולכן זהו הבכי' גימט' הבל שאין מאיר בה בחי' הבל העליון מבינה וז"א. והנה יוסף נתן* לדוד ל"ז שנה גימט' הבל, כי יוסף הוא יסוד בחי' ונהר, ודוד הוא מל', ואי' במא"א שם הבל יסוד ז"א שיוצא ממנו הבל להאיר לנוק' וכו', וע"י ונהר יחרב ויבש אין מאיר הבל זה כי אם נמשך הבל ורעות רוח בעולם, וע"ז בא הבכי'. וזהו ג"כ ענין על אלה אני בוכי', היינו על אלה מועדי* הוי' בחי' השמחה ותוספת וריבוי האור שהאיר בזו"נ, ולכן הם מועדים לשמחה בחי' וישמחו בך. גם בפסוק ראשון דק"ש יש אשמח, בזח"ג פ' פנחס דרל"ו ע"ב, ע"י תוספת האור, משא"כ במניעת והסתלקות האור על אלה אני בוכי'. וי"ל עוד כפל ענין הבכי' שמחמת הסתלקות האור נמשך וימש חושך, כי אמלאה החרבה כו', ע"ד נשך ותרבית* כו'. והנה ארז"ל אע"פ שננעלו שערי תפלה

בשולי העמוד בגוכתי"ק: **ויפול על צוארי בנימין כו' ויבך.**

מהבל הלב: **ראה לקו"ת שלח מד, ב.**

יוסף נתן: **ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך.**

על אלה מועדי: **ע"פ מדרש איכ"ר פתיחה יא.**

ע"ד נשך ותרבית: **נתבאר בד"ה אם כסף תלוה (בס' דא"ח שמות להצ"צ. לא נדפס לע"ע). [ראה אוה"ת משפטים — המו"ל].**

שערי דמעה לא ננעלו. ונת' מזה בלקו"ת פ' בהעלותך על ידי שהדמעה היא בעינים גורם כן למעלה בחי' ראי' כו'. ע"ד פקח עיניך וראה שוממותינו כו'. ועיין בעה"ק ח"ג פל"ו מה שכתב בשם המדרש על פסוק עיני עיני יורדה מים משל לרופא כו' תבכה עיני על עיני כו', כך כנס"י נק' עין כמו יצרנהו כאישון עינו, ויש עוד עין הרחמים. וזהו תבכה עיני על עיני. ועמ"ש בלקו"ת סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר בעיני הוי', וא"כ מובן מזה ע"י הבכי' מעוררים למעלה עין הרחמים בחי' תבכה עיני על עיני כו'. וביאור הדבר אפ"ל דהנה כתיב במסתרים תבכה נפשי מפני גוה בירמי' סי' י"ג, י"ז, וארז"ל פ"ק דחגיגה ד"ה ע"ב מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו מאי מפני גוה כו', ומי איכא בכי' כו' ל"ק הא בבתי גוואי כו'. ובמא"א אות מ"ם סעיף קכ"א מסתרים נק' או"א כי הם הנסתרות חו"ב במוחא וליבא, עכ"ל. ובאות בי"ת סנ"ז בתי גוואי הם או"א בסוד הנסתרות מוחא וליבא כו'. ועיין בזהר שמות די"ז סע"ב משמע ג"כ שם הבכי'. ועיין בפרדס ש"ח פי"ב. ועיין מזה בעמה"מ שי"א פ"ה דנ"ט ע"א. ושם פ"ו ד"ס סע"ב מחמת שיש יניקה לחיצוני' מבחי' מסתרים כו'. עיין זח"ג פ' אחרי דף ע"ה א' ור"ל ע"ד אם תגביהי כנשר לינק מבחי' דכחשיכה כאורה כו'. ושער קרית ארבע פרק קי"ט דקי"ב ע"ג. ויותר אפשר לומר עפמש"ל סעי' א' בענין ונהר יחרב ויבש, יחרב בב"ר שאפי' בירושמ"ע יחוד או"א נמנע השפע הפנימית כי נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושמ"ע לכן א"ש במסתרים תבכה נפשי, כי כשהאור נמשך דרך או"א אזי אין יניקה לחיצוני', כמ"ש בסידור בדרוש עבדים היינו לפרעה האוחז בעורף דא"א, ויוציאנו הוי' אלקינו או"א שהלבישו לזרועות דא"א. ובלקו"ת בהביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בנ"י פ"א, שלכן נק' ההמשכה ע"ש יחוד דאו"א אלא יניקת החיצונים כשלא נמשך השפע מא"א ע"י או"א כ"א מחיצוניות דא"א כו' ולכן במסתרים שהם או"א תבכה נפשי. ועוי"ל ע"ד קוב"ה ז"א בגלותא סליק לעילא לעילא להיכלות דאו"א, וזהו מקום יש להקב"ה ז"א ומסתרים שמו היינו י"ה, ולכן שם הבכי' מפני גוה כו', מה שאינו משפיע לכנס"י, שע"ז נאמר הצדיק אבד. ועז"נ קרובה ישועתי לבוא שהיא ישועתו של הקב"ה ממש. ועיין מזה בעה"ק חלק התכלית פנ"ז חיבר ענין במסתרים תבכה נפשי עם ענין ויתעצב אל לבו כו', והביא המד"ר בבראשית פכ"ז וכי' ורב אסי הוסיף במשל הסחורה שעשה אותה להרויח בה ולהתיחד בכבודו ולא די שלא הרויח ולא נמשך אליו האור מלמעלה אלא שהפסיד ונסתלקה האם מעל הבנים כו', והוא ס"ל כגירסת הרב ר' טודרוס דפריך ובבתי גוואי ליכא אבל אין כן גרסתינו. ועמ"ש בלקו"ת פ' בהר סד"ה ושבתה הארץ פ"ג בענין ויבא יוסף החדרה ויבך שמה כדכתי' במסתרים תבכה נפשי דהיינו בחדרי לבו, מזה מוכח ג"כ כגירסא דידן. ועמ"ש מזה באריכות ג"כ ע"פ הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו בדה"א סי' י"ו כ"ז, ושם נתבאר גם כן הפי' שז"א עולה באו"א הנק' מסתרים ובוכה שם מפני גוה. וש"ל שעי"ז מעורר המשכת עינא פקיחא דע"ק דוגמת קודב"ה מצלי ובית תפלתו היא הבינה כו', שהענין ג"כ לעורר רח"ר של ע"ק כו'. ויובן זה עפמ"ש

בסש"ב פרק מ"ה ע"פ וישא את קולו ויבך, וז"ל כי רחל היא כנס"י מקור כל הנשמות (ועמ"ש ע"פ רחל מבכה כו' בלקו"ת פ' פנחס בד"ה את קרבני לחמי דרוש השני פ"ד דע"ח ג' גבי וע"י כן נאמר ורחל עקרה כו' לפי שרחל לפני גוזזי' נאלמה כו'. ולזה תיקנו בתיקון חצות תיקון רחל לעורר בכי' ורחמנות כו'. ועי"ז נמשך להיות מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה כו'. ועמ"ש מזה בד"ה אלה מסעי דרוש השני פ"א וש"נ. ועיין בת"א פ' ויצא בד"ה אם לא תדעי לך בענין ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ. ועיין בזהר ויצא דקנ"ד ע"ב בענין אהבת יעקב את רחל דוקא כדי להמשיך האור במקור דבי"ע דוקא. ועיין בזהר ויחי דרי"ו ע"ב, בענין שפירו דרחל ובבה"ז שם). ויעקב במדתו העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצי' (עיין בלקו"ת פ' במדבר בד"ה במדבר סיני באהל מועד דרוש השני רפ"ד ד"ג ע"א. ועיין מענין יעקב בלקו"ת פ' צו בד"ה להבין ענין משמח חתן וכלה, ובד"ה והי' אור הלבנה. ועיין ע"פ וזכרתי את בריתי יעקוב) הוא המעורר רחמים רבים עלי' (ר"ל שמעורר עלי' רחמים רבים שלמעלה ממדה"ר שבאצי', וכמ"ש בד"ה כי ההרים ימושו פ"ג בענין וברחמים גדולים אקבצך, כי מדת הרחמים דיעקב הוא מדת הרחמים שבסדר השתלשלות, אבל רחמים גדולים הוא מבחי' שלמע' מגדר עלמין וכולא קמי' כלא כו', ומשם נמשך האור שלא כסדר השתלשלות להיות הגילוי למטה כמו למעלה יעו"ש. ועוד כי למלאות החסרון דבחי' ונהר יחרב בב"ר ויבש בב"ש זהו ע"י ההמשכה ממקור החיים דוקא כמובן ממ"ש בד"ה שובה ישראל דרוש הראשון פ"ג גבי והעצה היעוצה לזה כו', ובד"ה תקעו בחודש דרוש הראשון ספ"ב גבי וכמשל הנהר הנחרב ויבש שכשרוצים למלאותו חופרים בעומק המעיין שעי"ז חוזר ומתמלא הנהר, כך ע"י גילוי רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות מתמלא ומשלים כל החסרונות והפגמים, ולכן הוצרך יעקב לעורר רחמים רבים שמבחי' כתר על רחל דהיינו ממעמקים קראתיך כו', ועי"ז יומשך האור בבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות כו') וישא את קולו למעלה למקור הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים* (עיין בד"ה שיר המעלות ממעמקים פ"ב, בענין אב הרחמים שזהו למעלה מבחי' אב הרחמן. ועיין מענין קול בתו"א סד"ה וישב יעקב, ובסידור בד"ה הקול קול יעקב ובת"א סד"ה הבאים ישרש יעקב וסד"ה ש"ה ממעמקים הנ"ל בפי' שמעה בקולי ובד"ה כי תשמע בקול ובבה"ז פ' פנחס במאמר שם דף רנ"ד בענין קול מעורר הכוונה דהיינו לפי שז"א בעתיקא אחיד ותליא. גם ע"ד מ"ש בד"ה תקעו הנ"ל פ"ב בענין קול שופר פנימיות הלב זהו ענין וישא את קולו) ויבך לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור כנס"י להעלותן מירידתן* ולייחדן ביחוד העליון אור א"ס ב"ה כו'. עד"ז במסתרים תבכה נפשי להמשיך בחי' מי יתן* מציון כו'.

אב הרחמים: בתניא: אב הרחמים והמקורם. ואולי גם כאן צ"ל כן.
להעלותן מירידתן: כן הוא בגוף כת"י הצ"צ. אבל בתניא שבדפוס: להעלותן מגלותן.
בחי' מי יתן: ראה לעיל עס"ו. וש"נ.

קיצור. סעי׳ ב׳ במא״א בכי׳ גימט׳ ל״ז חסרון אור הבינה מילוי ס״ג ויהיו גימט׳ ל״ז זהו חיי שרה, יוסף נתן לדוד ל״ז שנה ג״ר ל׳ ז״ת ז׳, כמנין הבל, ובהסתלקות בחי׳ זו ונהר יחרב ויבש מתעורר הבל ורעות רוח. על אלה מועדי הוי׳ אני בוכי׳, פי׳ אני מבואר במ״א ע״פ וראיתי אני שיש יתרון. עיין זח״א ד״ו ע״א, שערי דמעה לא ננעלו, בכי בעינים חכ׳, עיני עיני תבכה עיני על עיני במסתרים תבכה נפשי מסתרים או״א בתי גוואי שם הקב״ה ז״א בוכה כו׳ בוכה על נוהו הצדיק אבד. גם נשבע הקב״ה שלא יכנס בירושמ״ע בינה. ומ״ש עוז וחדוה במקומו זהו בבתי בראי. ועוד זהו בע״ק. ואעפ״כ לא צר, מחמת כי לו צר, עיין זח״א ס״פ וירא דק״כ ע״ב. וזהו כענין קובד״ה מצלי. וישא יעקב את קולו ויבך על מה שרחל לפני גוזזי׳ נאלמה והיינו לבחי׳ אב הרחמים לובן העליון שמשם מקור בחי׳ רחל. עמ״ש סד״ה וישכם לבן בבקר. וכל זה מתעורר ע״י בכה תבכה והתעוררות רחמים.

ג) עו״ש בגמרא בלילה על עסקי לילה (לפי שבכו אותה לילה בכי׳ של חנם) שנאמר ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. ארבב״ח אמר ר׳ יוחנן אותו היום ליל ט״ב הי׳ אמר הקב״ה אתם בכיתם בכי׳ של חנם ואני אקבע לכם בכי׳ לדורות, עכ״ל. ועמ״ש מזה ע״פ ותשא כל העדה בפ׳ שלח יד״א, דכמו שע״י השירה שהוא ענין הביטול בשמחה וטוב לבב ע״ד השיר על הקרבן, וכן אז ישיר משה ובנ״י ממשיכים אשירה להוי׳, היינו גילוי אור א״ס ב״ה להיות שם הוי׳, ועמ״ש ע״פ שיר השירים, וע״פ שוש אשיש בהוי׳, כך הבכי׳ של חנם שהוא בחי׳ העצבות והקמיטו שאינם רוצים בהביטול לשם הוי׳ כ״א לקבל החיות ע״ד שנמשך חיצוניות החיות חנם בלא מצות. עיין זח״ב תרומה קכ״ח א׳. וזהו פי׳ בכי׳ של חנם. ולכן זהו הגורם ג״כ הקמיטו והצמצום להיות הסתלקות שם הוי׳, ואזי הקליפות יונקים (כי ישראל אין יכולים לקבל מבחי׳ זו דחנם, כמ״ש ע״פ בשרירות* לבי אלך למען ספות הרוה כו׳ לא יאבה ה׳ סלוח לו) ומהם נמשך העצבון לעולם. עיין זח״ב ס״פ ויקהל דרי״ט ע״ב ע״פ בעצב תלדי בנים כו׳, ולכן ע״ז המשיכו הבכי׳ לדורות ח״ו, עד כי יחונן ה׳ כי לא לעולם יקצוף. ויש לפרש לדורות ע״פ מ״ש במא״א אות ד׳ סעי׳ יו״ד דור נק׳ הנוקבא ודור דור הם ב׳ נוקבין לאה ורחל, עכ״ל. ובי״נ עיין בכוונת ר״ה בענין לדור ודור המליכו לא-ל. והנה כבר נתבאר ענין ונהר יחרב ויבש זהו מניעת ההשפעה מבחי׳ רחל וגם מבחי׳ לאה, וזהו הבכי׳ לבחי׳ לדור ודור הנ״ל עד עת קץ הימין.

קיצור. ענין בכי׳ של חנם היינו שרצו לקבל מבחי׳ חנם בלא מצות, ע״ד מ״ש ביחזקאל סי׳ כ׳ והעולה על רוחכם הי׳ לא תהי׳, ומחמת זה גרמו הבכי׳ לבחי׳ דור ודור עד עת קץ הימין. ועמ״ש ע״פ חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו בישעי׳ סי׳ נ״ב ג׳.

ע״פ בשרירות: ביאור הענין ראה ג״כ בקונטרס ומעין מאמר ה׳ ואילך.

וע"ד דרוש צריך לבאר תחלה ענין ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן בכדי שיובן אח"כ ענין ונהר יחרב ויבש יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני, שעז"נ בכה תבכה, ועז"נ ויקרא אד' כו' לבכי ולמספד כו' ואיך מובן בענין להשקות את הגן ב' המשכות הא' בבית ראשון שהוא בינה הב' בבית שני שהוא מל', י"ל כי הגן ג"כ יש בו ב' בחי' ג"ע העליון וג"ע התחתון שהם בינה ומל', וענין ב' המשכות אלו יובן ע"ד מ"ש בד"ה לבבתיני רפ"ד, ולבבתיני ב' בחי' לבבות הם ב' בחי' המשכות החיות בחי' אנת הוא חכים ובחי' לך הוי' הגדולה והגבורה כו' ע"ש, וע' בתו"א סד"ה וישב יעקב בענין ב' בחי' בארץ, אשר הא' המשכת חכ"ע, והכלי לזה הוא יראה עילאה, הב' המשכת עולם חסד יבנה, והוא ע"י הצדקה ויר"ת כו'. וב' המשכות אלו זהו"ע ב' המשכות מבחי' ונהר הנ"ל, ולכן י"א יובל שמו זהו בחינתו העליונה, ובזהר פ' פנחס דרמ"ז א' פי' ששמו צדיק, וכן בגמ' פ"ט דבכורות דנ"ה ע"ב אמרו יובל שמו ופרת שמו. והנה פרת י"ל לשון בן פורת יוסף שהוא ביסוד כו', וענין ההמשכה להיות אנת חכים יש לבאר ההסבר ע"ד מ"ש בד"ה שיר השירים פ"ב עד שלא נברא העולם הי' הוא ושמו בלבד, ומשם נמשך ע"י הצמצום להאיר בחכמה כו', ובד"ה ולא אבה פ"ב, ובהביאור פ"א ובד"ה הנה ענין מדלג פ"א, ובד"ה ואהבת את פ"ב, וסד"ה ששים המה דרוש הראשון דל"ט ע"ג (העלי' ע"י בכה תבכה בחי' עיני עיני יורדה לשון מעיין ומזה יומשך ומעיין מבית ה' יצא למעלה מבחי' ונהר יוצא כו') והמשכה ב' מחכ' ובינה בחסד כו'. עיין בד"ה שיר השירים פ"ד, ובד"ה יחתו מריביו ספ"א שההמשכה מא"א לז"א צ"ל לזה ב' המשכו' כו'. ועיין זח"ב בשלח דס"ג ע"ב כד ע"ק בעא לזמנא ברכאן לעלמא אשרי כולא בהאי עמיקא עילאה, היינו כי מהכתר א"א לקבל ההשפעה כ"א ע"י ההוא עמיקא עילאה יסוד אבא כו', וכמו שצ"ל תחלה יו"ד צמצום ה' התפשטות אח"כ נמשך הוי"ו המשכה לבחי' ה' תתאה כו'. וזהו ישר יותר לקרב אל השכל הענין שצ"ל ב' המשכות מא"ס עד שיומשך במקור דבי"ע, הא' יו"ד צמצום כו'. ועיין בד"ה אלה פקודי המשכן ברישא חשוכא ישת חושך סתרו כו' הב' ו' המשכה. עיין בד"ה יגלי לן טעמי' כי היו"ד וה"א שניהם בשכל ה"ז בחי' א', אבל הוי"ו המשכה מהשכל במדות כו'. ועמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה ענין קי"ס י"ה הוא עלמא דאתכסיא בחי' ים ו"ה הוא עלמא דאתגליא בחי' ארץ. והנה מל' דאצי' הממוצע בין אצילות לבריאה נק' ג"כ ים וארץ, כי הממוצע צ"ל כלול מב' הבחי' משפיע ומקבל כו', ועד"ז כללות ע"ס דאצי' שהן ממוצעים בין המאציל ובין בי"ע יש בהם ב' בחי' אלו ים וארץ, וא"כ מובן מה שצ"ל ב' המשכות עד שיומשך בבי"ע הא' בבחי' עלמא דאתכסיא הב' מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא, ולפי"ז העלי' לע"ל על דרך ביום ההוא יהי' כו' ה"א תתאה תקבל מהיו"ד עצמו וכמו מקדש ראשון, וביתר שאת, כי אז מ"מ קבלו ע"י הוי"ו, וזהו גדול יהי' כבוד הבית האחרון כו'.

עוד יש לצייר הענין שצ"ל ב' המשכות זהו ע"ד מחשבה ודיבור שא"א לדבר בלי מחשבה תחלה ע"כ צ"ל המשכה א' בבחי' המחשבה

שהוא עדיין הגילוי שבינו לבין עצמו, ואח"כ מהמחשבה נמשך לדיבור שיהי' התגלות לזולתו, ועמ"ש מזה בתוספת לקו"ת בד"ה להבין מ"ש באוצ"ח, וזה קרוב לענין ים וארץ כי כן המחשבה נק' עלמא דאתכסיא כו'. עוד יש לצייר ב' המשכות ע"ד הגילוי מהנפש נמשך כללות גילוי החיות בהראש ואח"כ מהראש מתחלק ונמשך לכל האברים כו', והנה הדיבור מקבל מהמדות ע"ד ה' תתאה מקבל מהוא"ו והמחשבה מקבל מהשכל ע"ד ה' עילאה מקבל מהיו"ד עצמו בלי וא"ו כו'. ועד"ז יובן ענין ב' בחי' ג"ע היינו געה"ע זהו ע"ד י"ה בינה רחובות הנהר ביו"ד נברא העולם הבא, וגעה"ת ע"ד ה' תתאה שמקבלת מהוא"ו כו'. וג"כ יובן זה ע"ד כי א"ל דיעות שיש ב' בחי' דעת, הא' דעת עליון הגילוי כמו שקמי' כולא כלא חשיב והב' דעת תחתון הדעת בבחי' מלכותו ית' וביטול היש כו', וזהו עצמו ענין געה"ע שבו מאיר דעת עליון וגעה"ת שבו מאיר דעת תחתון כו'. והנה ענין ונהר יחרב בבית ראשון זהו ע"ד נשבע שלא יכנס בירושמ"ע כו'. וע"ז נאמר בכה תבכה, ועי"ז בבכי יבואו כו', שזהו הבכי' מהשמחה. ועמ"ש בד"ה וקבל היהודים ובסד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה. ועיין במד"ר פ' ויגש ס"פ צ"ג שזהו כמ"ש ויתן את קולו בבכי כו' וזהו והפכתי אבלם לששון שהבכי' של בכה תבכה יתהפך לבכי' הבאה מגודל השמחה. ועיין בילקוט בירמי' סי' א' דנ"ט ע"ד רמז רנ"ט על מנת שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל יבא ארי' זה הקב"ה כדכתי' בי' ארי' שאג מי לא יירא במזל ארי' (היינו בחדש החמישי) והפכתי אבלם לששון ויבנה אריאל כו'. ועיין מענין ארי' במד"ר פ' יתרו פכ"ט ע"פ אנכי ה' אלקיך, ארי' שאג כו', ובמא"א אלף ק"א ארי' מצד החסד שם ע"ב יש בו רי"ו אותיות כו'. ובי"נ הביא מהזח"ג ואתחנן דף ע"ר ע"א ווי למאן דיזדמן כד יתבע ארי' רברבא לאתחברא לנוק' כו' על ההיא שעתא כתיב ארי' שאג מי לא יירא כו' כד יפוג לקבלא לבת זוגו כו' עכ"ל, עו"ש במא"א בחי' ארי' בלעו"ז קלי' שכנגד כתר, ולכן נ"נ רישא די דהבא נק' ארי, וכמ"ש בילקוט שם עלה ארי' במזל ארי' והחריב אריאל כו', עלה ארי' מסובכו במזל ארי' עד גלות ירושלים בחודש החמישי, והחריב אריאל הוי אריאל קרית חנה דוד על מנת שיבא ארי' במזל ארי' ויבנה אריאל כו' כנ"ל. ובת"ז תיקון ע' דקל"ב א' דאדם דבריאה דאיהו קדמון לכל הקדומים רכיב בארי' כו'. ובכס"מ שם פי' אדם דבריאה כתר רכיב בארי' חסד כו', ואי"כ עכ"פ המכוון ע"מ שיבא ארי' הוא התגלות הכתר, וזהו שדיבור אנכי הוי' אלקיך נק' ארי' שאג כו'. והנה ארי' גימט' גבורה, וענין גבורה זו היינו מה שמצינו שהגבורה והכח הוא בא"א כמארז"ל רפ"ד* איזהו גבור הכובש את יצרו, ומייתי עלה פסוק טוב ארך אפים מגבור כו', וכמ"ש במ"א בענין שמשון* הגבור שהי' תלוי גבורתו בהנזירות בהשערות, ומורה לא עלה על ראשו, והיינו לפי שהנזירות ממשיך מא"א כמ"ש בזהר בתחלת האד"ר אך י"ל דמשם נמשך ג"כ וכל אויביך יכרתו כתר אותיות כרת להכרית

כמארז"ל רפ"ד : כנראה צ"ל : כמארז"ל אבות רפ"ד.

בענין שמשון : ראה לקו"ת לג' פרשיות ביאור מים רבים.

זרעו של עמלק, כי משם כח הפלא שלמעלה מהטבע, כמ"ש בזהר בשלח דנ"ד א' ע"פ אז ישיר. ועמ"ש מזה בביאור ע"פ זאת חקת התורה פ"ד יעו"ש. ובמ"א נת'* שלכן אבן הבדולח גוונא סומקא אתחזי בי' ומשם נמשך טלא דבדולחא, והיינו ענין גבורה דעתיק המלובש במו"ס כו'. וזהו ענין דודי צח ואדום כו'. וענין אריא ואריותא מזדווגין זהו ע"ד מ"ש סד"ה כי ההרים ימושו כו' וברית שלומי לא תמוט ההמשכה מיסוד דא"א שלמע' מסדר ההשתלשלות כו', ע"ש. ומ"ש ע"פ וארשתיך לי לעולם כ"מ שנא' לי כו'. וענין שיש בכנס"י בחי' ארייתא זהו ע"ד כרע שכב כארי וכלביא, למסור נפשו באחד בק"ש שזהו מבחי' כתר שבנפש שלמעלה מהחכמה. עיין בלקו"ת פ' ואתחנן בד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת כו'. ועמ"ש בענין ריב"ז* שאמר איני יודע באיזה דרך כו' שמגודל ענוותנותו מצא מקום להסתפק על בחי' כתר שבנפש אם האיר בו כדבעי כו'. ועמ"ש בלקו"ת בשה"ש בביאור ע"פ אני ישינה ולבי ער בענין ואני אפתח לך כפתחו של אולם.

ולהבין קצת עוד ענין ארי' דקדושה שהוא כתר, וכן יש ארי' דקלי'. הענין ע"ד המבואר בת"א פ' וישלח בד"ה ויקח מן הבא בידו מנחה שי"ל מדוע הארי' למטה חי' טמאה והשור בהמה טהורה, והלא בשרשם הארי' גבוה יותר, כמ"ש פני ארי' אל הימין כו'. והתירוץ כי אדרבה מה שהוא למעלה במדריגה יותר גבוה אין לו התלבשות בכלי למטה כו'. ובד"ה כי אברהם לא ידענו דקנ"ו ע"א. כי הנה ידוע ממשל הארי' כו' ובלקו"ת בשה"ש בביאור שחורה אני ונאוה פרק* וענין קבלת ארי' כתר דקליפה מבחי' קדושה זהו כמ"ש ע"פ ויהי בשלח פרעה בענין קליפה קדמה לפרי, ע"ד כמה ארך אפים לפניו כו' אם לעוברי רצונו כך כו', נמצא מקבל מא"א ששם הכח והגבורה בחי' ארי' כו', אך כשיומשך הגילוי בקדושה מבחי' זו זהו"ע לעושי רצונו עאכ"ו, זהו"ע על מנת שיבא ארי' שיהי' הגילוי מבחי' זו שלמע' מסדר ההשתל' שלא הי' לה שום כלי בעוה"ז להתלבש בה כו', כ"א לעתיד שיזדכך העולם יאיר למטה בבחי' כלי וזהו"ע כד אריא ואריותא מזדווגין, כוסי רוי' כמנין ארך כו' ואז וארי' שלמטה בקליפות כבקר יאכל תבן כו', ועי' גילוי זה בבכי יבואו. והנה ע"ד הנ"ל בענין שלע"ל יהי' הגילוי מבחי' ארי' שאג גימט' גבורה יש לפרש מ"ש ולא בכסף תגאלו דפי' האריז"ל שלא יהי' ע"י החסד כי אם מבחי' אימא עילאה ע"ד כמעלת הזהב על הכסף היינו בחי' גבורה דארי' שהיא הגבורה דא"א כו', תגבורת הכח והאור ולא בחי' דין וזהו ולא בכסף כו'.

והנה הקדמונים* נתנו סימן לעשי"ת הנקראים ימים נוראים ע"ש ארי' שאג מי לא ייאר וארי' אלול ר"ה יוהכ"פ. והיינו ג"כ הארת הכתר

ובמ"א נתבאר: ראה לקו"ת ראה לא, ג.

בענין ריב"ז: ראה לקו"ת הוספות בסו"ס ויקרא נ, ד.

פרק: בכת"י חסר ציון הפרק. וראה שם פ"ד.

הקדמונים נתנו: לשון השל"ה ריש מס' ר"ה. שם תושב"כ פ' שופטים (שעה, ב), ובסידורו. ושם אשר הה"א רומז להושענא רבה.

המלך הקדוש כו'. והנה כמו מבחי' בכה תבכה נמשך בבכי יבואו, כך אחר ט"ב נמשך אלול ר"ה ויוהכ"פ שהבכי' ע"ד בבכי יבואו, כמ"ש בלקו"ת סד"ה כי תצא דרוש השני ע"פ ובכתה את אבי' כו', ובהביאור שם. גם י"ל בר"ה עצמו יש ב' בחי' בכי' הנ"ל, הא' גנוחי גניח ילולי יליל דשברים תרועה, כמ"ש בד"ה שוש אשיש פ"ג, שהבכי' היא על ריחוק אוא"ס ב"ה מבחי' גילוי כענין רחל מבכה כו' כי איננו כו'. אך יש תשר"ת ותר"ת מלמטלמ"ע, זהו ע"ד הנ"ל, אבל אח"כ עוד תר"ת * זהו ע"ד בבכי יבאו כו', ועמ"ש מזה בירמי' ע"פ והפכתי אבלם לששון, שם סי' ל"א י"ג.

ד) **באיכה** ס"פ בכה תבכה אמר רשב"י אמר הקב"ה לישראל אתם בכיתם בכי' של תפלות סופכם להיות בוכים בכי' של ממש, והיכן בכו בכי' של תפלות וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו, פ' בהעלותך י"א ותשא כל העדה ויבכו, והיכן בכו ישראל בכי' של ממש ר' איבו ור' יהודה בר' סימון ר' איבו אמר אחד ברמה ואחד בבבל. ברמה דכתי' קול ברמה נשמע ירמי' ל"א יו"ד, בבבל דכתי' על נהרות בבל תלים קל"ז. ר' יהודה בר' סימון אמר אחד ביהודה מדינתא בכה תבכה בלילה ואחד בבבל על נהרות בבל. י"ל הבכי' שבכו ברמה או ביהודה זהו על הסתלקות ועליי' ז"א לעילא לעילא שעי"ז אין גילוי ח"ע בח"ת, וכמ"ש בזח"א ויגש דר"י ע"א בפי' רחל מבכה כו' כי איננו כו' דבעלה לא אשתכח עמה כו' ע"ש. והיינו מניעת גילוי של יחו"ע ביחו"ת היפך ענין והוי' בהיכל קדשו דהיינו שילוב הוי' באד' הנק' היכל קדשו כ"א שנסתלק שם הוי' ונשאר בחי' אדנות יחו"ת. והבכי' שנית שבכו על נהרות בבל היינו מה שמלבד הסתלקות שם הוי' עוד זאת גם המל' נתלבשה בק"נ ואזי יניקתם מנהרות בבל שהם היכלות דק"נ שיש שם ג"כ ד' נהרות חו"ב זו"נ כו', ועמ"ש מזה ע"פ על נהרות בבל כו'. והנה ענין בוכה למשפחותיו שם נזכר אשר נאכל במצרים חנם, והיינו שבכו על איסור העריות והעריות פוגמים בשם הוי' כי ערי' וערוה זהו שהפגם מגיע עד י"ה ו"ה וכמ"ש בר"ח *, ומזה גרמו בכה תבכה כו' ב' בכיות כנ"ל סעי' א'.

ה) **רבות** באיכה ר"פ בכה תבכה ואימת מעילת לבכי באמור אלי כל היום איה אלקיך, היינו כנ"ל סעי' א' וסעי' ג' שגרמו הסתלקות שם הוי' וזהו הגורם באמור אלי כו' איה כו' שהוא מפני דסליק לעילא כמ"ש בזח"ג ויקרא דף כ' ע"ב.

ו) **רבות** שם הקדים ישעי' ורפאן (עמ"ש מענין שמקדים רפואה בבה"ז פ' במדבר ועמ"ש ע"פ רפאני הוי').

ירמי' אמר בכה תבכה בלילה ישעי' אמר בכה לא תבכה חנון יחנך כו', כי ירמי' מורה על הסתלקות בחי' יה"ו שמתרומם ומסתלקים

תשר"ת תר"ת . . . עוד תר"ת: אולי צ"ל: תשר"ת תש"ת . . . עוד תר"ת. — וצ"ע.
וכמ"ש בר"ח: ראה שם שער הקדושה פט"ז, יז. וראה ל"ת להאריז"ל ס"פ אחרי.

למהר"ע ואזי ה' תתאה ישבה בדד כו', ומזה נמשך כל הרעות הקשות כו', עד שההנהגה למטה בבי"ע שבה"א בראם אינו כמו שהוא באצילות ששם ישראל חשובים כו', אבל ישעיהו מלשון וישע ה' אל הבל שבחי' ג' אותיות יה"ו נמשכים ומאירים בה' אחרונה דשם ע"ד הוי' אחד. ומזה נמשך אשר בכה לא תבכה כו'. וז"ש אח"כ ולא יכנף עוד מוריך כו'. ועמ"ש בתו"א פ' וארא סד"ה וידבר אלקים כו' וארא כו' גבי כי הנה כתי' רם על כו' ובפ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים גבי השקיפה כו' וברך כו'.

א' ה'

היו צריה לראש, זח"ב שמות י"ד ב', נשא קכ"ו א', פנחס דרל"ז ב', כי תצא רע"ט א' רפ"ב ב'. ענין עוללי' שהם מט"ט וסנדל הלכו שבי לפני צר, יובן עפמ"ש בלקו"ת במלכים ב' ע"פ והנושה בא לקחת את שני ילדי שהם מט"ט וסנדל כו' ע"ש.

עוללי' הלכו שבי. ברבות כיון שגלו תינוקות כו'. ע' ברבות באסתר ע"פ גם ושתי קכ"א ג' בענין עמי נוגשיו מעולל מקטפין עוללותיהן ע"ד שאמר פרעה כל הבן הילוד שנק' מקטף בעוללות, והיינו כי עיקר שליטתם על אנפי זוטרי ממיעוט הלבנה. ע' זח"א בראשית י"ט ב', ואפ"ל ע"ז באה מצוה וכרמך לא תעולל, פ' קדושים י"ט יו"ד, לעני ולגר תעזוב, וישראל נק' כרם ה' צבאות ועי"ז מגין על העוללות שבהם שלא יהי' נוגשיו מעולל, והיינו מדה כנגד מדה כמו שהוא מניח העוללות כו' כמ"כ הקב"ה ממשיך ורב חסד להניח העוללות ולהגין עליהם והם הבל* שאין בו חטא כו'.

א' ו'

ויצא מן בת ציון כל הדרה, פ"ה דיומא דף נ"ג סוף ע"ב ודף נ"ד א' מאי כל הדרה, חדרה הגנוז בחדרי חדרים, דהיינו הארון שגלה לבבל. ועמ"ש ע"פ לך עמי בא בחדריך דפי' בתד"א ח"א רפ"ו בחדרי תורה. וע' מ"ש בד"ה משכני* אחריך בענין פי' הביאני המלך חדריו, ונק' בחי' זו ג"כ הדרה ע"ד הוד* והדר לפניו עוז וחדוה במקומו.

והם הבל: צע"ק השייכות כאן.

בד"ה משכני: לא נדפס לע"ע. ולהעיר מלקו"ת ויקרא ב, ד. תורה, שלח מד, א.

ע"ד הוד: להעיר מרשימות הצ"צ ע"פ זה דה"א טז, כז (לא נדפס לע"ע).

היו שרי' כאילים לא מצאו מרעה, פי"ו דשבת דקי"ט ע"ב, מה איל ראשו של זה בצד זנבו של זה אף ישראל שבאותו הדור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה. וכ' מהרש"א שריה הם הם המוכיחים לאחרים אבל זה את זה לא הוכיחו וחיישינן לגומלין, ודימה אותם לאילים שראשו של זה בצד זנבו של זה הוא משל שאין משגיח בכל מעשה חברו מראש ועד סוף רק על זנבו וסופו בקצת, ואמר בפורענות לא מצאו מרעה דהיינו כי גם שרים הם אשלח עליהם מכת רעב עכ"ל.

רבות בפתיחתא דאיכה בד"ה ר' יצחק פתח תחת אשר לא עבדת דנ"ב א', אילו זכיתם הייתם קורים בתורה והתהלכתי בתוככם (שענין ההילוך הוא השראת השכינה בתוכם והמשכת אוא"ס ב"ה הסוכ"ע שמתהלך להאיר בשכינת עוזו ית' דהיינו המשכת סוכ"ע בממכ"ע. וע' במאו"א אות ה' סע"י יו"ד הליכה כינוי אל היחוד, ועמ"ש ע"פ ונתתי* לך מהלכים) ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראים ויצא מן בת ציון כל הדרה, (הדר הוא נצח ויסוד, במא"א שם סעי' ד', שבהם ועל ידם נמשך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע. גם פי' הדרה ע"ד ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה, בתו"א פ' ויצא בד"ה אם לא תדעי לך, ובגלות היא כרחל לפני גוזזי' נאלמה. גם פי' הדרה הם ט"ס שלה שניטלו ממנה ונתלבשו בק"נ).

דסה"א על פסוק זה ויצא מן בת כו' א"ר אחא יש לנו מנה יפה זה הקב"ה שכתוב בו ה' מנת חלקי וכוסי, תלים י"ו, והוא ענין מתנה על דרך חבלים נפלו לי בנעימים, כי זה שחלק הוי' עמו זהו מבחינה שלמעלה מהשכל והחכמה. וע' ברבות על פסוק ויקחו לי תרומה אותי אתם לוקחים. וע' לקמן ברבות ע"פ חלקי ה' אמרה נפשי, דע"ו ג', כל הדרה זה הקב"ה שנא' הוד והדר לבשת, תלים ק"ד א'. עמ"ש ע"פ זה* בתלים שם דבחי' הוד והדר זה הי' בהתגלות קודם חטא עה"ד ולע"ל במשיח כתיב הוד והדר תשוה עליו, וכמ"ש ברבות פ' נשא פי"ד דרנ"ז ג' ע"פ ויבוא מלך הכבוד שהוא חילק מכבודו ליריאיו לבושו של הקב"ה הוד והדר שנאמר הוד והדר לבשת, ונתנו למשיח שנא' הוד והדר תשוה עליו, בתלים כ"א. ולכאורה כיון שיצא כל הדרה זה הקב"ה אם כן איך אומר בהפך יש לנו מנה יפה זה הקב"ה, אלא זהו ע"ד מ"ש בד"ה וארשתיך לי בלקו"ת פ' במדבר בפי' נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי', אכן לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי מהו"ע שלמעלה מבחי' חצרות הוי', ולכן אף על פי שיצא כל הדרה זהו הגילוי שבחצרות הוי' שבחי' זו נסתלקה כו', אבל מהו"ע ית' א-ל חי עז"נ אמצאך בחוץ. ועמ"ש בד"ה וישב יעקב בפי' ובקשתם משם. ואפ"ל ענין מן שירד להם לישראל זהו מבחי' הוי' מנת חלקי וכוסי כו', עמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אכלוהו היום, וכמו בשבת אע"פ שלא תמצאוהו בשדה עכ"ז למעלה בפנימיות כו'. כמו"כ י"ל שגם עכשיו נמשך מבחי' ה' מנת

ע"פ ונתתי: בתו"א ס"פ וישב.

ע"פ זה: בבוך תהלים. נדפס בשם יהל אור (פלטבה, תרע"ח).

חלקי מנה אחת יפה בפנימיות. וזהו בענין מן לחם אבירים*. ד"א כל הדרה אלו התינוקות, ע"ד שפי' רש"י בחומש ר"פ חיי שרה בת עשרים כבת ז' ליופי, הרי שעיקר היופי כשהיא תינוקת. והוא ברבות שם ר"פ חיי שרה.

היו שרי' כאילים. מה אילים הללו בשעת שרב הופכים פניהם אלו תחת אלו כך היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנה, א"ל הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן, היינו מדה כנגד מדה שגם הוא ית' הפך כביכול פניו ית' מהם הפך ממ"ש יאר ה' פניך אליך כו', ועי"ז משלו עליהם השונאים, וכמ"ש בפ' וילך והסתרתי פני מהם והיו לאכול ומצאוהו רעות רבות כו', ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא כו', וזהו נמשך ע"י שהם ג"כ הפכו פניהם ולא מיחו כו'.

וילכו בלא כח* לפני רודף, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מוסיפים כח בגבורה של מעלה כד"א ועתה יגדל נא כח אד', ובזמן שאין עושין רצונו ש"מ כבי' מתישין כח גדול של מע' והולכים גם הם בלא כח לפני רודף. ועמ"ש מזה ע"פ ועתה יגדל נא כח אד', וע' במא"א אות כ' סעי' יו"ד. והנה ברבות פ' שלח פי' יגדל נא כח תנצח מדת הרחמים למדת הדין, א"כ מדה"ר נק' כח והיא בינה כסא לרחמים דע"ק. ונק' כח ע"ד מ"ש רז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו שנא' טוב ארך אפים מגבור, וכן למע' מה שכובש את מדה"ד נק' כח, וזהו ימינך ה' נאדרי בכח. והנה ידוע ענין ויאבק* איש כו'. ובד"ה בשלח* פרעה ענין יניקתם שלא ע"פ חשבון כו', ובד"ה עבדים* היינו לפרעה כו', וצ"ל משם אורידך נאום ה', וזהו ע"י המשכת כח אד' שממשיכים מסוכ"ע בממכ"ע, משא"כ בלא כח כו' הנ"ל*, ואזי ויצא מבת ציון כו' דאסתלק לעילא לעילא כו'. זח"א ויצא דקמ"ח ע"ב ד"א ויצא יעקב כו' כד"א ויצא מן בת ציון כו' וע"ש בבה"ז דהיינו התלבשות המל' בק"נ הנק' חרנה לברר בירורי' ואזי אח"כ ושבתי בשלום כו', ומבחי' חרנה יתהפך לבחי' רינה כו', כמ"ש בת"א ר"פ ויצא. וזהו שמסיים ברבות כאן בגואל מלא כו'. זח"ג ר"פ וילך דרפ"ג ע"ב מוליך לימין משה כו' משא"כ בהסתלקות הימין אזי וילכו בלא כח כו' ע"ש. וענין בחי' ימין שבו עיקר הכח והוא יחודא עילאה כמ"ש בד"ה צאינה וראינה. ועמ"ש בד"ה ושאבתם מים בענין השיב אחור ימינו. בזח"ג פנחס ר"כ סע"א במק"מ שם בשם הרח"ו השכינה נק' כח בסוד וילכו בלא

לחם אבירים: צע"ק השייכות לכאן, ואולי י"ל עפמ"ש באור התורה להצ"צ ע"פ מידי אביר יעקב (שפת, א. שצג, ב. תטו, ב) אביר תוקף תגבורת האור כו'. וש"נ ג"כ לברכות יז, ב עיי"ש.

בלא כח: להעיר לכל הנ"ל מלקו"ת לג"פ ביאור לד"ה מים רבים.

ידוע ענין ויאבק: ראה תו"א ס"פ וישלח. תו"ח שם.

ובד"ה בשלח . . . ובד"ה עבדים: בתו"א . . . בסידור.

הנ"ל: כן הוא בכתי"י ההעתק (גוף כתי"ק אינו תח"י), וכנראה צ"ל: כנ"ל.

כח, ועמ״ש בענין כ״ח אתוון שיש בפסוק בראשית* ברא, ובפסוק ראשון דעשרת הדברות וידבר אלקים כו׳.

חטא חטאה ירושלים. ברבות במקומו עכומ״ז אינן חוטאין, אלא אע״פ שחוטאין אין כלום, ופי׳ ביפ״ע ע״ד רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע״כ אפקוד עליכם את כל עוונותיכם (ועמ״ש בתו״א בד״ה וכל העם רואים), בעמוס סי׳ ג׳ ב׳. ועמ״ש ע״פ זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, חנם בלא מצות. ומ״ש על מארז״ל פ״ה* דוקין שבעין דלדידהו לא הוי מומא ולדידן הוי מומא כו׳, ובמ״א כתבתי שלכן נק׳ ישראל עברים ששייך בהם עבירה ותשובה, עבירה חטא חטאה ירושלים דוקא שהוא ממשיך מפנימיות למקום הטנופת וזהו העבירה שמעביר הדרך משא״כ כו׳, ע׳ בד״ה הבאים ישרש כו׳, ותשובה עד יעבור עמך הוי׳, וע׳ בפ״ק דעכומ״ז דף ד׳ ע״א. רבות נ״ב א׳, בד״ה תחת אשר לא עבדת. ס״ט ד׳ ס״פ תבא כל רעתם חטאו בכפלים דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפלים דכתיב כי לקחה מיד ה׳ כפלים בכל חטאותי׳, ישעי׳ מ׳ ב׳ (וע׳ ברבות באיכה ע״פ השתרגו עלו על צוארי עשאן שרוגות בבבל ומדי יון ואדום. ועמ״ש מזה ע״פ ובגפן שלשה שריגים) ומתנחמים בכפלים שנא׳ נחמו נחמו עמי, ישעי׳ ר״ס מ׳. כל מכבדי׳ הזילוה. פ״ה דיומא נ״ד ב׳. שה״ש כ׳ ב׳, סד״ה כמעט שעברתי, זח״א מט״א ור״ב א׳.

מענין לנדה היתה ע׳ רבות מצורע פי״ט קפ״ו ב׳ ע״פ והדוה בנדתה.

טומאתה בשולי׳. יומא פרק ה׳ דנ״ז רע״א השתא ברי (וודאי) טמאים אתון דכתיב טומאתה בשולי׳, א״ל ת״ח מה כתיב בהו השוכן אתם בתוך טומאתם, ב״ק ספ״ה דנ״ה ע״א, הרואה ט׳ בחלום סימן יפה לו כו׳ אימא טומאתה בשולי׳ כו׳ אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה כו׳ את האור כי טוב. ומהרש״א האריך ועזח״א מקץ ר״ד גבי אתגלגלו אתון ט״ר.

ברבות במקומו, טומאתה בשולי׳ כל אותם הכהנים ששמשו בימי צדקיהו ערלים היו כו׳. נ״ב א׳, בד״ה תחת אשר לא עבדת, אלו זכיתם הייתם קורי׳ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים טומאתה בשולי׳, ורש״י פי׳ לשון גנאי הוא דם נדותי׳ ניכר בשולי בגדי׳ כלומר חטאי׳ גלוין הרבה עשתה בגלוי, והוא מהת״י. לא זכרה את אחריתה כשהיו חוטאין לא נתנו לב מה תהי׳ אחריתן לפיכך ותרד

בפסוק בראשית: ת״ז בהקדמה (יג, א).

מרז״ל פ״ה: כנראה הפי׳: מרז״ל פרק הניזקין. ועיין הוספות לתו״א בפ׳ כי תשא.

פלאים, ירידתם נפלאת פלאים שהכל פלאים שאירע לה מה שלא אירע לכל עיר.

בעמה"מ שי"א רפ"ח סא"א ותרד פלאים שירדה לעשי' לקליפות שבה. שי"ג פמ"ו ע"ט ד' שכל העולמות ירדו הרחק מאד ממדרגתם הראשונה כמ"ש ותרד פלאים. שט"ז פל"ז קמ"ה א', שעשי' ירדה למטה כמ"ש ותרד פלאים. בשל"ה במס' תענית שלו דר"ח ע"א.

לענין טומאתה בשולי', בירמי' י"ג כ"ב, ברוב עונך נגלו שוליך, ת"י אתגלאו בהתתיך, ובגמ' חולין פ' אלו טריפות דנ"ו ע"ב איגלאו בהתתיהו, פי' רש"י חרפן, א"כ לפי"ז נגלו שוליך היינו שנתגלה חרפתן, יעו"ש פסוק כ"ו וגם אני חשפתי שוליך על פניך ת"י ואף אנא אגלי בהתת חובך על אפך, וגם בנחום סי' ג' ה' ת"י כן, ומ"מ פי' טומאתה בשולי' היינו כי עפ"י רוב אף החוטא היינו בהצנע שאין תוכו כברו, אבל מי שעושה ביד רמה זהו חלול השם שגדול מכל העוונות כו', וזהו טומאתה בשולי', וכמ"ש רש"י חטאותי' גלויין, ולענין ותרד פלאים, הנה פלא בקדושה יסוד אבא, במא"א אות פ' ס"ה. ויש לעו"ז שלשה המה נפלאו ממני דרך נחש עלי צור כו' כן דרך אשה מנאפת כו'.

טומאתה בשולי', פ"ה דיומא נ"ז א' השתא ברי טמאים אתם, דכתיב טומאתה בשולי' א"ל ת"ח מה כתיב בהו השוכן אתם בתוך טומאתם אפילו בזמן שהם טמאים שכינה שרוי' ביניהם. ספ"ה דב"ק נ"ה א', הרואה ט' בחלומו סימן יפה לו כו', ואימא טומאתה בשולי' כו' אלא הואיל ופתח בו הכתוב לטובה תחלה שמבראשית עד וירא אלקים את האור לא כתיב ט'. וי"ל דאע"ג שט' מורה ג"כ על טומאתה כנ"ל, הכתיב מי יתן* טהור מטמא. וע' רבות ר"פ חוקת וע' זח"ב יתרו סט"ב וע' מהרש"א שם שהאריך ומדבריו נשמע דחורבן הבית בט"ב זהו ע"ד שהט' יש בו ג"כ רמז לטומאה כו'. אך לע"ל יהי' ט"ב לששון ולשמחה זהו ע"י מי יתן טהור מטמא כו'. רבות בפתיחתא דאיכה בד"ה תחת אשר לא עבדת נ"ב א' אלו זכיתם הייתם קורים בתורה כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם כו' תטהרו, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים טומאתה בשולי', והיינו כי יוהכ"פ וט"ב זהו תכלית המעלה וזהו תכלית השפלות, כמ"ש בשל"ה בענין איסור נעילת הסנדל בט"ב הוא לגריעותא שאין הסנדל ומט"ט מגין כו', הפך ממ"ש מה יפו פעמיך בנעלים מט"ט וסנדל, וביוהכ"פ הוא למעלה ושבח שהוא למע' מבחי' התלבשות במלאך כמ"ש הנני שולח מלאך כו' ואמר אם אין פניך כו', כמו"כ בט"ב בחי' טומאתה בשולי', וביוהכ"פ הוא סליחת העוונות מי יתן טהור מטמא. וזהו"ע תטהרו גימט' תר"ך* כתר עליון. שם ד' ס"ה ב' ג' על פסוק זה במקומו. עמה"מ שי"א רפ"ח ס"א ענין ותרד פלאים שירדה לעשי' לקליפות כו'. ומקום העשי' נגזר עליו להיות רע גובר

מי יתן: ראה בזה לקו"ת חקת נס, ד.

תטהרו גימט' תר"ך: הרמ"ז במקדש מלך. זח"ג סח, ב.

על הטוב, שי"ג פמ"ו עט"ד שכל העולמות ירדו הרחק מאד ממדריגתם הראשונה כמ"ש ותרד פלאים, שט"ז פל"ז קמ"ו ד'.

א' יו"ד

ידו פרש צר. יבמות ספ"ק ט"ז ב'. רבות מה"א (לא נמצא*) בפתיחתא דאיכה נא, ב, בד"ה ר' יצחק פתח בושנו כי שמענו חרפה כו' בירמי' נ"א, נכנסו עמהם עמונים ומואבים שנאמר ידו פרש צר כו' ומצאו שני כרובים כו' הא כל אפי שווין כו' באותו שעה נשבע הקב"ה שהוא מקעקע ביצתן כו'. עמ"ש מזה ע"פ ועשית שנים כרובים בפ' תרומה, איך שענין הכרובים המורים על חיבת זכר ונקבה שהוא להורות שכנס"י מקבלת מהקב"ה בעצמו דווקא שלא ע"י שום אמצעי וזהו היפך מענין צורות שעושים עכומ"ז לכוכב ומזל שיהי' הכוכב והמזל אמצעי בינם ובין הקב"ה.

ב) ספ"ק דיבמות ט"ז, ב', ידו פרש צר על כל מחמדי' זה עמון ומואב כו', וכ' המהרש"א מחמדי' זו התורה שנאמר בה הנחמדים מזהב כו', פרש אותיות שרף שאמרו שהס"ת ישרף באש. ועיין בנצח ישראל פרק למד דמ"ג ג', ובספר דברי נחומים י"ב, ובספר עיר בנימין ב"ג, במדרש איכה נ"ב א' סד"ה סו"ד. זח"א ע' קצ"א. של"ה רל"ז ב'. ממ"ח ק"ד ב' קי"א. י"ח שכינה ל"ג.

ג) בפתיחתא דאיכה בד"ה רי"צ פתח תחת אשר לא עבדת, נבא אלו זכיתם הייתם קורים ולא יחמוד איש את ארצך בפ' כי תשא ל"ד כ"ד ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים ידו פרש צר על כל מחמדי' היינו על כל מחמדי' הוא היפך ממ"ש ולא יחמוד כו' וע' בשה"ש רבה ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים.

א) וז"ל הפסוק כי תשא ל"ד כ"ד כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה. פסחים פ"ק ח"ב, ירושלמי פאה פ"ג, אדר"נ פי"ב, רבות בח"מ נב"א*, בפתיחתא בד"ה רי"צ פתח תחת אשר לא עבדת, זח"ב ע' רי"ט, תד"א ח"א פכ"ג, בחיי קכ"ד א'. וז"ל הגמרא פ"ק דפסחים ד"ח ע"ב אתמר אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן כמאן כי האי תנא, דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה

(לא נמצא): בס' בית אהרן ע"פ זה ציין שמובא הכתוב ברבות מה, א, ועי"ז כותב הצ"צ שלא נמצא שם. בדפוסי בית אהרן שלאחר כך נתקן שהכתוב הובא בבראשית רבה פ' מא.

רבות בח"מ נב"א: רבות בכרך חמש מגילות דף נב, ע"א.

תורה לא יחמוד איש את ארצך מלמד שתהא פרתך רועה באפר ואין חי' מזיקתה, (מתוך שאמרה תורה כך אנו למדין שהבטיחו הכתוב שלא יזוקו ממונם וכ"ש גופם דאין דרכו להזיק דאדם אית לי' מזלא ואינו מהיר להיות ניזוק בגופו), תרנגולתך מנקר באשפה ואין חולדה מזיקתה, והלא דברים ק"ו מה אלו שדרכן ליזוק אינן ניזוקין בני אדם שאין דרכן ליזוק עאכ"ו, עכ"ל. וע' מזה בשה"ש רבה ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים. ואפ"ה כי ענין שליח הוא מט"ט* ותחתיו הוא עה"ד טו"ר וכיון שהוא שלוחי מצוה ומברר עה"ד טו"ר להעלותו למעלה, וזהו ענין מה יפו פעמיך בנעלים* מט"ט נק' נעל דשכינתא והנעל מעור הבהמה בירור ב"ן כו' שמתברר ועולה למעלה, וכל המזיקים יניקתם מעה"ד טו"ר שהוא ק"נ שהוא הממוצע הממשיך השפע מהקדושה לג"ק הטמאות שהם שרש המזיקים, וכיון שע"י שלוחי מצוה ובפרט בעלותם לרגל מבררים ק"נ הממוצע כו' ע"כ לא יוכלו המזיקים להזיקו כו'. גם אפ"ל כי שלוחי מצוה שהולך בדרך לעשות מצוה מעורר בחי' ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט, פי' דרך הוי' הוא גילוי שם הוי' שנמשך מא"ס ב"ה להיות הגילוי למטה. וזהו ענין והתהלכתי בתוככם, ובהיות גילוי ש' הוי' ע"ד והנה ה' נצב עליו שוב לא יוכלו המזיקים ליגע בו וכמ"ש ברבות ויצא ר"פ ס"ט א"ר אבהו משל לבן מלכים שהי' ישן ע"ג עריסה וראו זבובים שוכנים עלי' וכיון שבא מניקתו שחו עליו מניקתו וברחו מעליו, כך בתחלה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (ר"ל שרים של מצרים בבל מדי כו', כמ"ש ברבות פ' אמור ר"פ כ"ט ונמשלו לזבובים וע"ד שממית בידים תתפש) כיון שנתגלה עלי' הקב"ה ברחו מעליו, עכ"ל. וכך ע"י שהוא שלוחי מצוה ממשיך גילוי דרך הוי' עליו ועי"ז בורחים הזבובים שהם כל המזיקים. וזהו לעשות צדקה ומשפט, שענין הצדקה הוא הגילוי שם הוי' למטה והמשפט שלא יגעו בו החיצוני', כמ"ש בת"א פ' בשלח בד"ה אשירה להוי' כי גאה גאה. ועוד כי יניקת החצוני' רק ע"י הצמצומים דשם אלקים שמבחי' מ"ח צירופי'* אחרונים דשם אלקים מקבלים יניקה ע"י דקרו לי' אלקא דאלקיא, משא"כ ע"י גילוי שם הוי' לא נמשך השפע רק במקום הביטול. ועמ"ש בת"א וישלח בד"ה ויאבק איש עמו בענין משם אורידך נאום הוי'.

קיצור. ענין שעולי לרגל אין ניזקין בהליכתן ובחזירתן, לפי שע"י עלי' זו מבררים ב"ן מה יפו פעמיך בנעלים, וממילא אין שליטה למזיקים שיניקתם רק מעה"ד טו"ר, ק"נ. וכן בכל שלוחי מצוה. ועוד והוא העיקר, שע"י שליחות והילוך זה ממשיכים בחי' דרך הוי'. ועי"ז הוי' יחתו מריביו. ועיין מענין שלוחי מצוה אינן ניזקין בספר אוהב משפט כ"ח א'. בספר תאווה לעינים מ"ח ב'. עמק יהושע כ"ח א'. עין יוסף וישב ס"ה ב"ג. פנים מסבירות כ"ד ב'. תורת חיים ע"א א'.

שליח הוא מט"ט: ראה מדרו"ל עה"פ שמות כג, כ־כא.
פעמיך בנעלים: ראה לקו"ת שה"ש ע"פ זה. בסוף סהמ"צ להצ"צ ד"ה זה.
מ"ח צירופי': ראה הוספות לתורה אור ט, ד.

ועיין עוד בלקו"ת פ' פנחס סד"ה את קרבני לחמי בענין במועדו שג' יו"ט הם הממוצעים שבהם ועל ידם נמשך מבחי' קדש העליון דשבת לימי החול. ולכן א"ש שע"י עלייתם בג' רגלים ימשיכו ההארה בימי החול דמט"ט ועי"ז לא יחמוד כו'. וכן בכל שלוחי מצוה ורגלים מל' רגל בחי' מהלכים. וגם כי בנהר יעברו ברגל אשר שם עלמא דחירו.

ב) ירושלמי פ"ג דפאה אמתניתין רע"ק אומר קרקע כל שהיא חייבת בפאה, מי שאין לו קרקע פטור מן הראי', שנאמר ולא יחמוד איש את ארצך, מעשה באחד כו' עד ושלח אליהם מלאכים, כהובא בשיר השירים רבה ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים דף ל"ד א"ב.

ג) אדר"נ פי"ב ע"פ בכל המקום אשר אזכיר את שמי וגו' למקום שלבי אוהב לשם רגלי מוליכות אותי, כיצד אלו בני אדם שמניחים כספם וזהבם ועולים לרגל לקבל פני שכינה במקדש הקב"ה משמרם בתוך מחניהם, שנאמר ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות פני ה' אלקיך עכ"ל. הנה מובן מדבריו דנותן טעם לזה מפסוק בכל המקום כו' אבא אליך וברכתיך. ופי' אזכיר את שמי היינו שיומשך גילוי אור א"ס מבחי' אתה קדוש לבחי' ושמך קדוש. והו"ע היחוד העליון ועי"ז יומשך הברכה במי שממשיך גילוי זה, וע"י ברכה זו הקב"ה משמרם, כענין יברכך ה' וישמרך. ועי' ברהמ"ז פ' עקב דרע"א מענין אזכיר את שמי. ובפ' פקודי דף* בענין עיני ה' אל צדיקים איך שע"י השגחה זו לא יוכלו החיצוני' ליקרב.

ד) זח"א ס"פ משפטים* ענין כי אוריש גוים מפניך לפי שנאמר שלש פעמים בשנה יראה את פני האדון וכ"מ שנזכר אדון עוקר דיורין ומכניס דיורין כמ"ש בספרי*.

א' י"ב

לוא אליכם כל עוברי דרך. בסנהדרין פרק חלק ק"ד ע"ב, פי' עשאוני כעוברי על דת, היינו כי התורה נק' ושמרו דרך הוי' כו', והעוברי' על רצונו ית' נק' עוברי דרך ע"ד עוברי רצונו כו'. וזהו לשון עבירה, ע"ד שעובר מהדרך דקדושה למקום מדבר ושממה שאין שם דרך כו', וק"נ נק' נפקת ברא שיצאה מהקדושה כו'. וז"ש בפתיחתא דאיכה נ"ב בד"ה תחת

פקודי דף: כן הוא בההעתקה שלא צויין הדף. ועיי"ש דף רכה.

ס"פ משפטים: כן הוא בההעתקה שלא צויין הדף. ועיי"ש דף קכד, א.

כמ"ש בספרי: ראה פסיקתא דר"כ סוף פסקא איכה. יל"ש יהושע רמז יד. שם ישעי' רמז שצא. זח"ב קכה, א. ואולי גם כאן הי' כתוב „בפסי" וטעה המעתיק בהעתקתו.

אשר לא עבדת אלו זכיתם הייתם קורים בכל הדרך אשר הלכתם היינו מ"ש דברים א' ל"א ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' כו' בכל הדרך כו', שהגביה אותם לתת להם דרך הוי' אפילו במדבר, כמ"ש ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' כו', וכמ"ש קול קורא במדבר פנו דרך הוי', ועי"ז אתכפיא הסט"א לפניהם, ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים לא אליכם כל עוברי דרך כו' אם יש מכאוב כמכאובי, שלפי שעברו הדת והדרך נמשכו עליהם דיני דינים כו'. באיכה דס"ו ע"פ לא אליכם כל עוברי דרך עוברי דרכה של תורה, וע"ד מ"ש בשופטים סי' ה' פסוק ו' והולכי נתיבות ילכו ארחות עקלקלות. ובזח"א וישלח קע"ה ב' בארחין אחרנין דלאו אינון ארחין דאורייתא, ופי' בז"ח כי אורחין דאורייתא הם מ"ן ומ"ד דזו"נ דקדושה, כן כנגדו בטומאה כי בעשותו א' מכל מצות ה' אשר לא תעשינה נותן כח לנוק' דקלי' ומתייחדי' דו"נ דקלי' כו', והעוונות הם נעשים דרכים ונתיבות שהם לקבלת העונש והדין הבא מצד אותו היחוד של הקליפות כו' ולהפך בקדושה המצות נעשים שבילים ודרכים לקבלת שפע המ"ן ומ"ד דקדושה כנ"ל. והנה בעכומ"ז שייך ג"כ עוברי דרך דרכה של תורה ז' מצות. וע' בזח"א ויחי דרמ"ג ע"ב ע"פ יהי דן נחש עלי דרך, אלא שאף על פי כן אמרו רז"ל ברבות באיכה ע"פ חטא חטאה ירושלים עכומ"ז אינן חוטאים, אלא אעפ"י שחוטאין אינן כלום. ופי' ביפ"ע ע"ד מ"ש בעמוס סי' ג' ב' רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ אפקוד עליכם עוונותיכם, ודוגמת מ"ש וסביביו נשערה מאד הקב"ה מדקדק עם סביביו, וכמ"ש מזה בלקו"ת פ' בלק בד"ה מה טובו גבי והתשובה הג', א"כ כ"ש עד"ז ההפרש בין עוכומ"ז כו' ע"ד שממית בידים תתפש כו', כי הם מקבלי' רק מההשפעה החיצוני' משא"כ בישראל, וכמ"ש עוד ברבות פ' שמיני פי"ג משל לרופא שנכנס לבקר ב' חולים כו', כך עוכומ"ז שאינן לחיי עוה"ב כו', ומזה יובן ענין לוא אליכם כל עוברי דרך שאע"פ שהם ג"כ עוברי דרכה של תורה אין זה כלום כו'.

פסוק י"ג

ממרום כו'. מענין כל היום דוה זח"א וירא קי"ז ע"א וזח"ג פנחס דרמ"ג סע"א וס"פ ואתחנן ד' ע"ר ע"א יעו"ש. דוה אותיות הוד, שמבחי' הוד נעשית דוה. י"ל ע"ד והדוה בנדתה. ע' ברבות ס"פ מצורע ובזוהר פ' הנ"ל נ"ד א'. י"ל הטעם* שבט"ב ויוהכ"פ אסורים בתשמיש אבל הם הפכים, כי בת"ב מפני שאז שלטא שפחה בישא ע"כ צריך למנוע התשמיש כדי שלא יומשך בה בחי' השפעה זו כמבואר בזהר ס"פ מקץ דר"ד

---

* י"ל הטעם: להעיר מרשימות איכה (ע' מד) עד"ז באיסור נעילת הסנדל — הובא ג"כ לעיל עה"פ טומאתה בשולי'.

ע"א דסתים מבועא כו' בגין דלא יהיב לי' דוכתא לאסגאה כו', ע"ש. וביוהכ"פ הוא מצד מעלה עליונה שאזי מגודל הקדושה שזו"נ הם ע"ד יחוד או"א הוא למעלה מבחי' שרש לזווג גשמי כו'. או מטעם הנזכר בזח"ג פ' אמור ד"ק ע"ב ע"פ אחותי בת אבי היא, וע' טו"ב רס"י תקנ"ד ורס"י תרי"א, וע' מענין דוה במא"א ד' ח'.

פרש רשת. במ"ע סי' רנ"ב רשת תיבון ד' פעמים קליפה, והם ג"ק עם ק"נ שמהם שרש ד' גליות. וע' בלקוטי הש"ס מהאריז"ל בד"ה לכי ומעטי א"ע, וז"ל ובחי' רגל הקוף שהוא מל' של פרצוף זה הוא היורד בקליפה, ומן הקו"ף ולמטה הם ג' אותיות שהוא רשת, וזש"ה פרש רשת לרגלי עכ"ל. ור"ל שהם יונקים ואוחזים ברגל הקוף שהוא מ' של פרצוף הנ"ל. ועמ"ש במ"א בענין מאה ברכות שעי"ז נתקן רגל הקו"ף הנ"ל שלא יהי' רגלי' יורדות כו'. ואפ"ל כי ביהמ"ק נק' הדום רגליו * שלא יומשך הרגל בקליפות ולא יהי' רגלי' יורדות כו'. ועי"י חורבן בהמ"ק פרש רשת לרגלי כו', ולכן ע"י קיום המצות והארץ הדום רגלי הוא תיקון לבחי' רגל הנ"ל. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק כו'. ולהעיר מפסוק עיני תמיד אל הוי' כי הוא יוציא מרשת רגלי, תלים כ"ה ט"ו, וע' מזה רבות (זח"א ע' קכ"א) פ' לך ר"פ מ"א לבן מכוון, אחרי פכ"ג בענין כשושנה בין החוחים, שזהו"ע רשת, אך ע"י עיני תמיד כו' לבן מכוון כו' כי הוא יוציא מרשת כו', וכן הוא בשיר השירים רבה ס"פ כשושנה בין החוחים, במדבר רפ"ג, בחיי ר"פ מקץ נ"ד א', וע' במשלי א' י"ז ע"פ כי חנם מזורה הרשת כו', ובמד"ש פ"ג דאבות במשנה ומצודה פרושה על כל החיים, ובמא"א ערך מצודה באות מ' סל"ו מצודה מל' דקדושה, סלעי ומצודתי (י"ל שזהו"ע רשת שע"ג המזבח), מצודה רעה נוק' דס"מ עכ"ל. וזהו ע"ד נופת תטופנה שפתי זרה כו' ע' זהר ויקהל דר"ג שמפתה אותו כו', וההיפך מזה מצודה דקדושה י"ל על דרך כפה עליהם הר כו'. וכענין מצוה גוררת מצוה כו'. או הרשת בקדושה על דרך לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה מתוך שלא לשמה בא לשמה, נמצא זה העסק בתורה שלא לשמה הוא ברשת שעי"ז עוסק כו' וסופו עוסק לשמה ולא אדעתי' דנפשי' ולא ע"מ לקבל פרס כו', ובמהרמ"א ס"פ תרומה בד"ה ועשית סירותיו פי' כי העוה"ז הוא מכבר מעשה רשת כו', אך לעבודת ה' יחשוב כו' באופן שוהיתה הרשת עד חצי המזבח שהוא בנוגע אל עניני הגוף כו', אבל הכי"ק שם כתב בפי' ועשית מכבר מעשה רשת נחשת, כי היצה"ר פורש רשת ללכדו במצודתו ורשת של המזבח מוציא מרשת יצרו כו', ועמ"ש אדמ"ו נ"ע בביאור מאמר הזהר פ' שלח דקע"א ע"א בענין מגו סבכין דעזרה שהם בחי' נו"ה תרין ביעין המבשלים הזרע דוגמת הכברה כו', ובתלים ק"מ פסוק טמנו גאים פח כו' רשת כו', וארז"ל ע"ז במדרש אסתר ענין המצודה היינו שמראין לישראל טובת עוה"ז בכדי ללכדם עי"ז ע"ש דקכ"ה ע"ד ע"פ וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כו', וע' בשה"ש רבה ע"פ שובי שובי השולמית ונחזה בך

הדום רגליו : ראה בזה תו"א בתחלתו. לקו"ת בסופו. לקו"ת לג"פ בתחלתו.

כו'. ועד"ז יובן ברשת דקדושה שהוא ג"כ ענין הצלחת הרוחני' וגשמי' הנמשכים ע"י קיום התומ"צ כו' וכן יראת העונש הנמשך ע"י העוונות כו', ובתלים ט' ברשת זו טמנו נלכדה רגלם פי' מהרמ"א ע"ד כי בדבר אשר זדו כו', לפי"ז י"ל פי' רשת בקדושה שהוא ע"ד בתחבולות תעשה לך מלחמה, וכענין יעקב עם עשו ויעקבני זה פעמים כו', ועד"ז יובן ענין שעיר המשתלח ושער דר"ח* כו', ועד"ז יובן ענין ומשלם לשונאיו אל פניו ישלם לו כו', ועמ"ש ע"פ הזהר חקת בענין תי"ו שהוא ד' נו"ן לשון אונאה כו', וגבי בן הד"ד כמה רשתים* פרשתי לו כו'.

ממרום שלח* אש. סנהדרין ק"ד ב' עשאוני כעוברי על דת, כמו בסדום כתיב וה' המטיר על כו' אש כו' כמו"כ ממרום שלח אש כו'.

ואפ"ל כי כנס"י נק' זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה איש ה', כי מאיש לוקחה זאת מבחינת אש יו"ד, כמ"ש בלקו"ת פ' שלח בד"ה והי' לכם לציצית. אך מחמת שנמשכו מבחי' אשר אתם זונים אש זרה כו', אזי ממרום שלח אש בעצמותי בבחי' עצם מעצמי כו'. וע' בזח"ג פ' שופטים ער"ה א' בענין עונותיו חקוקים לו על עצמותיו כו', ומ"ש בלקו"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני הראשון בענין בני אמי נחרו בי כו', וע' לקמן ס"ד וי"ו.

ב) **בשה"ש** רבה ד"כ א"ע ע"פ מצאוני השומרים כו' קמחא טחנתא טחינא אלולי שלח אש בעצמותי את היית יכולה לי כו'.

ג) **בשה"ש** ל"ח ד' סד"ה אם חומה היא ענין פרש רשת לרגלי כו'.

ד) **בפתיחתא** דאיכה בד"ה תחת אשר לא עבדת נ"ב א' אלו זכיתם הייתם קורים אש תמיד תוקד על המזבח ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קורים ממרום שלח אש כו', וע' סעי' א'.

ה) **באיכה** במקומו סו"ב באריכות ושם ענין וירדנה הסירה והעתיקה ור"ל ע"ד ויסירה מגבירה.

ו) **סט"ד** סד"ה תבוא כל רעתם חטאו באש ולקו באש ומתנחמים באש. חטאו באש דכתיב הבנים מלקטים עצים והאבות מבערים את

שעיר המשתלח ושעיר דר"ח: ראה זח"א קלח, ב. זח"ב לג, א. ובכ"מ. הוספות לתו"א ס"פ כי תשא. סהמ"צ להצ"צ מצות עגלה ערופה.

כמה רשתים: ילקוט שמעוני מלכים א' כ רמז רך.

ממרום שלח: מדרכו של הצ"צ בדא"ח בכ"מ שהי' כותב הענינים בקצרה או גם רושם מקום שם הובא הפסוק, וכותבם גם בארוכה. ובטח באו מתחילה הרשימות הקצרות ואח"כ הארוכות. ולכן נ"ל שקטע זה נכתב קודם לד"ה ממרום שלפניו, אף שבביכל הועתק בסדר שנדפס כאן.

האש, ירמי' ז' י"ח, ולקו באש דכתיב ממרום שלח אש ומתנחמים באש דכתיב ואני אהי' לה חומת אש, בזכרי' סי' ב'.

ז) **זח"א** עמוד קנ"ב, כל היום דוה, ודא הוד דאתמר בי' כי נגע בכף ירך יעקב כו', ובפ' חיי קי"ז א' יומא חד גלותא דכנס"י ולא יתיר דכתיב נתנני שוממה כל היום דוה, ובפ' פנחס דרמ"ג סע"א כנ"ל עמוד קנ"ד, ואתחנן ד' ר"ע ע"א כנ"ל בפ' חיי ת"ז עט"א ק"ז א'.

ח) **בלקוטי** הש"ס מהאריז"ל דס"ז ע"ד בד"ה לכי ומעטי א"ע, ואמנם בחי' האחרונה של זה הפרצוף כו' ובחי' רגל הקוף שהוא בחי' מלכות של פרצוף זה הוא היורד בקליפה ומן הקוף ולמטה הם ג' אותיות שהוא רשת, וזש"ה פרש רשת לרגלי עכ"ל. וכתי' עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי, וענין והיתה הרשת עד חצי המזבח כמדומה נזכר מזה במ"א וי"ל שזה הי' תיקון שלא יהי' פרש רשת כו'.

ב' א'

איכה יעיב באפו ד' את בת ציון השליך משמים ארץ תפארת ישראל.

א) **פ"ק** דחגיגה דף ה' ע"ב השליך משמים ארץ אמר מאיגרא רם לבירא עמיקתא.

ב) **במד"ר** באיכה דף ע' עמוד א' העיר מפסוק וכעב עברה ישועתי בני אדם שהם נדיבים וראויים לבא לי הישועה על ידיהן אתה מסיטן ומעבירן כעבים שנאמר איכה יעיב ד' באפו כו'.

ג) **עו"ש** איכה יעיב, א"ר חמא בר חנינא איך חייב ד' ברוגזי' את בת ציון אית אתרא דצווחין לחייבא עייבא וצ"ל לפ"ז אמאי נאמר חייב, ואפ"ל מה שחייב נמשך ע"י עבים ומחיצה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, בענין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, אך קשה דבפרדס בעה"כ ערך עב כתב וז"ל עב הוא החסד וכן עולה בגימט' חסד עב ועי"ז רמז הנה אנכי בא אליך בעב הענן והוא כח מאצילות שם בן עב ועליו נאמר הנה ד' רוכב על עב קל נמצא שע"ב הוא החסד בהיותו בע"ב גשרים עכ"ל, א"כ כיון ע"ב שהוא החסד א"א לומר שעל ידו יחייב את בת ציון, אמנם במא"א אות עיין סעיף א' כתב וז"ל עבים מצד הגבורות עב ים הם הגבורות השייכים למל' הנק' ים עכ"ל, ואפ"ל קצת סמך לזה ממ"ש בגמרא פ"ק דתענית דף ח' ע"ב ובמסכת ב"מ פרק הפועלים דף פ"ה ע"א קשה יומא דמיטרא כיומא דדינא, שי"ל דהיינו משום העבים והעננים, מיהו רש"י שם פי' דהיינו מצד המטר עצמו, והנה הי"נ במא"א שם הביא ראיה להמא"א ממ"ש בזהר בראשית דף ל"ב ע"ב השם עבים רכובו ר' ייסא סבא פליג עבים עב ים עב דאיהו חשך שמלא על ים.

והנה בלק"ת מהאריז"ל בסופו ע"פ עבים סתר לו כ' וז"ל הנה עבים (נ' דצ"ל ענגים) הם החסדים ולכן ענני כבוד היו בזכות אהרן הכהן איש החסד אבל עבים הם הגבורות וזהו עבים סתר לו ולא יראה כו' עכ"ל, נמצא עבים הם בחי' גבורות ע"כ אתי שפיר איכה יעיב חייב כו', וקשה איך החליטו דענן הוא חסד הרי רוח סערה וענן גדול הם מג' קליפות הטמאות, וכמדומה שאדמו"ו נ"ע אמר שיש ענן מצד הקדושה בחי' ההעלם כדי שעי"ז יבא הגילוי כמו המשל שמעלים על הנמשל, אבל עי"ז יוכל להיות איזה גילוי, אבל יש ענן המסתיר לגמרי וזהו מצד הקליפה.

איכה יעיב. חגיגה פ"ק ה' ב', ע"ה נה"ד קמ"א ב', רבות בח"מ ע' א"ב, זח"א * עמוד קנ"א, תק"ה, תקי"ג קי"ז, ח"ב קנ"א ר"ה ש"י שי"א, ח"ג ק"ח תקס"ט, קכ"ט קל"ג, ילקוט ח"א סט"א ח"ב מ"ד ס"ט ג' ע"ז א', של"ה לא"א ל"ד ב' קנ"ט א' סק"ו א' ר"ד ב' ר"ה א' רצ"ד ב' שע"ו א', שפח"א. ח"ל מעיין ששי כ"ג ב'. ע"מ צח"ב. קי"ג. (י"ח) חורבן מ"א מ"ד בחיי כ"ז א' רכ"ח ג'.

א) **בחיי** פ' לך ע"פ והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם, פי' ברית עולם הוא בחי' יסוד, שהוא הנק' וצדיק יסוד עולם ועליו יאמר ברית מלח עולם כו' (ומזה יובן המאמר בעלי * מלח הוא כו'), וברית עולם זה הוא בין הרגלים הנקראים נצח והוד, ועי"ז באה מאמר המאיר עיני הלב אמרו ולא זכר הדום רגליו ביום אפו, הדם שבין רגליו וכו', שר"ל שע"י דם המילה המסיר הערלה נתגלה בחי' וצדיק יסוד עולם ולא זכר בחי' זו ביום אפו, ואפ"ל פי' ולא זכר שסילקו מהיות בחי' זכר ומשפיע לבחי' מדת מלכותו ית' וסליק לי' לגבי' כו', כמ"ש בזהר בשלח דנ"ה סע"ב ע"פ בשוב ה' ציון, ת"ח בשעתא דאתחריב ירושלים לתתא וכנס"י אתתרכת, סליק מלכא קדישא לציון ואנגיד לי' לקבלי' כו', ע"ש. ובפי' הרמ"ז לשם שנכלל בת"ת ואינו משפיע כו', וע"ד אבר מת כו', והוא כמ"ש בזח"ג פ' אחרי דע"ד סע"ב כד אתפרש מלכא מטרוניתא כו' נטיל ו' עילאה להאי רישא דיסוד דהוא י' ונגיד לי' לקבלי'. וזהו"ע וי וענין הוי וענין אוי כו' יעו"ש. וזהו לא זכר שסלק ממנו בחי' הזכרות וכענין תשש כחו כנקבה, וכמארז"ל בזמן שאין ישראל עושין רצש"מ כביכול מתישין כח של מעלה וזהו"ע המזכירים את ה' אל דמי לכם כמ"ש ע"פ זה.

ב) **בבחיי** פ' נצבים ע"פ וישליכם אל ארץ אחרת, ל' של וישליכם רבתי. וידוע כי היא הגדולה שבכל האותיות, ומה שהיתה רבתי יתכן שירמוז אל המעלה הגדולה הנשאת המושלכת בזמן הגלות הוא שאמר ירמי'

זוז"א . . . : כך נמצא בהעתק הכת"י, אבל ציונים אלו אינם נכונים. ובבית אהרן ע"פ זה : זח"א כו, א. זח"ב סו, ב. פח, א. קטז, א. קעה, א. זח"ג נט, ב. עב, א. עד, א. צג, ב.
המאמר בעלי : קהלת רבה ט, ח.

השליך משמים ארץ תפארת ישראל, וכן כתיב עוד ותפארתו ביד צר, והוא שכתוב ותשלך אמת ארצה והוא איקונין של יעקב כו' כי נשאתני ותשליכני כו', וכיון שהשליך אותה מעלה* לא זכר הדום רגליו שהיא עטרת המקבלת מתפארת בסוד עטרת תפארת תמגנך כו' עכ"ל, ועמ"ש בהגהות לד"ה השמים* כסאי שבת"א ר"פ בראשית שם בענין והארץ הדום רגלי מענין פירוש הדום רגליו. ובסוף הספר בפ' נצבים וישליכם למ"ד רבתי רומז למע' הגדולה, היינו תפארת, ובמ"א מצינו לאחיתופל שלמד ארבע מאות הלכות לדוד במגדל הפורח באויר והוא הלמ"ד. פרק אין דורשין, מגדל הפורח הוא תפארת ישראל אותו מגדל עז פורח באויר בעוונותינו עתה בגלותנו ותמונתו באוצר הכבוד דו ר"ל דו פרצופים תפארת ועטרת, ובעוונותינו נתקיים וישליכם אל ארץ אחרת, ולא בארץ העליונה, באוצר הכבוד. וזהו מאמר השליך משמים ארץ תפארת ישראל ונפלה העטרת ראשנו, עכ"ל.

ג) **בגמרא** פ"ק דחגיגה דף ה' ע"ב השליך משמים ארץ, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, נראה ע"ד שמים לרום, והנה רוממות הוא בבינה כנודע מענין ותשובתו הרמתה, ובינה נק' שכינתא עילאה, שכשהי' המל' דאצי' בהיכל קה"ק מתייחדת עם צדיק יסוד עולם מאיר עליהם מבחי' רוממות דבינה, כנודע מענין בעטרה* שעטרה לו אמו כו', וע' בזהר ר"פ וארא ע"פ עד תאוות גבעות עולם, וע' בפרדס ערך ירום, וערך רום, דפי' רום שמים הוא חכ', ובמ"א נתבאר כמו שמים הם מקיפים לארץ כך למעלה ענין שמים הוא המקיף עליון, וזהו שמים לרום, בלקו"ת פ' נצבים סד"ה כי המצוה הזאת בענין לא בשמים היא. והנה המקיפים הם מבינה, וזהו"ע שמים לרום, וע"ז רומז ג"כ הלמ"ד לפמ"ש בע"ח שכ"ב פ"ז שהלמ"ד יש בו בחי' ת"ת דתבונה שנעשה כתר לז"א ונה"י דתבונה, גם הקו שלמעלה הוא עצמות התבונה שלמעלה מהכתר דז"א כו', ע"ש. נמצא בחי' ארץ שהיא מל' היתה מקבלת מבחי' שמים לרום, וע"ז מורה הל' כמובן שם בע"ח ולכן ל' ג"כ לשון לימוד בענין למדני לעשות רצונך, וכענין לימודי הוי', או הלמ"ד הוא בחי' רוכב שמים, ע' בע"ח שם. ובמא"א אות שי"ן סעי' מ"ט. והנה באור תורה מהמגיד נ"ע פ' בהעלותך ע"פ שלשים ומאה משקלה כ' וז"ל הרי הם ק"ל, הקו"ף הוא שבת, והלמ"ד הוא שבת עליון והם ב' נוקבין לחבר עם כ"י או עם כ"י עליון או עם כ"י תחתון, וזהו שרצו הנשיאים לתקן עכ"ל. והיינו שכינתא עילאה בינה ושכינתא תתאה מל', וזהו"ע רוכב על כרוב קל שלו בחי' שלשים ומאה הנ"ל. ובמאו"א מ' סעי' י"ט, גם מגדל בבינה והוא פורח באויר ז"א כו' עכ"ל, וזהו"ע איגרא רמא, כי התגלות עתיק הוא בבינה, וע' בת"א פ' תצוה בד"ה ועשית ציץ

אותה מעלה: כן הוא בבחיי ובהעתק הכת"י ואולי צ"ל: מעתה או מלמעלה וכיו"ב. ויש לברר בדפוסים הראשונים של הבחיי.

בהגהות לד"ה השמים: בלקוטי תורה לג' פרשיות.

מענין בעטרה: ראה זח"א רנו, ב. זח"ג עז, ב. ובכ"מ.

בפי' קדש למ"ד מלמטה והוי' מלמעלה, דפי' הלמ"ד הם ג' אורות מקיפי' דכח"ב ובזח"ב יתרו דצ"א ע"א שהל"ת מתחילין בל' היינו לא יהי' לך כו', ובמג"ד אות ל' פי' ג"כ שהיא בינה שכינתא עילאה, ובביאור שני ע"פ צדקת פרזונו בישראל' נת' פי' ישראל שר א-ל א-ל הוא נהירו דחכמתא ויש בו אל"ף למ"ד, הלמ"ד כי שרש ז"א כשהוא בעיבור באימא הוא תלת דכלילן בתלת, וזהו ענין הלמ"ד בחי' נה"י שכל א' כלול מיו"ד, והאל"ף הוא המוחין דאבא הנמשכי' בו כו', וזהו"ע תפארת ישראל, כי ישראל ז"א שמקבל מוחין דאו"א הנק' אל"ף למ"ד כו', למ"ד כ"ו כ' כתר הו' קו"ח, וזהו איגרא רמא גג כתר גאה גאה, רמ"א למ"ד רבתי עד תבונה בינה. לבירא והבור ריק עמיקתא עומק רע כו', וזהו ארץ אחרת שמקבלת מבחי' אחר, אך המכוון ובקשתם משם, ע"ד במדבר הזה יתמו * אמצאך בחוץ, צמאה לך נפשי בארץ צי' כו' כבן שדחפו אביו כו', וכמ"ש אחר וישליכם כו' והי' כי יבואו עליך כו' ושבת עד כו' והטבך והרבך מאבתיך, שזהו"ע ג"ר קני קניזי קדמוני, וא"כ גבוה מהלמ"ד הנ"ל ע"ד קדש למ"ד מלמטה עדיין לגבי ש' הוי' שלמעלה כו', והיינו במקום שבע"ת עומדים כו' קול ברמה נשמע כו'.

זח"א בראשית דכ"ו ע"א, ויתחזר עליהו שופרא דאתמר בי' השליך משמים ארץ תפארת ישראל. בפ' ויחי דף רי"ט סוף ע"א מפרש השליך משמים שהוא ז"א משם השליך ארץ שהוא מלכות. וזהו בני אמי שהוא ו' קצות דז"א נחרו בי, וזהו ותתצב אחותו מרחוק שרחקוהו כו', וצ"ל לפי"ז ע"ד מ"ש ברבות בראשית פ' ה' למה נק' שמם שמים ששמים מעשיהם של בריות ע"ד ושם דרך, ולכן כשישראל למטה קלקלו מעשיהם אז נמשך משמים המשפט להיות השליך ארץ כו', ועמ"ש בלק"ת בד"ה האזינו השמים בפי' העדותי בכם את השמים ואת הארץ שהם עדים כו'. ויחי דרל"ח סע"א ע"פ אוסרי לגפן מאי גפן דא כנס"י דכתיב הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת, משמים דהא מאתר דא אתרמי דכתיב השליך משמים ארץ כו', ועמ"ש בתו"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים בפי' השקיפה כו' מן השמים וברך את עמך כו'. שם דרמ"ב סע"ב עד די כורסוון רמו כו' כד אתחריב בי מקדשא תרין כורסוון נפלו כו' בגין דאתרחקת תתאה מעילאה כורסייא דיעקב אתרחקא מכורסייא דדוד וכורסיא דדוד נפלת הה"ד השליך משמים ארץ כו', וכולהו לא נפלו אלא מעלבונה דאורייתא, מבואר דהפגם הגיע גם בשמים הנק' כורסיא דיעקב, והו"ע השמים כסאי והארץ הדום רגלי. שהם ב' כורסוון הנ"ל. וכן פי' בהדיא בזהר פקודי דרמ"א ע"א דבחי' השמים כסאי זהו בחי' יעקב והארץ הדום רגלי זהו בחי' דוד, ויש לבאר ע"ד שנתבאר בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי בענין איזה בית אשר תבנו לי כי הכסא והשרפרף אין דרך להעמידו רק בבית, והוא המקיף עליון דחי' יחידה הנמשך ע"י בכל מאדך, ועמ"ש בלקו"ת בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית בענין מזון ולבוש ובית, ולכן מחמת חורבן ביהמ"ק נסתלק בחי' המקיף דבית הנ"ל אזי ב' בחי' היינו הכסא והשרפרף רמו כו'. ומ"ש וכולהו לא נפלו אלא

במדבר הזה יתמו : ראה זח"ג קסג, ב.

מעלבונה דאורייתא, היינו כמ"ש בד"ה עולת תמיד, כי אורייתא מחכ' נפקת וה"ס יחוד או"א שזהו מקור ושרש ליחוד זו"נ הנק' שמים וארץ ונק' יעקב ודוד, וע' מענין יעקב ודוד בזח"ג קדושים* דפ"ו סע"א ע"פ ועבדי אשר בחרתי בו. והנה או"ס מלובש בחכמה דוקא וע"י חו"ב נמשך אח"כ בזו"נ, ולכן לא ויתר על ביטול תורה, וזהו מלעבונה דאורייתא.

ורש"י פירש איכה יעיב יאפיל כד"א והשמים התקדרו בעבים, משמים ארץ לאחר שהגביהם עד לשמים השליכם לארץ בבת אחת ולא מעט מעט, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, הדום רגליו שרפרף מרגלותיו וזה בית המקדש, עכ"ל. וענין עבים ואופל זה י"ל דהיינו מה שנתלבשה בק"נ, כי ט"ס דמל' נתלבשו בק"נ כו', וכמ"ש בזהר פ' אחרי דע"ד ב' דה"א תתאה אתתרכת כו', וכן בפ' וישב דקפ"ב סע"א כמו דהיא אשתנית כו', ובאגה"ת פ"ו סוד גלות השכינה כמ"ש ובפשעכם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת בחי' ה' תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדריגה למדריגה למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה בע"ס דנוגה כו', וממנה נמשך ההשפעה למטה, משא"כ בזמן שביהמ"ק קיים הי' ההשפעה נמשך לישראל רק ע"י ע"ס דקדושה כו', ועמ"ש מזה בד"ה מה טובו פ"ב, ובד"ה במדבר סיני פ"א, אבל בזמה"ז ארז"ל שכינה עמהם, ונק' מדבר כארץ מדבר וצי' כו', וכך הוא בפרטות בנפש האדם כו', ובד"ה אלה מסעי בענין כרחל לפני גוזזי' נאלמה כו', ועמ"ש ע"פ יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה פ"א, ועמ"ש בביאור ע"פ ואולם חי אני בסופו, ובמ"א נת' שיש ב' בחי' התלבשות, הא' שהלבוש בטל לגבי הנפש, הב' להפך כו', והנה לפמ"ש סד"ה הראני את מראיך בענין המשל שע"י הכיסוי והצפוי הדק נעשה או"ח, אכן כשהכיסוי עב לא יראה כלום כו', וזהו איכה יעיב שירדה בת ציון להתלבש בכיסוי עב עד שאינה יכולה לעלות כו', והוא ג"ק שלמטה מק"נ כו', וכעין מ"ש שמנת עבית כשית כו', אך עכ"ז ע"י תשובה יוכלו לעלות כו', כמ"ש ובקשתם משם ומצאת כו', אמצאך בחוץ כו', ועיין מענין אפילה במאו"א א' ק"ט ובפרדס בעה"כ. והנה במא"א א' ד' שהמל' נק' אבן ישראל כי הוא אבן של איש העליון הנק' ישראל וכנגדה נוק' דס"מ נק' אבן אפל, כי ס"מ נק' אפל (וכן יאפיל גימ' סמאל) וזוהי אבן שלו שהוא בונה בנין רע שלו עליו עכ"ל. וזהו ג"כ ענין ארץ עיפתה כמו אפל, איוב ג' ו', וע' מזה בזהר ס"פ וילך ובר"ח שער היראה פי"ג. וזהו איכה יעיב יאפיל מה שירדה מל' דקדושה להשפיע במל' דק"נ הנק' אבן אפל כו'. והנה כתיב בישעי' נ"ח יו"ד שע"י הצדקה אזי וזרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים, שמבחי' אפלה הנ"ל יצאו לאור גדול, והוא ע"ד שיומשך יתרון האור דוקא מהחושך כו'. ועמ"ש בת"א סד"ה ויאבק איש בענין שהעלו אבק עד כסא הכבוד, שהואה בירור מבחי' מל' דק"נ הנק' אבק כו', ואז נאמר מי אלה כעב תעופנה, בישעי' סי' ס' פסוק ח', וארז"ל ברבות פ' בלק ע"פ כתועפות ראם לו, דרע"ח ב', זכו

בזח"ג קדושים: נתבאר בהוספות לביאורי הזהר פ' קדושים ובאור תורה להצ"צ שמות ע' לס ואילך.

מעלן ומרוממן כעב שנאמר מי אלה כעב תעופנה כו', ובמ"א נת' שיש ב' בחי' עב וענן, הא' בקליפה וכמ"ש במרכבת יחזקאל רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול כו', והב' בקדושה מאד נעלה, כמ"ש ע"פ ולא יכול משה כו' כי שכן עליו הענן. וזהו"ע מי אלה שיתחבר בחי' מי עלמא דאתכסיא עם אלה שהם בחי' אלה שמות בנ"י כו', ואזי כעב תעופנה כו' ועד"ז ארז"ל במשנה פרק חלק ע"פ וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה מה היום הזה מאפיל ומאיר כך עשרת השבטים שאפל להן כך עתיד להאיר להן, וע' לעיל סעי'* בפי' הדום רגליו, וע' בת"א בתחלתו בד"ה השמים כסאי בפי' והארץ הדום רגלי, וע' במא"א אות ה' סעי' ג' בפי' הדום ובע"ח שער מיעוט הירח ספ"ב.

ב' ב'

בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב כו'. זח"ב פקודי דר"מ ע"ב בזמנא דיוקים קוב"ה לביתי' מה כתיב בלע המות לנצח, בלע כדאמרן בלע ה' ולא חמל ההוא כוס דשתה האי ישתה האי, ואי תימא ההוא בלע איהו לזמן ידיעא וקציב כישראל, לא הכי, כתיב לנצח מאי לנצח לדרי דרין כו' בגין דיתבלע סט"א ולא יקום לעלמין כו'. יש להעיר מענין חיל בלע ויקיאנו, איוב כ' ט"ו, ומענין לולי ה' שהי' לנו כו' אזי חיים בלעונו תלים קכ"ד ג', ומענין ויבלע מטה אהרן, וארא ז' י"ב, ומענין ותבלע אותם ואת בתיהם, קרח י"ו ל"ב, ומענין נבלע ישראל, הושע ח' ח', כבלע רשע צדיק, חבקוק א' י"ג, ורחקו מבלעיך ישעי' מ"ט מ"ט, תבלעמו ארץ, בשלח ט"ו י"ב. נאות יעקב ת"י נאות עדית, ופי' עדית הוא המיטב והמעולה. ובמדרש נאותיו של יעקב כגון ר' ישמעאל כו', ובפרק הנזקין ג"ז א' מפרש נאותיו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך כו', אפשר נאותיו שייך לענין ינאי שהוא לשון נוי. ענין עדית י"ל ע"ד שלחיך פרדס רימונים היינו בית השלחין שהיא שדה עייפה ע"ד ואתה עיף ויגע ולא ירא כו'. ויש בינונית כו', והם ע"ד בינונים ועדית צדיקים, גם ע"ד ותבואי בעדי עדיים כו', וא"כ זיבורית י"ל ענין רשעים כו' כענין זבורא ועקרבא, תרגום כדבורים כזבורייא כו', ומ"מ גם מבחי' זבורית מצמיח כמ"ש במדרש ע"פ שחורה אני ונאוה אם בשחורים שלי כך כו'.

ד) *רבות במקומו ד"ע ע"ד נאות יעקב, ארבעה מאות ושמנים בתי כנסיות היו בירושלים מנין מלתי משפט וכאו"א הי' לו בית ספר ובית תלמוד כו', אפ"ל חשבון ת"פ כנגד י"ב צרופי הוי' שבהם מ"ח אותיות שכנגד זה הי' מ"ח קרשים במשכן ונודע שכל בחי' כלול מיו"ד כמו היו"ד דשם הוא חכמה כלול מע"ס וכן הה"א כו' הם הכל ת"פ.

לעיל סעי': כנראה צ"ל: לעיל סעיף א'.

ד): ציוני ב, ג) — חסר בהעתק הכת"י.

ה) **שם** דע"ב ג' בפי' חלל ממלכה ושרי', ממלכה אלו ישראל כד"א ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, בפ' יתרו י"ט, ושרי' אלו שרים שלמעל' כו', ובמא"א מ' ס"ב ממלכת כהנים הם מלכות דאו"א נקראו* שניהם כהנים.

ו) **ביר"ק** זכות י"ג וז"ל כ' הרמב"ן ספי' של טומאה הראשונה הוא תאומיאל כו' ונגדה וימלוך בלע בן בעור, וזהו בלע ה' ולא חמל כו', וזהו ולא יבאו לראות כבלע את הקדש שהיא בלעה הזכיות והצדקות כדי שלא יראו לפני המקום ב"ה ונעשה מסך מבדיל כדי שלא יראה נגדנו. וע"ז אמר דוד המלך ע"ה גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ובאות חלום סעי' יו"ד סיים וז"ס חלום פרעה שבע פרות שבע שבלים, ולפיכך אמר ותבלענה לשון בליעה וכנגד' הי' בתחתונים בלעם בן בעור כו'.

ז) **שבת** סעי' י"ב הביא מהתיקונים תקון ט' בראשית ירא שבת (היינו מל' נק' שבת ש' בת, כמ"ש במא"א ש' ז' שבת נק' המל' בת עולה ונקשרת עם ש' חג"ת או נה"י ש' ג' קוין כו' ע"ש, וע' זח"ג פ' פנחס דרמ"ג ע"ב) דאיהי שכינתא דעלה אתמר מחללי' מות יומת (ע' זח"א בהקדמה ד"ו ע"א מאן מחללי' מאן דעאל לגו חלל דעגולא וריבועא כו', ובמק"מ שם דריש מחללי' לשון חלל ואויר ר"ל מי שגורם אל הקלי' לינק מן החלל הפנימי של היסוד דנוק' מות יומת ע"י שממשיך חיות בקליפה הנק' מות. וזהו חלל בגימט' חיים, והיינו שממשיך מעה"ח בהרע דעה"ד כו', כענין ולקח גם מעץ החיים כו', וע' בתיקונים תחלת תיקון למ"ד והאי נקודה עלה אתמר מחללי' מות יומת, מאי מחללי' מאן דעאל רשו נוכראה בחלל דילה כו', עכ"ל, וזהו כענין בא נחש על חוה) דעאלו אויבים בחלל דילה, דאיהו קדה"ק (ע' באד"ז דרצ"ו ע"ב) ואתמר בהון את מקדש ה' טמא, חלל ממלכה ושרי' ושפחה אעלת כו' וברכת שכינתא מתמן כו' עד באבוד רשעים רנה כו' עכ"ל. ועמ"ש במ"א ע"פ ולא* תחללו, שלא לגרום חלל שע"י עסק התורה ואשים דברי בפיך ממשיך גילוי אלקות, ולכן משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה כו' וקול התורה המשכת הו' דשם בהה"א בחי' בה"א בראם כו', ונעשה יחוד ו"ה אבל ע"י ביטול תורה נעשה חלל ומסך מבדיל ואין מאיר הוא"ו בבחי' הה"א דבה"א בראם כו', ועי"ז השפעת ה"א תתאה יורד בקליפות כמ"ש באגה"ת פרק ו' והיינו שיונקים הקליפות מחלל הה"א, וע' בסידור גבי מזמור לתודה ה' דמצה וח' דחמץ, רגלי' יורדות כו' ולכן מסיים הת"ז שלע"ל יהי' ובאבוד רשעים רנה שמבחי' חרן נעשה רנה, כמ"ש בת"א ר"פ ויצא יעקב כו'. ומכ"ז יובן ענין חלל ממלכה ושרי' כו' שנסתלק הו' ונעשה חלל כו', ואפ"ל בשרש ג"כ שהקו אינו מאיר כ"כ למקום החלל ומקום פנוי, וכמ"ש בענין וכד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כולהו כו'.

מל' דאו"א נקראו : כן הוא במאו"א (ורשא תרכ"ז). ואולי צ"ל : מל' דאו"א, דאו"א נקראו. ויש לברר בדפוסים הקודמים.

ע"פ ולא : ראה לקו"ת אמור (לג, ב). ויקרא (ה, ד). ובכ"מ.

ח) **בעמה"מ** שער עולם התהו ספל"ו דכ"ב ב' ובין המצרים צריך לכוין בתפלת י"ח במלת רצה להצילנו מצרה כו', כי ביצירה עומד ס"מ עם מחנותיו כנגד מיכאל השר הגדול עם מחנותיו ושם שווים טוב ורע ושם היתה המלחמה בסוד חלל ממלכה ושרי' ונא' ואשמיד פריו ממעל כו' עכ"ל.

ט) **שער** רישא דז"א ס"פ מ"א דק"נ ע"ד חלל ממלכה ושרי' שהם מט"ט וסנד"ל וכה"א שרים בידם נתלו. ע' בס' קול בוכים באלו השני פסוקים, עכ"ל. ועמ"ש על הזהר פ' בלק דקפ"ז בענין יברך את הנערים ההיא דאשתמודען דאתפקדין על עלמא, והם הב' כרובים שהם ג"כ מט"ט וסנדל כו'.

יו"ד) **וע'** מענין וימלוך באדום בלע בזח"ג דקל"ה סע"א, ושם עירו דנהבה, לעלוקה שתי בנות הב הב, וזהו"ע שבולע הכל, כענין יתוש שמכנים ואינו מוציא שאין ממנו השפעה רק הכל לגרמי', כמ"ש בלקו"ת בד"ה אלה מסעי השלישי זהו ענין בלע כו'. ולהעיר מענין ושט שהוא העוה"ז שבולע אוכלין ומשקין כו' (והו"ע שר * האופים דפרעה), ועיין בפרדס ערך וושט, ובמא"א ו' סעי' ג', אך זהו וושט דקדושה, אבל בקליפה בחי' הלעיטני נא כו' וזהו בלע דקליפה. וע' ברע"מ פ' פנחס דרל"ב ע"א מענין וושט, ובמא"א ב' סכ"ו בלע כל בליעה והשחתה מצד נוק' דס"מ, עכ"ל. ושם סכ"ח בער נק' ס"מ כי אין לו דעת עכ"ל, וזהו"ע בלע בן בעור, גם שם סכ"ז בעל נק' דכורא דקליפה ק"ב חרובין כו' כמנין בעל עכ"ל, והוא ג"כ ענין בלע שהוא ג"כ גימט' ק"ב. ועיין מ"ש בענין הקטע * יוצא בקב שלו, ומזה נמשך ענין בלע ה' כו'.

חמל במא"א ח' ט"ו חמל מצד החסדים כו' אותיות לחם, מלח *, גימט' מזלא, גימט' ג' הויות שבברכת כהנים. וזהו"ע חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו.

ב' ג'

גדע בחרי אף, פ"ה דגטין נ"ז סע"א, השיב אחור ימינו, רבות פ' דברים רפ"ז ב' בקשו לפגוע בהן כיון שראו השכינה שותקת שנא' השיב אחור ימינו נתנו מקום, רבות בפתיחתא דאיכה נ"ה א' מיד נשבע הקב"ה בימינו והחזירה לאחוריו הה"ד השיב אחור ימינו כו'. ע"ב ג"ד על פסוק זה במקומו עד קץ הימין שהיא משועבדת קץ נתתי לימיני כו' הושיעה

והו"ע שר: ראה תו"א בהוספות ב, ג, ובכ"מ.
בענין הקטע: ראה ע"ח ש' אנ"ך פ"ג.
לחם מלח: ראה בכ"ז לקו"ת ס"פ ויקרא.

ימינך ועננו, זח"א ויצא קס"ג ע"ב, ח"ב בשלח דנ"ז ע"א תרומה קמ"ג ע"ב ובמק"מ שם, ויקהל דר"ג סע"א. ח"ג אחרי דע"ד א', בלק דר"א סע"א, פנחס דרל"ז א' הכל מענין השיב אחור ימינו. וע' מענין הושיעה ימינך פ' פקודי רל"ה א', תרומה קס"ט א', שמיני ל"ז א', חוקת קפ"א ע"ב. עמה"מ ש"א פנ"ה ט"ד ענין השיב אחור ימינו. ש"ו פס"ג ל"ה ד'. ש"י פ"ד נ"א ב'.

גדע בחרי אף כל קרן ישראל כו'. במד"ר במקומו עשר קרנות הן. עשר הם עשר ספירות, וא"כ איך כולם נק' קרן. ובזהר במדבר דק"כ בענין ובא לו לקרן משמע שהמל' נק' קרן, וצ"ל לפי"ז שהם עשר מלכיות דע"ס שמהם בנין ע"ס שבמל'. ובמא"א ק' ססע"י ל"ח קרן נק' המל' גם קרן נק' הת"ת עכ"ל. ואם קאי על המל' היינו כי המל' הוא הגילוי של כל ספי', וגדע שלא יומשך הגילוי כי קוב"ה בגלותא אסתלק לעילא כו'. אך בענין קרני החיות כנגד כולן פי' רבינו נ"ע שהוא בחי' כתר בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת כו', וא"כ לפי"ז עשר קרנות הם הכתרים דע"ס.

ב) **ענין** השיב אחור ימינו זח"א ויצא דקס"ג סע"ב ח"ב בשלח דנ"ז ע"פ ימינך ה' נאדרי בכח, בפ' תרומה דקמ"ג ע"ב בפ' ויקהל דר"ג ע"ב בפסוק וארא והנה רוח סערה כו', בפ' פקודי דרנ"ד א' בתוך ד"ה היכל שתיתאה, בפ' אחרי ד' ע"ד א' בד"ה ערות אביך, בפ' פנחס דף רל"ז א' גבי השיב את חמתי שהוא ההיפך מבחי' השיב אחור ימינו, ת"ז מ"ט א'.

ג) **ועמ"ש** בתלים* סי' סמ"ך פסוק ז' ע"פ למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך ועננו, ומ"ש בתלים סי' ע"ז ע"פ ואומר חלותי היא שנות ימין עליון סעי' ח' וס"ט, ואפ"ל להיות הושיעה ימינך זהו ע"י הת"ת, קו האמצעי העולה עד הכתר שלמעלה מב' הקוין ימין ושמאל, כי נק' נחלה בלי מצרים, וממשיך מהכתר ואזי מחבר חו"ג להיות מטה כלפי חסד. וזהו ליעקב אשר פדה את אברהם. וע' באגה"ק סי' י"ב. וע' בהגהות לד"ה בחדש השלישי לצאת בנ"י מארץ מצרים, וזהו"ע ביום השלישי יקימנו. וזהו הרופא לכל תחלואיכי, שהחולי היא כמ"ש ואומר חלותי היא שנות ימין עליון, בחי' השיב אחור ימינו וצ"ל רפואה לזה, והיינו ע"י ת"ת שממנו נמשך הרפואה כו'.

ד) **בשל"ה** דף ל"ז סע"א בענין גדע כו', קרן ענין קרנות המזבח, ושם ענין רבועא ועיגולא, ברבועא יש קרנות כו', והנה קרן* מזרחית צפונית זהו יחוד י"ה וקרן מערבית דרומית יחוד ו"ה.

ועמ"ש בתלים: נדפס בשם יהל אור.

והנה קרן: ראה ביאורי הזהר פ' במדבר.

ה) **בדף** ר"ו א' בפ' מטות העיר מענין כתבו לכם על קרן השור כו', ופי' שתיקון הקרנות של ישראל הנ"ל הוא ע"י האומות שהם מחזירים לתשובה כו'. ועמ"ש מענין על קרן השור בת"א סד"ה בכ"ה בכסלו, והנראה כי קרן מורה על החוזק, כ"כ בזה"ח ס"פ לך דצ"ו ע"א, והרשב"א בחידושי אגדות פא"ט ע"פ מאמר שור שהקריב אדה"ר קרן אחת הי' לו במצחו האריך בענין קרן שהקרן מורה להחזיק מלכות כאמרם דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם, וע' מזה בת"א בביאור ע"פ זכור ושמור בענין רמה קרני כו'. עו"ש בהרשב"א שקרן מורה על עצמו של דבר, תרגום של בעצם היום הזה, בכרן יומא הדין כו', וא"כ קרן השור כי פני שור מהשמאל ומשם שרש יניקתם שהרי יניקתם מבחי' השיב אחור ימינו כו' ועשר קרנות הם העצמיות והחוזק המאיר בע"ס דקדושה, ואולי הם ע"ס דאצילות שהם עצמיות וחוזק של ע"ס דבי"ע כו'. א"נ הם העצמות המלובש בע"ס דאצי', ולע"ל תרוממנה קרנות צדיק היינו עליות ע"ס דמל' ע"ד הנה ישכיל עבדי כו' וגבה מאד ואז וירם קרן כו'.

ו) **ואפ"ל** לפי מ"ש הרשב"א דקרן היינו העצמיות הוא שם הוי' והלבושים והכלים משם אלקים, ועמ"ש ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי שהעצמות הוא בחי' חכמה שהיא עצמיות האצי', וזהו עצמות מן האב. אך לע"ל והי' הוי' לי לאלקים ע"י גילוי עצמיות אור א"ס, וזהו רוממות הקרן והעצמיות.

ז) **במדרש** שם קרנו של אברהם שנא' כרם הי' לידידי בקרן בן שמן (לידידי זה אברהם, כמו שדרשו על מה לידידי בביתי, מ"כ), קרנו של יצחק שנא' בסבך בקרניו, קרנו של יוסף שנא' קרני ראם קרניו, קרנו של משה דכתיב כי קרן אור פניו, קרנה של תורה דכתיב קרנים מידו לו עכ"ל. והנה גבי כי קרן עור פניו ס"פ תשא פי' רש"י לשון קרנים שהאור מבהיק ובולט כמין קרן, עכ"ל. וכן התרגום סגי זיו יקרא דאפוהי, א"כ קרן זה הו"ע זיו והארה, ונק' קרן ע"ש שמבהיק ובולט כמו קרן. ובפנים יפות שם פירש שהוא ההארה משער החמשים דבינה כו', ע"ש טעמו, ובפרדס ערך קרן וז"ל ואפשר שקרן זה מלשון אור כמו כי קרן אור פני משה עכ"ל. וע' ברש"י בחבקוק ג' ד' ע"פ ונגה כאור תהי' קרנים מידו לו, אור היינו אור שנברא ביום ראשון, קרנים לשון מאור כשהוא נוקב וזורח דרך הנקב נראה כמין קרנים בולטין, עכ"ל, ובזח"ג נשא קל"ב ע"ב משמע דענין כי קרן עור פני משה הוא ע"ד שנא' לע"ל וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה כו', והו"ע שמש הוי' כמו שמאיר למעלה מן הנרתק דשם אלקים כו'. ואפ"ל כי קרן שהוא בולט זהו"ע חותם בולט דפי' בלקו"ת בשה"ש ע"פ שימני כחותם שאין הכלי מסתיר עליו כענין חשף ה' את זרוע קדשו. וא"ש דקרן מורה על הכתר ועפי"ז אפ"ל קרנו של משה זהו כתר תורה שהוא כתר שבחכ', וכן לפמ"ש הפנ"י שער החמשים הנה שער החמשים דבינה זהו הכתר, אך א"כ מהו ההפרש בין קרנו של משה לקרן של תורה כו'.

איכה ב' י"ג, מה כו' מי ירפא, זח"א א' סע"ב, רל"ז ב'. ח"ג קפ"ה ב' וע"ש במק"מ ובהרמ"ז.

ב' י"ט

קומי רוני בלילה לראש אשמורות וגו'. תמיד ספ"ד, רבות כי תשא פמ"ז קס"א ב' מצורע פי"ט קפ"ה ג', שה"ש בפסוק ראשו כתם פז כ"ט ג', באיכה במקומו, זח"ב בשלח נ"ד ב', יתרו פ"ו ב', נשא קכ"א ב'.

במסכת תמיד ספ"ד תנא ר' חייא כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה (לעסוק בתורה) כו' נוכח פני ה' (כלומר שכינה שרוי' אצלך), רבות כי תשא פמ"ז קס"א ב' ע"פ ארבעים יום וארבעים לילה, מודה הי' ר' יוחנן שאין רנה של תורה אלא בלילה, שנא' קומי רוני בלילה, וכה"א ותקם בעוד לילה, במשלי ל"א, מצורע פי"ט קפ"ה ג' ר' יוחנן אמר אין רנה של תורה אלא בלילה שנא' קומי רוני בלילה, ר"ל אמר ביום ובלילה, שנא' והגית בו יומם ולילה, ביהושע סי' א', וכ"ה בשה"ש רבה בפסוק ראשו כתם פז, כ"ט ג'.

באיכה ע"פ זה רבי אומר ד' אשמורות בלילה, ר' נתן אומר שלש כו' פעמים חצות לילה אקום פעמים קדמו עיני אשמורות, בשעה שדוד אוכל סעודת עצמו כו' וישן עד ראש אשמורה התיכונה ועומד ועוסק בתורה, ובשעה שדוד אוכל סעודת מלכים כו' ועומד ועוסק בתורה מחצות לילה*, זח"ב בשלח נ"ד ב' קומי רוני דא כנס"י כו' לראש אשמורות כמ"ד על ראש המטה ואוקימנא ראש המטה דא יסוד אוף הכי לראש דא יסוד דמטרוניתא מתברכא בי', ראש אשמורות דא הוא רישא דנצח והוד. וז"ל המא"א אות א' סעי' קס"ג אשמורות נצח והוד דז"א ויסוד ראש על גביהם ראש אשמורות עכ"ל. ולפ"ז ג' אשמורות הוי הלילה היינו ג' בחי' נה"י שהן מקור המל' הנק' לילה, והם ג"כ שלשה עדרי צאן הרובצים על הבאר, כמ"ש בזח"א ויצא קנ"ב, נשא קכ"א. והרמ"ז שם כתב שאשמורות הם נ"ה וראש אשמורות הוא עליהם דהיינו בתפארת בשרש היסוד אשר שם, וכוונת הפ' לשכינה שתרין ותתפלל לאותו מקום ששם אורות או"א. ואמר קומי שהוא התחלת ההתעוררות שלה כו' עכ"ל. ועמ"ש במשלי ע"פ ותקם בעוד לילה. והנה נה"י נר"ה הם כליות יועצות איך להשפיע וההשפעה נמשך ע"י היסוד ולכן נק' נו"ה תרין ביעין המבשלים הזרע. ועמ"ש בזח"ג פ' צו דל"ה ע"א ע"פ צור* תעודה חתום תורה בלמודי, אך המקור והשורש לההשפעה נמשך מבחי' תפארת שהוא מה שעולה ברצונו התפארת שיהי' מן ההשפעה והדירה בתחתונים,

---

מחצות לילה: להעיר מאור התורה להצ"צ פ' לך ד"ה ויחלק עליהם.

ע"פ צור: להעיר מלקו"ת לג' פרשיות ד"ה להבין ענין הברכות פט"ז (מא, א).

וכמ"ש במ"א* ע"פ מאמר הזח"ג קדושים פ"ו בענין ובשנה הרביעית יהי' כל פריו קדש הילולים כו'. וזהו דרבי ס"ל ד' משמורות הוי הלילה נגד בחי' תנה"י ור"נ ס"ל ג', כי תפארת אינו בכלל כי הוא עצמו מדת יום, ועיקר ההשפעה לבחי' לילה זהו ע"י נה"י, רק תפארת נק' ראש כל האשמורות, ומ"ש בגמ' אשמורה ראשונה חמור נוער כו', היינו כי אחיזת החיצונים מנה"י, וכמש"ש בענין שלש שנים יהי' לכם ערלים, שהם נגד ג' קליפות הטמאות ג"ק דאגוזא שיניקתם מנה"י כו'. ועמ"ש בתו"א פ' מקץ בד"ה רני ושמחי בענין רננא ברמשא באו לפניו ברננה, ועמ"ש בתלים סי' מ"ב יו"ד בפסוק יומם כו' ובלילה שירה עמי, ובזח"א לך לך פ"ב ב' שע"י עסק התורה בלילה מהפכים חשוכא לנהורא, וע"ש דצ"ב סע"א. ומ"ש בת"א בד"ה מזוזה מימין בענין נר חנוכה משמאל להאיר את החשך כו', גם להעיר מענין במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. וע' מזה בשל"ה בהקדמה דט"ז ע"ב שזהו"ע האשה הכושית אשר לקח משה, ועמ"ש מזה ע"פ ותדבר מרים ואהרן במשה שהוא ע"ד שנא' שחורה אני ונאוה דקאי על תו' שבע"פ. ועמ"ש מזה בת"א פ' שמות ד"ה קול דודי, ובשה"ש ע"פ שחורה אני הנ"ל, ולכן עד"ז רנה של תורה בלילה בחי' חשך ושחרות ועי"ז ממשיכים מבחי' ישת חשך סתרו, וכמ"ש סד"ה וידעת היום. ג' אשמורות נה"י וביום חג"ת שחרית חסד חצות היום ת"ת מנחה גבורה, לכן מלאכים אומרים שירה בלילה, בחגיגה י"ב ב', וישראל ביום תפלת שחרית ומנחה כמ"ש מהרש"א שם כי חג"ת גבוהים יותר, וכענין רננא ברמשא שמחה בצפרא, ובפרדס ערך אשמורות לשון שמירה, והענין כמ"ש בזח"ב בא ל"ח ב', ובפ' תרומה קל"א א', בענין ליל שימורים ליל אצטריך לנטורא כו', ועמ"ש מזה בד"ה קול דודי בענין מצה שמורה שהיא בחי' יחו"ת יש ובטל, שבחי' זו צריכה שמירה מיניקת החיצונים שלא תבוא לידי חימוץ הגבהה והתנשאות, וזהו"ע המשמורות, וכמש"ש בפ' תרומה הנ"ל שמט"ט נק' שומר כמ"ש אמר שומר אתא בקר. וזהו ג"כ כענין מ"ש הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה כו' מפחד בלילות, ועד"ז נא' ולשמרה, וארז"ל זו מצות ל"ת שהן ג"כ בנוק'. וכן ארז"ל שמור זו משנה, כי תושבע"פ הן ששים גבורים הנ"ל ששים מסכתות, ושרשן מה"ג ע"ד ל"ת ועי"ז הוא השמירה, וכמ"ש ע"פ תשמרו להקריב לי. והנה למ"ד ד' משמורות הוי הלילה היינו ד' מחנות שכינה שהם רכב אלקים מבחי' שנאן שור נשר ארי' אדם כו', והן בעבודתם ושיר שלהם גורמים שלא יקרב זר כו', ומ"ד ג' היינו עבודת המלאכים שנמשך מבחי' נה"י, וכמ"ש הרמ"ז ר"פ ויקהל בדף קצ"ה ע"ב, וז"ל מצאתי בדברי האריז"ל ששלשה משמורות אלו הם כנגד ג' תפלות של יום שהתקינו ג' אבות שסודם בחי' הפנימי', אבל של המלאכים הם בבחי' החיצוני' לחיות העולמות כו' הוא בחי' נה"י שה"ס החיצוני' עכ"ל. ועמ"ש בענין ונתתי* לך מהלכים בין העומדים, גם נת' במ"א* שכשנמשך ע"י

וכמ"ש במ"א: ראה לקו"ת קדושים כט, ג.

בענין ונתתי: תו"א ס"פ וישב.

נת' במ"א: ראה לקו"ת ס"פ בשלח.

נה"י זהו שנמשך בבחי' העלם ע"י העשי' משא"כ כשנמשך ע"י חג"ת וכענין ההפרש בין מלך עומד ובין אגוסטוס יושב כו'. והנה במשנה רפ"ד דתענית התקינו כ"ד משמרות כו', וספ"ה דסוכה הי' כל המשמורות שוות כו', ועיין בהרמב"ם פ"ד מהל' כלי המקדש דין ג' משה רבינו חלק הכהנים לשמונה משמורות כו', והוא בגמרא פ"ד דתענית דכ"ז ע"א. וענין שמירה זו י"ל שהיא בחי' גבוה יותר ממשמורות דלילה, והוא ע"ד מ"ש אם ה' לא ישמר עיר כו', שהוא ע"י המשכת מקיפים עליונים וכענין הנזכר בזח"א ר"פ בראשית בענין י"ג עלין דסחרין לשושנה כו' ולנטרה לה, שהם המשכת* י"ג ת"ד לאכפיא הדינין שלא יינקו החיצוני' מהמל', הרי שמירה זו נמשך מלמעלה מעלה, וכמ"ש בברכת כהנים יברכך ה' וישמרך כו', וגם כמ"ש הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, דפי' בזח"ג נשא קכ"ט ב' ישראל דלעילא הוא ז"א, ושומר ישראל הוא ע"ק עינא פקיחא דלא נאים. וכ"ה בפ' האזינו דרפ"ט ע"א. וע' ברבות תצוה ס"פ ל"ו, בחקותי פל"ו דר"ז ע"ג, ובפ' בלק דרע"ט ב' גבי ה' אלקיו עמו כו', שומר ישראל, ובשה"ש רבה ר"פ דודי לי ואני לו די"ח ע"א. ועמ"ש בד"ה וכתבתם על מזוזות ביתך גבי לשמור מזוזות פתחי כו' שהם נו"ה שצריכים שימור מיניקת החיצונים, וע' בהרמ"ז פ' ואתחנן ובמא"א אות ש"ן סנ"ז.

ג' י"ז

ותזנח משלום. פ"ב דשבת כ"ה ב' פ"ו דנדרים ד"נ סע"ב נשינו טובה. ובפירש"י שם. רבות באיכה ע"ה ד' ע"ו ב', תד"א ח"ב ר"פ ט"ז ד"א בחסר כל כו' שנא' ותזנח משלום כו', מובן שזהו חוסר ההשפעות הבאים מצדיק יסוד עולם הנק' כל הפך ממ"ש וה' ברך את אברהם בכל ע"ש בהרמב"ן *.

ד' כ"ב

תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך. ברבות פ' שמיני פי"א כל מקום שנאמר והי' אין צרה, והי' שארית יעקב וגו' מתיבין לי' והא כתיב והי' כאשר נלכדה ירושלים בירמי' סי' ל"ח, אמר להם אף היא אינה צרה שבו ביום נטלו ישראל איפופסין על עוונותיהם כו' ביום שחרב ביהמ"ק, הה"ד תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך. וכ"ה ברבות פ' לך לך פמ"ב דא"ר שמואל בר נחמן (ולא כמו הגירסא בפ' שמיני ר' ישמעאל בר נחמן) אופכי גדולה נטלו ישראל על עוונותיהם ביום שחרב בהמ"ק, שנאמר תם

שהם המשכת: ראה ביאוה"ז שם.

ע"ש בהרמב"ן: להעיר מאור התורה ע"ם זה.

עונך בת ציון וגו'. ופי' אופכי כ' המ"כ שם בשם הערוך הנחה וקורת רוח. ויש להעיר ממ"ש כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת כו' שנאה כבושה היתה כו', ואעפ"כ הרי ירדה האש שלמעלה וגם שמחה גדולה למעלה כו', ונת' הענין בד"ה לרוקע* הארץ על המים שזהו ענין מעלת הכלים דתיקון שהם רחבים ויכול לסבול ב' הפכים כו', משא"כ בכלים קטנים כמשל התינוק אינו יכול לסבול נגד רצונו כו', וא"כ השנאה היתה בפנימיות ובחיצוניות הי' גילוי האהבה, וע"ד אור הגבורה בכלי החסד, משא"כ בחורבן בהמ"ק עם שבחיצוניות הי' גילוי הגבורה והדין והרוגז מ"מ בפנימיותו מחמת זה נתבטלה השנאה כבושה הנ"ל ונתעורר האהבה והרחמים. וא"כ הוא אור החסד בכלי הגבורה, ולכן ט"ב חל ביום שחל בו יום ראשון דפסח, וכמ"ש במ"א ע"פ והפכתי אבלם לששון שלע"ל יצא גילוי האהבה שהי' בתוך הדין, וזהו והפכתי. ויש לפרש ע"פ מ"ש סד"ה את קרבני לחמי בלק"ת פ' פנחס שענין בהמ"ק הוא שיומשך הגילוי אלקות גם בחיצוניות בעשי' הגשמיות, והיינו ענין הקרבנות, משא"כ ע"י שאר מצות ות"ת דקרבנות נמשך הגילוי רק בפנימיות כו'. וא"כ ענין חורבן בהמ"ק עם שזהו דבר מר וקשה מאד מאד עכ"ז אין הענין רק הסתלקות הגילוי בבחי' חיצוני', אבל בפנימיות נמשך הגילוי גם עתה ע"י תפלה שבמקום קרבנות תקנום, ולכן כתיב והי' אשר והי"ה היינו ו"ה קודם י"ה לרמוז שיש יחוד ו"ה בפנימיות כו'. כי הנה נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה שהוא יסוד י"ה עד שיכנס בירושלים של מטה שהוא יחוד ו"ה. וזהו ענין והי' המורה על שמחה, אשר ו"ה המורה על הכניסה בירושמ"ט קודם לבחי' י"ה. וזה יהי' לע"ל, אך בפנימיות יש גם עכשיו יחוד זה וזהו ענין התפלה. ועיין עוד מענין והי' כו' נטלו איפופסין רבות פ' נשא פי"ב ע"פ ויהי ביום כלות משה דף רנ"ב ב', ושם מסיים שבו ביום נולד מנחם ובו ביום נטלו ישראל אפוכי על עוונותיהם כו' דאמר רשב"ן כו' עד תם עוונך כו'. ועי' עוד במדרש איכה בפסוק תם עוונך, ורבנן אמרי טובה היתה מגילות קינות על ישראל ממ"ם שנה שנתנבא עליהם ירמי' כו' ע"ש. ושם מבו' שעד"ז הוא ג"כ ענין היסורין למה נבראו היסורין להתלות בית הה"ד תם עוונך ב"צ פקד עוונך בת אדום כו'. ועי' מענין היסורין ששרשן נמשך מעלמא דאתכסיא היינו מבחי' י"ה, כמ"ש אשרי הגבר אשר תייסרנו י"ה בסש"ב ח"א פכ"ו ובאג"ה סי' י"א וסי' כ"ב בענין אם רחץ ה' צואת בנות ציון, ואפ"ל פי' תם עונך, שהעון נהפך לזכות ונק' תם לשון ויעקב איש תם וכמו שפי' בזהר שלח קס"ג ע"פ במדבר הזה יתמו שע"י העונש שקבלו במדבר נעשו בחי' יתמו ע"ד תמתי. ועמ"ש סד"ה והי' מספר בנ"י בענין והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א־ל חי, שהוא ג"כ ע"ד הנ"ל. ועי' עוד בהנ"ל ברבות באסתר ע"פ ויהי בימי אחשורוש ג"כ שבו ביום נולד מנחם כו'.

בד"ה לרוקע: נדפס בסוף ספר סהמ"צ להצ"צ.

קיצור. שנטלו אפוכי חסד שבגבורה הפך מענין על אפי גבורה שבחסד והפכתי אבלם, בהמ"ק הגילוי גם בחיצוניות, וזהו החורבן אכן בפנימיות נמשך הגילוי ונתעורר הרחמים. וזהו תם עונך זדונות נעשו כזכיות, עד"ז יסורין ממתיקין.

ב) **זח"ג** נשא קנ"ג א' ברע"מ ז"ל ועוד בפרק הרואה, הרואה תמרים בחלום תמו עוונותיו, הה"ד תם עונך בת ציון, בגין דתמרים בי' תם דרגא דיעקב דאתמר בי' ויעקב איש תם, חובין מרים וע"ד תמרים תמן תם, ותמן מר, הכא רמיז וימתקו המים, הה"ד ויורהו ה' עץ וימתקו המים, מהכא מאן דאשתדל באורייתא דאיהו עץ, חובין דילי' דאתמר בהון וימררו את חייהם בעבודה קשה קב"ה מחיל ויתחזרון מתיקין כו' עכ"ל. ועוד שם כמלח דממתקת ית בשרא אוף יסורין ממתקין עכ"ל. ועי' מזה בגמרא רפ"ק דברכות דף ה' נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין כו'. וענין מרה הוא ק"נ*, ועי' עה"ח נמתקה ק"נ שתצא מחלאתך ותתהפך ממרירו למיקא, והיינו ע"ד הנ"ל סעיף א' בענין והפכתי אבלם לששון וזהו ג"כ ענין שהיסורין ממתיקין, שע"י יסורין הגוף שבחיצוניות מתגלה האהבה בפנימיות.

קיצור. תמרים. תם עונך. מרירו למיתקא ע"ד וימתקו המים דמרה, מלח ממתקת (עי' בד"ה ולא תשבית מלח) יסורין ממתקין.

ג) **ת"ז** סוף הקדמה ב' די"ג ע"ב פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי דהא תם עונך בת ציון, עכ"ל. וסוף תיקון כ"ט תא"ו בה תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך, עכ"ל. ועמ"ש מענין תא"ו בזח"ג נשא קכ"ח ב' ת' רשים רשימו לע"י, והאריז"ל פי' תא"ו מורה על בחי' מל' דא"ס משם מתחיל שרש הנאצלים. ועמ"ש בביאור ע"פ את שבתותי תשמרו.

קיצור. תם עונך תמתי ת' רשים רשימו לע"י.

של"ה רג"א רד"א רו"א רעד"א רצב"ב שמט"ב שסא"ב שסב"א שסז"א שפו"א.

ד) **בשל"ה** במסכת תענית ר"פ ת"א רג"א שמהגלות יומשך יתרון האור. וזהו תם עונך. ודף ר"ד סע"א והגליות הם הכור והמצרף ברבות לך פמ"ב ועוד כי הם מעוררים לתשובה. ודר"ו סע"א ומתחלה נקדים ענין הנפילה היא סיבת הקימה, תם עונך כו', מזמור לאסף באו גוים בנחלתך קינה מיבעי לי' אלא כי באמת הקינה גורמת המזמור. ובפ' לך בפרק ת"א סבות גלות ד' מלכיות שמזה בא הזדככות כי יכלה הפשע ויקויים תם עונך בת ציון ואז יזדכך העולם להיותו בכוונת הבריאה. בפ' ויצא רצב"ב כי ענין ויצא יעקב רמז לגלות כו' ויצא מן בת ציון כל הדרה כו', והחורבן הוא לטובה תם עונך, ע"כ יעקב אבינו לאחר שראה מראה הסולם והבין בו כמה דברים וד' מלכיות כמ"ש ברבות אמור פכ"ט, ראה בנבואה והתבונן

---

* הוא ק"נ: ראה ד"ה ויחל משה להצ"צ (נדפס בס' דרך מצותיך ח"ב), קונטרס עץ החיים פ"ג.

על גאולה העתידה ואמר אכן יש ה' במקום הזה כו' שהוא ענין והתהלכתי בתוככם כו'.

בס"ד, פ' דברים, עט"ב הרי"ז.

רסי' ה'

זכור הוי'. זח"ג ר"פ בחוקותי דקי"ב סע"א. של"ה קסז, ב. קעז, א. רה, א. ווי עמודים לח, ד. לט, א.

א) **זח"ג** ר"פ בחוקותי ר"ח פתח עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו' במיכה סי' ו, ה עמי זכר זכאה חולקא דעמא דא דמאריהון אוכח לון הכי עמי זכר נא אע"ג דאתון סטאן מאורחי עמי אתון דלא בעינא למיעבד לכו כעובדייכו יעו"ש בפי' עמי ולאמר לציון עמי אתה ובד"ה הבאים* ישרש יעקב ובביאור ע"פ והי'* מספר בנ"י ספ"ג. א"ר יוסי אמר לון קוב"ה לישראל זכור נא ווי דאנן צווחין בכל יומא וגעינן ובכינן זכור הוי' מה הי' לנו כו' זכור עדתך קנית קדם זכרני הוי' ברצון עמך ולא בעי לאשגחא עלן וכ' הרמ"ז וז"ל והענין יובן בהקדים מ"ש הרב ז"ל שכל השכחה באה מבחי' אחוריים והזכירה משל אור הפנים (ע' במאו"א אות ז סי"ב זכור גימט' ע"ב קס"א פנים דאו"א ומשם באה הזכירה וכל זכירה בעלמא דדכורא ושכחה בנוק' עכ"ל ובמ"א נת'* בענין הלובש שני לבושים כא' קשה לשכחה לפי שמסתלק המקיף כו' כי השכחה גבול והזכירה כענין בחי' נצח ע"כ נמשך מצד המקיף שאינו מוגבל כו' והגבול נמשך מבחי' נוקבא ועיין בלקו"ת פ' מסעי בד"ה הנה גבי המסעות פ"ד גבי ענין אשר לא יכזבו מימיו כו' שאין שום הפסק כו' לאפוקי נהרות המכזבים כו' ע"ש דצ"ג סע"ב וע"ג ועד"ז י"ל ענין זכרון שאין שום הפסק כו' משא"כ שכחה דוגמא נהרות המכזבים ומזה יובן ג"כ ענין יום הזכרון לפי שבאחד לחודש השביעי מאיר תיקון השביעי מי"ג ת"ד שהוא ואמת ועי' בזהר פ' יתרו דפ"ג סע"א ומ"ש לא ימיש משום דעל יובל כו' וע' בתו"א פ' תצוה סד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בענין לא תשכח ובלקו"ת סד"ה ואהי' אצלו אמון פ"ג) ועוד נקדים מה שידוע שמה שאנו זוכרים חסדי הוי' ופלאיו אשר פעל בימי קדם אנו חוזרים ומעוררים אותו הכח העליון אשר עשה אותם הניסים (ע' בסידור ע"פ הללויה הללי נפשי וז"ל כי הנה עד"מ כשמזכירין לאדם (שבחיו איך שהוא חכם או חסדן גדול כו' הנה הוא מתפעל מאד כו' והיינו שמתעורר בו אותה המדה שמשבחין

ובד"ה הבאים: אולי הכוונה לד"ה זה הנדפס באור התורה שמות עיי"ש ע' צ.

ובביאור ע"פ והי': ראה לקו"ת פ' במדבר ו, ב.

ובמ"א נת': ראה פע"ח ש"א פ"ב. סי' האריז"ל בתחלתו בכוונת הלבישה, ובכ"מ.

אותו בה כו' ונמצא מובן שע"י אותן השבחי' יצאו המדות שבלבו מן ההעלם אל הגילוי כו' ובמ"א נת'* שכמו"כ למעלה ממשיכים ע"י מבחי' ע"ס הגנוזות במאצילן מן ההעלם אל הגילוי ופי' וענין ע"ס הגנוזות נת' בביאור ע"פ ואני* נתתי לך שכם א' וז"ש הרמ"ז שמה שאנו זוכרים כו' אשר פעל בימי קדם כו' כי ימי קדם הם יג"מ דא"א כמ"ש בזח"ג נשא קל"ד ב' וכמ"ש בלקו"ת בפי' אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם בד"ה ביום השמע"צ שמאלו תחת לראשי ספ"ב ובקיצור שם סק"ב וא"כ המכוון שע"י ממשיכים מימי קדם בימי עולם) ובזה ייטב לנו מאד בכל זמן חמן ד"מ במצות זכירת יצי"מ אנו מכניעים שרש קליפת פרעה (עמ"ש בסידור בד"ה עבדים היינו לפרעה) ונוסף כח בחסדים להתגלות ולצאת מן הדעת כו' (וז"ש למען תזכור את יום צאתך מאמ"צ כל ימי חייך) ויתר על כן נציע שישראל בעוונם מונעים אור הפנים מהתגלות ונאחזים באחוריים כו' נזורו אחור (וזהו"ע פרעה אותיות העורף עמ"ש בסידור שמזה הי' נמשך שעבוד מצרים) ואולם בעבור זאת אמר ה' לישראל זכור נא כלומר התעורר בתשובה (ור"ל כי התשובה היא החזרת פב"פ וההיפוך מבחי' פנו אלי עורף ולא פנים וכמ"ש בלקו"ת פ' אחרי בד"ה כי ביום הזה יכפר דרוש השני פ"א ובד"ה שובה ישראל דרוש השני פ"א ופ"ג בפי' לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי' אבקש נמצא ענין זכור נא שהזכירה הוא מבחי' אור הפנים והו"ע תשובה, ועמ"ש בלקו"ת בשה"ש ד"ה הסיבי עיניך מנגדי בענין הפנים ועמ"ש בתו"א בד"ה זכור את יום השבת לקדשו דרוש הראשון שממשיכים בחי' זכור יום השבת דהיינו מכתר בחכ' והיינו כי חכ' נק' עדיין אחור לגבי הכתר כמ"ש וחכם באחור ישבחנה כו' בד"ה שובה ישראל הנ"ל פ"ג ועד"ז פי' עמי זכור נא לעורר בחי' הפנימי' שבך ובפ' קדש שהוא חכ' נא' ולזכרון בין עיניך כו'). להעיר הכח העליון שעזרך בימי בלק ובלעם שהיו רוצים להמשיך כח האחוריים באופן שאף שהיו אז נזורים לאחור מ"מ הוי' העירם שישובו להאיר אור הפנים.

ב) **אבל** עכשיו ווי דאנן צווחין וכו' (ע' זח"ג ע"ד ב') פי' שאנו מעוררי' כח הזכירה בכל כוחינו כו' באומרינו זכור הוי' מה הי' לנו ר"ל מ"ה הי' אלקים כמנין לנו (וא"כ המכוון שגם בחי' מ"ה שהוא ש' הוי' במילוי אלפין נעשה בבחי' אלקים, ור"ל ע"ד רשעים מהפכים מדה"ר למדה"ד ח"ו, כמ"ש במד"ר*) מ"מ ה"א וגם זכור לבני אדום שהתחזקה הקליפה מכח האחוריים (והכוונה זכור הוי' להמשיך אור הפנים שמשם בא הזכירה כנ"ל וזהו את פניך הוי' אבקש וזהו ג"כ ענין זכור עדתך קנית קדם להמשיך מבחי' ימי קדם, כמ"ש וערבה לה' כו' וכשנים קדמוניות. עוד כ' במאו"א ז' י"ב שם זכירות מצד החסדי' ולכן הם בולטים צדקתך כהררי א"ל ונקבות

ובמ"א נת': ראה שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ג. ד"ה להבין ענין הלל (בסהמ"צ להצ"צ ע' קמח ואילך).

בביאור ע"פ ואני: ראה הוספות לתורה אור.

כמ"ש במד"ר: בראשית פל"ג, ג.

מצד הגבורות שוקעים משפטיך תהום רבה עכ"ל ומבואר בד"ה שימני* כחותם בענין המשכות חותם בולט שהוא ע"ד ולא יכנף עוד מוריך כו' עין בעין יראו כו' כי חשף הוי' את זרוע קדשו כו') ולא בעי לאשגחא עלנא הוא אמר לן בבעו זכור נא אין נא אלא בעותא אנן לא אשגחא בי' פי' הרמ"ז כיון שהוי' ביקש ממנו דרך בקשה שנמשיך כח הזכירה ולא שמענו הלא בעבור זה ירדנו כל כך עד שגם בהעירנו כח עליון שאפילו כח המופלא של הרצון הנעלם לא חפץ להשגיח כי בעוונותינו השליכנו אל האחוריים שמשם סוד השכחה עכ"ל. וזהו ע"ד מ"ש בקהלת סי"ב וזכור את בוראיך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ, עד אשר לא תחשך השמש וגו', וע"ש בפירש"י ב' פי' הא' כפשוטו עד אשר לא יבואו ימי הרעה ימי הזקנה כו'. הב' ע"פ המד"ר שקאי בימי בחורותיך בעוד שבהמ"ק הי' קיים כו' עד אשר לא יבואו ימי הרעה ימים שנחרב בהן בהמ"ק כו' ע"ש וע' מזה בפתיחתא* דאיכה דנ"ג ע"ד באריכות וזה מובן עפ"י ד' הרמ"ז כי בעוד שבהמ"ק הי' בימי בחורותיך שהוא אור הפנים יאר ה' פניו אליך ע"כ בקל הי' מועיל ע"י התעוררות הזכירה מלמטה וזכור את בוראיך להוסיף אור הפנים מלמעלה שיהי' יאר ה' פניו אליך ישא ה' פניו אליך משא"כ עד אשר לא יבואו כו' שכבר בעוונותינו השליכנו אל האחוריים ע"כ קשה לחזור ולעורר אור הפנים שזהו ענין הבקשה זכור הוי'. וע' כיוצא בזה במדרש תלים ע"פ למה ה' תעמוד ברחוק א"ר חנינא משל לשיירא כו' אין דרכו של בורגנין להפתח בלילה כך אמר הקב"ה דרשו הוי' כו' קראוהו בהיותו קרוב כו' ע"ש והובא בילקוט בישעי' סוף רמז שס"ח ע"פ נדרשתי ללא שאלו ישעי' סי' ס"ה.

ג) ר' יהודה אומר ודאי קוב"ה אשגח עלן תדיר ודכיר לן כו'. ופי' הרמ"ז לפי שר"י מדתו בחסד כנז' בזח"ג נשא דקכ"ז סע"ב וז"ל הרמ"ז לפרש דברי ר"י דע שבכ"י ויום יש כעין ניצוצי גאולה ולכן בקודם העמידה נאמר גואלינו ונסיים גאל ישראל וזה בבירורי' הנעשים בכל יום ויום שהם הם שרשי הגאולה ובסוד חדשים לבקרים (ע' באגה"ק סי' ד' בד"ה אין ישראל נגאלין אלא בצדקה וז"ל וכן כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל א' מישראל יוצאת מהגלות והשבי' לפי שעה בחיי שעה זו תפלה ועבודה שבלב מעומקא דליבא כו') אלא שלמיעוט הזכיות הענין מתנהל לאט לאט כו' אבל אין ספק שהקב"ה משגיח עלינו תמיד כו' (והוא מבואר בגמ' ביומא פ' בא לו דס"ט ע"ב ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו כו' וכ"כ בשער הבחי' פ"ה בד"ה והגדולה שבטובות ואם יבקש אדם בזמן הזה לראות מה שהוא דומה לענינים ההם יביט בעין האמת עמדנו בין האומות ער"כ מעת

בד"ה שימני: לקו"ת שה"ש מה, א ואילך. ועייג"כ בדרושי תפלין אשר באמרי בינה, בסידור, בסהמ"צ להצ"צ. ועוד.

בפתיחתא דאיכה: להעיר מזהר חדש איכה.

חורבן בהמ"ק* כו' כמו שהבטיחנו יוצרינו ית' ואף גם זאת בהיותם בארץ כו' ואמר עזרא סי' ט' כי עבדים אנחנו ובעבדותנו לא עזבנו אלקינו כו' ונאמר לולי ה' שהי' לנו יאמר נא כו' ובסוף שה"ש רבה בפסוק ברח דודי ודומה לך לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו א' פתוחה ועינו א' קמוצה (וענין שינה י"ל הוא בזמן שאין בהמ"ק קיים כמ"ש ע"פ אני* ישינה ולבי ער) כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה הוא מביט עליהם בשתי עיניו ההי"ד עיני ה' אל צדיקים ובשעה שאין עושים רצונו הקב"ה מביט להם בעינו אחת שנאמר הנה עין ה' אל יראיו כו', ועמ"ש מזה בלקו"ת פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול פ"ד ובהקיצור של אות ה') וידוע שב' מיני שפע הם הא' מה שצריך לקיום העולמות שזה אינו חסר אפילו רגע ועליו אמר אשגח עלן תדיר וכו' (ור"ל שאפילו בשפע החיצוני' הוא לנו מאתו ית' ע' בלקו"ת פ' פנחס בד"ה קדש ישראל ע' בהרמ"ז ר"פ עקב ובפ' תרומה שלהח"פ שבמקדש הי' ע' זיווג תדירי שלהחיות העולמות נמצא המזון לישראל בא מבחי' זיווג תדירי הנ"ל וה"ס שארה המבואר בסבא דמשפטים דצ"ז ע"ב שאפ"ל שכמו"כ ברהמ"ז וברכת הנהנין באו על המשכה זו דלהחיות העולמות שתהי' בידו המלאה והרחבה כו' ועל שפע הפנימי' הוא ק"ש ותפלה כו' וע' בסידור שער בהמ"ז בבי' מאמר הזהר תרומה דקנ"ג ע"ב פתח ר' חזקי' מה שהשכור יכול לברך בהמ"ז משא"כ בתפלה כו' מובן ג"כ כנ"ל) והשפע השני הוא המתחדש מסוד הפנימי' בכח התפלות והמצות ולעומתו אמר ודכיר לון וזה במה שמתעלות נשמותינו למעלה ונעשה יחודים וזיווגים שהם סוד הזכירה כנודע אצילנו וכו' (ע' זח"ב פ' בשלח דנ"ה סע"ב בפי' בשוב ה' ציון ובפ' שמות דכ"ו וכל מאן דנטר לי' להאי ברית איהו גרים לאתערא להאי ברית לאתרי' כו' ואזכור את בריתי לאזדווגא לי' באתרי' וע' שם ברהמ"ז הרי שהזיווג זהו"ע ואזכור וע' בלקו"ת בד"ה ביום ההוא יתקע ושם ספ"ב בענין זכרונות אזכיר את שמי ובד"ה אתם נצבים ספ"ג גבי וזה"ע זכרונות וע' בסידור שער ר"ה ד"ה אד' שפתי תפתח פי' זכרונות העלי' מלמטה למעלה א"כ הו"ע היסוד ע"ד שילוב אד' בהוי' וכמ"ש באגה"ק בסופו בד"ה להבין מ"ש בפע"ח וז"ל ואף גם זאת דוקא עליות הכלים לאורות עליונים הוא מעלת השבת ויוהכ"פ כו' עכ"ל) ההי"ד ואף גם זאת וכו' הכוונה להבטיח את עמו אפילו שירדו לדיוטא התחתונה כו' כי לא מאסתים מלהשגיח עליהם שפע הקיום בתוס' טובה משל הער"כ (ור"ל שגם בשפע הקיום שהוא מיחוד חיצוני' דאו"א יהי' להם יתרון שהרי הוא נמשך לנו מאתו ית' שלא ע"י ריבוי ממוצעים כ"כ ומ"ש כי פרעה אותיות העורף זהו כשלא נמשך ע"י חו"ב משא"כ כשנמשך ע"י חו"ב אף מזיווג התדירי כו' וכמ"ש במדרש תלים סי' פ' ע"פ רועה ישראל האזינה וז"ל ומה הפרנסה בכ"י אף הגאולה בכ"י וזה ראי' לדברי הרמ"ז דלעיל כמ"ש דע שבכל יום

האומות עו"כ מעת חורבן ביהמ"ק: בדפוסים שלפננו: האומות מעת הגלות. — וכנראה ששנו בכתבי דא"ח ושו"ת מפני יראת המלכות אז ברוסיא. וראה עד"ז באוה"ת שמות ע' יא, עט, פו. צמח צדק שער המילואים ח"ג ד' כה ע"ג שנדפסו מכת"י.

ע"פ אני: לקו"ת שה"ש לג, ג ואילך.

ויום כו', ומה הגאולה פלאים אף הפרנסה פלאי' א"ר שמואל בר נחמני ואף הפרנסה גדולה מן הגאולה כו' וע"ש רס"י ק"ו א"ר אליעזר ב"פ ראה מה כתיב לעושה נפלאות גדולות לבדו מה כתיב לגוזר י"ס לגזרי' נותן לחם לכל בשר הפרנסה הזו שקולה כנגד הים שנקרע ללמדך מה הפרנסה הזו א"א לעולם בלא היא כך א"א לעולם בלא נסין ובלא פלאין, עכ"ל. והנסין והפלאין י"ל כאן מזיווג הפנימי ואעפי"כ הפרנסה שקולה כנגדו כו') ולא געלתי' דהיינו להפליטם ח"ו משרשם הפנימי' שהוא בתוך הספי' כו' להפר בריתי אתם הוא מניעת הזיווג העליון חלילה (ור"ל זהו הבטחה על שפע הפנימי' הנק' בריתי אתם הנק' זכירה כנ"ל וע' מזה בזהר ס"פ בחוקותי דקט"ו ע"ב הה"ד לכלותם לכלתם כתי' חסר ו' בגינה לא מאסתים ולא געלתים בגין דאיהי רחמיתא דנפשאי כו').

ד) **ולפי"ז** מאחר שלדברי ר"י אשגח עלן תדיר ודכיר לן א"כ מהו הבקשה זכור הוי' מה הי' לנו. וי"ל כמו שדקדק הרמ"ז מאומרו תמיד קודם ודכיר לון אלא משום כי השפע הפנימית אינו תדיר שבשעת ק"ש ותפלה נמשכים המוחין שהם ג"ר בז"א ומזה נמשך שפע הפנימי' ואח"כ חוזרים ומסתלקים, ובקשתינו שיהיו קבועים הג"ר בז"א וכן במל' יהיו ה' ספירות קבועים בה ע"ד תרין רעין. ועז"נ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד, כמ"ש במ"א*. ועמ"ש ע"פ ותאמר ציון עזבני הוי' ואד' שכחני. א"נ המבוקש שעכשיו כל המשכות אלו הן רק להוסיף אורות באצי' כמ"ש ע"פ הבאים* ישרש בענין תנובה תנו בה, ע"ד מתן בסתר. והמבוקש שיהי' בחי' לידה כו' וגילוי למטה, אבל ההמשכה עכשיו רק בחי' הריון כו'.

הביטה וראה את חרפתינו, יש להעיר ממ"ש ויזכור אלקים את רחל כו' ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלקים את חרפתי ותקרא את שמו יוסף כו', הרי ע"י הזכירה נמשך שלא להיות עוד חרפה וכמ"ש ולא יבשו עמי לעולם, ועי' בתענית רפ"ק ד"ב סע"א ג' מפתחות בידו של הקב"ה כו', מפתח של חי' מנין דכתיב ויזכור אלקים את רחל כו'. ובפ"ק דר"ה די"א ע"א בר"ה נפקדה שרה רחל וחנה דכתיב ויזכור אלקים את רחל ואתיא זכירה זכירה מראש השנה, דכתיב שבתון זכרון תרועה כו'. והענין י"ל כמ"ש בלקו"ת פ' פנחס בד"ה צו את בנ"י את קרבני דרוש השני פ"ח דע"ח ע"ב בענין קרבן התמיד שבא מן הכבשים כו', הכבשים יש בהן בחי' רחמנות וקולן של רחמים, והרחמנות הוא כמ"ש כרחל* לפני גוזזי' נאלמה, וענין גוזזי' הוא כו' ללכת אחר חיות הגוף ונה"ב כו' וע"כ נא' ורחל עקרה שאינה מולדת בחי' אהוי"ר שהן בחי' הבנים לפי שרחל לפני גוזזי' נאלמה. ולזה תיקנו בתיקון חצות תיקון רחל לעורר בבכי' ורחמנות כו'. וזהו"ע החרפה מה שהיא נאלמה. ועי' בזוהר ר"פ תרומה דקכ"ו ע"ב ע"פ ותקנא רחל באחותה דהא עלמא תתאה כל תיאבותה לאו איהו אלא בגין למהוי כגוונא

כמ"ש במ"א: ראה לקו"ת במדבר ז, ד. שם ט, ד. דברים כו, ב. שם מג, ג.
ע"פ הבאים: ראה אור התורה שם ע' צח.
כמ"ש כרחל: ראה ג"כ לעיל בפי' כאלמנה.

דעלמא עילאה ולמירת דוכתהא כו', כי עלמא עילאה ה' גדולה לאה ששם התגלות ע"י ונק' תרין ריעין כו' והולידה ששה בנים לך הוי' הגדולה והגבורה כו' משא"כ ורחל עלמא תתאה עקרה וזהו החרפה, ועי' מזה בד"ה אלה מסעי* דרוש השני בפ"א, ובפ' צו בד"ה והי' אור הלבנה פ"א ד"י ע"ב. והנה וזהו נאלמתי דומי' החשיתי מטוב ר"ת גדה כמ"ש באיכה א' ח' חטא חטאה ירושלים ע"כ לנדה היתה, וזהו החשיתי מטוב ע"ד ותזנח משלום נפשי, בחי' שלום המחבר ומיחד סוכ"ע בממכ"ע כו', אך ע"י הזכירה שהוא ענין התחברות ויחוד הנ"ל והוא בר"ה שנק' יום הזכרון שבו בנין עולם הדיבור שהוא רחל עדאת"ג והיינו שלא להיותב חי' נאלמה אלא ע"ד כי פי' ה' דיבר והיינו ע"י שופר של איל דוכרא הוא לזכור את רחל כו' יחוד קול ודיבור וכמ"ש בד"ה אד'* שפתי תפתח ע"ז אסף ה' את חרפתינו ותקרא את שמו יוסף שהו"ע תוס' וריבוי האור וארז"ל במד"ר ר"פ שמות יוסף ע"ש יוסיף ה' שנית ידו וזהו"ע זכור הוי' כו', שהוא בחי' יוסיף ה' כו'.

קיצור. ענין זכור הוי' היינו המשכת אור הפנים וגם בחי' מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו ואמת ע"י זכרון חסד הוי' מעוררים המשכת ימי קדם וזהו עמי זכר נא תשובה שהוא החזרת פב"פ.

ב) וכמו"כ זכור הוי' היינו המשכת אור הפנים חותם בולט ולא יכנף עוד מוריך אך לא פעלנו זה מחמת שלא קיימנו וזכור את בוראיך בימי בחורותיך עד אשר לא יבואו כו' שנזורו אחור.

ג) ור' יהודה ס"ל דדכיר לן וכמ"ש ואף גם זאת כו' בין בשפע דקיום העולמות הן הן נוראותיו לולי הוי' מה צבי בשעה שישן עינו אחת פתוחה אני ישנה ולבי ער בין בשפע הפנימי' הנק' זכרון ואזכור את בריתי ויכתב בספר זכרון לפניו. פי' לא מאסתים ולא געלתים והבקשה זכור נא שיהי' גילוי זה למטה ע"ד ולא יכנף.

ד) הביטה חרפתינו אסף את חרפתי בחי' כרחל לפני גוזיה נאלמה, והיינו בר"ה ויזכור אלקים את רחל בנין עולם הדיבור ואזי יצא יוסף מבית האסורים ר"ל המשכת תוס' האור ומזה נמשך בשמע"צ ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו, ע' זהר ויגש דר"ח ע"ב וזהו פר אחד איל אחד. ובזה יש לפרש מה שר"ה הוא יום הזכרון כי הרי יש ב' בחי' זכור הא' מ"ש זכור הוי' זכור עדתך קנית קדם דהמכוון המשכת אור פני הוי' מלמעלמ"ט, וה"ס הזיווג והמשכת היסוד הנק' זכרון במל' ומקור ההמשכה מלמעלה למטה. הב' מלמטה למעלה, היינו על דרך בקשת הוי' עמי זכור נא וזכרתם את כל מצות ה' דהיינו ענין תשובה שהוא החזרת הפנים של הנשמות אליו ית' וזהו"ע יעלה ויבא כו' ועי"ז נמשך שפע הזכירה מלמעלה למטה זכרינו בזכרון טוב לפניך. וזה"ע יום

בד"ה אלה מסעי . . . בד"ה והי': בלקו"ת במדבר פח, ג. שם ויקרא ט, ב.
בד"ה אד': בסידור שער ר"ה.

הזכרון אמרו לפני זכרונות שאנו זוכרים חסדי הוי' וכמו"כ נמשך מלמעלה למטה כו'.

קיצור. עמי זכור נא זכור הוי' החזרת פב"פ גם ע"ד אשר לא יכזבו מימיו ולא יכנף אך נאמר וזכור את בוראיך בימי בחורותיך, ומ"מ נאמר ואף גם זאת לא מאסתים ולא געלתים רק שהוא למעלה באצי' אסף את חרפתינו בנין עולם הדיבור ובחי' יוסף הוי' ובר"ה יום הזכרון בחי' עמי זכור נא ובחי' זכור עדתך חרפה נק' וחרפת אלמנותיך ע' בסידור ע"פ יתום ואלמנה יעודד ולכן צ"ל הביטה וראה שיומשך כי הנני בא ושכנתי בתוכך.

ובישעי' סי' נ"ד ד', וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד ועמ"ש בפי' היתה* כאלמנה דהפרדס פי' אלמנה שכיון שהת"ת נסתלק ממנה אין מאיר בה בחי' מאה שערים, ע"ד לך הוי' הגדולה כו' כי כל כו' לך חמשים כל חמישים הם מאה שערים נודע בשערים בעלה כו' וגם אלמנה ל' אלם כרחל לפני גוזזי' נאלמה ועז"נ לע"ל וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד ע"ד כי הנני בא ושכנתי בתוכך וע"ד מ"ש במד"ר שה"ש ע"פ נגילה ונשמחה בך וגילי מאד בת ציון כי הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע ע"ע משל* למטרוניתא כו'. והנה בגלות ג"כ כתיב יתום ואלמנה יעודד כמ"ש בסידור ע"פ זה עיי"ש וי"ל שזהו ע"י מאה ברכות שזהו תיקון גדול לבחי' אלמנה כי עי"ז יעודד יתום ואלמנה כו' וזהו ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך פי' מה היינו שתהי' בבחי' ומה שם בנו* והיינו ע"י מאה ברכות עי"ז תתקן בחי' מה הי' לנו, דהיינו שעי"ז יומשך בחי' זכור הוי' מה הי' לנו כו' להיות וחרפת אלמנותיך לא תזכרי כו'.

ע' מד"ר באיכה ע"פ מה הי' לנו שני זרזרין ע"ש במ"כ וקובלים על בחי' עת אשר שלט האדם באדם דהיינו אדם בליעל שנק' ג"כ אדם ואדם גימט' מה. וזהו מה הי' לנו ושרשו מבחי' ופלגשו ושמה ראומה* ראו מה הרגשת עצמו ומזה נשתלשל עמלק כו'. וזהו לולי ה' שהי' לנו בקום עלינו אדם. וזהו קצת תירוץ על שאלת מה ה' אלקיך שואל מעמך כו' כיון מה הי' לנו כו', והיינו שיהי' זכור הוי' מה הי' לנו כו'. ועז"נ הוי' לי ולא אירא מה יעשה לי אדם כו', בשם הוי' כי אמילם רק ליראה את השם וכיצד יבא האדם לבחי' תשובה זהו א"ת מ"ה אלא מאה ברכות כו'. והנה לפי' המאו"א אות א' ספ"ה אלמנה נק' המל' בהיותה נקודה קטנה והיינו ע"ד שחורה אני ונאוה זח"ג בלק קצ"א א'. והענין שיש נקודה ספי' פרצוף*, נקודה זהו כשאין כלולה מיו"ד, ספירה נק' כשכלולה מיו"ד

בפי' היתה: ראה לעיל ע' 5, 17 ואילך. [לעיל א'לד. א'מט].

ע"ש משל: ראה לקו"ת ראה לא, ג.

ומה שם בנו: ראה תו"א יתרו עג, א. לקו"ת אמור לח, ב.

ושמה ראומה: ראה לקו"ת ויקרא כג, ד. מג, א.

נקודה ספירה פרצוף: ראה לקו"ת ויקרא לז, ד. במדבר עד, ב. שה"ש יט, ד. שרש מצות התפלה פמ"ו. ובכ"מ.

ופרצוף כשכלול יו"ד מיו"ד, וא"כ ע"י מאה ברכות עושים אותה בבחי' פרצוף ואז ראוים לקבל השפע מלמעלה וזהו"ע ואלמנה יעודד.

הביטה מרחוק. ע' מד"ר שם י"ל אעפ"י שהלך למדה"י ונעשה לילה ואין דרך הבורגנין לפתוח בלילה עכ"פ הביטה מרחוק ע"ד מרחוק הוי' נראה לי שיאיר בבחי' מקיף עכ"פ להגן ולהציל ע"ד להצילך להיות צל כו', והיינו מעינא פקיחא ומ"ד הביטה מקרוב הבקשה כי ע"י תשובה לרחוק שנעשה קרוב יומשך ג"כ מלמעלה אל תרחק כ"א להיות קרוב ממש. ושוב ראיתי דהא כאן כתיב הביטה וראה אם כן מבקשים ב' בחי' ההשגחות מרחוק ומקרוב.

א) **וע"ד** הצעת הדרוש ע"פ זכור הוי' מה הי' לנו הביטה וראה הבטה מרחוק ראי' מקרוב, ובמד"ר זכור הוי' לבני אדום כו', ובזהר ר"פ בחוקותי הוא אמר לנא עמי זכור נא מה יעץ בלק כו' ע"ד מה הוי' דורש ממך כ"א עשות משפט ואנן לא אשכחנא בי' כגוון דא אנן צווחין זכור הוי' מה הי' לנו כו', וע"ד שאמרו במד"ר ע"פ וזכור את בוראיך בימי בחורותיך כנ"ל ס"ב וכיוצא בזה במדרש תלים סי' יו"ד ע"פ למה ה' תעמוד ברחוק וכמש"ל סעי' הנ"ל.

ב) **ויש** להקדים הפסוק ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' ונת' מזה בהביאור ע"פ בן* פורת יוסף פ"ג יראה לגבי משה ונחנו מה ביטול מילתא זוטרתי היא, וכמ"ש מה שמו הוי' צבאות שמו ומה שם בנו בני בכורי ישראל שיש בכ"א שם מ"ה ע"י נעשה אדם בצלמינו כו' לכן ע"י ש' מה שואל מעמך היראה שהוא מילתא זוטרתי היא לגבי ש' מ"ה. ועמ"ש בד"ה ע"כ* קראו לימים האלה פורים בפי' מח' של ישראל קדמה לכל דבר וזהו בצלמנו כו' אך לבא לזה זהו ע"י מאה ברכות כו' ע"ש וע' מזה בלקו"ת בד"ה אלה מסעי דרוש הב' בענין שתכלית העבודה שיהי' ביטול היש לאין כי צחוק עשה לי אלקים וזה"ע מ"ה הוי' אלקיך שואל מעמך.

ג) **אך** כמו"כ משיבים ישראל זכור הוי' מה הי' לנו כו', היינו עת אשר שלט האדם ששרשו מבחי' ראו מ"ה באדם דקדושה ומחמת שעבוד הפרנסה א"א לבוא לבחי' מ"ה דקדושה ביטול ומבקשים זכור הוי'. ולכאורה איך שייך שכחה. אמנם י"ל עפמ"ש במד"ר ס"פ ואתחנן ע"פ שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, כל מה שבראתי בראתי זוגות. העוה"ז והעוה"ב כו' חוץ מכבודי שהוא אחד ומיוחד וא"כ העוה"ז והעוה"ב שהם זוגות זהו כענין זו"ן כי ביו"ד נברא העוה"ב זהו עלמא דדכורא ובה' נברא העה"ז היינו ה"א תתאה עלמא דנוקבא. והנה ארז"ל בגלותא* סליק קוב"ה לעילא לעילא, דהיינו לבחי' עוה"ב עלמא דדכורא ולמטה אין מאיר רק הארה ושם בחי'

ע"פ בן: נדפס באור התורה בראשית ע' שז.

בד"ה ע"כ: הוספות לתו"א כב, א.

ארז"ל בגלותא: ראה זח"א רי, א. זח"ג כ, ב.

עלמא דנוק'. וזהו הבקשה זכור שיאיר מבחי' עלמא דדכורא. עמש"ל בד"ה זכור הוי' מה הי' לנו סעי' א' ב' בענין פי' עלמא דדכורא ששם הזכרון, ואיך ע"י זכרון חסדיו של הקב"ה מאיר בחי' זו.

ד) **אך** ע"ז הטענה שכבר הודיע וזכור את בוראיך בימי בחורותיך ע"ש ססע"י ב' וע"ז אנו מבקשים הביטה וראה את חרפתינו, ופי' חרפתינו ע"ד וחרפת אלמנותיך. ולהבין ענין היתה כאלמנה, אל מנה, או לפני גוזזי' נאלמה, וענין אלמנה ע"ד לך הוי' הגדולה כו' כי כל כו', ובגלות אל מנה שאין מאיר בחי' לך ובחי' כי כל השיב אחור ימינו, וענין הבטה מרחוק כי אעפ"י שבלילה אין דרך הבורגנין להפתח מ"מ מאיר ע"ד מקיף ע"ד להצילך להיות צל על ראשך כו' וראה מקרוב והיינו ע"י התשובה לרחוק שנעשה קרוב, והיינו ע"י מ"ה הוי' אלקיך שואל מעמך אלו מאה ברכות שעי"ז נמשך יתום ואלמנה יעודד פי' אלמנה שאינה מקבלת בחי' מאה שערים הנ"ל וע"י מאה ברכות יעודד האלמנה. וכן בחי' יתום שהוא צדיק* יסוד עולם בחי' יוסף הצדיק אבד וע"י מאה ברכות ממשיכים בו ברכה כו', משה מה ביטול האמיתי איך קמי' כל"ח ממש, כנודע מענין כי א־ל דעות, והיראה ביטול היש. לכן מילתא זוטרתי היא לגבי משה, עת אשר שלט האדם באדם נמשך מבחינת שופך דם האדם באדם כמ"ש בביאור ושנגתם בענין טיטוס* שגדר את הפרוכת ויצא ממנו דם קסבר שהרג א"ע כו' דהיינו ע"י הפגם ברמ"ח מ"ע וכ"ש בשס"ה ל"ת שהם כנגד שס"ה גידים גורמים יציאת האור מבחינת אדם דקדושה שיקבל מזה אדם ז"א דקליפה ומזה נמשך בחי' ע"ת כו'*. וזהו מה הי' לנו כנ"ל, אך ע"י ועתה ישראל אין ועתה* אלא תשובה נמשך הוי' לי כו'. וענין מאה שערים לך כי כל זהו כנ"ל שעל ידי השבחים מעוררים גילוי המדות. וזהו ענין לך הוי' הגדולה והגבורה שמשבחים לפני המדות* אז נמשך מבחי' דלאו מכל אלין מדות כלל להאיר מדות אלו, וזהו לך נ' שערי בינה שהן מקורי המדות. וזהו נודע בשערים בעלה ולא כמו שהלך בעלה למדינת הים ואח"כ כי כל היינו גילוי נש"ב למטה בשמים ובארץ כו', ובגלות אלמנה לכן ע"י מאה ברכות מתקנין זה שיהי' יתום ואלמנה יעודד כו'.

שהוא צדיק: ראה מצות מחצית השקל — בסהמ"צ להצ"צ.

בענין טיטוס: ראה לקמן [ברשימות ע' 48. נדפס גם בתורת שמואל — תרכט בד"ה בכה תבכה — המו"ל].

ע"ת כו': כנראה צ"ל עת כו' — והכונה על הנ"ל עת אשר שלט כו'.

אין ועתה: בראשית רבה פכ"א, וא"ו.

לפני המדות: כנראה צ"ל: לפניו המדות.

באיכה סי' ה' י"ט*, אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור. וארז"ל ברבות סוף איכה שם דפ"א ד', וכי יש ישיבה בלא כסא, ויש מלך בלא מטרונה. מזה נראה כמ"ש העה"ק* ח"ג פמ"ב וז"ס אלקים ישב על כסא קדשו שהוא היחוד. וכבר נתבאר שאין היושב נפרד גבדל מן הכסא אבל יושב ומתייחד בו, כי הישיבה בו הוא היחוד בשמו. וזהו ענין כי בחר ה' בציון אוה למושב לו, ואותיות אוה מורות לנו סוד הייחוד השלם בהתנוצצות האור והאצילות דרך ישרה מראש הלבן שהוא כתר דרך המלך שהוא ז"א עד בית מלכותו היא המ' ולזה חתם למושב לו. וה' לעולם ישב יתייחד בכבודו שיהי' השם שלם כו' והכסא שהיא ה' אחרונה שלמים כו' עכ"ל. (הג"ה ועיין בת"א פ' תצוה בד"ה זכור דעמלק בענין כסא שהיא בחי' מלכות, שכמו שישיבה על הכסא היא באחוריים כך המל' נק' אחרי הוי', משום שכדי להיות מקור להתהוות היש ודבר נפרד הוא ע"י גבורות וצמצומים, יעו"ש. וצ"ע איך יבוא זה עם מ"ש העה"ק דהישיבה היא היחוד. ואפ"ל כמו שהטפה נמשכת ממוח הדעת דרך ח"י חוליות השדרה שהוא באחוריו ואח"כ באה אל היסוד המשים שלום אז נמשך פב"פ, לכן שפיר יצויר הנמשל מענין היחוד והמשכת טפת חכמה עילאה למקור דבי"ע ושורשן בשם ישיבה על הכסא עכ"ה). כ' עה"ק שם אתה ה' לעולם תשב כסאך לדור ודור. כי בחורבן מקדש של מטה נחרב מקדש של מעלה, והשליך משמים ארץ תפארת ישראל, ונפלה בגלות. וז"ס שאמר למעלה נפלה עטרת ראשנו, סוד עטרת תפארת (הג"ה ר"ל שהיא עטרה לתפארת ע"ד אשת חיל עטרת בעלה. ע' זח"ג ר"פ תזריע מ"ב, ב. עכ"ה) בסבת החטא, כי החטא גורם הקצוץ למעלה, ומקום שבו חטאו נכנס והפריד אלוף (הג"ה עיין ברבות בראשית ר"פ עשרים ע"פ ונרגן מפריד אלוף דקאי על הנחש ועמ"ש מזה ע"פ והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד בזכרי' י"ד ט' עמש"ש סעיף ד' דהפי' שהפריד יגרם להיות הסתלקות האור למעלה ע"ד הנזכר לעיל סעיף ב'* בפי' המגביהי לשבת, עכ"ה). וזה אומרו אוי נא לנו כי חטאנו (הג"ה עמש"ל סעיף ב'* בענין אוי, עכ"ה). על זה הי' דוה לבנו כי לב השמים דוה ע"ז סוד דודה שנסתלק ממנה. (הג"ה ר"ל בחי' זה ה"ס יסוד ותפארת שנסתלקה ממנה ועי"ז נמנעו הברכות גם בז"א בסוד הצדיק אבד, כמ"ש ע"פ צאינה וראינה סעיף י"ז מהזהר פ' אחרי דע"ז ב', יעו"ש עכ"ה). ועל אלה סוד הכנפיים שבהם חטאו כד"א אלה אלקיך. (הג"ה ובפרדס ערך אלה רוח מסאבא איהו חויא בישא כו' וגם ל"ט מלאכות שבת למדו מאלה הדברים, כי המחלל שבת מפריד אלוף ומכניס הקליפה הנק' אלה, והשומר שבת ממשיך אלה דקדושה אלה המצות, מי ברא אלה, עכ"ה). חשכו עינינו כי הם החשיכו עיניהם של ישראל בגלותם (הג"ה גם כי עין הוא גבואה, כמ"ש ברבות תצוה פל"ח ומחמת הסתלקות האור פסקה הנבואה, עכ"ה). ותחת שלש אלה רגזה ארץ תחת

באיכה סי' ה' י"ט: נדפס ג"כ בס' דרך אמונה (ס' החקירה) פג, א.
כמ"ש העה"ק: הובא כאן בקיצור לשון קצת.
לעיל סעיף ב': נדפס שם פא, א.

עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גבירתה (הג"ה עיין זח"א פ' חיי דקכ"ב) וז"ס על הר ציון ששמם (עמש"ל בענין בציון אות למושב לו ועכשיו שמם הפך המושב) בסבת השועלים קטנים מחבלים כרמו של אלקינו הלכו ודשו בו סוד הכנפיים המכסים הפנים שנכנסו בין עטרת תפארת ובסבת זה נפלו בגלותם תחת רשות אחר. ואמר אתה ה' לעולם תשב ותתיחד בסוד ה' אחד כסאך לדור ודור בסוד ושמו אחד. (הג"ה עמ"ש מזה ע"פ הפסוק בזכרי' סי' י"ד ט' והי' ה' למלך כו' בסעיף ה' ובקצרה י"ל כי הוי' אחד זהו ענין שיהי' השם שלם שיומשך מבחי' י"ה בו"ה, היינו אותו המשכה מהכתר המאיר בחו"ב הנק' משכן העדות יומשך גילוי זה גם בו"ה. ועמ"ש מזה בלק"ת פ' ראה בד"ה ראה אנכי נותן. ולאחר שיומשך גילוי זה עד ה"א תתאה צריך עוד שיומשך ויאיר גילוי זה ע"י ו"ה גם בבי"ע, וזהו ענין ושמו אחד, שיהי' יחו"ת בחי' ועד במדרגת יחו"ע דאחד. וזהו ענין שיהי' הכסא שלם, שהכסא זהו המשכת המל' בבי"ע ושיהי' שלם שיאיר בו האלף נהירו דעתיקא היפך מבחי' ונרגן מפריד אלוף. וא"כ לפ"ז ענין ישיבה על הכסא זהו שלימות היחוד שיומשך ויתפשט האור והגילוי בבי"ע. וזהו שאמר המדרש וכי יש ישיבה בלא כסא ויש מלך בלא מטרונה, משמע שהם ב' בחי', והיינו כי המל' עצמה נק' מטרונה. וז"ס ברוך כבוד הוי' כמ"ש ע"פ ברוך כבוד סעיף א'. והתפשטות המל' בבי"ע זהו ענין הכסא. וזהו ענין ימלוך ה' לעולם. אך בבחי' הכסא מאירים ב' הבחי' דזו"נ, כמ"ש על בהמ"ק שנק' כסא ויראה את פני הוי' אלקיך כו', וכמ"ש מזה בלק"ת בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית. עכ"ה). וישראל סבת היחוד כו', וא"כ שיחודך תלוי בנו למה לנצח תשכחנו כו', וא"כ השיבנו ה' אליך אם ובני' כו'. יתבאר ממה שכתבנו כי כל ענין ישיבה הנזכרת כלפי מעלה הוא ייחוד השם בכבודו כו', עכ"ל.

קיצור. העה"ק פי' הישיבה על הכסא הוא המשכת שם הוי' בבחי' הנק' כבוד הוי' והוא ענין הייחוד. ויש להקשות שעל הכסא הישיבה העיקר בבחי' אחוריים. ויש ליישב, ומפני שבחורבן ביהמ"ק נסתלק האור דשם הוי' ואין השם שלם, וגם הכבוד גלה, כי החיצונים נוטלים היש לעצמן, ואין גילוי כבוד הוי'. וזהו ענין אוי. ובחי' זה דודי נסתלק למעלה וגבר בחי' אלה טורי דפרודא, ע"כ מבקש אתה ה' לעולם תשב שיהי' השם שלם שיומשך גילוי י"ה בו"ה, ויהי' הדודים בבחי' ריעים. וכסאך לדור ודור היינו שיאיר אור גילוי זה בבי"ע ג"כ. וזהו שיהי' הכסא שלם. וזהו ענין הוי' אחד ושמו אחד, וא"כ למה לנצח כו', השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם, כמו קודם חטא עה"ד.

ה' כ"א

השיבנו ה'. עקידה שער ע"ד. של"ה רל"א ב' רמב"ב ב' הביא פסוק לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. ע"ה נ"ו ד'. ע"ה ד' קכ"ח ד' קל"ה א'. רבות סוף איכה אמרה כנס"י שלך הוא השיבנו. אמר להם שלכם הוא כו'. ובמדרש תלים סי' פ"ה עד מתי אתה אומר שובו בנים שובבים והם אומרים לך שוב אתה תחלה. שנא' שובה ה' עד מתי והנתם ואתה אומר לא כי אלא ישראל תחלה. לא אתה תשוב לעצמך ולא אנו נשוב לעצמנו אלא שניהם כאחת שנא' שובנו אלקי ישענו. יש להעיר ממ"ש בד"ה ושמתי כדכד בענין שיש ב' בחי' בי"ג מדה"ר. הא' המאירי' באלול לעורר בתשובה. הב' המתגלי' ביוהכ"פ לאחר התשובה. או להעיר ממ"ש בזח"ג ויקרא ד"כ ע"ב סליק לעילא לעילא. ועז"נ שובה ה' עד מתי כו'.

ענין ט"ו באב ויוהכ"פ מה ענין זל"ז. אך מבואר במ"א גבי קריאת המגילה כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בי"נ קורין בט"ו. כי אז מילוי הלבנה ולפי שפני יהושע כפני לבנה כו'. הרי מבואר דבט"ו הוא עיקר שלימות הלבנה. וט"ו באב בפרט יש לו בחי' יותר גבוה משאר ט"ו בחדש עפמ"ש בביאור ע"פ לסוסתי שלפ"ע כל שהירידה למטה יותר בחול כך ע"ז העלי' יותר בשבת. ולכן שבתות שבימי הגלות כו' ע"ש ולכן עד"ז לפי שבת"ב עיקר ירידת המל' פני לבנה כו' ע"כ העלי' שלה בט"ו באב גבוה יותר כו'. לכן דומה ליוהכ"פ שאז עיקר עליות המל' וי"ל לכן יוצאין בכלי לבן היינו בגדי בד אשר הכה"ג לבש ביוהכ"פ בחי' בדד ינחנו כו'. ולעו"ז איכה ישבה בדד. ועי"ז בט"ו באב זוכה לבחי' בדד ינחנו כו'.

בח"צ ד"ב ע"ד פי' בדד ב' ההי"ן נעשו ב' דלתי"ן ע"י הסתלקות היו"ד שבה"א. וזהו וצדקה מד' נעשה ה' תהי' לנו כו'. ט"ו היא בחי' י"ה היינו שלע"ל תהי' המל' כמו אימא. כמ"ש ע"פ ביום ההוא יהי' כו'.

ט"ב ויוהכ"פ שניהם אסורים בנעילת הסנדל. אלא שזה מצד מעלה יתירה בעליות המל' למע' מבחי' נעל כו'. וזה להיפך. ולכן יוהכ"פ היפך מט"ב כו'. וענין כלי לבן שאולין ע"ד אימא אוזיפת מאנהא לברתא. וזהו אחת שאלתי. פי' אימא זהו שכינתא עילאה תרין ריעין דלא מתפרשין. שהיש בטל באין יחו"ע. וכמ"ש בד"ה שיר השירים. וברתא נק' שכינתא תתאה יחו"ת כדמותנו כו'. ובגדי לבן הם באימא. כי התגלות עתיק הוא בבינה וא"א לבוא במל' רק בבחי' שאלה ע"ד שאול מרחובות הנהר כו'. וכן בדוד כתיב נשאל דוד וגו'. ובעבודה שיומשך כח המס"נ מבחי' מזלי' להנשמה שבגוף נק' אחת שאלתי כו' אחת היא לאמה דהיינו שהכח נמשך מלמע' ולא מפאת עצמו ממש. וזהו ענין כלי לבן שאולין כו'.

בד רצון פשוט בלתי מורכב ברב' ושכל כו'. בלקוטי הש"ס להאריז"ל במס' ר"ה יו"כ כנגד לבונה זכה כו', י"ל בירור לבן דקלי' כו' כולו הפך לבן כו'.

שא עיניך. ע"ד בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ע' בד"ה נחש הנחושת וכו', ע"ש, ועד"ז גם כאן שלא יסתכל על התאוה גשמיות שבאשה כ"א בשרש הענין יחוד עליון והמשכת אלקות וכו' נשמות חדשות וכו', וזהו אשא עיני אל ההרים ועי"ז מאין יבא עזרי כו' כי אין מחסור ליראיו כו'.

ש"ק בא"ת ב"ש ב"ד, מבחי' ושק אשים כסותם דט"ב נמשך אח"כ בגדי לבן דכלי לבן כו', כמ"ש קול ברמה נשמע כו' ויש תקוה כו'.

ע' בד"ה וארא בענין גילוי אחד מעלה ומטה וגילוי יחיד ובגלות אין גילוי במל' בחי' אחד סליק כו'. וזהו ה' ישבה בדד כו', ועי"ז צעק לבם תשובה, ומזה נמשך גילוי בחי' יחיד ינחנו כו', וזהו נחמו נחמו עמי כי אמו תנחמנו אזי אוזיפת כו', אבל אנכי אנחמכם יהי' זה בקביעות כו', הן עם לבדד ישכון, ועי"ז דברו על לב כו', המשכת אור מקיף ואור פנימי כמו ע"י יוה"כ.

ג' שבועות * בין המצרים בזמן כמו מדבר במקום ומקדים רפואה ג' שבתות שבהן. ובכל שבת ז' שבתות * נמצא ו' פעמים ז' עי"ז מכניעים המדבר מ"ב *, ומחזון * ותחזינה עינינו כו'.

ג' שבועות: קטע זה לא מצאתי לע"ע אלא בביכל „ציון במשפט — אה"ק".
ז' שבתות: צ"ע הכוונה.
המדבר מ"ב: מסעות ושם מ"ב. עיין לקו"ת ר"פ מסעי.
ומחזון. כנראה הכונה אשר משבת חזון יהי' ותחזינה עינינו כו'.
— בביכל דרושי ר"ה מפאריטש מצאתי בענין שבת חזון, וז"ל: ענין שבת חזון, שמעתי מאבי מורי ע"ה שסיפר בשם הרב מבארדיטשוב נגב"מ בעת היותו בשבת הנ"ל בק"ק בראהין א' משל ע"ז מאב שיש לו בן יקר ועשה לו מלבוש יקר להתלבש בו ומצד שלא נזהר הבן באותו בגד ועשה מעשים אשר לא יעשו קרע אותו לכמה קרעים. ועשה לו פעם שני לבוש וקרע אותו ג"כ. מה עשה האב עשה לו לבוש שלישי ולא נתן לו ללבוש אותו רק גנוז ולפרקים רחוקים ידועים מראה לו הלבוש ואומר לו ראה שאם תתנהג בדרך הישר ינתן לך לבוש זה ללבוש אותו (ומצד זה מרגילו לילך בדרך הישר עד שיוודע בו שנעשה אצלו כמו טבע אז יתן לו הלבוש להלביש אותו כי אז אינו ירא ממנו פן יחזור לסורו מאחר שנעשה כמו טבעי). וז"ע שבת חזון לשון מחזה שמראין לכאו"א המקדש דלעתיד מרחוק כו' וד"ל. ויתבאר עומק ענין זה עם המבואר במ"א בענין ויגש * אליו יהודא, קורות בתינו כו'.

---

*) כנראה הכוונה לדרוש הנדפס בתורת חיים.

קהלת

א׳ ב׳

א) **הבל** הבלים כו׳ פ״ו ב״ב ק׳ ע״ב בעמה״מ פי׳ במקום א׳* ז׳ הבלים שיוצאים מא״ק שער רישי׳, ב׳ אזנים, ב׳ עינים חוטם פה. לכאורה גם בחוטם עצמו ב׳ נקבים וכו׳. ע׳ של״ה ר״פ שופטים שבעה שערים כו׳. ובמ״א פי׳ היינו בשער א׳ עשר פ״כ דס״ו ע״ג שהם ז׳ הבלים היוצאים מפה דע״ק פום ממלל רברבן שע״ז נא׳ כי על כל מוצא פי הוי׳ דע״ק יחי׳ האדם ז״א וכעין זה פי׳ בשער קרית ארבע פרק קמ״ו דק״כ ע״א ובפרק קמ״ד דקי״ט ע״ד. וי״ל ז׳ מילוים דס״ג הבל. וזה ס״ג עצמו אמת* זהו ע״ק וההבל מבחי׳ אמת לא האמת עצמו נמשך לז״א מקיפים למלכות כו׳ עד שפת אמת תיכון לעד. ע׳ זהר ר״פ תשא ובלק״ת פ׳ בהר בד״ה ושבתה הארץ מענין שפת אמת. ועל״ק בענין וישע ה׳ אל הבל. להעיר מז׳ קני המנורה יאיר שבעת הימים גם כן הבל. לפי הנ״ל, לפמ״ש ברבות ריש קהלת כל מה שנברא בששת ימי בראשית כו׳ לכאורה מה שנברא בששת ימי בראשית הכל הבל. לפי שלע״ל יהי׳ וחד חרוב ויתבטלו כל הדברים, וזהו אך הבל כל אדם אפילו אדם דלעילא מקבל רק מבחי׳ הבל ומוצא פי׳ הוי׳ וזהו גם כן ענין ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל עיין מ״ש בלק״ת סוף פרשה בחוקתי בד״ה וימצא דודאים ומזה יש להעיר לענין תקיעת שופר שהוא להמשיך בחי׳ כי על כל מוצא פי הוי׳ יחי׳ האדם כו׳ במאזנים לעלות המה מהבל מאזנים חדש תשרי.

ב) **זח״א** עמוד קנ״ז שזהו שם מ״ב וענין חוצב להבות אש. עמוד קס״ז הבל ודבור דקדושה ולעו״ז הבל המה מעשה תעתועים. ירמי׳ יו״ד ט״ו. הבל נבלות הפה. ח״ב בא דל״ח סע״ב ודל״ט ע״א בשלח נ״ט א׳ אחרי מ״ז ב׳.

ג) **בקהלת** רבה פ״ז ב׳ בפסוק אמרתי אני בלבי התורה שאדם לומד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעולם הבא כו׳ על דרך נובלות חכמה שלמעלה תורה כו׳ ובלק״ת על פסוק ויקם עדות ביעקב ולא ממשלת כו׳.

ד) **ע׳** זח״ג תזריע מ״ז ב׳ מענין הבל הבלים כו׳ ועמ״ש ע״פ אך הבל בני אדם כו׳. וע׳ בהראב״ע כאן ות״י מפרשו על חורבן בהמ״ק כו׳. ויהיו חיי שרה מאה ויהיו מנין הבל כי מהבל הלב דז״א נעשה כתר לנוק׳ הנק׳ שרה שהדיבור נמשך מהבל הלב כו׳ וכן ז״א נמשך לו כתר מת״ת דאימא שהוא גם כן הבל מילוי ס״ג הוא ל״ז בחי׳ הבל. וישע ה׳ אל הבל

ההערות דלהלן נדפס ברשימות לקהלת (ימי חנוכה, תשכ״א).

במקום א׳ : ראה לקמן אות ח.

ז׳ . . . ס״ג עצמו אמת : ז״פ ס״ג בגימט׳ אמת (לקמן אות ה׳).

על ידי שהבל חישב העולם להבל הבלים לכן על ידי זה וישע ה' אל הבל היינו ש"ע נהורין י"פ הבל כו' דהיינו העצמיות שרש ומקור הבל כו'.

ה) **זח"א** ר"פ ויצא דקמ"ו ע"ב בס"ת עלמא לא אתקיים אלא על הבלים דאמר שלמה מלכא ופי' בזה"ח הם ז' ספירות שעליהם קיום העולמות ונק' הבלים כמו הבל היוצא מהפה שעל ידי זה חיות האדם ויש כמו כן הבל ורעות רוח חיות בקליפות. והרמ"ז פי' ז' חבלים היינו המשכת מז"ת דבינה וזהו כענין ע' רבתי דשמע וזהו קיום ז"א. כי הבל מילוי ס"ג. וז"פ ס"ג גימט' אמת ולענ"ד אמת זהו ע"ד וישע ה' אל הבל כי אמת עצמיות ס"ג כו'. ואמר עוד כי קיום גופו של אדם תלוי בהבל שיש בריאה שחלק ממנו יוצא לחוץ ועיקרו נשאר בתוכיותו כן למעלה עיקר שרש ההבלים בדעת שהוא יסוד אימא ומשם יוצאים ז' הבלים ז"ת דאצילות הבל הבלים חג"ת ר"ל ת"ת הנק' הבל מחבר חו"ג שהם הבלים, הבל הבלים נה"י הכל הבל מ'. ושמשא יסוד אבא שרש ז' הבלים הנ"ל. ועל דרך זה יש לומר ענין בהעלותך ז' נרות ז' הבלים לקבל מבחי' שמש מקור הנרות ע' זח"ג ר"פ בהעלותך.

ו) **זח"ב** פ' בא לט"א אלא רזא דהבל יקירא הוא כו' הבל תינוקות כו' הוא הבל הוא קלא מאי בין האי להאי כו', ובמק"מ שם קול הוא ז"א והבל ז' תחתונות דאימא מקור הקול וי"ל זהו על דרך אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם אשר קלא דלא אשתמע הוא המדות שבשכל שגבוהים מקלא דאשתמע מדות ממש כך זהו ענין ההבל למעלה מהקול כו'.

ז) **פ'** בשלח דנ"ט א' הבל לעילא מן שמשא ושיש הבל ורעות רוח וכו' ולכן צ"ל הבל תינוקות שב"ר הבל שאין בו חטא כו'.

ח) **בעמה"מ** ש"ח רפ"ו דמ"ה ע"ד מאוירא דכיא נמשכים ז' הבלים והם השערות דא"א שבהם הבל היוצא מהראש.

ט) **בשער** קרית ארבע פקכ"ח דקט"ו ב' פי' הבל הבלים הנמשכים מיסוד אבא וכן אית' במא"א ה' ב', וכן יש הבל גם כן ביסוד אבא כו'.

יוד) **במ"ע** אופן רי"ב פי' שגם זה הבל שגם הוא שבעתים כאור שבעת הימים שמ"ג פעמים כאור החמה, בעת ההיא לאמר ר"ת הבל. אופן רי"ג יצחק הי' בן ל"ז שנה כשנעקד יש ל"ב אלקים במע"ב ועם פ' ויכולו יש ל"ז כמנין הבל ובזה יובן הרבות וישב פ' פ"ד ע"פ בארץ מגורי אביו. מיום שאמר הקב"ה לאברהם ידוע תדע כו' רנ"ט שנים כמנין מגורי כי רנ"ט היינו ז"פ הבל היינו תיקון ז' הבלים להמשיכם שיהי' יחי' האדם, והיינו וישב יעקב כו' יעקב ז"פ הוי' תתן אמת ליעקב. וזהו זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי. רבות ר"פ דברים דרפ"ו א', ויתן הכסף כאבנים כו' לזה נאה לומר הבל הבלים כו' וכ"ה בקהלת רבה דצ"א ג' בפסוק את הכל עשה יפה בעתו כו'.

יא) **בשה״ש** רבה בתחילתו דוד אמר הבלים אך הבל כל אדם תלים ס״ב, ושלמה אמר הבלים הבל הבלים. בקהלת רבה דצ״ט ד׳ בפסוק כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים דוד אמר אדם להבל דמה, תלים קמ״ד אם להבל תנור יש בו ממש כו׳, בא שלמה ופי׳ הבל הבלים ור״ל הבל שאין בו ממש כלל, וכן הוא בתחל׳ קהלת בפסוק הבל הבלים.

יב) **במדרש** תלים סי׳ צ״ב איתא דהכל הבל קאי גם על יום השבת. וצ״ל שהוא הבל לגבי יום שכולו שבת וזהו לעשות את יום השבת שצריך לתקן את השבת ולכן י״ל מ״ש המ״ע אופן רי״ג שעד ס״פ ויכולו יש ל״ז פעמים אלקים כחושבן הבל לרמוז שגם שבת נק׳ הבל לגבי לע״ל, אך בפ׳ ויכולו נא׳ רק ג״פ אלקים ועד פ׳ ויכולו ל״ב פעמים, אם כן לא ידעתי איך הם ל״ז. והנה ענין מאה ברכות הם ש׳ ס״ג עם מילויו ל״ז וכמ״ש במ״א* שזהו״ע הוקם על שארז״ל רבות פ׳ קרח על היינו קו״ף ברכות שתיקן דוד ונק׳ על ע״ד על הוי׳. כי הוי׳ הוא ז״א שם מ״ה ובינה שם ס״ג נק׳ על הוי׳ בחי׳ כי לא אדם הוא. ומזה יובן ענין לעשות את השבת כי ז׳ הבלים נגד שבעת ימי בראשית שאפילו יום השבת נק׳ הבל בחי׳ אין, אך על ידי מאה ברכות בשבעה ימים ממשיכים ז״פ ס״ג בבחי׳ ז׳ הבלים וז״פ ס״ג גימט׳ אמת. וידוע פי׳ אמת הוא בחי׳ אני ראשון ואני אחרון כו׳ ברבות וישלח פ׳ פ״ב. אם כן זהו למעלה מבחי׳ הבל, ולכן ארז״ל* שאפילו ע״ה מתירדא לשקר בשבת, כי שבת גילוי בחי׳ אמת והוא גם כן תיקון השביעי מי״ג מדה״ר ולכן ס״ת אשר ברא אלקים לעשות הוא אמת דהיינו בחי׳ לעשות שימשיכו בחי׳ אמת.

יג) **וברבות** ריש קהלת על פסוק הבל הבלים כו׳ שבעה הבלים כנגד שבעת ימי בראשית עד בשלישי יקוו המים וכתיב והחרים ה׳ את לשון ים מצרים כו׳. הענין י״ל על דרך מה שכתוב ברבות שם בפסוק אמרתי אני בלבי כל התורה שאדם לומד בעולם הזה הבל הוא לפני תורה שבעוה״ב כו׳ והיינו כי נובלות חכ׳ שלמעלה תורה וכמ״ש במ״א ד״ה תורה צוה לנו משה כו׳ ולכן עז״נ והחרים ה׳ את לשון ים מצרים שהוא בחי׳ אחד המיוחד* מד׳ נהרות וברבות בראשית פט״ז פי׳ הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב אלו דברי תורה שהם נחמדים מזהב ולכן מ״ת הי׳ דוקא אחר גלות מצרים רד״ו שנה שבירדו את מצרים כו׳ וגם והניף ידו על הנהר היוצא מעדן להשקות ג״ן סדרים דאורייתא, והכהו לשבעה נחלים היינו מ״ש חכמות בנתה ביתה חצבה עמודי׳ שבעה, במשלי רס״י ט׳ דקאי על התורה כמ״ש ברבות ר״פ שמיני ובגמרא פט״ז דשבת ד׳ קי״ו ע״א.

וכמ״ש במ״א: להעיר מאוה״ת ר״פ ח״ש (קיב, א), ביאוה״ז שם.
ולכן ארז״ל: ירושלמי דמאי רפ״ד.
אחד המיוחד: זח״א קכה, א.

א' ג'

מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. שבת פרק במ"מ ד"ל ע"ב ואמרי דבי ר' ינאי תחת השמש הוא דאין לו קודם השמש יש לו, פרש"י אם יעמול בתורה שקדמה לשמש יש יתרון והיינו כי התורה קדמה אלפים שנה לעולם, ואפ"ל כי שמש היינו ג"כ שמש ומגן ה' אלקים ופי' מגן פי' בתו"א הסתר להעלים אור שם הוי' ואתה תצוה ובסידור בדרוש חרבות צורים, וא"כ התורה שקדמה לשמש הוא גילוי אור ש' הוי' שלמעלה מהנרתק דשם אלקים, ולכן קדמה לבחי' שמש ומגן, וקרוב לזה משמע הפי' בתו"א פ' וארא בד"ה וידבר אלקים אל משה כו' וארא אל אברהם בפי' ושמי הוי' לא נודעתי להם, בענין שאני עמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא פי' למעלה מבחי' שמש ומגן הוי' אלקים.

ב) זהר ח"א פ' ויחי דף רכ"ג סע"ב שיעמול תחת השמש כתיב שאני עמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא, וכ"כ בספרים במ"ש בתלים סי' י"ט לשמש שם אהל בהם ואח"כ נאמר תורת ה' תמימה לומר שהתורה היא אור גדול יותר מהשמש, וכן בברכות דק"ש בברכה ראשונה אומר מענין יוצר אור, יוצר המאורות ואח"כ בברכה שניה אומר אהבת עולם אהבתנו, שהוא ברכה על התורה לומר שהיא אור עליון יותר מאור השמש כו'. זח"ב משפטים דקי"ב ע"א משמע שם מי שאינו משתדל בפרי' ורבי' נק' עמלו תחת השמש, ויובן עפמ"ש בזח"ב פ' שמות ד"ג ע"ב. זח"ג חוקת דקפ"ב ע"א פי' שעמלו תחת השמש ע"ד חטא עץ הדעת. מד"ר פ' אמור ר"פ כ"ח, וע"ש במ"כ שני פירושים ע"ז, וכן מהרש"א בפרק במ"מ כ' שני פירושים אלו, מד"ר בקהלת במקומו.

ג) והנה עיין בתו"א ר"פ יתרו בד"ה בחודש השלישי בענין שהתורה נק' עוז ותושיה שנותנת כח לנפש האלקית ומתשת כח נפש הבהמית והיינו שתוכל הנפש האלקית להתגבר על נה"ב עד שתכסוף לצאת מנרתקה מאסר הגוף, י"ל לפי שנרתק ומאסר הגוף ונה"ב שרשן מנרתק דשם אלקים, ועיין מזה בסידור בדרוש עשה לך חרבות צורים, ולפי שהתורה שרשה מלמעלה מבחי' שמש ומגן ששם שורש הנרתק כי אם היא למעלה מבחי' זו לכן נותנת כח לנה"א להתגבר על מאסר הגוף ונה"ב ששרשם מבחי' נרתק, ולכן אמרו ע"ז במד"ר בקהלת שעל ידי עמלא דאורייתא זוכה לבחי' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו דהיינו מה שהקב"ה מוציא חמה מנרתיקה לע"ל, או י"ל ע"ד אור שנברא ביום ראשון גנזו לצדיקים ופי' בלקו"ת בד"ה ואהי' אצלו אמון שגנוז בתורה והוא נעלה הרבה מבחי' השמש כו'.

ד) ורש"י בקהלת פי' תחת השמש תמורת התורה שנק' אור ר"ל שאינו עמל בהתורה הנק' שמש ואור כ"א בדברים הבלים, ואפ"ל לפ"ז פי' שמש היינו למעלה מבחי' המגן כמ"ש בתו"א פ' וארא כנ"ל, ומהרש"א פרק במ"מ כתב ולא ידעתי למה הניח פי' הש"ס ועי' בת"י שם.

ה) **בסדה"י** בפירושו לקהלת פי' בכל עמלו ע"ד ואת עמלנו אלו הבנים, וגם בזה אין צ"ל העסק תחת השמש כי אם שיהיה הבנים נמשכים מבחי' שמש ומגן הוי' אלקים וכמ"ש וזרח השמש כו'.

א' ה'

דור הולך, פ"ק דחגיגה ד"ה רע"א, רבות בקהלת על פסוק זה. בספר הבהיר ממזרח אביא זרעך כשישראל טובים מזה המקום אביא זרעך ויתחדש לך זרע חדש וכשישראל רעים מן הזרע שכבר בא לעולם דכתיב דור הולך ודור בא דור שכבר בא. זח"א בראשית דכ"ה מאי מדור דור דא משה דאתמר בי' דור הולך ודור בא. והא אוקמוהו דלית דור פחות מששים רבוא ודא משה, וכן כתב ע' קס"א וסיים אתפשטותי' הוא בכל דרא ודרא בכל צדיק וחכם דמתעסק באוריית' כו'. עמוד קנ"ח א' דגלגולין דסלקין ונחתין כו'.

דור הולך ודור בא כו' קנ"ד דור הולך דא ו' כו' והארץ לעולם עומדת דא שכינת'. ע' קע"ג. זח"ג פנחס דרט"ז ע"ב. עקב דרע"ג א'. דור ת"ז קי"ב א' קלו"א והארץ לט"א. זח"א קע"ג תקכ"א של"ה כד"א מג"א מח"א רכ"א ב' רמ"ד א רעו"א.

א' ז'

כל הנחלים הולכים אל הים כו', זח"א בראשית כט"א ל' א' בהשמטות סי' כ"ה כל הנחלים כל יסוד הולכים לג"א שזהו יקוו המים אל מקום אחד י"ט ב' פ' נח ס"ז ב'. ויצא קנ"ב א' ע"פ ונאספו שמה כל העדרים. ויחי רל"ה סע"א וע"ש רל"ח סע"ב ח"ב וארא ל"ב ס"פ בא מ"ג ב' שזהו"ע תש"י. בשלח נ"ב ור"פ פקודי ר"ך סע"א רלד"ב ח"ג ויקרא ד"ו סע"ב תזריע מג"א פ' אחרי נ"ז סע"ב נח"א אמור צ"ד סע"ב דיש לפרש על ז' שבועות העומר שהם הנחלים הולכים אל הים מ' ים יום החמשים מנש"ב ק"ד יום אתרוג המקבל מערבי נחל בהעלותך דק"נ ע"ב פנחס רט"ו סע"ב פי' על ענין גלגול האזינו רצ"ח א' ת"ז פ"ח רבות בראשית פי"ג ט"ז א' בשה"ש בפסוק ידיו גלילי זהב זהו התלמוד שהוא כים הגדול. בקהלת במקומו דרושים על כמה בחי' א' על הלב ב' ישראל ג' שאול ד' ירושלים ה' אדום.

כל הנחלים הולכים אל הים אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת וז"ל התרגום כל נחליא ומבועי מיא אזלין ונגדין למי אוקיינוס דמסחר לעלמא כגושפנקא ואוקיינוס ליתוהי מתמלי ולאתר דנחליא ונגדין תמן אינון תייבין למיזל מצנורי תהומא עכ"ל וז"ל רש"י וכן כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא לפי שאינן נשארים בתוכו כי ים אוקיינוס הוא גבוה

מכל העולם כולו שנאמר הקורא למי הים וישפכם וגו׳. ומהיכן אדם שופך מלמעלמ״ט והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס וחוזרים ונובעים, וזהו אל מקום שהנחלים הולכים הם שבים שם כו׳ עכ״ל. ופי׳ רש״י הוא כפי׳ התרגום שאמר תייבין למיזל מצנורי תהומא דהיינו מ״ש רש״י במחילות תחת ההרים, אבל הראב״ע פי׳ שזהו על ידי העננים והגשם בא ממימי אוקיינוס ושופך אל הארץ והנחלים, וז״ל כל הנחלים אף על פי שהנחלים הולכים אל הים לא יהי׳ מלא עד שיעבור החוק ויכסה הארץ בעבור שהמים שהלכו אליו הם ישובו ללכת על מקומם פעמים אין קץ להם כי תמיד יעלה איד מהים אל הרקיע והם רוב העננים והמים המתוקים יעלו בעבור כלותם והאיד ישוב גשם כענין הקורא למי הים וישפכם ומימי המעיינים מהגשם וכל הנחלים יצאו מהמעיינים. וכתוב ויבש הנחל כי לא הי׳ גשם בארץ וזה ענין אל מקום שהנחלים הולכים ולא באר שלמה סיבת שוב המים אל מקומם כאשר לא באר סבת שוב השמש מהמערב למזרח אם למעלה מהרקיע או על הצדדים או על דרך שהארץ עגולה והיא באמצע הגלגל העליון עכ״ל. והנראה שפי׳ רש״י קרוב יותר לשמוע. והנה בזח״א ויחי דרל״ה א׳ פי׳ ת״ח נקיט מהאי גיסא ויהיב בגיסא אחרא. ועל דרך כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא, בגין דנקיט ויהיב אעיל ואפיק היינו שהמל׳ מקבלת שפע הנשמות משבע מדות דז״א שז״ס כל הנחלים הולכים אל הים. ועל דרך זה נאמר נהר פלגיו ישמחו עיר אלקים שהוא ירושלים שנקראת ים ברבות בקהלת. וזהו נקיט מהאי גיסא והמל׳ משפעת הנשמות דבי״ע וגם נעשית עתיק דבריאה וזה הוא ענין מקור למעיין ונהר שהם חו״ב דבריאה, אם כן זהו כפירוש רש״י שהנחלים הולכים אל ים אוקיינוס זהו בחי׳ עליונה שבמלכות הנק׳ ים. ובפ׳ בהעלותך דק״נ ע״ב פי׳ שכשמקבלת מהחכ׳ נק׳ ים והיינו שמקבלת מים החכ׳ ואזי נק׳ אחותי בת אבי * ותהי לי לאשה היינו מה שהנחלים הולכים אל הים ופי׳ כל הנחלים כל היינו יסוד שדרך בו יורד השפע מכל הגוף, ואחר כך הולכים צנורות מבחי׳ מל׳ בבי״ע להיות נעשי׳ משם מעיינות ונחלים כו׳. ובעבודת ה׳ י״ל הבחי׳ הראשונה זהו בנה״א. כי הנה מבואר בלק״ת פ׳ ראה בד״ה ראה אנכי ענין נחל איתן בעמוס סי׳ ה׳ כ״ד דפי׳ נהר השוטף בחזק כמו נהרות איתן תלים ע״ד. איתן הוא חו״ב משכיל לאיתן ואחר כך נמשך בור״ק ש״ס משנה וכשנמשך בתלמוד נק׳ כל הנחלים הולכים אל הים הנזכר בד״ה וכל העם רואים ענין אל תאמרו מים מים כו׳ ע״ש. והוא ענין יחוד העליון שנמשך על ידי עסק התורה כנז׳ בד״ה ששים המה מלכות בשה״ש ובת״א פ׳ שמות בד״ה קול דודי בענין ליבון הלכתא. וזהו ממש ענין נחל איתן כי התנאים נקראים והאתנים מוסדי ארץ שהם מיסדי תורה שבעל פה הנק׳ ארץ לפי שמקבלים איש מפי איש מפי משה יסוד אבא הנק׳ איתן וכמ״ש בת״א בד״ה ואלה שמות בני ישראל אך מתחילה צ״ל התפלה בבחי׳ חו״ב נקוד׳ בהיכלי׳ שזהו״ע משכיל לאיתן וה״ע ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן סדרים דאוריי׳ וזהר״ע המשלח מעיינים בנחלים ע׳ זהר חוקת דקפ״ב ע״א. נמצא

אחותי בת אבי: **ראה ביאוה״ז ר״ס וירא.**

כל הנחלים הולכים אל הים זהו ענין עסק התפלה והתורה. וגם י"ל כל היינו נש"ב והוא עסק התפלה ואזי דוקא ואחר כך הנחלים הולכים אל הים בעסק התורה וכנזכר קרוב לזה בת"א פ' תולדות על פסוק ויחפרו עבדי יצחק בנחל. אך אחר כך כשעוסק בכל מחשבתו בעניני עולם השפל כו' זהו עד"מ כמו מסך המפסיק בין עולם האצילות שהוא אלקות שזהר"ע עסק התפלה והתורה ובין בי"ע אשר משם יפרד, וה"ע עסקי העולם כו'. אך ע"י מצות מעשיות נעשה כמו באר מים חיים שנובע מתחת הקרקע כו' דוגמת מה שמבחי' ים דמל' נובעים דרך המסך מעיינות ונחלים בבי"ע כו'. ובחי' זו גדלה מאד שהם מים חיים יותר מהנהרות ע"ש. והיינו מפני שמבררי' כח"ב דתהו ואז מתעלים ומשפיעים תוס' אור באצילות וזהו אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת על דרך והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני כו' וז"ש במצות מרוב כל, יותר מבחי' כל הנחלים כו' כי מה שהם שבים ללכת זהו בחי' גבוה יותר וזהו וצדקה כנחל איתן למעלה מבחי' כל הנחלים כו'. בסדה"י בסופו בפירושו לקהלת כתב וז"ל כל הנחלים הולכים אל הים וגו' מפני שהארץ גבוה מן המים כמ"ש יורדי הים כו' תלים ק"ז. והמים בטבעם לזחול מן הגבוה לנמוך. ואם כן כל הנחלים ולא מבעיא כל הנהרות הולכים כולם אל הים (ר"ל אפילו נחלים שהם קטנים מנהרות כמ"ש בספר ג"פ סי' קכ"ח ס"ק נ"ב דבלשון בני אדם נהר קטן אינו נק' נהר אלא נחל וכ"כ רס"ק ל"ז. דנהר קטן נק' נחל ע"ש) ומן הראוי הי' שימלא הים ויצא חוץ למחיצתו. ועכ"ז איננו מלא, אינו מקבל מילוי כלל. ומבליע מימיו בתוכו לראש (נרא' דמפרש הטעם שאינו מלא מפני שמי הים בולעים המים הבאים לתוכו מהנחלים וכן משמע במד"ר דמי אוקיינוס הם מים בולעים מים, וכ' המ"כ דלפיכך אינו מלא בבראשית פי"ג ובקהלת במקומו מיהו עוד שם בדברי ר' אליעזר שם הם שבים שואבים ואם כן זה י"ל כפי' הראב"ע הנ"ל שמפני כך אינו מלא וצ"ע). אל מקום וגו', לא מבעיא שאין הים מקבל מילוי בכללו אלא אפילו במקום שהנחלים הולכים ושופכים שהי' ראוי שימלא שם לפחות אינו מוסיף ואינו גורע אלא במקום שבאים פעם אחת שם הם שבים פעם אחרת וכן לעולם ואינו מקבל מילוי כלל עכ"ל. ויש להעיר ע"ד סדה"י במ"ש מפני שהארץ גבוה מהים, שהרי רש"י פי' להפך כי ים אוקיינוס הוא גבוה מכל העולם כולו. וראיתי בפסוק יורדי הים כו' כתב הראב"ע כל הולך אל הים יורד הוא, ואבן יחייא כתב ואמר לשון ירידה להיות כי האניה תלך בים כדבר הנמעד ממקום גבוה להשפל עכ"ל. ובתלים ק"ד ע"פ על ההרים יעמדו מים פי' רש"י מי אוקיינוס גבוה מכל העולם עומד על ההרים כו' עכ"ל, וכן כתב שם מ"ע ספורנו ע"פ גבול שמת בל יעבורון לכסות הארץ וז"ל אף על פי שהן גבוהים מן הארץ הרבה כמבואר בנסיון, וזה כולו נגד טבע המים בפעולות פועל רצוניו יכול על הטבע בהכרח עכ"ל. וע' בירמי' סי' ה' כ"ב ע"פ האותי לא תראו כו' אשר שמתי חול גבול לים משמע יותר כפי' רש"י דאל"כ אינו רבותא כל כך וע"ש בהרד"ק והא"ת שם כ' ידוע שטבע המים להיות על הארץ כו', וכ"ה בהדיא ברבות בראשית ס"פ ק"ג דרש ר' אבוה אוקיינוס גבוה מכל העולם א"ר אלעזר בר' מנחם והלא מקרא מלא הוא

הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ ה' שמו. בעמוס סי' ה' ח' כזה שהוא מלמעלן למטן וכ"מ בפ' האזינו עושה כו' הקורא רבות בראשית פ"ה ז"ג ס"פ כ"ג פכ"ה כ"ח ג' וארא פי"ב קכ"ח ב'.

אדמו"ר ז"ל בהביאור ע"פ ששת ימים תאכל מצות דתק"ע פי' כי המ' נבנית מעשר מלכיות של ע"ס העליונים ממל' העליונים ממל' שבחסד נעשה חסד שבמ' כו'. ע' מזה בת"א ע"פ יהודה אתה יודוך אחיך. וזהו כל הנחלים שהם ספירות העליונות הולכים אל הים שהוא מ'. והרמ"ז כ' אל הים הוא אלקים והים איננו מלא כי ממל' דאצי' נמשך השפע בבי"ע כו'.

א' ט'

מה שהי' הוא שיהי', רבות בא פט"ו קל"א ד' בקהלת רבה פ"ה ג' ת"ז תיקון י"ג כ"ד ב' שהו"ע כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות. תיקון ס"ט ק"י ע"א וכ"ה בז"ג ח"א עמוד קנ"ה עמוד קס"א א' דר"ת מה שהי' הוא מש"ה. ואין כל חדש פ"ט דברכות נ"ט ב' פ"ב דשבת ד"ל סע"ב פ"ד דנדרים דל"ט ב' פ"י דסנהדרין דק"י סע"א רבות בראשית פי"ט כב"א פ"כ כ"ג ב' בפ' קרח רע"א ד"י זח"א לך לך צ"א ב' חיי קכ"ג סע"ב, תולדות קל"ה א' במ"ה משפטים קט"ו סע"ב שלח ק"ע ע"ב.

סס"י א'

כי ברוב חכמה רוב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב, א) במדרש רבה פ' בראשית ר"פ י"ט דרשו זה על הנחש לפי גדולתו מפלתו ערום מכל ארור מכל, וכמו בהמן אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן כו' ועי"ז מפלתו ויתלו את המן, ובמד"ר אמרו ששניהם המן נידון ע"י ע' פסוקים שיש מאחר הדברים האלה גדל עד ויתלו וכן הנחש כו' ושניהם פתחו באף, והנה ארז"ל ע"פ ולא קם עוד נביא בישראל כמשה אבל בעכו"ם קם ומנו בלעם במד"ר נשא פי"ד ובבלעם כתי' וידוע דעת עליון, וזהו ענין יוסיף דעת יוסיף מכאוב, כי ע"י הדעת שלו רצה להמשיך השפע בקליפות ובתענוגים גשמיים, וכענין חטא עץ הדעת טוב ורע וזהו גם כן ענין הנחש עז"ב יוסיף דעת יוסיף מכאוב, ועמ"ש בענין יוסיף דעת יוסיף מכאוב בתו"א ד"ה משה ידבר כו'. ובזה י"ל מארז"ל פ"ג דאבות שצ"ל מעשיו מרובין מחכמתו משא"כ אם חכמתו מרובה ממעשיו דומה לאילן כו' והרוח בא ועוקרתו כו' ולכאורה תמוה מה מזיק יותר החכמה הרי אם הי' חכמתו מעוטה אף לפי ערך מעשיו דכעת הי' כעץ שתול ועכשיו שחכמתו יותר מהו מזיק, וכן ארז"ל שצ"ל יראת חטאו קודמת לחכמתו, ולפי הנ"ל א"ש דריבוי החכמה שלא לפי מעשיו יש לחוש שלא יומשך מזה כי ברוב חכמה רוב כעס יוסיף דעת יוסיף מכאוב.

ב) **וזהו** שארז"ל פ"ג דנדרים דכ"ב ע"ב אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד כו' שנאמר כי ברוב חכמה רוב כעס, והמפרשים נדחקו בזה ולפמ"ש אתי שפיר, כי לפי שחטאו נצרך ליתן להם רוב חכמה כדי להטריחן שהתורה נק' עוז ותושיה שמתשת כח היצר הרע' בקדושין ד' ל' ע"ב, ושמתם סם תם, אבל אז צריך להזהר שיהיו מעשיו מרובין מחכמתו דאם לא כן יוסיף דעת כו'.

ג) **ספ"ג** דסוכה דמ"ב ע"ב ויוסיף דעת כו'.

ד) **וצ"ע** אם יש להעיר לזה מענין וסביביו נשערה מאד, לכן כל שחכמתו מרובה צ"ל מעשיו מרובין יותר, וע' בלקו"ת פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול בענין בזאת יתהלל כו' כי באלה חפצתי ואפשר לומר כי מעשה המצות הוא במ' כן מבואר בלקו"ת פ' בלק בד"ה מי מנה עפר יעקב בענין ומספר את רובע ישראל, והתורה הוא בז"א הנק' עץ חיים וכו' בד"ה וכל בניך *.

ב' י"ג

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, (פירש"י הוא הרשע) כיתרון האור מן החשך וזה כמ"ש במד"ר פ' בראשית פ"ג ויקרא אלקים לאור יום אלו מעשיהם של צדיקים ולחשך קרא לילה אלו מעשיהן של רשעים, ועיין מענין אור וחושך בזח"א דף לא"א מו"א פ' תולדות דקמ"א סע"ב שם פירשו ג"כ אור חסד חושך גבורה.

ב) **התרגום** כתב וחזית אנא ברוח נבואה דאית מותר לחוכמתא מן שטותא יתיר כמותר נהור יומא מן חשוך ליליא.

ג) **במד"ר** בקהלת במקומו, וראיתי אני שיש יתרון תני בשם ר"מ כשם כשם שיש יתרון בין האור לבין החשך כן יש יתרון בין דברי תורה לדברי הבלים עכ"ל.

ד) **בחיי** פ' ויקהל דקכ"ה ע"ג וז"ל וכל זה כדי לקרב הטבע לצד השכל שהם רחוקים זה מזה, ויש ביניהם הפרש גדול כהפרש שיש בין האור ובין החשך זש"ה וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך, הטבע אינו מבחין רק מה שהוא לפניו ואינו מתבונן ומשגיח באחרית הדבריו כו', השכל מתבונן באחרית הדברים כו' עכ"ל וז"ש אחר פסוק וראיתי אני, החכם עיניו בראשו ע"ש בתרגום דמפרש שהחכם רואה מראש מה שיהי' אח"כ ע"ד איזהו חכם הרואה את הנולד, על כל פנים הבחיי מפרש דחשך היינו הנהגת הטבע, וזהו ע"ד שנת"ל סעי' א' בשם הזהר דחושך

וכל בניך: ע"כ מצאנו מ(העתק) הכת"י.

היינו גבורה שממדה זו נמשך ההסתר שיהי' עולם כמנהגו נוהג וע' בגמרא פ"ז דב"מ דפ"ג ע"ב ע"פ תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יע"ר וכענין מ"ט עיזי מסגן ברישא כו' כברייתו של עולם ברישא חשוכא, ואור היינו גילוי אלקות כמו יציאת מצרים כו' וזהו שאמרז"ל במד"ר פ' נח ספ"ל ולמה אברהם דומה לאוהבו של מלך, שראה את המלך מהלך במבואות האפלים כו', לפ"ז הפירוש שכמו שזה מובן לכל שיש יתרון לבחי' האור שהוא גילוי אלקות על החושך שהוא הנהגת הטבע שהוא בבחי' הסתר אסתיר פני, כן ממש יש יתרון לחכמה שהיא עסק התורה על הסכלות, כי בחכמה נאמר ותורה אור שהיא ממש בחי' גילוי אור הנ"ל, רק שהגילוי בפנימיות כו', ועמ"ש במ"א בד"ה להבין מ"ש בזהר תמיד בענין עסק התורה בלילה, ושם שהוא כמשל מי שיושב בחושך ומביאין לו אור יעו"ש הטעם, גם להעיר מענין חרות על הלוחות לשון חירות שאין לך בן חורין כו' וע' בזהר ר"פ קרח, וע' בגמ' פ"ק דב"ב ד"ז סע"ב אני חומה זו תורה ודף ח' ע"א ע"פ כל קדושיו בידיך וע"פ כי יתנו, ועמ"ש ע"פ עוטה אור כשלמה, וע' באדר"נ רפ"ך.

ה) **של"ה** בהקדמה דכ"א ע"ב פי' כיתרון האור מן החושך כי מן החושך יהי' יתרון לאור ומתחלה הי' כתנות אור אח"כ נעשה כתנות עור וזהו החושך ולע"ל יחזור לאור ויהי' יותר אור ממה שהי' אור קודם שחטא כו' עכ"ל, ועמ"ש סד"ה כנשר יעיר בענין שהראיה דוקא בשחור שבעין, ומ"ש ע"פ ובמדבר אשר ראית אשר נשאך כו', של"ה דף כ"ה א' ג"כ כנ"ל דכ"א ושזהו ענין עין לא ראתה כו', ודל"ר א' גבי אלפין עיינין פי' כי ההפרש בין אור לעור זהו בין אלף לעין ולע"ל יהי' עין לא ראתה, עינא פקיחא זהו גבוה מהאלף דאור וזהו יתרון האור שנמשך מהחושך כו', וכ"כ עוד דף קס"ד ע"ב שזהו ענין כי עין בעין יראו ויש לפרש לפי בירור העין דכתנות עור כן יהי' גילוי, עין פקיחא עין לא ראתה כו'. פ' לך דרע"ח ב' פי' שזהו ענין ויעל אברם ממצרים, שיתרון האור נמשך מן החושך כו', ר"פ תזריע דף שמ"א סע"א פי' שזהו ענין אדם כי יהי' בעור בשרו שאת, בעור דוקא מבחי' כתנות עור כו' ויתרון האור מן החושך ע"ד מי יתן טהור מטמא כו'.

ו) **לפ"ז** צ"ל ג"כ ענין יתרון החכמה נמשך מן הסכלות, כי החכמה שהיא התורה מלובשת בעץ הדעת טוב ורע שהוא הנק' סכלות לבררו, וגם זהו במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי, הקושיות המסתירים על החכמה זהו חושך ומזה יומשך יתרון החכמה, וגלוי פנימיות התורה כו'.

ג' א'

לכל זמן ועת לכל חפץ, מד"ר פ' לך ר"פ מ"ו קהלת דף ד' ע"א, זח"א עמוד קנ"ה פי' ועת לכל חפץ ענין כ"ח עתים, פ' מקץ קצ"ד ע"א פ' אחרי ע"פ ואל יבא בכל עת אל הקדש דף נ"ח, ת"ז תקון ס"ט דף ק"ד ע"ג.

ג' ח'

עת לאהוב ועת לשנוא. ברבות במקומו צ"א א' עת לאהוב דכתי' אהבתי אתכם אמר ה'. ועת לשנוא דכתיב נתנה עלי בקולה ע"כ שנאתיה. וצ"ל דהכתיב ואה"ע אהבתיך ופי' בתד"א* אה"ר לא נאמר אלא אה"ע. שמא תאמר אהבת הקב"ה לישראל שלשה שנים. עשר שנים מאה שנים לכך נאמר ואה"ע אהבתיך כו' משמע שהיא אהבה אין לה הפסק כלל ואיך אומר ועת לשנוא. ע"כ צ"ל דשנאה זו היא רק ענין שבגלוי נראה כן על דרך תוכחת מגולה הבאה ונמשכה מאהבה המסותרת כו' וכמ"ש בדבר' ר"פ שמות ע"פ חושך שבטו שונא בנו כו' וזהו ענין ט"ב שלע"ל יהי' מועד כמ"ש והפכתי אבלם לששון כו'. זח"ב תרומה דקנ"ה סע"ב פי' דעת לאהוב קאי על השכינה ועת לשנוא קאי על הסט"א כו'.

ג' י"א

את הכל עשה כו'. פ"ו דברכות מ"ג ב' יפה לו אומנתו כו' ופי' מהרש"א שזהו סיום הפסוק גם את העולם נתן בלבם כו'. רבות ר"פ דברים דרפ"ו א' את הכל כו'. בחיי ר"פ תזריע את הכל כו' קמ"ג ב'. ר"פ בחוקותי על פסוק ונתתי שלום בארץ גם את העולם כו' דהיינו אם בחוקתי כו' על ידי זה ונתתי שלום בארץ. והוא הלב כאשר יהי' האופן בתוך האופן. של"ה בהקדמה י"ב ב' בהג"ה הכל יסוד בעתו מל'. גם את העולם נתן בלבם סוד עולם השמיטה לייחד צדיק בצדק כו'. במס' שבועות שלו ר"פ תו"א קפ"ה סע"ב בשם ר' נחוניא בן הקנה גם את העולם א"ת העולם אלא העלם כו' דבר הצריך להעלים כו' וקאי על התורה כו' ואפ"ל כי הנה כתיב ברוך ה' כו' מן העולם ועד העולם שהוא ההמשכה משם הוי' לשם הוי' מה דפסיק טעמא בגווייהו כמ"ש במ"א על פסוק בשלח פרעה ובחי' זו נתן בלבם כו'. א"כ הכל עשה יפה בעתו זהו מה שבא בסוד שרש להחיות העולמות גם את העולם נתן בלבם להמשיך תוספת אור כו'. זח"א מקץ קצה"ב כל הפסוק ח"ב שמות י"א א' ענין את הכל בא לז"א ח"ג אחרי נ"ח ב' וע"ש עמוד א'.

רבות בקהלת על פסוק זה דצ"א ג"ד האריך בזה את הכל כו' קאי על בריה"ע שבזמנו נברא כו'. גם קאי על יצה"ר כי טוב זה יצ"ט מאד זה יצה"ר כו' וא"ש מה שכתוב את הכל כי ע"פ ובורא רע אומרים ובורא את הכל כו' ועמ"ש ע"פ ואברהם זקן כו' ברך כו' בכל ושם פי' עוד גם את העולם נתן בלבם אה"ע נתן בלבם כו' גם פי' עולם לשון העלם כמ"ש זה שמי לעלם. וכ"כ למה מבלי אשר לא ימצא כו'. וכן ת"י אף ית שמא דהוה כתיב

---

* ופי' בתד"א: ח"א רפ"ו. וראה המשך מים רבים — תרל"ו פנ"ז ואילך.

ומפרש על אבן שתי' כסי מנהון כו' ועיין רש"י. עקידה שער י"א עקרים מ"ג פל"א עוד מפרש ברבות שם את העולם לשון עלם היינו תינוקות כמו ותלך העלמה, בן מי זה העלם והיינו אהבת תינוקת נתן בלבם. ובחי' זו למעלה ענין כי נער ישראל ואהבהו ע' ב"ק פ"ח צ"ב ב'. ע"פ האמור ברבות דלעולם לשון העלם בחי' זה שמי לעלם. יש לפרש כי גם שם הוי' דלעילא שהוא בבחי' העלם בחי' סוכ"ע נתן בלבם ע"י שיש בלב בחי' תעלומות לב. תלים מ"ד כ"ב. ופי' אדמו"ר נ"ע בד"ה ביום השמיני שלח שהוא פנימי' נקודת הלב שלמעלה מהשכל כו' ששרשו מבחי' כתר ישת חושך סתרו כו'. גם העלם לשון עלומינו למאור פניך העלם נה"ב. וע"י דאתהפכא חשוכא לנהורא נמשך גילוי חושך העליון, מגלה עמוקות מני חושך בד"ה אם בחוקתי, ובד"ה כי תהיינה לאיש. גם להעיר לפי' את העולם נתן כו' ע"ד כל העונה* אישר"מ לעלם כו' בכל כחו קורעין לו כו' גם ממ"ש בקהלת רבה ע"פ דברתי אני עם לבי הלב רואה הלב שומע כו' ע"ש שכל הבחי' שבעולם יש בלב, ע"ש דפ"ז א'.

ג' י"ד

ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהי' לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע והאלקים עשה שיראו מלפניו. פ"ט דברכות דנ"ה סע"א. ואמר רב חסדא חלמא בישא קשה מנגדא שנא' והאלקים עשה שיראו מלפניו ואמר ר' יוחנן זה חלום רע ופי' רש"י מיראתו ישוב ויכנע ועל קשה מנגדא פי' יותר ממלקות לפי שדואג ממנו.

ב) **שם** דנ"ט ע"א א"ר אלכסנדרי אריב"ל לא נברא רעמים אלא לפשט עקמומית שבלב שנא' והאלקים עשה שיראו מלפניו עכ"ל. ופי' מהרש"א משום דהרעם הוא דבר המחריד ביותר ואין ידוע בו תועלת לעולם מש"ה קאמר דלא נבראו אלא לפשוט כו' דהיינו להחריד הלבבות של המינין שישובו כמבואר בגמ' במכילתין פ"ד דכ"ח סע"ב ברכת המינים תקנוה כנגד א"ל הכבוד הרעים כו' עכ"ל. ולפע"ד דוחק דלפשוט עקמומית שבלב קאי על המינין, אלא כי עקמומית שבלב זהו ענין הפך ישרי לב ובגמ' ספ"ב דתענית דט"ו ע"א לפי' רש"י ישרים עדיפי מצדיקים ולפי' הרשב"א אינו כן, ועיין זח"ג פ' אחרי דנ"ט ס"א. עכ"פ כדי שיהיו ישרי לב צריך לפשט עקמומית שבלב ועמ"ש סד"ה כי תשמע בקול בענין לעשות הישר כו'.

כל העונה: ראה לקו"ת חוקת סה, ג.

ג' י"ט

כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל.

א) **ז"ל** התרגום ארום ארעון אנשא חיבא (הנה פי' בני האדם קאי על הרשעים ולא על צדיקים, וזה דוגמת מ"ש בפ' נח את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. יעו"ש בפירוש רש"י). וירעון בעירא מסאבא (מזה ראי' למ"ש בסש"ב ע"פ הע"ח דשרש הבהמות הטמאות נמשכים מג"ק הטמאות שאין להם בירור, אבל הבהמות הטהורות נלקחו מבחי' הטוב דק"נ. ובמ"א נת' שיש רקיע המבדיל בין מים למים, ושרש הבהמות הטהורות מבחי' שלמעלה מהרקיע והפרסא והבהמות טמאות מבחי' שלמטה מהפרסא וכמו פסולת היוצא ע"י נקבי הזיעה כו', ולכן המשיל הרשעים עם בהמות טמואת דוקא), ארעתן חד לכולהון והיכמא דתמות בעירא מסאבא (ור"ל משא"כ בהמות הטהורות שהרי הוכשרו לקרבן והקרבן הוא עליות נפש הבהמה לשרשה ומקורה בפני שור שבמרכבה כו'), כן ימות דין דלא תאיב בתיובת' קדם מותי', ונשמת רוח תרוויהון כחדא אחדן לכל גוון (וזהו פי' ורוח אחד לכל היינו מג"ק הטמאות כנ"ל), ושארות גברא חיבא מן בעירא מסאבא מדע‍ם בין תרוויהון אלהן בית קבורתא (וזהו פי' אין) ארום כולא הבלו עכ"ל.

ב) **בתד"א** ח"ב פכ"ד וז"ל, ועוד שלמה המלך שנאמר בו (מלכים א' ד') ויחכם מכל האדם, ואם הי' חכם מכל האדם למה אמר ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל, והלא האדם כשהוא אוכל מברך להקב"ה וכשהוא שותה הוא מברך וכשהוא הולך לישן הוא מברך וכשהוא מתעורר משנתו הוא מברך א"כ האיך נחשב לבהמה שאינה מבחנת כלום, אלא אין הכתוב מדבר אלא על שעת מיתה כיון שמגיע קיצו של אדם למות כשם שנמלכים על הבהמה לשחיטה כך נמלכים על האדם למיתה לכך נא' ומותר האדם מן הבהמה אין, ולא עוד אלא בהמה שמתה יש לה מנוחה אבל בני אדם שעוברין על מצותן של הקב"ה ומכעיסין אותו במעשיהן שאינם מהוגנים ומתו בלא תשו' מעמידין אותם לדין ומראין להם כל מעשיהם בפניהם ודנין אותן על כל מעשיהם.

ג) **ברבות** בקהלת במקומו דצ"ג ע"ד כי מקרה האדם ומקרה הבהמה כו' אמר הקב"ה לא כשם שגזרתי ואמרתי על האדם וביום השמיני ימול בשר ערלתו לא כך גזרתי על הבהמה שנא' ומיום השמיני והלאה. וע' זח"ג פ' אמור דצ"ב ע"א בפי' והי' שבעת ימים תחת אמו כו' בחי' ז' מדות לך ה' הגדולה והגבורה כו' שהם תחת אימא עילאה בינה אם הבנים. ויש להעיר דהשבטים נק' גם כן בהמה, ביוסף בכור שורו הדר לו, ובישׂשכר חמור גרם, גור ארי' יהודה כו'.

ד) **בזח"ג** פ' שלח קנ"ז ב', פי' דהאי קרא קאי אדלעיל מיני' שבני אדם הטפשים שהמה בהמה הם אומרים כן דהאי עלמא אזיל במקרה, וזה כפי' הראב"ע כאן, והרמ"ז שם מקרה ירמוז על הנהגת הטבע המתמיד

והולך והוא פי' טבע ענין טבוע ומקוים, גם ע"ד קידושין לטבועין ניתנו פ"ט דב"ב דקמ"ה, כך ענין שפע זו מוסתרת בבחי' עולם כמנהגו נוהג. ועמ"ש בלקו"ת פ' מסעי ד"ה לבאר ענין המסעות, והוא הנהגת חיצוני' העולמות המיוחס לשם אלקים כו' ואמת הוא שיש הנהגה זו שנק' הנהגת הטבע ואצלינו נק' של חיות העולמות (הג"ה. ששרשה מיחוד חיצוני' דחו"ב, עכ"ה) והוא מבחי' החיצוני' שסודה משם אלקים כאמור, אבל הכל בהשגחה פרטיות כי אפילו מדריגת המקרה הוא מאתו ית' כמש"ה והלכתי עמכם בקרי הרי שמיחסה לו ית' (הג"ה. וע' מזה בתשו' ח"צ סי' י"ח שהאריך כן שהטבע הוא ההשפעה הנמשך מאלקים, ושהן דברי הכוזרי במאמר א' סי' ע"ו ע"ז יעו"ש, עכ"ה), אבל מ"מ יש חילוק בין השפע הבאה לאדם למושפע לבהמה וזה פשוט כי של הבהמה היא מחיצוני' החיצוני' שמדרגתו ב"ן דאלקים העולה בהמה, ושל האדם הוא מפנימיות של החיצוניות שהוא בחי' שם מ"ה גימט' אלקים עכ"ל.

ה) **בעיקרים** מ"ג ספ"ב פי' כי מותר האדם הוא אין ר"ל שיש בכח ואם יצא אל הפועל ע"י שיעשה רצון הקב"ה אזי ודאי טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו, לפי שכבר הוציא כחו בעבודת השי"ת מהכח אל הפועל מה שאין כן קודם שהוציא אל הפועל נק' אין כו'.

ו) **בסדה"י** בפירושו לקהלת כ' וז"ל הענין הוא להרחיק הגאוה וגודל לבב מבני האדם שעם היות שהבורא ית' הגדיל והפליא לעשות בחכ' נפלאה את בני האדם ועשה אותו כדמות אלקים בחכ' ובתבונה ובדעת וברא אותו שלם מכל הנבראי' כולם עכ"ז אין לו להתגאו' מפני כך אלא ראוי לו לראות עניני החומר אשר לו ולחשוב עצמו בינו לבינו כבהמה בראותו כי מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה וכן בכל שאר עניניו כי מותר האדם מן הבהמה אין והכל הולך אל מקום אחד גו'. ואף על פי שנשמתו של זה טהורה חצובה מתחת כסה"כ והיא חלק אלו־ה ממעל וזה אין לו נשמה כי אם רוח חיוני היורד למטה עם כל זה זה דבר נעלם ומי יודע אם תשוב אל מקורה או לא תשוב ואם כן אין לו להתגאות מפני כך עכ"ל.

ז) **וקשה** דהא אמרו פ"ג דאבות משנה י"ד חביב אדם שנברא בצלם כו'. ובמ"א כתבתי כי דצח"ם הם נגד אבי"ע א"כ דצ"ח הם בחי' בי"ע והאדם בחי' אצילות ואין ערוך בי"ע לאצילות וא"כ איך אמר ומותר האדם מן הבהמה אין. והבחיי פ' בראשית ע"פ ויפח באפיו פי' דמ"ש אין היינו ע"ד והחכמה מאין תמצא, כמ"ש מזה בלקו"ת ס"פ בחקותי, וק' א"כ מהו כי הכל הבל. ואפ"ל ע"ד מ"ש במדרש תלים סי' צ"ב דמ"ש הבל הבלים כו' הכל הבל קאי על יום השבת, וצ"ל שזהו ע"ד מ"ש במד"ר בקהלת בפסוק אמרתי אני בלבי דפ"ז ע"ב שהתורה שאדם לומד בעולם הזה הבל הוא לגבי התורה שבעולם הבא, וצ"ל שזהו לפי כי נובלות חכמה שלמעלה תורה, והיינו שנמשכה רק מבחי' שערות אבא יונק ממזלא, וזהו פי' והחכמה מאין תמצא מבחי' שהוא אין וכלא חשיב לגבי עצמותו, אבל לעתיד לבא יהי' גילוי ממוחא סתימאה שלמעלה מבחי' שערות וכמ"ש באו"ת מהה"מ נ"ע ע"פ ומחץ

פאתי מואב, וא"כ בחי' אין שממנו תמצא החכמה עם שהוא בחי' עליונה מאד עם כל זה לגבי עצמותו נק' אין משום דכלא חשיב, וכמו כתר עליון אף על גב דאיהו אור צח אוכם הוא לגבי אור אין סוף כמ"ש בלקו"ת בשה"ש בד"ה שחורה אני ונאוה דרוש הראשון ספ"ב, וא"כ על דרך זה מותר האדם אצילות מן הבהמה בי"ע הוא רק אין בחי' והחכמה מאין תמצא, כי הכל הבל שמקור התהוות מבחי' הבל הנמשך מהשערה וכן מבחי' הבלים דאזן חוטם פה דא"ק כו', אבל לע"ל יהי' גילוי מעצמות א"ק כו', וכן לע"ל יהי' גילוי שבת בשבתו כו'. ועוד יש לומר כמ"ש בלקו"ת בד"ה ואכלתם אכל, שהנשמות דעכשיו נק' בהמה לגבי נשמות חדשות שיתגלו לע"ל כי גם א"ק נק' אדם דבריאה כו', וא"כ זהו ומותר האדם נשמות דאצילות דעכשיו הנק' אדם מן הבהמה בי"ע אין שהרי גם הם נק' בהמה לגבי נשמות דלע"ל כו'.

ג' כ"א

כי מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעל'.

א) **במס'** כלה כל המחמם עצמו להוציא זרע לבטלה חשוב כבהמה כו' עליו אמר שלמה בחכמתו מי יודע רוח בני האדם העולה היא למע' זו נשמתן של צדיקים שאין מחממין עצמן ואין מוציאים שכבת זרע לבטלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ זו היא נשמתן של רשעים שמחממין עצמן להוציא זרע לבטלה עכ"ל. והיינו דאין להם חלק לעוה"ב.

ב) **רבות** בראשית ס"פ י"ד ה' שמות נקראו לה נפש רוח נשמה חי' כו' רוח שהיא עולה ויורדת שנאמר מי יודע רוח כו', ועיין שם במ"כ בשם פי' רש"י, וא"ש לפמש"ר דברוח יש רוח שעולה מלמטלמ"ע ויש רוח שיורד מלמעלמ"ט על הארץ כו'.

ג) **ברבות** ס"פ האזינו ואיני יודע להיכן נפשי הולכת כו' שנאמר מי יודע רוח כו'. לכאורה תמוה* שיסתפק משה רבינו ע"ה שמא נפשו כו', ועוד דאם ח"ו יורד' למטה בארץ א"כ מהו שאמר שתהא מונחת יפה, דלכאורה רוח הבהמה היורדת למטה לארץ אין לה קיום. אלא ודאי עכצ"ל דשמים וארץ אינן שמים וארץ גשמיי' אלא הן זו"נ דאצילות שנק' שמים וארץ אשר ארץ היא בחי' מלכות כמ"ש בד"ה והי' מספר בנ"י, ועז"נ והארץ הדום רגלי וכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. והנה הנשמה כלולה מב' הבחי' דשמים וארץ שהרי נולדו ע"י יחוד זו"נ וע' בזח"א ויחי דרמ"ה סע"א תלת נשמתין אינון כו'. אך יש נשמות עליונות שעיקר הנשמה מז"א

לכאורה תמוה: ראה לקו"ת שה"ש מס, ג.

הנק' שמים וקצת מהמל' הנק' ארץ, וזהו ענין רוח האדם. ויש להפך, שעיקר נשמתם מבחי' מל' שם ב"ן רוח הבהמה כו' וכמו המלאכים שנקראים פני ארי' פני שור, וגם י"ב שבטים נק' י"ב בקר וכמ"ש במק"מ פ' בראשית דל"ז סע"ב. וזהו הי' ענותנותו דמשה שנסתפק מאיזו בחי' היא נשמתו כו'. גם שמים נק' געה"ע וארץ נק' געה"ת כנודע מענין מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, וכמ"ש ע"פ וזאת המצוה אשר צוה ה' לעשות בארץ. ועז"נ מי יודע, פי' בחי' מי שאמר והי' העולם הוא יודע איזו נק' רוח בני האדם העולה כו'. ובזה יתורץ שהרי אחר כך נאמר והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, ואיך אמר תחלה מי יודע כו', אלא דהפי' הוא כנ"ל.

קהלת סי' ג' כ"א כי מי יודע רוח בני האדם היא העולה למעלה ורוח הבהמה כו', עיין מד"ר ס"פ האזינו דמה שאמר משה האזינו השמים ותשמע הארץ ע"ש הפסוק הזה כי מי יודע כו' כ"מ שתהא נפשי תהא מונחת יפה, ותמוה. ועמ"ש בלק"ת בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון בפירוש והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, לבחי' נשמה שנתת בי טהורה היא, וגם קשה כיון שאמר כי מי יודע רוח איך אח"כ אמר בפשיטות והרוח תשוב, ע"כ צ"ל כי משה שאמר האזינו השמים היינו ז"א דאצי' ותשמע הארץ היא מ' דאצי' כמ"ש בזהר ר"פ האזינו דרפ"ו ע"ב, וגם ארז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, הרי דארץ נק' עוה"ב, ועיין מזה בזח"א ר"פ נח דנ"ט ע"ב ובפ' ויחי דף רי"ו ע"א, ועל השמים והארץ אלו אמר משה האזינו השמים ואדברה כמבואר בזהר ואתחנן דרס"ג א' ע"פ שמע ישראל, ועמ"ש ע"פ ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' וע"פ אתהלך לפני ד' בארצות החיים, וע' בת"א בד"ה וישב יעקב בענין ב"פ בארץ שהם בינה ומ', ומ"ש בת"א פ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה ועקרה בארצך, וע' זהר ויגש דף ר"ה ע"ב ודף ר"ו ע"א מענין שמים וארץ הנ"ל ומענין ואדם עלי' בראתי כו' נותן נשמה לעם עלי' כו' וע"ש דהארץ נק' צרורא דחיי והיינו כמ"ש בזהר ויקרא דף כ"ד סע"ב ודף כ"ה ע"א שהמ' נק' צרור החיים לפי שבחי' חי העולמים בחי' צדיק יסוד עולם מאיר בתוכה ע"ש במק"מ ובמא"א אות כ' סעיף כ' צרור החיים נק' היסוד דאימא והיסוד דנוק' מפני שנצרר בה יסוד הנק' חי היינו כנ"ל בענין חי העולמים. והנה כתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה, ונתבאר מזה בת"א ע"פ ואלה המשפטים זרע אדם היינו נשמות דאצי' וזרע בהמה היינו נשמות דבי"ע והן בחי' מרכבתא עילאה דאצי' ומרכבה תתאה דבי"ע, וע' בת"א פ' יתרו בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה מענין מרכבתא עילאה חג"ת דאצי' שהן מרכבה לאו"א להעלותם ולקשרם בא"ס ב"ה ממש, משא"כ מרכבה תתאה בחי' בהמה הם מרכבה לבחי' מ', (ע"ד חלק לעוה"ב ובן העוה"ב וזהו שמים וארץ, לך הגדולה והגבורה התקשרות ז"ת בחב"ד וזהו ש' מ"ב וזהו כענין וצדקה תרומם גוי, שעי"ז אין יניקה מהמדות), ועמ"ש מזה בד"ה ויקהל משה דתקס"ז, ועם שמרכבה תתאה ג"כ מעלים את המ' היינו לחברה לז"א

ומשם נמשך האור למ', מבחי' אל חי יסוד ז"א, אבל ע"י מרכבה עילאה ממשיכי' מעצמות אוא"ס, וע' כה"ג באג"ה סי' כ"ח ד"ה למה נסמכה פ' פרה ההפרש בין ההמשכה שע"י הקרבנות ובין ההמשכה שע"י אפר פרה ומים חיים יעו"ש, וע' בת"א ס"פ ויצא בד"ה וישכם לבן ההפרש בין האבות הן הן המרכבה ובין מרכבתא דהשבטים י"ב בקר וגת' מזה בהגהות לד"ה ואלה המשפטים הנ"ל בבוך תרט"ז. והנה ודאי והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה ואעפ"כ רוח בני האדם נשמות דאצי' היא העולה למעלה לבחי' השמים ז"א דאצי' דכתי' אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים ופי' בזח"ג ואתחנן דרס"ה ע"ב דיו"ד יתירה דהיושבי רומז לאו"א עילאין שמרומזי' באות יו"ד, עצם היו"ד זהו אבא והמלוי ו"ד זהו אימא שמאירי' בשמים שהוא ז"א ע"ד השמים מספרים מנהרין ומנצצין מנהירו דספר עילאה זח"ב קל"ו וידוע דבאו"א מאיר ע"ק, וזהו בחי' אז תתענג על הוי' על דוקא, ע' זח"ג פ' אחרי דס"ז ע"ב במאמר כאיל תערוג, אבל רוח הבהמה נשמות דבי"ע תכלית עלייתם הוא לבחי' ארץ העליונה מ' דאצי' שנק' ג"כ צרור החיים, אך שם מקור ההארה מז"א, משא"כ בבחי' רוח האדם העולה למעלה מבהשמים מקבל מבחי' היושבי בשמים הארת ע"ק והוא למעלה מעלה מההארה שמז"א וכענין סוכ"ע וממכ"ע כו'. אך מ"ש היורדת למטה צ"ל משום שנאמר אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, עיין מזה בבה"ז ויגש דף ר"ה ע"ב דארץ היינו מ' דאצי' ואדם עלי' בראתי הוא ז"א, ומ"מ כמ"כ האדם למטה נק' ואדם עלי' בראתי ולכן שייך שפיר היורדת למטה לארץ, ועמ"ש מפסוק זה בלק"ת בד"ה והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ושם פ"ד. והנה הפרש זה י"ל ע"ד ההפרש בין כ"י יש להם חלק לעוה"ב ובין בן העוה"ב, כי גבי חלק לעוה"ב נאמר לעולם יירשו ארץ, ועמ"ש ע"פ בהעלותך את הנרות בהעלותך שיהי' בחי' רוח האדם העולה ועי"ז ימשיכו הגלוי למטה ולכן ארז"ל שזה עדיף מהקרבנות כי הקרבן ע"ד מרכבתא תתאה מבחי' י"ב בקר ועי"ז והחיות נושאות כו', אבל ז' הנרות הן העלאת ז' מדות דאצי' לקשרן בג"ר חב"ד, וזהו ע"ד מרכבה עילאה, ולכן הקרבנות היו במזבח החיצון, והנרות היו בהיכל מקום מזבח הפנימי שעז"נ שמן וקטרת ישמח לב. וענין ז' הנרות לך ה' הגדולה והגבורה זהו ע"ד שפירש בת"א בד"ה השמים כסאי בענין וצדקה תרומם גוי שיהיו הז' מדות קשורים באור התכמה, ואז אין שום יניקה ליצה"ר מן המדות ואדרבה יומשך בכל לבבך בשני יצריך כו', וע' רש"י בזכרי' ע"פ שני בני היצהר כו'. והנה במד"ר פ' האזינו שם שנשמת משה היא תחת כסה"כ זהו למעלה גם מבחי' שמים שהוא ז"א כי כסה"כ היינו בינה, וכמ"ש כסא כבוד מרום מראשון, ופי' כסא בניה כבוד חכמה מרום כתר מראשון אור א"ס כו'.

ד' ח'

ישׁ אחד ואין שני. רבות קמד"ד ס"פ ואתחנן דרצ"א ב' דקאי על הקב"ה אין לו אח ולא בן אלא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. ובקהלת

רבה במקומו צ"ד א' אח אין לו בן מאין יש לו, ופי' המ"כ דר"ל כיון שאין לו אחות וחיבור בבת זוג ואם כן בן מאין לו, אלא שחבב הקב"ה לישראל וקראן בנים שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, וקראן אחים שנאמר למען אחיי ורעי, ואין קץ לכל עמלו לכל מה שעשה בשימ"ב. והקשה המשנת דר"א כיון שחבב אם כן לפי זה יש לו בן ואח והכתוב אומר גם בן ואח אין לו, וע' מזה בשל"ה במס' פסחים מצה עשירה קנט"ב. אמנם העיקר* כי כל היחודים זהו הכל באצילות שם יש דכר ונוק' שהם משפיע ומקבל ונק' חו"ב או"א וז"א הנק' ישראל נק' בן לאו"א ומלכות נק' בת, וע"כ מצד זה נק' ישראל בנים ואחים. וכל זה רק בעשר ספירות שהם מה שא"ס ב"ה מאיר בבחי' גבול, אבל מצד אור א"ס ב"ה הוא יחיד ומיוחד בלי גבול ושם אין שייך שום יחוד וזווג. ומ"ש יחוד קוב"ה ושכינתי' זהו הכל בהתלבשות האור בע"ס. ועז"נ גם בן ואח אין לו אלא שחבב כו', כי הארתו מלובש בע"ס ומיוחד עמהן אנת חכים כו', וע' בתו"א בביאור ע"פ מים רבים בסופו, ובחי' יחוד היינו כשנמשך למטה כו' משא"כ כו' ע"ש. זח"א וישב קפ"ז א'.

ד' ט'

טובים השנים מן האחד. מגילה פ"ק דף ה' ע"ב, ירושלמי פ"ד דתענית, פ"ו דיבמות מד"ר ר"פ בשלח ובקהלת במקומו דצ"ה ע"א, זהר פ' וישב דקפ"ז ע"ב, ילקוט ח"א ש"ז א', ח"ב ק"ח ד', של"ה קו"א, ס"ח תקנ"ז בחיי קפא"ג אדר"נ פ"ח.

א) **זח"א** וישב קפ"ז ב' פי' על חיבור איש ואשה שעי"ז מולידים בנים כו' ואם כן זהו ג"כ על דרך זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם שאז דוקא בהתחברות דו"נ הם אדם כו' שאז יש שלימות, ובמקום חיבור דו"נ משפיע ומקבל מאיר בחי' גבוה משניהם כמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש. וכמו כן בזח"ג ויקרא דף ה' סע"א בפי' לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר שהו"ע אימתי גדול ה' כשהוא בעיר כו', שדוקא על ידי עולם הדבור הנק' עיר אלקינו נתגלה גדולתו כו', ושם ע"ב מי שאינו נשוי לא נק' אדם, ועמ"ש בזהר ר"פ וארא בענין בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונותו דוקא, ועמ"ש ע"פ הזהר בחוקתי דף קי"ד ע"ב ע"פ דומה דודי לצבי משכוני דילי. וז"ל רבינו ז"ל בד"ה ולתוס' ביאור ענין מקרא ומשנה, כ"י הר"פ*, והענין הוא כי להתהוות עולם העשי' הוא על ידי זווג זו"נ דיצי', ומבחי' ז"א דיצי' לבד שהוא* בחי' אלקות ואינו* בגדר חסד וגבו' גשמיי' לא הי'

אמנם העיקר: ראה ס' המצות להצ"צ מצות פו"ר.

כ"י הר"פ: נדפס בספר מאמרי אדה"ז — הנחות הר"פ ז"ל (ע' קעג).

שהוא . . . ואינו: כן צ"ל גם בנדפס שם.

יכול להתהוות ולהשתלשל ו"ק דעשי' גשמיי' כי אם כשהולך השפע על ידי בחי' מלכות דיצי' ונתצמצם עצם האור דיצי' אז יכול אחר כך להתהוות עולם העשי' וכו' עכ"ל. נמצא המ' דיצי' משלמת לז"א ועל דרך זה במלכות דאצילות וכמ"ש ע"פ אנכי שלומי אמוני ישראל וכמ"ש בענין הנפילים נשמות שיצאו מז"א שלא על ידי עיבור בנק' נקראו נפילים וכו' והקיום דוקא על ידי העיבור במ' וזהו טובים השנים כו'.

ב) **פ"ק** דמגילה דף ה' ע"ב וכ"ה בירושלמי תענית פ"ד מ"ז וביבמות פ"ו טובים השנים על שני חבירים שהא' מזכיר ההלכ' לחבירו כו'. וישע להעיר מענין ברזל בברזל יחד במד"ר ויצא ר"פ ס"ט. וא"כ יחד ע' חידוד ור"ל שע"י יחוד משפיע ומקבל נמשך בחי' גבוה משניהם, ועמ"ש מזה ע"פ ושננתם לבניך.

ג) **ילקוט** פ' האזינו ע"פ יעקב חבל נחלתו בשם הספרי כשנולד יצחק מהו אומר טובים השנים עמ"ש בד"ה אלה תולדות יצחק בענין הבארות של אברהם סתמום פלשתים משא"כ בשל יצחק כו' דהיינו אברהם אה' ויש מזה יניקה לבחי' פלשתים לצנים, אבל יצחק יראה ובחיבור יראה עם אהבה מתקיים, עו"ש בילקוט וכשנולד יעקב נא' והחוט המשולש, ועמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה קול דודי בענין ומקפץ בשתים כו' גם אברהם מלמעלמ"ט ויצחק מלמטה למע' ולכן טובים השנים כו'.

ד) **ילקוט** תלים דק"ח ע"ד רס"י נ"ט תחלת רמז תשע"ז דקאי על מיכל ויהונתן שאהבו את דוד וע"י שניהם דוקא נמלט מן שאול, ומענין בית וחוץ הנזכר שם יש לפרש טובים השנים ע"ד אור פנימי ואור מקיף דלא סגי באחד מהם לבד אלא צ"ל ב' הבחי', ועמ"ש בלק"ת פ' ואתחנן בד"ה וזאת המצוה בענין ב' שמירות יעו"ש.

ה) **באדר"נ** פ"ח בפי' וקנה לך חבר זהו"ע טובים השנים מן האחד, וע' בתיו"ט פ"ק דאבות מזה ובמדרש שמואל. גם ע"ד שנים שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרוי' ביניהם שנאמר אז נדברו יראי ה' כו'.

ו) **במדרש** רבה בקהלת במקומו טובים השנים זה משה ואהרן מן האחד זה לעצמו וזה לעצמו, זה יובן על דרך מ"ש בפי' ויצוום אל בני ישראל דדוקא על ידי צות' וחיבור משה ואהרן הי' יכול להיות יציאת מצרים כו' ואף שמשה חכ' ואהרן בינה והחכ' גבוה יותר אך כי חו"ב נק' נקודה בהיכלי' כמבואר בד"ה ראה אנכי נותן ונקודה בלא היכל אינו כלום כו' ע"ש, ולכן חו"ב נק' תרין רעין דלא מתפרשין. ועוד כמ"ש בת"א ר"פ לך בענין ה"א דאברהם שיש בחי' בבינה מה ששרשה נמשך מלמעלה מהחכמה היינו הוא דא עתיקא, שכח ההתגלות והתפשטות השכל להלבישו במשלים נמשך מלמע' מעצם החכ' והנה משה עצם החכ' ואהרן אחיך יהי' נביאך המביא את החכ' לידי גילוי כו'. גם כמ"ש בד"ה וישכם לבן בענין מרכבה דאבות ומרכבה דשבטי' שלא הכל יוכלו לקבל מבחי' מרכבה דאבות וצ"ל על ידי השבטים

כך לא הכל יוכלו לקבל בחי' משה אלא על ידי אהרן, גם כמ"ש בד"ה בכ"ה בכסליו התפעלות נה"א מההתבוננות בעצמותו, אבל להיות התפעלות נה"ב זהו דוקא על ידי בשכמל"ו כו', גם כמו מפתחות החיצוני' תחילה ואחר כך דוקא מפתחות הפנימיות בד"ה כי תשמע בקול, גם כמ"ש בלק"ת פ' קרח ע"פ ועבד הלוי הוא שא"א להיות גלוי מוחין דאבא אלא ע"י מוחין דאימ' תחלה, גם כמ"ש בבה"ז ר"פ ויצא שא"א להיות המשכת אור אבא במדות אלא ע"י הבינה שבינה היא הממוצע לחבר החכמה עם המדות כו'. או י"ל כי משה ממשיך מלמעלה למטה ונק' שושבינא דמלכא ואהרן הוא מלמטה למעלה לכן היחוד שנעשה ע"י שניהם יחד עדיף מהיחוד שנמשך ע"י משה לבד, שהעליון יורד למטה מה שאין כן כשנעשה ע"י שניהם אזי התחתון עולה מה שבאפשרי לו לעלות והעליון יורד ומתחברים באמצע שזהו עדיף וכמ"ש בסידור שער החנוכה בד"ה להבין ענין מזוזה מימין. ונא' זה במד"ר ע"פ החדש הזה לכם שהיא עליית הלבנה והתחברותה עם השמש כו'. וע' בזהר ויחי דרל"ח ע"ב מ"ט בגין דכל ביתה לבוש שנים א"ת שנים אלא שניים כגון מילה ופריעה ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנוכה, ועל דרך זה יובן ע' משה ואהרן.

ז) **גם** יש להעיר לזה מענין מקרא ותרגום, שהתרגום פי' המקרא, והיינו על דרך השפלת וירידת השכל להביאו לידי גילוי וכן בעבודה הרעותא דליבא הוא גילוי הרצון שבמוח כמ"ש בלק"ת בשה"ש בד"ה הנך יפה רעיתי פ"ב. וע' במא"א אות תי"ו סנ"ה בענין תרגום שהוא לשון הארמי ר"ל הלשון דק"נ כו'. ובזח"ב ויקהל דר"ו סע"א ובעי חד קלא מתרגם חד. ורזא דא קליפה ומוחא רזא דעלמא דא ורזא דעלמא דאתי, וע"ש במק"מ שלה"ק ותרגום בחי' פנים ואחוריים, ויש להעיר מענין מ"ש בפי' משה ידבר והאלקים יעננו דפי' יעננו זהו כענין מתרגם כדמשמע בגמ' רפ"ז דברכות והיינו כי משה ממשיך מבחי' יחו"ע, והאלקים יחו"ת יעננו לבחי' ביטול זה, כמ"ש בת"א, וזהו"ע א' קורא המשכת יחו"ע וא' מתרגם שגם יחו"ת יענה להמשכה זו בחי' חיבור ב' דיעות יחו"ע ויחו"ת כו'. ומעתה על דרך זה יובן ענין טובים השנים משה ואהרן אשר אהרן יהי' נביאך זהו"ע מתרגם כי משה ממשיך הדבור מיחו"ע וזה שגם בבי"ע ואפילו ק"נ יענה אמן על המשכה זו זהו על ידי אהרן שהוא מתרגם וממשיך הדבור למטה להכניע גם ק"נ כו'. גם להעיר מענין י"א יריעות עזים לאוהל על המשכן זח"ב תרומה קס"ד ב' וע"ש דקלא"א, ובשל"ה במס' שבת דקל"ח ע"א בענין שנים מקרא ת"ת ויסוד וא' תרגום הוא מ'. ושם דהתרגום לברר ק"נ שתעלה ותוכלל בקדושה ולכן אונקלוס הגר שהוא מק"נ שנתעלה עשה התרגום כו' וא"כ על דרך זה יובן ענין משה ואהרן שהעלאת נה"א זהו ע"י משה מבחי' מ"ה ואהרן שהי' כמו מתרגם זהו הפעולה להעלות נה"ב שמק"נ כו', וזהו הם המדברים אל פרעה כו' שעל ידי זה נכנע פרעה כו'.

ד׳ י״ג

טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל. במד״ר כאן במקומו דף צ״ה ב׳ פירשו ילד זה היצר טוב, מלך זקן זה היצה״ר. ועיין מזה בזהר ר״פ וישב דקע״ט ע״א, והרמ״ז שם האריך דיצה״ר שרשו מז׳ מלכין קדמאין דתהו וע״כ נק׳ מלך זקן ומ״מ נק׳ כסיל כי בקליפות אין להם מוח הדעת וכתיב גם בלא דעת נפש לא טוב, ועמ״ש מזה בלקו״ת פ׳ חוקת בד״ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות, ומה שהיצ״ט נק׳ מסכן כי שרשו משם מ״ה שהוא רק הארה ממצחא דא״ק, אמנם במד״ר משמע הטעם שנק׳ מסכן לפי שאין בני אדם שומעין לו כו׳, ועי׳ במדרש תלים סי׳ מ״א ע״פ אשרי משכיל אל דל. ואפ״ל דהנה ארז״ל לית דעתיר מחזירא שלפי שמאכלו צואה וזה מצוי לו הרבה נק׳ עשיר שתאותו מצויה לו, לכן ההפך מזה הוא היצ״ט אשר תאותו ותשוקתו ליכלל באור ה׳ ולהנות מגילוי אלקותו, וזה אינו מצוי לו בעולם הזה ע״כ נק׳ מסכן. זהר וירא דק״י סע״ב גבי לוט שנאמר בו אבינו זקן זהו ענין היצה״ר שנק׳ מלך זקן וכסיל, ועוד מזה בזהר ר״פ בא דל״ג ע״ב, ובזהר ר״פ יתרו דס״ז ע״ב לפי׳ הרמ״ז שם מלך זקן וכסיל זהו ז״א דקליפה דאצילות שנק׳ זקן מצד שיש בו השערות וענין השערות בז״א דקליפה היינו שמזה נמשכו הרשעים הכופרים בה׳ כמו שאמר סנחרב כו׳ שזה נתהוה ע״י שנמשך גם מהקליפה דרך שערות וצמצומים כמ״ש במ״א* ע״פ ביום ההוא יגלח ה׳ בתער השכירה בעברי נהר במלך אשור את הראש ואת הזקן כו׳, ומה שנק׳ וכסיל י״ל כנ״ל בענין שאין להם מוח הדעת ועמ״ש בענין דעת בתו״א בד״ה ואלה המשפטים. והנה פי׳ ילד מסכן וחכם פי׳ בזהר וישב שם דקע״ט ע״ב פירש טוב ילד הה״ד נער הייתי גם זקנתי ודא הוא נער דאיהו מסכן דלית לי׳ מגרמי׳ כלום, וחכם בגין דחכמה שריא ביה, ובזח״מ שם פי׳ לפי שמט״ט הנק׳ נער הוא שר העולם ואין לו משל עצמו כלום אלא מה שמקבל מהשכינה (כלומר שהוא אינו רק שליח השפע ואין לו יכולת מעצמו לשנות השפע ע״כ נק׳ מסכן) כו׳ וחכם לפי שהמל׳ הנק׳ חכמה תתאה שריא ביה. וא״כ יש לפרש דהרבותא שהוא טוב ממלך זקן וכסיל היינו ז״א דקליפה דאצילות שנק׳ מלך זקן, ומט״ט הנק׳ ילד מסכן הוא ביצירה, אף על פי כן הוא טוב ממנו אף שהוא באצילות כיון שהוא קליפה ונק׳ וכסיל, ע״כ ילד מסכן וחכם אף שהוא ביצירה טוב ממנו, כי עליו נאמר נער הייתי וגם זקנתי שכשעולה עם העלאת מ״ן של בני האדם מקבל הארת עתיקא ולכן נק׳ גם זקנתי. לפי׳ הזח״מ שם זהו שעולה להיכל קדה״ק דבריאה ושם מקננא בינה הנק׳ עתיקא, ולפי׳ אאזמו״ר נ״ע בפי׳ מאמר הזהר פ׳ פנחס דף רי״ז הענין שבשבת עולה באצילות ממש והאצילות כולו נק׳ ע״ש עתיק יומין שמאיר בכל האצילות וזהו גם זקנתי ע״ד זקן שקנה חכמה, ולכן הוא טוב ממלך זקן וכסיל, ויש לפרש כמו״כ על היצ״ט והיצה״ר כנ״ל ועמ״ש בתו״א פ׳ וישב סד״ה בכ״ה בכסלו בענין חנוך לנער על פי דרכו כו׳.

כמ״ש במ״א: נדפס בס׳ דרך מצותיך ח״ב (פאלטאווא תער״ב).

טוב ילד מסכן וחכם, עמ"ש מזה בהגהות לד"ה* המגביהי לשבת שבתו"א פ' מקץ.

ה' ד'

טוב אשר לא תדור. נתבאר בפ' ויצא גבי פסוק וידר יעקב נדר.

כי גבוה מעל גבוה שומר. נתבאר במ"ש בפ' וארא בד"ה ברבות נשא פי"ד דרנ"ח ע"ד וידבר אלקים אל משה לאמור אני הוי'.

ה' ח'

ויתרון ארץ. רבות וארא ר"פ יו"ד קכ"ז ב' (שהוא יב"ד) פ' אחרי ר"פ כ"ב בקהלת רבה ע"פ זה צו"ד (שהוא י"ו א) זח"א פ' חיי קכ"ב א' ח"ב תרומה קל"ד סע"ב קנ"ז א'.

ז' א'

טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. והטי"ת דטוב שם הוא רבתי. ות"י טב שמא דיקנון צדיקייא בעלמא הדין יתיר ממשחא דרבותא כו'. וע' רש"י הוקש שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשמן אתה נותן לתוכו מים והוא צף כו'. ובענין מיום הולדו ת"י מן יומא דאתיליד רשיעא בעלמא. והראב"ע פי' ויום המות הוא טוב לאשר יש לו שם טוב כו'. ע' בד"ה בשעה שהקדימו הקושי' בענין ירידת הנשמה בגוף שהרי הרבה דרכים בחזקת סכנה, אלא כי העלי' גדולה, לכך ויום המות טוב מיום הולדו, שביום הולדו לא הי' ידוע אם יצליח כו', אבל אחרי שנסתלק הרי יש עלי' כו' וטוב שם שקונין בעולם הזה כי כמו השם מהלך למרחוק כך על ידי ירידה זו נעשה בחי' מהלך. וע' מענין מהלכים בין העומדים בלקו"ת בד"ה אם בחוקותי תלכו ובד"ה ועתה יגדל נא ובפ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים.

ב) **ולכן** שם טוב עדיף משמן טוב, שעם שצפה על גבי יין והוא בחי' חכמה עם כל זה כתיב ויעמוד השמן. ח"ש במדרש שמן הטוב מהלך מקיטון לטרקלין היינו המשכת החכ' מחכ' עד סוף האצילות, משא"כ בבריאה אין החכמה מאיר ויש פרסא מפסיק, אבל שם טוב מהלך מסוף העולם ועד סופו, על דרך עיגולי א"א מאיר גם בעשי', וכן בחי' א"ק מאיר

בהגהות לד"ה המגביהי: ראה יהל אור ע"פ זה (ע' תלח ואילך).

באצילות ועשי' בשוה כי רגלי א"ק מסתיימים בסוף העשי' וזהו ועמדו רגליו *, מה שאין כן עתיק וא"א אין מאירים רק עד סוף האצילות, כמ"ש מזה בדרוש ג' בחי' אדם, וכן אפשר לומר ענין הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה שממשיך מראשית הקו עד סיומו בעשי', ועד"ז יובן פי' שם טוב שהוא מ' הנק' שם כשמאיר בה בחי' טוב הוא הולך מסוף העולם ועד סופו שהרי מאיר גם בעשי' כמו ביצי"מ שנק' ולשום לו שם, ושרש ההמשכה בא מלמעלה מעלה, ועמ"ש ע"פ אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כי אם בזאת שהוא מלכות יתהלל כו', וזהו טוב שם. ועמ"ש ע"פ לריח שמניך טובים שמן תורק שמך.

ג) **ועיין** בד"ה מי מנה כ' אדמו"ר נ"ע הנשמה קודם ירידתה לגוף לא הי' לה שם, כי השם מחבר הנשמה עם הגוף כמ"ש בדבור המתחיל את שבתותי תשמרו, מה שאין כן כשהיתה למעלה אינה צריכה לשם, נמצא השם בא לה בשביל ירידתה בגוף, וכן למעלה מלכות נקראת שם והיא מחברת אצילות לבריאה יצירה עשי' כנודע מענין * ובא לו לקרן היינו שיהי' גילוי למטה גם כן על דרך והתהלכתי בתוככם כי שם טוב מהלך כו' וז"ס אשר הלך כו' לעשות לו שם, וכדי שיומשך הגילוי למטה כמו למעלה להיות ושמו אחד זהו על ידי המשכה מלמעלה מעלה כמ"ש בת"א בד"ה משה ידבר שזהו ההפרש בין אברהם שהמשיך רק באצילות ובין משה שהמשיך גם למטה להיות והאלקים יעננו על ידי שהמשיך מכתר וממו"ס שלמעלה מהחכמה דאצילות כמ"ש בד"ה לבאר הדברים ע"פ משה ידבר.

ד) **עוד** זאת כי שם היינו בן רפ"ח מה שהמלכות הנקרא שם מבררת מרפ"ח שנפל מעולם התהו על ידי קיום המעשה כמ"ש ויעש דוד שם. עיין זהר חלק ג' בחוקותי קי"ג א' ב'. והם שרשן למעלה מחכמה דאצילות וכמ"ש על פסוק בשלח פרעה, ועיין מ"ש בביאור מאמר הזהר חלק ג' פ' שלח קע"א על פסוק והי' ביום ההוא יצאו מים חיים כו' בזכרי' י"ד ח'. וברבות ויצא פ"ע שזהר"ע והי' הוי' לי לאלקים כו', והיינו כי הים הקדמוני או"א שמקבלים מז"ת דע"י שז"ס כל הנחלים הולכים אל הים, ואף על פי כן יצאו מים חיים מירושלים על ידי שמבררים כתר חכמה בינה דתהו, וז"ס באר מים חיים שגבוה ממעין גנים כו', ושנעשו מים חיים זהו על ידי עוברן עפר הארץ ירידת הנשמה בגוף כו', ולכן הים הקדמוני יקבל מהם כענין עד דוד הגדיל, ואשת חיל עטרת בעלה למעלה מבחי' שקראה אמי כו', ועיין מ"ש על פסוק הראיני את מראיך כו'. וזהו שהט' רבתי כי ט' זהו טוב, אך הט' רבתי מורה על טוב מאד והיינו על ידי שמברר הרע על דרך הנזכר בזהר ח"א מקץ ר"ד בענין אתגלגלו אתוון ט"ר שע"י שנתחבר הטוב עם הרע ונהפך הרע לטוב הוא טוב יותר, וכמ"ש בעה"ק ח"ד ס"פ י"ד שזהו"ע מ"ש ברבות בראשית פכ"ג על פסוק כי שת לי אלקים זרע אחר דהיינו מלך המשיח הבא ממקום אחר מרות המואביה, שכשהרע נהפך לטוב אין למעלה

ועמדו רגליו: להעיר מד"ה במ"נ ח"א פי"ג (הוספות לס' החקירה). וש"נ.
כנודע מענין: ראה הוספות לביאוה"ז ר"פ במדבר.

ממנו, ועמ"ש במ"א* בענין יוסף ה' לי בן אחר כו' שבזה מעלת יוסף על יעקב, שיעקב בעל עולם האצילות, ויוסף גורם שגם בחי' אחר יתהפך לבחי' בן ועל ידי זה הוא בן פורת כו' ריבוי הברכה וזהו טוב שם. וע' זח"א ויחי דרי"ו ע"ב הא לך שבע עשרה שנין אחרנין כו' אחרנין דוקא שמבחי' סט"א יהי' נהפך לטוב שבע עשרה גימט' טוב והיינו טוב שם משמן הטוב. וע' בבה"ז ע"ז.

ה) **ומזה** נמשך גם כן ויום המות מיום הולדו, כי הילודים למות והמתים להחיות, והמות הוא ג"כ בירור ז' מלכים דמתו שהן ז' ימי אבלות והיינו כי כמו שבה"כ שהאורות נסתלקו והכלים נפלו וזהו נק' וימת ומהם נתהוו ג"ק שלמטה מק"נ שהרי המת הוא אבי אבות הטומאה, ואלו לא חטא אדה"ר בעה"ד הי' נתקן הכל ועל ידי החטא הוצרך לטעום טעמא דמותא וע' זח"ג שלח קנט"ב ס"פ פקודי דרס"ח ב' וע"י יסורי מיתה נתקן חטא עה"ד ונתקנים ז' מלכים דמתו, והיינו דאתהפכו חשוכא לנהורא, וע' באגה"ק סס"י כ"ח שלכן נסמכה פ' מיתת מרים לפרה כו' ולכן מיתה מכפרת על עבירות שאין יוהכ"פ ויסורים מכפרים כי ג' חלוקי כפרה ל"ת וכריתות וחילול השם י"ל הם ממשיכים ג"ק הנ"ל וכל אחד גדולה מחברה ע"כ לכפר על חילול השם הפך בחי' טוב שם, זהו על ידי יום המות ב"מ מטעם הנ"ל כי שם ב"ן רפ"ח זה מתעלה על ידי המות וכמ"ש ותמת שם ותקבר שם, שם היינו מה שנפל למטה והוא מתעלה על ידי מיתת מרים וז"ש ושם ימותו. ועמ"ש מענין שם בד"ה זאת חוקת התורה, וזהו עדיף מיום הולדו ע"י אב ואם. אבל תחה"מ לע"ל יחי' הגוף ע"י טלא עילאה כו' והיינו והמתים להחיות, והנה טל הוא אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא כמ"ש סד"ה האזינו השמים דרוש הראשון. והנה השמן הטוב י"ל שזהו אתעדל"ע הנמשך ע"י אתעדל"ת דוקא כמו בגשמיות השמן נמשך ע"י כתיתת הזיתים וכך זהו"ע התשובה מבחי' בצר לך כמ"ש במד"ר ר"פ ואתה תצוה, מה הזית הזה כו' ומשחובטין אותו כו' ואחר כך נותן את שמנו כו' כך ישראל כו' ואח"כ עושין תשובה כו' ע"ש, הרי השמן זהו התשובה ע"י בצר לך כו' ועי"ז נמשך כן מלמעלה בחי' כשמן הטוב כו' על הזקן כו', אבל הטל גבוה יותר שהיא אתערותא דלעילא שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, וזהו שיתגלה לעתיד לבוא בתחיית המתים, וזהו טוב שם וכו', ואז יצאו מים חיים כו', ועיין אדר"נ ס"פ ל"ד. וזהו והי' הוי' לי לאלקים ע"י גילוי עצמות אור א"ס, כי הוי' נק' מקור מים חיים יו"ד מעין ה' נהר כו' מבועא דמיין דלא פסיק, אך לע"ל יהי' גילוי עצמות אור א"ס ועל זה נאמר והי' ביום ההוא יצאו מים חיים כו', וע' מענין טוב שם משמן טוב בזח"ב יתרו פ"ז סע"ב ע"פ לא תשא את שם וגו'.

ו) **ענין** שם יש לומר הארה כמו ריח שאינו עצמות הדבר, ושמן חכמה טעם עצמיות, והריח גבוה יותר אף שהוא רק הארה כמ"ש והריחו

ועמ"ש במ"א: ראה אוה"ת פ' ויצא עה"פ. פ' ויחי עה"פ בן פורת.

כו' והיינו שהוא הארה מאין סוף שלמעלה מעלה מעצמיות החכמה ולכן טוב שם משמן הטוב כו', וכתר שם טוב היינו מעשים טובים שנק' ריח בגדיו שלמותיך כו'. אמנם ענין שם טוב זהו על דרך מ"ש בת"א בד"ה אוסרי לגפן בפי' מקדשי שמך שממשיכים מבחי' אתה קדוש בבחי' ושמך קדוש, וזהו שמן תורק שמך שיהי' בהשם ג"כ מעצמיות כמו שמן תורק, והיינו כמו שהי' הוא ושמו בלבד למעלה מבחי' המגן, וכענין מוציא חמה מנרתקה ועז"נ טוב שם כו'.
ועמ"ש בביאור ע"פ משה ידבר בענין לאתקנא רזא דשמי'.

ז) **עו"ל** בענין ויום כו' כי בחייהן אינן רואים אבל במיתתן רואים וכמ"ש ברבות נשא ס"פ י"ד, ולכן ארז"ל ע"פ והנה טוב מאד, טוב זה חיים מאד כו', והטעם כי על ידי ימי שנותנו בהם שבעים שנה נתבררו ז' מלכים דתהו שגבוהים מהתיקון ומזה נמשך הראי' כמו הראי' שהיא בשחור שבעין בירור שם ב"ן כמ"ש בלקו"ת סד"ה כנשר יעיר.

ח) **טוב** שם י"ל ע"ד טוב וישר ה' למעלה מטוב דתורה, ע' ילקוט בתלים ע"פ טוב וישר ולכן טוב שם משמן הטוב שהוא תורה הלא אנכי טוב לך מע"ס, וזהו שמנים שאין מדליקין בהם בשבת כי אינן מבחי' שמן הטוב מדליקין בהם בחנוכה שהיא אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא בתו"א סד"ה רני ושמחי דרוש השני כי הנני בא. וזהו ולך עשית שם גדול וקדוש בחי' טוב שם והוא המשכת שמו הגדול שלמעלה מהחכמה שהיא שמן הטוב בד"ה את שבתותי תשמרו ובד"ה אני דפ' ציצית דרוש השני ועמ"ש ע"פ מגדול עוז שם ה' משלי י"ח יו"ד וע"פ טוב וישר ה', וע"פ מצא אשה מצא טוב, וע"פ כי לקח טוב.

ז' ב'

טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה והחי יתן אל לבו. ואמרו רז"ל כתובות דע"ב א', מ"ק כ"ה, נדרים פ"ג ב' מאי והחי יתן אל לבו דיספיד יספדוני' כו' ופי' רש"י שיספוד לאינשי כי היכי דיספדון לי' נמי, והיינו והחי יתן אל לבו שישתדל לעשות עם אחרים כדי שיזכה ויעשו לו כמו"כ. ואפ"ל ע"ד האי עלמא דאזלינן מיני', פי' שבו וע"י נעשו בחי' מהלכים משא"כ מקודם ירידת הנשמה בגוף היתה בחי' עומדי' וכמ"ש בתו"א פ' וישב בד"ה ונתתי לך מהלכים בין העומדים. וזהו כבי הילולא דמי שע"י החתונה יזכו להוליד בנים ובני בנים ולהרבות זרעו כעפרות תבל, וכמאמר והתקין לו ממנו בנין עדי עד, וכך על ידי האי עלמא זוכים להיות בבחי' מהלכים, והוא גילוי בחי' א"ס, והילוך זה זהו"ע היחוד עליון שיאיר אור א"ס הסובב"ע בממכ"ע. וכן אפילו נשמות פרטיים מקבלים הארה זו, ויש נשמות גדולים שבהן נמשך ממש שפע המ"ד כמו בנימין כו' וז"ש לבנימין

אמר ידיד ה' כו', והסתלקות רשב"י נק' הילולא דרשב"י וכ"כ בזח"ג נשא סוף האד"ר בהנך תלת דאתנסיבו, וכמ"ש ע"פ שחורה אני ונאוה היינו יותר מבנות ירושלים שהן הנשמות קודם בואן לגוף שנק' בתולות אבל ע"י ירידתן בגוף נעשו בחי' כלה שקיבלו היחוד היינו התורה שהיא טפת חכ' עילאה, ומכל מקום כמו שהתורה דעכשיו נק' אירוסין ולע"ל יהי' הנשואין גילוי פנימיות התורה, אך הארה מזה מאיר בג"ע ולכן נק' הילולא ועל כן טוב ללכת אל בית אבל שנק' הילולא ויחוד אמיתי דהאי ענין האי עלמא דאזלינן מיני' כבי הילולא דמי, שעיקר היחוד הוא דאזלינן מיני' שנעשו בחי' מהלכים והילוך זה הוא על ידי הסתלקותו ילכו מחיל אל חיל, וזהו טוב ללכת שהוא בחי' מהלך הנ"ל, מלכת אל בית משתה ששם הוא הילולא גשמיות והוא רק הכנה ליחוד העליון. וזהו באשר הוא סוף כל האדם כי זהו תכליתו שיהי' בבחינת מהלך. והחי יתן אל לבו פי' במדרש חי העולמים יתן אל לבו, ר"ל שיאיר בו תוספת שזהו הנמשך מבחי' צדיק ח"י עלמין וכמ"ש ואולם חי אני וימלא כבוד ה' וגו', ופי' אל לבו שיהי' בבחי' בכל לבי דרשתיך שיקלוט האור אל תוך תוך לבבו שזהו בחי' נשואה כמ"ש בת"א* פ' מטות בד"ה עיני כל, ע' זח"ג קרח קע"ו סע"ב מאן דעאל לנחמא לאבל בעי לייסדא מלין כו' ובפי' הרמ"ז שם.

ברבות במקומו טוב ללכת אל בית אבל, למה שלב חכמים בבית אבל שכל מי שמתאבל הקב"ה משמחו שנאמר ויספו ענוים בה' שמחה. אפ"ל כי ע"י אבילות זו יזכור על אבילות ירושלים. וז"ל הפרדס ערך אבל לשון אבילות הוא משל אל הסתלקות השפע ושלטנות החיצוני' (הג"ה. דהא בהא תליא שכשמסתלק הגילוי ממדות עליונות כענין מ"ש בזהר ויגש דר"י ע"פ כי איננו דסליק לעילא לעילא, ממילא יש שליטה לאדם בליעל, עכ"ה). ובזה ה"ס האבלות שהם ז' ימים של בכי (הג"ה. עמ"ש מזה בלק"ת פ' צו סוף דרוש ז' ימי המלואים שזהו ענין בנות שוח שהביאו ז' ימי אבילות כו' כמ"ש ברבות בראשית פט"ו, עכ"ה). ואפשר היותו בתוך הקדושה אבל מצד תוקף הדין והכל ענין א' כי השפע מסתלק מצד הדין עכ"ל. וכ"כ הה"מ נ"ע ע"פ והפכתי אבלם לששון כי ת"ב חל ביום א' דפסח, כי גם האבל והשחתה של חורבן בהמ"ק שהי' תוקף הדין עכ"ז מלובש בו חסד כמו אב המכה את בנו לטובתו ובכלות הדין יתגלה לע"ל האהבה והחסד שגדול יותר מן החסד שבחסד כו' שהחסד שבגבורה יש בו תוקף יותר כו'. וזהו שכל מי שמתאבל הקב"ה משמחו שאחר הדין שממנו נמשך האבלות ע"י שמקבל זה הדין ונותן לבו לשוב אל ה' מתגלה החסד, וזהו שהקב"ה משמחו כו'.

עו"ש ברבות מוטב ללכת למדה שיש לה פרעון ממדה שאין לה פרעון. ומפרש ענין הפרעון על דרך יוסף זכה לקבור את אביו מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה כו' עד ויקבור אותו בגיא, והיינו כמ"ש במשנה ולא משה בלבד כו', וכבוד ה' יאספך זהו הפרעון. ופי' מהרש"א

כמ"ש בת"א: הכוונה ללקו"ת שבעודנו בכתובים נקרא בשם ת"א ח"ב (ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה — נדפס בס' מפתחות והערות לתו"א וכן בס' זה ללקו"ת).

בסוטה ד"ט ע"ב לענין אסיפת נשמתן של צדיקים קאמר הכי ודמשה עדיפא שזכה לזה בקבורת גופו כו'. וז"ל הבחיי ס"פ חיי שרה לה"ד ע"פ ויאסף אל עמיו כבוד הנפש נאסף אל עמיו ע"כ אמר ויאסף והוא חוזר אל הכבוד כי הנפש נקראת כבוד לפי שהיא חצובה מכסא הכבוד, ושרשה שהיא עתידה לשוב שם הוא כסא הכבוד, וזהו למען יזמרך כבוד ולא ידום, וזהו וכבוד ה' יאספך כי כבוד ה' נאסף שם עכ"ל. וכ"כ עוד בפ' ויחי סא"ג ע"פ ויאסף רגליו אל המטה שזהו"ע וכבוד ה' יאספך, כי מטתו הו"ע הנה מטתו שלשלמה למלך שהשלום שלו שהוא השכינה הנק' כבוד ה' ועי"ז זוכה לגילוי אוא"ס ב"ה ממש כענין ברוך כבוד הוי' ממקומו הנמשך מבחי' ואולם חי אני וימלא כבוד ה'. וזהו הפרעון הנמשך מגמילת החסד דללכת אל בית אבל, שהרי ע"י אבל זה מתתקן עה"ד שממנו נמשך האבילות כו', היינו ע"י הבכי וההספד כו', ומתברר עה"ד ומתאחד עם עה"ח כמ"ש סד"ה מקושש עצים, והפרעון מזה הוא גם כן התאחדות נפשו בכבוד ה'. בבחיי פ' וירא גבי ויעש אברהם משתה גדול כו', והנה מצינו בבית האבל שהכתוב מפרש שמות הבאים שם כו' ומזה אמר שלמה טוב ללכת כו' באר לנו הכתוב כי כל שמחת עוה"ז הבל וריק עכ"ל. כי עיקר גילוי הצחוק והתענוג יהי' לע"ל כמ"ש אז ימלא שחוק פינו כו'. ועוד כתב מזה בפ' שמיני ושמחה ותענוג דלעתיד לבא כתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי' ועל דרך זה טוב ללכת כו'. ואפ"ל גם כן שעל ידי זה יזכו לגילוי נשמות חדשות דלע"ל.

בזח"ג בחקתי קי"ג ב' בענין ויעש דוד שם מאן עביד שמא קדישא מאן דיהיב צדקה למסכני כו' סיהרא לא אית לה נהורא מדילה אלא מה דיהיב לה שמשא, ת"ח אמאי עני חשוב כמת, מ"ט בגין דההוא אתר גרים לה דהא באתר דמיתא הוא שכיח ונ"ב מהרח"ו שהשכינה נק' אילנא דמיתא והיינו כמ"ש בזח"א ויחי דרכא"ב שז"א נק' עץ החיים בחי' אני ה' לא שניתי אבל המל' מתלבשת בבי"ע רגלי' יורדות מות ומתלבשת במל' דק"ב שעז"נ ומוצא אני מר ממות את האשה ע"ש. ובפ' בשלח דף מ"ד ע"ב גבי חבקוק, ומאתר דנוק' אתקשר ומאן דאתקשר בנוק' מיתה אזדמנת לי' וז"ש אל תכזב בשפחתך כענין נהרות המכזבין וכך בעלמא דנוק' בחי' עולמות הנפרדים בעלי גבול לפעמים נפסק החיות, וזהו המיתה פירוד הנשמה מהגוף מה שאין כן למעלה מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו מבועא דמיין דלא פסיק אני הוי' לא שניתי, ועל יובל ישלח שרשיו ולא ימיש מעשות פרי. ונשוב לדברי הזהר בחוקתי ובג"כ העני אקרי מת שהוא אחח בסיהרא מ' עלמא דנוק', וזהו ענין פגימו דסיהרא מארת חסר ההוא דחייס עלי' הוא יהיב לי' צדקה אילנא דחיי שרי' עליה כ' במק"מ מדה כנגד מדה לפי שנתן צדקה ועשה עצמו בסוד זעיר שמשפיע למ', גם הוא אילנא דחיי שרי' עלוי, וזהו גם כן ענין מצות נחום אבלים, שהאבל זהו מחמת החסרון שבעלמא דנוק' בחי' סיהרא שלכן העני חשוב כמת (בזהר ויחי רכז"א שיום המיתה נק' יומא דאתחשיך שימשא מן סיהרא והיינו כמ"ש כי עזה כמות אהבה, וידוע ענין שמש ומגן כו' וזהו ענין כאלמנה שהלך בעלה למדינת הים ואסתלק שמשא כו') והמנחם האבל זהו כענין הנותן צדקה לעני ואדרבה

זהו גמ"ח בגופו והוא כענין ז"א עה"ח שמשפיע למלכות ומנחמה ועי"ז זוכה לאילנא דחיי כנ"ל. וע' זח"א וישב קפ"ב סע"א וקשירו בכיא ואבלא כו' עלה דשכינתא דאתגלי' מאתרה וע"ש דקפ"א א' כגוונא דלעילא גופא אתפגים כו' אילן אינון דבעין לאתחדתא בחדתותי בסיהרא שהוא ענין והי' מדי חדש בחדשו כו'. ות"י פי' והחי יתן אל לבו ומן בגלל דיהך לבית אבילא גברא צדיקא (דהוא הנק' חי) יתיב ויתן לליבי' מילי דמותא ואין אית בידי' מדעם ביש ישבקינ' ויתיב בתיובתא קדם מרי עלמא עכ"ל. אם כן יש לומר מ"ש בזהר חלק ג' קעח"ב על פסוק ועבד הלוי הוא אלמלא דינא כו' לא הוו ידעי בר נש מהימנותא עילאה כו' ע"ש שהגבורות גורמים שיעבדו את ה' וע"ש בבה"ז, וגבי לב חכמים בבית האבל פי' לבהון דחכימיא אנן על חורבן בית מוקדשא ועציב על גלות בית ישראל.

ז' ח'

טוב אחרית דבר מראשיתו. בירושלמי פ"ב דחגיגה ה"א לאדם שהוליד בנים בנערותו ומתו בזקנותו ונתקיימו הוי טוב אחרית דבר מראשיתו (ונראה להעיר מתלמידי רשב"י * שהראשוני' מתו והאחרונים נתקיימו, וממה שאיתא ברבות ס"פ מצורע ס"פ י"ט בירושלים לא קיימתם כו' ע"ש. ומענין כל התחלות קשות, וע' בתו"א פ' יתרו בביאור זכור ושמור גבי אד' בם) כו' רע"ק רבך לא הוה דרש כן אלא טוב אחרית דבר מראשיתו בזמן שהוא טוב מראשיתו (שמשעה הראשונה היתה הכוונה הראשונה לטוב לשם שמים אז יש לו אחרית טוב אבל לא בזולתו, כן כתב קה"ע ונראה להעיר ממ"ש בגמרא פ"ג דסנהדרין דכ"ו ע"ב מחשבה מועלת שנאמר מפר מחשבו' ערומים כו' באיוב סי' ה' אם עסוקין לשמה אינה מועלת כו' ועצת ה' היא תקום עצה שיש בה דבר ה' היא תקום, ע"כ טוב אחרית דבר היינו שיומשך ויתקיים הדבר שהתחיל כשהוא טוב מראשיתו שהיתה הכוונה לשם שמים שהתחיל לשם שמים * כו'. גם להעיר שהאחרית הוא העיקר יותר מהראשית שהרי צדיקים סופן שלוה כו' כמ"ש ויחי יעקב כו' ולכן ראשיתך מצער ואחריתך ישגא כו' ולכן כדי שיהי' טוב אחרית דבר צ"ל בזכות מראשיתו כו') וכן הוא כלשונה בקהלת רבה דק"א ע"ד ע"פ טוב אחרית דבר כו'. בעמה"מ שער ט"ז ר"פ מ"ד הביא פסוק ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם בפ' האזינו ל"ב ב', והיינו הסתר פני א"א שאינו מאיר בז"א ואזי מדה"ד גוברת ולכן לא טוב האחרית ח"ו וא"כ טוב אחרית דבר זהו על ידי גילוי פני א"א כו'. ואפ"ל כי בתחילה המל' מקבלת מז"א שיש בו

מתלמידי רשב"י: [כ"ה בגוכתי"ק] וכנראה צ"ל מתלמידי רע"ק.

שהתחיל לשם שמים: בכת"י ב' — אין תיבות אלו. [וכן בגוכתי"ק ליתא].

דינים, אכן לע"ל כוסי רויה כמנין ארך שתקבל מא"א ע"כ טוב אחרית דבר כו'. גם להעיר לענין כל התחלות קשות מעולם התהו ולכן טוב אחרית דבר שהוא עולם התיקון כו', גם להעיר ממארז"ל כל שנה שרשה בתחילה מתעשר' בסופה כו' וזהו טוב אחרית דבר דוקא כו'. רבות סדר וארא פ"ו קכ"ה א' ע"פ ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע, אמר לו הקב"ה אני הכתבתי עליך שאתה עניו ואתה מקפיד על דברי חייך יש לך לידע שנאמר טוב אחרית דבר מראשיתו טובה אחריתן של ישראל מראשיתן שנתתי להם במצרים כו' עכ"ל. גם כאן יש לומר הפירוש שטוב של האחרית נמשך להם מהראשית כי מה שזכו למתן תורה זהו על ידי גלות מצרים כו', וזהו ענין ראשיתך מצער ואחריתך ישגא כו' והיינו שא"א להיות התהוות יש מיש אלא ע"י שמתחלה נעשה בחי' אין כמו התבואה שזורעין התבואה ונרקב בארץ אזי אחר כך דוקא צומח כו' כמ"ש בת"א פ' יתרו בד"ה זכור ושמור. ובפ' ויקהל בד"ה קחו מאתכם תרומה כ' אך א"א להיות בחי' אתהפכא מבלי שתקדים תחלה בחי' אתכפי' כו' שאי אפשר להיות התהוות יש מיש כו' ע"ש, וזהו גם כן טוב אחרית דבר מראשיתו. ברות על פסוק ליני הלילה כו' דמ"ח ע"א הובא גם כן מ"ש בירושלמי פ"ב דחגיגה הנ"ל ויש לפרש דשייך גם כן לפסוק ליני הלילה כי הגלות נמשל ללילה והגאולה ליום, וצ"ל ברישא חשוכא דוקא והדר נהורא, וזהו גם כן טוב אחרית דבר מראשיתו כשני הפי' שהאחרית טוב יותר מהראשית שהרי ביום נא' את האור כי טוב משא"כ בלילה, וגם שהטוב של האחרית נמשך מהראשית כי ע"י ברישא חשיכא ומהפכים חשיכא לנהורא דהיינו ע"י בירור נה"ב ע"י נמשך והדר נהורא כמ"ש סד"ה וידעת היום. בס"ח סי' שע"ג טוב אחרית דבר מראשיתו כל דבר כשמראשיתו טוב אזי אחריתו טוב, בא לש"ש אל אשתו והיא כמו"כ כוונה לש"ש שיצא מהם זרע טוב אחריתו טוב שיזכה הבן לבסוף לתורה. בסי' תתקנ"א פי' בזה כמה ענינים, ורש"י פי' טוב אחרית דבר מראשיתו כמשמעו בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהא בסופו אבל כשאחרית טוב נגמר בטובה עכ"ל. והראב"ע כתב אמר כי החכם ראוי שלא יאהב מתנות וכל דבר שיעשה יביט מה אחריתו, כי הוא העיקר הלא תראה כי החכם יאכל רפואה היא מרה בראשונה בעבור שתועיל באחרונה, וימנע עצמו מלאכול מתוק שהוא טוב בראשיתו כו' עכ"ל. וזהו שסיים טוב ארך רוח מגבה רוח כי ארך רוח הוא הסבלן כו'. ובזה יובן המדרש ויקהל ס"פ חמשים ע"פ ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם הדור הי' רע במעשיו ור"ל כי מרים הם קאי על הדור שלא הבינו שמי מרה זהו כמו רפואה שהחכם יאכל רפואה שהיא מרה בראשונה בעבור שתועיל באחרונה והו"ע בירור ק"נ להפך מרירו למיתקא כו' וזהו שישובו* של האחרית נמשך מהראשית כו'.

שישובו: כ"ה בכת"י וכנראה צ"ל: שטובו.

ז׳ י״ב

כי בצל החכמה. פסחים פ״ד דנ״ד ב׳ שע״י הכסף והחסד שעושה עם ת״ח זוכה לצל החכמה, ועמ״ש בענין הרוצה להחכים ידרים, ועיין במד״ר פ׳ במדבר פ״ב רי״א ג׳ שלכן היה יששכר שהוא צל החכמה עם זבולון צל הכסף בדגל אחד עם יהודה, ועיין עוד מזה במד״ר פ׳ קדושים ר״פ כ״ה, וזהו גם כן ואשים דברי בפיך ובצל ידי, זו גמ״ח, עיין עוד מד״ר מקץ פצ״א ק״א ג׳.

ב) ומענין החכמה תחי׳ בעלי׳ פב״ת דיומא פג״ב פד״א, פ״ו דיבמות סד״ב פ״ג דחולין נט״א, מד״ר באיכה סד״ב ובקהלת במקומו האריכו בזה דף ק״ב ג׳ ד׳, זח״ב בשלח דס״ב א׳ וע״ש דס״א סע״ב, חקת דקפ״ב ע״א פנחס דרנ״ה ע״ב חיי המלך חכמה הה״ד החכמה תחי׳ בעליה, ת״ז תכ״ב דס״ו ע״ב י׳ איהו חכמה ומנ״ל דאקרי חיים דכתיב החכמה תחי׳ בעליה, תקון כ״ח דף סע״א חיי ומזוני חיי מהחכמה והחכמה תחי׳ כו׳, תנ״ג ד״צ ע״ב עץ חיים עמודא דאמצעיתא המקבל חיים מהחכמה והחכמה תחיה, ובתקון נ״ה דצ״ב א׳ גם כן כנ״ל.

ג) סש״ב פי״ז, בלקו״ת בד״ה מנרות זהב, ובהביאור מענין והחכמה תחיה, ובד״ה ראה אנכי נותן ובענין חיי המלך ז״א י״ל אף שז״א בעתיקא תליא ע׳ בתו״א יתרו בד״ה ענין האבות, ובביאור שימני כחותם אעפ״כ החכמה תחיה בעליה, ע׳ בלקו״ת פ׳ אמור ביאור דלחם ושני הכבשים, שעיקר תיקון המדות הוא ע״י המוחין, גם ע״ד מ״ש סד״ה ששים המה כו׳ אחת היא כו׳ רעו״ד חסידים הראשונים כו׳ ע״ש אעפ״כ החכמה שהיא התורה תחיה בעליה.

ד) בחיי בראשית יב״א נשמת חיים ע״ש והחכמה תחיה בעליה וזהו ומותר האדם מן הבהמה אין החכמה שהיא היו״ד מתיחדת עם הרצון שהוא האל״ף כו׳ עכ״ל והנו״ן פשוטה בינה, פ׳ ויחי סג״ד בענין יששכר וזבולון כי בצל החכמה לשון אצילות החכמה מתקיים באצילות הכסף ומן הטעם הזה הקדים זבולון לישכר וכ״כ עוד פ׳ תרומה קח״ד ע״ד וצפית אותו זהב טהור, וכ״כ עוד בפ׳ הברכה ע״פ שמח זבולון בצאתך. ר״פ עקב ע״פ כי חיים הם למוצאיהם ולפי שהתורה שלנו פירוש החכמה העליונה שכתוב בה החכמה תחיה בעליה לכך הזכיר בה כי חיים הם כו׳.

ה) של״ה דף ח׳ ע״ב מענין החכמה תחיה, היא נשמה יתירה נשמה לנשמה כו׳ והארה ממנה מאיר בשבת ע״ש, לפ״ז א״ש ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה, ויתרון דוקא כי היא בחי׳ גשמה יתירה, במס׳ פסחים שלו קס״ו א׳.

ו) עמ״ש ע״פ ימותו ולא בחכמה, ששבירת הכלים לא היה בחכמה ועד״ז אמרו יעקב לא מת בביאור לא הביט און, כי יעקב יסוד אבא בד״ה ויאבק איש עמו, וע׳ בלקו״ת פ׳ תזריע בדרוש הנגעים פרק ה׳ שסבת הנגע הוא בהסתלקות אור אבא כו׳ והחכמה תחי׳ ע״ש, ובביאור אלה פקודי

פ"ז מענין אשר פקד אותיות דפק כו', ובד"ה אני ישנה ספ"א בענין קול דודי דופק ובהביאור שם ספ"ב, ומכ"ז יובן ענין החכמה תחי'.

ז) **במ"א** פי' בעלי' נק' המצות שנמשכו מגלגלתא דא"א והתורה היא מבחי' חכמה ואעפ"כ החכמה תחיה בעלי', ע' ביאור יביאו לבוש מלכות, ובד"ה אני לדודי בענין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

ח) **י"ל** ויתרון דעת ע"ד כי א־ל דעות ה' שנתבאר בתו"א בד"ה משה ידבר ובסידור בד"ה מזמור לתודה, א"כ ויתרון דעת המשכה מדעת עליון, וע' עוד מענין דעת עליון בתו"א פ' תולדות בביאור ע"פ מים רבים והנה גם הנשמה יתירה באה מדעת עליון כמ"ש בתו"א בד"ה ויקהל משה.

ז' י"ד

ביום טובה כו' גם את זה לעומת זה כו'. עיין זהר פ' יתרו דס"ח ע"ב ענין משה ויוסף שהם יסוד אבא ויסוד ז"א, וכן יש בלעומת זה כהן מדין וכהן און, וע"ש בהרמ"ז. ורבינו ז"ל פי' זה לעומת זה ר"ל ההיפך, כי בקדושה או"א הם תרין ריעין ובסט"א הוא מדין לשון ריב ומדון, וכן ביוסף יסוד ז"א נק' ששון ובסט"א כהן און הפך הששון כו'. ועיין עוד מענין זה לעומת זה בזהר פ' שמות דט"ו סע"ב פ' תזריע דמ"ז סע"ב פ' מצורע דף נ"ד סע"א פ' תצא דרפ"ב ע"א, ועמ"ש מזה בהגהות לד"ה בחדש השלישי כו' ביום הזה כו' ומ"ש בלקו"ת בד"ה ראו כי ה' נתן לכם את השבת ספ"א, גם משה נתנבא בזה ונאמר ולא קם עוד נביא בישראל וארז"ל במד"ר נשא ס"פ י"ד אבל בעובדי כוכבים קם ומנו בלעם, וא"כ ע"כ נתנבא בבחי' הנק' זה אלא שהוא זה לעומת זה כו'.

ז' כ"ג

כל זה כו' אחכמה והיא רחוקה ממני. זח"א ר"פ תולדות קלה"א ויחי דרכ"ה סע"ב פנחס דרכ"ג סע"א שחכמת שלמה היא חכמה תתאה אבל חכמה עילאה דאצילות על זה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, רבות פ' חוקת רע"ג ב"ד, קהלת רבה על פסוק זה ק"ד א"ב, פ"ק דיומא י"ד א'.

סס"י ז' כ"ט

לבד זה ראה מצאתי. ופי' ברבות במקומו ק"ד ד' שזהו"ע מ"ש הן האדם הי' כאחד ממנו כו', וע' מזה ברבות בראשית פכ"א שי"מ כאחד ממנו

כיחידו של עולם רס"ו ל"א ר"ה ר"ז. זח"א* תרומה דק"נ ע"א, ח"ג ויקרא די"ט רע"א אמור דק"ז סע"א. והוא גם כן בפ' ויחי דרכ"א. של"ה י"ח ב' כ"א ב' כ"ט א' קפ"ז ב' רט"ז א' רכ"א א' שע"א א'.

ח' ד'

באשר דבר. פ"ו דשבת ס"ג א' כל העושה מצוה כמאמרה כו' אפילו הקב"ה גוזר גזירה הוא מבטלה שנא' באשר דבר מלך כו' וסמיך לי' שומר מצוה כו', ופי' רש"י שומר מצוה יוכל לומר לו ומהרש"א שם פי' מצוה כמאמרה היינו שם הוי' כי מ"צ בא"ת ב"ש י"ה כו' ע"ש.

עמה"מ שער או"א פרק ל"ה עו"א ומי יאמר לו. רבות וירא פנ"ה ס"א ב' (שהוא ס"ה סע"ד). ס"פ משפטים קנ"א א' (שהוא ל"ה א') כעין הדרשה בגמרא פ"ו דשבת הנ"ל ושם דרשו זה על משה. וכה"ג אית' עוד ברבות נשא פי"ד רנ"ט א' (שהוא נ"ב א') ע"פ באשר דבר כו' באריכות ועו"ש רנ"ט ג' (שהוא נ"ב סע"ב) בקהלת רבה כ"ה ג' (שהוא כ"ד סע"א) בפסוק באשר דבר.

ח' ט'

את כל זה כו' עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. רבות בקהלת במקומו ק"ה ד' עת היא לרע לו לשולט ועת היא לרע לו לנשלט כו' דהיינו שעתיד ליתן דין וחשבון וע' ברבות בראשית פכ"ו ע"פ לא ידין כו' בשגם כו'. זח"ב משפטים צ"ה ב' והאי טיקלא לא שכיח כו' כד שלטא אדם באדם כו' ועמ"ש מזה בפרדס שער אבי"ע פ"ז. פ' שמיני דל"ז ע"א ובהרמ"ז שם. ספר הגלגולים פ"ב פי' הפסוק עת אשר שלט כי אדם הבליעל הם הקליפות היצה"ר שלטו באדם הקדוש שהם נשמת אדה"ר והלביש' והטמינה בתוכם אמנם הם חושבים שהוא לטובתם ואינם אלא לרעתם כו' שעי"ז הקדוש' מוציא שאר הניצוצות מהם, וכמו דוד שהכרית הקליפה שהוא הי' מלובש בתוכו עכ"ד, והאריך. בתו"א פ' תולדות בד"ה ראה ריח בני דל"ד ע"ג. והנה נודע כי החיות בע"כ כו' לא גלו אלא כדי להוסיף כו' ועמ"ש מזה בד"ה בשלח פרעה. בעמה"מ ש"ו ר"פ מ"ג וז"ס הפסוק עת אשר שלט כו' ששלטו מצרים בישראל כדי להוציא מתחת ידם אותם הניצוצות והיינו כנ"ל בד"ה בשלח פרעה. שער הנ"ל ר"פ ס"ג פי' כן על ענין שליטת מ"ה על האדם כו' ובשער ט"ז פי"א דק"ל ע"א פי' שזהו גם כן ענין ויציצו כל פועלי און בכדי להשמדם עדי עד. ויש לבאר זה על דרך מ"ש בתו"א סד"ה ובבואה לפני המלך בפי' אם תגביה כנשר משם דוקא אורידך כו'. עו"ש בעה"מ

זח"א: ט"ס. וצ"ל זח"ב.

פרק הנ"ל דקכ"ט ע"ג שזהו"ע ואתה תשופנו עקב שראש הקליפות שולטות בעקב הקדושה כו' ויובן זה על פי מ"ש בתו"א בד"ה ראה ריח בני בענין רישי' דעשו בעטפי' דיצחק ועל זה ארז"ל אפילו נחש כרוך על עקבו, וזהו לרע לו רע ר"ת ראש עקב היינו מה שרישי' דעשו לבונה שולט על מל' דקדושה דעשי' כו'. ומכל מקום סופו לרע לו כמעשה דרחב"ד ברכות פ"ה דל"ג ע"א גבי אוי לערוד שפגע בו רחב"ד והו"ע הכנעני שנקרא מלך ערד לשון ערוד ששולט על עקב הקדושה שז"ס וישב ממנו שבי שפחה א' כו' אבל על ידי ר' חנינא ב"ד מת הערוד הנ"ל ונעשה לרע לו כו'.

שער ט"ז הנ"ל ר"פ כ"ט פי' ענין בפרוח רשעים כמו עשב ק"נ כו' עת אשר כו'.

ח' י"ג

וטוב לא יהי' לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני אלקים.

א) **התרגום** לא יאריך ימים היינו שלא יחי' לעוה"ב, וגם בעוה"ז יתחטפו ימיו כצל כו'. ור"ל כי פי' הארכת ימים שבתורה זהו ליום שכולו ארוך דהיינו שאז יהי' גלוי אריך אנפין כמ"ש ע"פ כוסי רוי', כסא דמלכא משיחא מחזיק רכ"א לוגין כמנין רוי', שהמכוון שיאיר בהכוס שהוא מל' כי כוס חשבון אלקים יאיר בו מבחי' א"א שהוא הכתר, וזהו רכ"א לוגין בחי' ארך כו' והרשע לא יזכה לבחי' זו, וגם בעוה"ז שמקבלת המ' מז"א יהי' כצל כו', כי גם בז"א מאיר אור א"א ועי"ז הוא הקיום העולם, ועיין באד"ר דקל"ז ע"ב וז"ס קודב"ה מצלי כו', והרשע מונע אור זה, ע"כ יהי' כצל כו', דהיינו כשיתמלא סאתו כו', וע' בסידור ע"פ אל תבטחו בנדיבים כו' תצא רוחו כו'.

ב) **בעמה"מ** שער עשירי פי"ד דנ"ו ע"א פי' ענין זה על לץ, כי לץ אותיות צל, שכת הלצים פוגם עד א"א, וגורם לסלק אור א"א, ומתגברים על ידי זה ק"כ צירופי אלקים, אשר א"א כופה הדינים דק"כ צירופי אלקים, ולכן ליצנות תחלתו ייסורין וסופו כלייה, וכ' הליצנות אף שדוברים אמת רק הוא דרך ליצנות גורם לסלק אור א"א מז"א, כי הארה הגדולה העליונה של א"א בחטא קל ובדבר מועט מסתלק מלהאיר בתחתונים כו', וכ"כ במ"ח מס' התשובה פ"ב כי הלץ גורם שמסתלק א"א ומגביר ומגביה ק"כ צירופי אלקים כו'. וע' ר"ן ספ"ק דע"ז די"ח שהליצנות זהו פריקת עול יראת שמים, וזהו כצל אשר איננו ירא, והעול מלכות שמים ממשיך מהכתר שלמעלה מהחכמה וזהו שמוע מזבח טוב, כמ"ש בת"א פ' מקץ בד"ה כי עמך מק"ח, ובד"ה ועתה יגדל נא, וזהו ענין צל סוכה, ובצל ידי

כסיתיך, בצלו חמדתי וישבתי, משא"כ הצל של אשר איננו ירא זהו ע"ד זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם בלא מצות, שזהו ענין הבטחון בנדיבים וכו' ע"ש בסידור, וצל זה אין לו קיום דהיינו מ"ש שאין לו תשועה כו', ולכן צ"ל בצלו חמדתי וישבתי, בצלו דוקא, ה' צלך על יד ימינך כו', ועיין במד"ר באיכה ע"פ חלקי ה' אמרה נפשי דכולהו מתחלפין ואיהו אינו מתחלף כו', אני הוי' לא שניתי, ונתבאר במ"א.

ג) **פ"ק** דקדושין דל"ג ע"ב כל ת"ח שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע שנאמר וטוב לא יהי' לרשע כו' אשר איננו ירא מלפני אלקים. י"ל כמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה ביאור הדברים ע"פ שחורה אני ונאוה, ושם פ"ז בענין מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, שעי"ז ממשיך אור א"א, ובמ"א נת' והדרת פני זקן שממשיך תוס' אור בהדיקנא, ר"ל ע"ד כשמן הטוב כו' יורד על הזקן כו' וזהו ענין והדרת פני זקן, כי בהפנים מאיר מבחי' עליונה יותר שהוא ענין תיקון ואמת וממשיך בחי' זו בדיקנא ע"ד ואמת הוי' לעולם, ועיין בלק"ת ביאור אלה מסעי, ד"ה הנה גבי המסעות פ"ד מענין תתן אמת ליעקב וכיון שאינו עומד ואינו מקיים והדרת כו' ומונע אור א"א בז"א זהו ענין לא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא, עיין לעיל סעיף א'. ואפ"ל שעון זה הוא ג"כ כענין ליצנות שהוא פריקת עול יראת שמים, ומורא רבך כמורא שמים, שוב ראיתי כן בר"ח שער היראה פט"ו דף מ"ד ע"ב וז"ל וזהו טעם כבוד הזקנים שאנו מצוים אמר באד"ר נשא דף קל"א ואלין תליסר תקונים דדיקנא עליאה קדישא טמירא דטמירין תקיפין לתברא ולאכפייא כל גיזרי דינין כו' וכיון שהכבוד תלוי למעלה ושם מקום אריכות הימים כנודע וזה אינו חולק כבוד לזקן ולרבו (וגם י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הם נמשכים מי"ג ת"ד, וזהו הקימה מפני רבו שלמדו תורה כו') כו' לא יאריך ימים, עכ"ל.

ד) **באסתר** קכ"ב ג' ע"פ כטוב לב המלך כו' עו"ג אין להם טובה כו'. משלי סי' י"ט כ"ה לץ תכה ופתי יערים, פרש"י על ידי פרעה ומלחמת עמלק החכים יתרו, וכן מבואר במד"ר ר"פ יתרו לץ תכה זה עמלק. ונתבאר מזה בפ' בלק סד"ה ראשית גוים עמלק.

ט' י"ד

עיר קטנה ואנשים בה מעט כו'. נדרים פ"ג לב"ב ועקידה שנ"ג רבות ל"ז א' פ' נח רסד"א, פ' בהעלותך, ח"מ קס"ג, זח"ב קל"ג א', ח"ג אחרי ס"ח ב', של"ה לט"א ס"ז ב' קמ"א רצ"ו ב' שפ"א, מ"ע קצ"ז, בחיי בראשית י"ן א'.

ט' ט"ו

ומצא בה איש מסכן. רבות פ' נח שם בח"מ שם, זח"א, ח"ג שם. של"ה ל"ט א'. ז"ל הגמרא ספ"ג דנדרים לב"ב, עיר קטנה זה הגוף, ואנשים

בה מעט אלו אברים, ובה אלי' מלך גדול וסבב אותה זה יצה"ר ובנה עלי' מצודים וחרמים אלו עוונות, ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זה תשובה ומעשים טובים. ופי' הרא"ש זה יצה"ר כדכתיב מלך זקן וכסיל, איש מסכן זה יצר טוב כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם, וזהו יצר טוב שהוא ילד בשנים כנגד יצר הרע שהוא פחות ממנו י"ג שנה, וכ"ה בקהלת רבה. ומהרש"א שם כ' וז"ל בחכמתו זה תשובה ומעשים טובים על דרך מ"ש בפרק הי' קורא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שנאמר ראשית חכמה יראת ה' כו' ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם, עכ"ל. וע' ע"ז בספר יד יוסף פ' תצא רס"ו ד', כתר שם טוב ויקרא ע"ז ג', קהלת יעקב שער י"ו, מורה נבוכים ח"ג פכ"ב, בינה לעתים דרוש נ"ו דרוש כ"ו עיר גיבורים.

ב) **רבות** סדר נח פל"ג דל"ו א' עיר קטנה זה העולם ואנשים בה מעט זה דור המבול, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה הקב"ה כו' ומצא בה איש מסכן וחכם זה נח כו'. פ' בהעלותך פט"ו רס"ד ג' ושה"כ ירא ה' בני ומלך מהו ומלך, המלך יצר טוב על יצר הרע שנק' מלך שנאמר ובא עליה מלך גדול וסבב אותה. בקהלת רבה ע"ש הרבה דרשות ע"ז.

עיר קטנה, זהר חלק ב' תרומה קלג"א ע"ד עליית עיר קטנה כו'. ח"ג ס"ח ב'.

יו"ד ד'

אם רוח המושל כו' כי מרפא כו'. יש בזה ג' פי'. ברבות במקומו דק"י פי' אם באה לך ממשלה, מקומך אל תנח היינו מדת ענותנותך. לפי"ז פי' כי מרפא קאי על ענוה, ונק' מרפא מל' רפיון כמו דגש ורפא, הדגש הוא קשה והרפא רך, וכך הענוה הוא רך, וכמ"ש ברבות על פסוק הרועה בשושנים שלבן רך כשושנים. גם אפ"ל שזהו גם כן רפואה, כי הענוה הוא מדרכי התשו' והתשובה היא רפואה לעולם. ועוד כי מי שהוא עניו ומוחל על עלבונו, אם כן הוא ארך אפים שעז"נ טוב א"א מגבור כו', והרפואה באה מאריך אנפין שהוא הכתר וגם שם מקום הענוה כמ"ש בר"ח שער הענוה פ"א, כי יגמה"ד מורים על הענוה וכן ז' תיקונין דגלגלתא ולכן נאמר והאיש משה עניו מאד.

ב) **בת"י** פי' רוח המושל רוח היצה"ר, מקומך אל תנח היינו עסק התורה ומצות, כי מרפא שהתורה נבראת רפואה לעולם. וזהו על דרך משארז"ל בגמ' פ"ה דסוכה אם פגע בך מנול זה משכהו לבהמ"ד אם אבן הוא נימוח כדכתי' אבנים שחקו מים ואין מים אלא תורה כו'. וע' מזה בר"ח שער האהבה פי"א (נו"ש מאמר ז' פ"ז דק"ה א' ומאמר יו"ד פ"ה דק"פ ע"ב) דפי' משום שהתורה היא קו האמצעי תפארת שכולל כח אש וכח מים שהוא כלול מחסד וגבורה על כן יש בה כח לקרר היצר הרע וגם ללבנו ולשרפו כו',

ועמ"ש בד"ה בחדש השלישי בענין שהתורה נק' עוז ותושי', ועמ"ש במשלי סי' ג' על פסוק רפאות תהי לשריך, וע' מזה בזח"ג קדושים ד"פ סע"ב ובפי' הרמ"ז שם. ועמ"ש בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו בענין אין עבירה מכבה תורה כו', והרמ"ז פ' צו כ"ח ופ' בהעלותך פי' משום שנמשכה מעה"ח שלמעלה משרש עה"ד טו"ר דהיינו מאו"א וגבי עץ חיים כתיב ולכל בשרו מרפא במשלי סי' ד'.

ג) **רש"י** פי' אם רוח המושל היינו הקב"ה מושל העולם תעלה עליך לדקדק אחריך במדה"ד מקומך אל תנח, מדתך הטובה אל תנח לומר לו מה יועיל לי צדקתי, כי מרפא דקדוקי הדין ביסורים הבאין עליך מרפא הוא לעונותיך ויניח לך חטאים הגדולים. והענין כדפי' הרמ"ז ר"פ פנחס דתוכחו' מוסר של הקב"ה שרשו נמשך מח"ס שבו מלובש גבר' דע"י, וע' בתניא ר"פ כ"ו בפי' אשר תייסרנו י"ה שנמשכים מבחי' י"ה שלמעלה מבחי' ו"ה, והכל אחד. ולכן הוא מרפא, שמזכך ומברר החולי שהוא ק"נ כי בחכ' אתברירו כו'. ועמ"ש בת"א בד"ה וכל העם רואים ס"פ יתרו, וגם ע"ד מה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא, והרי על ידי מסירת נפש ממשיכים יחוד או"א שלמעלה מהתורה ומצוות שהוא יחוד זו"נ ואם כן על דרך זה על ידי יסורים. ועמ"ש על פסוק כי ביום הזה יכפר בשם אגה"ק סי' כ"ח, ולכן נק' רפואה כי הרפואה המשכת חיות חדש וזהו יחוד או"א שהוא המשכת אור חדש, וע' בבה"ז פ' קרח דקע"ח ע"ב בענין אלמלא דינא כו' וז"ס ועבד הלוי הוא דא עתיקא ע"ש. נמצא ג' בחי' נק' מרפא, יסורים תורה וענוה. וע' עוד מזה בבחיי פ' עקב ע"פ ורם לבבך ושכחת, כי הגאוה הוא סיבת החטא כו' ע"ש. ועל פי זה י"ל פי' הפסוק רפאני ה' וארפא דהוא כפל לשון, אלא י"ל רפאני ע"י התשובה שנק' רפואה המשכת אור חדש, וארפא היינו ע"י תורה וענוה, משא"כ בבבל נאמר רפאנו את בבל ולא נרפתה בירמי' סי' נ"א, ע' מזה ברבות לך לך פל"ט וס"פ נח פל"ח, ועמ"ש בירמי' סי' י"ז על פסוק רפאני ה' וארפא.

יו"ד ז'

ראיתי עבדים על סוסים כו'. ברבות במקומו דק"י ע"ד נדרש זה גם כן על אחאב ואליהו. ויש לפרש כי עבדים על דרך אשר הוצאתיך מאמ"צ מבית עבדים, ע' בת"א ד"ה זכור ושמור, ובזהר פ' יתרו, וסוסים הם אותיות וזהו ענין תחת עבד כי ימלוך. ועי"ל שרים הם התנאים כמאמר ריב"ז אני כשר לפני המלך, שכמו שהשר מבאר פקודת המלך איך ומה בפרטות כמו כן בתורה שבעל פה הוא פירוש הרצון של מצות המלך שבתורה שבכתב, ועל כן נק' שרים. ושרשן מבחי' חכ' המבארת את הרצון העליון, וזהו ענין מו"ס קו המדה שמודד את הרצון כו' להיות כך וכך כפי חיוב

החכ' כו' כמ"ש בביאור דמזוזה מימין. וזהו והאתנים מוסדי ארץ, אתנים אותיות תנאים בד"ה שה"ש, וזהו גם כן ענין ישראל כי שרית לשון השתררות וממשלה, וזהו"ע משנה מלשון משנה למלך כמ"ש ומרדכי היהודי משנה למלך כו'. ולכן מהסתם רוכבים על סוסים שהם אותיות התורה כמ"ש כי תרכב על סוסיך כו' וכמ"ש מזה בד"ה אכלוהו היום. ועיין מ"ש בד"ה יביאו לבוש מלכות גבי וסוס אשר רכב כו' ובד"ה וקבל היהודים. גם סוס ב"פ ס"ג, ות"ח צ"ל בו א' משמינית שבשמינית כו' ולכן הכח שהוא בחי' שר זהו לפי ששרשו מחכמה בחי' כח מה אין, ולכן כבוד חכמים ינחלו כו'. אך עבדים זהו בחי' יעקב עבדי שהוא למטה מבחי' ישראל כו'. אך יש עבד שהוא למעלה מבחי' בן, והיינו ביטול דח"ע, ולכן גם בבחי' עבד שלמטה מבחי' בן ושר יש בו גם כן מעלה דבחי' הביטול כמ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח אד', דהיינו ע"י הביטול בקב"ע מעשה המצות בלי טעם כו' זה מעורר כח אד' כו', היינו שעל ידי הביטול ממשיך מבחי' רצה"ע שלמעלה מהחכמה. וזהו ענין עבדים על סוסים כמבואר בד"ה לסוסתי ברכבי בת"א פ' בשלח שיש עוד בחי' אותיות שלמע' מהחכמה כי אם נמשכים מבחי' כתר, וכמאמר קושר כתרים לקונו מתפלותיהם של ישראל כמ"ש בד"ה מזוזה מימין. ועל סוסים הנ"ל רוכבים דוקא עבדים בחי' כעבד לפני המלך כו', שזהו ענין רחב"ד כו'.

יו"ד ט"ז, י"ז

אי לך ארץ כו' אשריך ארץ כו'.

א) **ע'** גמרא פ"ק דשבת דף יו"ד ע"א ובמהרש"א שם הביא מ"ש בת"י שם בפי' בבקר יאכלו היינו ירבעם שביטל קרבן התמיד והשרים אכלו קודם הקרבת התמיד שנאמר בו בבקר, וע' בזהר ויחי על פסוק בבקר יאכל עד, בן חורים היינו חזקיהו כו' בעת יאכלו אחר הקרבת התמיד.

ב) **ברבות** נשא פ"י דר"מ ע"א בן חורים שעוסק בתורה כו' בעת יאכלו שקובעים עתים לתורה ואחר כך אוכלים כו'.

ג) **זח"א** פ' לך דצ"ה ע"ב באריכות שהז"א דאצילות נק' בן חודין ע"י שמקבל מאו"א שהוא יובל עלמא דחירו, ושם דצ"ו סע"א שנק' גם כן בקרן בן שמן וע' במא"א ב' כ"ד, ובזהר חיי דקכ"ד ע"ב האריך עוד בזה ושם ת"ח האי נר לית לי' מגרמי' כלום כו', והטעם נ' כי נער שהוא אנפי זוטרי שרשו מקבל מסיהרא שהוא גם כן המאור הקטן כדמשמע בזהר בראשית די"ט ע"ב גבי מארת חסר.

ד) **זח"ב** ס"פ תרומה ד' קע"ה סע"א וע"ב גם כן על דרך הנ"ל ושזהו ענין השליך משמים ארץ, פי' שמתחלה היתה מקבלת מז"א

הנק' בן חורין ועכשיו השליכה שתקבל מבחי' מט"ט הנק' נער שרו של עולם כו'. ומזה יובן ענין שבקש משה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה. שאילו משה הי' מכניסם לארץ ופני משה כפני חמה הי' מאיר תמיד שמשא בסיהרא והי' הארץ מקבל תמיד מז"א הנק' בן חורין ולא הי' בחי' זו דהשליך משמים ארץ להיות מקבל מבחי' נער מט"ט. שהרי משה לא רצה במלאך ואמר אם אין פניך הולכים עמנו כו'. וע' עוד זח"ג פ' אחרי דע"ט ב' מענין בן חורין כו' והוא על דרך קוממיות בקומה זקופה כו' ברבות פ' בראשית פ' י"ב גבי קומתו.

ה) **אדר"נ** פכ"א רבי דוסא כו' יין של צהרים כו' בעת יאכלו ואיזה אותו עת הוי אומר לע"ל שנאמר (ישעי' ס') אני ה' בעתה אחישנה. ואומר (בפ' בלק כ"ג) כעת יאמר ליעקב ולישראל כו' כך אמר הקב"ה כו' כעת שאני עתיד לעשות להם גאולה לישראל כו'. ועל דרך זה פי' ברבות בקהלת במקומו בעת יאכלו בעתו של עוה"ב בגבו' ולא בשתי. בגבורתו ולא בתשישו. והיינו ענין בעת רצון. וזהו גם כן ענין ואתה נותן להם את אכלם בעתו. וע' בפרדס ערך עת ובמא"א ע' ס"ט. ואפ"ל שע"י שהאדם קובע על כל פנים עתים לתורה שזהו ענין בעת יאכלו בפי' הרבות פ' נשא בנ"ל סעי' ב'. ע"י לע"ל גם כן בעת יאכלו בחי' כעת יאמר ליעקב כו'. ועמ"ש עוד מענין אשריך ארץ ע"פ אעברה נא ואראה את הארץ וע"פ ומקנה רב הי' לבני ראובן כו'.

ו) **עוי"ל** כי ידוע שיש ב' השפעות. הא' שמבחי' חיצוני' והיא להחיות העולמות על דרך עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו'. והב' הבאה מבחי' פנימיות שהוא ע"י אתעדל"ת כנזכר מזה בלק"ת בשה"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה הראשון. ועל בחי' הראשונה נאמר ושריך בבקר יאכלו. שמזונם נמשך רק מצד הבקר עצמו. שהוא החסד עליון. על דרך שארז"ל בענין הני כ"ו כל"ח כנגד מי אמרם דוד כנגד כ"ו דורות שהיו קודם מתן תורה. ואף על פי כן היו נזונין רק מצד החסד על דרך שהוא משפיע רב חסד אף לעוברי רצונו. וזה הי' ב' אלפים שקודם מתן תורה ואחר כך ניתנה תורה כו'. וזהו ענין בבקר יאכלו. אבל בעת יאכלו היינו אחר הקרבת התמיד שהיא אתעדל"ע הבא על ידי אתעדל"ת שנמשך השפע בריבוי טוב ומפנימיות כו'. וזהו אכלתי יערי זה יוצר אור עם דבשי זה ק"ש. ואחר כך אכלו רעים כו' י"ב אמצעיות שנמשך השפע לעולם כו'. והנה דוד אמר כ"ו כל"ח להמשיך בחי' רב חסד הנ"ל גם עתה אחר מ"ת יומשך גם בחי' חסד זה לצדיקים במכש"כ אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

י"ב ט'

והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה.

א) **ז"ל** הבחי' פ' יתרו ע"פ לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. ומכאן תזכה אם תבין סוד הנפש ועיקרה שהוא למעלה מן השבועה כי השבועה

הוא המלך עצמו הנקרא שדי (הג"ה. לכאורה כוונתו המלך עצמו היינו זעיר אנפין, אך אומרו הנקרא שדי לכאורה זה במל', ועיין בזח"ב פ' יתרו דף צ"ב ע"ב ברע"מ שם ובמק"מ שם וז"ל וז"ש ודא איקרי מלך עצמו שהוא ז"א עכ"ל, וכ' שם עוד שהשבועה של אמת לתקן גוף הנוק' ע"י שבעה מקיפים דז"א שהולכים ומקיפים שבעה תתאין דמ' עכ"ל. אמנם אח"כ כ' וז"ל אח"כ מצאתי במקום אחר שכתב הרב ז"ל וז"ל השבועות כנשבע במלך עצמו היא היא המל', והנדרים כנודר בחיי המלך שהיא הבינה, כו' עכ"ל, עכ"ה). והשלש נשמה להם (הג"ה. נ' שצ"ל והשלישית נשמה להם ר"ל השלישית היא בינה היא נשמה לזו"נ, עכ"ה), זהו ונשמת שדי תבינם כי היא ביסוד הבינה. (הג"ה. שדי זהו המלך עצמו כמ"ש למעלה ונשמת שדי זהו חיי המלך כנ"ל והיא בינה וזהו תבינם. ויובן ענין פי' ונשמת שדי, כי פי' שדי הוא שאמר לעולמו די כוונתו הוא מ"ש עולם חסד יבנה כו' עיין בת"א פ' וארא בד"ה וידבר כו' וארא כו', א"כ זהו המשכת האור לידי גלוי במדות, ושמי הוי' לא נודעתי להם היינו בבחי' הוי' לבדו קודם שבא לידי גלוי במדות, ומשמע דזהו בחי' חכמה, אך פי' ונשמת שדי תבינם זהו הבינה שממנה נמשך האור בהמדות, אבל החכמה היא למעלה מהמדות לגמרי כמבואר בלק"ת ד"ה מצה זו ההפרש בין מוחין דאבא ובין מוחין דאימא כו' וא"כ אפ"ל שבבחי' והרוח תשוב תגיע לבחי' חכמה ומוחין דאבא שלמעלה מהבינה, עכ"ה) הוא התשובה, (הג"ה. וצ"ל א"כ מה הרויחה מירידתה בגוף וקיום המצות, וצ"ל כי התשובה הוא תשוב ה' במלוי יו"ד שהיו"ד הוא חכמה וקוצו של יו"ד כתר וא"כ מחבר הבינה לחכמה וכתר, וזהו העלאה, עכ"ה) ומ"ש ויפח באפיו נשמת חיים מעיד ע"ז כי כיון שהקב"ה נפח באפיו עכ"פ מרוחו נתן בו, (הג"ה. וע' בסש"ב פ"ב מענין מאן דנפח מתוכו נפח פי' מתוכו ופנימיותו כו' היינו ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא כו', וע' בלק"ת בד"ה אלה מסעי דרוש השלישי בענין ואלה מסעיהם ומוצאיהם, גם ס"ת ויפח באפיו נשמת חיים הוא חותם היינו ע"ד ואנכי שורק כולה זרע אמת, זהו חותם כי חותמו של הקב"ה אמת, עמ"ש בלק"ת שם בהביאור אלה מסעי הנ"ל פ"ד, עכ"ה). ובאור הכתוב ויפח באפיו נשמה שהיא אצולה מחיי המלך שהן עיקרו של מלך ולמעלה מן המלך, וא"כ עיקר נשמת האדם מיסוד הבינה שהיא התשובה משם עיקרה ושם תשוב, ומ"ש והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, הזכיר אלקים והוא כמו בראשית ברא אלקים שהוא התשובה (הג"ה. ר"ל לא ש' אלקים שבמל' או בגבורה, כ"א שם אלקים שבבינה, ועיי"ל בפי' אל האלקים ע"ד שנתבאר בלק"ת סד"ה כי כארץ תוציא צמחה בהביאור פרק ג' בענין הוי' בניקוד אלקים וז"ל, ועיקר הענין כי הנה הכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו מבחי' תחתונה שבמאציל והוא בחי' מל' דא"ס וזהו מה שהוא בחי' מקבל מהמאציל א"ס ב"ה ונק' בחי' זו עתיק ויש בו משורש הנאצלים וזהו הנק' א"א, והנה מצד מה שהוא מקבל נק' אלקים כי אלקים זהו בחי' מל' סופא דכל דרגין ומצד מה שהוא משפיע וראש לנאצלים נק' הוי', עכ"ל. א"כ בפי' והרוח תשוב אל האלקים היינו ע"י התשובה תשוב ה' ישוב לבחי' האלקים שהוא מל' דא"ס.

קיצור. הנשמה נק' ונשמת שדי תבינם, חיי המלך, כי בחי' מלך ז"א או מ', וחיי המלך מבינה, ופי' שדי זהו שאמר לעולמו די עולם חסד יבנה, ושמי הוי' לא נודעתי להם, ולכן לא נאמר לא הודעתי, והבינה ממוצע בין חכמה למדות, והרוח תשוב ע"י התשובה תשוב ה' במלוי יו"ד הרומז לחכמה וכתר, ומ"ש ויפח באפיו נשמת חיים, מעיד ע"ז כי מאן דנפח מתוכי' נפח, גם ס"ת חותם, חותמו של הקב"ה אמת, זרע אמת, ופי' והרוח תשוב אל האלקים, ויש בחי' שנק' שם אלקים שלמעלה משם הוי', גם הרי ז"א הנק' הוי' בעלותו לע"ק כאלקים חשוב, והי"ז עליי' נפלאה שיעלה ז"א לע"ק.

קיצור. ענין זה הדבר, וענין עד שידור בדבר הנדור, איך ע"י דבור של של האדם נאסר דבר המותר. (י"ל מ"ע בו"ה אך ל"ת בי"ה בד"ה לבסומי בפוריא דרוש הראשון לפי שפורש א"ע מדבר האסור, וע' מענין ל"ת בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד, וזהו רק ע"ד השגת השלילה לא השגת המהות, ואפ"ל ע"י נדר שאוסר ע"ע דבר המותר משיג קצת השגת המהות בבחי' ה' עילאה, וכה"ג נתבאר בד"ה גן נעול בענין ערבים עלי דברי סופרים כו').

ב) **והנה** צ"ל איך ע"י הדבור נאסר דבר המותר, וגם צ"ל מה שבקרבנות צריך להקדישה תחלה בפה דוקא, וצ"ל בקרבנות איך הקרבת הבהמה מכפר החטא של האדם. (וע' מענין קרבן בלק"ת פ' פנחס בד"ה את קרבני לחמי ובשה"ש בד"ה לבבתני, ובת"א בד"ה וארא אל אברהם, ובד"ה אוסרי לגפן עירה). ויש להקדים ענין אחור וקדם צרתני אחור למע"ב שאפילו יתוש קדמך ואעפ"כ כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה. והנה דצ"ח שרשן למעלה מהאדם כמ"ש בת"א פ' חיי בכי"ק אדמ"ו שהאדם שרשו מז"א ודצ"ח שרשן מחיצוניות בינה שלמעלה מז"א, ולכן האדם מקבל חיות מדצ"ח במזון ולבוש ודירה והם א"צ להאדם, ואעפ"כ האדם מעלה את כולם, כי דצח"מ הם נגד ד' בחי' אבי"ע וא"כ האדם שהוא נגד אצי' מעלה דצ"ח שהם נגד בי"ע, וע' בסידור בד"ה ביאור למ"ש בסש"ב פנ"ג.

ג) **והנה** ביאור ענין מעלת דצ"ח ומעלת האדם, יובן מענין התהו והתיקון כי ז"מ דתהו בעודן למעלה גבהו מבחי' התיקון כי התיקון צמצום ע"י יו"ד, (ר"ל היו"ד הוא חכמה והחכמה עיקר התיקון שע"י הצמצום יוכל להאיר בבחי' פנימיות) משא"כ בתהו רבוי האור מבחי' כמה ארך אפים (מבחי' שלמעלה מהצמצום כמ"ש בד"ה ויהי בשלח פרעה) אבל בשבה"כ נפלו למטה יותר, משא"כ האדם מבחי' התיקון, וכמו יעקב ועשו, ודצ"ח הם בי"ע, וענין ק"ב וג"ק שור וארי', היינו בשבה"כ גופא יש מדרגות. והנה רוח האדם העולה למעלה ר"ל אדם ש' מ"ה, ורוח הבהמה ש' ב"ן היורדת למטה (ומ"מ שורש ב"ן מס"ג שלמעלה משם מ"ה) וזהו כי זה כל האדם וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, ודצ"ח הם ע"י שמתבררים מעלים את האדם לבא לבחי' ס"ג (ר"ל הביטול דמ"ה לבחי'

בשוה"ג: עוי"ל פי' והרוח תשוב ע"ד בשנת היובל הזאת תשובו.

לבחי' גאה גאה כמ"ש בת"א בד"ה וקבל היהודים). (הג"ה. שי"ל כי הגם בהמה רבה היא למעלה מבחי' אדם בלק"ת ר"פ עקב בד"ה ויאכילך את המן, עכ"ז אפ"ל שיש באדם ג"כ בחי' אדם הגדול בענקים שלמעלה גם מבחי' בהמה רבה, ואפ"ל שזהו הקו מאוא"ס שלמעלה מא"ק הנק' אדם דבריאה, וכמו ש' ע"ב שלמעלה משם ס"ג, או ג"ר דעתי' או א"ק, עכ"ה).

ד) **והנה** בבחי' אדם נאמר בצלמנו כדמותנו, דהיינו ענין יחו"ע ויחו"ת, פסוק שמע ישראל ופסוק בשכמל"ו, והן ב' בחי' כלה כמ"ש בלק"ת בד"ה שיר השירים שזהו ענין שכ"ע ושכ"ת, ולכן אנשי יריחו לא היו מפסיקים בין אחד לואהבת, בחי' עה"ח ובחי' תש"ר בד"ה שימני כחותם. וענין יחו"ת זהו כענין הודאה לגבי ברכה, והנה סיבוב הגלגל זהו השתחוואה חיצוניות כענין כרע במודים שהוא השתחוואה חיצוניות, ויש השתחוואה פנימיות, ויש ג"כ להעיר מענין וכל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה, ומענין כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא אחד, בכל לבבך בשני לבבות.

ה) **והנה** ביטול דיחו"ת נק' ג"כ בחי' עומ"ש, אין מלך בלא עם רק מי שאינו כורע במודים, ויחו"ת נק' כדמותנו שלמטה יש ולמעלה נק' אין, ולכן בינה עד הוד אתפשטת, ואינו דומה שמיעה שהיא בינה לראי' שהיא חכמה, וזהו ענין בצלמו בצלם אלקים, וכ"ז הוא מעלת בחי' אדם על בהמה.

ו) **אמנם** הנה כל זה כשהאדם הוא שלם בעצמו בצלם אלקים, אך כשפגם ע"י איזו חטא ועון וכיוצא ולא מאיר בו בחי' יחו"ת ויחו"ע כי פגם בחי' צורת האדם שנוצר בצלם אלקים, כי ע"י העון פוגם בצלם אלקים ונמשל כבהמות נדמו, ולכן אין חי' רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לה כבהמה, שהם בהמה הם להם קהלת סי' ג' י"ח ומ"ש ע"ז בזהר פ' שלח דקנ"ז ע"ב ובפי' הרמ"ז שם, וע' במד"ר בקהלת שם מה בהמה כו'. והנה לכן דניאל בגוב האריות ברחו האריות ממנו כי הי' בחי' אדם, ופי' בזהר וישב דקצ"א ע"א שלא נשתנה דיוקנו מבחי' צלם אלקים, ע"כ לא שלטו בו האריות. וזהו כי תשטה בשי"ן דמשמעו ג"כ רוח שטות, והוא מק"נ נחל השטים, ונק' זונה נפקת בררא שהניחה הקדושה כו', הפך רוח קדושה, והחוטא בשגגה מהני לו (אפ"ל ע"ד שנתבאר בלק"ת בשה"ש סד"ה ששים המה דרוש הראשון בענין דגבי ונהר יוצא כו' נאמר ומשם יפרד כו' אכן ומעיין מבית ד' יצא והשקה את נחל השטים, וזהו ענין הקרבן שממשיך בחי' לרחוק אחכמה והיא רחוקה ממני שיהי' בבחי' קרוב, או שהקרבן נק' ריח ניחחי, נחת רוח לפני, ורוח זה מעביר הרוח שטות, וכמו שלע"ל ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ע"י עד יערה עלינו רוח ממרום כו'. (הג"ה. וזהו טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך כי שאלו לחכמה נפש החוטאת כו' שאלו לנבואה, י"ל נבואה נו"ה שהם ההסכם מחב"ד מצח אותיות נצח וע"כ אינו סובל ההיפך יותר, ופי' שאלו לחכמה היינו חכמה תתאה כו'. ועמ"ש באג"ה סי' י"ט ד"ה עוטה אור כשלמה בענין חכם עדיף מנביא, גם פי' חכמת שלמה שמקבלת מבחי' מלך שהשלום שלו, שאלו לתורה י"ל ת"ת, יביא אשם וכנ"ל בענין הקרבן, שאלו

להקב"ה כתר אמר יעשה תשובה, כי אורייתא מחכמה נפקת, אבל בתשובה נאמר כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום כו'.

ז) **וזהו** ענין הקרבן מן הבהמה אף אם ע"י החטא פוגם בבחי' אדם הנה ע"י הקרבן עולה חיות הבהמה לשרשו שלמעלה מבחי' אדם ומעורר יג"מ הרחמים שלמעלה מהשכל ארך אפים גימ' קרבן. (וצ"ע לעיל ססע"י וא"ו דבחי' כתר הוא למעלה מהתורה שזהו ענין שאלו להקב"ה, ואפ"ל כי בכתר יש שני בחי' כו', וע' באג"ה סי' כ"ח). א"נ ע"י המצות נאמר אשר קדשנו ורמ"ח פקודין הם רמ"ח איברים דמלכא שהוא ז"א ונק' מלכא קדישא, והקרבנות נק' קדה"ק שהוא בחי' שלמעלה מז"א בינה או עתיק ונק' לפני הוי' תטהרו, ותתפלל חנה על הוי', על דוקא, והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדה"ק, יהי רקיע ויהי מבדיל, לכן ע"י הקרבן דוגמת וכפר על הקדש, וכן בתפלה שכנגד קרבנות נאמר ותתפלל חנה על ה', כמים הפנים לפנים, פי' שמאיר ע"ק לז"א עי"ז כן לב האדם לאדם ז"א לאדם המקריב הקרבן.

י"ב י"א

דברי חכמים. פ"ק דחגיגה ד"ג ע"ב למה נמשלו ד"ת לדרבן מה דרבן זה (בש"א י"ג כ"א ע"ש ברש"י ומצ"ד ולהציב הדרבן בתוך המרדע) כו' והוא ברבות נשא פי"ד רנ"ג ג' ושם אית' המשנה קרא אותו מרדע והמקרא קרא אותו דרבן ומלמד דכתי' במלמד הבקר שופטים סי' ג' ל"א, מרדע שמורה דעה בפרה דרבן שדר בינה בפרת מלמד שמלמד את הפרה לחרוש כו', כך הם דברי חכמים דרים בינה בבני אדם ומורים דעה בהם ומלמדים אותם דרכיו של הקב"ה. י"ל ג' בחי' אלו חב"ד, דיעה דעת בינה, מלמד חכמה, כענין תלמיד חכם, וכמ"ש מכל מלמדי השכלתי, השכלתי חכמה. וכמסמרות והכתיב וכמשמרות, וברבות שם רנ"ח א' נתן לד"ת כח של ברזל וכמטעי שרשיו של אילן כו' משמורות כ"ד וכן כ"ד ספרים כו' מסמר יסד יסוד כמ"ש ע"פ יתד במקום נאמן בד"ה ואתה הקרב אליו שרשיו של אילן שאינן נוחין לעקור על דרך מארז"ל שמעשיו מרובין כו' ושרשיו מרובין. מענין שרש וזח"ב פקודי רכ"א ב' שרש ישי כו' יסוד המק"מ פי' יסוד ז"א או ת"ת והרמ"ז פי' יסוד אימא ולשון משמורות ע"ד שמור זו משנה כמ"ש בד"ה תשמרו להקריב כו'.

מרועה אחד. ברבות שם הקב"ה ה' אחד ע"ש ברבות רנ"ח א' ב' ג' פ' בהעלותך רס"ה ג' (שהוא נ"ח ד') כדרבונות כדור של בנות מה הכדור כו' ע"ש. אפ"ל כדור של בנות בנות ירושלים נק' הנשמות. סוף קהלת בפסוק דברי חכמים כדרבונו' מה הכדור הזה מקלעין בה בידים ואינה נופלת כך משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע כו'. קט"ו ג' ד' (שהוא

ל״ג א׳ ב׳) של״ה כ״ה סע״ב בענין נתנו מרועה אחד בינה מקור הו״ק חו״ג כשר ופסול. רנ״ו א׳ וחיי עולם נטע בתוכנו תורה שבעל פה הנק׳ וכמסמרות נטועים, ס״פ זאת הברכה שפ״ח א׳. במד״ר אמור פכ״ט ע״פ אני ה׳ מלמדך להועיל ישעי׳ מ״ח י״ז, נז׳ דרבן מרדע מלמד, ומשם יובן כי פי׳ שמלמד את הפרה היינו כמו״כ בנפש הבהמית שבאדם ויצר הרע שהוא המדות דנפש הבהמית בד״ה המגביהי לשבת, יומשך ג״כ לימוד והיינו ע״י עסק התורה וזהו דברי חכמים כדרבונות כו׳. וז״ל המד״ר שם מלמדך להועיל מסקיד לך כמה דהדן מסאסא מסקיד להדא פרתא ג׳ שמות נקראו לו מלמד מרדע דרבן, והנה מסקיד פי׳ המ״כ נוקד ונועץ, ודרש מלמדך מלשון מלמד הבקר עכ״ל. ובערוך ערך מסאסא פי׳ מסקיד שמנהיג את הפרה אבל פי׳ נועץ משמע שנתחב בה, כמו ותצנח בארץ תרגום ונעיצת בארעא שופטים סי׳ ה׳ י״א ופרש״י ותחבה ברקתו ובארץ, וכמו נעץ סכין בכותל פ״ק דחולין דט״ו סע״ב. וז״ל מהרש״א פ״ק דחגיגה, ומלת דרבן פירשו בו שהוא מחט התקועה בתוך המרדע וכדכתיב ולהציב הדרבן בש״א סי׳ י״ג כ״א (וכ׳ המצ״ד שם המקל שמלמד בו הבקר לחרישה והמחט שבראשו קרוי דרבן) וכדתנן פ״ט דכלים מ״ו מלמד שבלע את הדרבן (וע״ש בפי׳ הרמב״ם והרע״ב, והר״ש כ׳ מלמד של עול בקר, דרבן ברזל שבראשו והרמב״ם כ׳ ולזה תקרא מלמד הבקר לפי שהיא תלך בו על הדרך הישר עד שלא ילך השור בזולת דרכו) כו׳ והוא שדימה לב האדם רע מנעוריו כפרה סוררה ודימה התורה לדרבן דכמו שהדרבן מטה את הפרה להדריכה ישר לתלמיה להוציא חיים גופניים לעולם כך דברי תורה וחכמים מכוונים לב התלמידים מדרכי מיתה לדרכי חיים עכ״ל. ועיין מענין דברי חכמים כדרבונות בדרשות הר״ן דרוש ג׳ ודרוש ו׳ ודרוש ז׳, פ״מ בירושלמי סנהדרין פ׳ חלק, בחיי פ׳ בהעלותך דקע״ד ג׳ ע״פ אספה לי שבעים איש, עמה״מ סה״ד צה״ג ק״כ ג׳ ד׳, של״ה יט״א כה״ב רנו״א שנ״ז ב׳ שפח״א, מ״ע ע״ד, ילקוט ח״א רמ״ד ג׳ רע״א ב׳. והראב״ע בקהלת פי׳ שהם כדרבונות לבהמה המייסרים ומפקחים הנפש כו׳, וא״כ מזה יובן פי׳ מלמדך להועיל, וזהו ע״ד שפי׳ באג״ה סי׳ כ״ב בפי׳ אם רחץ ה׳ צואת בנות ציון כו׳, ובמד״ר ר״פ שמות בפי׳ ואוהבו שחרו מוסר במשלי סי׳ י״ג כ״ד, ועיין מזה בבחיי ר״פ שמות דס״ו ב׳, ובר״ח שער התשובה פ״ד דקי״ד א׳, של״ה שער האותיות אות ד׳ דס״ג סע״ב.

דניאל

ב׳ ל״ו

אנת הוא רישא דדהבא, פ״ק דמגילה די״א ע״א גבי אחשורש אחיו של ראש כו׳ אחיו של נ״נ שנק׳ ראש שנא׳ אנת הוא רישא דדהבא ובכל די דארין, רבות לך לך פמ״ה נ״א א׳ רישא דדהבא, ויצא ס״פ ס״ח גבי והנה סולם, תרומה קנ״ב ג׳. ס״פ תזריע קפ״ב א׳ ובכל די דארין, ואתחנן רפ״ו א׳ רישי׳ דדהבא, בח״מ איכה ע״פ ויקף עלי ראש, ע״ה א׳ וכל די דיירין בח״מ בקהלת בד״ה את הכל עשה יפה דצ״א ע״ד, ובאסתר קי״ח ג׳. עמה״מ שער הששי פמ״ג כ״ד א׳ ופרק ס״ו דל״ז סע״ב רישי׳ דדהבא זח״א קי״ג א׳, במ״ה, ח״ב תרומה קמ״ח א׳ קע״ה א׳, פקודי דרל״ז סע״א, ת״ז תיקון ס״ו דף ק׳ סע״א.

י״ב ג׳

והמשכילים יזהירו. ת״ז א״א ג״א ד״א ד״ב ט״ב י״א יא״ב יב״א יג״א ע״א א״ב עג״א עד״ב קיט״ב. זח״א טו״א. טו״ב. בז״ה ודמות על ראשי החי׳. ויצא קסב״ב ח״ב שמות דף א׳ א׳ ח״ג נשא קכ״ד ב׳ בהעלותך קנ״ג ב׳.

בסה״מ סי׳ צ׳ והמשכילים יזהירו, הנה יסוד דתבונה נקרא רקיע כי הוא זעירא דמות רקיע שבו קבועים חמה ולבנה שהם זו״ן, כי משם יונקים זה מהחסדים וזה מהגבורות, ולכן גם הכוכבים ומזלות יוצאים משם כי החסדים כשיוצאים משם בחוזק נופלים עד בחוזק עד היסוד דז״א, ומכים שם בחוזק ומשתברים ומתפזרים ונעשים בהם ניצוצים דקים שהם הכוכבים, ונמצא כי מן היסוד דתבונה יצא וביסוד ז״א נפלו, וב׳ היסודות נק׳ צדיקים וזהו ומצדיקי הרבים ככוכבים פי׳ מצדיקי הרבים שרשם מהכוכבים הנזכר שהם שרשם מהיסוד הנק׳ צדיק ולכן יזהירו ככוכבים הנ״ל, עכ״ל.

ב) **זהר** גדול עמוד נ״ב זכאין אינון דמסתכלין ברעותיהו מלין דרזין עילאין למיהך בארח קשוט למזכי בהאי עלמא ולאנהרא לון בעלמא דאתי (היינו האי עלמא נמשך ממל׳ ועלמא דאתי מבינה, ומשכילים מיסוד שמקבל מבינה ומשפיע במל׳ כמ״ש בזהר ר״פ וארא ע״פ עד תאות גבעות עולם) עלייהו כתיב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי, עכ״ל.

ג) **זח״א** פ׳ חיי דף ק״ל ע״א ועליהם נאמר ורבים מישני אדמת עפר יקיצו כו׳ ועל האחרים נאמר והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע כו׳ מוכח דזה קאי על תח״ה.

ד) **הקדמת** ת"ז בתחלתו דף א' א' בראשית ברא אלקים וגו' והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע אלין ר' שמעון וחבריא יזהירו כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתיהיב לון כו'. כזהר הרקיע דאיהו טמיר וגניז כו' ופי' בח"צ והמשכילים דידעין בשורש נשמותיהם והוא מבואר שם לעיל מיני' בתקונים חדשים מאמר שני.

הערות וציונים

— ומראה מקום הכתבי יד * —

תשלז

לא ימוש: **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תשלח

עשה לך חרבות צורים: **בוך באברויסק 14 קסת, א. בוך ביאור להתורה לכן אמור לבנ״י רלט, א — עד ד״ה הנה בספר או״ת מה״מ.**

ענין — סד״ה מאלמים אלומים: **תו״א כח, ג.**

והנה — בד״ה וסוס: **תו״א צא, ד.**

תשמב

הנה — בספר אור התורה מהר״נ: **בהוצאת קה״ת קיב, א. וראה שם קא, ב ולקו״א סי׳ ה.**

עגולים — ובדרוש מילדות העבריות: **נדפס עם הגהות באוה״ת שמות—ז ע׳ ב׳תצא ואילך.**

תשמו

ותשר דבורה: **בוך להבין — רפופרט נה, ב. מאמר זה נמצא בין מאמרי כ״ק אדמו״ר הצמח צדק — וכנראה שמאמר זה** הנחה.

תשמט

ותתפלל חנה: **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

על — סד״ה ענין ברכת הזימון: **ראה גם אוה״ת עקב.**

תשנ

פקדתי: **בוך להבין — רפופרט סו, א.**

תשנב

כו׳ — ומבואר בביאור הראשון דזכור כו׳: **ראה תו״א פה, ב.**

תשנד

ובניהו בן יהוידע: **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תשנו

והוא חורש שנים עשר צמדים: **נדפס בדרך מצותיך — ח״ב דף שיד, ב.**

---

*) הערה כללית: **תיבה הראשונה — לשורה המתחלת. המצויין ראשון — ממנו נעתק המאמר.**

הערות וציונים באו רק לחלק מהספר — כדי שלא לעכב ההוצאה לאור.

תשנז

ידו — תחת הגליון: **כ״ה בהנדפס, והכוונה ששורה זו נכתב בגוכתי״ק בשולי הגליון.**

תחת — ובד״ה ונתתי לך מהלכים: **אוה״ת חנוכה כרך ה', ובפ' בהעלותך.**

תשנט

ואשה אחת: **בוך סקאבלא שנו, א. בוך ויט שכמו — ביחאווסקי.**

תשסא

והיה הנשאר בציון: **בוך ישעי', גוכתי״ק.**

והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים: **בוך ישעי', גוכתי״ק. ראה אוה״ת נ״ך כרך א' ע' קו — קיצורים.**

בציון — בד״ה קדושים תהיו דתקס״ב: **נדפס בדרך מצותיך קנג, ב.**

תשסה

וקרא זה אל זה: **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תשסז

ביום ההוא יגלח ד' בתער השכירה: **נדפס בדרך מצותיך ח״ב. בוך באב' 77 רמ, א.**

תשע

בעומר — בהביאור ע״פ אתה הצבת: **ראה לקמן בתהלים עם הגהות מכ״ק אדמו״ר הצ״צ.**

בלבד — בביאור . . . באז״ר דקכ״ח: **ראה ביאוה״ז לכ״ק אדמו״ר הצ״צ ע' תעא.**

תשפה

צהלי קולך: **בוך ישעי', גוכתי״ק.**

ובפרדס — ובדברי אדמו״ו ז״ל — ע״פ גן נעול כו': **ראה אוה״ת שה״ש — ב' ע' תנ ואילך.**

ה' בצר פקדוך: **בוך ישעי', גוכתי״ק.**

תשפו

כי טל אורות טליך: **בוך ישעי', גוכתי״ק.**

תשפז

או אחזיק: **בוך ישעי', גוכתי״ק. שורות הראשונות נדפסו בכרך א' ע' ריב.**

תשפח

ביום השמע״צ דתקע״ב: **ראה אוה״ת נצבים ע' א'רסב.**

והיה ביום ההוא: **בוך ישעי' — הסיום בגוכתי״ק. בוך צאינה וראינה.**

תשפט

קול — שהוא, עזח״ב: **כ״ה בהכת״י, כנראה שחסרים כאן איזו תי'.**

מל' — ועמ״ש ע״פ ושננתם: **נדפס באוה״ת ואתחנן.**

סנהדרין י״א: **בוך ישעי', גוכתי״ק.**

תשצ

כי ערוך מאתמול תפתה : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תשצא

אשריכם זורעי על כל מים : **בוך ישעי׳ עם איזה הגהות בגוכתי״ק. בוך צאינה וראינה.**

תשצב

פחדו בציון חטאים : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תשצו

הוא מרומים ישכון : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

מלך ביפיו תחזינה : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תשצז

ופדויי ה׳ ישובון : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תשצח

שאו מרום : **בוך דברים — הלפרין צז, א גוכתי״ק.**

תת

אל תיראי תולעת יעקב : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתא

כגבור יצא : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

פסוק ואתם עדי : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

ע״פ צור תעודה לעיל סעי׳ ח׳ : **ראה בכרך א׳ ע׳ קפא.**

תתב

עם זו יצרתי : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתג

עם זו : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתד

קמ״ח — וע׳ מ״ש בדרוש הנדרים : **ראה אוה״ת מטות ע׳ א׳שטו.**

תתה

אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך : **בוך ישעי׳ ובוך צאינה וראינה.**

תתו

הנה כתיב אני ראשון : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תתז

מחיתי כעב פשעיך : **בוך ישעי׳ ובוך צאינה וראינה.**

תתח

למען שמי אאריך אפי : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

אלביש שמים קדרות : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

דפ"ה — ע"פ וישוז אדש : **לעיל בכרך א' ע' קנו.**

תתי

כי כה אמר ה' : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתיא

כי לא בחפזון תצאו : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

פסוק רני עקרה : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתטו

כי ימין ושמאל תפרוצי : **בוך אלה תולדות נח.**

כי בועליך עושיך : **בוך שמות — ג תרפד, א גוכתי"ק. בוך ואלה שמות — חן תכט, ב. ראה לקו"ת שה"ש ג, ד ד"ה לריח שמניך.**

ועמ"ש — בד"ה אתם נצבים : **ראה אוה"ת נצבים ע' א'קפט.**

תתטז

שוקע — בד"ה הנותן לשכוי בינה : **ראה אוה"ת מסעי ע' א'תב.**

תתיז

אין — והלא הקב"ה ממכ"ע וסוכ"ע : **ראה אוה"ת מסעי ע' א'שצו.**

עד"מ — כשעולה במחשבה . . . כמו לבנות בית : **ראה בארוכה בסה"מ — תש"ג בתחלתו.**

תתיט

הנה — בד"ה ארץ הרים ובקעות : **לקו"ת עקב יז, ג.**

תתכ

רמ"ח — בד"ה והיה לכם לציצית : **לקו"ת שלח מד, ח.**

ו) ובספר אור תורה מהמגיד נ"ע פ' ויחי : **בהוצאת קה"ת כא, ג.**

תתכה

כי מי נח : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

מהו — ע"פ מזבח אדמה תעשה לי : **נדפס באוה"ת יתרו ע' א'לא.**

תתכז

כי ההרים ימושו : **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתכח

ועליי — בד"ה ואתחנן דתקס"ד : **ראה לקו"ת פ' ואתחנן, ובאוה"ת שם.**

עני' סוערה : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתכט

ושמתי כדכד : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתל

להיות — ע"פ מעיין גנים : **ראה אוה"ת חקת ד"ה אז ישיר ישראל.**

ושמתי כדכד : **בוך הגהות לד"ה השמים כסאי, גוכתי"ק.**

תתלג

וכל בניך : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתמא

התורה — והובא אצלי בפ' חקת : **ראה אוה"ת חקת ע' תתיח.**

תתמב

בצדקה תכונני : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

וממחתה — ע"פ הלא אם תיטיב שאת : **נדפס באוה"ת בראשית נא, א.**

תתמג

כל כלי יוצר : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

הטו אזנכם : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתמד

והשביע בצחצחות : **בוך לענין קח את המטה — גוכתי"ק.**

המצות — ע"פ ראשי המטות שלא נדפס בלקו"ת : **ראה אוה"ת מטות ע' א'רפב. א'שטז.**

תתמה

(עמ"ש — בביאור ע"פ בעצם היום הזה): **ראה אוה"ת בראשית כרך ד' דף תשל, א.**

ועצמותיך יחלץ : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתמו

הא"ש — ע"פ עולת תמיד : **ראה אוה"ת פנחס ע' א'קנד.**

תתמז

אם תשיב משבת : **בוך צאינה וראינה.**

אז תתענג : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתנ

הרמ"ז — ועמ"ש בדרוש חרבות צורים : **נדפס לעיל ע' תשלח.**

תתנא

כ"א עוונותיכם : **בוך ישעי', גוכתי"ק. חלק נדפס לעיל בכרך א' ע' רפב.**

וירא כי אין איש : **בוך ישעי', גוכתי"ק.**

תתנב

כו' — ע"פ ועמך כולם צדיקים סעי' ב' : **נדפס בכרך א' ע' רפח.**

ובא לציון גואל : **בוך ישעי', גוכתי"ק**

תתנג

ועמדו זרים : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתנד

שוש אשיש : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתנז

שוש תשיש : **בוך שמות ח״ג תרצא, א גוכתי״ק.**

תתם

מבריח — תפלה גימט׳ תקס״ו : **ראה אוה״ת ואתחנן ע׳ קיג.**

תתעג

והיה טרם יקראו : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתעד

שמחו את ירושלים : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתעו

והביאו את אחיכם : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתעז

אל יתהלל החכם בחכמתו : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תתעח

ג) — יש דרוש על זה : **נדפס בסה״מ — תקס״ח ע׳ מא ולקמן עם הגהות.**

שיש בחכמה ב׳ מדריגות : **ראה אוה״ת שמות—ו׳ ע׳ ב׳תפג.**

אל יתהלל החכם בחכמתו : **בוך מלוקט, גוכתי״ק. באב׳ 14 קכב, א. ראה ד״ה זה בסה״מ תקס״ח ע׳ מא בשינוים ובלי הגהות.**

תתפב

כי כאשר ידבק האזור : **בוך ישעי׳, גוכתי״ק.**

תתפד

והיה כערער : **בוך הלוך וקראת.**

אז תשמח בתולה מבחול : **בוך השמים מספרים גוכתי״ק. בוך באברויסק 70.**

אחורנית — שווינדעל טרע״פ : **ראה אוה״ת מטות ע׳ א׳רפב.**

תתפט

בערי ההר : **בוך הלוך וקראת, גוכתי״ק.**

תתצ

וארשתיך : **בוך גוכית״ק. בוך להבין ענין הברכות — אה״ק שח, ב.**

תתצד

לכו ונשובה : **בוך צאינה וראינה, בוך והנה כמו״כ — אה״ק פז, ב.**

תתצה

הבונה בשמים מעלותיו: **בוך ויט שכמו — ביחאווסקי.**

תתצט

סוף עובדיה ועלו מושיעים: **בוך צאינה וראינה.**

שמיני — חזיר שמחזרת עטרה לבעליה: **ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א במים רבים תרל"ו ע' פז.**

תתק

ה' שמעתי יראתי: **בוך צאינה וראינה.**

ד' שמעתי יראתי: **בוך ישעי' יחזקאל, גוכתי"ק.**

תתקב

הקב"ה — ע"פ וירא ישראל: **אוה"ת בשלח ע' תלב.**

תתקג

שאחר השריפה מתעשרים: **ראה בדרך מצותיך.**

תתקד

שייך לקמן — כי אז אהפוך: **בוך ישעי' יחזקאל, גוכתי"ק.**

תתקז

ויען ויאמר לעומדים: **בוך בעצם היום הזה.**

תתקח

והיה ה' למלך: **בוך צאינה וראינה. בוך והנה כמו"כ — אה"ק קטו, א.**

תתקיא

אשרי האיש: **בוך כל המשמח — לאגער קמח, א גוכתי"ק. באבי 62 רכג, א.**

תתקיב

אשרי האיש: **בוך באברויסק 57 קפ, ב.**

תתקיד

כי אם בתורת ד' חפצו: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

ד' — ע"פ נאוו לחייך בתורים: **ראה אוה"ת שה"ש—א ע' קלט.**

תתקטז

והיה כעץ שתול: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקיח

אספרה אל חק: **בוך באברויסק 61 קסג, ב.**

עבדו את ה' ביראה: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקיט

למנצח בנגינות על השמינית: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקכ

חנני ד׳ כי אומלל אני : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

כי צדיק ה׳ צדקות : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תתקכא

כי צדיק ד׳ צדקות : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תתקכב

אני בצדק אחזה פניך : **בוך באברויסק 57 קצז, ב.**

תתקכג

ועמ״ש — בדרוש תיבת נח : **נדפס באוה״ת בראשית כרך ג׳ דף תרלב, ב ואילך.**

תתקכו

בצר לי אקרא : **בוך בראשית, גוכתי״ק.**

תתקכז

משוה רגלי כאילות : **בוך באברויסק 61 נז, ב. בוך להבין ענין הנסירה — ירושלים רעז, ב.**

השמים מספרים : **בוך השמים מספרים גוכתי״ק.**

תתקכט

הנחמדים מזהב : **בוך בעצם היום הזה.**

תתקל

לך אמר לבי : **בוך כשמן הטוב קלא, ב.**

שועתי אליך ותרפאני : **בוך בראשית גוכתי״ק.**

תתקלא

מזמור שיר חנוכת הבית לדוד : **בוך בראשית גוכתי״ק.**

תתקלד

אברכה את ה׳ : **בוך 2318 — ירושלים.**

גול על ה׳ : **בוך פירוש המילות.**

כי עוונותי עברו : **בוך בראשית גוכתי״ק.**

תתקלה

יומם יצוה : **בוך באברויסק 62 רכד, א.**

תתקמג

י) — בדרוש וארא דתקע״ב : **נדפס עם הגהות באוה״ת שמות—ז ע׳ ב׳תקנז.**

תתקמד

כי ה׳ עליון נורא : **בוך 2314 — ירושלים קיא, א גוכתי״ק. בוך באברויסק 61 נו, א.**

האזינו כל יושבי חלד : **בוך ויט שכמו — ביחאווסקי.**

הרב כבסני : **בוך לענין קח את המטה מב, ב גוכתי״ק.**

תתקמה

תחטאני באזוב: **בוך ויט שכמו — ביחאווסקי.**

תתקמו

אונה הצבוע: **בוך להבין ענין חנוכה — תד"ר. בוך תניא — ברוק צא, א. באברויסק 19. — בלי הגהות בסידור שער ל"ג בעומר.**

תתקמח

והוא — (בביאור ע"פ יונתי בחגוי: **נדפס בלקו"ת שה"ש.**

תתקמט

וישיג — בד"ה באו שעריו בתודה: **נדפס בסידור מה, ד.**

תתקנא

נפה — נק' ספירה מלשון בהירות: **ראה לקו"ת אמור לה, ב. ביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ פ' חיי שרה עמוד ע' ואילך.**

תתקנב

בעץ — ע"פ המאמר דפ' פנחס: **נדפס ביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' תקנז.**

תתקנה

להבין שרשי הדברים הנ"ל: **בוך באברויסק 19 מה, א.**

תתקנו

דהיינו — ע"פ מי מנה: **ראה באוה"ת פ' בלק ע' תתקלט ואילך.**

תתקמז

כידוע — דבחי' פנימיות אבא ופנימיות עתיקא הכל אחד: **ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בספר המאמרים — ת"ש ע' 49.**

כמ"ש בע"ח: **ראה בהערה הנ"ל.**

תתקסח

והשיג משה מ"ט בחייו: **ר"ה כא, ב. וראה בסה"מ ת"ש סד"ה בלילה ההוא ס"ה וד"ה כי ישאלך ס"ד.**

תתקעא

אשרי העם יודעי תרועה: **בוך באברויסק 61 קעג, ב.**

מזמור שיר ליום השבת: **בוך להבין — רפופרט קכג, א. בוך בראשית ברא רלב, ב. בוך 5150 — ירושלים רכא, ב.**

תתקעב

מזמור לתודה: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

נמשך — ע"פ הזהר ר"פ ויקרא: **ראה ביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' שיג.**

מראה מקום

תתקעג

מזמור לתודה: **בוך להבין — רפופרט קכא, ב. בוך 5150 — ירושלים רכ, ב. בוך תניא — ברוק נט, ב.**

תתקעו

מזמור לתודה: **בוך באברויסק 57 רו, א. בוך הגהות לד"ה השמים כסאי, רק הגהות בגוכתי"ק. בוך צאינה וראינה. בוך ונשב בגיא — קליין. — נדפס בסידור בלי הגהות.**

בד"ה אתה הצבת גבולות ארץ: **נדפס לעיל עם הגהות וביאור.**

תתקעח

דאחשורוש — בזהר ר"פ ויקרא: **ראה גם בביאוה"ז לכ"ק אדמו"ר הצ"צ שם.**

תתקצב

יהי כבוד: **בוך ציון במשפט.**

יהי כבוד: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקצד

י"ל — ד"ה והארץ היתה תהו: **נדפס בסה"מ — תקס"ח בתחלתו.**

תתקצה

תהלתי אל תחרש: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקצו

יהי שם: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקצז

יהי שם: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

תתקצח

כוס ישועות אשא: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

בסידור בדרוש הזימון: **ראה גם באוה"ת פ' עקב.**

א'

הודו לה' כי טוב: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

א'א

זמירות היו לי חוקיך: **בוך באברויסק 61 קסג, ב.**

ש"ה ממעמקים: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

א'ב

שבע ביום הללתיך: **בוך 2318 8° ירושלים.**

נת' במ"ש על הסש"ב פ"א: **נדפס בספר קיצורים והערות לתניא.**

הגהות לפסוק אחור וקדם צרתני: **בוך בראשית, גוכתי"ק.**

א'ה

תר"ד : **הכוונה שנאמר בשנת תר"ד.**

פותח את ידיך : **בוך באברויסק 24 פד, א.**

א'ו

שלג כצמר : **בוך השמים מספרים.**

הללויה הללו את ה' מן השמים : **בוך באברויסק 49 שסג, א.**

א'ח

וירם קרן לעמו : **בוך באברויסק 49 שסד, ב.**

א'י

מבחי' — בהגהות לתו"א על הדרוש ונתתי לך מהלכים : **ראה אוה"ת בראשית כרך ה'.**

א'יא

הללויה הללו אל בקדשו : **בוך באברויסק 62 רל, א.**

א'יב

נגד — ומה אשר לה' : **תי' אלו צ"ע.**

א'יד

לכל זמן : **בוך ירמי' גוכתי"ק.**

כי לקח : **בוך באברויסק 61 נד, ב.**

נק' — בדרוש דזחשה קנינים : **ראה אוה"ת שבועות.**

מגדל עוז : **בוך הגהות לתו"א.**

א'טז

מזל — בד"ה לא תהי' משכלה : **ראה תו"א פ' משפטים.**

א'כ

ירא ה' בני : **בוך פירוש המילות.**

חרדת אדם : **בוך 8^0 2318 ירושלים יג, ב גוכתי"ק.**

א'כג

והנה בועז בא : **בוך גוכתי"ק. בוך כת"י א' עג, א. נדפס ברשימות על רות ע' רכג.**

ויאמר כו' וימד שש שעורים : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' עג, א. נדפס ברשימות ע' רכג.**

א'כד

ליני הלילה : **בוך ויט שכמו — ביחאווסקי.**

א'כו

ותאמר שש השעורים : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' עג, ב. נדפס ברשימות ע' רכד.**

וזאת לפנים : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' עג, ב. נדפס ברשימות ע' רכד.**

מראה מקום

א'כז

ענין — ובאוה"ת ס"פ בחוקתי: **בהוצאת קה"ת דף מד, ד.**

א'כח

ועובד הוליד את ישי: **נדפס ברשימות ע' רכה.**

להבין ענין מגילת רות: **בוך באברויסק 47 עט, א. בוך באב' 62 סב, א.**

א'לד

איכה ישבה בדד: **בוך באברויסק 38 צ, ב. נדפס ברשימות על מגילת איכה ע' 5. בוך קיצור תניא — ואלף קפז, א.**

היתה — באוה"מ: **בנדפס: באוה"ת.**

ע"פ — יונתי חקת תקס"ד: **ברוב המקומות נזכר ד"ה אני ישנה חקת תקס"ד. — ראה אוה"ת וישלח כרך ב' דף רמז, א. שה"ש תקכח. ובבוך באב' 38 נכתב אני יונתי. וכן נמצא ד"ה אני ישנה בבוך באב' 78 הנחת כ"ק אדהאמ"צ, שנאמר בפ' חקת בפאלצק. וראה גם אוה"ת מג"א ע' ב'שו. ובכת"י א' שם: תקסז.**

מלמעלה — ביאור ע"פ ויקהל משה דתקס"ז: **ראה אוה"ת ויקהל ע' ב'צה (בבוך ויט שכמו — ביחאוסקי נרשם על המאמר הנ"ל: הגהות על ביאור ויקהל דתקס"ז כ"י מו"ח ז"ל).**

א'לח

ח) — סוד: **בנדפס: שנד. כנראה שט"ס.**

המקיפים — סוד: **בנדפס: דנד.**

א'מ

והארץ — אם תשיב משבת רגליך: **יש להוסיף להערה, שהמאמר נדפס באוה"ת בראשית—ו דף תתרכג, ב.**

איכה ישבה: **נדפס ברשימות ע' 11.**

א'מט

עמ"ש בבוך: **נוסף מבוך לענין קח את המטה — גוכתי"ק.**

א'נ

בכה תבכה: **נדפס ברשימות ע' 20. בקיצור בבוך ישעי' גוכתי"ק והגהות בבוך כל המשמח — לאגער קסח, א גוכתי"ק. בוך באברויסק 54 יט, א. כת"י א' בקיצור כמו בבוך ישעי'.**

א'נט

היו צריה לראש: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' עה, א. מילואים לרשימות ע' 71.**

עולליה הלכו שבי: **בוך כת"י א' עה, א. רשימות ע' 71.**

ויצא מן בת ציון: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' עה, ב. רשימות ע' 71.**

משכני אחריך: **להוסיף להערה: ראה אוה"ת שה"ש—א (נדפס בנ. י. תשל"ה) ע' סה.**

ע"ד הוד: **להוסיף להערה: נדפס באוה"ת נ"ך—א (נדפס בנ. י. תשכ"ט) ע' תשז.**

א'ס

סעי' — ע"פ ונתתי לך מהלכים : **להוסיף להערה : ראה אוה"ת ויצא כרך ה' דף תתקיח, א.**

א'סא

וילכו — בלא כח : **להוסיף להערה : נדפס ג"כ באוה"ת בראשית—ג (נ. י. תש"ל) דף תרס, א.**

כו' — הנ"ל : להוסיף להערה : **שכ"ה בגוכתי"ק.**

א'סב

חטא חטאה : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כתי"י א' ע' עז, ב. רשימות ע' 73.**

טומאתה בשולי' : **בוך ישעי' גוכתי"ק. רשימות ע' 74.**

א'סג

טומאתה בשולי' : **בוך ישעי' גוכתי"ק. רשימות ע' 75.**

א'סד

ידו פרש צר : **בוך צאינה וראינה. רשימות ע' 28.**

א'סו

לוא אליכם : **בוך כתי"י א' עו, א. רשימות ע' 75.**

א'סז

ממרום : **בוך כתי"י א' עו, ב. רשימות ע' 76.**

א'סט

ממרום שלח אש : **בוך כתי"י א' עז, א. רשימות ע' 77.**

א'ע

איכה יעיב : **בוך בראשית גוכתי"ק.**

א'עא

איכה יעיב : **בוך כתי"י א' עח, ב. רשימות ע' 78.**

א'עב

השמים כסאי : **להוסיף להערה : נדפס גם באוה"ת בראשית כרך ג' וכרך ו'.**

והנה — באוה"ת מהמגיד נ"ע פ' בהעלותך : **בהוצאת קה"ת מה, ב.**

א'עח

בלע ה' ולא חמל : **בוך כתי"י א' פ, א. רשימות ע' 82.**

א'ער

שרים — מל' דאו"א נקראו : **יש להוסיף להערה, שכ"ה גם בדפוס ראשון פרנקפורט דמיין תס"ט.**

שיונקים — וע' בסידור גבי מזמור לתודה : **ראה לעיל בתהלים ע"פ זה הגהות לסידור.**

א'עז

גדע בחרי אף : **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פא, א. רשימות ע' 85.**

א'עח

גדע בחרי אף : **בוך כת"י א' פא, ב. רשימות ע' 85.**

א'פ

מ"ה כו' מי ירפא : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' רמה, א. רשימות ע' 87.**

קומי רוני בלילה : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' רמה, א. רשימות ע' 87.**

ביען — ע"פ צור תעודה : **להערה יש להוסיף : נדפס באוה"ת בראשית כרך ג'.**

א'פב

ותזנח משלום : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' פג, א. רשימות ע' 89.**

תם עונך בת ציון : **בוך צאינה וראינה. בוך כת"י א' פג, ב. רשימות ע' 31.**

א'פה

זכור ה' : **רשימות ע' 33.**

א'צד

באיכה — אתה ה' לעולם : **בוך צאינה וראינה. בוך כת"י א' פד, ב. רשימות ע' 42. ספר החקירה פג, א.**

א'צו

השיבנו ה' : **בוך ישעי' גוכתי"ק. רשימות ע' 89.**

ענין ט"ו באב : **בוך ויט שכמו — ביחאווסקי. רשימות ע' 44.**

א'צח

הבל הבלים : **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פה, ב. נדפס ברשימות על קהלת ע' רכו.**

א'קא

מה יתרון לאדם : **רשימות ע' רכט.**

א'קב

דור הולך : **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פז, א. רשימות ע' רל.**

כל הנחלים : **בוך כת"י א' פז, א. בוך צאינה וראינה.**

א'קה

מה שהיה הוא שיהי' : **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פח, ב. רשימות ע' רלג.**

כי ברוב חכמה רוב כעס : **רשימות ע' רלג.**

א'קו

וראיתי אני שיש יתרון לחכמה : **רשימות ע' רלד.**

א'קז

לכל זמן ועת לכל חפץ : **רשימות ע' רלה.**

א'קח

עת לאהוב ועת לשנוא: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פח, ב. רשימות ע' רלה.**

את הכל עשה: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פח, ב. רשימות ע' רלו.**

א'קט

ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' פט, א. רשימות ע' רלז.**

א'קי

כי מקרה בני אדם: **בוך כת"י א' פט, ב — רק ו' סעי'. רשימות ע' רלז.**

א'קיב

כי מי יודע רוח בני האדם: **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צ, א. רשימות ע' רמ.**

א'קיג

קהלת — כי מי יודע: **בוך ישעי' גוכתי"ק.**

א'קיד

יש אחד ואין שני: **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צ, ב. רשימות ע' רמ.**

א'קטו

טובים השנים מן האחד: **בוך כת"י א' צא, א. רשימות ע' רמא.**

א'קיח

טוב ילד מסכן: **רשימות ע' רמד.**

א'קיט

טוב ילד מסכן: **רשימות ע' רמד.**

טוב אשר לא תדור: **רשימות ע' רמד.**

נתבאר בפ' ויצא: **אוה"ת בראשית כרך ה'.**

כי גבוה מעל גבוה שומר: **רשימות ע' רמד.**

ויתרון ארץ: **בוך ישעי' גוכתי"ק. כת"י א' צב, א. רשימות ע' רמה.**

טוב שם משמן טוב: **רשימות ע' רמה. בוך כת"י א' צב, א — בקיצור. אוה"ת בראשית כרך ב' דף תכ, א כנ"ל.**

א'קכ

מה — בדרוש ג' בחי' אדם: **נדפס באוה"ת פ' בלק.**

א'קכב

טוב ללכת אל בית אבל: **רשימות ע' רמח. בוך כת"י א' צג, א. אוה"ת בראשית כרך ב' דף תיח, ב.**

א'קכה

טוב אחרית דבר מראשיתו: **בוך ישעי' גוכתי"ק — חסר הסיום. בוך כת"י א' צד, ב. רשימות ע' רנ.**

א'קכז

כי בצל החכמה : **רשימות ע' רנב.**

א'קכח

ביום טובה : **רשימות ע' רנג.**

כל זה כו' אחכמה : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צה, א. רשימות ע' רנד.**

לבד זה ראה מצאתי : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צה, א. רשימות ע' רנד.**

א'קכט

באשר דבר : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צה, ב. רשימות ע' רנד.**

את כל זה : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צה, ב. רשימות ע' רנד.**

א'קל

טוב לא יהי' לרשע : **בוך ישעי' גוכתי"ק.**

א'קלא

עיר קטנה : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צו, א. רשימות ע' רנה.**

ומצא בה איש מסכן : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צו, א. רשימות ע' רנה.**

א'קלב

אם רוח המושל : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צו, א. רשימות ע' רנו.**

א'קלג

ראיתי עבדים על סוסים : **בוך ישעי' גוכתי"ק. בוך כת"י א' צז, א. רשימות ע' רנז.**

א'קלד

אי לך ארץ : **בוך כת"י א' צז, א. רשימות ע' רנז.**

א'קלה

והרוח תשוב אל האלקים : **בוך באברויסק 51 ס, א גוכתי"ק (?).**

א'קלט

דברי חכמים : **בוך ישעי' גוכתי"ק — רק חלק. בוך כת"י א' צח, א. רשימות ע' רנט.**

א'קמא

אנת הוא רישא : **בוך כת"י א' קמח, ב.**

והמשכילים יזהירו : **בוך בראשית גוכתי"ק.**